zborník

MÍĽNIKY PRÁVA V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE 2026

sekcia trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

Blažek, Ľorko, Miklóssyová (zost.)

PRÁVNICKÁ FAKULTA
Univerzita Komenského
v Bratislave

zborník

MÍĽNIKY PRÁVA V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE 2026

sekcia trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov, ktorá sa konala 27. – 28. marca 2026 v Častej-Papierničke.

2026

PRÁVNICKÁ FAKULTA
Univerzita Komenského
v Bratislave

Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2026: Sekcia trestného práva, kriminológie a kriminalistiky / Blažek, Ľorko, Miklóssyová (zost.). Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2026. 379 s. ISBN 978-80-7160-802-2.

Publikácia bola vydaná s podporou financovania z grantu VEGA č. 1/0819/25 „Modernizácia výkonu trestu odňatia slobody v kontexte európskyh štandardov.

© Autori
Zostavovatelia: Radovan Blažek, Jakub Ľorko, Lenka Miklóssyová
Návrh obálky: Jozef Andraško

Všetky príspevky prešli dvojitým anonymným recenzným konaním.

1. vydanie
Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
2026

ISBN (e-verzia): 978-80-7160-802-8

Publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. Dielo je možné opakovanie používať za predpokladu uvedenie mena autorov a len na nekomerčné účely, pričom nie je možné z diela ani jeho jednotlivých častí vyhotoviť odvodené dielo formou spracovania alebo iných zmien.

Obsah

EUROPEIZACE TRESTNÍHO PRÁVA V OBLASTI NENÁVISTNÝCH PROJEVŮ: LEGITIMNÍ HARMONIZACE NEBO ULTRA VIRES?..... 7

Petr Ráliš

LIMITY OPRÁVNENÍ PROKURÁTORA VYKONÁVAŤ ÚKONY VYŠETROVANIA 18

Juraj Chylo, Marek Mezei

PODMIENEČNÉ ZASTAVENIE TRESTNÉHO STÍHANIA „NA MIERU"..... 25

Rastislav Remeta, Daniel Petričko

AVATAR AKO NÁSTROJ BOJA PROTI SEXUÁLNEJ KRIMINALITE..... 50

Barbora Klúčiková. Michaela Vilhanová

KONFIŠKÁCIE MAJETKU V ROZHODOVACEJ ČINNOSTI SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE 61

Gabriel Kun

TRESTNÉ KONANIE – VYUŽÍVANIE VIDEOKONFERENČNÉHO ZARIADENIA V PRAXI 74

Pavol Gavora, Rudolf Cádra

AKTUÁLNE VÝZVY OCHRANNEJ VÝCHOVY 83

Michaela Ema Maureová

DÔKAZY SPRACOVANÉ AI A DÔKAZY VYTVORENÉ AI V SLOVENSKOM TRESTNOM KONANÍ 96

Michal Rampášek

MODERNÉ INOVÁCIE V TRESTNOM PRÁVE V KONTEXTE NEOPRÁVNENÉHO NAKLADANIA S ODPADMI 107

Karin Vrtiková, Ivana Mokrá

UMELÁ INTELIGENCIA AKO NÁSTROJ ROZHODOVANIA V OBCHODNÝCH SPOLOČNOSTIACH: TRESTNOPRÁVNE RIZIKÁ A ZODPOVEDNOSŤ PRI ÚPADKU A LIKVIDÁCII 122

Jozef Michalko, Jana Koprdová Gálová, Peter Kišš

PRÁVNE ASPEKTY POSKYTOVANIA ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI PROSTREDNÍCTVOM TELEMEDICÍNY V KRAJINÁCH V4 V KONTEXTE EURÓPSKYCH VÄZENSKÝCH PRAVIDIEL ...136

Kristína Lacyková

KYBERNETICKÝ ÚTOK AKO SABOTÁŽ? LIMITY ANALÓGIE, LEX CERTA A ULTIMA RATIO PRI OBRANE ŠTÁTU..... 147

Juraj Lauko

AKCEPTOVATEĽNOSŤ PREKLADU UMELEJ INTELIGENCIE V TRESTNOM KONANÍ: AKTUÁLNA PRAX VERZUS PERSPEKTÍVA 157

Silvia Tatarková

AKTUÁLNE VÝZVY VERBÁLNYCH TRESTNÝCH ČINOV 169

Natália Kúdelová

SÚČASNÉ VÝZVY TRESTNOPRÁVNEJ REGULÁCIE A POSTIHU INOVATÍVNYCH SPÔSOBOV PÁCHANIA TRESTNÝCH ČINOV EXTRÉMIZMU 176

Pavel Bella

AKÝM SPÔSOBOM SA PREJAVUJE PREZUMPCIA NEVINY V RÁMCI DOKAZOVANIA V TRESTNOM KONANÍ V KONTEXTE ROZHODOVACEJ ČINNOSTI ESĽP A SDEÚ 197

Michael Kunst

TRESTNOPRÁVNE NÁSLEDKY DEEPFAKE PORNOGRAFIE DOSPELÝCH V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY A VYBRANÝCH ŠTÁTOV EURÓPSKEJ ÚNIE 215

Maximilián Kiko

PRINCÍPY PRÁVNEHO ŠTÁTU V TRESTNOM PRÁVE V ZRKADLE AKTUÁLNEJ JUDIKATÚRY 230

Roland Hochmann

MODERNÉ TECHNOLÓGIE A OBHAJOBA V TRESTNOM KONANÍ – AKTUÁLNE VÝZVY 237

Alex Želinský

ÚČINNÉ VYŠETROVANIE AKO NEVYHNUTNÁ SÚČASŤ PRÍPRAVNÉHO KONANIA 248

Sára Zsemlyová

(NE)PRÍPUSTNOSŤ ČÍTANIA ZÁPISNICE O VÝSLUCHU SVEDKA NA HLAVNOM POJEDNÁVANÍ 261

Agáta Bajčíková

IMPLEMENTÁCIA MODERNÝCH INOVÁCIÍ V OBLASTI DANÍ A ICH VPLYV NA TRESTNÉ KONANIE 272

Filip Richter, Michal Andrýsek

VYUŽITIE NÁSTROJOV UMELEJ INTELIGENCIE V TRESTNOM KONANÍ V KRAJINÁCH V4 284

Kristína Vojtylová

PREVENCIA ONLINE SEXUÁLNEHO ZNEUŽÍVANIA DETÍ 298

Tommaso Bada

AKTUÁLNE VÝZVY ODHAĽOVANIA A VYŠETROVANIA ONLINE PODVODOV NA FINANČNOM TRHU 310

Matúš Doležal

PRÍSTUP TRESTNEJ JUSTÍCIE K DOMÁCEMU NÁSILIU V SLOVENSKEJ A ČESKEJ REPUBLIKE 321

Natália Dujková

POUŽITEĽNOSŤ DIGITÁLNYCH DÔKAZOV V PRAXI 336

Michal Želonka

ANALÝZA A KOMPARÁCIA JUSTIČNEJ SPOLUPRÁCE V TRESTNÝCH VECIACH V KRAJINÁCH V4 344

Zuzana Hrinková

VYSOKORIZIKOVÉ SYSTÉMY UMELEJ INTELIGENCIE A MOŽNOSTI ICH VYUŽITIA V TRESTNOM KONANÍ 358

Alžbeta Šimeková

VYUŽÍVANIE SYSTÉMOV UMELEJ INTELIGENCIE PRI DOKAZOVANÍ V TRESTNOM PROCESE 371

Daniel Richter

EUROPEIZACE TRESTNÍHO PRÁVA V OBLASTI NENÁVISTNÝCH PROJEVŮ: LEGITIMNÍ HARMONIZACE NEBO ULTRA VIRES?[1]

EUROPEANISATION OF CRIMINAL LAW ON HATE SPEECH: LEGITIMATE HARMONISATION OR ULTRA VIRES?

Petr Ráliš[2]

Abstrakt: Příspěvek představuje kritickou analýzu snah Evropské komise o harmonizaci trestněprávního postihu nenávistných projevů a trestných činů z nenávisti vycházející ze Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 9. 12. 2021: Inkluzivnější a bezpečnější Evropa: rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti. Byť se jedná o dokument z roku 2021, je toto Sdělení Komise součástí pracovního programu Evropské komise pro stávající funkční období, což činí toto téma stále aktuálním. Příspěvek obsahuje stručné představení obsahu tohoto Sdělení Komise a deklarovaných důvodů pro jeho přijetí, na což navazuje právní analýza souladu navrhované harmonizace s čl. 83 Smlouvy o fungování Evropské unie, a v neposlední řadě též se zásadou subsidiarity zakotvenou v čl. 5 Smlouvy o Evropské unii.

Klíčová slova: europeizace trestního práva, nenávistné projevy, trestné činy z nenávisti.

Abstract: The paper offers a critical analysis of the European Commission's efforts to harmonise the criminal-law response to hate speech and hate crime, drawing on the Commission Communication to the European Parliament and the Council of 9 December 2021, A more inclusive and protective Europe: extending the list of EU crimes to hate speech and hate crime. Although the Commission Communication dates from 2021, it remains part of the European Commission's work programme for the current term of office, which makes the topic highly relevant. The paper first provides a concise overview of the Communication and the reasons advanced for its adoption, and then proceeds to a legal assessment of the proposed harmonisation in light of Article 83 of the

[1] Tento výstup vznikl v rámci plnění projektu Specifického vysokoškolského výzkumu (SVV) Univerzity Karlovy č. 260 749 „Globální změna světa a reakce veřejného práva na ni".

[2] Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Katedra trestního práva.

Treaty on the Functioning of the European Union and the principle of subsidiarity laid down in Article 5 of the Treaty on European Union.

Key words: europeanisation of criminal law, hate speech, hate crimes.

Úvod

Problematika trestněprávního postihu nenávistných projevů představuje aktuální téma, a to zejména ve světle globálních změn společnosti a způsobu vedení veřejné diskuse v důsledku masového rozšíření internetu, sociálních sítí a dalších online platforem. Tyto překotné změny a technologický pokrok jsou nepochybně výzvou nejen pro veřejné právo, přičemž snahu reagovat na ně též na úrovni Evropské unie cestou harmonizace jejich trestněprávního postihu napříč členskými státy je možné vnímat jako inovativní přístup k této problematice. Otázkou, na níž se tento příspěvek pokouší odpovědět, však je, zda stávající evropské právo harmonizaci v této oblasti skutečně umožňuje.

Následující text tak stručně představuje Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 9. 12. 2021: Inkluzivnější a bezpečnější Evropa: rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti[3] (dále jen „Sdělení Komise") a podrobuje jej kritické analýze z hlediska souladu s čl. 83 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU") a se zásadou subsidiarity zakotvenou v čl. 5 Smlouvy o Evropské unii (dále jen „SEU"). Úvodem je přitom vhodné připomenout, že ačkoliv se jedná o dokument z roku 2021, je toto Sdělení Komise součástí pracovního programu Evropské komise také pro stávající funkční období, což jej činí stále aktuálním.[4]

Sdělení Komise a důvody pro jeho přijetí

Sdělení Komise představuje legislativní snahy Komise mající za cíl rozšíření seznamu trestných činů EU tak, aby zahrnoval nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti. Sdělení Komise obecně vychází z premisy o značné závažnosti a nárůstu nenávistných projevů, z čehož dovozuje nezbytnost rozšíření stávajících trestných činů, jejichž skutkové podstaty a minimální sankce jsou harmonizovány v rámci celé

[3] Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 9. 12. 2021: Inkluzivnější a bezpečnější Evropa: rozšíření seznamu trestných činů EU o nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0777.

[4] *Annexes to the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Commission work programme 2025. Moving forward together: A Bolder, Simpler, Faster Union.* Dostupné z: https://commission.europa.eu/document/download/7617998c-86e6-4a74-b33c-249e8a7938cd_en?filename=COM_2025_45_1_annexes_EN.pdf.

Evropské unie. Z legislativního hlediska je toto Sdělení Komise prvním krokem, na nějž musí pro přijetí příslušné směrnice navázat schválení této iniciativy členskými státy, a teprve následně může Komise předložit legislativní návrh.

Pro úplnost je vhodné uvést, že se nejedná o první legislativní opatření směřující k harmonizaci postihu trestných činů z nenávisti (*hate crimes*), resp. nenávistných projevů (*hate speech*) v rámci Evropské unie. Již dříve bylo přijato Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. 11. 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva (dále jen „Rámcové rozhodnutí"). Podle čl. 1 odst. 1 písm. a) Rámcového rozhodnutí mají členské státy trestněprávně postihovat *„veřejné podněcování k násilí nebo nenávisti namířené proti skupině osob nebo proti příslušníkovi této skupiny vymezené podle rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, původu nebo národnostního či etnického původu*", přičemž podle čl. 1 odst. 1 písm. b) Rámcového rozhodnutí má být trestněprávně postihováno též *„spáchání činu uvedeného v písmenu a) veřejným šířením nebo distribucí tiskovin, obrazového nebo jiného materiálu*". Článek 1 odst. 1 písm. c) a d) Rámcového rozhodnutí je pak věnován postihu jednání vedeného nenávistnou pohnutkou a vedoucího k veřejnému schvalování, popírání nebo hrubému zlehčování zločinů genocidia, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů,[5] a dále také obdobného jednání ve vztahu ke zločinům proti míru, válečným zločinům a zločinům proti lidskosti.[6] Jinak řečeno, podle Rámcového rozhodnutí je nutné kriminalizovat jednání, které spočívá v podněcování k násilí anebo nenávisti (tj. pachatel má úmysl vzbudit v jiných osobách nenávist vůči skupině osob) vůči konkrétně vymezeným skupinám, anebo obdobné jednání motivované nenávistnou pohnutkou ve vztahu k výše uvedeným trestným činům. Nelze ponechat bez povšimnutí, že i tato relativně minimalistická úprava se ani zdaleka nesetkala se snadným přijetím, přičemž výsledná podoba Rámcového rozhodnutí je výsledkem mnoha kompromisů a dekádu trvajícího

[5] Viz článek 1 odst. 1 písm. c) Rámcového rozhodnutí: *„veřejné schvalování, popírání nebo hrubé zlehčování zločinů genocidia, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů vymezených v článcích 6, 7 a 8 statutu Mezinárodního trestního soudu, namířených proti skupině osob nebo proti příslušníkovi této skupiny vymezené podle rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, původu nebo národnostního či etnického původu, jsou-li projevy jednání takové, že mohou vést k podněcování k násilí nebo nenávisti proti této skupině osob nebo proti příslušníkovi této skupiny.*"

[6] Viz článek 1 odst. 1 písm. d) Rámcového rozhodnutí: *„veřejné schvalování, popírání nebo hrubé zlehčování zločinů uvedených v článku 6 Charty Mezinárodního vojenského tribunálu přiložené k Londýnské dohodě ze dne 8. srpna 1945, namířených proti skupině osob nebo proti příslušníkovi této skupiny vymezené podle rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, původu nebo národnostního či etnického původu, jsou-li projevy jednání takové, že mohou vést k podněcování k násilí nebo nenávisti proti této skupině osob nebo proti příslušníkovi této skupiny.*"

legislativního procesu.[7] Tím spíše lze očekávat komplikovanou cestu k případné akceptaci řešení navrhovaného ve Sdělení Komise, a to i bez komplikací spojených s otázkami souladu obsahu Sdělení Komise s právem Evropské unie.

Sdělení Komise totiž značně přesahuje obsah výše představeného Rámcového rozhodnutí, neboť navrhuje Radě, aby přijala rozhodnutí, dle nějž *„Nenávistné verbální projevy a trestné činy z nenávisti představují oblast trestné činnosti ve smyslu čl. 83 odst. 1 Smlouvy o fungování EU*" (viz příloha Sdělení Komise s návrhem rozhodnutí vč. výroku). Rozhodnutí přitom neobsahuje explicitní definici „nenávistných projevů" anebo „trestných činů z nenávisti", resp. navrhovaný výrok sám o sobě neuvádí, o jaké chráněné charakteristiky osob a skupin, vůči nimž by trestněprávně postihovaná nenávist směřovala, se má jednat. To nicméně vyplývá z preambule navrhovaného rozhodnutí, a především z odůvodnění Sdělení Komise, dle nějž by mělo dojít ke sjednocení chráněných charakteristik napříč EU a postihu samotného projevu majícího nenávistnou povahu (tj. na rozdíl od již existujícího Rámcového rozhodnutí bez nutnosti spojit jej s podněcováním k násilí či k nenávisti vůči skupině osob). Nově by podle tohoto odůvodnění měly mezi tzv. chráněné charakteristiky patřit také pohlaví, sexuální orientace, věk a zdravotní postižení.[8]

Přijetí Sdělení Komise mělo být dle svého odůvodnění motivováno nárůstem nenávistných projevů v online prostředí v posledních letech, především vůči marginalizovaným skupinám, a také zvyšující se polarizací společnosti. Tyto nežádoucí jevy jsou zapříčiněny jak rozšířením užívání internetu a sociálních sítí, tak i specifiky online prostředí, jakým je například pocit určité anonymity či tzv. disinhibice (ztráta zábran oproti „skutečnému" světu). Komise má dále za to, že situaci zhoršila též pandemie Covid-19, kdy nastalá situace plná nejistoty, obav a sociální izolace měla posilovat extremistická hnutí a vést k nárůstu nenávistných projevů vůči různým menšinám. Komise přitom konstatuje, že *„Nenávist nemá v EU místo. Musí se proti ní bojovat všemi dostupnými prostředky včetně trestního práva*".[9] V obecné rovině lze sice souhlasit s tím, že nenávist a její projevy nejsou žádoucím jevem, nicméně je otázkou, zda je vhodné přistupovat k rozšíření trestní represe v této oblasti napříč členskými státy. Zároveň ne každá trestná činnost (byť třeba ne zcela bagatelní) splňuje všechna kritéria stanovená v čl. 83 odst. 1 SFEU. Sdělení Komise již našlo

[7] SUMMERS, Sarah, SCHWARZENEGGER, Christian, EGE, Gian, YOUNG, Finlay. *The Emergence of EU Criminal Law: Cybercrime and the Regulation of the Information Society*. Oxford: Hart Publishing, 2014. ISBN 978-1-84946-727-8, s. 191.

[8] Pro úplnost je vhodné uvést, že s účinností od 1. 1. 2026 trestní právo České republiky pracuje s následujícími chráněnými charakteristikami: skutečná nebo domnělá rasa, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo skutečnost, že je osoba skutečně nebo domněle bez vyznání, věk, zdravotní postižení, sexuální orientace, pohlaví, příslušnost k sociální skupině.

[9] Sdělení Komise, s. 2.

v odborné literatuře zastánce[10] i kritiky[11], přičemž obecně lze říci, že Sdělení Komise může být vnímáno poněkud kontroverzně, přičemž tato kontroverze se netýká pouze politických otázek, ale též otázek právních. Naprosto zásadní je totiž posouzení existence samotného právního základu pro přijetí návrhu obsaženého ve Sdělení Komise.

Posouzení naplnění kritérií podle čl. 83 SFEU

Pravomoc Evropské unie harmonizovat skutkové podstaty trestných činů napříč členskými státy vyplývá z čl. 83 odst. 1 SFEU,[12] přičemž systematicky tato problematika spadá do oblasti „prostoru svobody, bezpečnosti a práva", což v kontextu evropského práva představuje obecný základ pro policejní a justiční spolupráci mj. v oblasti trestního práva, a to včetně možnosti harmonizovat skutkové podstaty trestných činů.[13] Z hlediska rozdělení pravomocí mezi Evropskou unii a členské státy se přitom jedná o jednu z tzv. „sdílených pravomocí", tedy o pravomoc, kterou Evropská unie sdílí s členskými státy.[14]
Z čl. 83 odst. 1 SFEU lze přitom vyextrahovat následující tři kritéria, která musí být pro harmonizaci trestního práva v oblasti trestné činnosti neuvedené v existujícím výčtu v čl. 83 odst. 1 SFEU kumulativně naplněna:

1. jedná se o mimořádně závažnou trestnou činnost;
2. tato trestná činnost má přeshraniční rozměr;

[10] PERŠAK, Nina. Criminalising Hate Crime and Hate Speech at EU Level: Extending the List of Eurocrimes Under Article 83(1) TFEU. *Criminal Law Forum*. 2022, s. 85–119. ISSN: 1572-9850.
[11] HENDRYCH, Lukáš. Nezamýšlené důsledky kriminalizace nenávistných projevů ve světle návrhu Evropské komise. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 3, s. 140–147. ISSN 1213-5313.
[12] Čl. 83 odst. 1 SFEU: *„Evropský parlament a Rada mohou řádným legislativním postupem stanovit formou směrnic minimální pravidla týkající se vymezení trestných činů a sankcí v oblastech mimořádně závažné trestné činnosti s přeshraničním rozměrem z důvodu povahy nebo dopadu těchto trestných činů nebo kvůli zvláštní potřebě potírat ji na společném základě.*
Jsou to tyto oblasti trestné činnosti: terorismus, obchod s lidmi a sexuální vykořisťování žen a dětí, nedovolený obchod s drogami, nedovolený obchod se zbraněmi, praní peněz, korupce, padělání platebních prostředků, trestná činnost v oblasti výpočetní techniky a organizovaná trestná činnost.
Na základě vývoje trestné činnosti může Rada přijmout rozhodnutí určující další oblasti trestné činnosti, které splňují kritéria uvedená v tomto odstavci. Rozhoduje jednomyslně po obdržení souhlasu Evropského parlamentu."
[13] TOMÁŠEK, Michal. Existuje „trestní právo Evropské unie"? In: JELÍNEK, Jiří, IVOR, Jaroslav a kol. *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*. Praha: Leges, 2015. ISBN978-80-7502-080-2, s. 23–24.
[14] Viz čl. 4 SFEU.

3. harmonizace jejího trestněprávního postihu napříč členskými státy Evropské unie je nezbytná z *„důvodu povahy nebo dopadu těchto trestných činů nebo kvůli zvláštní potřebě potírat ji na společném základě*".[15]

Z hlediska prvního kritéria je v první řadě nutné konstatovat, že SFEU ani jiný právní předpis neobsahuje definici slovního spojení „mimořádně závažná trestná činnost". Nicméně z textace čl. 83 odst. 1 SFEU je dle názoru autora možné dovodit, že se jedná o trestnou činnost, jejíž závažnost odpovídá trestné činnosti již uvedené v taxativním výčtu v čl. 83 odst. 1 SFEU,[16] což potvrzuje také komentářová literatura.[17] Pro případné rozšíření harmonizovaných skutkových podstat je tedy vždy nezbytné položit si otázku, zda potenciálně nově harmonizovaná oblast kriminality obstojí svojí závažností ve srovnání s trestnou činností vymezenou v čl. 83 odst. 1 SFEU.
Komise spatřuje mimořádnou závažnost nenávistných projevů z jejich rozporu s hodnotami sdílenými v rámci Evropské unie a základními právy a svobodami, rovněž argumentuje negativními dopady jak na jednotlivce, tak i na jejich komunity, přičemž vystavení nenávistným projevům u nich může vést k traumatizaci a sociálnímu vyloučení. Komise také zmiňuje škodlivé dopady na společnost jako celek. Nenávistné projevy vnímá Komise jako nebezpečí pro demokracii a základní práva a svobody a zároveň varuje před nebezpečím radikalizace a polarizace společnosti, k níž mohou nenávistné projevy přispívat.
Navzdory výše uvedeným argumentům však zůstává nezodpovězena klíčová otázka, zda se v případě nenávistných projevů skutečně jedná o *„mimořádně závažnou trestnou činnost*" srovnatelnou s jinými druhy kriminálního jednání vypočtenými v čl. 83 odst. 1 SFEU. Každý trestný čin sice představuje negativní zásah do práv obětí (ostatně proto je takové jednání postihováno v trestněprávní rovině), nicméně nikoliv každá trestná činnost může být bez dalšího označena za *„mimořádně závažnou*

[15] Pro úplnost je vhodné zmínit, že v odborné literatuře (TOMÁŠEK, Michal, ŠMEJKAL, Václav a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU, Listina základních práv EU. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-508-5.) se lze setkat s tím, že autor spojuje kritéria uvedená v čl. 83 odst. 1 SFEU výše označená jako 2. a 3. do jednoho. To však lze vnímat spíše jako osobní preferenci autora, neboť vzhledem ke skutečnosti, že všechny podmínky uvedené v čl. 83 odst. 1 SFEU musí být splněny kumulativně, nemůže mít případné rozdílné členění jednotlivých kritérií vliv na celkový výsledek úvah o jejich (ne)naplnění. Samotná Komise tato tři kritéria rozlišuje obdobně jako autor tohoto příspěvku, čemuž v podstatě odpovídá též vnitřní členění Sdělení Komise. Bez ohledu na zvolené dělení kritérií stanovených v čl. 83 odst. 1 SFEU však platí, že tato musí být vždy splněna kumulativně a čl. 83 odst. 1 je nutné vnímat jako jeden celek.

[16] Tedy o trestnou činnost se závažností srovnatelnou s následujícími typy protiprávního jednání: terorismus, obchod s lidmi a sexuální vykořisťování žen a dětí, nedovolený obchod s drogami, nedovolený obchod se zbraněmi, praní peněz, korupce, padělání platebních prostředků, trestná činnost v oblasti výpočetní techniky a organizovaná trestná činnost.

[17] Srov. TOMÁŠEK, Michal, ŠMEJKAL, Václav a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU, Listina základních práv EU. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-508-5, s. 350.

trestnou činnost" srovnatelnou například s terorismem, organizovanou kriminalitou, obchodováním s lidmi, drogami a zbraněmi atd., což jsou oblasti, které jsou aktuálně na základě čl. 83 odst. 1 SFEU harmonizovány. Použijeme-li tyto stávající oblasti harmonizace jako referenční rámec pro posouzení, zda určitá trestná činnost představuje „mimořádně závažnou trestnou činnost", nelze se ubránit důvodným pochybnostem, zda je možné do této kategorie řadit také nenávistné projevy, jak to činí Sdělení Komise.

Dalším kritériem je „přeshraniční rozměr", který je vykládán spíše šířeji, tj. tato podmínka není nutně naplněna pouze v případech, kdy k trestné činnosti dochází na území více států. „Přeshraniční rozměr" je spatřován také v případech mimořádně závažné trestné činnosti, která má přeshraniční rozměr vyplývající z „její povahy, nebo dopadu, anebo kvůli zvláštní potřebě potírat ji na společném základu".[18] Tento výklad přitom vychází z komplexního pohledu na čl. 83 odst. 1 SFEU, který je nutné vnímat jako celek.[19] Například pokud by některý členský stát nedostatečně postihoval například výrobu drog, legalizaci výnosů z trestné činnosti, teroristické aktivity apod., stal by se takový stát pomyslnou „bezpečnou základnou" pro pachatele předmětné trestné činnosti, což by mělo vliv také na veřejný pořádek v dalších členských státech.

Dle Komise je v případě nenávistných projevů přeshraniční rozměr způsoben samotnou povahou online prostředí. Uveřejněný nenávistný obsah je totiž zpravidla dostupný bez geografického omezení a snadno se šíří přes hranice, resp. není jimi nijak omezen. Tvorba a šíření nenávistného obsahu je zároveň jednodušší než kdykoli dříve. Komise také poukazuje na fakt, že příznivci extremistických ideologií z různých států se sdružují v online prostoru, přičemž dochází k jednodušší organizaci a přelévání nenávistných narativů a radikalizaci jednotlivců bez ohledu na státní hranice. Tento jev samozřejmě není pouze evropským specifikem, nýbrž celosvětovým trendem. Co se týče existence přeshraničního rozměru, lze argumentaci Komise zřejmě přisvědčit, neboť výše uvedené skutečnosti jsou nepopiratelným důsledkem historicky bezprecedentního rozvoje komunikačních technologií, což se projevuje ve všech oblastech života, trestnou činnost a extremismus nevyjímaje, a jak bylo popsáno výše, toto kritérium bylo již dříve vykládáno spíše extenzivněji.

Třetím kritériem je nezbytnost harmonizace z *„důvodu povahy nebo dopadu těchto trestných činů nebo kvůli zvláštní potřebě potírat ji na společném základě.*" Sdělení Komise explicitně uvádí potřebu potírat nenávistné projevy na společném základu

[18] Srov. TOMÁŠEK, Michal, ŠMEJKAL, Václav a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU, Listina základních práv EU. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-508-5, s. 350.

[19] Ostatně i výše uvedená kritéria pro rozšíření harmonizace skutkových podstat nad rámec již existujícího výčtu je nutné splnit kumulativně, tj. musí dojít k naplnění všech tří kritérií zároveň.

právě kvůli jejich přeshraničnímu rozměru,[20] zároveň z textu Sdělení Komise vyplývá též přesvědčení o silně negativní povaze a dopadu nenávistných projevů z důvodů, které již byly představeny u prvního kritéria výše. Komise má zároveň za to, že je nezbytné nenávistné projevy potírat na společném základě, přičemž reakci na úrovni jednotlivých členských států nepovažuje za efektivní alternativu, neboť *„dílčí kriminalizace nemůže účinně a komplexně řešit tyto úzce propojené jevy*".[21]
Na druhou stranu, toto kritérium je nejvíce otevřené interpretaci a náchylné k proměnlivému výkladu dle aktuálních hodnot společnosti a převažujícího politického přesvědčení. Tím spíš by však toto kritérium mělo být vykládáno restriktivně, aby zásadní změny v trestním právu nepodléhaly momentálním společenským náladám a proměnlivým politickým vlivům. Lze přitom mít pochybnosti, zda není Sdělení Komise naopak příkladem nevhodného extenzivního výkladu tohoto kritéria.
Ačkoliv je tedy Komise o možnosti harmonizovat skutkové podstaty trestných činů reagujících na nenávistné projevy z výše představených důvodů přesvědčena, lze o naplnění kritérií stanovených v čl. 83 odst. 1 SFEU přinejmenším pochybovat.[22] V této souvislosti je nezbytné uvést, že pokud by evropským zákonodárcem nebyla respektována výše představená kritéria pro harmonizaci uvedená v čl. 83 odst. 1 SFEU, jednalo by se o postup ultra vires, tedy o překročení pravomocí svěřených Evropské unii členskými státy. Vzhledem k výše uvedenému je přitom patrné, že naplnění všech těchto kritérií je v případě trestněprávního postihu nenávistných projevů přinejmenším diskutabilní, a to zejména ve vztahu ke kritériu prvnímu, příp. též třetímu.

Posouzení souladu Sdělení Komise se zásadou subsidiarity

Otázka, zda je určitou problematiku v oblasti sdílených pravomocí vhodnější regulovat na úrovni Evropské unie anebo na úrovni členských států, nemá vždy zcela jednoznačnou odpověď. Evropské právo při hledání odpovědi na tuto otázku vychází ze zásady subsidiarity[23] zakotvené v čl. 5 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii (dále jen „SEU"): *„Podle zásady subsidiarity jedná Unie v oblastech, které nespadají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být*

[20] Sdělení Komise, s. 16.
[21] Tamtéž, s. 20.
[22] Byť nelze ponechat zcela bez povšimnutí, že v odborné literatuře již byl vysloven také názor přiklánějící se k argumentaci obsažené ve Sdělení Komise, viz PERŠAK, Nina. Criminalising Hate Crime and Hate Speech at EU Level: Extending the List of Eurocrimes Under Article 83(1) TFEU. *Criminal Law Forum*. 2022, s. 85–119. ISSN: 1572-9850.
[23] „Principem subsidiarity" se v tomto textu rozumí jeho pojetí v evropském právu, a nikoliv „princip subsidiarity" jako materiální korektiv formálního pojetí trestného činu tak, jak jej definuje § 12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Z právního hlediska se jedná o dva zcela rozdílné instituty.

dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie. Orgány Unie uplatňují zásadu subsidiarity v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality. Vnitrostátní parlamenty dbají na dodržování zásady subsidiarity v souladu s postupem uvedeným v tomto protokolu." Navíc ve vztahu k čl. 83 SFEU výslovně zavazuje členské státy k respektování zásady subsidiarity čl. 69 SFEU,[24] což dále zdůrazňuje její význam mimo jiné v oblasti europeizace trestního práva.

Zásada subsidiarity vyjadřuje respekt k pravomocem jednotlivých členských států a jejich odlišnostem, přičemž jejím cílem je zajistit, aby rozhodnutí byla přijímána *„co nejblíže občanům unie*".[25] Rovněž ji lze vnímat jako *„štít před nadměrnou centralizací a ztrátou národní suverenity a identity*".[26] Obecně přitom platí, že je-li možné problém řešit na „nižší" úrovni (státní, regionální apod.), měla by tato dostat přednost před centralizovanou regulací.[27] V případě Sdělení Komise se přitom nabízí přímo otázka, zda je skutečně nezbytné problematiku trestněprávního postihu nenávistných projevů regulovat přímo na úrovni Evropské unie, anebo zda by neměla být svěřena spíše trestní politice jednotlivých členských států. Zákonodárci členských států patrně budou k problematice nenávistných projevů spíše přistupovat s respektem k již zažitým limitům svobody projevu v daném členském státě, s respektem k jejich historii a případným dalším kulturním specifikům.

Ve světle zásady subsidiarity by zřejmě bylo vhodnější ponechat rozhodování o nastavení trestněprávních limitů svobody projevu na členských státech jednajících v souladu se svými historickými, kulturními a právními tradicemi. Z těchto tradic může vycházet také odlišné vymezení chráněných charakteristik, kdy některé státy v současnosti pracují pouze s národností, etnicitou a náboženským vyznáním, zatímco jiné zohledňují též pohlaví, sexuální orientaci či tělesně duševně hendikepované osoby, výslovně pracují s antisemitskými projevy anebo mezi chráněné charakteristiky výslovně řadí nákazu virem HIV, jako je tomu v Rumunsku.[28] Tato nejednotnost přitom nemusí být nutně vnímána jako problematická, ale lze ji považovat právě za výsledek historického vývoje a zažitých společenských norem

---

[24] Viz čl. 69 SFEU: *„Vnitrostátní parlamenty dbají s ohledem na legislativní návrhy a podněty předkládané v rámci kapitol 4 a 5 na dodržování zásady subsidiarity v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality.*"

[25] TOMÁŠEK, Michal, ŠMEJKAL, Václav a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU, Listina základních práv EU. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-508-5, s. 1232.

[26] Tamtéž.

[27] WIECZOREK, Irene. The Principle of Subsidiarity in EU Criminal Law. In: BRIERE, Chloé, WEYEMBERGH, Anne. *The Needed Balances in EU Criminal Law: Past, Present and Future.* Oxford: Hart Publishing, 2020. ISBN 978-1-50993-749-3, s. 78.

[28] ALKIVIADOU, Natalie. Regulating Hate Speech in the EU. In: ASSIMAKOPOULOS, Stavros, BAIDER, H. Fabienne, MILLAR, Sharon. *Online Hate Speech in the European Union: A Discourse-Analytic Perspective.* Springer Cham, 2017, s. 6–10. ISBN 978-3-319-72604-5.

v daném členském státě. Obdobně lze přistupovat také k dalším verbálním trestným činům, jako je například pomluva, která může být v různých právních řádech trestným činem anebo „jen" civilním deliktem, anebo k problematice trestněprávní ochrany státních symbolů apod. Všechny tyto odlišnosti jsou výsledkem rozmanitého historického i kulturního vývoje a odrazem odlišných právních tradic ve vztahu k limitům svobody projevu. Tyto odlišnosti by sice mohly naznačovat, že je namístě tuto problematiku harmonizovat, nicméně zároveň se nabízí otázka, zda není vhodnější ponechat na členských státech, aby si samy zvolily svůj přístup k nastavení trestněprávních limitů svobody projevu. Ve světle výše uvedeného tak principu subsidiarity odpovídá spíše ponechání této problematiky v gesci jednotlivých členských států, neboť na jejich úrovni lze uspokojivě dosáhnout zamýšlených cílů.

Závěr

Problematika harmonizace skutkových podstat trestných činů postihujících nenávistné projevy v rámci Evropské unie představuje aktuální a zároveň značně politicky citlivé téma, které se dotýká mimo jiné i vymezení pravomocí mezi Evropskou unií a jejími členskými státy. Za klíčovou je v této souvislosti nutné považovat otázku, zda návrh obsažený ve Sdělení Komise vůbec naplňuje podmínky stanovené v čl. 83 odst. 1 SFEU. Evropská komise o splnění těchto kritérií nepochybuje, takové stanovisko však nelze přijímat bez dalšího a je nezbytné důsledně vycházet z mezí stanovených čl. 83 odst. 1 SFEU. Evropská unie totiž nemůže disponovat širšími pravomocemi, než jaké na ni přenesly členské státy, a nemělo by proto docházet k jejich překračování, byť by takové snahy byly motivovány legitimním cílem. Z výše provedené analýzy přitom vyplývá, že o naplnění kritérií podle čl. 83 odst. 1 SFEU lze mít důvodné pochybnosti, což by samo o sobě mělo vést Komisi k větší zdrženlivosti.

Ani za situace, kdy by o splnění kritérií uvedených v čl. 83 SFEU nepanovaly žádné pochybnosti, nelze přehlížet zásadu subsidiarity zakotvenou v čl. 5 SEU a z ní vyplývající požadavek, aby rozhodování probíhalo co nejblíže občanům Unie tak, aby k regulaci na unijní úrovni docházelo pouze tehdy, pokud by ponechání dané otázky na členských státech nebylo dostatečně účinné. V případě trestněprávního postihu nenávistných projevů se přitom jeví jako vhodnější a efektivnější svěřit tuto problematiku jednotlivým členským státům, které mohou hranice trestněprávních limitů svobody projevu vymezovat v užším sepětí se svými občany a se zohledněním vlastních historických, kulturních a právních tradic. Závěrem tak lze doporučit, aby problematika trestněprávního postihu nenávistných projevů nebyla řešena centralizovaně na úrovni Evropské unie, ale aby zůstala ponechána na uvážení jednotlivých členských států.

Seznam použité literatury

1. ALKIVIADOU, Natalie. Regulating Hate Speech in the EU. In: ASSIMAKOPOULOS, Stavros, BAIDER, H. Fabienne, MILLAR, Sharon. *Online Hate Speech in the European Union: A Discourse-Analytic Perspective.* Springer Cham, 2017, s. 6–10. ISBN 978-3-319-72604-5.
2. HENDRYCH, Lukáš. Nezamýšlené důsledky kriminalizace nenávistných projevů ve světle návrhu Evropské komise. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 3, s. 140–147. ISSN 1213-5313.
3. PERŠAK, Nina. Criminalising Hate Crime and Hate Speech at EU Level: Extending the List of Eurocrimes Under Article 83(1) TFEU. *Criminal Law Forum*. 2022, s. 85–119. ISSN: 1572-9850.
4. TOMÁŠEK, Michal. Existuje „trestní právo Evropské unie"? In: JELÍNEK, Jiří, IVOR, Jaroslav a kol. *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-080-2.
5. TOMÁŠEK, Michal, ŠMEJKAL, Václav a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU, Listina základních práv EU. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-508-5
6. SUMMERS, Sarah, SCHWARZENEGGER, Christian, EGE, Gian, YOUNG, Finlay. *The Emergence of EU Criminal Law: Cybercrime and the Regulation of the Information Society*. Oxford: Hart Publishing, 2014. ISBN 978-1-84946-727-8, s. 191.
7. WIECZOREK, Irene. The Principle of Subsidiarity in EU Criminal Law. In: BRIERE, Chloé, WEYEMBERGH, Anne. *The Needed Balances in EU Criminal Law: Past, Present and Future.* Oxford: Hart Publishing, 2020. ISBN 978-1-50993-749-3, s. 78.

Kontaktní údaje

Mgr. Bc. Petr Ráliš
ralisp@prf.cuni.cz
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra trestního práva

LIMITY OPRÁVNENÍ PROKURÁTORA VYKONÁVAŤ ÚKONY VYŠETROVANIA

LIMITS OF THE PROSECUTOR'S AUTHORITY TO CARRY OUT INVESTIGATIVE ACTS

Juraj Chylo[1], Marek Meze[2]i

Abstrakt: Prokurátor je v rámci právneho poriadku pánom prípravného konania, ktorý dohliada na zákonnosť trestného procesu v predsúdnom konaní. Za účelom výkonu tejto úlohy disponuje množstvom oprávnení a možností. Predkladaný príspevok sa venuje oprávneniu prokurátora vykonať jednotlivé úkony vyšetrovania, resp. celé vyšetrovanie v zmysle § 230 ods. 2 písm. c) Tr. por., jeho obmedzeniam a špecifikám.

Kľúčové slová: prokurátor, dozor, vyšetrovanie

Abstract: The prosecutor is the master of the preparatory proceedings within the legal order, who supervises the legality of the criminal process in pre-trial proceedings. In order to perform this task, he has a number of authorizations and options. The presented contribution is devoted to the authorization of the prosecutor to carry out individual acts of investigation, or. the entire investigation within the meaning of Section 230, paragraph 2, letter c) of the Criminal Procedure Code, its limitations and specifics.

Key words: prosecutor, supervision, investigation

Úvod

Prokurátor je v zmysle ustanovenia § 10 ods. 1 TP orgánom činným v trestnom konaní. Pôsobnosť prokurátora v trestnom konaní je možné vnímať v troch hlavných oblastiach, a to (i) návrhové oprávnenia, (ii) rozhodovacie oprávnenia a (iii) dozorové oprávnenia. Pod návrhovými oprávneniami je nevyhnutné rozumieť oprávnenie prokurátora podávať návrhy na súd, t.j. iniciovať konanie pred súdom. Rozhodovacie oprávnenia je možné charakterizovať ako diskrečné oprávnenie prokurátora vydať

[1] Krajská prokuratúra v Bratislave
[2] Krajská prokuratúra v Bratislave, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

rozhodnutie, či už medzitýmne alebo meritórne. Poslednou oblasťou sú dozorové oprávnenia prokurátora, ktoré sú upravené v ustanovení § 230 TP.

Dozor prokurátora

Podľa § 230 ods. 1 TP vykonáva prokurátor dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní. Je na mieste si klásť otázku, čo je to ten dozor? Trestný poriadok v ustanovení § 230 ods. 2 TP obsahuje výpočet jednotlivých oprávnení, avšak samotná definícia dozoru absentuje. Pod pojmom dozor prokurátora je možné rozumieť *„zákonom upravenú systematickú činnosť prokurátora zameranú na zisťovanie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní policajta špecifickými metódami a prostriedkami s možnosťou vykonania niektorého z úkonov alebo aj celého vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania a vydania rozhodnutia prokurátorom zákonom prípustného rozhodnutia*.[3]" Trestný poriadok v zmysle § 230 ods. 2 písm. c) TP oprávňuje prokurátora (i) zúčastniť sa na vykonávaní úkonov policajta, (ii) osobne vykonať jednotlivý úkon alebo aj celé vyšetrovanie, (iii) vydať rozhodnutie v ktorejkoľvek veci. Prokurátor pritom postupuje podľa ustanovení Trestného poriadku. Existujú úkony, ktoré je oprávnený vykonať len a výlučne prokurátor (napr. výsluch agenta), naopak, niektoré môže vykonávať ako policajt, tak aj prokurátor.

Na prvý pohľad sa môže zdať, že vzhľadom na celkom jednoznačné a pomerne široko koncipované oprávnenia prokurátora, neexistujú limity v prípade vykonávania úkonov vyšetrovania prokurátorom. Zastávame názor, že aplikačná prax predsalen prináša nuansy, ktoré narážajú na limity technickej realizovateľnosti, resp. limity právnej úpravy.

Výsluch agenta

Výsluch agenta je úkonom, ktorý je oprávnený vykonať len a výlučne prokurátor. Pre účely tohto príspevku sa budeme venovať výsluchu agenta – príslušníka PZ, t.j. vylúčime osoby ustanovené opatrením prokurátora podľa § 10 ods. 19 TP. Výsluch agenta je špecifickým úkonom, ktorý je v zásade neopakovateľným úkonom, t.j. v rámci celého konania by sa mal vykonať len raz.[4]

Špecifickosť spočíva práve v osobe agenta, resp. v skutočnosti, že agent väčšinou vystupuje pod legendou, t.j. pod krycími dokladmi. Pravá totožnosť agenta

[3] Šanta , J., Valašik, M.: Dozor prokurátora v predsúdnom trestnom konaní – právna úprava, teória , história, Justičná revue č. 1 / 2014 , ročník 66 , Ministerstvo spravodlivosti SR Bratislava , r. 2014, č.85

[4] Bližšie k výsluchu agenta pozri Remeta, R.: Výsluch agenta. Policajná teória a prax č. 4/2013. Časopis Akadémie Policajného zboru v Bratislave, r. 2013, s. 108-119

vystupujúceho pod legendou musí byť utajená, a to aj po skončení jeho činnosti[5]. Prokurátorovi (a aj sudcovi pre prípravné konanie a predsedovi senátu) sa musí na jeho žiadosť pravá totožnosť oznámiť.

Na tomto mieste považujeme za nevyhnutné uviesť, že napriek tomu, že výsluch agenta je v zásade neopakovateľným úkonom, v aplikačnej praxi sa môžu vyskytnúť situácie, kedy je nevyhnutné agenta vypočuť opakovane. Typickým príkladom je nevyhnutnosť výsluchu agenta pred vznesením obvinenia, a to za účelom získania dostatočného množstva dôkazov vo vzťahu k trestnej činnosti (výsluch agenta môže byť napr. jediným dôkazom, ktorý by preukazoval existenciu laboratória na výrobu metamfetamínu – pozn. autorov). Uvedené situácie sú zriedkavé, avšak nie sú vylúčené. V takomto prípade samotný výsluch agenta nie je technicky náročný, nakoľko agent sa vie dostaviť na výsluch priamo na prokuratúru, kde je osobne prokurátorom vypočutý, a to najčastejšie priamo v kancelárii prokurátora, za prítomnosti ďalšej osoby z príslušného útvaru PZ.

Výsluch agenta po vznesení obvinenia je naopak štandardným postupom, ktorý je ale realizovaný osobitným spôsobom. Špecifickosť postupu spočíva v tom, že totožnosť agenta môže overiť len a výlučne prokurátor, t.j. štandardné overenie totožnosti na začiatku výsluchu svedka, väčšinou konštatované pri protokolácii formuláciou „Totožnosť overená podľa OP, číslo ..." musí byť vykonané prokurátorom. Nevyhnutne nemusí ísť o prokurátora, ktorý vykonáva dozor a súčasne aj výsluch, môže to byť jeho kolega. Agent nikdy nie je z dôvodu utajenia jeho totožnosti, ako aj z dôvodu jeho ochrany v jednej miestnosti s obhajcami obvinených, resp. s inými osobami. Väčšinou sa výsluch vykonáva za pomoci technického zariadenia – telemostom, ktorý je zabezpečovaný špecializovaným útvarom PZ, pričom obrazovo-zvukový prenos je realizovaný takým spôsobom, aby osoba agenta nebola úplne jednoznačne viditeľná. Prokurátor v miestnosti s agentom overí jeho totožnosť, a následne vykoná výsluch, alt. výsluch vykoná druhý prokurátor, ktorý je v ďalšej miestnosti s obhajcami.

Z uvedeného vyplýva, že napriek tomu, že úkon v podobe výsluchu agenta musí vykonať prokurátor, sám nedokáže technicky zabezpečiť jeho vykonanie bez asistencie príslušného útvaru PZ.

[5]Podľa § 117 ods. 10 TP: „O skutočnostiach dôležitých pre trestné konanie môže agenta v prípravnom konaní vypočuť prokurátor pri primeranom použití ustanovenia § 134 ods. 1 tak, aby jeho totožnosť nemohla byť odhalená; agent môže byť výnimočne vypočúvaný na súde iba pri primeranom použití ustanovení § 134 ods. 1, § 136 a § 262, aby jeho totožnosť nemohla byť odhalená. Na súdne konanie sa agent predvoláva prostredníctvom Prezídia Policajného zboru. Doručenie predvolania agentovi zabezpečí príslušník Policajného zboru poverený prezidentom Policajného zboru. Ak je agentom iná osoba ako príslušník Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu a súhlasí s tým, aby bola jeho totožnosť odhalená, použijú sa na ďalšie konanie ustanovenia § 127 až 134 o svedkovi."

Informačno-technické prostriedky a iné

V rámci štandardného trestného procesu je v prípade nasadenia informačno-technických prostriedkov (ďalej len „ITP") alebo iných foriem utajeného spôsobu zabezpečovania informácií (napr. sledovanie osôb a vecí podľa § 113 TP – pozn. autorov) postupnosť úkonov jednotlivých zložiek orgánov presadzovania práva nasledovný: Vyšetrovateľ PZ spracuje žiadosť, ktorú doručí príslušnému útvaru PZ (v závislosti od zaradenia vyšetrovateľa PZ ide o útvar zvláštnych policajných činností P PZ – ÚZPČ, alt. odbor špeciálnych činností ÚIS – OŠČ), ktorý následne po oboznámení sa s predmetom úkonu, miestom potenciálneho nasadenia, zvážení svojich vlastných personálnych a materiálno-technických kapacít rozhodne o realizovateľnosti uvedeného úkonu. Po potvrdení realizovateľnosti následne vyšetrovateľ spracuje podnet adresovaný príslušnému prokurátorovi, ktorý vydá príkaz, resp. podá návrh na vydanie príkazu príslušnému súdu.

Pre účely nášho príspevku sa budeme venovať výlučne situáciám, pri ktorých ingerencia súdu nie je potrebná, t.j. o nasadení konkrétneho spôsobu zabezpečovania informácií rozhoduje prokurátor príkazom.

V rámci modelového prípadu si predstavme situáciu, v ktorej prokurátor pracuje s podozrením zo spáchania trestnej činnosti príslušníka PZ, ktorý je služobne zaradený na Útvare inšpekčnej služby, útvaru inšpekcie, ako funkcionár, ktorý okrem iného prideľuje došlú poštu a túto rozdeľuje jednotlivým vedúcim oddelení za účelom ďalšieho pridelenia konkrétnemu vyšetrovateľovi.

Za uvedenej situácie, v záujme neohrozenia účelu trestného konania z dôvodu možného zmarenia úkonov vyzradením tohto podozrenia sa prokurátor rozhodne vykonať úkony trestného konania sám. Za účelom riadneho preverenia všetkých skutočností dôležitých pre trestné konanie je však nevyhnutné vykonať sledovanie osôb a vecí podľa § 113 TP, bez vstupu do obydlia a nie je potrebné použiť informačno-technické prostriedky, t.j. na uvedené postačuje vydanie príkazu prokurátorom v zmysle § 113 ods. 2 TP[6].

Napriek tej skutočnosti, že prokurátor je pánom prípravného konania, tzv. dominus litis, a zo zákona je priamo oprávnený vydať takýto príkaz, jeho vydanie automatický neznamená, že takýto úkon bude na základe príkazu realizovaný, nakoľko v zmysle interných predpisov Ministerstva vnútra je žiadosť o takýto úkon oprávnený podať výlučne vyšetrovateľ PZ. Z uvedeného vyplýva, že takýto príkaz môže byť následne nevykonateľný z dôvodu absencie potvrdenia realizovateľnosti príslušným útvarom PZ, v podminekach modelového prípadu - OŠČ.

[6] Podľa § 113 ods. 2 TP: „Príkaz na sledovanie vydáva písomne predseda senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní prokurátor."

V danom prípade máme za to, že je vhodné príslušný útvar – OŠČ dožiadať o potvrdenie realizovateľnosti samostatnou žiadosťou v utajenom režime (väčšinou v režime vyhradené – pozn. autorov), za účelom zabezpečenia realizácie následného príkazu.
Vyššie načrtnutý modelový prípad nepredstavuje „uvoľnenie fantázie" autorov tohto príspevku, práve naopak, predstavuje reálnu trestnú vec, s ktorou sa v rámci svojej aplikačnej praxe autori stretli, pričom narazili na limity vykonávania úkonov výlučne prokurátorom.
Sme toho názoru, že vyššie načrtnutý spôsobom je správny a zákonný, a to napriek tomu, že autori sa pri riešení uvedeného aplikačného problému zaoberali aj možnosťou vykonania jednotlivých úkonov – napr. sledovania osoby priamo prokurátorom[7].

Dozor nad prokurátorom?

V nadväznosti na vyššie uvedené skutočnosti je legitímne sa následne zamyslieť nad ďalšími otázkami, ktoré vyvstávajú pri vykonávaní celého vyšetrovania priamo prokurátorom.
Za štandardných podmienok vykonáva úkony vyšetrovania policajt – vyšetrovateľ PZ, ktorý postupuje podľa ustanovení Trestného poriadku, ako aj zákona o Policajnom zbore. V prípade vykonania niektorých úkonov prokurátorom, napr. ak prokurátor vykoná individuálny výsluch svedka, zápisnica o takomto úkone je normálne súčasťou vyšetrovacieho spisu, ktorý vedie vyšetrovateľ PZ. V prípade vyšetrovania, ktoré vedie priamo prokurátor je však situácia odlišná.
Domnievame sa, že prokurátor je rovnako povinný viesť vyšetrovací spis v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti č. 618/2005 Z. z. o tvorbe spisu orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi, samozrejme za primeraného dodržania tam uvedených ustanovení, nakoľko prokuratúra nedisponuje denníkom vyšetrovacích spisov a pod. Existencia samostatného vyšetrovacieho spisu je nevyhnutná aj z dôvodu realizácie práv oprávnených osôb napr. nazrieť do vyšetrovacieho spisu, nakoľko v zmysle zákona o prokuratúre do dozorového spisu prokurátora môže nahliadať len jemu nadriadený prokurátor, resp. s jeho súhlasom iný prokurátor.
V nadväznosti na vyššie uvedené je potom na zváženie, ako má postupovať prokurátor, ktorý vykonáva vyšetrovanie, t.j. či je tento prokurátor povinný všetky rozhodnutia, ktoré vydal namiesto policajta (napr. uznesenie o začatí trestného stíhania, uznesenie o pribratí znalca, uznesenie o vznesení obvinenia a pod.) v zákonom stanovenej lehote doručiť nadriadenému prokurátorovi?
Stav de lege lata takúto povinnosť neobsahuje, rovnako nevyplýva ani z interných vnútrorezortných predpisov prokuratúry. Domnievame sa však, že jednoznačné

[7] Takýto postup je však značne limitovaný materiálno-technickým zabezpečením prokurátora.

zavedenie takejto povinnosti by bolo na mieste, nakoľko prokurátor je v zmysle zákona orgánom dozoru nad zákonnosťou konania a rozhodovania policajta – vyšetrovateľa PZ. V prípade vykonávania vyšetrovania priamo prokurátorom však absentuje orgán dozoru nad prokurátorom, nakoľko máme za to, že v takomto prípade prokurátor vstupuje do postavenia vyšetrovateľa PZ, ktorý má vykonávať úkony vyšetrovania.

Možnosť podania žiadosti o preskúmanie postupu prokurátora v zmysle ustanovenia § 210 TP[8] nepovažujeme za úplne vhodnú, v plnom rozsahu suplujúcu dozorové oprávnenia prokurátora podľa § 230 TP vo vzťahu k vyšetrovateľovi PZ. Interné predpisy v prípade nariadenia správovej povinnosti vo vzťahu k nadriadenej prokuratúre takúto situáciu neupravujú, a to napriek tomu, že správová povinnosť sa plní v rozsahu stanovenom príkazom, resp. v rozsahu stanovenom nadriadenou prokuratúrou. Nedochádza k automatickému zasielaniu, resp. predkladaniu zákonom stanovených rozhodnutí nadriadenému prokurátorovi.

S poukazom na vyššie uvedené skutočnosti sa nám de lege ferenda javí ako vhodné novelizovať Trestný poriadok v ustanovení § 230 TP, a to napríklad doplnením o nový odsek 4, ktorý by znel „V prípade, ak prokurátor vykonáva celé vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie podľa odseku 2 písmena c), platia pre neho primerane povinnosti policajta vo vzťahu k jeho nadriadenému prokurátorovi.".

Záver

Cieľom predmetného príspevku bolo poukázať na niektoré limity prokurátora pri vykonávaní či už jednotlivých úkonov vyšetrovania, alebo celého vyšetrovania priamo prokurátorom. Prokurátor ako pán prípravného, resp. „predprípravného" konania nie je v zmysle právnej úpravy obmedzovaný pri vykonávaní úkonov vyšetrovania ničím, avšak ako sme vyššie uviedli, aplikačná prax prináša viacero výziev, ktoré nie je možné prekonať, resp. je ich možné prekonať len s ťažkosťami. Uvedené je dôsledkom síce dobrého (a zároveň správneho) zámyslu zákonodarcu, avšak udalosti posledných rokov poukázali na situácie, o ktorých doposiaľ nikomu ani len nenapadlo uvažovať, a to ani v hypotetickej rovine (napr. nemožnosť odstúpenia oznámenia na útvar PZ z dôvodu možného ohrozenia účelu trestného konania a pod.). V nadväznosti na vyššie uvedené je preto dôvodné uvažovať o zmene právnej úpravy, doplnením niektorých ustanovení, ktoré by (i) precizovali povinnosti prokurátora vo vzťahu k nadriadenej prokuratúre, (ii) upravovali jeho postavenie vo vzťahu k iným súčastiam PZ (napr. ÚZPČ a OŠČ) za účelom odstránenia obmedzení pri výkone úkonov vyšetrovania priamo prokurátorom.

[8] Podľa § 210 ods. 2 Tr. por.: „Žiadosť o odstránenie prieťahov alebo iných nedostatkov v postupe prokurátora pri vykonávaní jeho pôsobnosti v prípravnom konaní vybavuje prokurátor bezprostredne nadriadenej prokuratúry."

Zoznam použitej literatúry

1. REMETA, R.: Výsluch agenta. Policajná teória a prax č. 4/2013. Časopis Akadémie Policajného zboru v Bratislave, r. 2013, s. 108-119, ISSN 1335-1370
2. ŠANTA, J., VALAŠIK, M.: Dozor prokurátora v predsúdnom trestnom konaní – právna úprava, teória, história. In: Justičná revue. č. 1, 2014, ročník 66, č. 85, ISSN 1214-3758

Kontaktné údaje

JUDr. Juraj Chylo, PhD.
juraj.chylo@genpro.gov.sk
Krajská prokuratúra v Bratislave

JUDr. Marek Mezei, PhD.
marek.mezei@genpro.gov.sk
Krajská prokuratúra v Bratislave/Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

PODMIENEČNÉ ZASTAVENIE TRESTNÉHO STÍHANIA „NA MIERU"

CONDITIONAL DISMISSAL OF CRIMINAL PROCEEDINGS "MADE TO MEASURE"

Daniel Petričko[1], Rastislav Remeta[2]

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá možnosťami individuálneho prispôsobenia inštitútu podmienečného zastavenia trestného stíhania v aplikačnej praxi orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Cieľom príspevku je poukázať na to, že tento procesný inštitút je možné v konkrétnych prípadoch „vyskladať na mieru" páchateľovi, a to prostredníctvom vhodného využívania primeraných obmedzení a povinností podľa § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona. Autori poukazujú na potenciál týchto nástrojov pri individualizácii reakcie na trestnú činnosť a zdôrazňujú ich význam najmä počas skúšobnej doby podmienečného zastavenia trestného stíhania. Príspevok zároveň argumentuje, že aktívnejšie využívanie primeraných povinností a obmedzení môže prispieť k efektívnejšej práci s obvineným, k posilneniu preventívneho a resocializačného účinku tohto inštitútu a k zvýšeniu jeho praktickej efektívnosti v trestnom konaní.

Kľúčové slová: podmienečné zastavenie trestného stíhania, primerané obmedzenia a povinnosti, sankcia na mieru, skúšobná doba, resocializácia páchateľa, prokurátor, prípravné konanie.

Abstract: The article deals with the possibilities of individual adaptation of the institution of conditional suspension of criminal prosecution in the application practice of law enforcement authorities and courts. The aim of the article is to point out that this procedural institution can be "tailored" to the offender in specific cases through the appropriate use of reasonable restrictions and obligations under Section 51(3) and (4) of the Criminal Code. The authors point to the potential of these tools in individualizing the response to criminal activity and emphasize their importance, especially during the probationary period of conditional suspension of criminal proceedings. The article also argues that more active use of appropriate obligations and restrictions can contribute to more effective work with the accused, strengthen the preventive and

[1] Právnická fakulta Uninverzity Komenského v Bratislave
[2] Právnická fakulta Uninverzity Komenského v Bratislave

resocialization effect of this institution, and increase its practical effectiveness in criminal proceedings.

Key words: conditional dismissal of criminal proceedings, appropriate restrictions and obligations, tailored sanctions, probation period, rehabilitation of the offender; prosecutor, preliminary proceedings.

Úvod

Prípravné konanie je úsek od začatia trestného stíhania do podania obžaloby, návrhu na schválenie dohody o uznaní viny a prijatí trestu alebo do právoplatnosti rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní vo veci samej,[3] napríklad aj do rozhodnutia o podmienečnom zastavení trestného stíhania podľa § 216 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku (ďalej len „Trestný poriadok").

V súčasnosti vyšetrovanie v rámci prípravného konania vykonáva v prvom rade policajt, ktorý má k tomu prispôsobené náležité sily a prostriedky, vrátane špeciálneho technického zabezpečenia. Prokurátor môže podľa § 230 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku osobne vykonať jednotlivý úkon alebo aj celé vyšetrovanie, avšak nedisponuje silami a prostriedkami ako policajt, napríklad pre zaistenie osôb alebo zabezpečovanie informácií. Prioritnou úlohou prokurátora v aktuálnom prípravnom konaní ako tzv. „dominus litis" - pána prípravného konania, je vykonávanie dozoru nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní podľa § 230 odsek 1 Trestného poriadku.[4]

Je potrebné uviesť, že prípravné konanie, ktoré má vo vzťahu k súdnemu konaniu pomocnú úlohu a predbežný charakter, vychádzajúc zo štatistických údajov Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky za roky 2020 až 2024[5], v prípade obvinenej osoby končí v priemere v 84 % tak, že prokurátor podá na obvineného obžalobu súdu. Zvyšných v priemere 16 % tvoria iné rozhodnutia prokurátora voči obvineným osobám v prípravnom konaní alebo tzv. odklony, v rámci ktorých bolo prokurátorom podmienečne zastavené trestné stíhanie obvinených v priemere len v 3 %.

Rozhodnúť o podmienečnom zastavení trestného stíhania obvineného môže podľa § 241 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku v spojení s § 216 ods. 1 Trestného poriadku aj samosudca po preskúmaní obžaloby. Teória trestného práva procesného pozná

[3] Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok, § 10 ods. 14.

[4] REMETA, Rastislav: Úvahy o zvýšení efektívnosti prípravného konania. In Čentéš, J., Kurilovská, L. et al. (eds.). Efektívnosť prípravného konania - súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022, s. 105-106.

[5] Správy generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za roky 2020 až 2024. Dostupné z https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/. [online]. [cit. 2026-03-09].

tento inštitút aj ako tzv. odklon v trestnom konaní. Využitie odklonu v trestnom konaní formou podmienečného zastavenia trestného stíhania bude mať na obvinených pozitívny motivačný stimul k vyvarovaniu sa podobných prehreškov v budúcnosti.[6]
Účelom podmienečného zastavenia trestného stíhania je predovšetkým urovnanie konfliktných vzťahov medzi páchateľom trestného činu a poškodeným pri prečinoch nižšej spoločenskej nebezpečnosti, pri súčasnom stanovení podmienok smerujúcich k naplneniu zákonného účelu trestného konania, jednoduchším a vo svojej podstate výrazne výchovnejším spôsobom.[7]
Procesný inštitút podmienečného zastavenia trestného stíhania je možné „vyskladať na mieru" obvinenému prostredníctvom vhodného využívania primeraných obmedzení a povinností v skúšobnej dobe podľa § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona. Aktívnejšie využívanie primeraných povinností a obmedzení môže prispieť okrem individualizácie reakcie na trestnú činnosť obvineného a efektívnejšej práci s obvineným, aj k posilneniu preventívneho a resocializačného účinku inštitútu podmienečného zastavenia trestného stíhania a k zvýšeniu jeho praktickej efektívnosti v trestnom konaní.

Rozhodnutia v prípravnom konaní

Prípravným konaním sa rozumie úsek od začatia trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 alebo 2 Trestného poriadku, do podania obžaloby, návrhu na schválenie dohody o uznaní viny a prijatí trestu (dohoda o vine a treste) alebo právoplatnosti rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní vo veci samej.[8]
Účelom súčasného prípravného konania, ktoré je zároveň obligatórnym štádiom predsúdneho konania v rámci kontinentálneho trestného procesu je, aby orgány činné v trestnom konaní po začatí trestného stíhania vo vyšetrovaní alebo skrátenom vyšetrovaní (v super skrátenom vyšetrovaní podľa § 204 Trestného poriadku do 48 hodín od zadržania osoby) čo najrýchlejšie zadovážili podklady na objasnenie skutku v rozsahu potrebnom na posúdenie prípadu a zistenie páchateľa a na základe výsledkov vyšetrovania prípravné konanie skončili rozhodnutím vo veci samej alebo prokurátor predložil súdu návrh na schválenie dohody o vine a treste alebo podal obžalobu (primerane § 10 ods. 14, § 201 ods. 2 Trestného poriadku).
Rozhodnutia v prípravnom konaní možno rozdeliť na rozhodnutia, ktorými sa končí prípravné konanie (postúpenie veci podľa § 214 Trestného poriadku, zastavenie trestného stíhania podľa § 215 Trestného poriadku, schválenie zmieru a zastavenie trestného stíhania § 220 - § 227 Trestného poriadku), rozhodnutia, ktorými sa

[6] Uznesenie Okresného súdu Košice II zo dňa 8.4.2016, sp. zn. 6T/23/2016.
[7] Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš zo dňa 26.9.2024, sp. zn. 3T/50/2024.
[8] Trestný poriadok, § 10 ods. 14.

dočasne končí prípravné konanie (podmienečné zastavenie trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku a podmienečné zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 218 Trestného poriadku), rozhodnutia, ktorými sa predbežne končí prípravné konanie (prerušenie trestného stíhania podľa § 228 Trestného poriadku) a rozhodnutia „sui generis" (dohoda o vine a treste podľa § 232 Trestného poriadku a obžaloba podľa § 234 Trestného poriadku).[9]

S rozhodnutiami v prípravnom konaní, ktoré vydávajú orgány činné v trestnom konaní, a to policajt a prokurátor podľa § 10 ods. 1 Trestného poriadku, úzko súvisia ustanovenia o účele trestného konania (§ 1 Trestného poriadku), niektorých základných zásadách trestného konania (§ 2 ods. 1, ods. 10, ods. 12 Trestného poriadku), výklade niektorých pojmov (§ 10 ods. 1, ods. 10 Trestného poriadku), ale aj o dokazovaní (§ 119 Trestného poriadku), rozhodnutiach (§ 162 ods. 2 Trestného poriadku) a uzneseních (§ 176 ods. 1 Trestného poriadku).

Účelom trestného konania podľa § 1 Trestného poriadku, je pri rešpektovaní základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb, aj úprava postupu orgánov činných v trestnom konaní tak, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté. V nadväznosti na zásadu stíhania zo zákonných dôvodov (§ 2 ods. 1 Trestného poriadku), je predpokladom pre spravodlivé rozhodnutie aj náležité zistenie skutkového stavu veci (§ 2 ods. 10 Trestného poriadku) a voľné hodnotenie dôkazov (§ 2 ods. 12 Trestného poriadku).

V trestnom konaní sú predmetom dokazovania všetky skutočnosti dôležité pre rozhodnutie vo veci samej. Proces dokazovania prebieha v niekoľkých fázach, ktoré spolu úzko súvisia a navzájom sa prelínajú. Dôkazy sa najskôr vyhľadajú (§ 2 ods. 10 Trestného poriadku), následne sa dôkazy vykonávajú a procesne zabezpečia (napríklad do zápisnice o výsluchu). Rovnako sa dôkazy v rámci vyhľadania, vykonávania alebo samostatne, preveria a následne hodnotia (§ 2 ods. 12 Trestného poriadku).

Rozsah dokazovania, čo môže slúžiť za dôkaz, dôkazné prostriedky a kto môže obstarávať dôkazy, je upravené vo všeobecných ustanoveniach v § 119 Trestného poriadku.

Orgány činné v trestnom konaní s rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy tak, aby zistili skutkový stav nielen v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie, ale aj umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie.[10]

[9] ČENTÉŠ, Jozef a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 491.

[10] Trestný poriadok, § 2 ods. 10.

Orgány činné v trestnom konaní si samé určujú mieru dokazovania, ktoré musia v trestnom konaní vykonať. Zákon pritom nepriznáva žiadnemu dôkazu a priori osobitný význam a ani neupravuje, aké množstvo dôkazov treba vykonať na preukázanie určitej skutočnosti.
V zmysle zásady voľného hodnotenia dôkazov podľa § 10 ods. 12 Trestného poriadku, ktorá sa uplatňuje vo všetkých štádiách trestného konania a vzťahuje sa nielen na súd, ale aj na orgány činné v trestnom konaní, ktoré hodnotia dôkazy získané zákonným spôsobom (§ 119 ods. 3, ods. 4, ods. 5 Trestného poriadku) podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo i v ich súhrne nezávisle od toho, či ich obstaral orgán činný v trestnom konaní alebo subjekt trestného konania v predsúdnom konaní.
Hodnotenie dôkazov podľa vnútorného presvedčenia (voľného uváženia) neznamená ľubovôľu, ale hodnotenie založené na logickom úsudku vyplývajúcom zo starostlivého uváženia všetkých dôkazov získaných a vykonaných zákonným spôsobom.
Orgány činné v trestnom konaní rozhodujú, ak zákon neustanovuje niečo iné alebo ak rozhodnutie nemá technicko-organizačnú alebo operatívnu povahu, uznesením. Vo výroku uznesenia sú povinné v zmysle § 176 ods. 1 Trestného poriadku uviesť okrem použitých zákonných ustanovení v prípade, že ide o rozhodnutie vo veci samej aj skutok a jeho právnu kvalifikáciu. Ak sa konanie vedie proti obvinenému, aj meno obvineného. V odôvodnení uznesenia podľa § 176 ods. 2 Trestného poriadku sú povinné uviesť podľa povahy veci, najmä skutočnosti, ktoré považovali za dokázané, dôkazy, o ktoré skutkové zistenia opreli, úvahy, ktorými sa spravovali pri hodnotení vykonaných dôkazov a právne úvahy, na základe ktorých podľa príslušných ustanovení zákona posudzovali dokázané skutočnosti.

Podmienečné zastavenie trestného stíhania

Pri podmienečnom zastavení trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku ide o rozhodnutie prokurátora, ktorým sa prípravné konanie ukončuje bez potrestania páchateľa.
Rozhodnutie prokurátora o podmienečnom zastavení trestného stíhania obvineného predstavuje alternatívne, dočasné skončenie trestnej veci, tzv. odklon od štandardného trestného konania mimo súdneho konania, uplatniteľný z hľadiska hospodárnosti a rýchlosti pri menej závažných trestných činoch, v skutkovo a právne jednoduchších trestných veciach, a to pri prečinoch, za ktoré Trestný zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou neprevyšujúcou päť rokov. Slúži aj na mimosúdne urovnanie konfliktu (sporu) medzi obvineným a poškodeným alebo obeťou trestného činu. Uplatňuje sa väčšinou u netrestných

obvinených, u ktorých je vzhľadom na ojedinelý exces aj predpoklad, že sa osvedčia v skúšobnej dobe.[11]

Inštitút podmienečného zastavenia trestného stíhania bol do právneho poriadku Slovenskej republiky zakotvený zákonom č. 247/1994 Z.z., do vtedy účinného zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestného poriadku) v ustanoveniach § 307 a § 308. Nový Trestný poriadok, účinný od 1. januára 2006, tento inštitút prevzal, mierne zmenil a je zakotvený v § 216 a § 217.

V Českej republike bol inštitút podmienečného zastavenia trestného stíhania zakotvený do zákona č. 141/1961 Sb. Zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), zákonom č. 292/1993 Sb., rovnako v ustanoveniach § 307 a § 308. Okrem vyššie spomenutých okolností bolo dôvodom zavedenia tohto inštitútu aj možnosť v trestnom konaní dosiahnuť tzv. odklon od jeho normálneho priebehu a zároveň zvláštny spôsob skončenia trestného stíhania obvineného inak než rozhodnutím o vine. Malo sa tým prispieť k rýchlejšiemu vybavovaniu trestných vecí bez náročného hlavného pojednávania. Išlo aj o presadenie prístupov restoratívnej (obnovujúcej) justície, ktoré prispeli k zavedeniu mimotrestných, alternatívnych prístupov do trestného práva procesného. Dôležitým bola aj racionalizácia systému trestnej justície pri riešení konfliktu medzi obvineným, poškodeným a štátom. Tiež vyvarovanie sa nadmernej stigmatizácii obvineného a používanie menej intenzívnych a dostatočne efektívnych foriem štátneho donútenia a zabezpečenie pomoci obeti poškodenej trestným činom.[12]

Rozhodnúť o podmienečnom zastavení trestného stíhania obvineného podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku môže len prokurátor vo forme uznesenia, a to kedykoľvek od vznesenia obvinenia až do podania obžaloby. Pre takéto rozhodnutie musia byť splnené viaceré zákonné podmienky. Môže ísť len o konanie o prečine, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje päť rokov a obvinený s takýmto postupom súhlasí, čo potvrdí písomne alebo ústne do zápisnice.

Predpokladom pre spravodlivé rozhodnutie je však náležité zistenie skutkového stavu veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti a voľné hodnotenie dôkazov (§ 2 ods. 10, ods. 12 Trestného poriadku).

Prokurátor takto obvykle postupuje v prípade splnenia zákonných podmienok po skončení vyšetrovania a preštudovaní vyšetrovacieho spisu v zmysle § 208 Trestného poriadku, keď mu je podľa § 209 ods. 1 Trestného poriadku policajtom predložený vyšetrovací spis s návrhom na podanie obžaloby, prípadne s návrhom na

[11] REMETA, Rastislav: Trestný poriadok. Praktický komentár. § 214 až § 236, § 469 až § 476. In Strémy, T., Šamko, P., Kurilovská, L. a kol. Trestný poriadok. Praktický komentár. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2024, s. 662.

[12] ŠÁMAL, Pavel a kol.: Trestní řád. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 2318.

podmienečné zastavenie trestného stíhania alebo s návrhom na schválenie zmieru a zastavenie trestného stíhania.
V prípade potreby môže prokurátor v nadväznosti na § 3 ods. 1 písm. b), písm. c), § 6 ods. 6 zákona číslo 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch (ďalej len „zákon o probačných a mediačných úradníkoch"), podľa ktorého probačný a mediačný úradník utvára podmienky na rozhodnutie o podmienečnom zastavení trestného stíhania alebo schválení zmieru, uložiť podľa § 3 ods. 2 písm. b) uvedeného zákona písomný pokyn na vykonanie mediácie probačnému a mediačnému úradníkovi príslušného okresného (mestského) súdu, v ktorom špecifikuje, čo má byť jej cieľom. Napríklad zabezpečiť vyhlásenie obvineného, že spáchal skutok, za ktorý je stíhaný (ak v zápisniciach o výsluchu toto vyhlásenie absentuje, respektíve nie je správne zadokumentované) a zabezpečiť dohodu o náhrade škody medzi obvineným a poškodeným. Prokurátor v pokyne zároveň určí lehotu na vykonanie mediácie a následne mediačný a probačný úradník zabezpečí všetky potrebné podklady, respektíve zabezpečí vytvorenie potrebných podmienok pre podmienečné zastavenie trestného stíhania obvineného.
Prokurátor obvykle zasiela vyšetrovací spis spolu s písomným pokynom na vykonanie mediácie probačnému a mediačnému úradníkovi príslušného súdu až po doručení návrhu na podanie obžaloby alebo iné konečné opatrenie.
Zákonné podmienky pre podmienečné zastavenie trestného stíhania obvineného sú upravené v ustanovení § 216 ods. 1 písm. a), písm. b), písm. c) Trestného poriadku, v zmysle ktorého obvinený musí vyhlásiť do zápisnice (slobodne, vážne a zrozumiteľne), že spáchal skutok (celý), za ktorý je stíhaný, a nie sú odôvodnené pochybnosti o tom, že jeho vyhlásenie bolo vykonané slobodne, vážne a zrozumiteľne. Nevyžaduje sa vyhlásenie o vine. Obvinený musí nahradiť škodu (všetkým poškodeným), ak bola činom spôsobená alebo s poškodeným o jej náhrade uzavrieť dohodu (zákonom prípustným spôsobom s uvedením výšky škody, času a spôsobu náhrady škody, písomne osobitne alebo do zápisnice o úkone trestného konania) alebo urobiť iné potrebné opatrenia na jej náhradu (napríklad zloženie peňažnej sumy do úschovy na súde, písomné uznanie dlhu a podobne). Rozhodnutie o podmienečnom zastavení trestného stíhania možno vzhľadom na osobu obvineného, s prihliadnutím na jeho doterajší život a na okolnosti prípadu považovať za dostačujúce aj z hľadiska spôsobenej majetkovej škody, najmä však dosiahnutia účelu trestného konania, ktorý sa inak napĺňa v konaní pred súdom.
Prokurátor v uznesení o podmienečnom zastavení trestného stíhania, vzhľadom na osobu obvineného, jeho doterajší život a na okolnosti prípadu, určí obvinenému skúšobnú dobu na jeden rok až päť rokov, ktorá sa začína právoplatnosťou uznesenia o podmienečnom zastavení trestného stíhania.[13] Zároveň prokurátor vo výroku

[13] Trestný poriadok, § 216 ods. 2.

uznesenia o podmienečnom zastavení trestného stíhania v zmysle § 216 ods. 3 Trestného poriadku uloží obvinenému, ktorý uzavrel s poškodeným dohodu o náhrade škody, aby škodu (celú alebo v splátkach) v priebehu skúšobnej doby uhradil. Podľa § 216 ods. 4 Trestného poriadku možno obvinenému v uznesení o podmienečnom zastavení trestného stíhania tiež podľa odseku 2 uložiť, aby v skúšobnej dobe dodržiaval primerané obmedzenia a povinnosti podľa § 51 ods. 3, ods. 4 Trestného zákona smerujúce k tomu, aby viedol riadny život alebo aby sa zdržal činnosti, ktorá viedla k spáchaniu prečinu.

Obmedzenia spočívajú najmä v konkrétnom zákaze, pričom povinnosti, spočívajú v konkrétnom príkaze (s určitým vzťahom k spáchanému činu a zásahom do slobody konania a rozhodovania obvineného, aby tento viedol riadny spôsob života v skúšobnej dobe), ktoré možno uložiť (aj s inými obmedzeniami / povinnosťami alebo namiesto nich, vždy však pri dodržaní ich určitosti a primeranosti k závažnosti spáchaného trestného činu) obvinenému v rámci probačného dohľadu.

Obmedzenia vo forme zákazu a povinnosti vo forme príkazu sa môžu dotýkať širšej oblasti súvisiacej s osobou páchateľa (z hľadiska osobného, zdravotného, sociálneho, pracovného a podobne) v záujme jeho možnej nápravy a vedenia riadneho života, ale aj ochrany iných osôb a spoločnosti. Obmedzenia sa tak môžu vzťahovať najmä na osobu páchateľa a jeho zdravotný stav vo vzťahu k požívaniu návykových látok, stretávanie sa a kontakt s určenými osobami, vstup na vyhradené miesta a účasť na určených podujatiach, hazardných aktivitách a podobne. Povinnosti sa môžu vzťahovať najmä na osobu páchateľa a jeho kontakt s rodinou, okolím, poškodenou osobou, ale aj jeho zdravotného stavu, sociálneho výcviku, výchovného programu, pracovnej kvalifikácie, rekvalifikácie, zamestnania, ubytovania, výživného, úhrady škody, ospravedlnenia sa alebo nepriblíženia sa k určitej osobe, tiež nezdržiavania sa na určitom mieste a podobne.[14]

Obvinený, ktorému boli uložené primerané obmedzenia a povinnosti podľa predchádzajúcej vety, je povinný podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami podľa zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami), ak je táto kontrola nariadená. Nariadiť kontrolu technickými prostriedkami možno, ak sú splnené podmienky podľa uvedeného osobitného predpisu.

Ak boli obvinenému podľa § 216 ods. 4 Trestného poriadku súčasne uložené primerané obmedzenia a povinnosti v skúšobnej dobe podmienečného zastavenia trestného stíhania v súlade aj s § 421 Trestného poriadku, napríklad obmedzenie

[14] REMETA, Rastislav: Trestný zákon. Praktický komentár. § 33a až 65, § 73 až 83a, § 144 až 197. In Strémy, T., Remeta, R., Kurilovská, L. a kol. Trestný zákon. Praktický komentár. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2025, s. 209-210.

spočívajúce v zákaze požívania omamných a psychotropných látok v skúšobnej dobe podmienečného zastavenia trestného stíhania, prípadne povinnosť podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami podľa zákona o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami, čo musí vyplývať z výroku uznesenia o podmienečnom zastavení trestného stíhania, je nevyhnutné, aby prokurátor v súlade s § 3 ods. 2 písm. a) zákona o probačných a mediačných úradníkoch, zaslal rovnopis právoplatného uznesenia o podmienečnom zastavení trestného stíhania obvineného probačnému a mediačnému úradníkovi so žiadosťou o vykonanie probácie.

Výrok uznesenia prokurátora o podmienečnom zastavení trestného stíhania musí preto výslovne obsahovať povinnosť uloženú probačnému a mediačnému úradníkovi, spočívajúcu vo výkone probácie podľa príslušného ustanovenia zákona o probačných a mediačných úradníkoch.

Uznesenie o podmienečnom zastavení trestného stíhania sa podľa § 216 ods. 5 Trestného poriadku doručuje obvinenému, poškodenému a oznamovateľovi, ak nie je zároveň poškodeným, ktorí môžu proti nemu podať sťažnosť, ktorá má odkladný účinok.

Ak bolo podmienečne zastavené trestné stíhanie za trestný čin spáchaný v súvislosti s účasťou na verejnom podujatí a ak obvinenému bolo súčasne uložené obmedzenie podľa § 51 ods. 3 písm. a) Trestného zákona vzťahujúce sa na športové podujatie, prokurátor o uložení tohto obmedzenia upovedomí správcu informačného systému o bezpečnosti na športových podujatiach podľa osobitného zákona v rozsahu informácii podľa osobitného zákona (§ 22 zákona č. 1/2014 Z.z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Ak bola uznesením uložená obvinenému povinnosť podľa § 51 ods. 4 písm. l) Trestného zákona, prokurátor zašle uznesenie určenému útvaru Policajného zboru.

Vo vzťahu k rozhodnutiu o podmienečnom zastavení trestného stíhania, sú aj určité zákonné obmedzenia, kedy takéto rozhodnutie nie je možné. Ide o prípady, ak trestným činom bola spôsobená smrť osoby, je vedené trestné stíhanie pre korupciu alebo je vedené trestné stíhanie proti verejnému činiteľovi alebo zahraničnému verejnému činiteľovi pre trestný čin spáchaný v súvislosti s výkonom ich právomoci a v rámci ich zodpovednosti.[15]

Prokurátor uznesením v zmysle § 217 ods. 1 Trestného poriadku po uplynutí skúšobnej doby rozhodne, že sa obvinený osvedčil, čo uvedie vo výroku uznesenia, ak obvinený v priebehu skúšobnej doby viedol riadny život, splnil povinnosť nahradiť spôsobenú škodu (§ 216 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku) a vyhovel aj ďalším uloženým obmedzeniam a povinnostiam (§ 216 ods. 4 Trestného poriadku).

[15] Trestný poriadok, § 216 ods. 6.

To, či obvinený viedol riadny život sa preukazuje po uplynutí skúšobnej doby na základe prokurátorom vyžiadaných správ, napríklad odpisu z registra trestov, informácie o prípadnom trestnom stíhaní, výpisu z evidencie priestupkov, správy o povesti z mestského alebo obecného úradu, správy od zamestnávateľa, správy zo školského zariadenia a pri mladistvých aj hodnotenia od štátneho orgánu starostlivosti o mládež.
Inak prokurátor uznesením rozhodne, a to aj počas skúšobnej doby, že sa v trestnom stíhaní pokračuje, bez zrušenia uznesenia o podmienečnom zastavení trestného stíhania.
Trestný poriadok v ustanovení § 217 ods. 2 Trestného poriadku upravuje aj tzv. zákonnú fikciu, že sa obvinený v skúšobnej dobe osvedčil. Ide o prípad, ak do dvoch rokov od uplynutia skúšobnej doby bez zavinenia obvineného nebolo prokurátorom vydané rozhodnutie o osvedčení sa obvineného v skúšobnej dobe podmienečného zastavenia trestného stíhania podľa § 217 ods. 1 Trestného poriadku bez zavinenia obvineného, má sa za to, že sa osvedčil.
Právoplatnosťou uznesenia o tom, že sa obvinený osvedčil, alebo uplynutím lehoty podľa odseku 2 nastávajú účinky zastavenia trestného stíhania podľa § 9 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku.[16]
Pokračovať v trestnom stíhaní pre skutok, pre ktorý bolo proti obvinenému podmienečne zastavené trestné stíhanie a vydané uznesenie, že sa osvedčil, alebo uplynutím lehoty uvedenej v § 217 ods. 2 Trestného poriadku možno len vtedy, ak dôjde k zrušeniu uznesenia o osvedčení, na základe mimoriadnych opravných prostriedkov.
Zo správ generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za roky 2020 až 2024 vyplýva, že poklesol počet osôb obvinených, obžalovaných a ktorým bolo prokurátorom podmienečne zastavené trestné stíhanie.[17]

Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Počet obvinených osôb	27055	29362	29913	29313	27153
Počet obžalovaných osôb	26206	24241	24246	24148	21425

Tabuľka: Počet osôb obvinených, obžalovaných a ktorým bolo prokurátorom podmienečne zastavené trestné stíhanie v rokoch 2020 – 2024

[16] Trestný poriadok, § 217 ods. 4.
[17] Správy generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za roky 2020 až 2024. Dostupné z https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/. [online]. [cit. 2026-03-09].

Z tabuľky zároveň vyplýva, že v rokoch 2020 až 2024 bola po skončení vyšetrovania v prípravnom konaní na obvinené osoby podaná prokurátorom obžaloba súdu v priemere v 84 % a zvyšných 16 % tvorili iné rozhodnutia prokurátora voči obvineným osobám v prípravnom konaní alebo tzv. odklony, v rámci ktorých bolo prokurátorom podmienečne zastavené trestné stíhanie obvinených v priemere len v 3 %.
Pre úplnosť možno uviesť, že napríklad v roku 2024 bola na obvinené osoby (27 153 obvinených) podaná prokurátorom obžaloba v 79 % (21 425 obvinených) a zvyšných 21 % (5767 obvinených) tvorili iné rozhodnutia prokurátora v prípravnom konaní alebo tzv. odklony, v rámci ktorých bolo prokurátorom podmienečne zastavené trestné stíhanie len v 2 % (551 obvinených). Iné rozhodnutia prokurátora v prípravnom konaní alebo tzv. odklony, tvorili návrh dohody o vine a treste (1230 obvinených/4,5 %), schválenie zmieru a zastavenie trestného stíhania (381 obvinených/1,4 %), zastavenie trestného stíhania (1942 obvinených/7%), prerušenie trestného stíhania (459 obvinených/1,7 %) a postúpenie veci (1204 obvinených/4,4 %).

Využitie primeraných obmedzení a povinností pri individualizácii podmienečného zastavenia trestného stíhania „na mieru"

Podmienečné zastavenie trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku sa môže na prvý pohľad javiť ako formálne procesné rozhodnutie spočívajúce vo vymedzení skutku, ktorého sa trestné stíhanie týka, a v určení skúšobnej doby. Takéto chápanie však nezodpovedá plne účelu ani systematickému zaradeniu tohto inštitútu v rámci odklonov v trestnom konaní. Zákonodarca totiž v ustanovení § 216 ods. 4 a ods. 5 Trestného poriadku vytvára priestor na jeho individualizáciu vo vzťahu ku konkrétnej osobe obvineného a okolnostiam prípadu, a teda na podmienečné zastavenie trestného stíhania „na mieru".
Táto individualizácia „na mieru" sa realizuje najmä prostredníctvom možnosti uloženia primeraných obmedzení a povinností počas skúšobnej doby. Ide o obmedzenia a povinnosti svojou povahou korešpondujúce s ustanoveniami § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona. Možnosť ich uloženia možno systematickým a teleologickým výkladom odvodiť z ustanovenia § 216 ods. 4 Trestného poriadku, podľa ktorého možno obvinenému uložiť primerané obmedzenia a povinnosti smerujúce k tomu, aby viedol riadny život alebo sa zdržal činnosti, ktorá ho viedla k spáchaniu prečinu. Skutočnosť, že ide práve o obmedzenia a povinnosti uvedené v § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona, vyplýva explicitne z ustanovenia § 216 ods. 5 Trestného poriadku. Rozhodnutie o podmienečnom zastavení trestného stíhania tak nemožno redukovať len na určenie skúšobnej doby, ale ide o rozhodnutie s potenciálom výraznej individuálnej preventívnej intervencie do správania obvineného. Prokurátor, ako aj

súd, sú preto oprávnení – a z hľadiska účelu tohto inštitútu aj povinní – zvážiť uloženie takých primeraných obmedzení a povinností, ktoré prispejú k naplneniu preventívnej funkcie skúšobnej doby.
Uloženie primeraných obmedzení a povinností počas skúšobnej doby predstavuje významný nástroj na posúdenie toho, či je potrebné pokračovať v trestnom stíhaní páchateľa. Prostredníctvom ich uloženia sa posilňuje význam samotného inštitútu podmienečného zastavenia trestného stíhania, keďže páchateľ nie je len pasívnym subjektom, ktorý sa má počas skúšobnej doby zdržať protiprávneho konania, ale vyžaduje sa od neho zároveň aktívne preukázanie snahy o nápravu. Ide najmä o realizáciu takých opatrení alebo úkonov, ktoré potvrdzujú, že jeho protiprávne konanie bolo ojedinelé, a že jeho ľútosť je úprimná, čím sa zároveň legitimizuje benefit spočívajúci v nepokračovaní v trestnom stíhaní.
V prípade samotného podmienečného zastavenia trestného stíhania bez uloženia primeraných obmedzení a povinností dochádza k určitej miere zovšeobecňovania páchateľov, keďže sa k nim nepristupuje individuálne s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu a osobu páchateľa. Takýto prístup môže vytvárať dojem, že všetci páchatelia spáchali skutky rovnakej závažnosti a že ich osobné pomery sú porovnateľné, čo však nezodpovedá realite.
Práve uloženie primeraných obmedzení a povinností predstavuje nástroj, ktorý umožňuje už v počiatočnej fáze trestného konania efektívne pracovať s osobou páchateľa. Pomerne široký rozsah obmedzení a povinností uvedených v § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona umožňuje flexibilne reagovať na rôznorodosť trestných činov aj individuálnych okolností na strane páchateľa a vytvárať tak riešenia „šité na mieru". Zároveň je potrebné zdôrazniť, že podmienečné zastavenie trestného stíhania týmto spôsobom rozširuje možnosti individuálneho prístupu nielen k páchateľovi, ale aj k poškodenému, čím sa posilňuje jeho význam v rámci restoratívne orientovaných prístupov trestného práva.

Výkon kontroly uložených primeraných obmedzení a povinností

V prípade uloženia primeraných obmedzení a povinností pri podmienečnom zastavení trestného stíhania vzniká zároveň potreba zabezpečiť ich efektívnu kontrolu. Tu je potrebné uviesť, že ich kontrolu môže vykonávať prokurátor alebo môže poveriť probačného a mediačného úradníka. Práve probačný a mediačný úradník má mandát, ktorý mu vyplýva zo zákona č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. Podľa § 3 ods. 2 zákona vykonáva probačný a mediačný úradník úkony v rámci svojej pôsobnosti na základe rovnopisu právoplatného rozhodnutia súdu alebo prokuratúry, čím je založený jeho procesný mandát na výkon probácie v konkrétnej veci. V zmysle tohto ustanovenia teda môže súd alebo

prokurátor vydať písomný pokyn pre probačného a mediačného úradníka za realizáciu úkonov probácie, aj pri podmienečnom zastavaní trestného stíhania.
Kontrola uloženého obmedzenia a povinnosti bude súdom vykonávaná v priebehu skúšobnej doby v súčinnosti s probačným a mediačným úradníkom okresného súdu.[18]
Podmienečné zastavenie trestného stíhania môže v aplikačnej praxi vystupovať ako subsidiárny odklon v prípadoch, keď nie sú splnené zákonné podmienky pre schválenie zmieru podľa § 220 Trestného poriadku alebo nedôjde k jeho realizácii. Zmier pritom predstavuje z hľadiska zákonných predpokladov prísnejší typ odklonu, keďže jeho aplikácia je podmienená konsenzuálnym riešením medzi obvineným a poškodeným a odstránením následkov trestného činu v rozsahu predpokladanom zákonom. Uvedený záver potvrdzuje aj uznesenie Okresného súdu Martin: *Pred podaním obžaloby prebehla mediácia, kde ml. obvinený, jeho zákonná zástupkyňa matka L. G. i poškodení vyjadrili súhlas s uzavretím zmieru v prípade splnenia zákonných podmienok v zmysle § 220 a nasl. Tr. por. Podľa písomne podanej správy probačnej a mediačnej úradníčky OS Martin zo dňa 19.2.2014 však nakoniec k uzavretiu zmieru nedošlo, nakoľko nebola nahradená škoda poškodenému O. N., zrejme iba z dôvodu nedostatku peňažných prostriedkov. Zároveň bola zaplatená náhrada škody pošk. I. N. i suma 100,-Eur na všeobecne prospešné účely.*[19]
Ak teda prokurátor alebo súd rozhodujúci o podmienečnom zastavení trestného stíhania uloží obvinenému primerané obmedzenia alebo povinnosti, ktorých plnenie podlieha probačnému dohľadu, je nevyhnutné zabezpečiť doručenie rovnopisu rozhodnutia príslušnému probačnému a mediačnému úradníkovi. Takýto postup zodpovedá systematike výkonu probácie aj analogickému režimu ukladania primeraných obmedzení a povinností pri podmienečnom odsúdení podľa § 49 až § 51 Trestného zákona. Výkon tejto činnosti nemožno považovať za probačný dohľad v pravom zmysle slova, a preto probačný a mediačný úradník nevykonáva probáciu v jej štandardnom rozsahu resp. podobe. Nezahŕňa teda systematické posudzovanie rizika recidívy, individuálnu prácu s páchateľom ani vytváranie pravidelného harmonogramu stretnutí zameraných na jeho resocializáciu. Úlohou probačného a mediačného úradníka je predovšetkým kontrola dodržiavania uložených primeraných obmedzení a povinností, teda preverovanie, či boli tieto obmedzenia a povinnosti splnené alebo naopak došlo k ich porušeniu. Takto koncipovaná činnosť má prevažne kontrolný charakter a nepredstavuje komplexnú probačnú intervenciu orientovanú na systematickú prácu s páchateľom, ktorá je typická pre výkon probačného dohľadu v užšom zmysle slova.

[18] Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš zo dňa 26.9.2024, sp. zn. 3T/50/2024.
[19] Uznesenie Okresného súdu Martin zo dňa 25.3.2021, sp. zn. 23T/27/2014.

Nie je preto potrebné, aby prokurátor alebo súd vo výroku rozhodnutia výslovne uvádzali uloženie probačného dohľadu, keďže takáto povinnosť im nevyplýva z ustanovení § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona. Postačuje, ak prokurátor alebo súd doručia príslušnému probačnému a mediačnému úradníkovi právoplatné uznesenie o podmienečnom zastavení trestného stíhania. Probačný a mediačný úradník následne počas trvania skúšobnej doby zabezpečuje dohľad, resp. kontrolu nad dodržiavaním uložených primeraných obmedzení a povinností. Nad rámec uvedeného je potrebné poukázať aj na skutočnosť, že v zmysle § 216 ods. 5 Trestného poriadku je možné obvinenému uložiť aj povinnosť, ktorej výkon je spojený s kontrolou technickými prostriedkami. Inými slovami, súčasťou podmienečného zastavenia trestného stíhania môže byť aj využitie elektronického monitoringu ako prostriedku kontroly dodržiavania uložených obmedzení alebo povinností.
Tento nástroj predstavuje významný prvok posilňujúci efektívnosť kontroly správania obvineného počas skúšobnej doby, pričom zároveň umožňuje individualizovať prístup k obvinenému a primerane reagovať na závažnosť skutku a osobu páchateľa. Využitie technických prostriedkov kontroly tak rozširuje možnosti aplikácie podmienečného zastavenia trestného stíhania a prispieva k napĺňaniu jeho preventívnej aj resocializačnej funkcie.
Procesný postup probačného a mediačného úradníka je v tomto smere obdobný postupu pri podmienečnom odklade výkonu trestu odňatia slobody spojenom s probačným dohľadom, avšak jeho činnosť má predovšetkým kontrolný charakter. V prípade zistenia porušenia uloženého primeraného obmedzenia alebo nesplnenia uloženej povinnosti bezodkladne informuje súd alebo prokurátora formou priebežnej správy. Následkom takéhoto zistenia môže byť rozhodnutie podľa § 217 ods. 1 Trestného poriadku o pokračovaní v trestnom stíhaní.
Naopak, ak probačný a mediačný úradník zistí, že počas trvania skúšobnej doby nedošlo k porušeniu uložených primeraných obmedzení a povinností, resp. že tieto boli riadne splnené, oznámi túto skutočnosť súdu alebo prokurátorovi, ktorý následne rozhodne postupom podľa § 217 ods. 1 Trestného poriadku o tom, že sa obvinený v skúšobnej dobe osvedčil.

Ukladanie primeraných obmedzení a povinností v súdnej praxi – inšpirácie pre aplikačnú prax

Rozhodovacia činnosť slovenských súdov pri ukladaní primeraných obmedzení a povinností v rámci podmienečného zastavenia trestného stíhania je pomerne rôznorodá. Napriek tomu, že v aplikačnej praxi stále dominuje ukladanie podmienečných trestov odňatia slobody, svoje miesto nachádzajú aj rozhodnutia o podmienečnom zastavení trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku, v rámci ktorých sú obvineným ukladané primerané obmedzenia a povinnosti smerujúce k

vedeniu riadneho života a odstráneniu príčin trestnej činnosti. Empirická analýza vybraných rozhodnutí súdov Slovenskej republiky zároveň ukazuje, že ustanovenie § 216 Trestného poriadku sa v praxi aplikuje pri pomerne širokom spektre trestných činov, pričom ukladané primerané obmedzenia a povinnosti vykazujú relatívne stabilnú typológiu a sledujú predovšetkým preventívny a resocializačný účel.

Druhy trestných činov riešených podmienečným zastavením trestného stíhania

Z rozhodnutí zverejnených na stránke slov-lex.sk vyplýva, že podmienečné zastavenie trestného stíhania sa uplatňuje najmä pri majetkovej kriminalite. Ide napríklad o prečin krádeže podľa § 212 Trestného zákona, pri ktorom bola uložená povinnosť podrobiť sa liečeniu závislosti od alkoholu, keďže skutok bol spáchaný pod jeho vplyvom.[20]

Rovnako sa tento odklon uplatňuje pri neoprávnenom použití platobnej karty, kde súd uložil povinnosť zamestnať sa alebo si aktívne hľadať zamestnanie.[21] Analogické opatrenie bolo uložené aj pri ďalšom prípade majetkovej kriminality s cieľom stabilizovať sociálnu situáciu obvineného.[22]

Významnú skupinu tvoria drogové trestné činy, napríklad neoprávnené prechovávanie metamfetamínu[23], držba marihuany[24] alebo neoprávnené prechovávanie konope vo vozidle[25]. V týchto prípadoch súdy systematicky ukladajú zákaz užívania omamných a psychotropných látok počas skúšobnej doby.

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať najmä násilnej kriminalite najmä pri trestnom čine nebezpečného vyhrážania. Podmienečné zastavenie trestného stíhania sa využíva aj pri násilnej trestnej činnosti, napríklad pri prečine nebezpečného vyhrážania[26] alebo pri prečine ublíženia na zdraví v súbehu s výtržníctvom, kde poškodenému vznikla zlomenina ruky s dobou liečenia niekoľko týždňov.[27] Obdobne bol tento postup použitý aj pri vyhrážaní so zbraňou, ktoré vzbudilo dôvodnú obavu o život poškodeného.[28]

Zaujímavým príkladom je aj použitie tohto odklonu pri trestnom čine zanedbania povinnej výživy, kde súd uložil povinnosť zaplatiť dlžné výživné a zároveň riadne plniť bežnú vyživovaciu povinnosť počas skúšobnej doby.[29]

[20] Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš zo dňa 24.9.2021, sp. zn. 2T/26/2021.
[21] Uznesenie Okresného súdu Trenčín zo dňa 24.3.2021, sp. zn. 8T/12/2021.
[22] Uznesenie Okresného súdu Trenčín zo dňa 9.10.2020, sp. zn. 8T/61/2020.
[23] Uznesenie Okresného súdu Pezinok zo dňa 2.4.2025, sp. zn. 39T/2/2025.
[24] Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš zo dňa 30.4.2024, sp. zn. 2T/8/2024.
[25] Uznesenie Okresného súdu Prievidza zo dňa 2.1.2025, sp. zn. 20T/84/2024.
[26] Uznesenie Okresného súdu Trenčín zo dňa 24.12.2024, sp. zn. 0T/261/2024.
[27] Uznesenie Okresného súdu Martin zo dňa 7.8.2024, sp. zn. 4T/10/2024.
[28] Uznesenie Mestského súdu Košice zo dňa 16.6.2025, sp. zn. 1T/24/2025.
[29] Uznesenie Krajského súdu v Prešove zo dňa 28.3.2023, sp. zn. 7To/2/2023.

Mimoriadne významným prípadom z hľadiska rozsahu spôsobenej škody so zameraním na tzv. envirokriminalitu je rozhodnutie týkajúce sa neoprávneného výrubu 88 drevín so spoločenskou hodnotou presahujúcou 40 000 eur, pri ktorom bolo napriek závažnosti následku trestné stíhanie podmienečne zastavené.[30] Uvedené rozhodnutia potvrdzujú, že § 216 Trestného poriadku sa neuplatňuje len pri bagateľnej kriminalite, ale aj pri skutkoch s výraznejším spoločenským dosahom.

Typológia ukladaných primeraných obmedzení a povinností

Najčastejšie ukladaným obmedzením v analyzovaných rozhodnutiach bol zákaz požívania alkoholických nápojov. Tento zákaz bol uložený napríklad pri trestnom čine ohrozenia pod vplyvom návykovej látky[31], pri ublížení na zdraví[32], ako aj pri nebezpečnom vyhrážaní[33]. Uvedené opatrenie reaguje priamo na prítomnosť alkoholu ako kriminogénneho faktora. Pri drogových trestných činoch sa systematicky ukladá zákaz užívania omamných a psychotropných látok počas skúšobnej doby[34]. V niektorých prípadoch bol tento zákaz rozšírený aj na alkoholické nápoje.[35]

Významným restoratívnym opatrením je povinnosť nahradiť škodu spôsobenú trestným činom. Takéto opatrenie bolo uložené napríklad pri fyzickom útoku s následkom zranenia poškodeného, pričom obvinený bol zároveň povinný komunikovať s probačným a mediačným úradníkom a plniť splátkový kalendár náhrady škody[36]. Podobne bola uložená povinnosť zaplatiť dlžné výživné a riadne platiť bežné výživné počas skúšobnej doby.[37]

Osobitný restoratívny význam má aj povinnosť ospravedlniť sa poškodenému, ktorá bola uložená napríklad pri trestnom čine nebezpečného vyhrážania.[38] Rovnaká povinnosť bola uložená aj v prípade fyzického napadnutia poškodeného.[39]

Významným opatrením je aj povinnosť podrobiť sa liečeniu závislosti od alkoholu, ktorá predstavuje intenzívny zásah do osobnej sféry obvineného a smeruje k odstráneniu príčin trestnej činnosti.[40]

[30] Uznesenie Okresného súdu Považská Bystrica zo dňa 5.9.2022, sp. zn. 12T/96/2021.
[31] Uznesenie Okresného súdu Martin zo dňa 4.11.2021, sp. zn. 4T/35/2021.
[32] Uznesenie Okresného súdu Martin zo dňa 7.8.2024, sp. zn. 4T/10/2024.
[33] Uznesenie Mestského súdu Košice zo dňa 16.6.2025, sp. zn. 1T/24/2025.
[34] Uznesenie Okresného súdu Pezinok zo dňa 2.4.2025, sp. zn. 39T/2/2025.
[35] Uznesenie Okresného súdu Prievidza zo dňa 2.1.2025, sp. zn. 20T/84/2024.
[36] Uznesenie Okresného súdu Michalovce zo dňa 20.3.2023, sp. zn. 26T/6/2023.
[37] Uznesenie Krajského súdu v Prešove zo dňa 28.3.2023, sp. zn. 7To/2/2023.
[38] Uznesenie Okresného súdu Trenčín zo dňa 24.12.2024, sp. zn. 0T/261/2024.
[39] Uznesenie Okresného súdu Michalovce zo dňa 20.3.2023, sp. zn. 26T/6/2023.
[40] Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš zo dňa 24.9.2021, sp. zn. 2T/26/2021.

Pri majetkovej kriminalite sa relatívne často ukladá aj povinnosť zamestnať sa alebo preukázateľne si hľadať zamestnanie.[41]

Individuálne prispôsobené obmedzenia

V analyzovaných rozhodnutiach sa objavujú aj individuálne prispôsobené obmedzenia reagujúce na konkrétne okolnosti prípadu. Ide napríklad o zákaz vstupu do pohostinského zariadenia alebo zákaz priblíženia sa k poškodenej osobe na určitú vzdialenosť, ktoré smerujú k prevencii opakovania trestnej činnosti.[42] V inom prípade bola uložená povinnosť vysťahovať sa zo spoločného obydlia, čo predstavuje mimoriadne intenzívny zásah do osobnej sféry obvineného[43]. Zaujímavým a zároveň kreatívnym rozhodnutím je prípad trestného činu na úseky dopravy, kedy sa vyskytla aj povinnosť dodržiavať pravidlá cestnej premávky počas skúšobnej doby[44]. Súd uvedené rozhodnutie odôvodnil tým, že *je pravdou, že pri dnešnej frekventovanej cestnej premávke je pravdepodobnosť dopravnej nehody vysoká a podobný incident sa môže bežne prihodiť ktorémukoľvek účastníkovi cestnej premávky a teda súd pri rozhodovaní prihliadol taktiež na okolnosti prípadu, pričom je potrebné zvýrazniť, že sa jedná o nedbanlivostný trestný čin. Súd vzal do úvahy taktiež osobu obžalovaného, ktorý doposiaľ nebol súdom trestaný, a kladné sú taktiež charakteristiky na jeho osobu a doterajší spôsob vedenia života. Je síce pravdou, že v evidenčnej karte vodiča má obžalovaný niekoľko priestupkov na úseku cestnej premávky, no v zásade sa jedná o menej závažné priestupky, za ktoré boli ukladané nízke pokuty. Ak ide o prekročenia maximálne povolenej rýchlosti, z výšky uložených pokút jednoznačne vyplýva, že prekročenie nebolo enormné, nakoľko boli ukladané pokuty v minimálnych sadzbách. Ostatné pokuty a sankcie boli ukladané za porušenie povinností vodiča, čo sa zhoduje s tvrdeniami obžalovaného, že sa jednalo o pokuty za zlé parkovanie, zlé státie a zastavenie a pod., pričom nikdy sa nejednalo o vysoké pokuty, preto závažnosť týchto priestupkov nie je vysoká. Takisto nemožno opomenúť fakt, že vodičské oprávnenie má obžalovaný nepretržite od roku 1974 a nikdy nemal vodičské oprávnenie zadržané. Preto aj tieto priestupky na úseku cestnej premávky vyhodnotil súd vysoko individuálne a nemožno ich považovať za tak zásadné, aby mohli mať vplyv na konštatovanie, že sa jedná o vodiča, ktorý je notorickým priestupcom v doprave a už vôbec z nich nemožno konštatovať, že sa jedná o „cestného piráta."*[45] Teda k uloženiu tohto obmedzenia pristúpil za účelom *posilnenie samotného podmienečného zastavenia trestného stíhania, uložil súd obvinenému taktiež povinnosť, aby dodržiaval zákonné ustanovenia*

[41] Uznesenie Okresného súdu Trenčín zo dňa 24.3.2021, sp. zn. 8T/12/2021.
[42] Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš zo dňa 26.9.2024, sp. zn. 3T/50/2024.
[43] Uznesenie Okresného súdu Trenčín zo dňa 11.7.2016, sp. zn. 6T/126/2015.
[44] Uznesenie Okresného súdu Trebišov zo dňa 1.3.2016, sp. zn. 7T/165/2015.
[45] Uznesenie Okresného súdu Trebišov zo dňa 1.3.2016, sp. zn. 7T/165/2015.

príslušných predpisov na úseku dopravy a cestnej premávky v priebehu skúšobnej doby tak, aby sa v budúcnosti vyvaroval dopúšťania sa priestupkov najmä na úseku cestnej premávky. Pre úplnosť je potrebné doplniť, že uložená povinnosť je neoddeliteľnou súčasťou samotného podmienečného zastavenia trestného stíhania a po uplynutí určenej skúšobnej doby bude súd prihliadať aj na dodržiavanie príslušných predpisov na úseku cestnej premávky zo strany obžalovaného.[46]

Úloha probačného a mediačného úradníka

Analýza rozhodnutí ukázala, že výslovné zapojenie probačného a mediačného úradníka do konania podľa § 216 Trestného poriadku nie je v rozhodovacej praxi súdov bežné. Kooperuje to s naším tvrdením, že samotné vymedzenie toho, aby probačný a mediačný úradník mal mandát na svoje konanie niekde vymedzený v rozhodnutí. Avšak, ak to už aj je vo výroku rozhodnutia, nie je to prekážkou. Významnou výnimkou je prípad, v ktorom bola realizovaná trestná mediácia medzi obvineným a poškodeným, uzatvorená dohoda o náhrade škody a zároveň bola zabezpečená kontrola plnenia uložených povinností počas skúšobnej doby.[47] Tento prípad predstavuje modelový príklad restoratívne orientovaného postupu.

Restoratívne prvky rozhodovacej praxe

Restoratívny charakter podmienečného zastavenia trestného stíhania sa prejavuje najmä ukladaním povinností smerujúcich k náhrade škody, ospravedlneniu sa poškodenému alebo splácaniu výživného[48]. Napriek tomu však trestná mediácia ako samostatný nástroj restoratívnej justície zostáva v analyzovaných rozhodnutiach využívaná skôr výnimočne.

Zhodnotenie aplikačných trendov

Z empirickej analýzy vyplýva, že súdy najčastejšie ukladajú:

a) zákaz požívania alkoholu,
b) zákaz užívania omamných a psychotropných látok,
c) povinnosť nahradiť škodu,
d) povinnosť zamestnať sa,
e) povinnosť ospravedlniť sa poškodenému,
f) povinnosť podrobiť sa liečeniu závislosti,
g) povinnosť platiť výživné.

[46] Uznesenie Okresného súdu Trebišov zo dňa 1.3.2016, sp. zn. 7T/165/2015.
[47] Uznesenie Okresného súdu Michalovce zo dňa 20.3.2023, sp. zn. 26T/6/2023.
[48] Aj napriek tomu, že výživné samo o sebe nemusí mať absolútne znaky restoratívnosti – poznámka autora.

Empirická analýza rozhodovacej praxe súdov potvrdzuje, že primerané obmedzenia a povinnosti ukladané podľa § 216 ods. 4 Trestného poriadku predstavujú efektívny nástroj individualizácie reakcie na menej závažnú trestnú činnosť. Súdy ich ukladajú najmä s cieľom odstrániť príčiny trestnej činnosti a zabezpečiť resocializáciu obvineného.
Zároveň však analýza poukazuje na relatívne nízku mieru využívania trestnej mediácie a probácie, čo naznačuje existenciu nevyužitého potenciálu restoratívnych prvkov v rámci tohto odklonu trestného konania.

Ukladanie primeraných obmedzení a povinností v prokurátorskej praxi – inšpirácie pre aplikačnú prax

Rozhodovacia činnosť prokuratúry pri ukladaní primeraných obmedzení a povinností v rámci podmienečného zastavenia trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku predstavuje významnú, hoci menej reflektovanú súčasť aplikačnej praxe odklonov v trestnom konaní. Na rozdiel od rozhodovacej činnosti súdov ide o rozhodovanie realizované v prípravnom konaní, ktorého cieľom je rýchla a efektívna reakcia na menej závažnú trestnú činnosť bez potreby podania obžaloby, pri súčasnom zachovaní preventívneho a resocializačného účelu trestného konania.
Empirická analýza vybraných uznesení okresných prokuratúr Slovenskej republiky preukazuje, že ustanovenie § 216 Trestného poriadku sa v rozhodovacej praxi prokuratúry aplikuje pri pomerne širokom spektre trestných činov, pričom ukladané primerané obmedzenia a povinnosti vykazujú relatívne stabilnú typológiu, hoci ich rozsah je spravidla užší než v rozhodovacej praxi súdov.

Druhy trestných činov riešených podmienečným zastavením trestného stíhania prokurátorom

Z analyzovaných uznesení vyplýva, že prokuratúra využíva podmienečné zastavenie trestného stíhania najmä pri majetkovej kriminalite. Ide napríklad o prečin poškodzovania cudzej veci podľa § 245 Trestného zákona, pri ktorom bola obvinenému uložená povinnosť osobne sa ospravedlniť poškodenej osobe ako forma morálnej satisfakcie poškodeného.[49] Podobne bol tento odklon využitý aj pri environmentálnej kriminalite, konkrétne pri prečine neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, kde bola obvinenému uložená povinnosť odstrániť nelegálne uložený stavebný odpad a zabezpečiť jeho ekologickú likvidáciu.[50] Významnú skupinu predstavujú drogové trestné činy, najmä neoprávnené prechovávanie omamných a psychotropných látok podľa § 171

[49] Uznesenie Okresnej prokuratúry Partizánske zo dňa 26.1.2024, sp. zn. Pv 38/24/3305.
[50] Uznesenie Okresnej prokuratúry Partizánske zo dňa 18.1.2024, sp. zn. Pv 207/22/3305.

Trestného zákona. V týchto prípadoch prokuratúra systematicky ukladá zákaz užívania omamných a psychotropných látok počas skúšobnej doby.[51] V niektorých prípadoch bolo toto obmedzenie doplnené aj o povinnosť absolvovať protitoxikomanické poradenstvo alebo psychologickú intervenciu, čo predstavuje kvalitatívne intenzívnejší resocializačný zásah.[52]

Podmienečné zastavenie trestného stíhania sa využíva aj pri násilnej trestnej činnosti, napríklad pri prečine nebezpečné vyhrážanie podľa § 360 Trestného zákona, kde bolo obvinenému uložené obmedzenie spočívajúce v zákaze požívania alkoholu a iných návykových látok počas skúšobnej doby.[53]

Rovnako bol tento postup použitý aj pri prečine ublíženia na zdraví spôsobenom porušením pravidiel cestnej premávky podľa § 157 Trestného zákona, kde prokurátor určil skúšobnú dobu ako alternatívu k ďalšiemu pokračovaniu trestného stíhania.[54]

Obdobne v tejto súvislosti postupovali prokurátori aj v obvode iných prokuratúr, a to nielen pri prečine ublíženia na zdraví podľa § 157 Trestného zákona,[55],[56] ale aj pri prečine ublíženia na zdraví podľa § 158 Trestného zákona,[57],[58] spôsobenom porušením pravidiel cestnej premávky.

Uvedené rozhodnutia potvrdzujú, že podmienečné zastavenie trestného stíhania v rozhodovacej praxi prokuratúry sa neuplatňuje výlučne pri bagateľnej kriminalite, ale aj pri skutkoch s výraznejším zásahom do chránených spoločenských vzťahov.

Typológia ukladaných primeraných obmedzení a povinností

Najčastejšie ukladaným obmedzením v analyzovaných uzneseniach prokuratúry bol zákaz požívania alkoholických nápojov alebo zákaz užívania omamných a psychotropných látok. Takéto obmedzenie bolo uložené napríklad pri drogových trestných činoch podľa § 171 Trestného zákona ako opatrenie smerujúce k eliminácii kriminogénneho faktora, ktorý viedol k spáchaniu trestného činu.[59]

V niektorých prípadoch bol zákaz užívania návykových látok doplnený o povinnosť absolvovať odborné poradenstvo protitoxikomanického charakteru, čo predstavuje výraznejší resocializačný prvok odklonu trestného konania.[60]

---

[51] Uznesenie Okresnej prokuratúry Ružomberok zo dňa 22.2.2023, sp. zn. Pv 448/22/5508.
[52] Uznesenie Okresnej prokuratúry Poprad zo dňa 17.9.2025, sp. zn. Pv 477/23/7706.
[53] Uznesenie Okresnej prokuratúry Stará Ľubovňa zo dňa 29.11.2024, sp. zn. Pv 34/23/7710.
[54] Uznesenie Okresnej prokuratúry Kežmarok zo dňa 3.10.2025, sp. zn. Pv 197/25/7703.
[55] Uznesenie Okresnej prokuratúry Bratislava III zo dňa 6.6.2023, sp. zn. 3 Pv 252/21/1103.
[56] Uznesenie Okresnej prokuratúry Pezinok zo dňa 1.7.2025, sp. zn. Pv 101/25/1107.
[57] Uznesenie Okresnej prokuratúry Malacky zo dňa 18.10.2023, sp. zn. 2 Pv 317/21/1106.
[58] Uznesenie Okresnej prokuratúry Pezinok zo dňa 11.7.2024, sp. zn. Pv 467/23/1107.
[59] Uznesenie Okresnej prokuratúry Ružomberok zo dňa 22.2.2023, sp. zn. Pv 448/22/5508.
[60] Uznesenie Okresnej prokuratúry Poprad zo dňa 17.9.2025, sp. zn. Pv 477/23/7706.

Významným restoratívnym opatrením je povinnosť odstrániť následky trestného činu, napríklad zabezpečiť odstránenie neoprávnene uloženého odpadu a jeho likvidáciu v súlade s právnymi predpismi ochrany životného prostredia[61]. Osobitný restoratívny význam má aj povinnosť osobne sa ospravedlniť poškodenej osobe, ktorá predstavuje priamu formu morálnej satisfakcie poškodeného a posilňuje restoratívny charakter podmienečného zastavenia trestného stíhania.[62]
V analyzovaných rozhodnutiach sa objavuje aj zákaz požívania alkoholu v prípadoch násilnej trestnej činnosti spáchanej pod jeho vplyvom, pričom ide o opatrenie reagujúce priamo na individuálne okolnosti skutku a osobu obvineného.[63]

Individuálne prispôsobené obmedzenia

Empirická analýza preukazuje, že prokuratúra v jednotlivých prípadoch ukladá aj individuálne prispôsobené obmedzenia reagujúce na konkrétnu povahu trestnej činnosti. Ide najmä o povinnosť odstrániť následky protiprávneho konania alebo zabezpečiť nápravu vzniknutého stavu, ako napríklad odstránenie nelegálne uloženého stavebného odpadu.[64]
Rovnako významným individuálne prispôsobeným opatrením je povinnosť absolvovať psychologické poradenstvo protitoxikomanického charakteru pri drogových trestných činoch, ktorá smeruje k odstráneniu príčin trestnej činnosti a prevencii jej opakovania.[65]
Možno poukázať aj na prokurátorom uloženú povinnosť v skúšobnej dobe podrobiť sa doškoľovaciemu kurzu držiteľa vodičského oprávnenia skupiny „B" a do skončenia skúšobnej doby prokurátorovi preukázať osvedčením vydaným autoškolou, že sa v určenom rozsahu a v určenej lehote podrobil doškoľovaciemu kurzu.[66]

Restoratívne prvky rozhodovacej praxe prokuratúry

Restoratívny charakter podmienečného zastavenia trestného stíhania sa v rozhodovacej praxi prokuratúry prejavuje najmä ukladaním povinností smerujúcich k odstráneniu následkov trestnej činnosti, ospravedlneniu poškodenému alebo absolvovaniu odborného poradenstva.

[61] Uznesenie Okresnej prokuratúry Partizánske zo dňa 18.1.2024, sp. zn. Pv 207/22/3305.
[62] Uznesenie Okresnej prokuratúry Partizánske zo dňa 26.1.2024, sp. zn. Pv 38/24/3305.
[63] Uznesenie Okresnej prokuratúry Stará Ľubovňa zo dňa 29.11.2024, sp. zn. Pv 34/23/7710.
[64] Uznesenie Okresnej prokuratúry Partizánske zo dňa 18.1.2024, sp. zn. Pv 207/22/3305.
[65] Uznesenie Okresnej prokuratúry Poprad zo dňa 17.9.2025, sp. zn. Pv 477/23/7706.
[66] Uznesenie Krajskej prokuratúry v Bratislave zo dňa 16.2.2022, sp. zn. 3 Kv 49/21/1100.

Najvýraznejším restoratívnym prvkom je povinnosť odstrániť neoprávnene uložený odpad alebo zabezpečiť jeho ekologickú likvidáciu.[67] Podobne významnú funkciu plní povinnosť osobného ospravedlnenia poškodenému.[68]

Zhodnotenie aplikačných trendov

Z empirickej analýzy rozhodovacej praxe prokuratúry vyplýva, že najčastejšie ukladanými primeranými obmedzeniami a povinnosťami sú:
a) zákaz požívania alkoholu,
b) zákaz užívania omamných a psychotropných látok,
c) povinnosť absolvovať protitoxikomanické poradenstvo,
d) povinnosť odstrániť následky trestnej činnosti,
e) povinnosť ospravedlniť sa poškodenej osobe.
Empirická analýza zároveň potvrdzuje, že primerané obmedzenia a povinnosti ukladané prokuratúrou podľa § 216 ods. 4 Trestného poriadku predstavujú efektívny nástroj individualizácie reakcie na menej závažnú trestnú činnosť už v štádiu prípravného konania. Zároveň však poukazuje na relatívne nízku mieru využívania mediácie a probácie, čo naznačuje existenciu nevyužitého potenciálu restoratívnych prvkov v rámci rozhodovacej činnosti prokuratúry.

Záver

Podmienečné zastavenie trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku predstavuje významný procesný nástroj individualizácie reakcie na menej závažnú trestnú činnosť, ktorého potenciál však zostáva v aplikačnej praxi len čiastočne využitý. Osobitne to platí vo vzťahu k ukladaniu primeraných obmedzení a povinností podľa § 216 ods. 4 a 5 Trestného poriadku, ktoré umožňujú formovať obsah skúšobnej doby tak, aby reflektovala osobu obvineného, okolnosti skutku aj oprávnené záujmy poškodeného.
Aj vzhľadom na pomerne nízky počet využívania inštitútu podmienečného zastavenia trestného stíhania obvineného prokurátorom v prípravnom konaní, keď podľa štatistických ukazovateľov prokuratúry za roky 2020 až 2024, bolo prokurátorom podmienečne zastavené trestné stíhanie obvinených v priemere len v 3 %, je aj v súčasnosti aktuálna otázka širšej možnosti individuálneho prispôsobenia inštitútu podmienečného zastavenia trestného stíhania obvineného v aplikačnej praxi prokurátora a samosudcu. Procesný inštitút podmienečného zastavenia trestného stíhania obvineného je možné v súčasnosti „vyskladať na mieru" obvinenému prostredníctvom vhodného využívania primeraných obmedzení a povinností v

[67] Uznesenie Okresnej prokuratúry Partizánske zo dňa 18.1.2024, sp. zn. Pv 207/22/3305.
[68] Uznesenie Okresnej prokuratúry Partizánske zo dňa 26.1.2024, sp. zn. Pv 38/24/3305.

skúšobnej dobe podľa § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona. Aktívnejšie využívanie primeraných povinností a obmedzení môže prispieť okrem individualizácie reakcie na trestnú činnosť obvineného a efektívnejšej práce s obvineným, aj k predchádzaniu stigmatizácie obvineného a posilneniu preventívneho a resocializačného účinku inštitútu podmienečného zastavenia trestného stíhania a k zvýšeniu jeho praktickej efektívnosti v trestnom konaní.

Empirická analýza rozhodovacej praxe súdov a prokuratúry potvrdzuje, že primerané obmedzenia a povinnosti predstavujú efektívny nástroj preventívneho a resocializačného pôsobenia, ako aj prostriedok posilnenia restoratívnych prvkov trestného konania. Napriek tomu sa v praxi často stretávame s podmienečným zastavením trestného stíhania bez uloženia konkrétnych individualizovaných opatrení, teda len s určením skúšobnej doby resp. s uložením trestu odňatia slobody s podmienečným odkladom jeho výkonu na skúšobnú dobu. Takýto postup vedie k uplatňovaniu tzv. „suchých podmienok", ktoré neumožňujú systematickú prácu s páchateľom a zároveň len v obmedzenej miere reflektujú záujem poškodeného na odstránení následkov trestného činu.

Podmienečné zastavenie trestného stíhania spojené s uložením primeraných obmedzení a povinností pritom predstavuje nástroj s výrazným individualizačným a preventívnym potenciálom, ktorý umožňuje reagovať nielen na samotný skutok, ale aj na jeho príčiny. Jeho dôslednejšie využívanie by mohlo prispieť k efektívnejšej resocializácii obvineného, k posilneniu ochrany poškodeného a k širšiemu uplatňovaniu restoratívnych prístupov v trestnom konaní. Práve v tomto smere možno identifikovať priestor pre ďalší rozvoj aplikačnej praxe orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Adresná prevýchova je omnoho prospešnejšia, ako neadresné trestanie.

Zoznam použitej literatúry

1. ČENTÉŠ, Jozef a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. Šamorín: Heuréka, 2012, ISBN 80-89122-75-2, s. 491.
2. REMETA, Rastislav: Trestný zákon. Praktický komentár. § 33a až 65, § 73 až 83a, § 144 až 197. In Strémy, T., Remeta, R., Kurilovská, L. a kol. Trestný zákon. Praktický komentár. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2025, ISBN 978-80-286-0378-6, s. 209-210.
3. REMETA, Rastislav: Úvahy o zvýšení efektívnosti prípravného konania. In Čentéš, J., Kurilovská, L. et al. (eds.). Efektívnosť prípravného konania - súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022, ISBN 978-80-571-0546-6, s. 103-123.
4. REMETA, Rastislav: Trestný poriadok. Praktický komentár. § 214 až § 236, § 469 až § 476. In Strémy, T., Šamko, P., Kurilovská, L. a kol. Trestný poriadok.

Praktický komentár. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2024, ISBN 978-80-7676-963-2, s. 662.
5. ŠÁMAL, Pavel a kol.: Trestní řád. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0, s. 2318.
6. Zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok).
7. Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).
8. Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch.
9. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.
10. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.
11. Zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
12. Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
13. Správy generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za roky 2020 až 2024. Dostupné z https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/. [online]. [cit. 2026-03-09].
14. Uznesenie Krajského súdu v Prešove z 28.3.2023, sp. zn. 7To/2/2023.
15. Uznesenie Okresného súdu Trebišov z 1.3.2016, sp. zn. 7T/165/2015.
16. Uznesenie Okresného súdu Košice II z 8.4.2016, sp. zn. 6T/23/2016.
17. Uznesenie Okresného súdu Trenčín z 11.7.2016, sp. zn. 6T/126/2015.
18. Uznesenie Okresného súdu Trenčín z 9.10.2020, sp. zn. 8T/61/2020.
19. Uznesenie Okresného súdu Trenčín z 24.3.2021, sp. zn. 8T/12/2021.
20. Uznesenie Okresného súdu Martin z 25.3.2021, sp. zn. 23T/27/2014.
21. Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš z 24.9.2021, sp. zn. 2T/26/2021.
22. Uznesenie Okresného súdu Martin zo 4.11.2021, sp. zn. 4T/35/2021.
23. Uznesenie Okresného súdu Považská Bystrica z 5.9.2022, sp. zn. 12T/96/2021.
24. Uznesenie Okresného súdu Michalovce z 20.3.2023, sp. zn. 26T/6/2023.
25. Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš z 30.4.2024, sp. zn. 2T/8/2024.
26. Uznesenie Okresného súdu Martin zo 7.8.2024, sp. zn. 4T/10/2024.
27. Uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš z 26.9.2024, sp. zn. 3T/50/2024.
28. Uznesenie Okresného súdu Trenčín z 24.12.2024, sp. zn. 0T/261/2024.
29. Uznesenie Okresného súdu Prievidza z 2.1.2025, sp. zn. 20T/84/2024.
30. Uznesenie Okresného súdu Pezinok z 2.4.2025, sp. zn. 39T/2/2025.
31. Uznesenie Mestského súdu Košice zo 16.6.2025, sp. zn. 1T/24/2025.
32. Uznesenie Krajskej prokuratúry v Bratislave zo 16.2.2022, sp. zn. 3 Kv 49/21/1100.
33. Uznesenie Okresnej prokuratúry Ružomberok z 22.2.2023, sp. zn. Pv 448/22/5508.
34. Uznesenie Okresnej prokuratúry Bratislava III zo 6.6.2023, sp. zn. 3 Pv 252/21/1103.

35. Uznesenie Okresnej prokuratúry Malacky z 18.10.2023, sp. zn. 2 Pv 317/21/1106.
36. Uznesenie Okresnej prokuratúry Partizánske z 18.1.2024, sp. zn. Pv 207/22/3305.
37. Uznesenie Okresnej prokuratúry Partizánske z 26.1.2024, sp. zn. Pv 38/24/3305.
38. Uznesenie Okresnej prokuratúry Pezinok z 11.7.2024, sp. zn. Pv 467/23/1107.
39. Uznesenie Okresnej prokuratúry Stará Ľubovňa z 29.11.2024, sp. zn. Pv 34/23/7710.
40. Uznesenie Okresnej prokuratúry Pezinok z 1.7.2025, sp. zn. Pv 101/25/1107.
41. Uznesenie Okresnej prokuratúry Poprad z 17.9.2025, sp. zn. Pv 477/23/7706.
42. Uznesenie Okresnej prokuratúry Kežmarok z 3.10.2025, sp. zn. Pv 197/25/7703.

Kontaktné údaje

JUDr. Daniel Petričko, PhD.
daniel.petricko@justice.sk
Mestský súd Košice
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

JUDr. Rastislav Remeta, PhD.
rastislav.remeta@genpro.gov.sk
Krajská prokuratúra v Bratislave
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

AVATAR AKO NÁSTROJ BOJA PROTI SEXUÁLNEJ KRIMINALITE

THE USE OF AN AVATAR IN COMBATING SEXUAL OFFENCES

Barbora Klúčiková[1], Michaela Vilhanová[2]

Abstrakt: Digitalizácia a rozvoj virtuálnych technológií, vrátane využívania avatarov, zásadným spôsobom transformujú podobu trestného práva aj trestného konania. Moderné digitálne nástroje poskytujú orgánom činným v trestnom konaní nové možnosti pri odhaľovaní, vyšetrovaní a dokazovaní trestnej činnosti, čím prispievajú k zvýšeniu efektivity ich činnosti. Súčasne však vyvolávajú viaceré právne, etické a procesné otázky, najmä pokiaľ ide o ochranu základných práv obvinených, zachovanie práva na spravodlivý proces či posudzovanie právnej relevancie konania realizovaného prostredníctvom digitálnych identít a avatarov. Rozvoj digitalizácie a rozšírené využívanie avatarov zároveň prinášajú nové riziká spojené so zneužitím virtuálneho priestoru na páchanie sofistikovaných foriem kriminality, vrátane trestnej činnosti realizovanej v anonymnom alebo simulovanom prostredí. Tieto skutočnosti si vyžadujú prehodnotenie tradičných právnych pojmov a princípov, najmä vo vzťahu k identite páchateľa, atribúcii konania a určeniu trestnoprávnej zodpovednosti. Trestné právo tak čelí výzve adaptovať sa na rýchlo sa meniace digitálne prostredie, pričom musí zachovať svoje základné hodnoty a garancie právneho štátu.

Kľúčové slová: Avatar, trestná činnosť, páchateľ, digitalizácia, dokazovanie.

Abstract: Digitization and the development of virtual technologies, including the use of avatars, are fundamentally transforming the nature of criminal law and criminal proceedings. Modern digital tools provide law enforcement authorities with new opportunities for detecting, investigating, and proving criminal activity, thereby enhancing the efficiency of their operations. At the same time, however, they raise a number of legal, ethical, and procedural issues, particularly with regard to the protection of the fundamental rights of the accused, the preservation of the right to a fair trial, and the assessment of the legal relevance of conduct carried out through digital identities and avatars.

[1] Právnická fakulta Uninverzity Komenského v Bratislave
[2] Právnická fakulta Uninverzity Komenského v Bratislave

The expansion of digitization and the increasing use of avatars also introduce new risks associated with the misuse of virtual environments for committing sophisticated forms of crime, including criminal activity conducted in anonymous or simulated settings. These developments necessitate a reassessment of traditional legal concepts and principles, especially in relation to the identity of the offender, the attribution of conduct, and the determination of criminal liability. Criminal law thus faces the challenge of adapting to a rapidly evolving digital environment while preserving its fundamental values and the guarantees inherent in the rule of law.

Key words: Avatar, criminal activity, perpetrator, digitization, evidence.

Úvod

V posledných rokoch dochádza k bezprecedentnému rozvoju digitálnych technológií, ktoré zásadným spôsobom ovplyvňujú nielen každodenný život spoločnosti, ale aj charakter a dynamiku páchania a vyšetrovania trestnej činnosti. Osobitne významnú úlohu v tomto procese zohráva digitalizácia a rozvoj virtuálnych prostredí vrátane využívania digitálnych avatarov, ktoré nachádzajú uplatnenie v rôznych štádiách trestného konania – od analýzy dôkazných prostriedkov, cez identifikáciu podozrivých osôb, až po operatívne postupy v online priestore. Súčasne však tieto technológie môžu slúžiť aj ako prostriedok uľahčujúci páchanie trestnej činnosti. Digitalizácia a digitálne avatary sa tak stávajú významnými nástrojmi orgánov činných v trestnom konaní, ktoré umožňujú rýchlejšie, efektívnejšie a presnejšie vykonávanie ich činnosti. Na druhej strane však ich využívanie prináša nové právne a etické výzvy, ktoré sa čoraz častejšie prejavujú aj v aplikačnej praxi. Príkladom je implementácia projektu Sweetie, ktorý vznikol ako reakcia na rastúcu dostupnosť internetu, sociálnych médií a videokomunikačných platforiem, čím sa otvorili nové možnosti pre páchanie online sexuálneho zneužívania detí.

Sweetie ako efektívny nástroj odhaľovania trestnej činnosti

Projekt Sweetie predstavoval iniciatívu holandskej organizácie Terre des Hommes, zameranú na globálnu ochranu práv detí. Jeho hlavným cieľom bolo upozorniť na narastajúci fenomén tzv. „cybersex turizmu", teda situácií, v ktorých osoby zo západných krajín prostredníctvom internetu vyhľadávajú a objednávajú sexuálne služby od detí z rozvojových štátov.[3] Projekt bol realizovaný v medzinárodnom rozsahu, pričom medzi kľúčové krajiny patrili najmä Filipíny, Kambodža, Keňa a

[3] TERRE DES HOMMES. *ANNUAL REPORT 2018*. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://int.terredeshommes.nl/uploads/1503c494-1610917016-tdhannualreport2018.pdf

Nepál. Výber týchto krajín nebol náhodný, ale reflektoval ich zvýšenú mieru výskytu online sexuálneho zneužívania detí. Osobitne Filipíny dlhodobo patria medzi štáty, kde sa tento typ trestnej činnosti, vrátane tzv. „webcam child sex tourism", výrazne rozšíril, čo viedlo k sústredeniu vyšetrovacích a osvetových aktivít práve v tomto regióne. Projekt zároveň poukázal na existenciu obzvlášť zraniteľných skupín detí, najmä detí pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia, detí v pohybe, detí z menšinových komunít alebo detí s obmedzeným prístupom k zdrojom. Tieto skupiny sú vystavené zvýšenému riziku najmä v prostredí cestovného ruchu, turistických oblastí a zábavného priemyslu.[4] Primárnym cieľom projektu bolo nielen preukázať rastúci dopyt po online sexuálnych službách detí, ale aj identifikovať páchateľov, zabezpečiť dôkazné prostriedky o ich trestnej činnosti a iniciovať tlak na štáty, aby pristúpili k systematickému riešeniu tejto problematiky na úrovni právnej regulácie a medzinárodnej spolupráce.[5] V rámci projektu bol vytvorený realistický 3D digitálny avatar zobrazujúci desaťročné filipínske dievča, ktorý bol ovládaný tímom odborníkov na informačné technológie a kybernetickú bezpečnosť. Jeho vizuálne a behaviorálne prvky boli navrhnuté tak, aby počas videokomunikácie pôsobil ako reálna maloletá osoba. Následne bol avatar využívaný na verejne dostupných online komunikačných platformách, pričom tím operoval v reálnom čase a inicioval alebo nadväzoval komunikáciu s používateľmi.[6] V prípadoch, keď komunikácia nadobudla sexuálny charakter alebo došlo k požiadavkám na sexuálne aktivity, bola interakcia vedená s cieľom umožniť identifikáciu konkrétneho používateľa prostredníctvom dostupných digitálnych stôp, ako sú IP adresy, e-mailové účty, používateľské profily, obrazový materiál či iné identifikačné údaje. Počas približne desiatich týždňov projekt zaznamenal viac ako 20 000 kontaktov pochádzajúcich z približne 65 až 71 krajín, pričom sa podarilo identifikovať viac než 1 000 podozrivých osôb.[7] Získané dôkazné materiály boli následne zabezpečené a postúpené príslušným orgánom, vrátane medzinárodných inštitúcií, akou je Interpol, ako aj regionálnym orgánom činným v trestnom konaní, na účely ďalšieho vyšetrovania. Jedným z prvých medializovaných výsledkov projektu bol prípad z Austrálie, ktorý bol ukončený právoplatným odsúdením páchateľa dňa 22. októbra 2014. Obvinený sa priznal k spáchaniu sexuálnej trestnej činnosti, vrátane zasielania obscénneho materiálu a

[4] TERRE DES HOMMES NETHERLANDS. *New focus in fight against online sexual exploitation*. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://int.terredeshommes.nl/news/terre-des-hommes-shifts-focus-in-fight-against-online-sexual-exploitation

[5] VAN DER HOF, Simone - GEORGIEVA, Iva - SCHERMER, Bart - KOOPS, Bert-Jaap. *Sweetie 2.0: Using Artificial Intelligence to Fight Webcam Child Sex Tourism*. Haag: T.M.C. Asser Press, 2019, s. 14-16.

[6] O'HALLORAN, Kerry. *Virtual child pornography and the law*. In *Computer Law & Security Review*. 2020, roč. 36, s. 1–10.

[7] BBC NEWS. *Computer-generated 'Sweetie' catches online predators*. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://www.bbc.com/news/uk-24818769

držby detskej pornografie. Tento prípad poukazuje na praktickú využiteľnosť digitálnych nástrojov pri odhaľovaní latentnej trestnej činnosti, zároveň však otvára otázky týkajúce sa právnej prípustnosti takto získaných dôkazov a hraníc operatívnych postupov v online prostredí. Projekt bol následne rozšírený do medzinárodného programu nazvaného „Sweetie 24/7", ktorý zahŕňal ďalšie krajiny ako Kambodža, Nepál a Keňa. Od roku 2016 program zahŕňal aj operatívne a undercover aktivity zamerané na odhaľovanie sexuálnych predátorov v online prostredí (tzv. Watch), pričom využíval dokumentárne nahrávky, skryté kamery a spoluprácu s miestnymi policajnými orgánmi a štátnymi inštitúciami v zúčastnených krajinách. V roku 2022 organizácia Terre des Hommes pristúpila k zmene stratégie a ukončeniu aktivít priamo súvisiacich s projektami Sweetie a Watch.[8] Tento krok vychádzal z interného hodnotenia efektivity a rizík projektov a viedol k postupnej transformácii programu. Nová stratégia sa zamerala predovšetkým na poskytovanie podpory obetiam, prevenciu trestnej činnosti, vzdelávanie verejnosti a rodičov, ako aj na posilnenie miestnych systémov ochrany detí, pričom dôraz sa presunul z aktívneho zásahu proti páchateľom na komplexný prístup k ochrane a bezpečnosti maloletých.

Digitalizácia, právne a etické otázky a medzinárodný dopad

Napriek preukázateľnej efektívnosti projektu vyvolal Sweetie na odbornom poli viaceré právne a etické otázky. Ukončenie projektu bolo motivované predovšetkým hodnotením etických aspektov – nebolo vždy jednoznačné, či boli striktne dodržané zásady ochrany detí. Z etického hľadiska odborníci poukazovali na to, že aj keď nešlo o reálne dieťa, využívanie jeho digitálnej vizualizácie mohlo vyvolávať otázky vhodnosti takýchto metód a riziko ich zneužitia v budúcnosti. Z právneho hľadiska sa diskutovalo o možnosti, že aplikovanie takejto „návnady" môže byť kvalifikované ako provokácia, a teda spochybniteľné z pohľadu legálnosti. Ďalšou problematickou oblasťou bola použiteľnosť dôkazov získaných prostredníctvom projektu – v niektorých prípadoch nebolo možné tieto materiály úspešne uplatniť pred súdom, napríklad z dôvodu chýbajúceho súhlasu s použitím skrytých záznamov.[9] Okrem toho bola predmetom diskusie aj otázka kompetencií. Organizácia Terre des Hommes zdôraznila, že role vyšetrovateľa („detective") či žalobcu nie sú jej primárnou pôsobnosťou, a preto je nevyhnutné, aby aktivity tohto typu boli primárne koordinované a realizované oficiálnymi orgánmi činnými v trestnom konaní, ktoré

[8] TERRE DES HOMMES NETHERLANDS. *Annual Reports*. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://int.terredeshommes.nl/annual-reports

[9] SCHERMER, W. B., GEORGIEVA, I., VAN DER HOF, S., KOOPS, B. J. *Legal Aspects of Sweetie 2.0*. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://research.tilburguniversity.edu/files/13318907/Sweetie20_report_final_20161003.pdf

majú právomoc a odbornú spôsobilosť na vedenie vyšetrovania a trestného stíhania.[10]
V Tabuľke 3 je možné sledovať relevantnú právnu úpravu pri vybraných krajinách.

Tabuľka 3 Analýza právneho stavu vo vybraných krajinách

Krajina	Právny stav
Filipíny	Legislatíva pokrýva cybersex, online prenos materiálov so sexuálnym obsahom a použitie ICT pri zneužívaní detí, pričom umožňuje vyšetrovanie a stíhanie páchateľov v online prostredí. Chýbajú však explicitné ustanovenia upravujúce využívanie digitálnych avatarov pri vyšetrovaniach, takže ich použitie sa riadi širšími rámcami – ústavou, zákonmi o ochrane osobných údajov, pravidlami o dokazovaní a prístupe polície. Prakticky to znamená, že orgány činné v trestnom konaní musia pri aplikovaní takýchto metód starostlivo zabezpečiť súlad s právnymi limitmi a ochranou práv obvinených.
Austrália	Austrálska legislatíva je pomerne pružná, čo umožňuje polícii využívať falošné identity a simulované komunikácie, vrátane predstierania, že ide o dieťa. Súdy v krajine už akceptovali dôkazy získané prostredníctvom takýchto operácií. Práve v Austrálii bol zaznamenaný prvý prípad odsúdenia páchateľa na základe dôkazov získaných v rámci projektu Sweetie.
Japonsko	Zákon o boji proti detskej pornografii a sexuálnemu vykorisťovaniu detí zakazuje výrobu, distribúciu a držbu materiálov zobrazujúcich reálne deti v sexuálnych kontextoch. Držba je zakázaná aj bez účelu distribúcie. Avšak virtuálna detská pornografia (napr. anime/manga či ilustrácie s podozrivým obsahom) nie je trestná, ak nezahŕňa reálne osoby, a zákon explicitne neobsahuje ustanovenia týkajúce sa online grooming-u alebo digitálnych operácií ako Sweetie.
India	Ochrana detí je zakotvená predovšetkým v rámci Protection of Children from Sexual Offences Act (POCSO), ktorá poskytuje rozsiahly rámec na postih sexuálneho zneužívania detí vrátane pornografie a online trestných činov a zahŕňa špeciálne procesné pravidlá pre vyšetrovanie a trestné stíhanie, vrátane poskytovania detsky priateľského postupu pri procese a súdoch.
Holandsko	Vo výskume projektu Sweetie 2.0 sa zistilo, že existujúce trestné právo v tom čase nebolo dostatočne prispôsobené na použitie Sweetie ako nástroja na efektívne stíhanie páchateľov. Legislatívny návrh „Computercrime III" (2019) následne umožnil využívanie podobných metód, avšak výlučne v rámci činnosti orgánov činných v trestnom konaní.
Francúzsko	Detská pornografia je výrazne zakázaná a aktívne postihovaná; tresty zahŕňajú až sedem rokov odňatia slobody a vysoké pokuty za používanie

[10] FINDLAW. *Using a Virtual Child to Catch Web Cam Predators; Is It Legal?* [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://www.findlaw.com/legalblogs/technologist/using-a-virtual-child-to-catch-web-cam-predators-is-it-legal/

	a distribúciu. Legislatíva tiež v reálnom čase zavádza povinné overovanie veku pre pornografické weby (mimo EÚ aj dnu v rámci DSA), aby sa zabránilo prístupu maloletých k nevhodnému materiálu.
Španielsko	Trestný kódex výslovne zakazuje detskú pornografiu, vrátane jej distribúcie a držby. V roku 2026 vláda začala trestné vyšetrovanie voči veľkým digitálnym platformám (napr. X, Meta, TikTok) za možno AI-generovaný materiál sexuálneho zneužívania detí, čo ukazuje posun k širšej regulácii digitálnych foriem obsahu vzťahujúceho sa na deti a väčšiu aktivitu štátnych autorít v tejto oblasti.
Kanada	Detská pornografia je zakázaná vrátane výroby, distribúcie, držby a obsahuje široké vymedzenie zahŕňajúce aj vizuálne aj ne-vizuálne reprezentácie, ktoré zobrazujú osobu, ktorá je alebo je zobrazovaná ako osoba mladšia než 18 rokov, a aj písomný či fiktívny materiál môže byť zakázaný. Tieto pravidlá sa vzťahujú aj na online prenosy či hosting; zákon pritom nešpecifikuje digitálne „návnady" či avatar-operačnú formu vyšetrovania samostatne, ale poskytuje priestor pre ich postih v rámci existujúcich trestných činov.

Zdroj: Vlastné spracovanie príslušnej právnej úpravy.

Projekt Sweetie vyvolal významný mediálny ohlas – vizualizácia dieťaťa bola prezentovaná v novinách, televízii a dokumentárnych filmoch po celom svete. Tento projekt vyvolal širokú verejnú diskusiu a tisíce ľudí podpísali petíciu za prísnejšie zásahy štátov proti online sexuálnemu vykorisťovaniu detí. Pod tlakom verejnosti niektoré štáty pristúpili k zlepšeniu legislatívy v oblasti ochrany detí v digitálnom prostredí. Sweetie sa tak stala symbolom digitálnej ochrany maloletých a upozornila medzinárodnú komunitu na nebezpečenstvá internetu. Po ukončení aktivít súvisiacich so Sweetie zamerala organizácia Terre des Hommes svoju činnosť na prevenciu – vrátane osvety a vzdelávania, podporu obetí a posilňovanie kapacít miestnych inštitúcií, policajných zložiek a sociálnych služieb. V rámci novej stratégie bol zahájený program pod názvom SCROL („Safety for Children OnLine") v krajinách ako Kambodža, Nepál, Keňa a Filipíny. Súčasťou tohto prístupu je aj vytváranie tzv. „quick response teams" – tímov schopných promptne reagovať pri podozrení na sexuálne zneužívanie detí v online prostredí, čím sa zvyšuje ochrana a bezpečnosť maloletých a posilňuje systém preventívnych a zásahových mechanizmov na miestnej úrovni.

Význam pre aplikačnú prax

Aplikácia digitalizácie a digitálnych technológií, vrátane využitia avatarov, v trestnom konaní prináša kombináciu pozitívnych aj negatívnych aspektov. Medzi hlavné prínosy patrí predovšetkým zvýšenie efektivity vyšetrovania – digitálne nástroje dokážu rýchlo spracovať a analyzovať obrovské množstvo dát, ako sú e-maily, videozáznamy, kamerové snímky či databázové záznamy, čím umožňujú

orgánom činným v trestnom konaní zamerať sa na kľúčové a relevantné informácie. Digitalizácia sa tiež uplatňuje v oblasti prevencie trestnej činnosti. Na základe historických a analytických údajov môže identifikovať miesta a osoby s vyšším rizikom aktivity páchateľov, optimalizovať rozloženie policajných síl a predchádzať trestným činom ešte pred ich realizáciou. V online prostredí je schopná spájať rôzne digitálne stopy – vrátane IP adries, transakcií, správ či polohy – čo výrazne napomáha objasňovaniu zložitých prípadov, ako je kyberkriminalita či obchodovanie s ľuďmi, kde sú obeťami často deti. V súvislosti s projektom Sweetie možno konštatovať, že jeho realizácia priniesla pozitívne výsledky aj do aplikačnej praxe. Projekt prispel k zvýšeniu globálneho povedomia o problematike online sexuálneho zneužívania detí a otvoril odbornú diskusiu, ktorá ovplyvnila trestnú politiku niektorých štátov. V právnej rovine došlo k úpravám umožňujúcim využívanie falošných profilov či avatarov ako legitímneho nástroja pri odhaľovaní trestnej činnosti v tejto oblasti. Výsledky projektu zároveň poukázali na vysoký dopyt sexuálnych predátorov po deťoch v online priestore, čo zdôraznilo potrebu zlepšiť preventívne opatrenia, budovať efektívnejšie nástroje boja proti tomuto druhu trestnej činnosti a posilniť ochranu obetí. V rámci programu SCROL („Safety for Children OnLine") a ďalších iniciatív dnes organizácia Terre des Hommes poskytuje komplexnú podporu obetiam prostredníctvom referenčných služieb, vzdelávacích aktivít a posilňovania kapacít miestnych inštitúcií, čím sa zvyšuje bezpečnosť detí a účinnosť preventívnych opatrení.[11]

A čo Slovenská republika?

V kontexte Slovenskej republiky je problematika online sexuálneho zneužívania detí upravená v rámci Trestného zákona, ktorý pokrýva viaceré formy trestnej činnosti (súvisiace aj s pornografiou detí). Zákon však explicitne nešpecifikuje situácie, kde by sa používali digitálne avatarové profily, ako bol projekt Sweetie. Trestný zákon obsahuje skutkové podstaty trestných činov, ktoré zahŕňajú výrobu detskej pornografie, jej rozširovanie, prechovávanie, ako aj účasť na detských pornografických predstaveniach. Počítačové a digitálne systémy sa pritom často využívajú pri vytváraní, uchovávaní a šírení takéhoto obsahu. Zákon zároveň vymedzuje trestnú činnosť spojenú s groomingom, teda oslovovaním alebo manipulovaním dieťaťa v online prostredí s cieľom jeho následného sexuálneho zneužitia. V slovenskej právnej úprave neexistuje pojem „entrapment" (provokácia), ktorý sa vzťahuje k použiteľnosti dôkazov v trestnom konaní. Podľa portálu Human Rights Guide SK môžu byť dôkazy získané prostredníctvom provokácie odmietnuté,

[11] VAN DER HOF, Simone - GEORGIEVA, Iva - SCHERMER, Bart - KOOPS, Bert-Jaap. *Sweetie 2.0: Using Artificial Intelligence to Fight Webcam Child Sex Tourism*. Haag: T.M.C. Asser Press, 2019, s. 17-18.

ak orgán činný v trestnom konaní – otvorene alebo v utajení – nabáda osobu k spáchaniu trestného činu, ktorý by inak nespáchala. V praxi to znamená, že ak by digitálny avatar ako Sweetie pôsobil ako „provokatér" mimo zákonne dovolených hraníc, existovalo by riziko, že súd tieto dôkazy odmietne. Na Slovensku existujú aj preventívne a intervenčné mechanizmy, ako napríklad služba „OCHRÁŇ MA" – národná hotlinka, prostredníctvom ktorej môžu občania anonymne nahlasovať obsah súvisiaci s detskou pornografiou, groomingom alebo iným sexuálnym vykorisťovaním detí. Tento nástroj predstavuje dôležitý prvok ochrany detí v online prostredí a dopĺňa trestnoprávnu reguláciu v oblasti digitálnej bezpečnosti maloletých.[12] V slovenskom kontexte teda existuje infraštruktúra na odhaľovanie a riešenie online obsahov spojených so zneužívaním detí, avšak to neznamená, že by použitie avatarov, akým bol Sweetie, mohlo byť automaticky aplikované vo všeobecnej praxi. Ako členská krajina Európskej únie je Slovenská republika povinná implementovať smernice zamerané na ochranu detí pred sexuálnym zneužívaním a detskou pornografiou. Tieto smernice ukladajú členským štátom povinnosť kriminalizovať konkrétne činy, spolupracovať s poskytovateľmi internetových služieb pri odstraňovaní a nahlasovaní nelegálneho obsahu a zabezpečiť, aby národná legislatíva zodpovedala európskym normám. Medzi pripravované legislatívne zmeny patrí návrh aktualizácie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011, ktorou sa posilňuje rámec boja proti sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii. Cieľom návrhu je zvýšiť ochranu detí, vrátane zavedenia nových definícií, prísnejších trestov a jasnejších požiadaviek na prevenciu a podporu obetí. Návrh rozširuje aj pojem „sexuálne zneužívanie detí" o formy umožnené alebo podporované novými digitálnymi nástrojmi, ako sú deepfake technológie či vizualizácie detí vytvorené prostredníctvom počítačových systémov. Návrh legislatívy ďalej upravuje definície trestných činov, napríklad online „solicitation" detí prostredníctvom ICT, a zavádza požiadavku harmonizácie zákonov členských štátov tak, aby postihovali aj nové formy zneužitia vznikajúce v digitálnom prostredí. Vzhľadom na to, že nie všetky členské štáty súhlasili s pôvodným návrhom smernice, niektoré ustanovenia boli počas rokovaní zjemnené alebo odstránené – ide napríklad o definície súhlasu, rozsah skenovania komunikácií vrátane šifrovaných správ či ochranu práv osôb, ktoré neboli obvinené. Z tohto dôvodu bude finálne znenie smernice, na ktoré bude Slovenská republika musieť reagovať legislatívnymi úpravami, známe až neskôr.

[12] OCHRANMA. *Slovenská národná hotline*. [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné na internete: https://ochranma.sk

Záver

Sexuálna explózia detí sa čoraz viac presúva z tradičných offline aktivít do online prostredia, pričom rizikové skupiny zahŕňajú deti v turistických oblastiach, migrujúce deti, ako aj deti žijúce s opatrovateľmi, ktorí nemusia byť schopní plne zabezpečiť ich ochranu. Projekt Sweetie predstavoval prelomovú iniciatívu, ktorá ukázala, že technológia môže efektívne prispieť k ochrane detí, zároveň však vyvolala odborné diskusie o hraniciach legálneho, morálneho a etického konania v boji proti trestnej činnosti. Digitálne nástroje dokážu byť mimoriadne účinné pri odhaľovaní online sexuálneho vykorisťovania detí, avšak ich využitie musí byť striktne viazané na jasné etické, právne a praktické rámce. Kľúčovým aspektom je, aby organizácie realizujúce podobné projekty mali k dispozícii odborné právne poradenstvo a úzko spolupracovali s orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi, pričom zhromaždené dôkazy musia byť použiteľné v súdnej praxi. Projekt Sweetie zároveň potvrdil, že prevencia a podpora obetí sú rovnako zásadné ako samotné odhaľovanie páchateľov. Bez primeranej starostlivosti o poškodené deti by samotné odhaľovanie páchateľov nemalo dostatočný ochranný účinok.

Zoznam použitej literatúry

1. ACT ON PUNISHMENT FOR FILMING SEXUAL POSTURES etc. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://laws.e-gov.go.jp/law/505AC0000000067
2. BBC NEWS. *Computer-generated 'Sweetie' catches online predators*. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://www.bbc.com/news/uk-24818769
3. CÓDIGO PENAL. Article 183, Article 189. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444
4. CODE PÉNAL – LEGIFRANCE. Article 227-23, Article 227-24. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006418090/
5. CRIMINAL CODE (R.S.C., 1985, c. C-46). Article 172.1, 163.1, 162, 162.1. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-46/section-172.1.html
6. CRIMINAL CODE ACT 1995. Division 474 – Telecommunications Offences. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://www.legislation.gov.au/C2004A04868/latest/text/3
7. FINDLAW. *Using a Virtual Child to Catch Web Cam Predators; Is It Legal?* [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://www.findlaw.com/legalblogs/technologist/using-a-virtual-child-to-catch-web-cam-predators-is-it-legal/

8. INFORMATION TECHNOLOGY ACT, 2000. *Section 67, Section 67A, Section 67B*. [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné na internete: https://www.indiacode.nic.in/handle/123456789/15442
9. JAPANESE LAW TRANSLATION. Penal Code, Article 175. [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné na internete: https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3581/en?utm_source=chatgpt.com
10. OCHRANMA. *Slovenská národná hotline*. [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné na internete: https://ochranma.sk
11. O'HALLORAN, Kerry. *Virtual child pornography and the law*. In *Computer Law & Security Review*. 2020, roč. 36, s. 1–10.
12. REPUBLIC ACT NO. 10175. Section 4 – Cybercrime Offenses - *An Act Defining Cybercrime, Providing for the Prevention, Investigation, Suppression and The Imposition of Penalties Therefor and for other Purposes*. [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné na internete: https://lawphil.net/statutes/repacts/ra2012/ra_10175_2012.html?utm_source=chatgpt.com
13. SCHERMER, W. B., GEORGIEVA, I., VAN DER HOF, S., KOOPS, B. J. Legal Aspects of Sweetie 2.0. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://research.tilburguniversity.edu/files/13318907/Sweetie20_report_final_20161003.pdf
14. TERRE DES HOMMES. *ANNUAL REPORT 2018*. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://int.terredeshommes.nl/uploads/1503c494-1610917016-tdhannualreport2018.pdf
15. TERRE DES HOMMES NETHERLANDS. *Annual Reports*. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://int.terredeshommes.nl/annual-reports
16. TERRE DES HOMMES NETHERLANDS. *New focus in fight against online sexual exploitation*. [online]. [cit. 2026-03-13]. Dostupné na internete: https://int.terredeshommes.nl/news/terre-des-hommes-shifts-focus-in-fight-against-online-sexual-exploitation
17. VAN DER HOF, Simone - GEORGIEVA, Iva - SCHERMER, Bart - KOOPS, Bert-Jaap. *Sweetie 2.0: Using Artificial Intelligence to Fight Webcam Child Sex Tourism*. Haag: T.M.C. Asser Press, 2019. 542 s. ISBN 978-94-6265-287-3.
18. WETBOEK VAN STRAFRECHT (Dutch Criminal Code). Article 240b Sr, 240a Sr, 139h SR, 216/271 Sr, 285b Sr. [online]. [cit. 2026-03-10]. Dostupné na internete: https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2026-01-01

Kontaktné údaje

JUDr. Barbora Klúčiková
klucikova5@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

JUDr. Michaela Vilhanová
vilhanova21@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

KONFIŠKÁCIE MAJETKU V ROZHODOVACEJ ČINNOSTI SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE

CONFISCATION OF PROPERTY IN THE CASE LAW OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

Gabriel Kun[1]

Abstrakt: Príspevok sa venuje konfiškáciám majetku v trestných konaniach z rozhodovacej praxe Súdneho dvora Európskej únie. Konfiškácie majetku sú jedným z najúčinnejších prostriedkov boja proti organizovanej a majetkovej kriminalite. Preto sa stali v posledných dekádach centrom značného legislatívneho záujmu Európskej únie. V príspevku sa chceme zamerať na objasnenie rozhodovacej činnosti Súdneho dvora pri výklade a aplikácii tejto európskej legislatívy, ktorá sa snaží o harmonizovanie jednotlivých konfiškačných režimov naprieč členskými štátmi únie a posilniť justičnú spoluprácu pri cezhraničnom výkone konfiškácií majetkov. V neposlednom rade sa v príspevku zameriame aj na rozhodovaciu činnosť Súdneho dvora Európskej únie v súvislosti s ľudsko-právnymi aspektami konfiškácií majetku, ktorých aplikácia sa priamo dotýka práv a slobôd garantovaných Chartou základných práv Európskej únie.

Kľúčové slová: Konfiškácie, Súdny dvor Európskej únie, justičná spolupráca, Charta základných práv Európskej únie

Abstract: The article deals with the confiscation of property in criminal proceedings in the case law of the Court of Justice of the European Union. The confiscation of property is one of the most effective means of combating organized and property crime. For this reason, it has become the focus of considerable legislative interest in the European Union in recent decades. In this article, we aim to clarify the Court of Justice's case law on the interpretation and application of this European legislation, which seeks to harmonize the various confiscation regimes across the Member States of the Union and to strengthen judicial cooperation in the cross-border enforcement of asset confiscations. Last but not least, we will also focus on the case law of the Court of Justice of the European Union in relation to the human rights aspects of asset

[1] Katedra trestného práva a kriminológie, Právnická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave.

confiscation, the application of which directly affects the rights and freedoms guaranteed by the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

Key words: Confiscation, Court of Justice of the European Union, judicial cooperation, Charter of Fundamental Rights of the European Union

Úvod

S postupným vybudovaním vnútorného trhu Európskej únie a schengenského priestoru došlo aj k rozmachu nadnárodnej organizovanej kriminality, čo doviedlo členské štáty únie k tomu, aby začali prijímať trestno-právne mechanizmy na efektívne postihovanie takejto formy kriminality. Jedným z týchto prostriedkov sú aj konfiškácie majetkov, ktoré majú za úlohu postihovať výnosy a majetky získané alebo využité pri páchaní trestných činov. Európska únia (ďalej len „EÚ") s cieľom zabezpečenia efektivity týchto konfiškačných mechanizmov, vyvinula v posledných dekádach značnú legislatívnu činnosť.

V oblasti sekundárneho práva únie, došlo k prijatiu viacerých legislatívnych aktov, ktoré upravujú problematiku konfiškácií, akými sú napr. Smernica Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie č. 2014/42/EÚ o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii (ďalej len „konfiškačná smernica") a novšia Smernice Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie č. 2024/1260/EÚ o vymáhaní majetku a konfiškácií.

Konfiškácie, sa tiež dotýkajú aj ľudských práv a slobôd dotknutých subjektov, ktorým je zabezpečená ochrana v rámci práva EÚ v ustanoveniach Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta").

Na túto legislatívu EÚ nadväzuje vo svojej rozhodovacej činnosti Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „SDEÚ"). V našom príspevku by sme sa chceli zamerať na analýzu tejto rozhodovacej činnosti. Akým spôsobom sa SDEÚ vysporiadalo s dopadmi konfiškačnej legislatívy, vyhodnotilo právnu úpravu konfiškácií v členských štátoch v nadväznosti na požiadavky európskej konfiškačnej legislatívy, ako interpretovalo ustanovenia tejto konfiškačnej legislatívy a posunulo ich chápanie v práve EÚ.

Ľudsko-právne aspekty konfiškácií majetku v trestných veciach v rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie

Z ľudsko-právneho hľadiska sa oblasť konfiškácií dotýka viacerých ustanovení charty vrátane článku 17 ods. 1 charty poskytujúcej ochranu vlastníckemu právu[2] ako aj

[2] PEERS, Steve - HERVEY, Tamara - KENNER, Jeff - WARD. Angela: The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary. 2. vydanie, Oxford: Hart Publishing, 2021, 491 s.

článkov 47 a 48 charty ukotvujúcich právo na spravodlivý proces a s ním asociované procesné práva.[3]

Článok 17 charty zaručuje právo na pokojné užívanie vlastníckeho práva, toto právo však nie je právom absolútnym a je ho možné obmedziť za určitých okolností v podobe obmedzenia vlastníckeho práva alebo jeho pozbavenia.[4]

Konfiškácie v tomto ohľade predstavujú heterogénne inštrumenty, ktoré nemôžeme na prvý pohľad zaradiť ani pod jednu z týchto výnimiek. Na jednej strane, konfiškácie nespadajú pod vecný rozsah obmedzenia vlastníckeho práva vzhľadom k tomu, že pri konfiškácií dochádza ku zmene v osobe vlastníka a nie len k výraznému obmedzeniu vlastníckych oprávnení.[5] Na strane druhej ich zaradenie pod pozbavenie vlastníckych práv je nelogické vzhľadom k tomu, že sa pri tejto výnimke vyžaduje poskytnutie adekvátnej náhrady za pozbavený majetok, čo by znamenalo poskytnutie náhrady páchateľom za majetok získaný z trestnej činnosti.

Ani judikatúra SDEÚ nie je jednotná pri kategorizácii konfiškácií pod jednu z vymenovaných výnimiek. Niekedy ich kategorizuje pod obmedzenie užívania vlastníckeho práva,[6] inokedy ich charakterizuje ako formu pozbavenia vlastníckeho práva.[7] Napriek nejednoznačnosti v kategorizácii konfiškácií SDEÚ stanovilo, že konfiškácie spadajú pod ochranu vlastníckeho práva rozvinutej v článku 17 charty. Pričom v tejto súvislosti SDEÚ osobitne zdôraznilo, že pri implementácii konfiškačných mechanizmov sa majú členské štáty riadiť princípom proporcionality, aby zásahy do vlastníckych práv dotknutých subjektov nespôsobovali pre nich neúnosné bremeno.[8]

Konfiškácie by v tomto ohľade mali spĺňať podmienky asociované s testom proporcionality. Podmienku legality, konfiškácie musia byť upravené v zákone.[9] Podmienku účelovosti, konfiškácie musia byť vykonané s cieľom dosiahnutia generálneho cieľa EÚ.[10] Musí byť rešpektovaná aj podmienka nevyhnutnosti. To

[3] PEERS, Steve - HERVEY, Tamara - KENNER, Jeff - WARD. Angela: The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary. 2. vydanie, Oxford: Hart Publishing, 2021, 1432 s.

[4] K tomu pozri napríklad: čl. 17 ods. 1 a 52 ods. 1 Charty základných práv a slobôd Európskej únie (2016/C 202/02), Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 20. septembra 2016 vo Ledra Advertising v Commission and ECB, C-8/15 P, ECLI:EU:C:2016:701. Body 69 a 70

[5] PEERS, S., HERVEY, T., KENNER, J., WARD. A.: The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary. 1. vydanie, Oxford: Hart Publishing, 2014, s. 477 a 479

[6] Rozsudok Súdneho dvora z 10. september 2024 vo veci Neves 77 Solutions, C-351/22, ECLI:EU:C:2024:723. Bod 85

[7] Rozsudok Súdneho dvora z 29. januára 2026 vo veci Munik, C-562/24, ECLI:EU:C:2026:55. Bod 48

[8] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 14. januára 2021,vo veci Okrazhna prokuratura - Haskovo a Apelativna prokuratura – Plovdiv. C-393/19, ECLI:EU:C:2021:8. bod 53

[9] Rozsudok Súdneho dvora z 10. september 2024 vo veci Neves 77 Solutions, C-351/22, ECLI:EU:C:2024:723. Bod 86

[10] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 16. júla 2020 vo veci Adusbef a i.,C-686/18, z 16. júla 2020, ECLI:EU:C:2020:567. Bod 85

znamená, že zásah do vlastníckeho práva je potrebný na dosiahnutie sledovaného cieľa. Napríklad v prípade „Neves 77 Solutions" SDEÚ ustanovilo, že konfiškačné mechanizmy boli nevyhnutné na zabezpečenie efektivity sankčných mechanizmov EÚ.[11]

V neposlednom rade sa vyžaduje proporcionalita medzi sledovaným cieľom a zásahom do vlastníckych práv. Zásah do vlastníckych práv, prostredníctvom konfiškácií nemôže byť tak závažný, aby zasahoval do samotnej podstaty vlastníckeho práva.[12] Napríklad automatické konfiškácie majetku tretích osôb bez toho, aby bol štátnym orgánom poskytnutý priestor na preskúmanie ich dobrej viery, vyhodnotil SDEÚ ako neprimeraný zásah do vlastníckych práv.[13]

Pretože konfiškácie sú uložené v trestných alebo iných osobitných konaniach, inherentne sa dotýkajú aj článku 47 charty ukotvujúcej právo na spravodlivý proces a poskytujúce ochranu procesuálnych práv dotknutých subjektov.

Pri posúdení súladu konfiškačných mechanizmov s požiadavkami kladenými článkom 47 charty, SDEÚ identifikovalo určité procesné garancie, ktoré musia byť dotknutým subjektom poskytnuté v rámci konfiškačných konaní. Ako aj určité obligácie, ktoré musia byť nasledované zo strany štátnych orgánov členských štátov v súvislosti s implementáciou a aplikáciou konfiškačných mechanizmov.

Hlavnou procesnou garanciou, ktorá musí byť dotknutým subjektom, poskytnutá, je možnosť efektívne rozporovať nezákonné zadržanie ich majetku pred kompetentnou autoritou, ktorá im zadržiava majetok ako aj pred súdom, ktorý vykonáva dohľad nad touto autoritou.[14] Okrem predmetného práva by mali byť dotknutým subjektom garantované aj iné procesné práva akými sú napr. právo byť vypočutý, právo na právneho zástupcu ako aj právo byť o tomto práve poučený, práva zúčastniť sa konaní o ukladaní konfiškácií atď.[15] Napríklad v prípade „Okrážna prokuratura – Varna," SDEÚ neprijalo argumentáciu bulharských autorít, ktorý argumentovali, že žaloba na vydanie veci je dostatočnou na zabezpečenie požiadavky existencie účinného prostriedku nápravy. Takáto žaloba umožňuje ex post vydanie skonfiškovaného majetku, ale konfiškačná smernica jasne stanovuje, že procesné

[11] Rozsudok Súdneho dvora z 10. september 2024 vo veci Neves 77 Solutions, C-351/22, ECLI:EU:C:2024:723. Body 92 až 93

[12] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 16. júla 2020 vo veci Adusbef a i., C-686/18, z 16. júla 2020, ECLI:EU:C:2020:567. bod 85

[13] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 14. januára 2021,vo veci Okrazhna prokuratura - Haskovo a Apelativna prokuratura – Plovdiv. C-393/19, ECLI:EU:C:2021:8. bod 57

[14] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 12. mája 2022 vo veci RR and JG (Gel des biens de tiers), C-505/20, ECLI:EU:C:2022:376. Body 35 a 37 a Bod 96

[15] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Body 79, 81 a 82

garancie musia byť prítomné ex ante, ešte pred vydaním konfiškačného príkazu počas samotného priebehu konfiškačného konania.[16]
Štátne orgány a súdy by mali vo vzťahu ku konfiškáciám reflektovať aj základnú obligáciu spočívajúcu v pravidelnej kontrole, či zaistenie majetkov na účely konfiškácií je naďalej primerané a zákonné, a či v priebehu trestného konania nestratilo takéto zaistenie majetku účel.[17]

Konfiškačná legislatíva v rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie

V rámci svojej rozhodovacej činnosti sa SDEÚ okrem ľudsko-právnej roviny zaoberalo aj výkladom ustanovení európskej konfiškačnej legislatívy. SDEÚ vykladal pôsobnosť konfiškačnej smernice a iných legislatívnych aktov upravujúcich problematiku konfiškácií na úrovni európskeho práva reštriktívne. Európska konfiškačná legislatíva nemá predstavovať komplexnú právnu úpravu konfiškácií ako takých, ale skôr pokus zo strany EÚ o harmonizáciu konfiškácií v oblasti trestného práva naprieč členskými štátmi ustanovením minimálnych požiadaviek, ktoré by členské štáty mali dodržiavať a reflektovať vo svojich vnútroštátnych právnych úpravách.[18]
Napríklad konfiškačná smernica sa vzťahuje primárne na dva druhy trestno-právnych konfiškácií a to na konfiškácie vykonané v rámci trestného konania alebo konania, ktorého cieľom je skonfiškovať majetok osôb, voči ktorým nie je možné z objektívnych dôvodov viesť trestné konanie (tzv. konfiškácia bez potreby predchádzajúceho odsúdenia). Pôsobnosť smernice nie je možné rozšíriť na nijaké iné formy konfiškačných konaní.[19] Či už tu pôjde o konfiškácie vykonané v separátnom konaní, ktoré sa vedie popri trestnom konaní alebo nadväzujúc na predošlé trestné konanie,[20] občianske konfiškácie[21] alebo konfiškácie vykonané v rámci správnych konaní.[22]

[16] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Bod 84
[17] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 12. mája 2022 vo veci RR and JG (Gel des biens de tiers), C-505/20, ECLI:EU:C:2022:376. Bod 36
[18] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 9. marca 2023 vo veci Otdel "Mitnichesko razsledvane i razuznavane", C-752/21, ECLI:EU:C:2023:179. Bod 47
[19] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 4. októbra 2022 v spojených veciach 1Dream a i., C-767/22, C-49/23 a C-161/23, ECLI:EU:C:2024:823. Bod 89.
[20] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 28. októbra 2021 vo veci Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo, C-319/19, ECLI:EU:C:2021:883 Bod 41
[21] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 19. marca 2020 vo veci „AGRO IN 2001," C-234/18, ECLI:EU:C:2020:221. Body 39 a 40.
[22] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 9. marca 2023 vo veci Otdel "Mitnichesko razsledvane i razuznavane", C-752/21, ECLI:EU:C:2023:179. Bod 47

Samozrejme to neznamená, že členské štáty si nemôžu tieto osobitné formy konfiškácií zaviesť do svojej vnútroštátnej úpravy. Znamená to len, že sa na tieto osobitné formy konfiškácií nevzťahujú požiadavky kladené v európskej konfiškačnej legislatíve. A vyžaduje sa, aby popri týchto osobitných formách konfiškácií existovali aj konfiškácie trestno-právneho charakteru.[23]

Na tieto osobitné druhy konfiškácií sa nevzťahujú ustanovenia charty. Podľa ustanovení charty a judikatúry SDEÚ k porušeniu charty zo strany členského štátu môže dôjsť len pri uplatňovaní európskeho práva.[24] Vzhľadom k tomu, že v európskom práve je upravená len problematika konfiškácií v trestných veciach, nie je možné aplikovať ustanovenia charty, ktoré zabezpečujú ochranu vlastníckeho práva a rôznych procesných práv dotknutých subjektov v prípade občianskych konfiškácií alebo osobitných konfiškačných konaní, ktoré sa vedú popri trestnom konaní alebo nadväzujú na predošlé trestné konanie.[25] Na správne konfiškácie sa však vzťahujú ustanovenia charty vzhľadom k tomu, že tie predstavujú implementáciu európskeho práva obsiahnuté v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 952/2013 z 9. októbra 2013, ktorým sa ustanovuje Colný kódex.[26]

Okrem vecnej pôsobnosti konfiškačnej legislatívy sa v rozhodovacej činnosti SDEÚ vynorili aj iné otázky.

Konfiškácie v trestnom práve sú majetkovými sankciami, ktoré postihujú nelegálne získaný alebo využitý majetok páchateľov a tretích osôb. V legislatíve členských štátov únie sa môžeme stretnúť aj s inými majetkovými sankciami, akými sú aj peňažné tresty. Na prvý pohľad sa zdá, že tieto dve druhy sankcií sú si navzájom podobné. V prípade „DELTA STROY 2003" však SDEÚ identifikovalo výrazné a podstatné rozdielnosti medzi týmito dvoma druhmi sankcií. V tomto prípade vznikla otázka, či je peňažný trest konfiškačným opatrením, ak je ustanovený v hodnote výhody resp. výnosu, ktorý páchatelia získali z trestného činu.[27]

Podľa SDEÚ takýto peňažný trest nepredstavuje konfiškáciu v právom slova zmysle. Peňažné tresty oproti konfiškačným trestom a opatreniam sú upravené v práve EÚ v rozdielnych predpisoch. Kým pre konfiškácie je to konfiškačná smernica resp.

[23] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 19. marca 2020 vo veci „AGRO IN 2001," C-234/18, ECLI:EU:C:2020:221. body 60 až 62.

[24] K tomu pozri napríklad: Čl. 51 ods. 1 Charty základných práv a slobôd Európskej únie (2016/C 202/02) a Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 28. októbra 2021 vo veci Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo, C-319/19, ECLI:EU:C:2021:883. Bod 44

[25] KUCHTA – WYCICHOWSKI – Gniewomir: The discretion of the EU Member States in shaping the non-conviction based confiscation regime in the light of CJEU and ECHR case law. In: Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny. Roč. 85, č. 1 (2023), s. 32

[26] Tamže s. 32 a 33

[27] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 10. novembra 2022 vo veci DELTA STROY 2003, C-203/21, ECLI:EU:C:2022:865. Bod 24

rámcové rozhodnutie Rady 2005/212, v prípade peňažných trestov je to rámcové rozhodnutie Rady 2005/214, čo samo o sebe indikuje, že právo EÚ nepovažuje tieto dva druhy sankcií za rovnocenné.[28]

Peňažný trest je diferentný od konfiškácie aj vzhľadom k tomu, že môže byť stanovený nižšie, vyššie alebo na rovnakej úrovni aká je hodnota majetku získaného z trestného činu.[29] Zároveň konfiškáciou sa postihujú nielen výnosy z trestných činov, ale aj prostriedky, ktoré páchateľ využil pri páchaní trestného činu.[30] V neposlednom rade pri konfiškáciách sa postihuje majetok nezávisle od jeho charakteru, pričom pod pojmom majetok môžeme rozumieť nielen príjmy resp. finančné prostriedky, ktoré boli výnosom z trestnej činnosti, ale aj iný hnuteľný, nehnuteľný majetok alebo majetkové hodnoty dotknutých subjektov.[31]

Okrem delimitácie pôsobnosti konfiškačnej legislatívy sa SDEÚ v rámci svojej judikatúry zaoberalo aj priamou interpretáciou jednotlivých ustanovení konfiškačnej legislatívy. Najvýznamnejším rozsudkom je v tomto ohľade bezpochyby rozsudok vydaný už v spomenutom prípade „Okrážna prokuratura – Varna".

Tento prípad sa týkal trestného konania vedeného zo strany bulharských autorít v súvislosti s drogovou trestnou činnosťou, v rámci ktorej došlo ku konfiškácii finančných prostriedkov, ktoré boli zaistené v priebehu trestného konania a nachádzali sa v rodinnom dome, kde odsúdené osoby žili spolu so svojimi rodinnými príslušníkmi ako aj v motorovom vozidle jedného z odsúdených osôb.[32]

Prvá prejudiciálna otázka bulharských súdov sa týkala toho, či drogová trestná činnosť spadá do pôsobnosti konfiškačnej smernice s ohľadom na skutočnosť, že trestná činnosť bola vykonaná na území Bulharska, k hospodárskemu prospechu došlo na území Bulharska a skonfiškovaný majetok sa nachádza na území Bulharska.[33]

Inak povedané vzťahuje sa konfiškačná smernica aj na situácie, keď trestná činnosť nemá nadnárodný charakter a nepresahuje hranice členských štátov? Podľa SDEÚ je pôsobnosť smernice v tomto prípade daná aj s ohľadom na skutočnosť, že drogová

[28] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 10. novembra 2022 vo veci DELTA STROY 2003, C-203/21, ECLI:EU:C:2022:865. Bod 36

[29] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 10. novembra 2022 vo veci DELTA STROY 2003, C-203/21, ECLI:EU:C:2022:865. Bod 35

[30] Tamže

[31] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 10. novembra 2022 vo veci DELTA STROY 2003, C-203/21, ECLI:EU:C:2022:865. Bod 32

[32] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Body 16 - 18

[33] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Bod 24

trestná činnosť má inherentne nadnárodný charakter.[34] Ale aj keby predmetom trestného konania nebola drogová trestná činnosť, pôsobnosť konfiškačnej smernice by bola daná vzhľadom k tomu, že konfiškačná smernica ustanovuje minimálne požiadavky pre konfiškácie v trestných konaniach. A to nezávisle od toho, či trestná činnosť ma národný alebo nadnárodný charakter.[35]
Ďalšia prejudiciálna otázka smerovala k výkladu pojmu „nepriamo získaného hospodárskeho prospechu".[36] Bulharské autority zaujímalo, či je možné skonfiškovať majetky odsúdených osôb, pri ktorých je len podozrenie, že boli získané z trestnej činnosti? Podľa SDEÚ je možné na základe odsudzujúceho rozsudku skonfiškovať aj taký majetok, pri ktorom je súd len presvedčený, že pochádza z trestnej činnosti, ak sú dotknutým subjektom poskytnuté dostatočné procesné garancie vrátane práva na účinný prostriedok nápravy.[37] Ďalej dotknutý subjekt bol právoplatne odsúdený za trestný čin, ktorý je jeden z trestných činov vymenovaných v konfiškačnej smernici, a ktorý musí byť spôsobilý viesť priamo alebo nepriamo k získaniu hospodárskemu prospechu.[38] A v neposlednom rade takéto presvedčenie o nelegálnom pôvode majetku musí vyplynúť z okolností prípadu a dostupných dôkazov.[39]

Justičná spolupráca vo veciach konfiškácií majetku v rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie

Postoj SDEÚ ku aplikácii inštrumentov justičnej spolupráce je charakterizovaný otvorenosťou a rezervovanosťou. SDEÚ poskytuje členským štátom širokú mieru voľnosti pri implementácii a aplikácii rôznych príkazov a rozkazov slúžiacich na zabezpečenie justičnej spolupráce. S výnimkou extrémnych prípadov, kedy pri implementácii prostriedkov justičnej spolupráce dôjde buď k výraznému porušeniu ľudskej dôstojnosti dotknutých subjektov alebo k systematickému a závažnému porušeniu platného práva. SDEÚ viac menej akceptuje rôzne formy implementácií a výkonu inštrumentov justičnej spolupráce zo strany členských štátov.[40]

---

[34] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Body 32 a 33
[35] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Bod 33
[36] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Bod 36
[37] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Bod 71
[38] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Body 59, 64 a 71
[39] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. októbra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864. Bod 67
[40] HRYNIEWICZ-LACH, Elżbieta: Expanding Confiscation and its Dimensions in EU Criminal Law. In: European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. Roč. 31, č. 3-4, (2023), s. 255 - 256

Tento otvorený a voľný prístup SDEÚ vo veciach justičnej spolupráce sa prejavil aj vo vzťahu ku Európskemu konfiškačnému príkazu, ktorý bol pôvodne zavedený do európskeho práva Rámcovým rozhodnutím rady 2006/783/SVV zo 6. októbra 2006 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania príkazov na konfiškáciu (ďalej len „rámcové rozhodnutie") a v súčasnosti je upravený v rámci nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14. novembra 2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu (ďalej len „nariadenie").[41] Európsky konfiškačný príkaz je rozhodnutím súdu jedného členského štátu, ktorým dochádza k trvalému odňatiu majetku v nadväznosti na výkon trestno-právnej sankcie nasmerovaným voči inému členskému štátu, ktorý by mal zabezpečiť výkon predmetného príkazu na svojom území.[42]

Napríklad v prípade „ET" vyhlásilo SDEÚ za súladnú s požiadavkami rámcového rozhodnutia holandskú legislatívu, ktorá umožňovala uloženie poriadkovej väzby voči dotknutým subjektom za nerešpektovanie konfiškačného príkazu.[43] V inom prípade SDEÚ vyhlásilo za súladnú s ustanoveniami nariadenia využitie európskeho konfiškačného príkazu, ktorý bol vydaný zo strany vydávajúceho štátu v nadväznosti na rozhodnutie o konfiškácii majetku páchateľov bez ich právoplatného odsúdenia.[44]

Popri problematike aplikácie konfiškačných príkazov sa SDEÚ v rámci svojej rozhodovacej činnosti zaoberalo aj substantívnymi aspektami konfiškačnej legislatívy upravujúcej justičnú spoluprácu.

V prípade „D. d.o.o., Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu," sa SDEÚ muselo vysporiadať s otázkou, či údajné porušenia základných ľudských práv a slobôd v rámci procesu ukladania konfiškačného príkazu zo strany vydávajúceho štátu umožňovalo nevykonať takýto konfiškačný príkaz zo strany vykonávajúceho štátu.[45]

Podľa rozsudku SDEÚ nevykonanie konfiškačného príkazu z dôvodu závažného porušenia ľudských práv garantovaných chartou, neprichádza v tomto prípade do úvahy. Primárnu zodpovednosť za dodržiavanie ľudských práv garantovaných chartou má vydávajúci štát.[46] Aj keby vydávajúci štát nerešpektoval základné ľudské

[41] JELÍNEK, Jiří - GŘVINA, Tomáš - ROMŽA, Sergej - TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana - SYKOVÁ, Anna. a kol.: Trestní právo Evropské unie. 2. vydanie. Praha: Leges, 311 s.

[42] KLIMEK, Liber: Mutual Recognition of Judicial Decisions in European Criminal Law. Cham: Springler International Publishin, 2017. 367 s.

[43] Rozsudok Súdneho dvora z 10. januára 2019 vo veci ET, C-97/18, ECLI:EU:C:2019:7. Bod 55

[44] Rozsudok Súdneho dvora z 17. marca 2026 vo veci D. d.o.o., Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu, C-8/24, ECLI:EU:C:2026:210. Bod 52

[45] K tomu pozri napríklad: Rozsudok Súdneho dvora z 17. marca 2026 vo veci D. d.o.o., Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu, C-8/24, ECLI:EU:C:2026:210. Body 37 a 45 a Článok 19 ods. 1 písm. h) Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14. novembra 2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu

[46] Rozsudok Súdneho dvora z 17. marca 2026 vo veci D. d.o.o., Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu, C-8/24, ECLI:EU:C:2026:210. Bod 79

práva, neumožňuje to vykonávajúcemu štátu automaticky odmietnuť vykonanie konfiškačného príkazu. Je totiž žiadúce, aby dotknuté subjekty rozporovali porušenia ich základných ľudských práv využitím účinných prostriedkov nápravy ešte v konaní pred vydávajúcim štátom.[47] Až keď sa preukáže, že z dôvodu existencie osobitných okolností dotknuté subjekty nemohli využiť účinné prostriedky nápravy alebo ich uplatnenie bolo nadmerne sťažené, tak môže vykonávajúci štát odmietnuť vykonanie konfiškačného príkazu.[48] Pretože v danom prípade dotknuté subjekty nevyužili svoje opravné prostriedky v konaní pred vydávajúcim štátom, vykonávajúci štát nemohol odmietnuť vykonanie konfiškačného príkazu.

SDEÚ tým pádom poskytuje právu na účinný prostriedok nápravy výsostné postavenie, kde sa porušenia ostatných parciálnych práv a garancií vnímajú cez prizmu efektívneho rešpektovania a poskytnutia práva na účinný prostriedok nápravy.

Okrem problematiky dodržiavania základných ľudských práv, sa SDEÚ v rámci svojej rozhodovacej činnosti zaoberalo aj postavením a právami tretích osôb pri výkone konfiškačných príkazov. V prípade „Munik" sa slovinské autority obrátili na SDEÚ s prejudiciálnou otázkou, či veriteľ s prednostným záložným právom k nehnuteľnosti, ktorá bola predmetom konfiškačného príkazu, spadá pod definíciu tretej osoby a či mu majú byť poskytnuté rôzne procesné garancie vyplývajúce z rámcového rozhodnutia pre tretie osoby.[49]

Pri definovaní tretej osoby vychádzal SDEÚ z dvoch definičných znakov. Treťou osobou je subjekt, ktorého vlastnícke práva môžu byť priamo alebo nepriamo dotknuté výkonom konfiškácie.[50] Alebo pôjde o akýkoľvek subjekt, ktorý využíva vecné práva na zabránenie resp. sťaženie výkonu konfiškácií majetku odsúdených osôb.[51]

S ohľadom na tieto kritéria SDEÚ skonštatovalo, že veritelia spadajú pod vecný rozsah pojmu tretie osoby a teda aj pod ochranu rôznych garancií, ktoré sú tretím osobám poskytované v rámci rámcového rozhodnutia, akými sú požiadavka na rešpektovanie dobrej viery tretích osôb a ich možnosti rozporovať výkon konfiškácií, ktoré sa dotýkajú alebo sa môžu dotýkať ich vecných práv.[52]

---

[47] Rozsudok Súdneho dvora z 17. marca 2026 vo veci D. d.o.o., Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu, C-8/24, ECLI:EU:C:2026:210. Bod 86

[48] Rozsudok Súdneho dvora z 17. marca 2026 vo veci D. d.o.o., Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu, C-8/24, ECLI:EU:C:2026:210. Bod 96.

[49] K tomu pozri napríklad: Rozsudok Súdneho dvora z 29. januára 2026 vo veci Munik, C-562/24, ECLI:EU:C:2026:55. Body 28 a 29 a článok 8 ods. 2 písm. d) Rámcové rozhodnutie Rady 2006/783/SVV zo dňa 6. 10. 2006 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na príkazy na konfiškáciu

[50] Rozsudok Súdneho dvora z 29. januára 2026 vo veci Munik, C-562/24, ECLI:EU:C:2026:55. Bod 36

[51] Rozsudok Súdneho dvora z 29. januára 2026 vo veci Munik, C-562/24, ECLI:EU:C:2026:55. Body 38 a 39

[52] Rozsudok Súdneho dvora z 29. januára 2026 vo veci Munik, C-562/24, ECLI:EU:C:2026:55. Bod 41

Vo vzťahu k dobrej viere SDEÚ ustanovilo, že súdy členských štátov sa musia komplexne zaoberať tým, či tretie osoby konajú v dobrej viere. Samozrejme existujú indikátory, ktoré s vysokou pravdepodobnosťou indikujú buď konanie v dobrej viere alebo nasvedčujú o potencialite koluzívneho správania. Napríklad skutočnosť, že veriteľ v tomto prípade registroval svoje záložné právo ešte predtým, než vykonávajúci štát začal vykonávať konfiškačný príkaz, je silným indikátor dobrej viery tretej osoby.[53] Napriek tomu však súdy členských štátov nemôžu automaticky, len na základe prítomnosti týchto skutočností ustanoviť, že tretie osoby konali v dobrej viere, ale musia sa pozrieť na problematiku dobrej viery tretích osôb komplexnejšie a zohľadniť vo svojej analýze všetky okolnosti prípadu.[54]

Záver

Z našej analýzy vyplýva, že SDEÚ poskytuje členským štátom široký margin of appreciation pri implementácii konfiškačných mechanizmov a pri zabezpečení výkonu cudzích konfiškačných rozhodnutí. Zároveň však vyžaduje od členských štátov rešpektovanie základných ľudských práv a slobôd dotknutých subjektov, ako aj priznanie určitých procesných garancií, ktoré majú zachovať dotknutým subjektom právo na spravodlivý proces.

Tento duálny postoj SDEÚ umožnil existenciu rôznorodých konfiškačných mechanizmov naprieč členskými štátmi únie, čo zabezpečuje efektívne postihovanie výnosov z trestnej činnosti. Zároveň však poskytol dotknutým subjektom širokú mieru procesných garancií, na ochranu ich ľudských práv.

Takýto otvorený postoj k implementácii a existencii konfiškačných mechanizmov s dôrazom na ochranu ľudských práv a slobôd dotknutých subjektov, má ďalekosiahly dopad na právnu úpravu konfiškačných mechanizmov naprieč členskými štátmi únie vrátane právnej úpravy konfiškačných mechanizmov v slovenskom trestnom práve.[55] S ohľadom na konzistentné využívanie tohto prístupu zo strany SDEÚ naprieč viacerými prípadmi a právnymi úpravami možno s vysokou pravdepodobnosťou očakávať, že jeho judikatúra zostane zachovaná aj pri implementácii a interpretácii novej konfiškačnej smernice, ako aj pri akejkoľvek budúcej právnej úprave EÚ.

Zoznam použitej literatúry

1. PEERS, Steve - HERVEY, Tamara - KENNER, Jeff - WARD. Angela: The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary. 2. vydanie, Oxford: Hart Publishing, 2021, 1968 s. ISBN: 978-1-50993-348-8

[53] Rozsudok Súdneho dvora z 29. januára 2026 vo veci Munik, C-562/24, ECLI:EU:C:2026:55. Bod 53
[54] Rozsudok Súdneho dvora z 29. januára 2026 vo veci Munik, C-562/24, ECLI:EU:C:2026:55. Bod 55
[55] Bod 42.4. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 1/2021 z 27. septembra 2023

2. HRYNIEWICZ-LACH, Elżbieta: Expanding Confiscation and its Dimensions in EU Criminal Law. In: European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. Roč. 31, č. 3-4, (2023), s. 243-267
3. JELÍNEK, Jiří - GŘVINA, Tomáš - ROMŽA, Sergej - TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana - SYKOVÁ, Anna. a kol.: Trestní právo Evropské unie. 2. vydanie. Praha: Leges, 443 s. ISBN: 978-80-7502-375-9
4. KLIMEK, Liber: Mutual Recognition of Judicial Decisions in European Criminal Law. Cham: Springler International Publishin, 2017. 742 s. ISBN: 978-3-319-44375-1
5. KUCHTA – WYCICHOWSKI – Gniewomir: The discretion of the EU Member States in shaping the non-conviction based confiscation regime in the light of CJEU and ECHR case law. In: Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny. Roč. 85, č. 1 (2023), s. 27 – 47.
6. PEERS, Steve - HERVEY, Tamara - KENNER, Jeff - WARD. Angela: The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary. 2. vydanie, Oxford: Hart Publishing, 2021, 1968 s. ISBN: 978-1-50993-348-8
7. Rozsudok Súdneho dvora z 17. marca 2026 vo veci D. d.o.o., Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu, C-8/24, ECLI:EU:C:2026:210.
8. Rozsudok Súdneho dvora z 29. januára 2026 vo veci Munik, C-562/24, ECLI:EU:C:2026:55
9. Rozsudok Súdneho dvora z 10. januára 2019 vo veci ET, C-97/18, ECLI:EU:C:2019:7
10. Rozsudok Súdneho dvora z 10. september 2024 vo veci Neves 77 Solutions, C-351/22, ECLI:EU:C:2024:723
11. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 16. júla 2020 vo veci Adusbef a i.,C-686/18, z 16. júla 2020, ECLI:EU:C:2020:567
12. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 14. januára 2021 vo veci Okrazhna prokuratura - Haskovo a Apelativna prokuratura – Plovdiv. C-393/19, ECLI:EU:C:2021:8
13. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 12. mája 2022 vo veci RR and JG (Gel des biens de tiers), C-505/20, ECLI:EU:C:2022:376
14. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 4. októbra 2022 v spojených veciach 1Dream a i., C-767/22, C-49/23 a C-161/23, ECLI:EU:C:2024:823
15. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 19. marca 2020 vo veci „AGRO IN 2001," C-234/18, ECLI:EU:C:2020:221
16. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 28. októbra 2021 vo veci Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo, C-319/19, ECLI:EU:C:2021:883
17. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 10. novembra 2022 vo veci DELTA STROY 2003, C-203/21, ECLI:EU:C:2022:865

18. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 9. marca 2023 vo veci Otdel "Mitnichesko razsledvane i razuznavane", C-752/21, ECLI:EU:C:2023:179
19. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 21. oktobra 2021, v spojených veciach Okrážna prokuratura – Varna, C-845/19 a C-863/19, ECLI:EU:C:2021:864.
20. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 28. októbra 2021 vo veci Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo, C-319/19, ECLI:EU:C:2021:883.
21. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 1/2021 z 27. septembra 2023.
22. Rámcové rozhodnutie Rady 2006/783/SVV zo dňa 6. 10. 2006 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na príkazy na konfiškáciu.
23. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14. novembra 2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu.
24. Charta základných práv a slobôd Európskej únie (2016/C 202/02)

Kontaktné údaje

Mgr. Gabriel Kun
2501887@tvu.sk
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

TRESTNÉ KONANIE – VYUŽÍVANIE VIDEOKONFERENČNÉHO ZARIADENIA V PRAXI

CRIMINAL PROCEEDINGS – USE OF VIDEOCONFERENCING EQUIPMENT IN PRACTICE

Rudolf Cádra,[1] Pavol Gavora[2]

Abstrakt: Predmetom príspevku je popis aktuálneho stavu teoretických možností využitia videokonferenčných zariadení v trestnom konaní a pohľad na využívanie videokonferenčných zariadení v praxi, najmä v nadväznosti na hospodárnosť a rýchlosť konania, za súčasného dodržania práva na obhajobu obvineného.

Kľúčové slová: videokonferenčné zariadenie, osobná prítomnosť, konanie na diaľku, informovaný súhlas, dôvernosť komunikácie

Abstract: The subject of the contribution is a description of the current state of theoretical possibilities for the use of videoconferencing equipment in criminal proceedings and a view on the use of videoconferencing equipment in practice, especially in relation to the economy aspect and speed of the proceedings, while respecting the right to defense of the accused.

Keywords: videoconferencing equipment, personal presence, remote proceedings, informed consent, confidentiality of communications

Úvod

Účelom úpravy postupov orgánov činných v trestnom konaní a súdov v trestnom konaní je náležité zistenie trestných činov, spravodlivé potrestanie páchateľov a odňatie výnosov z trestnej činnosti.[3] Možnosť aplikácie jednotlivých postupov má svoje limity v ich legitimite, legalite a proporcionalite vo vzťahu k zásahom do základných práv a slobôd.[4] Pri rozhodovaní o aplikácii konkrétneho postupu orgány činné v trestnom konaní a súdy prihliadajú aj na zásadu rýchlosti konania[5] a tiež aj na

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
[2] Advokátska kancelária JUDr. E. Mišíková & JUDr. Ing. R. Cádra, s.r.o.
[3] § 1 TP, znenie účinné od 01.01.2021.
[4] čl. 13 ods. 4 Ústavy SR, znenie účinné od 01.10.1992, § 2 ods. 2 TP, znenie účinné od 01.01.206.
[5] § 2 ods. 6, ods. 7 TP, znenie účinné od 01.01.2006.

zásadu hospodárnosti konania.[6] Samotná rýchlosť a hospodárnosť konania však nemôže byť priorizovaná na úkor možného ohrozenia či nech aj len obmedzenia naplnenia účelu trestného konania, za súčasného dodržania jednotlivých komponentov práva na spravodlivý proces.[7] Ak je teda v trestnom konaní možné dvoma rôznymi postupmi naplniť jeden a ten istý cieľ smerujúci k naplneniu účelu trestného konania, je potrebné zvoliť ten postup, ktorý poskytuje väčšiu záruku naplnenia spravodlivosti. Tento záver sa dotýka všetkých fáz trestného konania, teda nielen konania vo fáze tzv. „súdneho konania", v rámci ktorého sa rozhoduje o samotnej vine a výške trestu, aj keď v tejto fáze konania bude treba na spravodlivosť konania dbať s osobitnou dôležitosťou. Z uvedeného potom vyplýva záver, že ak je možné dvoma rôznymi postupmi naplniť jeden a ten istý cieľ smerujúci k naplneniu účelu trestného konania, je možné zvoliť postup poskytujúci menšiu záruku naplnenia spravodlivosti len vtedy, ak existujú na aplikáciu takéhoto postupu osobitné dôvody a zároveň súčasťou takéhoto postupu je aj aplikácia prvkov, ktoré v čo najširšej miere vyvažujú obmedzenia záruk naplnenia účelu trestného konania, teda dosiahnutia spravodlivosti.

Videokonferencia – alternatívny postup v konaní, právny rámec

Jedným z takýchto alternatívnych postupov je aj konanie prostredníctvom videokonferenčného zariadenia, ktoré môže byť realizované nielen pri jednotlivom dokazovaní, ale vlastne v priebehu celého trestného konania, ak samozrejme z povahy konkrétneho dôkazu či postupu nevyplýva opak. Je zrejmé, že napríklad vydanie veci, či postup v rámci obhliadky miesta činu nebude možné realizovať prostredníctvom videokonferencie, napríklad výsluchy sú však práve takými dôkazmi, ktoré prostredníctvom alternatívneho postupu v konaní – videokonferencie, realizovať možné je.
Vnútroštátne trestné konanie je spravované samozrejme vnútroštátnu legislatívou. Videokonferenciu je teda možné realizovať za predpokladu dodržania základných zásad trestného konania,[8] špeciálneho ustanovenia o konaní prostredníctvom videokonferencie[9] a za využitia analógie k všeobecným ustanoveniam Trestného poriadku vzťahujúcich sa na vykonávanie konkrétneho dôkazu[10]. Videokonferencia realizovaná medzi členskými štátmi EÚ je upravená nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 2023/2844.[11] Vymedzenie konkrétnych podmienok

[6] § 2 ods. 10 TP, znenie účinné od 01.01.2006.
[7] Napr. § 2 ods. 7, ods. 9, ods. 10, ods. 14, ods. 17, ods. 18, ods. 19 TP, znenie účinné od 01.01.2006.
[8] Najmä § 2 ods. 7 a ods. 9 TP, znenie účinné od 01.01.2006.
[9] § 61b TP, znenie účinné od 01.08.2019.
[10] Napr. § 127 a nasl. TP vo vzťahu k výsluchu svedka, znenie účinné od 01.01.2006.
[11] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/2844 z 13. decembra 2023 o digitalizácii justičnej spolupráce a prístupu k spravodlivosti v cezhraničných občianskych, obchodných

potrebných na skonštatovanie potreby priorizácie aplikácie konkrétneho postupu prostredníctvom videokonferencie a obsah a rozsah možných vyvažovacích prvkov obmedzujúcich rozdiel medzi postupom kedy sú subjekty konania osobne prítomné na jednom mieste a postupom prostredníctvom videokonferencie je možné nájsť aj v rôznych ďalších medzinárodných dokumentoch a rozsudkoch Súdneho dvora EÚ a Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré budeme postupne uvádzať nižšie v tomto príspevku. Týmito medzinárodnými dokumentmi sa je možné inšpirovať aj pri realizovaní „vnútroštátnej" videokonferencie.

Dôvodnosť použitia videokonferencie

Postup trestného konania prostredníctvom videokonferencie je postupom, ktorý v komparácii s osobnou prítomnosťou subjektov konania na mieste konania je vždy postupom, ktorý so sebou nesie väčšie riziko zásahov do spravodlivosti konania, resp. riziko nesprávneho posúdenia veci, a teda aj väčšie riziko zmarenia naplnenia účelu trestného konania. Napríklad pri posudzovaní dôveryhodnosti výpovede obvineného, svedka ale napríklad aj znalca, je dôležité, aby orgán rozhodujúci v merite veci vnímal aj okolnosti, ktoré výpoveď takejto osoby sprevádzali, najmä jeho nerečové prejavy pri výpovedi alebo zvýšené prejavy nervozity[12], čo v prípade vnímania osoby „na diaľku" (prostredníctvom mikrofónu a kamery) môže byť obmedzené. Je preto veľmi dôležité uviesť, že videokonferencia by mala byť v rámci trestného konania použitá výlučne vtedy, ak nie je možné alebo nie je žiaduce, aby sa konalo prostredníctvom osobnej prítomnosti subjektov trestného konania na jednom mieste konania.[13] Výraz „nie je žiaduce" by mohol napr. znamenať prípady, keď je svedok veľmi mladý, veľmi starý alebo nie je zdravý. Výraz „nie je možné" by mohol napr. zahŕňať prípady, keď by bol svedok vystavený vážnemu nebezpečenstvu, ak by sa ocitol v dožadujúcom členskom štáte.[14] Pri skúmaní dôvodnosti použitia videokonferencie by však do budúcnosti nemuselo byť potrebné napĺňať tieto dve podmienky za predpokladu, že by aj postup prostredníctvom videokonferencie, najmä z hľadiska technickej kvality a úplného a informovaného súhlasu dotknutých osôb, zabezpečili právo na spravodlivý proces a na riadne

a trestných veciach a o zmene niektorých aktov v oblasti justičnej spolupráce (Ú. v. EÚ L 2023/2844, 27.12.2023). Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravo-eu/796cf1c6-468d-4878-98a1-2431e4b68061, [cit. 2026-03-27].

[12] § 58 ods. 4 TP, znenie účinné od 01.01.2006.

[13] Príručka pre videokonferencie v cezhraničných súdnych konaniach (Generálny sekretariát Rady, 2013). Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/30599/qc3012963skc.pdf, [cit. 2026-03-27].

[14] Dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie (Ú. v. ES C 197, 12.07.2000). Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:42000A0712%2801%29, [cit. 2026-03-27].

posúdenie veci. V tomto smere je potrebné zdôrazniť, že aj v súčasnosti platí zásada, že je na posúdení súdu (analogicky orgánu aplikujúceho videokonferenciu), aby v rámci príslušných právnych predpisov rozhodol, či sa má určité konanie (dokazovanie) vykonať „na diaľku", s cieľom zabezpečiť celkovú spravodlivosť (naplnenie účelu trestného konania).[15]

Spôsob použitia videokonferencie

Použitie videokonferencie by nemalo byť svojvoľné, aplikované napríklad v zmysle neexistujúcej zásady pohodlnosti konania, ale malo by byť odôvodnené tým, že osobná prítomnosť dotknutej osoby (subjektu konania) nie je možná alebo nie je žiaduca. Za predpokladu, že je splnená aspoň jedna z týchto dvoch podmienok použitia videokonferencie, je možné pristúpiť k použitiu videokonferencie. Vždy však je potrebné zabezpečiť taký výkon videokonferencie, ktorý umožní naplnenie účelu trestného konania. Takýto záver vyplýva aj z vnútroštátnej legislatívy, ktorá vylučuje možnosť aplikácie videokonferencie v prípade, ak by to malo negatívny vplyv na riadne posúdenie veci.[16] Vnútroštátna legislatíva umožňuje prostredníctvom videokonferencie vykonať konkrétne úkony.[17]

Aj ESĽP vo svojej rozhodovacej praxi viackrát uviedol, že samotné konanie (resp. účasť obžalovaného na trestnom konaní) prostredníctvom videokonferencie nie je v rozpore s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd.[18] V prípade, že k aplikácii dokazovania (resp. postupu) prostredníctvom videokonferencie dôjde, mali by byť však naplnené určité minimálne technické kritériá videokonferenčnej komunikácie, ktoré by bolo možné zhrnúť do zásady „ako v skutočnosti". Táto zásada znamená, že konanie by sa malo čo najvernejšie riadiť praxou, ktorá sa používa, keď sa subjekty trestného konania nachádzajú osobne prítomné na jednom a tom istom mieste, v pojednávacej miestnosti by sa videokonferenčné nástroje mali v čo najväčšej miere inštalovať a používať spôsobom, ktorý u používateľov vzbudzuje pocit účasti na tradičnom pojednávaní súdu. Medzi minimálne požiadavky patria dve kamery umiestnené v miestnosti, kde konanie prebieha, jedna tzv. sledovacia (zameraná na detail osoby, ktorá práve hovorí) a jedna poskytujúca celkový pohľad na miestnosť, v ktorej konanie prebieha. V prípade, že sú v priebehu dokazovania

[15] Usmernenie o videokonferenciách v súdnych konaniach (Európska komisia pre efektívnosť súdnictva CEPEJ Rady Európy, jún 2021). Dostupné z: https://edoc.coe.int/en/efficiency-of-justice/10706-guidelines-on-videoconferencing-in-judicial-proceedings.html), [cit. 2026-03-27].

[16] § 56 ods. 1 TP, znenie účinné od 01.01.2006.

[17] § 117 ods. 11 TP, § 121 ods. 4 TP, § 134 ods. 1, ods. 2, ods. 3 TP, § 135 ods. 1 TP, znenie účinné od 01.01.2006.

[18] Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Rada Európy, 04.11.1950), oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/209/20100601, [cit. 2026-03-27].

vykonávané aj dôkazy listinami, v pojednávacej miestnosti musí byť aj kamera detailne snímajúca oboznamovanú listinu. Všetci účastníci by sa mali byť schopní hýbať a otáčať sa smerom k iným osobám na ploche 80 x 80 cm bez toho, aby sa stratili zo záberu. Pri rozmiestňovaní kamier by sa podľa možnosti malo dbať na to, aby sa vyhlo snímaniu účastníkov zhora alebo zdola, keďže to môže skresliť pohľad a ovplyvniť spôsob vnímania účastníka. Mala by byť zabezpečená možnosť rovnakého osvetlenia priestoru a osôb, rovnaký náhľad na všetkých prítomných, rovnaká kvalita zvuku a obrazu.[11]

Výkon dokazovania alebo postupu trestného konania prostredníctvom videokonferencie má svoj vplyv nielen na osoby obvinené, ale na všetky osoby, ktoré majú oprávnený záujem na riadnom naplnení účelu trestného konania, t. z. pôjde o strany v konaní. Tieto osoby je potrebné rozumieť pod termínom „dotknuté osoby". Z dôvodu už spomenutého rizika nesprávneho posúdenia veci zo strany orgánov nesúcich rozhodovaciu právomoc je dôležité, aby bolo pri aplikácii takéhoto postupu umožnené dotknutým osobám podieľať sa určitým spôsobom na vyvažovaní možných rizík nesprávneho posúdenia veci. Takýmito vyvažovacími prvkami bude najmä zabezpečenie dôvernosti komunikácie dotknutej osoby s jej právnym zástupcom počas výkonu konania, súhlas dotknutej osoby so samotnou realizáciou videokonferencie, a zabezpečenie prostriedku nápravy (umožnenie namietať nesprávny postup príslušného orgánu riadiaceho videokonferenciu).

Zabezpečenie dôvernosti komunikácie dotknutej osoby s jej právnym zástupcom

Je povinnosťou orgánu realizujúceho videokonferenciu zabezpečiť, aby bol výkon videokonferencie vykonaný tak, aby sa mohli dotknuté osoby účinne zúčastniť konania a aby mali možnosť ovplyvniť priebeh tohto konania za predpokladu, že postupom konania dochádza k odopieraniu ich práv. Pokiaľ má dotknutá osoba v konaní právo na právnu pomoc, potom je povinnosťou orgánu realizujúceho videokonferenciu zabezpečiť, aby mohla byť takáto právna pomoc dotknutej osobe aj skutočne (nielen formálne) poskytnutá. V tomto smere pôjde samozrejme najčastejšie o právo na obhajobu, kde potreba zabezpečenia dôvernosti komunikácie obvineného s jeho advokátom vyplýva nielen z vnútroštátnej legislatívy[19], ale aj z legislatívy EÚ[20], a aj z rozhodovacej činnosti Súdneho dvora EÚ[21]. Inšpiráciu pri

[19] § 2 ods. 9 TP, § 34 ods. 1 TP, znenie účinné od 01.01.2006.

[20] Čl. 6 ods. 2, ods. 5 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/2844 z 13. decembra 2023 o digitalizácii justičnej spolupráce a prístupu k spravodlivosti v cezhraničných občianskych, obchodných a trestných veciach a o zmene niektorých aktov v oblasti justičnej spolupráce (Ú. v. EÚ L 2023/2844, 27.12.2023). Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravo-eu/796cf1c6-468d-4878-98a1-2431e4b68061, [cit. 2026-03-27].

[21] Rozsudok Súdneho dvora (prvá komora) C/2024/4932 zo dňa 04.07.2024, [cit. 2026-03-27].

kreovaní spôsobu zabezpečenia takejto dôvernej komunikácie medzi dotknutou osobou a jej právnym zástupcom počas videokonferencie je možné nájsť aj v rozhodovacej praxi ESĽP[22], z ktorej je zrejmé, že by malo ísť o taký spôsob komunikácie, ktorý nemôže vnímať žiadna tretia osoba (a to ani prostredníctvom obrazu a ani prostredníctvom zvuku) a súčasne by malo ísť o taký spôsob komunikácie, o ktorého dôvernosti nemajú komunikujúce strany žiadne pochybnosti. V tomto smere je teda veľmi dôležité, aby bola dotknutá osoba ešte pred začatím úkonu podrobne poučená o tom, akým spôsobom je zabezpečená dôvernosť jej komunikácie s jej právnym zástupcom a akým spôsobom sa je možné takejto komunikácie dovolať. Dotknuté osoby by mali mať možnosť v prípade konzultácie navzájom komunikovať bez toho, aby ich počuli tretie strany. Ak sa účastník a jeho advokát nenachádzajú na rovnakom mieste, mali by mať možnosť sa dôverne porozprávať napr. prostredníctvom zabezpečenej telefónnej linky, mobilného telefónu alebo prípadne samostatného videokonferenčného vybavenia, ktoré by malo byť nastavené takým spôsobom, aby bolo jasne oddelené od ostatných účastníkov súdneho konania.[11]

Súhlas dotknutej osoby s konaním prostredníctvom videokonferencie

Vyššie sme už uviedli, že postup trestného konania prostredníctvom videokonferencie vždy so sebou prináša väčšie riziko nesprávneho posúdenia veci. Za takéhoto stavu je potom veľmi dôležité, aby boli dotknuté osoby o spôsobe výkonu videokonferencie vždy ešte pred začatím úkonu čo najpodrobnejšie poučené, a to nielen o technickom zabezpečení výkonu videokonferencie, ale aj o spôsobe výkonu samotného úkonu (t. j. kto a akým spôsobom sa môže v akom čase prihlásiť o slovo, namietať spôsob výkonu úkonu a pod.), a tiež aj o spôsobe zabezpečenia dôvernosti komunikácie s právnym zástupcom dotknutej osoby. Po takomto podrobnom poučení o spôsobe výkonu videokonferencie by mal byť následne ešte pred začatím samotného úkonu/konania vyžiadaný od dotknutej osoby súhlas s takýmto použitím videokonferencie. Čo najdetailnejšie poučenie dotknutej osoby o spôsobe použitia videokonferencie je dôležité z toho pohľadu, aby bolo dotknutej osobe zrejmé, k čomu dáva súhlas a teda by nemali existovať pochybnosti o úplnosti a informovanosti tohto súhlasu. Len takýto súhlas potom môže byť vyvažovacím prvkom v prípade obmedzenia určitých práv dotknutej osoby výkonom samotnej videokonferencie.

[22] Rozsudok ESĽP Marcello Viola v. Taliansko zo dňa 05.10.2006, [cit. 2026-03-27], Rozsudok Veľkej komory ESĽP Sachnovskij v. Rusko zo dňa 02.11.2010, [cit. 2026-03-27].

Zabezpečenie prostriedku nápravy

V tomto smere je možné uplatňovať analógiu k prostriedkom nápravy pri dokazovaní prostredníctvom štandardného spôsobu konania (dotknutou osobou prítomnou na mieste dokazovania), pričom vypočúvaná osoba môže kedykoľvek v priebehu výsluchu vzniesť námietky proti kvalite obrazového alebo zvukového prenosu.[23] Vnútroštátna legislatíva tu zbytočne obmedzila námietku voči kvalite prenosu len na osobu vypočúvanú.

Konkrétne druhy konaní na Slovensku

Veľmi častým konaním prostredníctvom videokonferencie je konanie o podmienečnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody.[24] Autori tohto príspevku tu však nevidia naplnenie podmienok v tom zmysle, že by nebolo možné konať v osobnej prítomnosti odsúdeného a ani že nie je žiaduce konať v jeho prítomnosti. V praxi sa dokonca stretávame so situáciou, kedy odsúdený žiada o osobnú prítomnosť a bez adekvátneho odôvodnenia nie je jeho osobná prítomnosť zo strany súdu na verejnom zasadnutí umožnená. Zároveň máme za to, že odsúdený nie je pred začatím vlastného verejného zasadnutia poučovaný o spôsobe výkonu videokonferencie, ale je len formálne poučený o tom, že bude vykonané verejné zasadnutie prostredníctvom videokonferencie. V priebehu výkonu videokonferencie nie je zo strany súdu zabezpečená dôvernosť komunikácie s obhajcom v štandardoch, ktoré vyplývajú z vyššie uvedenej rozhodovacej praxe ESĽP a konvalidácia takýchto zásahov do práva na spravodlivý proces nie je realizovaná ani prostredníctvom úplného a informovaného (vopred daného) súhlasu odsúdeného s konaním prostredníctvom videokonferencie.

Totožné výhrady úplne v rovnakom rozsahu platia aj pre výsluchy obvinených v prípade rozhodovania o ich žiadosti o prepustenie z väzby.

V prípade vykonávania trestného konania počas núdzového stavu vyhláseného v súvislosti so šírením nákazlivej choroby Covid-19 je možné skonštatovať, že nebolo žiaduce, aby sa vykonávala eskorta obvineného na miesto výkonu hlavného pojednávania, a teda pri takýchto konaniach existoval dôvod na realizáciu hlavného pojednávania prostredníctvom videokonferencie. Opätovne aj tu však autori príspevku vidia medzery v rozsahu a úplnosti poučovania obvineného o spôsobe vykonávania videokonferencie, v zabezpečení dôvernosti komunikácie medzi obvineným a jeho advokátom a vo vyžiadaní súhlasu obvinenej osoby s výkonom hlavného pojednávania prostredníctvom videokonferencie.

[23] § 61b ods. 5 TP, znenie účinné od 01.08.2019.
[24] § 415 a nasl. TP, znenie účinné od 01.01.2006.

Záver

Neexistuje právo dotknutej osoby, vybrať si medzi fyzickou prítomnosťou na mieste konania a prítomnosťou prostredníctvom videokonferencie. Rozhodnutie o tom, či sa určité dokazovanie alebo aj časť konania vykoná prostredníctvom osobnej prítomnosti dotknutých osôb na mieste konania alebo prostredníctvom videokonferencie je výslovne na posúdení orgánu vykonávajúceho konkrétny úkon trestného konania. Na druhej strane vo vzťahu k osobám podozrivým a obvineným *„Základná záruka práva byť prítomný zahŕňa ako minimálny štandard právo byť fyzicky prítomný v pojednávacej miestnosti. Vzhľadom na dôležitosť základnej záruky spojenej s fyzickou prítomnosťou podozrivých a obvinených osôb nemožno toto právo nahradiť alebo zamieňať virtuálnou prítomnosťou proti vôli obvinenej osoby.*" [25]
Z rozhodovacej praxe súdov je zrejmé, že samotný výkon dokazovania (trestného konania) prostredníctvom videokonferencie je možný, pokiaľtomu nebráni charakter dokazovania /konania. Do budúcnosti je teda možné uvažovať dokonca aj s rozšírením používania videokonferencie v trestnom konaní, napr. formou tzv. virtuálnych pojednávacích miestností, avšak samozrejme pod podmienkou vymedzenia presných dôvodov, za ktorých je možné v takýchto virtuálnych pojednávacích miestnostiach konať a za súčasného zabezpečenia dôvernosti komunikácie dotknutých osôb s ich právnymi zástupcami a tiež za existencie vopred daného, úplného, informovaného súhlasu dotknutých osôb.

Zoznam použitej literatúry

1. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Rada Európy, 04.11.1950), oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb., [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/209/20100601.
2. Dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie (Ú. v. ES C 197, 12.07.2000), [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:42000A0712%2801%29.
3. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/2844 z 13. decembra 2023 o digitalizácii justičnej spolupráce a prístupu k spravodlivosti v cezhraničných občianskych, obchodných a trestných veciach a o zmene niektorých aktov v oblasti justičnej spolupráce (Ú. v. EÚ L 2023/2844, 27.12.2023), [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravo-eu/796cf1c6-468d-4878-98a1-2431e4b68061.

[25] Návrh generálnej advokátky Súdneho dvora EÚ v konaní o návrhu na začatie prejudiciálneho konania (vec C-760/22, predesené 18.04.2024). bod č. 61. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:62022CC0760, [cit. 2026-03-27].

4. Návrh generálnej advokátky Súdneho dvora EÚ v konaní o návrhu na začatie prejudiciálneho konania (vec C-760/22, predesené 18.04.2024), [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:62022CC0760.
5. Príručka pre videokonferencie v cezhraničných súdnych konaniach (Generálny sekretariát Rady, 2013), [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/30599/qc3012963skc.pdf.
6. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva Marcello Viola v. Taliansko zo dňa 05.10.2006, [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-77246%22]}.
7. Rozsudok Veľkej komory Európskeho súdu pre ľudské práva Sachnovskij v. Rusko zo dňa 02.11.2010, [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-101568%22]}.
8. Rozsudok Súdneho dvora (prvá komora) C/2024/4932 zo dňa 04.07.2024, [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202404932.
9. Usmernenie o videokonferenciách v súdnych konaniach (Európska komisia pre efektívnosť súdnictva CEPEJ Rady Európy, jún 2021), [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://edoc.coe.int/en/efficiency-of-justice/10706-guidelines-on-videoconferencing-in-judicial-proceedings.html).
10. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky, znenie účinné od 01.10.1992, [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https:// https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/20251101.
11. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, znenie účinné od 01.08.2019, [cit. 2026-03-27]. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/301/20190801.

Kontaktné údaje

JUDr. Ing. Rudolf Cádra
cadra1@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Mgr. Pavol Gavora
pavol.gavora@akmisikova.sk
Advokátska kancelária JUDr. E. Mišíková & JUDr. Ing. R. Cádra, s.r.o.

AKTUÁLNE VÝZVY OCHRANNEJ VÝCHOVY[1]

CURRENT CHALLENGES OF PROTECTIVE EDUCATION

Michaela Ema Mauerová[2]

Abstrakt: Príspevok sa venuje aktuálnym výzvam inštitútu ochrannej výchovy v kontexte technologického vývoja, rastúceho významu digitálnych nástrojov pri práci s mladistvými a širších tendencií trestnej politiky štátu vo vzťahu k juvenilnej kriminalite. Osobitná pozornosť je venovaná transformácii trestnopolitických prístupov smerom k individualizácii sankčných a výchovných opatrení, ako aj možnostiam (a limitom) zakomponovania umelej inteligencie do systému ochrannej výchovy, najmä pri podpore individualizovaného prístupu k mladistvým páchateľom. Cieľom príspevku je poukázať na potenciál využitia umelej inteligencie v rámci ochrannej výchovy v kontexte modernizačných trendov trestnej politiky štátu a otvoriť odbornú diskusiu o hraniciach jej aplikácie v praxi, s dôrazom na ochranu základných práv mladistvých, zachovanie princípov výchovného pôsobenia a rešpektovanie humánne orientovanej trestnej politiky voči mladistvým.

Kľúčové slová: ochranná výchova, mladistvý páchateľ, umelá inteligencia, reedukačné centrá, trestná politika

Abstract: This paper addresses the current challenges facing the institution of protective education in the context of technological advancements, the growing importance of digital tools in working with juveniles, and broader trends in state criminal policy regarding juvenile delinquency. Particular attention is paid to the transformation of criminal policy approaches toward the individualization of sanctions and educational measures, as well as to the possibilities (and limitations) of integrating artificial intelligence into the juvenile justice system, particularly in supporting an individualized approach to juvenile offenders. The aim of this paper is to highlight the potential for using artificial intelligence in the context of protective education, given the modernization trends in the state's criminal policy, and to initiate a professional discussion on the limits of its practical application, with an emphasis on protecting the fundamental rights of minors, preserving the principles of

[1] Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0498/24, Tvorba a nástroje trestnej politiky

[2] Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Právnická fakulta. Katedra trestného práva

educational intervention, and respecting a humane criminal policy toward juveniles.

Key words: protective education, juvenile offender, artificial intelligence, re-education centers, criminal policy

Úvod

Ochranná výchova predstavuje špecifický inštitút trestnoprávnej reakcie štátu voči mladistvým, ktorý je založený na aplikácií výchovného a resocializačného pôsobenia pred represívnou funkciou sankcie. V rámci súčasnej trestnej politiky štátu dochádza k postupnému posilňovaniu individualizačných prístupov k mladistvým páchateľom, akcentu na diferencované uplatňovanie opatrení a k zvýšenému dôrazu na efektivitu resocializačných mechanizmov pri súčasnom zachovaní základných práv a dôstojnosti dieťaťa.[3]

Tento vývoj je zároveň sprevádzaný rastúcim vplyvom digitálnych technológií vo verejnej správe a v systéme práce s mladistvými, vrátane možností využitia nástrojov umelej inteligencie. Ich potencionálna implementácia otvára nové perspektívy najmä v oblasti organizačnej podpory, spracovania informácií a individualizácie odborných postupov, zároveň však vyvoláva zásadné otázky týkajúce sa zachovania charakteru ochrannej výchovy, miery zásahu do základných práv mladistvých páchateľov a hraníc technologizácie v oblasti, ktorá je založená na priamom medziľudskom pôsobení.

Mladiství páchatelia umiestnení v režime ochrannej výchovy predstavujú mimoriadne zraniteľnú skupinu, vo vzťahu ku ktorej je štát viazaný zvýšeným štandardom ochrany, a to nielen v rovine procesných záruk, ale aj v rovine materiálneho výkonu výchovných opatrení.[4] V tomto kontexte sa do popredia dostáva potreba striktne vymedziť hranice využívania umelej inteligencie tak, aby nedochádzalo k oslabeniu individuálneho posúdenia, ani k dehumanizácii rozhodovacích a výchovných procesov.

Cieľom tohto príspevku je preto poukázať na normatívne aj aplikačné limity využívania umelej inteligencie v systéme ochrannej výchovy a zároveň otvoriť priestor pre diskusiu o jej možnom funkčne vymedzenom postavení v rámci modernizácie nástrojov trestnej politiky štátu vo vzťahu k mladistvým.

---

[3] TITTLOVÁ, Marcela: *Trestnoprávne sankcie ukladané fyzickým osobám*, Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 135

[4] ŠIŠKA, Boris: *Právna úprava trestnej zodpovednosti a trestania mladistvých* [online], [cit. 29.03.2026]. Dostupné na internete: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a388-pravna-uprava-trestnej-zodpovednosti-a-trestania-mladistvych

1 Trestná politika Slovenskej republiky v kontexte prevencie kriminality a práce s mládežou

Trestná politika Slovenskej republiky predstavuje komplexný systém opatrení, prostredníctvom ktorých štát reaguje na kriminalitu, usiluje sa o jej znižovanie a zároveň zabezpečuje ochranu základných práv a slobôd jednotlivcov. Jej neoddeliteľnou súčasťou je nielen represívna zložka, ale aj prevencia kriminality, ktorá zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní moderného a efektívneho prístupu k trestnej justícii.

V súlade so strategickými dokumentmi Slovenskej republiky je trestná politika koncipovaná ako integrovaný systém, ktorý spája represívne a preventívne nástroje s cieľom ovplyvňovať príčiny a podmienky kriminality. Prevencia kriminality je pritom chápaná ako cieľavedomé, plánovité a koordinované pôsobenie na faktory vedúce ku kriminalite, pričom jej hlavným cieľom je predchádzanie vzniku trestnej činnosti a minimalizácia jej negatívnych dopadov na spoločnosť.[5]

Z hľadiska materiálneho obsahu trestnej politiky možno konštatovať, že jej základným východiskom je ochrana života, zdravia, majetku a ďalších právom chránených hodnôt. Súčasne však reflektuje aj širšie spoločenské aspekty, ako sú kvalita života obyvateľstva, pocit bezpečia či dôvera v demokratické inštitúcie. Trestná politika tak presahuje rámec samotného trestného práva a zasahuje aj do oblastí sociálnej politiky, vzdelávania, či regionálneho rozvoja.

Osobitný význam v rámci trestnej politiky nadobúda prevencia kriminality detí a mládeže, ktorá reflektuje špecifiká tejto vekovej skupiny ako potenciálnych páchateľov, ale aj obetí trestnej činnosti. Strategické dokumenty poukazujú na pretrvávajúce rizikové faktory, ako sú narušené rodinné prostredie, nedostatočný dohľad, negatívne rovesnícke vplyvy či problémy v školskom prostredí, ktoré môžu viesť k deviantnému správaniu. Trestná politika Slovenskej republiky kladie dôraz na včasnú intervenciu, podporu zdravého vývinu dieťaťa a vytváranie vhodných podmienok pre jeho socializáciu. V tomto kontexte zohráva významnú úlohu systém sociálnej prevencie, ktorý je orientovaný na elimináciu sociálno-patologických javov a podporu integrácie jednotlivcov do spoločnosti.[6]

Napriek uvedenému možno zároveň konštatovať, že trestná politika Slovenskej republiky sa problematike mladistvých páchateľov dlhodobo nevenuje v takej miere podrobnosti a systematickej hĺbky, akú by si vzhľadom na ich osobitné postavenie v systéme trestnej spravodlivosti vyžadovala. Ide najmä o oblasť komplexného

[5] Kabinet schválil stratégiu prevencie kriminality do roku 2028 [online] [cit. 01.04.2026] Dostupné na: https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=kabinet-schvalil-strategiu-prevencie-kriminality-do-roku-2028

[6] MADLIAK, Jozef a kol.: *Základy penológie.* Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010. s.103.

prepojenia represívnych, výchovných a resocializačných nástrojov, ako aj o mieru ich diferencovanej aplikácie v závislosti od individuálnych potrieb mladistvého.

Z hľadiska systematiky možno prevenciu kriminality rozdeliť na sociálnu, situačnú a viktimačnú, pričom každá z týchto foriem plní špecifickú funkciu v rámci celkového systému. Sociálna prevencia sa zameriava na odstraňovanie príčin kriminality, situačná prevencia na znižovanie príležitostí na jej páchanie a viktimačná prevencia na ochranu potenciálnych obetí. [7]

Dôležitým aspektom trestnej politiky je aj jej viacúrovňový charakter. Na národnej úrovni je zabezpečovaná tvorba stratégií, legislatívy a koordinácia jednotlivých aktérov, zatiaľ čo na regionálnej a miestnej úrovni dochádza k implementácii konkrétnych opatrení reflektujúcich špecifiká jednotlivých regiónov. Do systému sú zapojené orgány verejnej správy, samosprávy, súdy, prokuratúra, vzdelávacie inštitúcie, ako aj subjekty občianskej spoločnosti, čo poukazuje na multidisciplinárny charakter trestnej politiky.

V kontexte súčasných spoločenských zmien trestná politika reflektuje aj nové výzvy, najmä v oblasti digitalizácie, kybernetickej kriminality a technologického vývoja. [8] Rastúci význam digitálneho prostredia, ako aj zvyšujúci sa podiel kriminality páchaný prostredníctvom informačných technológií, si vyžaduje adaptáciu tradičných nástrojov trestnej politiky a posilnenie preventívnych mechanizmov.

Tieto skutočnosti vytvárajú priestor aj pre úvahy o využívaní moderných technologických nástrojov, vrátane umelej inteligencie, v oblasti prevencie kriminality a práce s mladistvými páchateľmi. Práve v tejto oblasti sa stretáva tradičný koncept trestnej politiky s novými prístupmi založenými na dátach, analýze rizík a individualizovanom prístupe k páchateľom.

Možno konštatovať, že trestná politika Slovenskej republiky predstavuje dynamický a komplexný systém, ktorého cieľom je nielen represia kriminality, ale predovšetkým jej prevencia a eliminácia jej príčin. V kontexte ochrannej výchovy a práce s mladistvými páchateľmi tak vytvára základný rámec, v ktorom sa uplatňujú moderné prístupy smerujúce k individualizácii, resocializácii a ochrane práv mladistvých páchateľov , čo je nevyhnutným predpokladom pre ďalšie úvahy o implementácii inovatívnych nástrojov, vrátane umelej inteligencie.

[7] Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v Slovenskej republike do roku 2028 [online] [cit. 01.04.2026] Dostupné na: https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/27958/1

[8] Tamtiež

2 Argumenty pre a proti zavádzaniu AI v ochrannej výchove

2.1 Potencionálne prínosy

Zavádzanie systémov umelej inteligencie do ochrannej výchovy možno z funkčno-právneho hľadiska spájať s viacerými potencionálnymi prínosmi smerujúcimi k zvýšeniu efektivity, individualizácie a kvality výchovného pôsobenia.
Primárne ide o posilnenie individualizačného princípu, keďže AI umožňuje spracovanie rozsiahlych dátových súborov a identifikáciu relevantných vzorcov správania, rizikových faktorov a korelácií, ktoré slúžia ako podklad pre tvorbu individualizovaných výchovných, resocializačných a terapeutických plánov.
Významný prínos predstavuje aj včasná identifikácia rizikových stavov a posilnenie preventívnej funkcie, keďže priebežná analýza vývinových trendov umožňuje skorú indikáciu regresu, recidívy či eskalácie ťažkostí a tým aj proaktívny odborný zásah.
Z organizačno-personálneho hľadiska možno poukázať na možnosť automatizácie administratívnych a evidenčných úkonov a podpory analytickej činnosti, čo umožňuje presun kapacít do priamej výchovnej a terapeutickej práce.
Ďalší prínos spočíva v oblasti edukácie a resocializácie, kde adaptívne systémy umožňujú individualizáciu vzdelávacích procesov podľa kognitívnych a motivačných charakteristík mladistvého páchateľa, čím sa zvyšuje ich efektivita.
Napokon možno identifikovať aj systémový prínos v podobe analytickej a evaluačnej funkcie, umožňujúcej agregáciu dát na úrovni celého systému ochrannej výchovy a tým podporu empiricky založeného hodnotenia účinnosti opatrení a verejných politík.

2.2 Potencionálne riziká

Popri deklarovaných prínosoch je nevyhnutné reflektovať aj zásadné právne, etické a aplikačné riziká spojené s využívaním umelej inteligencie v ochrannej výchove, a to najmä vzhľadom na zvýšenú zraniteľnosť mladistvých páchateľov v tomto režime.
Kľúčovým rizikom je ochrana súkromia a dôvernosti údajov, keďže v rámci ochrannej výchovy dochádza k spracúvaniu mimoriadne citlivých osobných, psychologických a behaviorálnych informácií. [9] To zvyšuje riziko neoprávnených zásahov do súkromia, únikov dát či ich sekundárneho zneužitia.
Závažnú výhradu predstavuje aj algoritmická zaujatosť, ktorá môže viesť k reprodukcii alebo prehlbovaniu existujúcich predsudkov a k diskriminačným či stigmatizujúcim výstupom, čím je ohrozená zásada rovnakého zaobchádzania aj najlepší záujem dieťaťa.

[9] SVÁK, Ján: *Ochrana ľudských práv*. .Bratislava: Eurokódex. 2006, str. 563

Osobitne problematická je aj nízka transparentnosť tzv. „black box" systémov[10], ktorá oslabuje preskúmateľnosť, kontrolovateľnosť a právnu zodpovednosť pri výkone verejnej moci, najmä pri zásahoch do práv mladistvých páchateľov.
Napokon nemožno opomenúť riziko erózie ľudského rozhodovania, keď nadmerné spoliehanie sa na algoritmické výstupy môže viesť k oslabeniu individuálneho odborného úsudku a k formalizácii výchovného procesu, ako aj aplikačné riziká spojené s nedostatočným personálnym či technickým zabezpečením, ktoré môžu paradoxne zvýšiť administratívnu záťaž a znížiť kvalitu starostlivosti.

3 Návrhy *de lege ferenda*

3.1 Teoreticko-právny kontext: AI ako nástroj podmieňujúci kvalitu rozhodovania a individualizácie opatrení

Ochranná výchova je verejnoprávny inštitút, ktorý na jednej strane predstavuje intenzívny zásah do základných práv mladistvého, na strane druhej sleduje legitímny cieľ jeho ochrany, resocializácie a výchovného pôsobenia. Táto dualita implikuje zvýšené nároky na aplikáciu princípu proporcionality a individualizáciu výchovných opatrení.
V tomto kontexte možno umelú inteligenciu považovať za nástroj racionalizácie a metodickej podpory rozhodovacích procesov, schopný spracúvať rozsiahle a heterogénne dátové súbory a identifikovať relevantné korelácie v psychosociálnom vývoji mladistvého páchateľa. Jej funkcia však musí byť striktne limitovaná na podpornú a analytickú rovinu, bez substitúcie diskrečnej právomoci orgánov verejnej moci.
De lege ferenda je preto žiadúce explicitne upraviť jej využitie ako evidenčno-podporného nástroja, pri súčasnom kogentnom vylúčení jej rozhodovacej povahy. Výstupy AI nesmú byť kvalifikované ako individuálny právny akt, pričom rozhodovacia právomoc musí zostať výlučne na ľudskom aktérovi, čím sa garantuje zachovanie individuálneho posúdenia a ochrany základných práv mladistvého páchateľa.
Navrhujeme preto zakotviť ustanovenie:

„§ X Využívanie systémov umelej inteligencie

(1) Pri rozhodovaní o uložení, zmene, výkone a hodnotení ochrannej výchovy možno použiť technické prostriedky založené na umelej inteligencii, ak slúžia výlučne na analytickú, podpornú alebo odporúčaciu činnosť.

[10] What is black box AI? [online] [cit. 03.04.2026] Dostupné na: https://www.ibm.com/think/topics/black-box-ai

(2) Výstupy systémov podľa odseku 1 nesmú byť použité ako jediný podklad rozhodnutia ani nesmú nahrádzať individuálne posúdenie veci príslušným orgánom. Rozhodnutie musí byť vždy výsledkom samostatného odborného a právneho posúdenia.

(3) Použitie systémov umelej inteligencie nesmie viesť k automatizovanému rozhodovaniu o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach mladistvého páchateľa.

(4) Orgán rozhodujúci vo veci je povinný v odôvodnení rozhodnutia uviesť, či a akým spôsobom boli výstupy systému umelej inteligencie zohľadnené.

(5) Použiť možno len systémy umelej inteligencie, ktoré sú: a)preukázateľne metodicky spoľahlivé a validované, b)auditovateľné a umožňujú spätné preskúmanie svojich výstupov.

(6) Mladistvý páchateľ a jeho zákonný zástupca majú právo byť informovaní o použití systému umelej inteligencie v konaní a o jeho úlohe pri rozhodovaní."

Ako najlogickejšie sa nám javí zakotvenie tohto ustanovenia ako do zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, ako aj do zákona č.305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ideálne v druhej hlave predmetného zákona.

3.2 Prehĺbenie diagnostiky: multidimenzionálne hodnotenie s AI

Tradičné diagnostické postupy tvoria základ odborného posudzovania mladistvých páchateľov v ochrannej výchove, avšak vzhľadom na komplexitu rizikových a vývinových faktorov sa vyžaduje ich doplnenie o multidimenzionálny diagnostický prístup. V tomto kontexte sa využitie umelej inteligencie javí ako prostriedok rozšírenia a prehĺbenia diagnostickej bázy.

AI systémy umožňujú integráciu a analytické spracovanie heterogénnych dát (psychologických, anamnestických, edukačných, behaviorálnych a sociálnych), na základe čoho možno konštruovať komplexný diagnostický profil mladistvého ako podklad pre individualizáciu výchovných a resocializačných opatrení.

De lege ferenda je nevyhnutné normatívne vymedziť podmienky ich použitia, najmä požiadavku certifikácie a validácie nástrojov, ako aj princípy transparentnosti, vysvetliteľnosti a auditovateľnosti. Súčasne musí byť zachovaný kvalifikovaný odborný dohľad a zásada finálneho ľudského posúdenia ako esenciálna garancia ochrany práv mladistvého.

3.3 AI pri monitorovaní a hodnotení progresu dieťaťa počas výkonu ochrannej výchovy

Hodnotenie progresu mladistvého pri výkone ochrannej výchovy je metodologicky náročné, keďže ide o priebežné posudzovanie vývinovej dynamiky v ústavnej

starostlivosti. V praxi je založené najmä na odbornom, no subjektívnom hodnotení personálu, ktoré môže ovplyvniť fluktuácia, záťaž či limitovaný rozsah pozorovania. Využitie umelej inteligencie sa preto javí ako nástroj na zvýšenie objektivity a konzistentnosti hodnotenia, nie však ako náhrada ľudského úsudku, ale ako jeho podpora prostredníctvom analýzy dát.
AI systémy umožňujú identifikáciu behaviorálnych vzorcov, odchýlok od vývinových trendov a predikciu rizikových situácií, ako sú konflikty či možné úteky z reedukačných centier. Zároveň podporujú priebežné hodnotenie účinnosti intervencií a adaptácie mladistvého na režim zariadenia, čím umožňujú včasnú identifikáciu zmien vyžadujúcich odborný zásah a flexibilnejšie nastavenie výchovných postupov.
De lege ferenda je nevyhnutné zakotviť jasný právny rámec pre zavádzanie a kontrolu týchto systémov, vrátane ich revízie a obmedzenia použitia výlučne na výchovné, resocializačné a terapeutické účely. Zároveň je potrebné chrániť práva mladistvého, najmä vylúčením použitia AI výstupov ako samostatného podkladu pre sankcionovanie alebo právne hodnotenie správania, čím sa zabezpečí zachovanie individuálneho ľudského posúdenia.

3.4 Edukačná a terapeutická rovina

Jednou zo stálych výziev systému ochrannej výchovy je pretrvávajúci vzdelávací deficit časti mladistvých páchateľov, ktorý je spravidla determinovaný kumuláciou sociálneho znevýhodnenia, nízkej motivácie k vzdelávaniu a opakovanej skúsenosti školského zlyhávania. V tejto súvislosti sa využitie umelej inteligencie javí ako potenciálne významný podporný prostriedok rozšírenia pedagogických a terapeutických intervencií. Jej aplikačný potenciál spočíva predovšetkým v implementácii adaptívnych edukačných systémov, ktoré umožňujú individualizáciu obsahu, tempa a metodiky vzdelávacieho procesu v závislosti od kognitívnych predpokladov a aktuálnej úrovne schopností mladistvého. Rovnako relevantné je využitie jazykových a kognitívno-tréningových nástrojov založených na princípoch strojového učenia, interaktívnych aplikácií zameraných na rozvoj sociálnych kompetencií, ako aj digitálnych terapeutických programov orientovaných na reguláciu emočných prejavov a spracovanie traumatických skúseností. Tieto nástroje môžu predstavovať komplementárny prvok k tradičným pedagogicko-psychologickým prístupom a prispievať k zvýšeniu participácie a angažovanosti mladistvých páchateľov v edukačnom procese.

Zároveň je však nevyhnutné zdôrazniť, že uvedené technologické riešenia majú výlučne doplnkový charakter a nemôžu nahrádzať odbornú činnosť pedagogických, psychologických ani terapeutických pracovníkov. Ich využitie musí byť striktne individualizované, viazané na konkrétne potreby mladistvého a podmienené

dodržaním zásad ochrany jeho práv a dôstojnosti. Vzhľadom na citlivosť spracúvaných údajov a zásah do sféry osobnosti mladistvého je nevyhnutné zabezpečiť primerané garancie, najmä v podobe informovaného súhlasu zákonného zástupcu (pokiaľ je právne a fakticky možný), kontinuálneho odborného dohľadu a presného účelového vymedzenia spracúvania údajov v súlade s princípom minimalizácie zásahov do súkromia.

3.5 Etické hranice a ochrana základných práv dieťaťa ako ústredný predpoklad

Úvahy *de lege ferenda* v súvislosti s využívaním umelej inteligencie v ochrannej výchove musia vychádzať z potreby posilnenej ochrany základných práv mladistvých páchateľov. Ide o osobitne zraniteľnú skupinu, ktorej právna autonómia je už samotnou povahou inštitútu ochrannej výchovy obmedzená, pričom zároveň existuje zvýšené riziko stigmatizácie, profilovania a sociálneho vylúčenia. Z tohto dôvodu je nevyhnutné nastaviť vyšší štandard ochrany než v iných oblastiach verejnej správy.

Z normatívneho hľadiska je kľúčové výslovne zakotviť zákaz plne automatizovaného rozhodovania o právach, právnom postavení alebo povinnostiach mladistvého, ako aj vylúčiť prediktívne profilovanie smerujúce k odhadu budúceho delikventného správania, keďže by to bolo v rozpore so zásadou prezumpcie neviny, princípom individuálnej zodpovednosti a požiadavkou individuálneho posúdenia prípadu.

Súčasťou právneho rámca musí byť striktne účelovo viazaný režim spracúvania osobných údajov založený na zásadách minimalizácie údajov a obmedzenia účelu. Spracúvanie musí byť obmedzené len na nevyhnutný rozsah na dosiahnutie legitímneho cieľa ochrannej výchovy, s dôrazom na vysokú úroveň kybernetickej a informačnej bezpečnosti.

V konečnom dôsledku musí právna regulácia jednoznačne potvrdiť, že ochrana základných práv dieťaťa predstavuje absolútnu hodnotu právneho poriadku, ktorá nemôže byť oslabená ani podriadená cieľom technologickej efektivity či optimalizácie výkonu ochrannej výchovy.

3.6. Nevyhnutnosť organizačnej, personálnej a metodickej pripravenosti

Akékoľvek normatívne či aplikačné úvahy o implementácii systémov umelej inteligencie do oblasti ochrannej výchovy sú neoddeliteľne determinované požiadavkou adekvátnej organizačnej, personálnej a metodickej pripravenosti príslušných subjektov. Absencia systematicky budovaných odborných kapacít by viedla nielen k zníženiu efektivity využívania týchto nástrojov, ale potenciálne aj k porušeniu základných garancií ochrany práv mladistvých páchateľov, a to najmä v rovine správnej aplikácie a interpretácie technologických výstupov.

Je pritom nevyhnutné zdôrazniť, že zamestnanci zariadení ochrannej výchovy sú primárne nositeľmi odbornosti v oblasti pedagogickej, sociálnej, psychologickej a terapeutickej činnosti, nie v oblasti informačných technológií. Z toho dôvodu musí byť koncepcia ich prípravy založená na rešpektovaní princípu proporcionality medzi technologickou náročnosťou nástrojov a reálnymi kompetenčnými možnosťami aplikačnej praxe.

Z hľadiska *de lege ferenda* sa preto javí ako opodstatnené zakotviť povinné systematické vzdelávanie relevantných odborných pracovníkov, a to najmä v oblasti základných princípov fungovania systémov umelej inteligencie, ich limitov, rizikových aspektov a právno-etických implikácií ich využívania. Súčasťou tohto rámca by malo byť aj explicitné vymedzenie kompetenčných oprávnení a zodpovednostných vzťahov pri práci s výstupmi týchto systémov, aby sa predišlo dekoncentrácii zodpovednosti a nejasnostiam v rozhodovacích procesoch.

Osobitnú úlohu v tomto systéme by mal zohrávať centrálne metodicky a odborne garantovaný koordinačný orgán, ktorého úlohou by bolo zabezpečenie jednotnej interpretačnej a aplikačnej praxe, vydávanie záväzných alebo odporúčacích metodických usmernení, ako aj priebežné monitorovanie dopadov implementácie umelej inteligencie na mladistvých páchateľov v prostredí ochrannej výchovy. S tým úzko súvisí aj požiadavka štandardizácie postupov naprieč jednotlivými zariadeniami, a to za účelom eliminácie neodôvodnených disparít v kvalite poskytovanej starostlivosti.

Implementáciu umelej inteligencie v tejto oblasti preto nemožno redukovať na technicko-inovatívny proces, ale je potrebné ju chápať ako komplexnú transformačnú zmenu organizačno-inštitucionálneho rámca, ktorá predpokladá kontinuálny profesijný rozvoj, metodickú konsolidáciu a posilnenie právnej istoty pri výkone odbornej činnosti.

3.7. AI ako podporný, nie substitučný prvok

Zásadnou teoretickou aj aplikačnou otázkou pri formovaní budúceho vývoja systému ochrannej výchovy je vymedzenie jeho teleologického smerovania. Ochranná výchova je konštruovaná na báze intenzívneho medziľudského kontaktu, dôveryhodného vzťahu a dlhodobej resocializačno-terapeutickej interakcie, ktorá je zo svojej podstaty nenahraditeľná technologickými prostriedkami. Prvky ako empatia, individuálne pedagogické pôsobenie a odborná situačná citlivosť predstavujú imanentné atribúty tohto inštitútu.

V tomto kontexte možno umelej inteligencii priznať výlučne sekundárnu, podpornú a asistenčnú funkciu, pričom jej využitie musí byť striktne limitované tak, aby nedochádzalo k narušeniu antropocentrického charakteru ochrannej výchovy. Technologické nástroje môžu plniť úlohu racionalizačného a analytického

prostriedku, avšak nemôžu sa stať náhradou ľudského rozhodovania, vzťahovej práce ani odborného terapeutického pôsobenia.
Z pohľadu *de lege ferenda* sa preto javí ako nevyhnutné explicitne normatívne zakotviť princíp subsidiarity umelej inteligencie, t. j. jej využívanie výlučne ako podporného nástroja výkonu odbornej činnosti. Súčasne by mal právny rámec kogentne stanoviť, že rozhodovacia, hodnotiaca a usmerňovacia funkcia vo vzťahu k mladistvému musí zostať výlučne v kompetencii kvalifikovaného ľudského subjektu, ktorý nesie plnú právnu aj odbornú zodpovednosť za priebeh a výsledok výchovného procesu.
Opätovne navrhujeme do zákona č. 305/2005 Z.z. zakotviť nasledovné ustanovenie:
„§ X Princíp subsidiarity umelej inteligencie
(1) Používanie systémov umelej inteligencie v oblasti ochrannej výchovy je prípustné výlučne na subsidiárnom základe ako podporného prostriedku výkonu odbornej činnosti, ktorý nemôže nahrádzať odborný úsudok kvalifikovaného fyzického subjektu.
(2) Systémy umelej inteligencie možno použiť iba ako pomocný nástroj na získavanie, spracúvanie alebo vyhodnocovanie informácií, pričom ich výstupy majú výlučne odporúčací a nezáväzný charakter.
(3) Odborné posúdenie, hodnotenie alebo rozhodovanie vo vzťahu k mladistvému páchateľovi je vždy výsledkom samostatného úkonu kvalifikovanej fyzickej osoby, ktorá je povinná výstupy systému umelej inteligencie nezávisle preskúmať a vyhodnotiť.
(4) Subsidiarita podľa odseku 1 vylučuje, aby bol výstup systému umelej inteligencie jediným alebo určujúcim podkladom pre akékoľvek opatrenie vo vzťahu k mladistvému páchateľovi.
(5) Ustanovenia tohto paragrafu vylučujú akékoľvek prenesenie, delegovanie alebo faktické presunutie rozhodovacej, hodnotiacej alebo usmerňovacej právomoci na systém umelej inteligencie.
(6) Ak nemožno zabezpečiť splnenie požiadaviek podľa odsekov 1 až 5, použitie systému umelej inteligencie je vylúčené."

Záver

Ochranná výchova ako osobitný inštitút trestnoprávnej reakcie štátu voči mladistvým zostáva aj v podmienkach technologickej transformácie verejnej správy založená na primáte výchovného, resocializačného a individualizovaného pôsobenia. Súčasné tendencie trestnej politiky štátu smerujúce k individualizácii prístupov k mladistvým páchateľom a k zvyšovaniu efektivity resocializačných opatrení vytvárajú priestor pre využívanie moderných digitálnych nástrojov, vrátane systémov umelej inteligencie, avšak zároveň poukazujú na pretrvávajúcu skutočnosť, že problematika mladistvých páchateľov nie je v trestnoprávnej politike štátu dlhodobo reflektovaná v takej miere a intenzite, akú by si vzhľadom na jej spoločenský význam vyžadovala.

Zároveň však platí, že technologické inovácie nemôžu narušiť podstatu ochrannej výchovy ako antropocentricky konštruovaného systému založeného na priamom odbornom pôsobení na mladistvého. Využitie umelej inteligencie musí zostať striktne viazané na podpornú a asistenčnú rovinu, pričom rozhodovacia, hodnotiaca a usmerňovacia funkcia musí zostať výlučne v kompetencii kvalifikovaného ľudského subjektu. Akékoľvek prekročenie tejto hranice by znamenalo oslabenie individuálneho prístupu k mladistvému a riziko dehumanizácie výchovného procesu. Z tohto pohľadu sa ako kľúčové javí normatívne ukotvenie jasných limitov využívania umelej inteligencie, ktoré zabezpečia súlad technologických riešení s princípmi právneho štátu, ochranou základných práv dieťaťa a zásadou jeho najlepšieho záujmu. Rovnako nevyhnutné je zachovanie plnej právnej zodpovednosti ľudského rozhodovacieho subjektu a zabezpečenie toho, aby technologické nástroje plnili výlučne servisnú a informačnú funkciu.

V konečnom dôsledku možno konštatovať, že perspektívna integrácia umelej inteligencie do systému ochrannej výchovy je možná len za predpokladu jej striktne limitovaného, kontrolovaného a normatívne presne vymedzeného použitia, ktoré nebude narúšať základné hodnotové a funkčné piliere tohto inštitútu, pričom zároveň zostáva otvorená otázka, či trestná politika štátu venuje problematike mladistvých páchateľov primeranú mieru pozornosti zodpovedajúcu jej významu v rámci celého systému trestnej spravodlivosti.

Zoznam použitej literatúry

1. Kabinet schválil stratégiu prevencie kriminality do roku 2028 [online] [cit. 01.04.2026] Dostupné na: https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=kabinet-schvalil-strategiu-prevencie-kriminality-do-roku-2028
2. MADLIAK, Jozef a kol.: *Základy penológie.* Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010. s.142. ISBN: 9788070977897
3. Stratégia prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v Slovenskej republike do roku 2028 [online] [cit. 01.04.2026] Dostupné na: https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/27958/1
4. SVÁK, Ján: *Ochrana ľudských práv*. .Bratislava: Eurokódex. 2006, str. 1116, ISBN: 8088931517
5. ŠIŠKA, Boris: *Právna úprava trestnej zodpovednosti a trestania mladistvých* [online], [cit. 29.03.2026]. Dostupné na internete: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a388-pravna-uprava-trestnej-zodpovednosti-a-trestania-mladistvych
6. TITTLOVÁ, Marcela*: Trestnoprávne sankcie ukladané fyzickým osobám,* Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 256, ISBN 978-80-8168-884-3

7. What is black box AI? [online] [cit. 03.04.2026] Dostupné na: https://www.ibm.com/think/topics/black-box-ai
8. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon
9. Zákon o AI: prvá regulácia umelej inteligencie [online] [cit. 02.04.2026] Dostupné na:https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2023/6/story/20230601STO93804/20230601STO93804_sk.pdf
10. Zákona č.305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov
11.

Kontaktné údaje

JUDr. Michaela Ema Mauerová
5203339@upjs.sk
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Katedra trestného práva

DÔKAZY SPRACOVANÉ AI A DÔKAZY VYTVORENÉ AI V SLOVENSKOM TRESTNOM KONANÍ[1]

AI-PROCESSED AND AI-GENERATED EVIDENCE IN SLOVAK CRIMINAL PROCEEDINGS

Michal Rampášek[2]

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá vplyvom umelej inteligencie na proces dokazovania v trestnom konaní, pričom presúva pozornosť z tradične diskutovanej oblasti podpory rozhodovania na otázky tvorby, analýzy a prezentácie dôkazov. Rozlišuje medzi dôkazmi spracovanými pomocou AI a dôkazmi generovanými AI a analyzuje ich procesné dôsledky v kontexte slovenského trestného práva. Identifikuje riziká spojené najmä so selekciou dát, skreslením hodnotenia a problémami vysvetliteľnosti a overiteľnosti výstupov AI. Príspevok skúma, do akej miery sú existujúce inštitúty Trestného poriadku použiteľné na AI dôkazy, a navrhuje procesné záruky de lege ferenda, najmä požiadavky transparentnosti, auditovateľnosti a prístupu obhajoby k relevantným informáciám.

Kľúčové slová: artificial intelligence, criminal procedure, digital evidence, equality of arms

Abstract: This paper examines the impact of artificial intelligence on the process of evidence in criminal proceedings, shifting the focus from decision-support systems to the creation, analysis, and presentation of evidence. It distinguishes between AI-processed and AI-generated evidence and analyses their procedural implications within the framework of Slovak criminal law. The paper identifies key risks related to data selection, cognitive bias, and the challenges of explainability and verifiability of AI outputs. It further assesses whether existing procedural safeguards under the Slovak Code of Criminal Procedure are sufficient for AI-related evidence and proposes de lege ferenda safeguards, including requirements for transparency, auditability, and defence access to relevant data and methodologies.

Key words: umelá inteligencia, trestné konanie, digitálne dôkazy, rovnosť zbraní

[1] Tento článok bol vypracovaný s podporou grantu udeleného Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-23-0137 Právne a technické aspekty situačného povedomia o kybernetickej bezpečnosti.

[2] Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistky, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Úvod

Diskusia o použití systémov umelej inteligencii (ďalej len „AI") a modelov AI na všeobecné použitie, v trestnej konaní sa doteraz sústreďuje najmä na podporu rozhodovania orgánov činných v trestnom konaní a súdov, menej však na to, ako AI mení samotnú tvorbu, analýzu a prezentáciu dôkazov. Napríklad na prokuratúre Slovenskej republiky sa v súčasnosti používajú tieto systémy AI vyvinuté na účely prekladu pracovných textov a dokumentov najmä z anglického jazyka do slovenského jazyka a naopak, a systémy AI na účely analýzy informácií z Centrálneho informačného systému prokuratúry a ich následnej interpretácie pri výkone pôsobnosti.[3] Tento článok má ambíciu priniesť do slovenského trestného práva procesného otázky, ktoré sa v zahraničnej literatúre čoraz častejšie formulujú v súvislosti s dôkazmi ovplyvnenými AI spracovaním alebo filtrovaním už existujúcich údajov a AI generovanými dôkazmi, kde výstupy AI samy tvoria relevantnú informáciu. Po uvedenom rozlíšení AI dôkazov analyzujeme procesné riziká. Pri dôkazoch spracovaných AI vznikajú riziká najmä v podobe straty relevantných informácií a skreslenia pri ľudskom hodnotení, kým pri dôkazoch vytvorených AI sa k tomu pridáva problém vysvetliteľnosti, overiteľnosti a praktickej možnosti účinného spochybnenia obhajobou. Je potrebné posúdiť, do akej miery aktuálne inštitúty a zásady zákona č. 301/2005 Z.z. Trestného poriadku v platnom znení (ďalej len „Trestný poriadok") (najmä dôkazné prostriedky, úloha znalca, prístup k spisu a rovnosť zbraní) dokážu byť použiteľné pre AI dôkazy. Navrhujeme procesné záruky *de lege ferenda*, ako je povinnosť dokumentovať použitie systémov AI alebo modelov AI na všeobecné použitie v spise, minimálne informačné povinnosti o systéme a chybovosti, prístup obhajoby k relevantným vstupným dátam a auditovateľným záznamom, ako aj pravidlá, aby výstup generovaný AI nebol jediným alebo rozhodujúcim podkladom pre uznanie viny bez nezávislej verifikácie.

AI ako nový faktor v dokazovaní

S rastúcou mierou implementácie AI v oblasti vyšetrovania trestných činov a dokazovania sa čoraz naliehavejšie otvára otázka jej vplyvu na samotnú podstatu dokazovania v trestnom konaní. AI vstupuje do procesu trestného konania najmä ako nástroj na spracovanie, triedenie, analýzu a interpretáciu veľkého objemu dát, čím významne transformuje spôsob, akým orgány činné v trestnom konaní a súdy pracujú s dôkazným materiálom. Napriek tomu však AI nepredstavuje nový druh dôkazu v normatívnom zmysle, ale skôr technologický faktor, ktorý modifikuje proces jeho získavania, vyhodnocovania a prezentácie.

[3] ŠUFLIARSKY, Peter. Umelá inteligencia. Právne listy [online]. 17. september 2025. Dostupné na: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1631-umela-inteligencia

Z pohľadu slovenského trestného práva je potrebné zdôrazniť, že využívanie AI nijakým spôsobom nenarúša aplikovateľnosť základných zásad trestného konania, ktoré zostávajú plne použiteľné aj pre technologicky asistované dokazovanie. Ide predovšetkým o povinnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdu zistiť skutkový stav veci bez dôvodných pochybností (§ 2 ods. 10 Trestného poriadku), právo obvineného vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom (§ 2 ods. 7 Trestného poriadku), právo na obhajobu (§ 2 ods. 9 Trestného poriadku), zásadu rovnosti strán (§ 2 ods. 14 Trestného poriadku) a zásadu voľného hodnotenia dôkazov (§ 2 ods. 12 Trestného poriadku).

Tieto zásady nadobúdajú v kontexte využívania AI osobitný význam. Technologická komplexnosť a často aj netransparentnosť AI systémov môžu totiž vytvárať riziko oslabenia kontradiktórnosti konania, ako aj reálnej možnosti obhajoby efektívne spochybniť dôkaz. Osobitne problematické sú situácie, v ktorých AI systém funguje ako tzv. „black box", teda bez možnosti overiť jeho vnútorné rozhodovacie procesy, čo môže viesť k faktickému oslabeniu princípu voľného hodnotenia dôkazov súdom.

Zároveň platí, že Trestný poriadok v § 119 ods. 3 vymedzuje dôkaz mimoriadne široko, keď stanovuje, že za dôkaz môže slúžiť „všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci", pokiaľ ide o dôkaz získaný zákonným spôsobom. Táto otvorená koncepcia dôkazov umožňuje inkorporovať aj výstupy technologických nástrojov vrátane AI do dokazovania, avšak len za predpokladu, že sú splnené všetky zákonné požiadavky na ich použiteľnosť.

Ako uvádza Šamko, vzhľadom k tomu, že Trestný poriadok a ani iný zákon zatiaľ neupravuje využívanie AI na samostatné získavanie dôkazov (bez kontroly človeka), nie je možné vykonať v trestnom konaní napríklad odborný posudok vypracovaný AI ako dôkaz, nakoľko nespĺňa kritériá vymedzené ustanovením § 119 ods. 3 Trestného poriadku. Od tohto záveru je potrebné odlíšiť situáciu, keď znalec vypracováva znalecký posudok sám a len za pomoci AI (napríklad rôzne simulácie vykonávané znalcom za pomoci AI pri znaleckom spracovávaní posudku z odboru cestnej premávky), čo je prípustný odborný postup znalca a znalec k tomu (k spôsobu vypracovania znaleckého posudku) môže byť vypočutý v trestnom konaní.[4]

Z uvedeného vyplýva, že AI nevytvára nový dôkazný prostriedok ako taký, ale predstavuje kvalitatívne nový faktor, ktorý zásadne ovplyvňuje proces dokazovania. Mení spôsob, akým sú dôkazy vyhľadávané, analyzované a interpretované, čím nepriamo zasahuje aj do ich hodnotenia. Práve preto je nevyhnutné venovať zvýšenú pozornosť otázkam transparentnosti, overiteľnosti a procesnej kontroly využívania

[4] ŠAMKO, Peter. Niektoré aspekty využívania umelej inteligencie v trestnom práve (alebo môže AI nahradiť znalcov). 20 jún 2025, Právne listy [online]. Dostupné na: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1591-niektore-aspekty-vyuzivania-umelej-inteligencie-v-trestnom-prave-

AI v trestnom konaní, aby nedošlo k oslabeniu základných garancií spravodlivého procesu.

Kategorizácia dôkazov

Z hľadiska systematickej právnej analýzy využívania AI v trestnom konaní sa ako vhodné javí rozlíšenie medzi dôkazmi spracovanými pomocou AI a dôkazmi generovanými AI. Táto diferenciácia umožňuje presnejšie identifikovať povahu dopadu AI do dokazovania a zároveň odhaliť rozdielne procesné riziká, ktoré sú s jednotlivými kategóriami spojené. Súčasná právna doktrína i komparatívny výskum poukazujú na to, že bez takéhoto rozlíšenia nie je možné adekvátne uchopiť dôsledky digitalizácie dokazovania a nastaviť primerané procesné záruky.[5]

Prvou kategóriou sú dôkazy spracované pomocou AI (*AI-tainted evidence*), pri ktorých AI vystupuje ako nástroj na spracovanie už existujúcich údajov. Ide o situácie, keď algoritmy triedia, filtrujú, analyzujú alebo inak spracúvajú rozsiahle množstvá informácií, ktoré boli získané tradičnými dôkaznými prostriedkami. V praxi ide najmä o prehľadávanie zaistených digitálnych zariadení, identifikáciu relevantných dokumentov alebo komunikácie, detekciu podozrivého obsahu či analýzu vzťahov medzi subjektmi v rozsiahlych datasetoch. V týchto prípadoch však AI nevytvára nový dôkaz, ale iba pomáha identifikovať alebo zvýrazniť relevantné informácie, ktoré už existujú v pôvodnom dôkaznom materiáli. Ako vyplýva z dostupného výskumu, ide o situácie, v ktorých algoritmus nezasahuje do samotnej tvorby dôkazu, ale iba umožňuje efektívnejšie vyhľadanie skutočností, ktoré by bolo možné identifikovať aj človekom, hoci s podstatne väčším časovým a organizačným úsilím.[6]

Z hľadiska trestného konania je preto rozhodujúce, že dôkazom zostáva pôvodný materiál v jeho nezmenenej podobe, zatiaľ čo AI predstavuje len nástroj na optimalizáciu práce s dôkazmi. V tomto zmysle možno konštatovať, že pri dôkazoch spracovaných AI je jej vzťah ku kvalite dôkazu zásadne neutrálny, keďže nemení jeho obsah, ale iba ovplyvňuje proces jeho selekcie a sprístupnenia orgánom činným v trestnom konaní a súdu.[7]

Odlišnú povahu má druhá kategória, ktorou sú dôkazy generované AI (*AI-generated evidence*). V týchto prípadoch už AI neplní len pomocnú funkciu, ale jej výstup je sám nositeľom relevantnej informácie, ktorá vstupuje do dokazovania. Ide o situácie, keď bez využitia AI nie je možné alebo prakticky realizovateľné danú informáciu získať

[5] LIGETI, Katalin. Unpacking AI Evidence and (Re-)Defining Procedural Safeguards in Digital Investigations. In: AI Evidence and Criminal Proceedings. Oxford: Hart Publishing, 2026, s. 3–60

[6] Porovnaj výskum prezentovaný v University of Luxembourg. The digital witness: how AI evidence is reshaping criminal justice. 19 February 2025. Dostupné na: https://www.uni.lu/en/news/the-digital-witness-how-ai-evidence-is-reshaping-criminal-justice

[7] Tamže.

alebo interpretovať. Typickými príkladmi sú probabilistické genetické analýzy, biometrické porovnania, komplexné analytické modely vychádzajúce z veľkých datasetov alebo rôzne formy rekonštrukcií a simulácií.
V týchto prípadoch AI kombinuje vstupné dáta s algoritmickým hodnotením a vytvára evaluatívne údaje, ktoré majú samostatnú dôkaznú relevanciu.[8] Na rozdiel od dôkazov spracovaných AI už preto nemožno hovoriť o jej neutralite vo vzťahu k dôkazu, keďže AI sa aktívne podieľa na jeho vytváraní. Charakteristickým znakom tejto kategórie je skutočnosť, že samotné nespracované údaje (*raw data*) sú často pre človeka ťažko interpretovateľné alebo dokonca bezvýznamné, zatiaľ čo relevantná informácia existuje až vo forme výstupu generovaného algoritmom.[9]
Rozlíšenie medzi týmito dvoma kategóriami má zásadný význam pre hodnotenie dôkazov v trestnom konaní. Kým pri dôkazoch spracovaných AI ide predovšetkým o otázky transparentnosti, úplnosti a kontroly procesu selekcie dát, pri dôkazoch generovaných AI sa do popredia dostáva problém overiteľnosti a spochybniteľnosti samotného výstupu. Ako upozorňuje Ligeti, práve v prípade AI vytváraných dôkazov dochádza k posunu od hodnotenia dôkazov v tradičnom zmysle k hodnoteniu technologických procesov, čo si nevyhnutne vyžaduje redefinovanie procesných záruk a posilnenie požiadaviek na transparentnosť a vysvetliteľnosť.[10]
Osobitnú pozornosť si zasluhuje podkategória dôkazov generovaných prostredníctvom generatívnej AI, najmä tzv. deepfake technológií. Tieto nástroje umožňujú vytvárať alebo modifikovať digitálny obsah spôsobom, ktorý je pre človeka ťažko odlíšiteľný od autentického záznamu. V dôsledku toho dochádza k zásadnému narušeniu tradičných predpokladov dôkazného hodnotenia, keďže hranica medzi autentickým a syntetickým obsahom sa stáva nejasnou. Komparatívna prax poukazuje na to, že súdy začínajú k takýmto dôkazom pristupovať mimoriadne opatrne, najmä ak nie je možné preskúmať použité algoritmy alebo metodiku spracovania.[11]

Dôkazy spracované AI

Ako už bolo naznačené vyššie, ide o situácie, keď algoritmické systémy umožňujú efektívnejšie vyhľadávanie, triedenie a analýzu rozsiahlych datasetov, ktoré by inak boli pre orgány činné v trestnom konaní prakticky neprehľadné alebo len ťažko

[8] LIGETI, Katalin, op. cit., s. 9.
[9] CASCONE, Gulia. The use of artificial intelligence in EU criminal justice systems: first insights and emerging trends in an evolving landscape Open Res Europe 2025, 5:361 [online]. Dostupné na: https://doi.org/10.12688/openreseurope.21780.1
[10] LIGETI, Katalin., op. cit.
[11] Pozri aj National Center for State Courts. Evaluating acknowledged AI-generated evidence. 2025 [online]. Dostupné na: https://www.ncsc.org/resources-courts/evaluating-acknowledged-ai-generated-evidence

spracovateľné. Typickými príkladmi sú najmä využitie AI nástrojov na vyhľadávanie relevantných súborov v zaistených digitálnych zariadeniach, napríklad v prípadoch detekcie materiálov typu materiál zobrazujúci sexuálne zneužívanie detí (child sexual abuse material, CSAM) alebo škodlivého softvéru, ďalej deduplikácia a filtrovanie veľkého množstva dát, analýza elektronickej komunikácie a identifikácia vzťahov medzi jednotlivými subjektmi, ako aj rozpoznávanie tvárí alebo objektov v rozsiahlych obrazových databázach. Do tejto kategórie možno zaradiť aj rôzne formy obrazového „vylepšenia" (enhancement), ktoré majú za cieľ zvýšiť čitateľnosť existujúceho záznamu.

Aj keď dôkazy spracované AI nemenia obsah pôvodného dôkazu, prinášajú so sebou špecifické právne riziká, ktoré súvisia najmä s procesom selekcie a interpretácie dát. Tieto riziká sa neviažu na samotnú dôkaznú informáciu, ale na spôsob, akým bola identifikovaná a sprístupnená orgánom činným v trestnom konaní.

Prvým rizikom je tzv. automatizačné skreslenie, pri ktorom existuje tendencia vyšetrovateľov alebo súdu nekriticky dôverovať výstupom AI, najmä v podobe označenia určitých dát ako relevantných alebo podozrivých. Takéto označenia (flagging) môžu viesť k oslabeniu individuálneho kritického posúdenia dôkazov a k neprimeranému zvýhodneniu algoritmického výstupu v procese hodnotenia dôkazov.

Druhým významným rizikom je chybovosť AI systémov, ktorá sa prejavuje vo forme falošne pozitívnych alebo falošne negatívnych výsledkov. V kontexte trestného konania to môže viesť k opomenutiu dôkazov svedčiacich v prospech obvineného alebo naopak k nesprávnemu označeniu irelevantných údajov ako usvedčujúcich, čo môže mať zásadný dopad na spravodlivosť konania.

Tretím, a z hľadiska základných procesných práv obzvlášť citlivým rizikom, je narušenie zásady rovnosti strán. V praxi totiž často platí, že prístup k AI nástrojom, ich nastaveniam a celému analyzovanému datasetu majú výlučne orgány činné v trestnom konaní, zatiaľ čo obhajoba nemá reálnu možnosť overiť spôsob spracovania dát, použité parametre ani selekčné kritériá. Takýto stav môže viesť k zásadnej procesnej nerovnováhe, ktorá je v rozpore so zásadou rovnosti strán zakotvenou v § 2 ods. 14 Trestného poriadku.

Na zachovanie zákonnosti a spravodlivosti dokazovania je preto nevyhnutné, aby využívanie AI pri spracovaní dôkazov spĺňalo určité minimálne požiadavky. V prvom rade ide o požiadavku transparentnosti, ktorá predpokladá, že bude zrejmé, aký nástroj bol použitý, v akej verzii a s akými parametrami. Bez týchto informácií nie je možné posúdiť spoľahlivosť výsledkov ani ich relevanciu pre konkrétny prípad.

S tým úzko súvisí požiadavka auditovateľnosti, teda schopnosti spätne preskúmať proces spracovania dát a identifikovať jednotlivé kroky, ktoré viedli k výberu konkrétnych dôkazov. Rovnako dôležitá je replikovateľnosť, ktorá znamená možnosť opakovať analýzu za rovnakých podmienok a overiť, či vedie k rovnakým výsledkom.

Napokon, kľúčovou podmienkou je preskúmateľnosť zo strany obhajoby. Ak obhajoba nemá reálny prístup k informáciám o tom, ako boli dôkazy identifikované a spracované, dochádza k oslabeniu jej procesného postavenia a k narušeniu kontradiktórnosti konania. Z tohto dôvodu je potrebné, aby bol proces využívania AI v dokazovaní nastavený tak, aby umožňoval efektívnu kontrolu aj zo strany obhajoby.
V konečnom dôsledku možno konštatovať, že pri dôkazoch spracovaných pomocou AI nie je rozhodujúca samotná existencia AI, ale spôsob jej použitia. Len pri splnení požiadaviek transparentnosti, auditovateľnosti a preskúmateľnosti je možné zabezpečiť, aby využívanie AI nebolo v rozpore so základnými zásadami trestného konania.

Dôkazy generované AI

Takéto dôkazy vznikajú najmä v situáciách, keď komplexnosť alebo rozsah dát presahuje možnosti ich priameho ľudského vyhodnotenia. Typickými príkladmi sú trojrozmerné rekonštrukcie miesta činu, biometrické porovnania založené na analýze tváre alebo hlasu, systémy detekcie stavu vodiča či rôzne analytické modely pracujúce s rozsiahlymi datasetmi. V týchto prípadoch sa dôkazná hodnota neviaže primárne na samotné vstupné dáta, ale na výsledok ich algoritmického spracovania, ktorý predstavuje tzv. evaluatívny výstup.[12]
V procesnej rovine tieto dôkazy spravidla vstupujú do trestného konania prostredníctvom znaleckého posudku alebo odborného vyjadrenia, v rámci ktorého znalec opisuje použitú metodiku a interpretuje výstup AI systému. To však zároveň znamená, že súd je konfrontovaný s dôkazom, ktorého podstatná časť vznikla prostredníctvom technologického procesu, ktorý nemusí byť plne transparentný ani zrozumiteľný.[13]
Najzásadnejším problémom dôkazov generovaných AI je fenomén tzv. „black box", teda situácia, keď nie je možné preskúmať vnútorné fungovanie algoritmu ani spôsob, akým dospel k svojmu záveru. V takýchto prípadoch nie je možné efektívne analyzovať vstupné dáta, parametre modelu ani rozhodovacie procesy, ktoré viedli k výslednému výstupu.
Takýto stav vyvoláva zásadné napätie so základnými princípmi trestného konania. V prvom rade ide o právo na obhajobu, keďže obvinený a jeho obhajca nemajú reálnu možnosť spochybniť dôkaz, ktorého metodika nie je prístupná. Zároveň dochádza k oslabeniu zásady kontradiktórnosti konania, keďže jedna zo strán nemá rovnaké možnosti preskúmania dôkazu. Napokon, problematická je aj zásada voľného

[12] LIGETI, Katalin, op. cit., s. 9.
[13] Rovnako, ŠAMKO, Peter., op. cit.

hodnotenia dôkazov, keďže súd sa môže ocitnúť v situácii, v ktorej je nútený spoliehať sa na výsledok technologického procesu bez možnosti jeho reálnej verifikácie.
Aj Ligeti upozorňuje, v prípade AI vytvorených dôkazov sa dôkazné konanie posúva od hodnotenia faktov k hodnoteniu technologických procesov, pričom súd často nemá dostatočné nástroje na posúdenie ich spoľahlivosti.[14] Tento posun predstavuje zásadnú výzvu pre tradičné chápanie dokazovania v trestnom konaní.
Z pohľadu slovenského trestného práva procesného je prípustnosť dôkazov generovaných AI potrebné posudzovať najmä vo svetle zásady voľného hodnotenia dôkazov podľa § 2 ods. 12 Trestného poriadku a požiadavky zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností podľa § 2 ods. 10 Trestného poriadku. Už bolo uvedené vyššie, že za súčasnej právnej úpravy (§ 119 ods. 3 Trestného poriadku) nie je možné akceptovať dôkazy, ktoré boli vytvorené iba samostatne použitím AI bez kontroly (dohľadu) človeka.[15]
Ak výstup umelej inteligencie nie je možné dostatočne overiť, vysvetliť alebo spochybniť, vzniká zásadný problém jeho použiteľnosti v dokazovaní. Nemožnosť preskúmania metodiky alebo vstupných dát totiž vedie k situácii, v ktorej súd nemôže vytvoriť svoje vnútorné presvedčenie na základe starostlivého uváženia všetkých okolností prípadu. V takom prípade možno dôvodne hovoriť o existencii „dôvodných pochybností", ktoré bránia použitiu takéhoto dôkazu ako spoľahlivého základu pre rozhodnutie o vine.
Zahraničné súdy pristupujú k takýmto dôkazom obozretne, najmä ak nie je možné preskúmať použitú technológiu alebo ak jej výstupy nie sú vedecky overiteľné.[16] Naviac v podmienkach Slovenskej republike možno konštatovať absenciu znalcov v odbore elektrotechnika alebo v odbore kriminalistika zapísaných v zozname vedenom Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorí by sa špecializovali na AI a jej používanie [napríklad v odvetví počítačové programy (software) alebo v odvetví kriminalistická informatika nie je v zozname zapísaný žiadny znalec na AI a jej používanie].[17]
V kontexte uvedených rizík možno formulovať zásadu, podľa ktorej by dôkaz generovaný AI nemal predstavovať jediný alebo rozhodujúci dôkaz viny, pokiaľ jeho spoľahlivosť nie je transparentná a obhajoba nemá reálnu možnosť jeho preskúmania.
Táto zásada reflektuje potrebu zachovania spravodlivého procesu a rovnosti strán, ako aj požiadavku, aby rozhodnutie o vine bolo založené na dôkazoch, ktoré sú nielen

[14] LIGETI, Katalin., op. cit.
[15] ŠAMKO, Peter., op. cit.
[16] Porovnaj aj National Center for State Courts. Evaluating acknowledged AI-generated evidence. 2025 [online]. Dostupné na: https://www.ncsc.org/resources-courts/evaluating-acknowledged-ai-generated-evidence
[17] ŠUFLIARSKY, Peter., op. cit.

formálne prípustné, ale aj materiálne preskúmateľné. V opačnom prípade by mohlo dôjsť k situácii, v ktorej technologický výstup fakticky nahrádza hodnotiacu činnosť súdu, čo je nezlučiteľné so základnými princípmi trestného konania.

Americká právna prax

Komparatívny pohľad na využívanie AI v dokazovaní poukazuje na to, že americká právna prax už reflektuje viaceré problémy, ktoré sa v európskom priestore zatiaľ len postupne dostávajú do centra pozornosti. Osobitne významné je rozlíšenie medzi dôkazmi, pri ktorých je použitie AI transparentné, a dôkazmi, pri ktorých dochádza k jej skrytému alebo neoznámenému použitiu AI.

V americkej doktríne a judikatúre sa tak postupne ustálilo rozlišovanie medzi tzv. *acknowledged AI evidence* a *unacknowledged AI evidence*. V prípade prvej kategórie ide o dôkazy, pri ktorých je využitie AI otvorene priznané, metodika jej použitia je známa a výstupy sú prezentované ako technologicky asistované. Typickými príkladmi sú trojrozmerné rekonštrukcie miesta činu, vylepšenie zvukových alebo obrazových záznamov či iné formy technickej podpory dokazovania, ktoré majú za cieľ zvýšiť zrozumiteľnosť alebo názornosť dôkazného materiálu. V takýchto prípadoch súdy spravidla posudzujú dôkaz analogicky k tradičným znaleckým dôkazom, pričom dôraz kladú na transparentnosť metodiky a možnosť jej preskúmania.[18]

Naopak, kategória *unacknowledged AI evidence* zahŕňa prípady, keď je AI použitá bez toho, aby bola jej úloha v procese tvorby dôkazu explicitne priznaná, alebo keď dochádza k manipulácii dôkazného materiálu bez adekvátnej informácie pre súd a procesné strany. Sem patria najmä deepfake technológie alebo iné formy generatívnej AI, ktoré umožňujú vytvárať alebo modifikovať digitálny obsah takým spôsobom, že sa javí ako autentický. Táto kategória predstavuje výrazne vyššie riziko pre integritu dokazovania, keďže môže viesť k prezentácii dôkazov, ktorých pôvod a spoľahlivosť sú zásadne spochybniteľné.

Významným príkladom reflektujúcim tieto problémy je rozhodnutie v prípade *State of Washington v. Puloka* (2024).[19] V tomto prípade bola predložená video nahrávka, ktorá bola „vylepšená" pomocou AI. Použitá technológia zvýšila rozlíšenie obrazu až šesťnásobne, odstránila vizuálne artefakty, upravila tvary a farby jednotlivých objektov a doplnila informácie, ktoré neboli obsiahnuté v pôvodnom zázname. Súd

[18] National Center for State Courts. Evaluating acknowledged AI-generated evidence. 2025 [online]. Dostupné na: https://www.ncsc.org/resources-courts/evaluating-acknowledged-ai-generated-evidence

[19] Rozhodnutie súdu zo dňa 29. mája 2024, [online]. dostupné na: https://www.nacdl.org/getattachment/89dee8b2-c47d-49c0-89d4-e187efe76551/Washington-v-Puloka-(No-21-1-04851-2-KNT)-(Sup-Ct-WA-2024).pdf?lang=en-US

pritom poukázal na skutočnosť, že takto upravený dôkaz už nepredstavuje verné zachytenie reality, ale jej technologicky modifikovanú interpretáciu.
Kľúčovým problémom bolo, že použitá metóda nebola dostatočne transparentná ani vedecky overená, čo znemožňovalo jej efektívne preskúmanie. Súd preto dospel k záveru, že pripustenie takéhoto dôkazu by mohlo viesť k zmäteniu skutkových otázok a k narušeniu integrity dokazovania, a preto jeho použitie odmietol.[20] Tento prístup odráža širší trend v americkej judikatúre, ktorý zdôrazňuje potrebu prísneho posudzovania dôkazov generovaných alebo modifikovaných pomocou AI, najmä pokiaľ ide o ich transparentnosť a preskúmateľnosť.

Záver

Záverom možno konštatovať, že kategorizácia dôkazov na spracované a generované AI predstavuje analyticky presný rámec, ktorý umožňuje diferencovane posudzovať dôkaznú hodnotu a procesnú prípustnosť jednotlivých typov dôkazov. Zatiaľ čo pri dôkazoch spracovaných AI je kľúčová kontrola procesu spracovania a zabezpečenie rovnosti strán, pri dôkazoch generovaných AI vystupuje do popredia požiadavka ich overiteľnosti, vysvetliteľnosti a efektívnej spochybniteľnosti. Práve v tejto oblasti sa najvýraznejšie prejavuje potreba adaptácie tradičných princípov trestného konania na podmienky digitálneho a technologicky sprostredkovaného dokazovania.

Zoznam použitej literatúry

1. ČENTÉŠ, Jozef, a kol. Trestný poriadok I. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021
2. ŠUFLIARSKY, Peter. Umelá inteligencia. Právne listy [online]. 17. september 2025. Dostupné na: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1631-umela-inteligencia
3. ŠAMKO, Peter. Niektoré aspekty využívania umelej inteligencie v trestnom práve (alebo môže AI nahradiť znalcov), Právne listy [online]. 20. jún 2025. Dostupné na: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1591-niektore-aspekty-vyuzivania-umelej-inteligencie-v-trestnom-prave-
4. LIGETI, Katalin. Unpacking AI Evidence and (Re-)Defining Procedural Safeguards in Digital Investigations. In: AI Evidence and Criminal Proceedings. Oxford: Hart Publishing, 2026, s. 3–60
5. University of Luxembourg. The digital witness: how AI evidence is reshaping criminal justice. 19 február 2025. Dostupné na: https://www.uni.lu/en/news/the-digital-witness-how-ai-evidence-is-reshaping-criminal-justice
6. CASCONE Giulia. The use of artificial intelligence in EU criminal justice systems: first insights and emerging trends in an evolving landscape Open Res Europe

[20] Tamže, bod 14.

2025, 5:361 [online]. Dostupné na: (https://doi.org/10.12688/openreseurope.21780.1
7. National Center for State Courts. *Evaluating acknowledged AI-generated evidence*. 2025 [online]. Dostupné na: https://www.ncsc.org/resources-courts/evaluating-acknowledged-ai-generated-evidence

Kontaktné údaje

JUDr. Michal Rampášek
rampasek1@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnicka fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistky

MODERNÉ INOVÁCIE V TRESTNOM PRÁVE V KONTEXTE NEOPRÁVNENÉHO NAKLADANIA S ODPADMI[1]

MODERN DEVELOPMENTS IN CRIMINAL LAW IN THE CONTEXT OF ILLEGAL WASTE MANAGEMENT

Karin Vrtíková, Ivana Mokrá[2]

Abstrakt: Rast svetovej populácie a zvyšujúca sa spotreba tovarov vedú k výraznému nárastu množstva produkovaného odpadu. Súčasne dochádza k sprísňovaniu environmentálnych regulácií a zvyšovaniu nákladov na jeho riadne zneškodňovanie, čo vedie producentov odpadu k vyhľadávaniu lacnejších alternatív, často v krajinách s menej prísnou legislatívou a slabšími kontrolnými mechanizmami. V dôsledku toho sa obchodovanie s odpadom stalo významným ekonomickým fenoménom, ktorý je sprevádzaný aj rozvojom nelegálnych aktivít. Nezákonné nakladanie s odpadom predstavuje závažný globálny problém, ktorý narúša fungovanie legálneho trhu, financuje ďalšie formy trestnej činnosti a spôsobuje značné škody na životnom prostredí i zdraví ľudí. Príspevok sa zameriava na fenomén neoprávneného nakladania s odpadom na európskej úrovni, pričom osobitnú pozornosť venuje spôsobom páchania tejto trestnej činnosti a hodnotí, či súčasné mechanizmy právnej ochrany poskytujú dostatočný rámec na zabezpečenie environmentálne bezpečného života aj v budúcnosti.

Kľúčové slová: odpady, odpadové hospodárstvo, neoprávnené nakladanie s odpadmi, životné prostredie,

Abstract: The growth of the global population and increasing consumption of goods have led to a significant rise in the volume of waste generated. At the same time, environmental regulations have become stricter and the costs associated with proper waste disposal have increased, prompting waste producers to seek cheaper disposal alternatives, often in countries with less stringent legislation and weaker control mechanisms. As a result, the waste trade has become a significant economic phenomenon, accompanied by the expansion of illegal activities. Illegal waste handling represents a serious global

[1] Príspevok je výstupom riešenia projektu VEGA MŠVVaŠ SR číslo 1/0079/26 s názvom "Legalizácia príjmu z trestnej činnosti v kontexte výziev vyplývajúcich z bezhotovostného platobného styku".
[2] Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva a kriminológie

problem that disrupts the functioning of the legal market, finances other forms of criminal activity, and causes considerable damage to both the environment and human health. This paper focuses on the phenomenon of unauthorized waste handling at the European level, with particular attention given to the methods used in committing this type of criminal activity (modus operandi of offenders). It also evaluates whether the current mechanisms of legal protection provide a sufficient framework to ensure environmentally safe living conditions in the future.

Key words: waste, waste management, illegal waste disposal, environment,

Úvod

Nárast svetovej populácie a spotreby tovarov viedol k rapídnemu rozšíreniu produkovaného odpadu. V dôsledku nedostatku zariadení na zneškodňovanie odpadu a sprísňovania environmentálnych regulácii sa zvýšili náklady na jeho primerané zneškodnenie. Producenti odpadu hľadajú lacnejšie alternatívy likvidácie odpadu v krajinách s menej prísnymi reguláciami, lacnejšími systémami nakladania s odpadom a menej dôslednými kontrolnými mechanizmami na celoštátnej úrovni. V dôsledku toho sa **odpad stal významným zdrojom príjmov pre rozvojové krajiny.** Ruka v ruke s uvedeným a spolu s globalizáciou legálneho obchodu s odpadom sa nelegálne aktivity súvisiace s odpadom stali vážnym problémom, ktorý si uvedomuje aj spoločenstvo Európskej únie a jeho riadiace zložky. Je nutné uviesť, že nezákonné obchodovanie s odpadom sa stalo významným globálnym problémom, financuje trestnú činnosť, narúša tak legálny trh a spôsobuje významné škody nielen na životnom prostredí, ale aj na ľudských životoch. V tomto smere preto autorky upriamia pozornosť na fenomén neoprávneného nakladania s odpadom na európskej úrovni, a to najmä na *modus operandi* páchateľov a zamyslia sa nad otázkou, či súčasné mechanizmy ochrany sú dostatočné na zabezpečenie zdravotne nezávadného žitia aj v budúcnosti. Jednoznačne totiž majú za to, že pochopenie problému a veľkosti trhu je prvým krokom k vypracovaniu kvalitného textu, ktorý by dokázal poukázať na aspekty previazané s nosnou témou.

Neoprávnené nakladanie s odpadom – medzinárodná a európska rovina

Medzinárodné právo od druhej polovice 20. storočia vyprodukovalo značné množstvo medzinárodných zmlúv v oblasti ochrany životného prostredia a jeho zložiek. Z hľadiska trestnoprávnej ochrany životného prostredia je však pre Slovenskú republiku dôležité len veľmi malé množstvo z nich.

Samotná legislatíva Európskej únie v oblasti ochrany životného prostredia bola naštartovaná pod vplyvom konferencie OSN o ochrane životného prostredia z roku

1972, ktorá sa konala v Štokholme a prijala Deklaráciu OSN o ľudskom životnom prostredí. K významným dokumentom v tomto smere zaraďujeme aj Svetovú chartu prírody z roku 1982 a Deklaráciu o životnom prostredí a rozvoji prijatú na Konferencii OSN v Rio de Janeiro v roku 1992. Tieto medzinárodné zmluvné a obyčajové normy sa v zásade nezaoberajú detailne otázkou trestania zločinov proti životnému prostrediu, ktoré spáchajú jednotlivci, na rozdiel od iných medzinárodných dohovorov, ktoré vyžadujú trestný postih za porušenie ustanovenia dohovoru. Takým je napr. Bazilejský dohovor.

Práve posledný zo spomínaných, Bazilejský dohovor o kontrole pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátu a ich zneškodňovanie[3], je jednou z medzinárodných zmlúv, ktorá má vplyv na trestnoprávnu úpravu životného prostredia Slovenskej republiky, ktorý prijala OSN a je účinný od roku 1992. Jeho cieľom je zníženie pohybu nebezpečných odpadov cez hranice štátov na minimum. **Bazilejský dohovor je najvýznamnejším prameňom práva v oblasti prepravy nebezpečných odpadov cez hranice štátu a ich zneškodňovania**. Základnými princípmi na ktorých stojí Bazilejský dohovor sú minimalizácia produkcie odpadov, spracovanie odpadov čo najbližšie miestu jeho vzniku a redukcia cezhraničnej prepravy odpadov. Na rozdiel od dvoch vyššie spomenutých medzinárodných zmlúv Bazilejský dohovor nemenuje len konania, ktoré sú zakázané, ale sám aj ukladá povinnosť zmluvným stranám kriminalizovať nedovolenú prepravu nebezpečných odpadov alebo iných odpadov. Štáty v rámci Bazilejského dohovoru ratifikovali niekoľko zmien, ktoré sú nasledovné:

- v prílohe č. I a prijatie dvoch nových príloh č. VIII a IX k Bazilejskému dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní: Boli prijaté pod gesciou Organizácie Spojených národov v dňoch 23. až 27. februára 1998 v Kuchingu.
- v prílohe č. I a prílohy č. VIII a IX pre Slovenskú republiku nadobudli platnosť 6. novembra 1998;[4]
- IV. Dodatok k Bazilejskému dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní: Bol prijatý pod gesciou Organizácie Spojených národov 22. septembra 1995 v Ženeve.

[3] Bol podpísaný 22. marca 1989 v **Bazileji**. Listina o **pristúpení ČSFR** k dohovoru bola uložená u generálneho tajomníka OSN 24. júla 1991. Dohovor nadobudol **platnosť** (aj pre ČSFR) 5. mája 1992. Notifikácia sukcesie Slovenskej republiky do dohovoru sa uskutočnila 28. mája 1993 s platnosťou od 1. januára 1993.

[4] Bližšie pozri Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 132/2000 Z. z. o prijatí Zmien v prílohe č. I a prijatí dvoch nových príloh č. VIII a IX k Bazilejskému dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní, ako aj Register mnohostranných medzinárodných zmlúv Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky v oblasti životného prostredia

Ratifikačná listina Slovenskej republiky o prijatí bola uložená u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov, depozitára Dohovoru, 11. septembra 1998.[5]

Záverom je nutné skonštatovať, že na globálnej úrovni neexistuje žiadna medzinárodná zmluva, ktorá by stanovila záväzky pre zmluvné strany zaviesť a garantovať prostredníctvom prostriedkov vnútroštátneho práva postih fyzických alebo právnických osôb za porušenie pravidiel ochrany životného prostredia v ich jurisdikcii. Treba tomu rozumieť tak, že vzhľadom na charakter medzinárodného práva, v ktorom sa uplatňovanie trestného postihu osôb, ktoré sú pod jurisdikciou suverénneho štátu považuje za jeho vnútornú záležitosť, nemožno očakávať, že by zodpovednosť mohla byť predmetom globálnej zmluvy. Priestor sa tu otvára na regionálnej úrovni, čoho dôkazom bola aktivita Rady Európy. Jej výsledkom je Dohovor o ochrane životného prostredia prostriedkami trestného práva

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1203 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva

Trestnoprávna ochrana životného prostredia nie je výnimkou a preto je na tomto mieste potrebné uviesť tie najvýznamnejšie právne akty Únie z danej oblasti. Najznámejšou a najkomplexnejšou smernicou v oblasti ochrany životného prostredia prostredníctvom trestného práva, avšak s dosahom aj na odpady je **SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2024/1203 z 11. apríla 2024 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva**, ktorou sa nahrádzajú smernice 2008/99/ES a 2009/123/ES (ďalej len „*Smernica*"). Táto smernica reaguje na nárast počtu trestných činov proti životnému prostrediu a ich účinkov, ktoré ohrozujú činnosť práva Únie v oblasti životného prostredia, a vyvolávajú v Únii pretrvávajúce obavy. Takéto trestné činy sa čoraz viac rozširujú za hranice členských štátov, v ktorých sa páchajú. Na jednej strane síce predstavujú hrozbu pre životné prostredie, a preto vyžadujú vhodnú a účinnú reakciu, ktorá si často vyžaduje účinnú cezhraničnú spoluprácu, na strane druhej možnosťou vysokého zisku sa zaraďujú medzi trestné činy, ktoré sú pre páchateľov lukratívne, a to hneď z niekoľkých dôvodov, ktoré vymedzíme ďalej v texte.

Spomínaná smernica o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva ustanovuje aj viaceré povinnosti, na ktoré je potrebné upozorniť. Smernica stanovuje že by sa mali sprísniť sankcie s cieľom posilniť ich odrádzajúci účinok a mala by sa zlepšiť účinnosť odhaľovania, vyšetrovania, trestného stíhania a vydávania rozhodnutí v súvislosti s trestnými činmi proti životnému prostrediu.

[5] Bližšie pozri Register mnohostranných medzinárodných zmlúv Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky v oblasti životného prostredia.

Ďalej by členské štáty mali kriminalizovať určité protiprávne konanie, zabezpečiť väčšiu presnosť, pokiaľ ide o vymedzenie relevantných trestných činov a harmonizovať druhy a úrovne sankcií. Nesplnenie právnej povinnosti konať môže mať ten istý nepriaznivý následok na životné prostredie a ľudské zdravie ako aktívne konanie. Vymedzenie trestných činov v tejto smernici by sa preto malo v príslušných prípadoch vzťahovať tak na konania, ako aj na opomenutia konaní.

Pre prevádzkovateľov platí, aby podnikali potrebné kroky na dosiahnutie súladu s legislatívnymi regulačnými a správnymi ustanoveniami týkajúcimi sa ochrany životného prostredia, ktoré sa uplatňujú pri vykonávaní príslušnej činnosti, a to aj dodržiavaním svojich povinností stanovených v príslušnom práve Únie a vnútroštátnom práve.

Protiprávny zber, preprava, spracúvanie odpadu a nedostatočný dohľad nad takýmito operáciami, či nedostatočná následná starostlivosť o miesta zneškodňovania vrátane činnosti, ktorú uskutočňujú obchodníci alebo sprostredkovatelia, môže spôsobiť ničivé účinky na životné prostredie a ľudské zdravie. Takéto účinky môžu byť spôsobené protiprávnym konaním, ktoré sa týka škodlivého odpadu z farmaceutických výrobkov, omamných látok vrátane zložiek na výrobu omamných látok, chemických látok, odpadu obsahujúceho kyseliny alebo zásady alebo odpadu obsahujúceho jedy, ťažké kovy, olej, tuk, elektrického a elektronického odpadu, vozidiel po dobe životnosti alebo plastového odpadu. Členské štáty by preto mali zabezpečiť, aby nezákonné nakladanie s odpadom predstavovalo trestný čin, ak sa takéto konanie týka nebezpečného odpadu v nezanedbateľnom množstve alebo sa týka iného odpadu a takýto iný odpad spôsobí alebo môže spôsobiť podstatnú škodu na životnom prostredí alebo ľudskom zdraví.

Smernica predpokladá zber, prepravu alebo spracovanie odpadu, dohľad nad takýmito operáciami a následnú starostlivosť o miesta zneškodňovania vrátane ďalších činností, ktoré uskutočňujú obchodníci či sprostredkovatelia, ak sa to týka nebezpečného odpadu v nezanedbateľnom množstve, alebo ak sa to týka iného ako nebezpečného odpadu, avšak zároveň je takýmto konaním spôsobená smrť, resp. vážna ujma na zdraví akejkoľvek osobe alebo podstatná škoda na kvalite ovzdušia, vody, pôdy či škôd na ekosystéme, živočíchoch alebo rastlinách. Zároveň Smernica ustanovuje za trestný čin prepravu odpadu v zmysle čl. 3 bod 26 nariadenia[6]

[6] **Nezákonná preprava** je akákoľvek preprava uskutočnená: a) bez oznámenia dotknutým príslušným orgánom podľa tohto nariadenia; b) bez súhlasu dotknutých príslušných orgánov podľa tohto nariadenia; c) so súhlasom získaným od dotknutých príslušných orgánov podľa tohto nariadenia falšovaním, skreslením skutočností alebo podvodom; d) spôsobom, ktorý nie je v súlade s informáciami uvedenými v doklade o oznámení alebo informáciami, ktoré sú uvedené alebo sa majú poskytnúť v doklade o pohybe, s výnimkou menších administratívnych chýb v doklade o oznámení alebo doklade o pohybe; e) spôsobom, ktorý má za následok zhodnotenie alebo zneškodnenie, ktoré je v rozpore s právom Únie alebo medzinárodným právom; f) v rozpore s článkom 4 ods. 1 a 3 alebo

Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1157 z 11. apríla 2024 o preprave odpadu, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1257/2013 a (EÚ) 2020/1056 a zrušuje nariadenie (ES) č. 1013/2006,[7] a to v prípade, ak sa takéto konanie týka nezanedbateľného množstva, či už v rámci jednej prepravy, alebo v rámci viacerých prepráv, ktoré sa zdajú prepojené.

Ďalej v zmysle aktuálne platnej Smernice platí, že **členské štáty musia zabezpečiť, aby trestné činy súvisiace s konaním uvedeným v odseku 2 predstavovali kvalifikované trestné činy, ak takéto konanie spôsobí**:

- a) zničenie alebo rozsiahlu a podstatnú škodu, ktorá je buď nezvratná alebo dlhodobá, na ekosystéme značnej veľkosti alebo environmentálnej hodnoty, alebo na biotope v chránenej lokalite; alebo
- b) rozsiahlu a podstatnú škodu, ktorá je buď nezvratná alebo dlhodobá na kvalite ovzdušia, pôdy alebo vody.

Medzi ďalšie dôležité povinnosti vyplývajúce zo Smernice, týkajúce sa odpadov platí, že zákonodarca je povinný zabezpečiť pri týchto trestných činoch, aby na ich naplnenie postačovalo z hľadiska subjektívnej stránky ich vykonanie aj **z hrubej nedbanlivosti**. K danému konceptu možno uviesť nasledovné: „že hrubá nedbanlivosť nepredstavuje novú formu zavinenia. Ide skôr o vyšší stupeň intenzity existujúcej vedomej alebo nevedomej nedbanlivosti, ktorého určenie má zásadný význam z hľadiska trestnoprávneho postihu a naplnenia princípu ultima ratio."[8]

Smernica taktiež ustanovuje, že podnecovanie, napomáhanie a navádzanie na spáchanie trestných činov súvisiacich s odpadmi musí byť trestné.

Smernica sa taktiež orientuje aj v rámci sankcii za spáchané protiprávne konanie, a to nasledovne:

- **sankcie pre fyzické osoby** – v zmysle smernice sú členské štáty povinné zabezpečiť, aby za trestné činy previazané s odpadmi bol ukladaný trest odňatia slobody **s hornou hranicou trestnej sadzby minimálne päť rokov**, pričom sú členské štáty povinné ukladať aj tzv. doplnkové sankcie v podobe:
  - povinnosti obnoviť životné prostredie, ak je škoda zvratná, alebo
  - nahradenia škody na životnom prostredí, ak je škoda nezvratná,

článkom 37, 39, 40, 45, 46, 48, 49, 50 alebo 52; g) spôsobom, ktorý v súvislosti s prepravou odpadu, ako je uvedená v článku 4 ods. 4 a 5, nie je v súlade s požiadavkami uvedenými v článku 18 ods. 2, 4, 6 a 10 alebo s informáciami, ktoré sú uvedené alebo sa majú poskytnúť v doklade v prílohe VII, s výnimkou menších administratívnych chýb v doklade v prílohe VII;

[7] Online dostupné na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401157

[8] KIKO, M., RICHTER, D.: Hrubá nedbanlivosť v trestnom práve ako základ budúcej rekodifikácie Trestného zákona?** Právny obzor, 108, 2025, č. 6, s. 579 – 602

- uloženia pokuty, ktorá je primeraná závažnosti konania a individuálnym, finančným a iným okolnostiam dotknutej fyzickej osoby a v príslušných prípadoch sa určujú s náležitým ohľadom na závažnosť a dĺžku trvania škody spôsobenej na životnom prostredí a na finančné výhody plynúce z trestného činu;
- vylúčenia z prístupu k verejnému financovaniu vrátane postupov verejného obstarávania, grantov, koncesií a oprávnení;
- zákazu zastávania v právnickej osobe vedúce postavenie rovnakého typu ako typu použitého na spáchanie trestného činu;
- odobratia povolení a oprávnení na vykonávanie činností, ktoré viedli k príslušnému trestnému činu;
- dočasných zákazov kandidovať na verejnú funkciu;
- uverejnenia celého súdneho rozhodnutia alebo jeho časti, ktoré sa týka spáchaného trestného činu a uložených sankcii alebo opatrení, ktoré môžu zahŕňať osobné údaje o odsúdených osobách len v riadne odôvodnených výnimočných prípadoch, a na základe individuálneho posúdenia a presvedčenia o existencii verejného záujmu.

- **sankcie pre právnické osoby** - členské štáty prijmú potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby ako trestné sankcie pre právnické osoby, voči ktorým sa vyvodzuje zodpovednosť podľa článku 6 ods. 1 alebo 2 za trestné činy uvedené v článkoch 3 a 4, zahŕňali peňažné sankcie. Členské štáty tiež prijmú potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby trestné alebo iné ako trestné sankcie či opatrenia pre takéto právnické osoby mohli zahŕňať:
  - **povinnosť**:
    - obnoviť životné prostredie v stanovenej lehote, ak je škoda zvratná, alebo
    - nahradiť škodu na životnom prostredí, ak je škoda nezvratná alebo páchateľ nie je schopný takúto nápravu vykonať;
- vylúčenie z prístupu k verejnému financovaniu vrátane postupov verejného obstarávania, grantov, koncesií a oprávnení;
- vylúčenie z nároku na verejné dávky alebo pomoc,
- **dočasný alebo trvalý zákaz vykonávania podnikateľských činností;**
- **odobratie povolení a oprávnení na vykonávanie činností, ktoré viedli k spáchaniu predmetného trestného činu**;
- uloženie súdneho dohľadu;
- súdne rozhodnutie o zániku právnickej osoby;
- zatvorenie prevádzok, ktoré boli použité na spáchanie trestného činu;

- povinnosť zaviesť systémy náležitej starostlivosti na zlepšenie dodržiavania environmentálnych noriem;
- ak existuje verejný záujem, zverejnenie celého súdneho rozhodnutia alebo jeho časti, ktoré sa týka spáchaného trestného činu a uložených sankcií alebo opatrení, bez toho, aby boli dotknuté pravidlá ochrany súkromia a osobných údajov;
- povinnosť prijať potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa aspoň v prípade právnických osôb, voči ktorým sa vyvodzuje zodpovednosť podľa článku 6 ods. 1, mohli za trestné činy, na ktoré sa vzťahuje článok 3 ods. 2 uložiť peňažné sankcie trestnej alebo inej ako trestnej povahy, ktorých výška je primeraná závažnosti konania a osobným, finančným a iným pomerom dotknutých právnických osôb. Členské štáty prijmú potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby maximálna výška takýchto peňažných sankcií nebola nižšia ako:
    - v prípade trestných činov, na ktoré sa vzťahuje článok 3 ods. 2 písm. a) až l) a písm. p), s) a t) 5 % celkového celosvetového obratu právnickej osoby buď v hospodárskom roku predchádzajúcom roku, v ktorom bol trestný čin spáchaný, alebo v hospodárskom roku predchádzajúcom roku rozhodnutia o uložení peňažnej sankcie, alebo
    - suma zodpovedajúca 40 000 000 EUR.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1157 z 11. apríla 2024 o preprave odpadu, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1257/2013 a (EÚ) 2020/1056 a zrušuje nariadenie (ES) č. 1013/2006

Predmetné je nové európske nariadenie (Waste Shipment Regulation – WSR), ktoré nadobudne úplnú účinnosť dňa 21. mája 2026 a nahradí doterajšie pravidlá o cezhraničnej preprave odpadu v Európskej únii. Zrušuje staršie nariadenie (ES) č. 1013/2006, ktoré doposiaľ upravovalo prepravu odpadu medzi členskými štátmi a s tretími krajinami. Súčasne mení dva ďalšie dôležité právne akty: Nariadenie (EÚ) 1257/2013 (napr. o recyklácii lodí) a Nariadenie (EÚ) 2020/1056 ako súčasť balíka *Single Window Environment for Customs*.
V tomto nariadení sa **stanovujú opatrenia na ochranu životného prostredia a zdravia ľudí a na prispenie ku klimatickej neutralite a k dosiahnutiu obehového hospodárstva a nulového znečistenia predchádzaním alebo znižovaním nepriaznivých vplyvov, ktoré môžu vyplynúť z prepravy odpadu a spracúvania odpadu v mieste určenia**. Zavádzajú sa ním postupy a kontrolné režimy prepravy

odpadu v závislosti od pôvodu, miesta určenia a trasy prepravy, druhu odpadu a spôsobu spracovania odpadu na mieste jeho určenia.[9]
Uvedené Nariadenie bolo prijaté za účelom zlepšenia ochrany životného prostredia a verejného zdravia pri pohybe odpadu medzi štátmi Európskej únie a aj mimo nej. Zohľadňuje cieľ obehovej ekonomiky, ktorým je menej odpadu, viac recyklácie a efektívne nakladanie so zdrojmi a zároveň ustanovuje zrozumiteľnejšie, účinnejšie a modernejšie pravidlá, napr. elektronickú výmenu dokumentov.
V tejto chvíli upriamime pozornosť na kľúčové zmeny, ktoré nastali v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou. Zmeny možno uviesť nasledovne:

- komplexnejšie pravidlá pre všetky prepravy odpadu, platí to tak pre odpad dovážaný do Európskej únie, ako aj odpad vyvážaný z EÚ a pre odpad prechádzajúci územím EÚ,
- zaviedli sa prísnejšie pravidlá pre export odpadu mimo Európskej únie – ktorý je v zmysle Nariadenia možný len ak krajina dokáže, že s odpadom bude nakladať environmentálne bezpečne, napr. auditovaním a dohľadom Európskej komisie,
- zvýšená kontrola a boj proti nelegálnym prepravám – teda nové pravidlá zavádzajú opatrenia proti šíreniu odpadov bez riadneho povolenia,
- zavádza sa tzv. elektronická výmena informácii (DIWASS – Digital Waste Shipment System) – v rámci digitálneho oznamovania, sledovania a kontroly prepráv odpadu medzi členskými štátmi a Európskom komisiou.

Účinnosť dané Nariadenia nadobudne tak ako predchádzajúca Smernica, a to **21. mája 2026**. **Nakoľko Nariadenie bolo schválené dňa 11. apríla 2024, slovenský zákonodarca mal viac ako dva roky na implementáciu právnej úpravy.**

Obchodovanie s nelegálnym odpadom

Na tomto mieste, máme jednoznačne za to, že je nutné a žiadúce upriamiť pozornosť na nasledujúcu skutočnosť. **Obchodovanie s nelegálnym odpadom** zahŕňa prepravu, spracovanie a zneškodňovanie odpadu mimo regulačných rámcov stanovených členskými štátmi a Európskou úniou. Obchoduje sa so všetkými druhmi odpadu, vrátane komunálneho, elektronického a akýchkoľvek foriem nebezpečného odpadu. V závislosti od druhu odpadu prebieha obchodovanie v rámci členských štátov alebo medzi nimi, ako aj do krajín mimo Európsku úniu.[10]

[9] Čl. 1 Nariadenia EP a R 2024/1157 z 11. apríla 2024 o preprave odpadu
[10] Europol prehľad, Všeobecná správa o činnosti Europolu, Európsky policajný úrad 2013, Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2013, ISSN: 1977-8163, online dostupné na: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/sk_europolreviewslovak%20%281%29.pdf

Nezákonné obchodovanie s odpadom je charakterizované interakciou rôznorodého prepojenia kriminálnych aktérov, a to jednotlivcov (napr. podnikateľov či verejných činiteľov), ktorí môžu konať samostatne alebo v malých skupinách, producentov odpadu (napr. spoločnosti či obce), spoločnosti nakladajúce s odpadom (napr. zberateľov, spracovateľských zariadení) a organizovaných zločineckých skupín.[11] Ako autorky uviedli vyššie, jednotlivci aj spoločnosti konajúce nelegálne môžu minimalizovať náklady súvisiace s nakladaním s odpadom alebo maximalizovať svoje zisky predajom odpadu do iných krajín. Môžu spolupracovať s malými kriminálnymi skupinami alebo organizovanými zločineckými skupinami prostredníctvom sprostredkovateľov, ako aj organizovať sa do malých kriminálnych skupín na vykonávanie vlastných operácii obchodovania s odpadom. V neposlednom rade je nutné upozorniť na páchateľov pôsobiacich v legálnom sektore odpadového hospodárstva, ktorí sú obzvlášť problematickí keďže často disponujú vynikajúcou znalosťou trhu s odpadom, jeho komplexného systému a spôsobov, ako sa vyhnúť kontrole.[12]

Praktický prípad

„Plastový odpad pochádzajúci z európskych krajín, napríklad z Belgicka, Španielska či Nemecka, bol predaný do ázijských krajín, napr. do Číne, Indie či Indonézie. Zásielky plastov obsahovali zvyšky nemocničného odpadu a živočíšne pozostatky. Kontaminovaný odpad bol do kontajnerov naložený ako prvý a čistý plastový odpad bol umiestnený navrch, aby ho zakryl. Na získanie povolenia na prepravu boli administratívnym orgánom zaslané fotografie týchto zdanlivo čistých nákladov plastu. Odpadol bol vyvezený bez povolenia a s falšovanými nákladnými listami. Vyšetrovanie zistilo, že touto metódou bolo uskutočnených najmenej 600 nelegálnych zásielok."[13]

Vyššie uvedené protiprávne konanie nie je ani zďaleka jediné a viaceré krajiny Európskej únie sa s takýmito protiprávnymi konaniami opakovane stretávajú. Spomeňme si len na nedávne vydaných 33 zatykačov v Albánsku, v kauze toxického odpadu. V júli 2024 odpad z Albánska vyviezli vo viac než 100 kontajneroch. Thajsko zásielku odmietlo prijať po tvrdeniach environmentálnej organizácie, že išlo o nelegálny toxický odpad. Následne sa táto zásielka vrátila späť do Albánska. Hovorkyňa prokuratúry tvrdí, že operácia bezpečnostných orgánov ešte nie je ukončená a nadväzuje na výsledky analýz z laboratória v Taliansku, ktoré potvrdili, že materiály sú toxickým odpadom. Albánske colné dokumenty uvádzali, že zásielka

[11] Meneghini C., Favarin S., Joyce T. (2019), Estimating illicit waste trafficking in Europe, Transcrime Research in Brief - N.5/2019, Milano (IT): Transcrime - Università Cattolica del Sacro Cuore

[12] Meneghini, C., Favarin, S. Joyce, T., Estimating Illicit Waste Trafficking in Europe, Transcrime, Reseach in Brief, 2019., ISBN: 978-88-99719-11-1

[13] Tam tiež

obsahovala oxid železitý, ktorý je legálnym vývozným tovarom. Environmentálna organizácia Basel Action Network (BAN) s odvolaním na whistleblowera uviedla, že zmienená zásielka obsahovala prach z elektrickej oblúkovej pece, čo je toxický vedľajší produkt výroby ocele. Experti v Albánsku v októbri v rámci vyšetrovania obchodovania so zakázaným tovarom odobrali vzorky z tejto zásielky. Prokuratúra v tom čase uviedla, že v **spolupráci s Európskym úradom pre boj proti podvodom** začala s vyšetrovaním predpokladaného pašovania a zneužitia právomocí. Požiadali niekoľko inštitúcií, aby sprístupnili svoje laboratóriá a odborníkov na vykonanie analýz. Tieto vzorky podľa hovorkyne prokuratúry následne poslali do laboratória v Taliansku.[14]

Albánsko, ako krajina, ktorá sa snaží o svoje miesto v Európskej únií, musí zlepšiť monitorovanie životného prostredia a posilniť administratívne kapacity, aby spĺňalo normy EÚ. Napriek výzvam viedlo vyšetrovanie Špecializovanej protikorupčnej štruktúry (SPAK) týkajúce sa spaľovne v Tirane k odsúdeniu niekoľkých mestských úradníkov vrátane bývalého ministra. Vyšetrovanie 102 kontajnerov s podozrivým toxickým odpadom vráteným z Thajska v októbri 2024 stále prebieha.[15]

V tomto smere si preto možno klásť otázku, ako ďalej? Aké riešenie využiť a aký nástroj použiť na tento, zatiaľ defenzívny boj? Dňa 20. mája 2024 nadobudlo účinnosť nové nariadenie o preprave odpadu. Jeho cieľom je lepšie zabezpečiť, aby bol odpad vyvážaný mimo Európsku úniu riadne spracovaný a zároveň parciálnym cieľom je modernizácia postupov prepravy tak, aby odrážali ciele obehového hospodárstva a klimatickej neutrality. Avšak, zmena, na ktorú upriamujeme pozornosť súvisí s vykonávaním kontrol v zložitých cezhraničných prípadoch nelegálnych prepráv odpadu. Novodoplnené ustanovenia Nariadenia o preprave odpadu totiž zahŕňajú **mandát pre Európsku komisiu vykonávať kontroly v zložitých cezhraničných prípadoch nelegálnych prepráv odpadu**. **Komisia poverí vykonávaním týchto právomocí Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF)**. V tomto smere je potrebné jednoznačne uviesť, že práca v oblasti nelegálnym prepráv odpadu nie je pre OLAF nová. Úrad má dlhoročné skúsenosti s odhaľovaním nezákonnej cezhraničnej prepravy nebezpečných látok, vrátane nelegálneho odpadu. Jeho činnosť vychádza z nariadenia (ES) č. 515/97 o vzájomnej administratívnej pomoci v colnej oblasti. V súčasnosti sa aktivity OLAF-u a podpora poskytovaná členským štátom zameriavajú najmä na nelegálny vývoz mimo Európsku úniu. Ako príklad možno uviesť situáciu z roku 2021, kedy upozornenia a spravodajské informácie

[14] Tlačová správa Generálnej prokuratúry Albánskej republiky, online dostupná na: https://www.pp.gov.al/Media_en/Press_Release/Expertise_Confirms_Toxic_Waste_on_Moliva_XA443A_Durres_Prosecution_Office_Requests_Security_Measures_for_33_Individuals_20_Executed.html (navštívené dňa 14.3.2026)

[15] Správa o stave Albánska, Rada Európskej únie. 2025. online dostupné na: https://enlargement.ec.europa.eu/albania-report-2025_en (navštívené dňa 11.3.2026)

OLAF-u, pomohli talianskym colným orgánom zablokovať pokusy o prepašovanie 800 ton plastového odpadu do Malajzie. V dvoch rôznych prípadoch bol odpad falošne deklarovaný ako surovina a OLAF pomohol preukázať, že neboli dodržané postupy vývozu odpadu a že vývozcovia nemali potrebné povolenia.[16]
Vyšetrovacia stratégia OLAF-u v tejto oblasti je založená na podrobnej analýze colných a obchodných údajov, colných vyhlásení a obchodných dokumentov. Prostredníctvom systému rýchleho varovania, ktorý spravuje OLAF, môže úrad poskytovať vnútroštátnym orgánom informácie o podozrivých vývozoch odpadu alebo odporúčať kontroly v cieľových krajinách. OLAF monitoruje pôvodné zásielky aj návraty odmietnutých kontajnerov, aby sa zabezpečilo, že nebudú odklonené počas návratu do krajiny pôvodu v Európskej únii.
Okrem toho OLAF na požiadanie pôsobí ako spojovací a koordinačný orgán a nadviazal spoluprácu s dotknutými tretími krajinami. V roku 2023 napríklad viedol spoločnú colnú operáciu NOXIA v spolupráci s ASEM[17] a **pod jeho vedením bolo zaistených viac ako 1221 ton nelegálneho odpadu, 27 469 litrov a 5 ton nelegálnych pesticídov, ako aj viac ako 67 miliónov cigariet a 10 ton tabaku. Operácia bola zameraná na hlbokomorské kontajnery v prístavoch EÚ a Ázie s cieľom zabrániť pašovaniu nebezpečných látok.[18]**

Záver

Ochrana životného prostredia je jednou z hlavných priorít Európskej komisie. Zmena klímy a zhoršovanie stavu životného prostredia predstavujú existenčné hrozby nielen pre Európsku úniu, ale pre celý svet. V dôsledku toho sa environmentálna kriminalita stáva čoraz významnejším problémom. Zločinecké organizácie rozširujú svoju činnosť do tohto sektora, ktorý je mimoriadne výnosný a relatívne málo rizikový, keďže sankcie ukladané za takéto činnosti sú podstatne miernejšie v porovnaní s inými „tradičnejšími" trestnými činmi, ako je napríklad obchodovanie s drogami, obchodovanie s ľuďmi a ďalšie. Podľa Interpolu a Programu OSN pre životné prostredie predstavujú environmentálna kriminalita jednu zo štyroch najrozšírejších trestných činností na svete spolu s obchodovaním s drogami, obchodovaním s ľuďmi a korupciou, pričom Europol uvádza, že môže byť rovnako výnosná ako nelegálne

[16] Garruto, L.I., Grassin, S, Fighting Waste Trafficking in the EU: A Stronger Role for the European Anti-Fraud Office, The Reviewed Waste Shipment Regulation and its Enforcement Provisions, Eucrim, 2024, Vol. 19(2), eucrim, pp143–145. DOI: https://doi.org/10.30709/eu_crim-2024-009, ISSN: 1862-6947

[17] ASEM združuje 53 partnerov z celej Európy a Ázie, ktorí predstavujú približne 65 percent svetového HDP a 68 percent svetového obchodu.

[18] OLAF, Operation NOXIA: OLAF leads operation against dangerous substances, PRESS RELEASE No 17/2023, online dostupné na: https://anti-fraud.ec.europa.eu/media-corner/news/operation-noxia-olaf-leads-operation-against-dangerous-substances-2023-10-16_en (navštívené dňa 31.5.2026)

obchodovanie s drogami. Relatívne nízke sankcie za environmentálnu kriminalitu v porovnaní napríklad s obchodovaním s drogami vedú k výraznému nárastu takýchto nezákonných činností. Environmentálna kriminalita sa preto stala jednou z priorít Európskej únie v boji proti závažnej a organizovanej kriminalite. Podľa dostupných odhadov, môže byť 15% - 30% všetkých prepráv odpadu nelegálnych, pričom hodnota tohto obchodu môže dosahovať až takmer 10 miliónov eur ročne.[19]
Za pozitívne považujeme aktualizovanie **Nariadenia EÚ o preprave odpadu**, ktorého kardinálnym cieľom je podpora nadnárodných vyšetrovaní nezákonného obchodovania s odpadom, vytvorenie skupiny EÚ na presadzovanie pravidiel s cieľom posilniť koordináciu, a to aj s medzinárodnými partnermi a zlepšenie pravidiel týkajúcich sa sankcií a presadzovania. Cieľom nových pravidiel je lepšie zabezpečiť, aby sa s odpadom vyvážaným mimo EÚ riadne nakladalo, a modernizovať postupy prepravy tak, aby odrážali ciele obehového hospodárstva a klimatickej neutrality. Zavedie sa napríklad používanie elektronického systému EÚ na predkladanie a výmenu informácií. Okrem toho sa posilní presadzovanie nariadenia o preprave odpadu a boj proti nezákonnej preprave odpadu zlepšením vysledovateľnosti zásielok a podporou efektívnejšej cezhraničnej koordinácie. Nové ustanovenia zahŕňajú mandát pre Európsku komisiu na vykonávanie inšpekcií v zložitých cezhraničných prípadoch nelegálnej prepravy odpadu. Komisia poverí Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF) vykonávaním týchto právomocí v oblasti presadzovania práva. jeho vyšetrovatelia zohrávali v posledných rokoch v rámci existujúcich právnych rámcov. **V kontexte aj vyššie uvedeného máme jednoznačne za to, že novodoplnené ustanovenia nariadenia o preprave odpadu venované kontrolám cezhraničných prepráv odpadu, ktoré môže vykonávať Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF), je jednoznačne krok správnym smerom.** Samotné nové nariadenie o preprave odpadu možno jednoznačne vyhodnotiť ako dôležitý krok v boji proti nelegálnej preprave odpadu, pričom posilnenie právomoci OLAF-u tomu prispejú v markantnej miere, nakoľko môžu konať priamo v teréne, a teda účinne zasahovať pri podozrivých pohyboch odpadu. S ohľadom na vyššie uvedené preto konštatujeme, že táto spolupráca vysiela jasný signál proti obchodovaniu s odpadom a posilňuje boj proti nelegálnym prepravám odpadu, a v neposlednom rade prispieva k ochrane života a zdravia ľudí a taktiež k ochrane životného prostredia.

Zoznam použitej literatúry

1. Europol prehľad, Všeobecná správa o činnosti Europolu, Európsky policajný úrad 2013, Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2013, ISSN:

[19] Hodnotenie hrozieb závažnej a organizovanej kriminality Európskej únie. Meniaca sa DNA závažnej a organizovanej kriminality. Luxemburg. Úrad pre publikácie Európskej únie. 2025. s. 65

1977-8163, online dostupné na: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/sk_europolreviewslovak%20%281%29.pdf
2. Garruto, L.I., Grassin, S, Fighting Waste Trafficking in the EU: A Stronger Role for the European Anti-Fraud Office, The Reviewed Waste Shipment Regulation and its Enforcement Provisions, Eucrim, 2024, Vol. 19(2), eucrim, pp143–145. ISSN: 1862-6947
3. Hodnotenie hrozieb závažnej a organizovanej kriminality Európskej únie. Meniaca sa DNA závažnej a organizovanej kriminality. Luxemburg. Úrad pre publikácie Európskej únie. 2025. s. 98. ISBN: 978-92-9414-000-5
4. KIKO, M., RICHTER, D.: Hrubá nedbanlivosť v trestnom práve ako základ budúcej rekodifikácie Trestného zákona?In: Právny obzor, 108, 2025, č. 6, s. 579 – 602, ISSN 2729-9228
5. Meneghini C., Favarin S., Joyce T. (2019), Estimating illicit waste trafficking in Europe, Transcrime Research in Brief - N.5/2019, Milano (IT): Transcrime - Università Cattolica del Sacro Cuore, ISBN: 978-88-99719-11-1
6. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady 2024/1157, z 11. apríla 2024 o preprave odpadu, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1257/2013 a (EÚ) 2020/1056 a zrušuje nariadenie (ES) č. 1013/2006
7. Nariadenie (ES) č. 515/97 o vzájomnej administratívnej pomoci v colnej oblasti
8. OLAF, Operation NOXIA: OLAF leads operation against dangerous substances, PRESS RELEASE No 17/2023, online dostupné na: https://anti-fraud.ec.europa.eu/media-corner/news/operation-noxia-olaf-leads-operation-against-dangerous-substances-2023-10-16_en
9. Správa o stave Albánska, Rada Európskej únie. 2025. online dostupné na: https://enlargement.ec.europa.eu/albania-report-2025_en (navštívené dňa 11.3.2026)
10. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1203 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva
11. Tlačová správa Generálnej prokuratúry Albánskej republiky, online dostupná na: https://www.pp.gov.al/Media_en/Press_Release/Expertise_Confirms_Toxic_Waste_on_Moliva_XA443A_Durres_Prosecution_Office_Requests_Security_Measures_for_33_Individuals_20_Executed.html (navštívené dňa 14.3.2026)

Kontaktné údaje

JUDr. Karin Vrtíková, PhD.
kvrtikova@gmail.com
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave
Katedra trestného práva a kriminológie

JUDr. Ivana Mokrá, PhD.,
mokra.ivana@gmail.com
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave
Katedra trestného práva a kriminológie

UMELÁ INTELIGENCIA AKO NÁSTROJ ROZHODOVANIA V OBCHODNÝCH SPOLOČNOSTIACH: TRESTNOPRÁVNE RIZIKÁ A ZODPOVEDNOSŤ PRI ÚPADKU A LIKVIDÁCII

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A DECISION-MAKING TOOL IN COMMERCIAL COMPANIES: CRIMINAL LAW RISKS AND LIABILITY IN INSOLVENCY AND LIQUIDATION

Jozef Michalko[1], Jana Koprdová Gálová[2], Peter Kišš[3]

Abstrakt: Príspevok skúma trestnoprávne aspekty využívania umelej inteligencie pri rozhodovaní v obchodných spoločnostiach, ak podnikateľ nasadí licencovaný AI systém dodaný treťou osobou a jeho výstupy sa premietnu do rozhodnutí s negatívnym dopadom na majetkové pomery spoločnosti až do štádia hroziaceho úpadku alebo úpadku. Keďže AI nie je subjektom práva, pozornosť sa sústreďuje na rozdelenie zodpovednosti medzi štatutára a obchodníka, pričom relevantné je posúdenie konania a zavinenia osôb, ktoré AI systém zavádzajú, používajú alebo poskytujú. Ťažiskom je analýza hraníc odbornej starostlivosti štatutárneho orgánu pri spoliehaní sa na AI a súčasne zodpovednostných implikácií na strane obchodníka (informačné povinnosti, predvídateľnosť rizík, vyhlásenia o vlastnostiach systému). V trestnoprávnej rovine príspevok skúma, za akých podmienok môže rozhodovanie podporené umelou inteligenciou nadobudnúť trestnoprávnu relevanciu v úpadkových situáciách.

Kľúčové slová: umelá inteligencia, úpadok, odborná starostlivosť.

Abstract: The article examines the criminal law aspects of the use of artificial intelligence in decision-making in commercial companies if an entrepreneur deploys a licensed AI system supplied by a third party and its outputs are reflected in decisions with a negative impact on the company's financial situation, up to the stage of imminent bankruptcy or bankruptcy. Since AI is not a legal entity, attention is focused on the division of responsibility between the statutory body and the trader, whereby it is relevant to assess the conduct and

[1] Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
[2] Právnická fakulta Uninverzity Komenského v Bratislave
[3] Právnická fakulta Uninverzity Komenského v Bratislave

fault of the persons who implement, use, or provide the AI system. The focus is on analyzing the limits of professional care of the statutory body when relying on AI and, at the same time, the liability implications on the part of the trader (information obligations, predictability of risks, statements about the characteristics of the system). At the criminal law level, the article examines the conditions under which AI-supported decision-making may become criminally relevant in bankruptcy situations.

Key words: artificial intelligence, decline, professional care.

Úvod

Digitalizácia podnikateľského prostredia zásadne mení spôsob, akým obchodné spoločnosti získavajú, vyhodnocujú a používajú informácie pri prijímaní ekonomických, právnych a strategických rozhodnutí. Medzi nástrojmi, ktoré v tomto procese nadobúdajú čoraz väčší význam, patrí umelá inteligencia, využívaná najmä pri spracúvaní rozsiahlych dátových súborov, hodnotení rizík, modelovaní hospodárskeho vývoja, spracúvaní zmluvnej dokumentácie či pri formulovaní odporúčaní pre manažérske rozhodovanie. S rastúcim významom týchto systémov však rastie aj potreba právneho posúdenia ich využívania, a to najmä v prípadoch, keď sa ich výstupy premietajú do rozhodnutí s významnými majetkovými dôsledkami pre obchodnú spoločnosť.

Osobitne citlivou sa táto otázka stáva v situáciách, keď sa obchodná spoločnosť dostane resp. nachádza v stave hroziaceho úpadku, úpadku alebo likvidácie. Práve v týchto štádiách sa zvýrazňuje požiadavka ochrany majetku spoločnosti, ochrany práv veriteľov a súčasne aj povinnosť štatutárneho orgánu konať informovane, lojálne a s odbornou starostlivosťou. Ak štatutár pri rozhodovaní vychádza z výstupov systému umelej inteligencie, ktorý bol dodaný treťou osobou a nasadený ako nástroj podpory rozhodovania, vyvstáva otázka, v akej miere je takéto spoliehanie sa právne prípustné a kde sa nachádza hranica medzi legitímnym využitím technológie a porušením povinností pri správe záležitostí spoločnosti.

V trestnoprávnej rovine má táto problematika osobitný význam preto, že umelá inteligencia sama osebe nie je subjektom práva ani nositeľom trestnoprávnej zodpovednosti. Právne relevantným preto zostáva konanie fyzických a právnických osôb, ktoré systém vyvíjajú, poskytujú, zavádzajú, používajú alebo sa rozhodujúcim spôsobom spoliehajú na jeho výstupy. V prostredí spoločnosti, ktorej majetkové pomery sa zhoršujú alebo sa už nachádza v krízovom stave, môže nesprávne, neoverené alebo nekriticky prevzaté odporúčanie systému umelej inteligencie viesť nielen k prehĺbeniu nepriaznivého ekonomického stavu, ale aj k zásahom do práv

veriteľov a za splnenia zákonných podmienok aj k trestnoprávne relevantným následkom.
Cieľom príspevku je preto analyzovať umelú inteligenciu ako nástroj rozhodovania v obchodných spoločnostiach a posúdiť trestnoprávne riziká a zodpovednostné súvislosti spojené s jej využívaním pred stavom a v stave hroziaceho úpadku, úpadku a likvidácie. Pozornosť sa sústreďuje na hranice odbornej starostlivosti štatutárneho orgánu pri spoliehaní sa na výstupy umelej inteligencie, na postavenie poskytovateľa systému umelej inteligencie ako subjektu, ktorého konanie môže byť za určitých okolností právne relevantné, ako aj na podmienky, za ktorých môže rozhodovanie podporené umelou inteligenciou nadobudnúť trestnoprávnu relevanciu. Pre účely tohto príspevku sa pod výstupmi umelej inteligencie rozumejú najmä dátové výstupy v podobe analýz, predikcií, hodnotení rizík a odporúčaní, ako aj textové výstupy spočívajúce v spracovaní a generovaní obsahu zmluvnej alebo internej dokumentácie. Súčasne sa poukazuje na limity súčasnej právnej úpravy a na potrebu precizovania požiadaviek na ľudský dohľad, preverovanie výstupov systému a dokumentovanie rozhodovacích procesov pri použití umelej inteligencie v podnikovej praxi.

Umelá inteligencia ako nástroj rozhodovania v obchodnej spoločnosti

V súčasnej rýchlo sa rozvíjajúcej digitálnej ére sa umelá inteligencia etablovala ako významná transformačná sila, ktorá podstatne mení obchodné procesy v širokom spektre odvetví. Od marketingu a financií, cez riadenie ľudských zdrojov, až po komplexné dodávateľské reťazce, sú systémy umelej inteligencie sú zavádzané s cieľom zvýšiť efektivitu, optimalizovať rozhodovacie procesy a poskytovať personalizované zákaznícke skúsenosti. Tento rastúci trend využívania umelej inteligencie prináša podnikom významné ekonomické prínosy, ako napríklad zlepšenie prognóz, automatizáciu opakujúcich sa úloh a získavanie cenných poznatkov z rozsiahlych dátových súborov.[4]
Umelá inteligencia sa môže v prostredí obchodných spoločností využívať najmä pri spracúvaní veľkého objemu dát, hodnotení ekonomických a zmluvných rizík, predikcii hospodárskeho vývoja a pri tvorbe odporúčaní pre manažérske a strategické rozhodovanie. V podnikateľskej praxi preto nevystupuje iba ako technický prostriedok, či prostriedok analytickej podpory, ale aj ako nástroj, ktorého výstupy môžu významne ovplyvňovať obsah rozhodnutí prijímaných osobami oprávnenými konať v mene spoločnosti. Právne relevantným sa jej použitie stáva najmä vtedy, ak sa tieto výstupy premietnu do rozhodnutí o nakladaní s majetkom spoločnosti,

[4] ORIŇAK, A. Etické otázky v používaní AI pri obchodných činnostiach. In: Bratislavské právnické fórum 2025, s. 1203

prijímaní záväzkov, hodnotení solventnosti alebo pri voľbe ďalšieho ekonomického postupu spoločnosti.
Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie (ďalej len „Nariadenie (EÚ) 2024/1689"), v čl. 3 bode 1 vymedzuje systém umelej inteligencie ako strojový systém navrhnutý tak, aby fungoval s rôznou mierou autonómnosti a aby zo vstupov odvodzoval výstupy, ako sú predpovede, obsah, odporúčania alebo rozhodnutia, ktoré môžu ovplyvniť fyzické alebo virtuálne prostredie. Z uvedeného vymedzenia vyplýva, že právne významnou vlastnosťou systému AI nie je len jeho technická schopnosť spracúvať vstupy, ale najmä schopnosť generovať výstupy využiteľné ako podklad pre ľudské rozhodovanie. V podmienkach obchodnej spoločnosti preto systém AI nemožno chápať ako autonómneho nositeľa rozhodovacej právomoci, ale ako nástroj, ktorého výstupy vstupujú do rozhodovacieho procesu osôb nesúcich právnu zodpovednosť za prijaté rozhodnutia. Pre posúdenie právnych vzťahov vznikajúcich pri použití systému umelej inteligencie je významné aj rozlišovanie medzi poskytovateľom („provider") a používateľom systému („deployer").[5] V pomeroch obchodnej spoločnosti bude spravidla spoločnosť, prípadne osoby konajúce v jej mene, vystupovať ako používateľ systému umelej inteligencie, zatiaľ čo dodávateľ alebo vývojár systému bude mať postavenie jeho poskytovateľa. Toto rozlíšenie má zásadný význam pre ďalšie posúdenie zodpovednosti, pretože umožňuje odlíšiť subjekt, ktorý systém uvádza do právneho a obchodného obehu, od subjektu, ktorý jeho výstupy využíva pri konkrétnom rozhodovaní v rámci správy záležitostí spoločnosti. Samotné použitie umelej inteligencie pritom nemení základné pravidlá zodpovednosti podľa obchodného práva, práve naopak, zvyšuje význam otázky, v akej miere osoba rozhodujúca za spoločnosť použila výstupy systému spôsobom zlučiteľným s požiadavkou odbornej starostlivosti.

Odborná starostlivosť štatutárneho orgánu pri využívaní AI

Používanie umelej inteligencie pri rozhodovaní v obchodnej spoločnosti mení základný rámec povinností štatutárneho orgánu podľa obchodného práva. Pri spoločnosti s ručením obmedzeným ustanovuje § 135a ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (ďalej len „Obchodný zákonník), že konatelia sú povinní vykonávať svoju pôsobnosť s odbornou starostlivosťou, v súlade so záujmami

[5] Podľa čl. 3 bodu 3 Nariadenia (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie, je poskytovateľom osoba, ktorá systém umelej inteligencie vyvíja alebo si ho nechá vyvinúť a uvedie ho na trh alebo do prevádzky pod svojím menom alebo ochrannou známkou. Podľa čl. 3 bodu 4 je používateľom fyzická alebo právnická osoba, ktorá systém umelej inteligencie používa v rámci svojej právomoci.

spoločnosti a všetkých jej spoločníkov, pričom pri rozhodovaní musia zohľadniť všetky dostupné informácie týkajúce sa predmetu rozhodnutia. Obdobne pri akciovej spoločnosti podľa § 194 ods. 5 Obchodného zákonníka sú členovia predstavenstva povinní vykonávať svoju pôsobnosť s náležitou starostlivosťou vrátane odbornej starostlivosti a rovnako si musia zaobstarať a pri rozhodovaní zohľadniť všetky dostupné informácie.

V širších súvislostiach iba exemplifikatívne uvádza, že štatutárny orgán je povinný zaobstarať si a zohľadniť všetky podklady týkajúce sa predmetu rozhodnutia, zachovávať mlčanlivosť vo vzťahu ku skutočnostiam, ktorých vyzradenie by mohlo spôsobiť škodu spoločnosti alebo spoločníkom (akcionárom) a neuprednostniť svoje záujmy alebo záujmy tretích osôb pred záujmami spoločnosti.[6]

V podmienkach rozhodovania podporeného systémami umelej inteligencie nadobúda táto povinnosť osobitný význam. Umelá inteligencia môže predstavovať relevantný informačný a analytický podklad, pre rozhodovanie štatutárneho orgánu. Skutočnosť, že určité odporúčanie, predikciu alebo hodnotenie vygeneroval systém umelej inteligencie, samo osebe nezbavuje štatutára povinnosti posúdiť, či poskytnutý výstup zodpovedá reálnemu stavu a či takýto výstup zodpovedá reálnemu stavu a či korešponduje s ďalšími dostupnými ekonomickými, účtovnými a právnymi informáciami.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689, ktoré v čl. 4 ukladá poskytovateľom a používateľom systémov umelej inteligencie povinnosť prijať opatrenia na zabezpečenie dostatočnej úrovne AI gramotnosti osôb, ktoré s týmito systémami pracujú, a to s prihliadnutím na ich technické vedomosti, skúsenosti, vzdelanie, odbornú prípravu a kontext použitia systému. Aj z európskej právnej úpravy teda vyplýva, že používanie AI predpokladá aktívny, informovaný a kontrolovaný prístup zo strany osôb, ktoré jej výstupy využívajú. Ak štatutár použije AI pri rozhodovaní o zásadných otázkach hospodárenia spoločnosti, nemôže sa zbaviť zodpovednosti len poukazom na charakter výstupu, pokiaľ neoveril jeho relevanciu, spoľahlivosť a vzťah ku konkrétnej rozhodovanej veci.

V judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky bolo vyslovené, že „konatelia sú povinní vykonávať svoju pôsobnosť štatutárneho orgánu s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej spoločníkov. Konatelia teda majú konať odborne a lojálne voči spoločnosti a jej spoločníkom. Odbornosť sa vzťahuje na schopnosť rozhodovania so znalosťou veci, v celej zložitosti problematiky podnikania spoločnosti. Odbornosť zahŕňa aj vytvorenie zodpovedajúcej informačnej sústavy spoločnosti v záujme získavania všetkých informácií relevantných vo vzťahu

[6] SOKOL, M. 2021. Corporate Governance a základné povinnosti štatutárnych orgánov. GRANT journal: European Grant Projects, Results, Research & Development, Science: Peer-Reviewed Scientific Journal, roč. 10, č. 1., s. 42.

k predmetu rozhodovania."[7] Uvedené východisko je pri použití AI osobitne významné, pretože odborná starostlivosť sa v tomto kontexte neprejavuje len vo výslednom rozhodnutí, ale aj v spôsobe, akým si štatutár organizuje informačné zázemie, preveruje vstupné údaje, hodnotí limity použitého systému a kontroluje, akým spôsobom boli jeho výstupy zahrnuté do konečného rozhodnutia. Odbornosť preto nemožno redukovať iba na formálne vzdelanie alebo skúsenosť v predmete podnikania, ale treba ju chápať ako požiadavku zodpovedného a informovaného výkonu funkcie v konkrétnej situácii.

Požiadavka odbornej starostlivosti nadobúda zvýšenú intenzitu v stave hroziaceho úpadku, úpadku a likvidácie. Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej len „zákon o konkurze a reštrukturalizácii), v § 4 ods. 3 ustanovuje, že dlžník je povinný predchádzať úpadku a ak mu úpadok hrozí, bez zbytočného odkladu prijať vhodné a primerané opatrenia na jeho odvrátenie.[8] V takomto štádiu už nejde len o všeobecnú požiadavku riadneho riadenia spoločnosti, ale o povinnosť konať bezodkladne a s osobitným zreteľom na ochranu majetku spoločnosti a práv veriteľov. Ak by štatutár v tejto situácii vychádzal z výstupu umelej inteligencie bez jeho konfrontácie s reálnymi údajmi o likvidite, zadlženosti, splatnosti záväzkov a hodnote majetku, mohol by sa dostať do rozporu nielen s požiadavkou odbornej starostlivosti podľa Obchodného zákonníka, ale aj s preventívnou povinnosťou vyplývajúcou z insolvenčnej úpravy. Obdobne možno uvažovať aj v štádiu likvidácie obchodnej spoločnosti, hoci v tomto prípade nejde o odvracanie úpadku, ale o zákonné usporiadanie majetkových pomerov spoločnosti, speňaženie jej majetku a uspokojenie záväzkov.

Riziká spojené s použitím AI môžu mať viacero podôb. Systém môže pracovať s neúplnými alebo neaktuálnymi vstupnými údajmi, môže vychádzať z nevhodne nastaveného modelu alebo môže byť založený na modeli, ktorý nie je vhodne nastavený vzhľadom na účel jeho použitia a okolnosti konkrétnej spoločnosti, alebo môže generovať odporúčania nezodpovedajúce skutočnému stavu jej záväzkov, pohľadávok a likvidity. Na základe takéhoto výstupu môže dôjsť k chybnému záveru, že spoločnosti úpadok nehrozí, hoci už napĺňa jeho zákonné znaky, prípadne k odporúčaniu pokračovať v stratových operáciách, prijímať ďalšie záväzky, selektívne uspokojovať niektorých veriteľov alebo realizovať prevody majetku, ktoré krátkodobo zlepšia cash-flow, no v skutočnosti prehĺbia krízový stav spoločnosti. Právne rozhodujúce pritom bude aj to, že systém takéto odporúčanie vytvoril, ale to, či štatutár jeho výstup prevzal bez náležitého preverenia a bez zohľadnenia všetkých relevantných okolností.

[7] Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 1 Obo 16/2008, zo dňa 19.02.2009.

[8] 4 ods. 3 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii.

Práve v tomto bode sa korporačné a insolvenčné riziko môže premeniť aj na riziko trestnoprávne. Ak sa z nástroja podpory rozhodovania stane náhrada úsudku štatutárneho orgánu a jeho nekriticky prevzaté výstupy prispejú k poškodeniu veriteľov, k prehĺbeniu úpadku alebo k ďalšiemu protiprávnemu nakladaniu s majetkom spoločnosti, otázka odbornej starostlivosti prestáva byť len otázkou obchodnoprávnou. Stáva sa zároveň východiskom pre posúdenie, či konkrétne konanie môže mať aj trestnoprávnu relevanciu, a to najmä vo vzťahu k úpadkovým trestným činom alebo vo vzťahu k trestným činom poškodzujúcich veriteľov.

Otázka zodpovednosti poskytovateľa AI systému

Samostatnou otázkou zostáva postavenie poskytovateľa systému umelej inteligencie. Nemožno hovoriť o automatickej trestnoprávnej zodpovednosti len preto, že jeho systém bol použitý pri rozhodnutí, ktoré malo nepriaznivé účinky alebo takéto rozhodnutie bolo úmyselné. V kontinentálnom právnom systéme je typickým model pričítateľnosti konania, ktorý, aj keď nepriamo, vychádza z idey individualizácie trestnej zodpovednosti za zavinenie, keď podmienkou je zistenie, že fyzická osoba sa dopustila trestného činu (vrátane jeho zavinenia) a cez vzťah tejto fyzickej osoby k právnickej osoby je nepriamo odvodená trestná zodpovednosť právnickej osoby, najmä ak právnická osoba mala z takého konania prospech.[9]

V porovnaní so štatutárnym orgánom obchodnej spoločnosti poskytovateľ spravidla nevstupuje priamo do samotného rozhodovania o majetku spoločnosti, o prijímaní záväzkov či o uspokojovaní veriteľov. Napriek tomu jeho postavenie nemožno z pohľadu právnej zodpovednosti považovať za irelevantné, pretože práve na jeho strane vzniká otázka, na aký účel bol systém ponúkaný, aké vlastnosti mu boli pripisované, aké informácie boli používateľovi poskytnuté a do akej miery boli pri jeho uvádzaní do používania komunikované limity a riziká spojené s jeho využitím.

Pri poskytovateľovi systému umelej inteligencie môže byť právne významné najmä to, či používateľovi poskytol dostatočné informácie o povahe systému, o podmienkach jeho riadneho používania, o jeho obmedzeniach, ako aj o rizikách, ktoré môžu vzniknúť pri použití systému v ekonomicky citlivých rozhodovacích procesoch. Význam môžu mať aj vyhlásenia o vlastnostiach systému, najmä ak je systém prezentovaný ako vhodný na podporu ekonomického, manažérskeho alebo rizikového rozhodovania bez toho, aby boli zároveň zreteľne komunikované jeho limity, miera spoľahlivosti alebo potreba ľudského overenia výstupov. Právne posúdenie sa preto nemôže obmedziť len na otázku, či systém technicky fungoval, ale aj na to, ako bol poskytovateľom uvedený do obchodného obehu a aké očakávania mohol u používateľa rozumne vyvolať.

[9] VOJTUŠ, F. - KORDÍK, M. - DRAŽOVÁ, P. Umelá inteligencia, jej využívanie a trestnoprávna zodpovednosť – výzvy, problémy a možné riešenia. *Právník, 2023,* roč. 162, č. 6, s. 563 – 564.

Umelá inteligencia ako objekt, nie subjekt zodpovednosti

Pri posudzovaní trestnoprávnych dôsledkov rozhodovania podporeného umelou inteligenciou je potrebné najskôr vychádzať zo základnej otázky, kto môže byť nositeľom trestnoprávnej zodpovednosti. Hoci systémy AI môžu v rámci podnikateľskej činnosti generovať odporúčania, predikcie alebo iné výstupy významné pre rozhodovanie v obchodnej spoločnosti, tieto systémy samy osebe nevystupujú ako právne zodpovedné subjekty. Z tohto dôvodu treba aj v prostredí obchodných spoločností rozlišovať medzi technológiou ako nástrojom a osobami, ktoré ju navrhli, poskytli, zaviedli alebo používali.

Z pohľadu trestného práva je podstatné, že umelá inteligencia sama o sebe nie je nositeľom trestnoprávnej zodpovednosti. AI v súčasnosti nenesie zodpovednosť za spáchané trestné činy, keďže u nej absentuje vôľová a vedomostná zložka nevyhnutná pre posudzovanie zavinenia, a preto ju nemožno usvedčiť zo spáchania trestného činu ako samostatný subjekt.[10]

Z hľadiska materiálnych predpokladov trestnej zodpovednosti zostáva kľúčovým prvkom zavinenie, či už vo forme úmyslu alebo nedbanlivosti. Pri fyzických osobách sa vyžaduje priame preukázanie zavinenia, pri právnických osobách sa zodpovednosť odvodzuje prostredníctvom pričítania konania konkrétnych fyzických osôb, ktoré za právnickú osobu konajú. Pre správne vyvodenie trestnej zodpovednosti je zároveň nevyhnutné naplnenie všetkých znakov príslušnej skutkovej podstaty.[11]

V súvislosti s uvedeným treba spomenúť, že pri ekonomickej kriminalite možno uplatniť dva dominantné scenáre pričítania zodpovednosti. Po prvé, priame pričítanie osobe, ktorá AI systém spustila, riadila alebo cielene využívala (napr. podvod, falšovanie), a po druhé, nepriame pričítanie cez nedbanlivostné pochybenia tam, kde sa vyžaduje odborná starostlivosť a predvídateľnosť rizík, pričom rozhodujúce je, do akej miery bolo možné protiprávny následok rozumne predvídať a prijať adekvátne opatrenia.[12]

Z uvedeného vyplýva, že ani pri rozhodovaní podporenom umelou inteligenciou sa ťažisko trestnoprávneho posúdenia nepresúva na samotnú technológiu, ale zostáva na fyzických osobách, ktorých konanie alebo opomenutie bolo právne relevantné. V podmienkach obchodnej spoločnosti, ktorej hrozí úpadok alebo nachádzajúcej sa v

[10] MINÁRIK, M. Umelá inteligencia a trestné právo In: ADAMKOVIČ, M., ČENTÉŠ, J., HOCHMANN, R. Bratislavské právnické fórum 2025: Smerovanie trestného práva v dobe umelej inteligencie. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, s. 319.

[11] BURDA, E. - BELEŠ, A. - ĽORKO, J. - MIHÁLIK, S. *Trestná zodpovednosť.* 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022. s. 25-27.

[12] EUROPEAN COMMITTEE ON CRIME PROBLEMS (CDPC). 2025. Feasibility Study of a Future Instrument on AI and Criminal Liability. Council of Europe, 2020. Dostupné online: https://rm.coe.int/cdpc-2020-3-feasibility-study-of-a-future-instrument-on-aiand-crimina/16809f9b60

stave hroziaceho úpadku, úpadku alebo likvidácii to znamená, že rozhodujúce bude posúdenie toho, či štatutárny orgán alebo iná zodpovedná osoba použili systém umelej inteligencie spôsobom zlučiteľným s ich povinnosťami, alebo či jeho výstupy nekriticky prevzali. Práve na tento základ môže nadväzovať posúdenie konkrétnych trestnoprávnych dôsledkov rozhodnutí podporených umelou inteligenciou v úpadkových situáciách.

Trestnoprávna relevancia rozhodnutí podporených umelou inteligenciou

„Umelej inteligencii ako kľúčovému technologickému pokroku sa v súčasnosti pripisuje čoraz väčší význam, a to nielen pri zjednodušení a urýchlení plnenia každodenných úloh, ale taktiež pri vytváraní nových možností pre páchateľov trestnej činnosti."[13] O trestnoprávnej relevancii použitia umelej inteligencie pri rozhodovaní v obchodnej spoločnosti možno hovoriť najmä vtedy, ak sa spoločnosť dostane do stavu hroziaceho úpadku, úpadku alebo likvidácie najmä keď sa do popredia dostáva ochrana majetku spoločnosti a práv veriteľov. V podmienkach obchodnej spoločnosti však trestnoprávna relevancia nespočíva len v tom, že umelá inteligencia môže byť využitá ako technický prostriedok pri páchaní trestnej činnosti. Domnievame sa, že osobitne významnou sa stáva situácia, keď jej výstupy vstupujú do rozhodovacieho procesu štatutárneho orgánu alebo inej osoby oprávnenej konať za spoločnosť, a to najmä pri rozhodnutiach o majetku spoločnosti, záväzkoch a uspokojovaní veriteľov. Práve v tejto rovine je potrebné skúmať, za akých podmienok môže rozhodovanie podporené umelou inteligenciou nadobudnúť trestnoprávnu relevanciu.
V tomto prípade možno uvažovať výlučne o trestnoprávnej zodpovednosti fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá umelú inteligenciu použila na spáchanie trestného činu. Vo vzťahu k tejto osobe sa posudzuje zavinenie, a teda aj jej vnútorný vzťah k spáchanému trestnému činu, prostredníctvom skúmania existencie a miery vôľovej a vedomostnej zložky jej konania. Tieto skutočnosti sa však vôbec neskúmajú pri umelej inteligencii, ktorá vystupuje len v postavení nástroja.[14] Podľa Hallevyho je možné na trestnú zodpovednosť umelej inteligencie nazerať prostredníctvom a) nepriameho páchateľstva, b) zavinenia z nedbanlivosti a c) priamej zodpovednosti.[15] Uvedené východisko má v podmienkach obchodnej spoločnosti zásadný význam. Ak systém umelej inteligencie generuje odporúčania alebo predikcie týkajúce sa solventnosti spoločnosti, ďalšieho ekonomického postupu, vzniku nových záväzkov

[13] TÓTH, S. Využitie umelej inteligencie pri páchaní ekonomickej trestnej činnosti – aktuálne výzvy, In. Bratislavské právnické fórum 2025 : Smerovanie trestného práva v dobe umelej inteligencie s. 448
[14] VOJTUŠ, F. -KORDÍK, M. - DRAŽOVÁ, P. Umelá inteligencia, jej využívanie a trestnoprávna zodpovednosť – výzvy, problémy a možné riešenia. In. Právník, 2023, roč. 162, č. 6, s. 559 – 560.
[15] HALLEVY, G. The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities – from Science Fictionto Legal Social Control, s. 171-201.

alebo uspokojovania veriteľov, trestnoprávne sa nebude posudzovať samotný systém, ale osoba, ktorá jeho výstup použila. Máme za to, že právne relevantné bude, aký význam mal výstup umelej inteligencie pre prijaté rozhodnutie a či osoba konajúca za spoločnosť mohla a mala jeho riziká rozpoznať.

Ak teda štatutárny orgán v stave hroziaceho úpadku alebo úpadku využije umelú inteligenciu pri rozhodovaní o nakladaní s majetkom spoločnosti, o prijímaní záväzkov alebo o uspokojovaní veriteľov, trestnoprávne posúdenie sa bude viazať na jeho vlastné konanie, či už nedbanlivostné alebo úmyselné, a na jeho povinnosť konať s odbornou starostlivosťou. Aj pôvodne legitímne využívanie umelej inteligencie môže vyústiť do jej zneužitia na páchanie trestnej činnosti. V tejto rovine sú osobitne relevantné najmä trestné činy podvodného úpadku podľa § 227, zavineného úpadku podľa § 228, poškodzovania veriteľa podľa § 239 a zvýhodňovania veriteľa podľa § 240 Trestného zákona.[16]

Z hľadiska konkrétneho skutkového deja môže mať rozhodovanie podporené umelou inteligenciou význam najmä vtedy, ak štatutárny orgán na základe jej výstupov investuje bez zodpovedajúceho finančného krytia do stratových obchodov, prijme alebo poskytne nevýhodný úver, rozhodne o nakladaní s majetkom spoločnosti na škodu veriteľov alebo v stave neschopnosti plniť splatné záväzky zvýhodní jedného veriteľa na úkor ostatných. V závislosti od konkrétnych skutkových okolností tak môže ísť o konanie relevantné z hľadiska § 228 Trestného zákona, § 239 Trestného zákona alebo § 240 Trestného zákona.

Samotné použitie umelej inteligencie pri rozhodovaní v obchodnej spoločnosti ešte neznamená vznik trestnoprávnej zodpovednosti. Zastávame názor, že právne významným sa stáva až vtedy, keď sa výstup vygenerovaný umelou inteligenciou premietne do konania alebo opomenutia osoby, ktorá koná za obchodnú spoločnosť. Pri posudzovaní trestnoprávnej relevancie je preto potrebné skúmať najmä to, aký význam mal výstup umelej inteligencie pre prijaté rozhodnutie, či bol primerane overený, či bol konfrontovaný s ďalšími účtovnými, ekonomickými a právnymi podkladmi, či bol vzniknutý následok objektívne predvídateľný, prípadne či existuje príčinná súvislosť medzi prevzatím výstupu umelej inteligencie a porušením chráneného záujmu.

V stave hroziaceho úpadku môže mať použitie umelej inteligencie trestnoprávny význam najmä vtedy, ak umelá inteligencia na základe neúplných, neaktuálnych alebo nesprávnych vstupných údajov odporučí pokračovanie v stratových operáciách, prijatie ďalších záväzkov, odklad riešenia úpadku, selektívne uspokojovanie niektorých veriteľov alebo iné nakladanie s majetkom, ktoré zmarí uspokojovanie veriteľov. Určitý význam môže mať využitie umelej inteligencie aj v

[16] Bližšie pozri: ČENTÉŠ, J. - MRVA, M. - KRAJČOVIČ, M. The process of individualisation of punishment. In. insolvency crimes, Entrepreneurship and Sustainability Issues roč. 6 č. 2, s. 603-619.

štádiu likvidácie, najmä ak jej výstupy slúžia ako podklad pre rozhodnutia o speňažovaní majetku spoločnosti, usporiadaní jej majetkových pomerov alebo o úhrade záväzkov. Domnievame sa, že v tomto prípade nebude právne rozhodujúce samotné „chybné" fungovanie umelej inteligencie, ale to, či štatutárny orgán, resp. likvidátor jej výstup bez primeraného preverenia prevzal a použil pri rozhodovaní, ktoré vyústilo do majetkových dôsledkov pre spoločnosť a jej veriteľov.

Popri individuálnej zodpovednosti fyzickej osoby však môže za zákonom stanovených podmienok vzniknúť aj trestná zodpovednosť samotnej právnickej osoby. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb") v § 3 výslovne zaraďuje medzi trestné činy právnických osôb aj podvodný úpadok podľa § 227 Trestného zákona, zavinený úpadok podľa § 228 Trestného zákona a zvýhodňovanie veriteľa podľa § 240 Trestného zákona. Podľa § 4 ods. 1 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb je trestný čin spáchaný právnickou osobou vtedy, ak bol spáchaný v jej prospech, v jej mene, v rámci jej činnosti alebo jej prostredníctvom a konal pritom štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu, osoba vykonávajúca kontrolnú činnosť alebo dohľad, alebo iná osoba oprávnená právnickú osobu zastupovať alebo za ňu rozhodovať. Podľa § 4 ods. 2 sa trestný čin právnickej osobe pričítava aj vtedy, ak osoba uvedená v odseku 1 nedostatočným dohľadom alebo kontrolou, hoci aj z nedbanlivosti, umožnila jeho spáchanie.

V kontexte rozhodovania podporeného umelou inteligenciou nadobúda osobitný význam najmä mechanizmus pričítateľnosti. Ak štatutárny orgán alebo iná oprávnená osoba zaviedli alebo používali systém umelej inteligencie bez primeraného preverovania jeho výstupov, bez vnútorných kontrolných mechanizmov alebo bez zohľadnenia jeho limitov v ekonomicky krízovej situácii spoločnosti, môže mať táto okolnosť význam nielen pre individuálnu zodpovednosť konkrétnej fyzickej osoby, ale aj pre pričítanie trestného činu samotnej právnickej osobe.

V prostredí ekonomických deliktov s využitím umelej inteligencie to môže znamenať, že ak osoba oprávnená konať v mene právnickej osoby navrhne, nariadi využívanie či toleruje systém obsahujúci umelú inteligenciu, ktorý generuje podvodné výstupy, legalizačné schémy alebo zásahy do informačných systémov, môže byť popri fyzickej osobe trestne zodpovedná aj právnická osoba, nezávisle od toho, že konkrétne kroky vykonával „autonómny" systém. Rozhodujúca je kvalifikácia zodpovedných osôb a súvislosť ich konania s činnosťou právnickej osoby.[17]

[17] ĽORKO, J. - SMALÍK, M. Corporate Criminal Liability in Terms of Attributability Concept. In: Bratislava Law Review, Roč. 3, č. 2, s. 34–46.

Rozhodujúci význam má najmä taká situácia, v ktorej sa výstupy umelej inteligencie premietnu do rozhodnutí týkajúcich sa majetku spoločnosti, jej záväzkov, či uspokojovania veriteľov v čase hroziaceho úpadku alebo úpadku. Práve v takýchto prípadoch sa ukazuje, že umelá inteligencia môže byť významným nástrojom podpory rozhodovania, no zároveň aj faktorom, ktorý pri absencii primeraného ľudského dohľadu, verifikácie výstupov a vnútorných kontrolných mechanizmov môže prispieť k vzniku trestnoprávnej zodpovednosti.

Záver

Umelá inteligencia sa postupne stáva významným nástrojom rozhodovania v obchodných spoločnostiach, najmä pri hodnotení ekonomických údajov, predikcii hospodárskeho vývoja a formulovaní odporúčaní pre manažérske rozhodovanie. Jej využívanie však nemení základné východiská obchodnoprávnej ani trestnoprávnej zodpovednosti. Ani v prípade rozhodovania podporeného systémami umelej inteligencie nemožno preniesť zodpovednosť zo štatutárneho orgánu alebo inej osoby konajúcej za spoločnosť na technológiu, keďže rozhodujúcim nositeľom právnej zodpovednosti zostáva človek, ktorý systém použil a prevzal jeho výstupy do rozhodovacieho procesu.

Príspevok poukazuje, aj na to že treba venovať osobitnú právnu pozornosť aj pri využívanie umelej inteligencie v stave hroziaceho úpadku a úpadku, prípadne aj v právne citlivých situáciách spojených s likvidáciou spoločnosti. Práve v týchto štádiách sa do popredia dostáva ochrana majetku spoločnosti a práv veriteľov, ako aj zvýšený význam povinnosti konať s odbornou starostlivosťou. Ak štatutárny orgán prevezme výstupy umelej inteligencie bez ich primeraného preverenia, bez konfrontácie s ďalšími ekonomickými, účtovnými a právnymi podkladmi a bez vlastného odborného úsudku, môže sa dostať do rozporu nielen s požiadavkou odbornej starostlivosti podľa obchodného práva, ale za splnenia ďalších podmienok aj do priestoru trestnoprávnej zodpovednosti.

V trestnoprávnej rovine sa preto potvrdzuje, že samotná umelá inteligencia nie je subjektom trestnoprávnej zodpovednosti. Relevantné zostáva konanie fyzických osôb a pri splnení zákonných podmienok aj právnických osôb, a to najmä vo vzťahu k trestným činom podvodného úpadku, zavineného úpadku, poškodzovania veriteľa a zvýhodňovania veriteľa. Rozhodovanie podporené umelou inteligenciou môže nadobudnúť trestnoprávnu zodpovednosť najmä vtedy, ak sa výstupy systému premietnu do rozhodnutí o majetku spoločnosti, prijímaní záväzkov alebo uspokojovaní veriteľov a tieto rozhodnutia vedú k vzniku alebo prehĺbeniu úpadkového stavu alebo k zásahu do uspokojenia veriteľov.

Postavenie poskytovateľa môže mať význam pri posudzovaní toho, na aký účel bol systém umelej inteligencie ponúkaný, aké vlastnosti mu boli pripisované, aké informácie boli používateľovi poskytnuté a do akej miery boli komunikované limity a

riziká spojené s jeho použitím. Aj v tejto rovine sa ukazuje, že právne posúdenie využívania umelej inteligencie v podnikateľskom prostredí si vyžaduje diferencovaný prístup a nemožno ho redukovať len na otázku technickej funkčnosti systému.
Súčasná právna úprava poskytuje základné východiská pre posudzovanie využívania umelej inteligencie v rozhodovacích procesoch obchodných spoločností, no neustanovuje dostatočne konkrétny štandard preverovania výstupov umelej inteligencie najmä v situáciach, ktoré významne ovplyvňujú rozhodovanie v krízových hospodárskych situáciách. Preto sa javí ako potrebné precizovať požiadavky na ľudský dohľad, gramotnosť, preverovanie vstupných údajov, dokumentovanie rozhodovacích procesov a vnútorné kontrolné mechanizmy pri používaní systémov umelej inteligencie, a to nielen v stave hroziaceho úpadku a úpadku, ale primerane aj v ďalších štádiách existencie spoločnosti. Len za týchto podmienok môže byť umelá inteligencia legitímnym nástrojom podpory rozhodovania bez oslabenia ochrany veriteľov a bez narušenia základných princípov právnej zodpovednosti.

Zoznam použitej literatúry

1. BURDA, Eduard - BELEŠ, Andrej - ĽORKO, Jakub - MIHÁLIK, Stanislav: *Trestná zodpovednosť.* 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta. 2022. 228 s. ISBN 978-80-7160-638-3
2. ČENTÉŠ, Jozef - MRVA, Michal – KRAJČOVIČ, Michal: The process of individualisation of punishment. In: insolvency crimes, Entrepreneurship and Sustainability Issues roč. 6 č. 2, s. 603 – 617, ISSN 2345-0282
3. HALLEVY, Gabriel: The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities – from Science Fictionto Legal Social Control, In: Akron Intellectual Property Journal, roč. 4 č. 1 (2010) s. 171-201.
4. ĽORKO, Jakub - SMALÍK, Matej: Corporate Criminal Liability In Terms of Attributability Concept. In: Bratislava Law Review, Roč. 3, č. 2 (2019) s. 34 - 46
5. MINÁRIK, Michal: Umelá inteligencia a trestné právo In: Bratislavské právnické fórum 2025: Smerovanie trestného práva v dobe umelej inteligencie. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave. s. 302 – 320, ISBN 978-80-7160-773-1.
6. ORIŇAK, Andrej: Etické otázky v používaní AI pri obchodných činnostiach. In: Bratislavské právnické fórum 2025, s. 1201 – 1212
7. SOKOL, Michal:: Corporate Governance a základné povinnosti štatutárnych orgánov. GRANT journal: European Grant Projects, Results, Research & Development, Science: Peer-Reviewed Scientific Journal, roč. 10, č. 1. (2021) s. 41 - 45

8. TÓTH, Simona: Využitie umelej inteligencie pri páchaní ekonomickej trestnej činnosti – aktuálne výzvy. In: Bratislavské právnické fórum 2025: Smerovanie trestného práva v dobe umelej inteligencie. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave. s. 445 – 460, ISBN 978-80-7160-773-1.
9. VOJTUŠ, František - KORDÍK, Marek - DRAŽOVÁ, Petra: Umelá inteligencia, jej využívanie a trestnoprávna zodpovednosť – výzvy, problémy a možné riešenia. *Právník,* roč. 162, č. 6. (2023) s. 549 - 570
10. EUROPEAN COMMITTEE ON CRIME PROBLEMS (CDPC). Feasibility Study of a Future Instrument on AI and Criminal Liability. Council of Europe, 2020. Dostupné na: https://rm.coe.int/cdpc-2020-3-feasibility-study-of-a-future-instrument-on-aiand-crimina/16809f9b60
11. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 1 Obo 16/2008, zo dňa 19.02.2009.
12. Nariadenie (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie, Dostupné na: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng
13. Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii.
14. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
15. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.
16. Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník.

Kontaktné údaje

JUDr. Jozef Michalko, PhD.
jozef.michalko@umb.sk
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

PhDr. Ing. Mgr. Jana Koprdová Gálová
jana.galova@student.umb.sk
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

Mgr. Peter Kiss
peter.kiss@student.umb.sk
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

PRÁVNE ASPEKTY POSKYTOVANIA ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI PROSTREDNÍCTVOM TELEMEDICÍNY V KRAJINÁCH V4 V KONTEXTE EURÓPSKYCH VÄZENSKÝCH PRAVIDIEL

LEGAL ASPECTS OF HEALTHCARE PROVIDING IN PRISONS THROUGH TELEMEDICINE IN V4 COUNTRIES IN THE CONTEXT OF EUROPEAN PRISON RULES

Kristína Lacyková [1]

Abstrakt: Európske väzenské pravidlá sú významným dokumentom poskytujúcim základnú platformu pre oblasť väzenstva. Ich implementáciou do právneho poriadku Slovenskej republiky sa zabezpečilo ich reflektovanie na aktuálne požiadavky a problémy väzenského systému. Jednou z hlavných a často namietaných oblastí je práve oblasť poskytovania zdravotnej starostlivosti obvineným a odsúdeným, a to nielen prostredníctvom zdravotníckeho zariadenia v rámci väzníc, ale aj prostredníctvom civilných zdravotných zariadení. Predmetom ich skúmania je fyzické aj duševné zdravie, ktoré sú v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti na rovnocennej úrovni. Použitie metódy analýzy, komparácie a dedukcie napomohlo k nadobudnutiu hlbších poznatkov o danej problematike. Dôležité je spomenúť význam Európskych väzenských pravidiel v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti v krajinách V4 v kontexte ich implementácie a dodržiavania na národnej úrovni, pretože prostredníctvom nich sa väzenstvo na ich území stalo moderným a pokrokovým. Osobitnú kategóriu tvorí oblasť telemedicíny, ktorá má výrazným spôsobom napomôcť k lepšej prístupnosti k lekárom – špecialistom vo väzenskom prostredí prostredníctvom využitia moderných technológií.

Kľúčové slová: Európske väzenské pravidlá. Zdravotná starostlivosť. Väznená osoba. Duševné zdravie. Telemedicína.

Abstract: European prison rules is very important document which provides basic platform in prison area. Its implementation in the Slovak legal system means reflection to current problems in prison system. One of the most

[1] Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.

important and objected areas is the area of health care providing is to provide health care to prisoners through prison medical center but also through civil hospitals. The object of their observation is physical and mental health which have the same place in this system. Using methods of analysis, comparation and deducation helps to get a lot of relevant information about mentiioned issues. It is also very important to mention the meaning of the *European prison rules* in the area of health care in the context of its implementation and respect on national level of V4 countries because through this can prison become much modern and advanced. Another category is the area of telemedicine which can help to easier access to specialists in prison conditions by using modern technologies. (max. rozsah 1 200 znakov v angličtine)

Key words: European prison rules. Health care. Prisoner. Physical health. Telemedicine.

Úvod

Európske väzenské pravidlá zohrávajú v systéme väzenstva na území Slovenskej republiky významnú úlohu, pretože prostredníctvom ich implementácie do právneho poriadku Slovenskej republiky je zabezpečované dodržiavanie ľudských práv osôb umiestnených vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody. Relevantnou časťou je pre oblasť poskytovania zdravotnej starostlivosti vo väzenských zariadeniach práve tretia časť Európskych väzenských pravidiel. Práve táto časť obsahuje relevantné body k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti vo väzenských podmienkach. Cieľom je preto poukázať na nezastupiteľnosť a význam Zboru väzenskej a justičnej stráže pri zaobchádzaní s väznenými osobami v rámci poskytovania zdravotnej starostlivosti. Okrem toho, že zabezpečuje zdravotnú starostlivosť prostredníctvom zdravotníckeho zariadenia vo väzniciach, realizuje aj eskorty väznených osôb do civilných zdravotníckych zariadení v prípade, ak Zbor väzenskej a justičnej stráže nedisponuje potrebným lekárom – špecialistom. Príspevok pojednáva o problémoch v rámci zabezpečovania zdravotnej starostlivosti aj z pohľadu potrebného počtu lekárov a zdravotníckeho personálu, ako aj o potrebe motivačných faktorov pri ich získavaní.

Prvá časť príspevku vo všeobecnosti pojednáva o zmysle dodržiavania ľudských práv v zmysle základných dokumentov. Na účely tohto príspevku sú kľúčovým dokumentom Európske väzenské pravidlá, ktoré predstavujú veľmi dobrý základ pre implementáciu ľudských práv väznených osôb na národnej úrovni. Na uvedené vecne nadväzuje druhá časť príspevku, ktorá bližšie špecifikuje vnútroštátny právny predpis relevantný pre oblasť poskytovania zdravotnej starostlivosti, ktorý komplexne pojednáva o problematike poskytovania zdravotnej starostlivosti v Zbore väzenskej

a justičnej stráže. Napokon je veľmi dôležité poukázať aj na oblasť telemedicíny, ktorá je obrovským prínosom pre poskytovanie zdravotnej starostlivosti, a preto bola záverečná časť príspevku venovaná práve tejto problematike a komparácií modelov jej uplatňovania v rámci krajín V4.

Európske väzenské pravidlá a ich uplatňovanie v podmienkach väzenstva

Úvodom je potrebné zdôrazniť význam základných ľudských práv a slobôd, pretože práve ich katalóg zohráva elementárnu úlohu nielen v spoločnosti *eo ipso*, ale aj v oblasti zaobchádzania s väznenými osobami. Ako samotné trestné konanie, tak aj zaobchádzanie s väznenými osobami umiestnenými vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody je založené na ochrane ľudských práv vybudovaných na princípe univerzálnosti.[2] Práve zaobchádzanie s obvinenými a odsúdenými tvorí kľúčovú oblasť penológie, ktorá sa okrem relevantných medzinárodných a vnútroštátnych dokumentov zaoberá aj výkonom rozhodovacej činnosti súdnych orgánov. V rámci európskych väzenských štandardov sú však pre Slovenskú republiku kľúčové najmä Európske väzenské pravidlá. Tie sú považované za významný dokument v oblasti väzenstva, ktorý bol prijatý Radou Európy v januári roku 2006. Obsahovo sú zamerané na spravovanie väzenských zariadení, zaobchádzanie s väznenými osobami a na ochranu základných práv väznených osôb. Tieto pravidlá využíva aj Európsky súd pre ľudské práva pri posudzovaní sťažností, ktoré sa týkajú podmienok vo väzenských zariadeniach. Zlepšovanie týchto podmienok sa presadzuje aj prostredníctvom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, no častokrát je však obtiažne zabezpečiť ich unitárne dodržiavanie vo všetkých členských štátoch Európskej únie.[3]

Ako bolo spomenuté vyššie, relevantným právnym dokumentom vzťahujúcim sa na oblasť väzenstva sú Európske väzenské pravidlá. Pôvodné znenie týchto pravidiel bolo zmenené Výborom ministrov, keď sa schválilo Odporúčanie Rec (2006) 2 o Európskych väzenských pravidlách. Tieto predstavujú nový vzorový systém pre štáty, aby sa v ich zmysle usilovali dosiahnuť aspoň minimálny stanovený štandard, nakoľko sa týkajú osôb vzatých do väzby alebo osôb, ktoré boli pozbavené osobnej slobody na základe vydaného a právoplatného rozsudku. Azda najdôležitejšou a aktuálne diskutovanou oblasťou je poskytovanie zdravotnej starostlivosti, ktoré je obsiahnuté v ich tretej časti. Nakoľko ich odvodenie vychádza zo všeobecných princípov, podľa ktorých by za väzenské zariadenia mali zodpovedať štátne orgány,

[2] IVOR, J. a kol. Trestné právo procesné. Bratislava : IURA EDITION, 2010, s. 31-32.

[3] Európska komisia. Posilnenie vzájomnej dôvery v európskom justičnom priestore – zelená kniha o uplatňovaní trestnoprávnych predpisov EÚ v oblasti pozbavenia osobnej slobody [online]. Brusel : Európska komisia, 2011. s. 14. [cit. 2025.03.02.] Dostupné na internete : https://eurlex.europa.eu/legalcontent/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0327&from=FR.

ktoré sú oddelené od policajných a vojenských zložiek a orgánov činných v trestnom konaní, každý služobný úrad na území Slovenskej republiky disponuje zdravotníckym zariadením s potrebným zdravotným personálom zabezpečujúcim potrebnú lekársku starostlivosť pre väznené osoby, pre príslušníkov a zamestnancov služobného úradu, prípadne aj pre osoby poberajúce výsluhový dôchodok a iné osoby. Nakoľko je za súčasť poskytovania zdravotnej starostlivosti väzneným osobám považované zaobchádzanie s nimi, je nevyhnutné poukázať na kľúčový dokument – Etický kódex. Prečo je jeho význam v tomto kontexte taký dôležitý, ak je samozrejmosťou dodržanie litery zákona? Etický kódex je významný v rámci zaobchádzania s väznenými osobami hlavne z toho dôvodu, že stanovuje jasnú povinnosť pre väzenský personál zaobchádzať s väznenými osobami v súlade so zásadou humánnosti a rešpektu ľudskej dôstojnosti. Naproti tomu legislatíva síce upravuje zaobchádzanie s väznenými osobami, avšak neupravuje konkrétne etické a morálne otázky, práve preto má Etický kódex väzenský personál viesť k tomu, aby poznal cieľ a účel väzenského systému a v súlade s ním vykonával svoju činnosť. S tým samozrejme súvisí aj záväzok vykonávať služobné, resp. pracovné činnosti na vysokej profesionálnej úrovni a dodržiavať aj etické pravidlá. Dodržiavaním týchto pravidiel väzenský personál pôsobí vzorne nielen pre väznené osoby, ale vytvára tak podmienky pre rozvoj a pozitívnu reprezentáciu slovenského väzenstva. Väzenstvo sa postupne dostáva na modernú a pokrokovú úroveň aj vďaka etickým zásadám upraveným v tomto dokumente.[4]

Dôležitou je tretia časť Európskych väzenských pravidiel, ktorá sa týka ochrany zdravia počnúc zdravotnou starostlivosťou. Základom kreovania tejto časti je článok 12 Medzinárodného dohovoru o ekonomických, sociálnych a kultúrnych právach. Nakoľko uvedený článok pojednáva o práve každého človeka, aby dostal čo najvyšší možný štandard psychického aj fyzického zdravia, poskytol tak pilier pre implementáciu uvedenej Tretej časti do Európskych väzenských pravidiel. Táto implementácia so sebou však prináša aj mieru nevýhod v preberaní zodpovednosti za väznené osoby po obmedzení, resp. pozbavení ich osobnej slobody, pretože ak sú tieto osoby pozbavené slobody štátnou mocou, automaticky na seba štát preberá zodpovednosť za ich život a zdravie. Aj európska legislatíva v tejto oblasti hovorí o podpore blaha väznených osôb, avšak z nášho pohľadu by bolo na mieste presnejšie vymedziť rozsah zodpovednosti štátu tak, aby sa ďalej celá miera zodpovednosti neprenášala na služobné úrady. V tomto prípade by bolo potrebné myslieť hlavne na poskytovanie zdravotnej starostlivosti vytvorením podmienok na jej riadne zabezpečenie štátnou mocou, a to prijatím vhodných opatrení smerujúcich k získaniu kvalifikovaného zdravotného personálu, ale aj k získaniu potrebného vybavenia.

[4] KNÁPKOVÁ, D., 2016. Penológia. Bratislava : Wolters Kluwer, s. 62-64. ISBN 978-80-8168-524-8.

Význam poskytovania potrebnej zdravotnej starostlivosti čo do rozsahu je verifikovaná napr. Uznesením Najvyššieho súdu SR zo dňa 24. 10. 2017 pod sp. zn. 2Tost/34/2017, podľa ktorého je schopnosť poskytnúť zdravotnú starostlivosť odsúdenému rozhodujúca pri odklade výkonu trestu. Z uvedeného teda vyplýva, že pri odklade výkonu trestu nie je rozhodujúca závažnosť ochorenia, ale spôsobilosť služobného úradu poskytnúť odsúdenému adekvátnu zdravotnú starostlivosť po jeho umiestnení o výkonu trestu odňatia slobody.
Jednou z kľúčových oblastí pre vyriešenie problémov súvisiacich so zdravotnou starostlivosťou by mohla byť práve telemedicína, ktorá je preukázateľne dostupná a efektívna.[5]

Korelácia vnútroštátnej právnej úpravy a európskej legislatívy

V nadväznosti na uvedené je potrebné poukázať aj na skutočnosť, že kým európska právna úprava pojednáva o predmetnej problematike extenzívne, právna úprava Slovenskej republiky uvedenú problematiku reguluje konkrétnejšie, čím dáva priestor pre aplikáciu právnych noriem na konkrétny rozsah osôb, ktorými sú v tomto prípade väznené osoby, väzenský personál, ale aj osoby poberajúce výsluhový dôchodok, príp. iné osoby. Problematika zdravotnej starostlivosti v oblasti väzenstva na území Slovenskej republiky je regulovaná *a priori* zákonom č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zdravotnej starostlivosti"). Relevantným ustanovením je § 11 ods. 6 písm. a) zákona o zdravotnej starostlivosti, podľa ktorého má právo na výber poskytovateľa zdravotnej starostlivosti každý, pričom toto právo nemá okrem taxatívne uvedených osôb ani obvinený umiestnený vo výkone väzby a ani odsúdený umiestnený vo výkone trestu odňatia slobody. Nasledujúci odsek toho istého ustanovenia v písm. e) ďalej stanovuje, že právo na slobodný výber poskytovateľa zdravotnej starostlivosti sa nevzťahuje ani na príslušníka Zboru väzenskej a justičnej stráže. Z predmetných ustanovení zákona teda jasne vyplýva, že uvedeným osobám poskytuje zdravotnú starostlivosť príslušné zdravotnícke zariadenie v gescii Zboru väzenskej a justičnej stráže a ich právo na slobodný výber poskytovateľa počas trvania väzby, výkonu trestu odňatia slobody a služobného pomeru zaniká, pretože je časovo ohraničený a podmienený ich trvaním.[6] V tomto prípade nejestvuje jednotný názor na to, či je uvedený postup správny. Jeho uplatňovaním v praxi má

[5] Council of Europe. *European Prison Rules*. Strasbourg : Strasbourg Cedex, 2006, s. 19-20. Návrh odporúčania Rec (2005) Výboru ministrov členským štátom o Európskych väzenských pravidlách a výklad. Pravidlo 39.

[6] § 11 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

dochádzať najmä k transparentnosti a rýchlejšej dostupnosti k zdravotnej starostlivosti.
Dôležitosť a význam poskytovania zdravotnej starostlivosti má oporu aj v Odporúčaní č. R (98) Výboru ministrov členským štátom, ale aj v odporúčaniach Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania a v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva, pričom zodpovednosť prechádza teda na národné zdravotné orgány. Pre riadne zabezpečenie zdravotnej starostlivosti je taktiež veľmi dôležitá kontinuita jej poskytovania, jej rozvoj a štandardy na profesionálnej úrovni tak, ako už bolo uvedené v závere predchádzajúcej časti.[7] Na mieste je teda zhodnotiť, že na jednej strane je výhodou, že štát túto oblasť reguluje na základe stanovených európskych štandardov za účelom dodržania stanovenej úrovne zdravotnej starostlivosti, avšak na druhej strane sú štáty zaťažené získavaním finančných dotácií zložitým spôsobom, ako aj obtiažnym získavaním zdravotného personálu bez ponuky potrebných motivačných faktorov.

Aktuálne problémy v dostupnosti medicínskych úkonov

Európske väzenské pravidlá pojednávajú aj o potrebe prítomnosti lekára v miestach, v ktorých sa vykonáva väzba a výkon trestu odňatia slobody. Tu sa stretávame s popredným problémom. Samozrejmosťou by mal byť zvýšený počet lekárov v stálej štátnej službe v služobných úradoch s vysokou ubytovacou kapacitou pre obvinených a odsúdených. Ďalej stanovujú, že lekár by mal byť v služobnom úrade dostupný nepretržite, a to v prípade vzniku mimoriadnej udalosti. Je však dôležité poznamenať, že úmysel Pravidla 41 Európskych väzenských pravidiel je v súlade so zachovaním princípov ochrany ľudských práv a slobôd, avšak aktuálna situácia na území Slovenskej republiky je v oblasti dostupnosti lekárov v služobných úradoch problematická, pretože mnoho lekárov nie je v stálej štátnej službe, ale poskytuje podporu zdravotníckym zariadeniam v služobných úradoch na základe uzatvorených dohôd o pracovnej činnosti v zmysle Zákonníka práce. V tomto prípade je markantné, že chýba miera motivácie pre lekárov, aby sa stali príslušníkmi Zboru väzenskej a justičnej stráže a zabezpečovali tak potrebnú zdravotnú starostlivosť najmä pre väznené osoby a príslušníkov a zamestnancov zboru. Tento problém sa netýka len lekárov, ale zdravotného personálu ako celku. Problematickou oblasťou sú aj neustále vyvíjajúce sa trendy v rámci medicínskeho vybavenia, ktoré by pomohlo poskytovať zdravotnú starostlivosti väzneným osobám na odbornej a kvalifikovanej úrovni rovnako, ako by im bola poskytnutá aj mimo služobného

[7] Council of Europe. *European Prison Rules*. Strasbourg : Strasbourg Cedex, 2006, s. 20.
Návrh odporúčania Rec (2005) Výboru ministrov členským štátom o Európskych väzenských pravidlách a výklad. Pravidlo 40.

úradu.[8] Na základe realizovaného výskumu bolo aj napriek vyššie uvedeným skutočnostiam zistené a verifikované, že aktuálne podmienky zdravotnej starostlivosti sú v služobných úradoch poskytované na nadštandardnej úrovni, a že všetky potrebné odborné vyšetrenia sú lekármi nariadené bezodkladne, pričom sú vykonané v spolupráci s civilnými zdravotníckymi zariadeniami. Je však dôležité podotknúť, že všetky vyššie uvedené problémy by mohli byť eliminované práve prostredníctvom telemedicíny napr. podľa maďarského alebo českého vzoru.

Na európskej úrovni bol riešený aj význam realizácie preventívnych zdravotných prehliadok u osôb nastupujúcich na výkon väzby a na výkon trestu odňatia slobody. Tieto prehliadky by mali zdravotníckemu personálu pomôcť k diagnostike aktuálneho zdravotného stavu väznenej osoby, zabezpečiť adekvátnu zdravotnú starostlivosť, zistiť stopy po fyzickom násilí vzniknuté pri zadržaní osoby, zistiť aj aktuálny psychický stav a poskytnúť potrebnú pomoc v rámci prevencie pred suicidálnym alebo automutilačným správaním.[9] Tu je potrebné konštatovať, že podľa európskej právnej úpravy sa tieto prehliadky realizujú na národnej úrovni, pričom sa následne vyhodnocujú. V tomto prípade je dôležité spomenúť prevenciu v rámci ochrany zdravia väzenského personálu, ktorý prichádza do priameho kontaktu s väznenými osobami, čo by zákonodarca mohol zohľadniť v rámci zákonnej úpravy a presnejšie vymedziť rozsah prevencie, prípadné hroziace riziká a možnosti nápravy v prípade ich vzniku. Riešením by v rámci infekčných prenosných chorôb a zabránenia ich šírenia mohla byť informačná povinnosť väzenského personálu, ktorý je s konkrétnou väznenou osobou v bezprostrednom kontakte. Za túto informačnú povinnosť však nemožno považovať konkrétnu informáciu o zdravotnom stave, ale iba o potrebe použitia ochranných pracovných pomôcok v rámci zaobchádzania s väznenými osobami v zmysle dodržania zásad lekárskeho tajomstva.

Na problém spojený s dostupnosťou zdravotného personálu poukazoval aj Výbor CPT, ktorý odporúčal, aby bol v pohotovosti pre služobný úrad vždy dostupný lekár, ktorý v prípade urgencie vykoná potrebný lekársky úkon. Výbor CPT však stanovil, že by bolo vhodné, ak by v služobnom úrade nepretržite vykonávala službu osoba schopná poskytnúť v prípade potreby prvú pomoc, najlepšie však zdravotná sestra.[10] Tento problém je samozrejme taktiež možné vyriešiť prostredníctvom telemedicíny,

---

[8] Council of Europe. *European Prison Rules*. Strasbourg : Strasbourg Cedex, 2006, s. 20-21. Návrh odporúčania Rec (2005) Výboru ministrov členským štátom o Európskych väzenských pravidlách a výklad. Pravidlo 41.

[9] Tamtiež, Pravidlo 42.

[10] Secretariat of the CPT. *Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Normy CPT. Podstatné časti všeobecných správ CPT*. Strasbourg : Strasbourg Cedex, 2004, s. 31.

kedy by lekár z domáceho prostredia mohol vykonávať túto službu podľa nariadenej pohotovosti.
Ďalšou oblasťou, ktorú je v kontexte Európskych väzenských pravidiel potrebné spomenúť, je snaha o vybudovanie zdravotníckych zariadení v rámci služobných úradov tak, aby v nich boli zriadené pracoviská so špecializovaným zameraním. Ide napríklad o zriadenie všeobecnej, stomatologickej a psychiatrickej zdravotnej praxe. V centre záujmu je taktiež možnosť poskytovania hospitalizácie v služobnom úrade. Tá sa však v podmienkach Slovenskej republiky poskytuje v Nemocnici pre obvinených a odsúdených a Ústave na výkon trestu odňatia slobody Trenčín (ďalej len „nemocnica"). Aktuálne podmienky však nie sú prispôsobené na vybudovanie zdravotníckych zariadení v totožnej forme ako nemocnica, pretože by si uvedené vyžadovalo vynaloženie množstva finančných prostriedkov na realizáciu, príliš veľkú zložitosť samotnej realizácie na logistickej úrovni a v mnohých prípadoch aj stavebné zásahy, ktoré by nebolo možné zrealizovať (napr. schvaľovacie konanie krajských pamiatkových úradov). Väzenstvo sa stretlo s podobnými problémami už v minulosti, avšak nie kvôli výstavbe zdravotných zariadení na úrovni nemocnice, ale v rámci rozsiahlych rekonštrukcií niektorých služobných úradov. Keďže takáto výstavba nie je v aktuálnych podmienkach možná, zdravotná starostlivosť väznených osôb sa zabezpečuje prostredníctvom realizácie eskort do civilných zdravotníckych zariadení, prípadne do nemocnice za dodržiavania potrebnej miery bezpečnosti. Na európskej úrovni sa však rieši aj problém zabezpečovania eskort väznených osôb, ich primeranosť a dôslednosť pri včasnosti a rýchlosti v poskytovaní potrebnej zdravotnej starostlivosti. V tomto prípade je dôležité zdôrazniť, že ak si zdravotný stav väznenej osoby vyžaduje hospitalizáciu a nemocnica nedisponuje špecialistami lekármi v potrebnom odbore, väznená osoba sa bezodkladne na hospitalizáciu premiestni do civilného zdravotníckeho zariadenia, pričom jej stráženie zabezpečí Zbor väzenskej a justičnej stráže. Tu je zrejmé, že vnútroštátna právna úprava reflektuje na požiadavku európskej legislatívy, podľa ktorej majú zdravotnícke zariadenia vo väzniciach kooperovať s civilnými zdravotníckymi zariadeniami, a tým zabezpečiť potrebný rozsah medicínskych úkonov pre väznené osoby v rámci zachovania zásady primeranosti, včasnosti, rýchlosti a efektívnosti.[11]

Telemedicína ako efektívny nástroj poskytovania zdravotnej starostlivosti

Ako bolo spomenuté vyššie, význam telemedicíny je naozaj nezanedbateľný a vyriešil by množstvo problémov v rámci poskytovania zdravotnej starostlivosti. Je taktiež čoraz využívanejším a rozšírenejšmí inštitútom v podmienkach väzenstva v Maďarsku, Poľsku a Českej republike, pretože je prelomovým v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti. Túto skutočnosť verifikoval aj výskum

[11] Tamtiež, Pravidlo 44-46.

v daných podmienkach aplikačnej praxe. Okrem toho podľa World Health Organisation nejde len o nástroj slúžiaci na konzultáciu zdravotného stavu pacienta, ale ide najmä o poskytovanie zdravotnej starostlivosti na diaľku a využívanie diagnostických metód smerom k pacientovi, ako aj jeho monitorovanie a hodnotenie jeho zdravotného stavu, a preto by táto diagnostická povaha telemedicína znamenala prelom v poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Je možné konštatovať, že k jej aktívnemu využívaniu prispela pandémia Covid-19, ktorá tento inštitút rozvinula v civilnom sektore do dnešnej modernej podoby. V tomto prípade teda možno hovoriť o výraznom pokroku v rámci zvyšovania kvality života pacienta, pretože značne pomáha lekárovi pri diagnostike a hlavne včasnej nastavení liečby. Jeho výhodou je dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre osoby, ktoré sú odkázané samé na seba, či už z dôvodu vysokého veku alebo geografickej vzdialenosti. Telemedicína sa v civilnom sektore stala jednou z nosných tém, čo by bolo vhodné pretaviť aj do oblasť väzenstva, pretože je verifikované, že má množstvo výhod. Za jednu z najväčších výhod možno považovať bezpečnosť. Nakoľko z dikcie zákon o výkone väzby a zákona o výkone trestu odňatia slobody vyplýva ich účel, k ich naplneniu prispieva práve bezpečnosť. Medzi ďalšie výhody patrí najmä včasnosť, úspora finančných prostriedkov vynaložených na eskorty a nižšia vyťaženosť príslušníkov vykonávajúcich dozor v zdravotníckych zariadeniach.

Slovenská republika zákonom č. 360/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony zakotvila inštitút telemedicíny do právneho poriadku Slovenskej republiky,[12] pričom však doposiaľ nepristúpila k implementácii tohto inštitútu do aplikačnej praxe v rámci väzenských podmienok, hoc by jeho využívanie preukázateľne zlepšilo dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre väznené osoby. Veľkým prínosom pre uplatnenie tohto inštitútu by bolo uplatnenie českého modelu, ktorý spočíva v poskytovaní súčinnosti služobných úradov navzájom. V podmienkach Slovenskej republiky by bolo možné tento model uplatniť spôsobom, že do každého väzenského zariadenia by boli inštalované zariadenia na prenos obrazu a zvuku. Ak väzenské zariadenie disponuje lekárom-špecialistom, poskytlo by potrebnú súčinnosť inému väzenskému zariadeniu prostredníctvom využitia inštitútu telemedicíny. V tomto prípade by bolo vhodné presne vymedziť online ordinačné hodiny pre lekára pre konkrétne väzenské zariadenie. Rovnako by bolo potrebné, aby bola riadne nastavená komunikácia medzi jednotlivými väzenskými zariadeniami

[12] § 2 ods. 46 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

a manažment prenosu zdravotných informácií. Uplatnenie tohto modelu by výrazným spôsobom zlepšilo celkovú dostupnosť zdravotnej starostlivosti nielen pre väznené osoby, ale aj pre príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže alebo iné osoby, ktorým zbor poskytuje zdravotnú starostlivosť. Nemuseli by byť totiž odkázaní na dlhé čakacie lehoty súvisiace so špecializovaným vyšetrením prostredníctvom civilného lekára. Týmto modelom by bola zabezpečená rovnaká zdravotná starostlivosť pre väznené osoby a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže, čím by sa zabezpečilo dodržiavanie zákazu diskriminácie. V aktuálnych podmienkach sú však problémom financie, technologická vybavenosť, manažment procesov riadenia a sieťové pokrytie. Zavedenie inštitútu telemedicíny do väzenského spektra by však vyriešilo množstvo problémov s bezpečnosťou, financiami, logistikou, personálnym zabezpečením ale aj zodpovednosťou prenášanou zo zdravotného personálu na vedúceho zmeny v prípade rozhodovania o nevyhnutnom eskortovaní väznenej osoby do civilného zdravotníckeho zariadenia mimo pracovnej doby. Obrovským vzorom pre Slovenskú republiku by sa v rámci telemedicíny mohlo stať práve spomínané Maďarsko, Poľsko alebo Česká republika, ktoré tento inštitút využívajú na dennej báze a vnímajú ho ako pokrokový, efektívny a moderný spôsob poskytovania zdravotnej starostlivosti väzneným osobám.

Záver

Poskytovanie zdravotnej starostlivosti v Zbore väzenskej a justičnej stráže v kontexte Európskych väzenských pravidiel možno zhodnotiť ako veľmi efektívne, pretože pravidlá upravené v tomto dokumente nastavujú štandard v tejto oblasti pre štáty, pričom sa snažia podmienky ich poskytovania upraviť unitárne. Nakoľko sú tieto pravidlá implementované do právneho poriadku Slovenskej republiky a sú v zmysle neho aj uplatňované, ich realizáciou môžeme dospieť k záveru, že sú pre túto oblasť prínosom. Uplatnením telemedicíny by sa však eliminovalo spomínané bremeno na strane štátov, ktoré tieto štandardy musia dodržať za zložitých finančných a personálnych podmienok. Takisto je potrebné spomenúť, že pre poskytovanie zdravotnej starostlivosti v podmienkach väzenstva je dôležitá najmä jej dostupnosť, financovanie, správny manažment, ale aj koordinácia činností spojená s realizáciou eskort do civilných zdravotníckych zariadení a stanovením diagnózy pri korelatívnom dodržiavaní a rešpektovaní ľudských práv väznených osôb a bezpečnosti. Využívaním telemedicíny by boli na základ výsledkov výskumu preukázateľne naplnené všetky tieto atribúty, ba dokonca by sa vyzdvihla pokroková činnosť Zboru väzenskej a justičnej stráže na modernej úrovni zelektronizovaním týchto procesov. Na túto problematiku však nie je možné nahliadať výlučne vo vzťahu služobný úrad – zdravotnícke zariadenie služobného úradu, ale je potrebné si uvedomiť, že zdravotnícke zariadenie služobného úradu poskytuje komplexnú

zdravotnú starostlivosť prostredníctvom spolupráce s civilnými zdravotníckymi zariadeniami, ktorá je častokrát spojená s náročnými úlohami v oblasti bezpečnosti a plnenia účelu výkonu väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody, a preto by telemedicína v Zbore väzenskej a justičnej stráže mohla začať práve tam.

Zoznam použitej literatúry

1. Council of Europe. European Prison Rules. Strasbourg : Strasbourg Cedex, 2006, 133 s. ISBN 978-92-871-5982-3.
2. https://eurlex.europa.eu/legalcontent/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0327&from=FR
3. https://www.zvjs.sk/sk/zariadenia/trencin.
4. IVOR, J. a kol. Trestné právo procesné. Bratislava: IURA EDITION, 2010, 1049 s. ISBN 978-80-8078-309-9.
5. KNÁPKOVÁ, D. Penológia. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016, 220 s. ISBN 978-80-8168-524-8.
6. MENCEROVÁ, I. – ONDREJKOVÁ, S. Problémy recidívy v trestnej politike štátu. Banská Bystrica : BELIANUM, 2022, 469 s. ISBN 978-80-557-1994-8.
7. Návrh odporúčania Rec (2005) Výboru ministrov členským štátom o Európskych väzenských pravidlách a výklad. Dostupné na internete: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/Rec-2006_2-Vyklad.pdf.
8. Secretariat of the CPT. Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT). Normy CPT. Podstatné časti všeobecných správ CPT. Strasbourg : Strasbourg Cedex, 2004, 85 s. ISBN neuvedené.
9. Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Kontaktné údaje

JUDr. Kristína Lacyková, MBA, LL.M., DBA
klacykova@student.umb.sk
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

KYBERNETICKÝ ÚTOK AKO SABOTÁŽ? LIMITY ANALÓGIE, LEX CERTA A ULTIMA RATIO PRI OBRANE ŠTÁTU

CYBERATTACK AS SABOTAGE? LIMITS OF ANALOGY, LEX CERTA AND ULTIMA RATIO IN STATE DEFENCE

Juraj Lauko[1]

Abstrakt: v predkladanom príspevku skúmame, za akých podmienok možno kybernetický útok subsumovať pod zločin sabotáže podľa § 317 Trestného zákona. Vychádzame z tézy, že kybernetická modalita nie je zo skutkovej podstaty vylúčená, keďže zákon pracuje s technologicky neutrálnou formuláciou „iné konanie". To však neznamená, že sabotáž môže slúžiť ako všeobecné pomenovanie pre každý závažný incident v kyberpriestore. Rozhodujúce sú kumulatívne znaky: zásah do dôležitej úlohy relevantného subjektu a osobitný úmysel poškodiť ústavné zriadenie alebo obranyschopnosť Slovenskej republiky. Text preto zdôrazňuje limity analógie, požiadavku lex certa a princíp ultima ratio.

Kľúčové slová: kybernetický útok; sabotáž; lex certa; analógia v trestnom práve; ultima ratio

Abstract: The paper examines the conditions under which a cyberattack may be subsumed under the offence of sabotage under Section 317 of the Slovak Criminal Code. It argues that cyber means are not excluded as such, because the statutory wording is technologically neutral and expressly refers to "other conduct". This does not, however, permit sabotage to become a generic label for every serious cyber incident. The decisive criteria are cumulative: interference with an important task of a relevant entity and the specific intent to damage the constitutional order or the defence capability of the Slovak Republic. The paper emphasises the limits of analogy, the requirement of lex certa and the principle of ultima ratio.

Key words: cyberattack; sabotage; lex certa; criminal-law analogy; ultima ratio

[1] Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Úvod

Digitalizácia výkonu verejnej moci a poskytovania verejných služieb vytvorila novú mieru systémovej závislosti štátu od informačných technológií. Viazanosť množstva verejných služieb a komunikácie medzi štátom a občanmi na digitálne prostredie dosahuje takú mieru, že akýkoľvek útok na informačný systém už nemožno vnímať iba ako technickú poruchu alebo interný problém informačnej bezpečnosti určitého orgánu verejnej správy.[2]

Zásah do registrov, komunikačných platforiem, vojenskej logistiky, kritickej infraštruktúry alebo systémov, cez ktoré sa vykonáva verejná moc, môže priamo oslabiť výkon štátnych funkcií. Práve preto sa v odbornej i mediálnej debate pri vážnych incidentoch často komunikuje aj *„útok na štát"*. Trestné právo však nemôže preberať bezpečnostnú terminológiu bez ďalšieho. Medzi bezpečnostným opisom udalosti a jej trestnoprávnou kvalifikáciou musí zostať normatívne rozlíšenie.

V predkladanom článku obhajujeme tézu, že kybernetický útok môže byť podľa slovenského práva kvalifikovaný aj ako sabotáž, aj keď iba výnimočne. Samotná digitálna forma útoku, rozsah narušenia, ani vysoká spoločenská škodlivosť ešte nestačia. Rozhodujúce je, či konkrétne konanie útočníka napĺňa zákonné znaky § 317 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona (ďalej aj ako „zákon č. 300/2005 Z. z." alebo „Trestný zákon"), najmä zásah do dôležitej úlohy relevantného subjektu a osobitný úmysel poškodiť ústavné zriadenie alebo obranyschopnosť Slovenskej republiky.

Normatívny rámec kvalifikácie kybernetických útokov

Medzinárodný a európsky rámec ukazuje, že právna reakcia na kybernetické incidenty je viacvrstvová. Dohovor Rady Európy o počítačovej kriminalite z 23. novembra 2001 (ďalej len „Budapeštiansky dohovor"; oznámenie MZV SR č. 137/2008 Z. z.) a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/40/EÚ z 12. augusta 2013 o útokoch na informačné systémy a o nahradení rámcového rozhodnutia Rady 2005/222/SVV (ďalej ako „smernica 2013/40/EÚ") vychádzajú z toho, že informačné systémy a údaje si vyžadujú osobitnú trestnoprávnu ochranu. Zároveň smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2555 zo 14. decembra 2022 o opatreniach na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne kybernetickej bezpečnosti v Únii (ďalej len „smernica NIS 2") stavia do popredia prevenciu, riadenie rizík, oznamovanie incidentov a kontinuitu základných služieb. Už na tejto úrovni je zrejmé, že nie každý závažný kybernetický incident má byť automaticky riešený najprísnejšou

[2] HOCHMANN, R. Ochrana utajovaných skutočností a aktuálne hrozby. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta UK, 2025, s. 407–417. ISBN 978-80-7160-773-1.

kvalifikáciou; trestné právo je iba jednou časťou širšej architektúry kybernetickej bezpečnosti.[3]

Tomu zodpovedá aj slovenské právo. Trestný zákon osobitne kriminalizuje neoprávnený prístup do počítačového systému, neoprávnený zásah do počítačového systému, neoprávnený zásah do počítačového údaja a ďalšie súvisiace formy útoku. Zákon o kybernetickej bezpečnosti zase pracuje s povinnosťami prevádzkovateľov, orgánov verejnej moci a jednotiek CSIRT, teda s režimom, ktorý je primárne preventívny a reaktívny. Skutočnou otázkou preto nie je, či sú vážne kybernetické útoky trestné. Otázkou je, kedy ich možno posunúť z roviny osobitných kybernetických deliktov do roviny sabotáže.[4] Osobitný význam pre výklad pojmu kritický subjekt a základná služba — teda pre identifikáciu objektu, voči ktorému môže byť sabotážny úmysel smerovaný — má zákon č. 367/2024 Z. z. o kritickej infraštruktúre, ktorým bola do slovenského práva transponovaná smernica (EÚ) 2022/2557 (CER), s účinnosťou od 1. januára 2025.[5]

Sabotáž podľa § 317 Trestného zákona a jej potenciál v kyberpriestore

§ 317 ods. 1 Trestného zákona postihuje toho, kto v úmysle poškodiť ústavné zriadenie alebo obranyschopnosť Slovenskej republiky zneužije svoje zamestnanie, povolanie, postavenie alebo funkciu, alebo sa dopustí iného konania preto, aby: *a) maril alebo sťažoval plnenie dôležitej úlohy štátneho orgánu, ozbrojených síl alebo ozbrojeného zboru, právnickej osoby,* alebo *b) spôsobil v činnosti takéhoto orgánu alebo takejto organizácie alebo inštitúcie poruchu alebo inú závažnú škodu.*

Obe alternatívy majú pre kybernetický kontext odlišný dosah. Alternatíva vyjadrená v odseku 1 písm. a) chráni užší okruh subjektov, zatiaľ čo alternatíva pod písm. b) pokrýva širší kruh organizácií a inštitúcií relevantných z hľadiska chráneného záujmu. Spoločným menovateľom ostáva formulácia *„iného konania"*, ktorá je technologicky neutrálna. Z jej textu nevyplýva, že by zákonodarca chcel chránený záujem viazať iba na fyzickú deštrukciu vecí alebo na analógové formy zásahu.[6] Poukazujeme aj na skutočnosť, že obdobne je to aj v českom ustanovení, kde je takmer identická štruktúra zákona (§ 314 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).[7]

---

[3] Pozri: čl. 2 až 6 Dohovoru Rady Európy o počítačovej kriminalite (Convention on Cybercrime), Budapešť, 23. XI. 2001, CETS No. 185; čl. 3 až 9 smernice 2013/40/EÚ; čl. 1 smernice (EÚ) 2022/2555.

[4] Pozri zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, najmä § 247 až § 247d; zákon č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, najmä § 18, § 19 a § 24.

[5] Zákon č. 367/2024 Z. z. o kritickej infraštruktúre a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Smernica (EÚ) 2022/2557 zo 14. decembra 2022 o odolnosti kritických subjektov. Ú. v. EÚ L 333, 27. 12. 2022.

[6] Pozri zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, § 317; KLÁTIK, Jaroslav a kolektív: Trestné právo hmotné. Osobitná časť. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 221–222.

[7] K výkladu znaku „jiné jednání" v českom kontexte pozri ŠÁMAL, Pavel a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 3. vydanie. Praha: C.H. Beck, 2023, komentár k § 314.

Z technologickej neutrality však neplynie neobmedzená otvorenosť skutkovej podstaty. ***Po prvé, sabotáž sa neviaže na akýkoľvek informačný systém,*** ale ***na dôležitú úlohu subjektu relevantného z hľadiska chráneného záujmu. Po druhé,*** zákon nevyžaduje iba poruchu, ***ale aj osobitný cieľový vzťah k ústavnému zriadeniu alebo obranyschopnosti štátu. A po tretie,*** skutočnosť, že zákon ***popri zneužití postavenia*** uvádza aj ***„iné konanie",*** znamená, že ***sabotáž nemusí byť výlučne deliktom spáchaným zvnútra.*** Inými slovami, kybernetický útok externého aktéra preto nemožno vylúčiť už na úrovni prostriedku alebo osoby páchateľa. Komentárová literatúra výslovne uvádza, že ak sa páchateľ dopustí iného konania mimo štruktúry chráneného subjektu, ide o všeobecný subjekt trestného činu.[8]
Rozhodujúci zostáva obsah útoku. Ak niekto vyradí alebo vážne obmedzí digitálnu funkcionalitu systému, ktorý zabezpečuje úlohy zásadné pre obranu, bezpečnosť alebo ústavne významné fungovanie štátu, a robí to s osobitným úmyslom oslabiť tieto záujmy, kybernetická modalita sama osebe nebráni použitiu § 317. Ak však absentuje buď dôležitá úloha, alebo osobitný úmysel, potom sa útok musí posudzovať v prvom rade podľa osobitných skutkových podstát kyberkriminality.

Limity analógie, požiadavka *lex certa* a predvídateľnosť trestnosti

Ústavný rámec trestnosti je v tejto otázke obzvlášť prísny. Čl. 49 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 7 Dohovoru o ochrane ľudských práv vyžadujú, aby trestnosť bola určená zákonom dostatočne jasne a predvídateľne. V trestnom práve preto nie je prípustné, aby súd nahrádzal chýbajúci zákonný znak voľným bezpečnostným úsudkom alebo politickou naliehavosťou prípadu. Tam, kde zákon hovorí o sabotážnom úmysle a o dôležitej úlohe, musia byť preukázané práve tieto prvky.[9]
Dovolený technologicky neutrálny výklad a zakázaná analógia sa odlišujú tým, čo presne súd robí. Ak povie, že *„iné konanie"* môže mať podobu škodlivého kódu, vzdialeného zásahu alebo koordinovaného digitálneho vyradenia systému, zostáva v medziach textu zákona. Ak by však z každého útoku na verejný informačný systém automaticky vyvodzoval zásah do ústavného zriadenia alebo obranyschopnosti, išlo by už o nahrádzanie zákonných znakov hodnotovým odhadom. Takýto posun by bol

[8] Pozri: KLÁTIK, Jaroslav a kolektív: Trestné právo hmotné. Osobitná časť. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 222.
[9] Pozri čl. 49 Ústavy Slovenskej republiky; čl. 7 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd; European Court of Human Rights: Guide on Article 7 of the Convention – No punishment without law. Updated on 31 August 2025. K ústavnej požiadavke určitosti trestnoprávnych noriem pozri tiež nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28. november 2012, v ktorom súd zdôraznil, že normy trestného práva musia byť formulované s takou mierou presnosti, aby bolo jednotlivcovi umožnené predvídať trestnoprávne dôsledky svojho konania; v opačnom prípade ide o porušenie čl. 49 Ústavy SR.

s princípom *lex certa* nezlučiteľný.[10] K rozlíšeniu medzi prípustným teleologickým výkladom a neprípustnou analógiou *contra reum* pozri najmä rozhodnutia ESĽP uvedené v poznámke, z ktorých vyplýva, že čl. 7 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj ako „Dohovor") nevylučuje postupnú evolúciu judikatúry, avšak zakazuje extenzívny výklad na úkor obvineného, ktorý nemohol výsledok predvídať.[11]

Opatrnosť posilňuje aj existencia *lex specialis.* § 247a a § 247b Trestného zákona už dnes postihujú zásahy, ktoré vedú k vážnej poruche v činnosti orgánu verejnej moci (§ 247a ods. 2 písm. b), ods. 3 písm. b) TZ; § 247b ods. 2 písm. b), ods. 3 písm. b) TZ), a v kvalifikovaných prípadoch aj poruchu kritickej infraštruktúry. Ak skutok plne vysvetľujú tieto ustanovenia a zároveň chýba dôkaz o sabotážnom úmysle, neexistuje dôvod pre presun do prísnejšej skutkovej podstaty. Práve naopak, rešpekt k systematike zákona káže najprv využiť osobitný delikt, ktorý je pre kybernetické zásahy vytvorený priamo.[12] [13]

Ultima ratio a vzťah trestného práva ku kybernetickej obrane štátu

Princíp *ultima ratio* sa v skúmanom kontexte nedá, podľa nás, vyčerpať všeobecným tvrdením, že trestné právo je *„posledným prostriedkom"*. Má aj konkrétny systémový význam. Režim kybernetickej bezpečnosti funguje predovšetkým *ex ante* a v reálnom čase. Smeruje k prevencii, detekcii, obmedzeniu následkov a obnoveniu prevádzky. Trestné právo naopak funguje prevažne (ak neberieme do úvahy teraz jeho odstrašujúcu funkciu) *ex post.* Vyžaduje individualizovanú atribúciu, preukázanie zavinenia a umožňuje uložiť sankciu, zjednať nápravu z hľadiska spravodlivosti, no nie *„obnoviť"* dostupnosť siete alebo dát. Zámenu týchto dvoch rovín by nebolo možné obhájiť ani prakticky, ani dogmaticky.

Z toho vyplýva aj trestnoprávny dôsledok. Väčšina závažných kybernetických incidentov bude patriť do rámca osobitných deliktov proti informačným systémom a údajom, prípadne do súbehu s majetkovými, nátlakovými alebo hospodárskymi trestnými činmi. Sabotáž má zostať vyhradená pre situácie, v ktorých útok nesmeruje

[10] K rozdielu medzi prípustným výkladom a neprípustnou analógiou *contra reum* pozri European Court of Human Rights: Guide on Article 7 of the Convention – No punishment without law.

[11] ESĽP: S.W. v. Spojené kráľovstvo, sťažnosť č. 20166/92, rozsudok z 22. novembra 1995. ESĽP: Kafkaris v. Cyprus [VK], sťažnosť č. 21906/04, rozsudok z 12. februára 2008. ESĽP: Rohlena v. Česká republika [VK], sťažnosť č. 59552/08, rozsudok z 27. januára 2015.

[12] Pozri zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, § 247a ods. 2 písm. b) a § 247b; k európskemu pozadiu tejto úpravy porov. smernicu 2013/40/EÚ.

[13] K európskemu rámcu zodpovednosti za zásahy do informačných systémov a k požiadavke predvídateľnej trestnosti v tejto oblasti pozri napr. ESĽP, Parmak a Bakir v. Turecko, sťažnosť č. 22429/07 a 25195/07, rozsudok z 3. decembra 2019, kde súd hodnotil zlučiteľnosť trestnoprávnych kvalifikácií v oblasti zneužitia informačných technológií s čl. 7 Dohovoru.

len na systém ako technický objekt, ale na samotnú schopnosť štátu alebo iného relevantného subjektu vykonávať úlohu zásadnú pre jeho bezpečnostnú a ústavnú funkciu. Princíp *ultima ratio* teda neoslabuje možnosť použitia § 317, ale bráni jeho inflačnému používaniu.[14]

Rozlišovacie kritériá a modelové situácie

Za užitočný považujeme štvorprvkový test. **Po prvé,** treba identifikovať chránený záujem a overiť, či zasiahnutý systém skutočne nesie dôležitú úlohu relevantného subjektu. **Po druhé,** treba skúmať intenzitu následku. Nejde len o nepríjemnosť alebo dočasný výpadok, ale o marenie, sťažovanie alebo o poruchu s kvalitatívne závažným dopadom. Sťažovanie plnenia dôležitej úlohy pritom neznamená akékoľvek spomalenie alebo skomplikovanie; komentárová literatúra ho vymedzuje ako stav, keď plnenie úlohy vyžaduje väčšie úsilie, čas alebo náklady, než by bolo nevyhnutné bez zásahu páchateľa.[15] **Po tretie,** musí byť preukázaný osobitný úmysel poškodiť ústavné zriadenie alebo obranyschopnosť Slovenskej republiky. **Po štvrté,** treba oddelene posúdiť atribučnú a dôkaznú rovinu, pretože technická stopa ešte sama osebe nevypovedá o cieli a motivácii páchateľa.[16]

Ak je cieľom útoku napríklad dočasne zneprístupniť webový portál obce alebo inej verejnej inštitúcie, spravidla nepôjde o sabotáž. Môže ísť o protiprávny zásah do systému, ale absentuje osobitný úmysel smerujúci proti ústavnému zriadeniu alebo obranyschopnosti štátu. Podobne pri ransomvérovom útoku na ministerstvo alebo ústredný orgán štátnej správy býva dominantným motívom majetkový prospech. Aj keď je následok vážny, sabotážna kvalifikácia by bola bez ďalšieho dôkazu o osobitnom úmysle príliš extenzívna.

Naopak, kvalifikácia podľa § 317 sa javí ako realistická tam, kde útok smeruje na digitálne systémy nevyhnutné pre vojenskú logistiku, mobilizačnú pripravenosť, krízové riadenie, varovanie obyvateľstva alebo ochranu hraníc a kde technické prevedenie sprevádza sabotážny cieľ. Ešte zreteľnejší je prípad páchateľa, ktorý ako zamestnanec danej inštitúcie, zneužije oprávnený prístup a na pokyn cudzieho aktéra odstaví systém kritický pre obranu alebo výkon bezpečnostných funkcií štátu. V takýchto situáciách sa stretáva vhodný objekt útoku, jeho závažný následok aj osobitný úmysel.[17]

---

[14] Pozri zákon č. 69/2018 Z. z., § 18, § 19 a § 24; porov. čl. 1 smernice (EÚ) 2022/2555.

[15] Porovnaj: KLÁTIK, Jaroslav a kolektív: Trestné právo hmotné. Osobitná časť. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 222.

[16] Navrhnutý štvorprvkový test v texte nadväzuje na zákonné znaky § 317 Trestného zákona, na odlíšenie osobitných kybernetických deliktov podľa § 247a a § 247b Trestného zákona a na vymedzenie kritickej základnej služby v § 18 zákona č. 69/2018 Z. z.

[17] Pozri § 317 Trestného zákona; k širšiemu európskemu kontextu ochrany informačných systémov porov. FREITAS, Pedro Miguel F. – GONÇALVES, Nuno: Illegal access to information systems and the

Aj v týchto prípadoch však treba rozlišovať medzi bezpečnostnou a trestnoprávnou atribúciou. Pre účely reakcie na incident môže štát vychádzať z technických indícií a operačných pravdepodobností; pre odsúdenie v trestnom konaní to nestačí. Najcitlivejším miestom ostáva dokazovanie osobitného úmyslu. Logy, forenzné stopy, či časovanie útoku môžu silno naznačovať cieľ zásahu, no nemôžu byť nahradené domnienkou, že každý útok na citlivý systém je automaticky útokom proti štátu v zmysle § 317.

Slovenská judikatúra k aplikácii § 317 Trestného zákona na kybernetické útoky v čase vzniku tohto príspevku nie je autorovi známa. Absencia judikatúry je sama osebe metodicky relevantná: potvrdzuje, že ide o doposiaľ teoreticky nerozpracovanú hranicu, pričom výkladové kritériá musia vychádzať predovšetkým zo zákonného textu a z komparatívnych zdrojov.

Dôkazná, atribučná a procesná rovina

Pri kybernetických útokoch sa osobitne ostro prejavuje rozdiel medzi bezpečnostnou a trestnoprávnou atribúciou. Pre účely obrany štátu alebo zvládania incidentu môže byť prakticky postačujúce, že existuje vysoká miera pravdepodobnosti o pôvode útoku, o jeho technickom profile a o bezprostrednom riziku pre chránené systémy. Trestné konanie však pracuje s vyšším štandardom individualizácie. Nestačí určiť geografický alebo infraštruktúrny pôvod útoku; treba preukázať konanie konkrétnej osoby alebo skupiny osôb spôsobom, ktorý obstojí pred súdom.

Najcitlivejším bodom je dokazovanie osobitného úmyslu. Forenzné stopy, logy, obsah škodlivého kódu, výber cieľa, či časovanie útoku môžu silno naznačovať, že išlo o operáciu namierenú proti obranyschopnosti alebo ústavne významnej funkcii štátu. Zároveň však môžu byť zlučiteľné aj s iným motívom, napríklad s vydieraním, sabotážou v obchodnom konflikte alebo spravodajským zberom informácií bez bezprostredného cieľa paralyzovať výkon verejnej moci. Práve preto by mala byť sabotážna kvalifikácia použitá len tam, kde technické aj netechnické dôkazy tvoria ucelený obraz o cieli útoku.

Praktický dôsledok je zrejmý. V pochybných prípadoch má štát reagovať rozhodne v rovine kybernetickej bezpečnosti, ochrany kritických funkcií a medzinárodnej spolupráce, no pri trestnoprávnej kvalifikácii zostať zdržanlivý. Rýchla bezpečnostná reakcia a prísna trestnoprávna legalita sa nevylučujú; naopak, v kyberpriestore sa musia dopĺňať. To, že určitý incident vyžaduje intenzívne obranné opatrenia, ešte samo osebe neznamená, že musí byť subsumovaný pod sabotáž.

Directive 2013/40/EU. In: International Review of Law, Computers & Technology, 29, 2015, č. 1, s. 50 – 62.

De lege ferenda

Ak by zákonodarca dospel k záveru, že súčasná úprava neposkytuje dostatočnú mieru jasnosti, vhodnejšia by bola cesta spresnenia než symbolického sprísňovania. Normatívne presnejšie by bolo výslovne pomenovať digitálne modality útoku proti systémom rozhodujúcim pre obranu alebo ústavne významné funkcie štátu, prípadne doplniť exemplifikačné kritériá pre posúdenie *„dôležitej úlohy*" v prostredí kritických digitálnych služieb. Takýto krok by zlepšil predvídateľnosť bez toho, aby sa rezignovalo na existujúce princípy legality. *De lege ferenda* ide podľa nášho názoru skôr o otázku precizovania hraníc medzi deliktmi podľa § 247a a § 247b a strategicky motivovanou sabotážou podľa § 317, než o potrebu preberať neurčité bezpečnostné pojmy bez jasného normatívneho obsahu.[18]

Naopak, za nevhodné považujeme prenášanie širokých bezpečnostných pojmov, ako sú *„hybridný útok*" alebo *„útok na štát*", priamo do textu trestného zákona bez ďalšieho normatívneho rozpracovania. Tieto pojmy môžu mať analytickú a strategickú hodnotu, no samy osebe nespĺňajú požiadavky *lex certa.* V trestnom práve je dôležitejšie presné pomenovanie zákonných znakov než symbolická tvrdosť jazyka. Ak má byť postih prísny, musí byť zároveň presne ohraničený.

Záver

V predkladanom príspevku sme skúmali, za akých podmienok možno kybernetický útok subsumovať pod zločin sabotáže podľa § 317 Trestného zákona. Na položenú otázku možno teda odpovedať tak, že kybernetický útok môže napĺňať skutkovú podstatu trestného činu sabotáže, ak páchateľ svojim konaním konkrétne napĺňa zákonné znaky § 317 Trestného zákona. Samotný fakt, že ide o digitálny zásah do dôležitého systému štátu, nestačí. Rovnako nestačí vysoká škoda, mediálna citlivosť prípadu, ani bezpečnostný jazyk o *„útoku na štát*". Rozhodujúci je kumulatívny súbeh vhodného objektu útoku, závažného následku a osobitného úmyslu poškodiť ústavné zriadenie alebo obranyschopnosť Slovenskej republiky.

Slovenský právny poriadok už obsahuje osobitné skutkové podstaty kybernetickej kriminality, ako aj samostatný režim kybernetickej bezpečnosti. Sabotáž preto nemá slúžiť ako všeobecná nálepka pre každý vážny incident v kybernetickom priestore, ale ako výnimočná kvalifikácia pre útoky strategicky zamerané proti základným funkciám štátu.

Zoznam použitej literatúry

Právne predpisy

1. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

[18] Porov.: § 317 Trestného zákona, § 18 zákona č. 69/2018 Z. z.

2. Zákon č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
3. Zákon č. 367/2024 Z. z. o kritickej infraštruktúre a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Právo EÚ

1. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2557 z 14. decembra 2022 o odolnosti kritických subjektov a o zrušení smernice Rady 2008/114/ES.
2. Smernica 2013/40/EÚ z 12. augusta 2013 o útokoch proti informačným systémom a o nahradení rámcového rozhodnutia Rady 2005/222/SVV.
3. Smernica (EÚ) 2022/2555 z 14. decembra 2022 o opatreniach na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne kybernetickej bezpečnosti v Únii (NIS 2).
4. Rada Európy: Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Rím, 4. novembra 1950. Oznámenie MZV SR č. 209/1992 Zb.
5. Rada Európy: Dohovor o počítačovej kriminalite. Budapešť, 23. XI. 2001. CETS No. 185.

Judikatúra ESĽP

1. Európsky súd pre ľudské práva: rozsudok vo veci S.W. v. Spojené kráľovstvo, sťažnosť č. 20166/92, z 22. novembra 1995.
2. Európsky súd pre ľudské práva: rozsudok Veľkej komory vo veci Kafkaris v. Cyprus, sťažnosť č. 21906/04, z 12. februára 2008.
3. Európsky súd pre ľudské práva: rozsudok Veľkej komory vo veci Rohlena v. Česká republika, sťažnosť č. 59552/08, z 27. januára 2015.
4. Európsky súd pre ľudské práva: rozsudok vo veci Parmak a Bakır v. Turecko, sťažnosť č. 22429/07 a 25195/07, z 3. decembra 2019.

Odborná literatúra

1. FREITAS, Pedro Miguel F. – GONÇALVES, Nuno: Illegal access to information systems and the Directive 2013/40/EU. In: International Review of Law, Computers & Technology, 29, 2015, č. 1, s. 50 – 62.
2. HOCHMANN, R. Ochrana utajovaných skutočností a aktuálne hrozby. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta UK, 2025, s. 407–417. ISBN 978-80-7160-773-1.
3. KLÁTIK, Jaroslav a kolektív: Trestné právo hmotné. Osobitná časť. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-726-9.
4. ŠÁMAL, Pavel a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 3. vydanie. Praha: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.
5. Európsky súd pre ľudské práva: Sprievodca k článku 7 Dohovoru – Žiadny trest bez zákona. Aktualizované k 31. augustu 2025.

Kontaktné údaje

Mgr. et Mgr. Juraj Lauko, PhD.
lauko49@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva a kriminológie

AKCEPTOVATEĽNOSŤ PREKLADU UMELEJ INTELIGENCIE V TRESTNOM KONANÍ: AKTUÁLNA PRAX VERZUS PERSPEKTÍVA

ACCEPTABILITY OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TRANSLATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS: CURRENT PRACTICE VERZUS PERSPECTIVE

Silvia Tatarková[1]

Abstrakt: V niektorých prípadoch sa trestné konania predlžujú z dôvodu nedostupnosti alebo časovej vyťaženosti prekladateľov a preto je možné zvážiť, či by umelá inteligencia bola schopná tento negatívny jav aspoň v istej miere limitovať, či prípadne ho v plnej miere odstrániť. Príspevok analyzuje a porovnáva aktuálnu prax vo vybraných štátoch. Cieľom tohto príspevku je zhodnotiť schopnosti systémov umelej inteligencie slúžiacich na preklad a vhodnosť ich využitia v trestnom konaní. Príspevok zároveň posudzuje, či je možné očakávať nahradenie úradného prekladu prekladom vytvoreným umelou inteligenciou.

Kľúčové slová: umelá inteligencia, preklad, trestné konanie

Abstract: In some cases, criminal proceedings are prolonged due to the unavailability or time constraints of translators and therefore it is possible to consider whether artificial intelligence would be able to limit this negative phenomenon to at least some extent or potentially eliminate it completely. The paper analyzes and compares current practices in selected countries. The aim of this paper is to evaluate the capabilities of artificial intelligence systems used for translation and to assess the suitability of their use in criminal proceedings. The paper also examines whether it is possible to expect the replacement of official translation with a translation generated by artificial intelligence.

Key words: artificial intelligence, translation, criminal proceedings

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

Úvod

Právo na tlmočníka a prekladateľa je explicitne vyjadrené v § 2 ods. 20 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok"), pričom je garantované osobám vymenovaným v predmetnom odseku za predpokladu, že vyhlásia, že neovládajú jazyk, v ktorom sa konanie vedie.[2] Uvedené ustanovenie reflektuje skutočnosť, že nie každý účastník trestného konania musí disponovať dostatočnou jazykovou kompetenciou na to, aby bol schopný efektívne uplatňovať svoje procesné práva.

Samotné znenie § 2 ods. 20 Trestného poriadku vymedzuje okruh subjektov, ktoré majú právo na tlmočníka a prekladateľa, pričom taktiež stanovuje, že k uplatneniu tohto práva má dôjsť vyhlásením. Akým spôsobom, teda či má byť takéto vyhlásenie ústne alebo písomné, nie je bližšie špecifikované, z čoho je možné vyvodiť záver, že osoba môže vyjadriť neznalosť jazyka, v ktorom sa konanie vedie, dostatočne zrozumiteľným spôsobom. Ustanovenia týkajúce sa tlmočníkov a prekladateľov je možné nájsť najmä v § 28 a § 29 Trestného poriadku. V § 28 ods. 6 Trestného poriadku je možné nájsť taxatívne vymedzenie dokumentov, ktorých prekladmi má poškodený disponovať. Z uvedených normatívnych východísk je zrejmé, že právna úprava stanovuje základné pravidlá v oblasti predmetného práva, avšak neposkytuje odpovede na viaceré otázky, ktoré nadobúdajú význam najmä v kontexte praktickej realizácie. V tejto súvislosti je zároveň potrebné prihliadnuť na aktuálny technologický vývoj a kriticky zhodnotiť možnosti a limity, ktoré môže priniesť jeho aplikácia v danej oblasti.

Za predpokladu, že by boli preklady vytvorené systémom umelej inteligencie zapojené do trestného konania ako náhrada úradného prekladu, je možné očakávať prínosy, akými sú napríklad časová efektivita (keďže by sa konanie nemuselo predlžovať z dôvodu nedostupnosti prekladateľa, pričom tieto prekladové systémy by boli dostupné 24/7), zníženie nákladov spojených so zabezpečením prekladu či terminologická konzistentnosť v prekladoch. Preklady vytvorené systémom umelej inteligencie by mohli dosahovať vysokú jazykovú kvalitu výstupov, najmä pokiaľ ide o gramatickú stránku, a to z dôvodu, že od systémov umelej inteligencie je možné očakávať schopnosť naučiť sa a aplikovať gramatické pravidlá toho-ktorého jazyka.

[2] § 2 ods. 20 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok znie: *„Ak obvinený, jeho zákonný zástupca, podozrivá osoba, poškodený, zúčastnená osoba alebo svedok vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa konanie vedie, má právo na tlmočníka a prekladateľa*."

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní (ďalej len „smernica")[3]

Článok 5 ods. 1 tejto smernice stanovuje povinnosť členských štátov prijať opatrenia zabezpečujúce dostatočnú kvalitu tlmočenia a prekladov vzhľadom na článok 2 ods. 8 a článok 3 ods. 9 predmetnej smernice.[4]

Článok 2 upravuje právo na tlmočenie a článok 3 upravuje právo na preklad základných dokumentov[5]. Pre tento príspevok je relevantný z článku 3 najmä odsek 9, ktorý znie: *„Kvalita prekladu poskytovaného podľa tohto článku musí byť postačujúca na zabezpečenie spravodlivého procesu, najmä zabezpečením toho, aby podozrivé alebo obvinené osoby v trestnom konaní boli oboznámené s prípadom, ktorý sa proti nim vedie, a aby boli schopné uplatniť svoje právo na obhajobu*."[6]

Podľa článku 4 predmetnej smernice je povinnosťou členských štátov znášať náklady na tlmočenie a preklad, ktoré vyplynuli z uplatňovania článkov 2 a 3 tejto smernice. Tieto náklady znášajú členské štáty odhliadnuc od výsledkov konania.[7]

Dôležitou povinnosťou, ktorá je vyjadrená v článku 5 ods. 2 predmetnej smernice, je povinnosť členských štátov zriadiť register, prípadne viaceré registre nezávislých prekladateľov a tlmočníkov, pričom tento článok stanovuje pre prekladateľov a tlmočníkov podmienku, ktorou je ich primeraná kvalifikovanosť.[8] Podľa článku 5 ods. 3 sú členské štáty povinné zabezpečiť, *„aby sa od tlmočníkov a prekladateľov požadovalo zachovávanie dôvernosti v súvislosti s tlmočením a prekladom poskytovanými podľa tejto smernice*."[9]

V predmetnej smernici môžeme nájsť ustanovenia týkajúce sa prekladu a tlmočenia, ako aj ustanovenia týkajúce sa prekladateľov a tlmočníkov. Na tomto mieste chceme upriamiť pozornosť na exaktnosť pojmov, od ktorých sa odvíja možnosť výkladu. Smernica používa pojem právo na tlmočenie a preklad v trestnom konaní, pričom Trestný poriadok v § 2 ods. 20 používa pojem právo na tlmočníka a prekladateľa. Hoci z logického hľadiska možno vyvodiť záver, že úlohou tlmočníka a prekladateľa je poskytnúť tlmočenie a preklad, rozdielnosť, ako je predmetné právo pojmovo

---

[3] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní. Dostupná na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex:32010L0064.

[4] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní. Dostupná na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex:32010L0064.

[5] Tamtiež.

[6] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní. Dostupná na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex:32010L0064.

[7] Tamtiež.

[8] Tamtiež.

[9] Tamtiež.

označené, môže spôsobiť, že výklad práva na tlmočenie a preklad bude v trestnom konaní na Slovensku možný výlučne prostredníctvom tlmočníka a prekladateľa. Poukazujeme na to, že predmetná smernica uvádza právo na tlmočenie a preklad, pričom neupravuje využitie systémov umelej inteligencie v oblasti tlmočenia alebo prekladu. Vzhľadom na to, že obsahuje ustanovenia o tlmočníkoch a prekladateľoch predpokladá, že túto činnosť budú vykonávať kvalifikované osoby. Na druhej strane Trestný poriadok používa pojem právo na tlmočníka a prekladateľa, z čoho je možné vyvodiť záver, že dôraz sa kladie na osobu, ktorá tlmočenie alebo preklad vykonáva, nie na činnosť ako takú. Trestný poriadok zrejme používa pojem tlmočník a prekladateľ, aby zdôraznil, že za tlmočením a prekladom je osoba, ktorá za svoju prácu preberá zodpovednosť. V takejto situácii je možné sa zamyslieť nad možnosťou využitia teleologického výkladu pojmu právo na tlmočníka a prekladateľa, pričom s poukazom na doktrinálne pomenovanie tohto ustanovenia (*zásada práva na svoj jazyk* prípadne *zásada práva na materinský jazyk*), by bolo možné vyvodiť záver, že dôvodom garancie práva na prekladateľa je sledovanie cieľa, ktorým je zabezpečiť preklad danej osobe, aby porozumela dôležitým skutočnostiam trestného konania. Pre osobu, ktorá má preklad obdržať, by mal byť podstatný výsledok činnosti prekladateľa, pričom preklad má byť terminologicky presný a procesne použiteľný. Je možné zvážiť, či za predpokladu, že by prekladový systém umelej inteligencie bol schopný vyberať adekvátne ekvivalenty a dosahoval by úroveň očakávanú pri odborných prekladoch, existuje možnosť, že by v budúcnosti mohli byť akceptované aj preklady vytvorené systémom umelej inteligencie. Úlohou prekladateľa však nie je iba poskytnúť preklad, ale taktiež prevziať zodpovednosť za správnosť jeho vyhotovenia.[10] Otázka zodpovednosti za preklad vytvorený systémom umelej inteligencie môže spôsobiť problémy, pričom ak by došlo k vytvoreniu prekladového systému využívajúceho umelú inteligenciu, je dôvodné predpokladať, že minimálne v počiatočných fázach využívania tohto systému by bola kontrola kvalifikovaným prekladateľom nevyhnutnosťou. Za predpokladu, že by kontrolu vykonával prekladateľ, je možné očakávať, že za správnosť vyhotovenia prekladu bude prekladateľ zodpovedať, pričom ak by preklady nepodliehali kontrole prekladateľa, vyvstáva otázka, kto by za prípadné nepresnosti prevzal zodpovednosť.

Čo sa týka systému umelej inteligencie, je možné predpokladať, že by nešlo o bežne dostupné systémy umelej inteligencie, ktoré sú aktuálne populárne medzi používateľmi, ale išlo by o špecializovaný systém umelej inteligencie, ktorý by dokázal rozlíšiť o aké konanie ide a tomu by prispôsobil právnu terminológiu. Nevylučujeme možnosť, že by takýto prekladový systém bol vyvinutý niektorým z najznámejších poskytovateľov systémov umelej inteligencie, avšak

[10] Pozri zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

predpokladáme, že pre jeho využitie v trestnom konaní by musel byť prispôsobený špecifickým požiadavkám. Takýto systém by sa mohol učiť na prekladoch, ktoré boli vytvorené prekladateľmi zapísanými v zozname prekladateľov, pričom systémy umelej inteligencie majú potenciál zdokonaľovať svoje výsledky vďaka svojej schopnosti učiť sa. Je vhodné, aby sa tento systém učil na prekladoch, ktoré boli vyhotovené v rámci trestných konaní, ktoré prebiehali v Slovenskej republike napríklad z dôvodu špecifickej terminológie, ktorá odzrkadľuje fázy trestného konania a im prislúchajúcu terminológiu. Na druhej strane je potrebné dbať aj na ďalšie relevantné aspekty, akými sú napríklad ochrana osobných údajov alebo ochrana utajovaných skutočností, ktoré by sa mohli v týchto dokumentoch nachádzať.
Pozoruhodným príkladom môže byť napríklad využívanie prekladového systému umelej inteligencie z *the Orange County Superior Court in California*, pričom tento koncept je priblížený v ďalšom texte.

Vnútroštátna právna úprava

Kľúčovou právnou úpravou v Slovenskej republike týkajúcej sa prekladateľov je *zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Za predpokladu, že by sme sa chceli dozvedieť mená prekladateľov, využili by sme zoznam, ktorý podľa § 4 ods. 1 s poukazom na § 1 ods. 1 predmetného zákona vedie Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Počet aktívnych (zapísaných) prekladateľov ku dňu 07.04.2026 je 981.[11] Najviac prekladateľov ovláda anglický jazyk (341) a nemecký jazyk (277). Problém týkajúci sa vyťaženosti alebo nedostupnosti prekladateľa môže nastať najmä pri prekladateľoch vykonávajúcich preklady z alebo do albánčiny, dánčiny, fínčiny, hebrejčiny, latinčiny, moldavčiny, mongolčiny či perzštiny, a to z dôvodu, že v menovaných jazykoch je zapísaný iba jeden prekladateľ.[12] V prípade, že by tento prekladateľ bol časovo vyťažený, je možné predpokladať, že by to v trestnom konaní viedlo k predlžovaniu konania z dôvodu nemožnosti zabezpečenia prekladu podstatného pre trestné konanie. V Európskej únii je 24 úradných jazykov[13]. Vzhľadom na to, že pre portugalčinu sú aktívni 2 prekladatelia, pre slovinčinu 2, pre dánčinu 1 a fínčinu

[11] MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Prekladatelia* [online]. Dostupné na: https://www.justice.gov.sk/registre/prekladatelia/?stav_string=zapis&rozhodnyDatum=07.04.2026&pageNum=1&size=10&sortProperty=meno_sort&sortDirection=ASC. [navštívené dňa 07.04.2026]
[12] Tamtiež.
[13] EURÓPSKA ÚNIA. *Jazyky* [online]. Dostupné na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/languages_sk. [navštívené dňa 07.04.2026]

taktiež 1, je možné predpokladať, že jeden či dvaja prekladatelia toho-ktorého jazyka nemusia vždy stíhať.[14]

Môže nastať situácia, v ktorej osoba vyhlási, že nerozumie jazyku konania a pre jazyk, ktorému rozumie, nie je v zozname zapísaný žiadny prekladateľ. Ide napríklad o prekladateľov lotyštiny, litovčiny či maltčiny (ktoré sú úradnými jazykmi EÚ), ako aj o prekladateľov nepálskeho či azerbajdžanského jazyka, ktorí sa v zozname prekladateľov vedenom Ministerstvom spravodlivosti SR (ku dňu 07.04.2026) nenachádzajú vôbec.[15]

Trestný poriadok danú situáciu upravuje v § 28 ods. 3 nasledovne: „*Ak si osoba podľa § 2 ods. 20 zvolí jazyk, na ktorý nie je v zozname tlmočníkov zapísaný žiadny tlmočník alebo vec neznesie odklad a zapísaní tlmočníci sú nedosiahnuteľní, priberie orgán činný v trestnom konaní alebo súd tlmočníka na úradný jazyk štátu, ktorého je táto osoba štátnym občanom, alebo v ktorom má bydlisko a ktorému táto osoba rozumie*."[16]

V *zákone č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov*, v § 15 je stanovené, že výkon činnosti osobami nezapísanými v zozname je vo vybraných situáciách možný, pričom okrem podmienok stanovených v odseku 1 tohto paragrafu, musí osoba zložiť sľub (§ 15 ods. 2 tohto zákona)[17]. Hoci táto osoba môže mať dostatočnú jazykovú zdatnosť, je otázne, či dokáže precízne prekladať odbornú právnu terminológiu, hoci niektoré právne pojmy poznať môže. Je možné predpokladať, že jazykové schopnosti osoby, ktorá nie je zapísaná v zozname prekladateľov, sú lepšie, ako schopnosti systémov umelej inteligencie určených na preklad?

Preklad vytvorený systémom umelej inteligencie v trestnom konaní, aktuálna prax a možné problémy

Presnosť prekladu je jedným z najpodstatnejších kritérií, podľa ktorých je možné zhodnotiť, či je konkrétny prekladový systém vhodný. Je možné tvrdiť, že súdy žiadajú o preklady alebo tlmočenie osoby zapísané v príslušných zoznamoch, najmä z dôvodu zaručenia odbornej správnosti prekladu. Prekladatelia a tlmočníci majú vykonávať svoju činnosť tak, aby zabezpečili, že preložený text zodpovedá originálu,

[14] MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Prekladatelia* [online]. Dostupné na: https://www.justice.gov.sk/registre/prekladatelia/?stav_string=zapis&rozhodnyDatum=07.04.2026&pageNum=1&size=10&sortProperty=meno_sort&sortDirection=ASC. [navštívené dňa 07.04.2026]

[15] MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Prekladatelia* [online]. Dostupné na: https://www.justice.gov.sk/registre/prekladatelia/?stav_string=zapis&rozhodnyDatum=07.04.2026&pageNum=1&size=10&sortProperty=meno_sort&sortDirection=ASC. [navštívené dňa 07.04.2026]

[16] § 28 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

[17] Pozri § 15 zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

pričom by mali zohľadniť význam pôvodných slov a podľa kontextu zvoliť významovo adekvátny ekvivalent v cieľovom jazyku.

Je možné predpokladať, že pojem umelej inteligencie si osoby môžu spájať s pojmom ChatGPT. Ide o jeden z najpopulárnejších systémov umelej inteligencie[18], ktorý nachádza uplatnenie aj pri preklade textov. Jeden z používateľov tohto systému umelej inteligencie otestoval schopnosti ChatGPT pri preklade právnych textov, pričom originálny jazyk bol francúzština a cieľovým jazykom bola angličtina. Výsledky však neboli ideálne a to napríklad z dôvodu, že ChatGPT pri prekladoch nedokázal rozpoznať, či ide o civilné konanie, alebo o trestné konanie, čo spôsobilo chybný preklad. Táto situácia nastala pri francúzskom slove *poursuivre*, ktoré sa v angličtine má preložiť ako *to take legal action* prípadne *to sue* (žalovať - pokiaľ ide o civilné konanie) alebo *to prosecute* (stíhať - pokiaľ ide o trestné konanie). Tento jav nastal z dôvodu, že z kontextu vety nebolo jasné, o aké konanie ide a ChatGPT sa zrejme nepýtal žiadne doplňujúce otázky.[19]

Problémy pri strojových prekladoch, alebo prekladoch umelou inteligenciou sa objavili vo viacerých rovinách. Napríklad slovo *trial* bolo preložené ako *test,* pričom slovo test sa môže prekladať ako skúška alebo pokus, ale v danom kontexte malo byť toto slovo preložené ako súdny proces. Problém môžu spôsobovať aj frázy, ktoré majú prenesený význam. Vzhľadom na právnu terminológiu, ktorá musí byť dodržaná, musí existovať garancia, že umelá inteligencia nebude robiť chyby, ktoré aktuálne robia bežne dostupné prekladacie nástroje. Ide napríklad o preklad slov *„seamless integration*", ktoré boli preložené do francúzštiny ako *„intégration sans couture*", čo znamená integrácia bez šitia.[20] Z tohto prekladu je jasné, že význam nemal naznačovať nič so šitím, ale mal poukazovať na hladkú integráciu.

Ďalším problémom bolo správne určenie zámen, pričom v španielčine sa používa slovo „*su*" ako tvoje, jeho, jej, ich. Nesprávne určenie zámen môže spôsobiť neistotu napríklad v prípade, kedy by sa spomínalo viacero osôb, pričom by sa rozhodovalo o ich právach a povinnostiach, pričom používanie tvoje, jeho, jej alebo ich by mohlo mať vplyv na istotu kto má konať. Problém sa môže objaviť aj pri určení rodu, pretože niektoré jazyky jasne neurčujú, o aký rod ide. Príkladom môže byť napríklad anglické slovo *politician*, z ktorého nevieme jasne určiť, či ide o ženský, alebo mužský rod. V

[18] SEMRUSH. *Most Visited AI Websites in the World, Updated February* 2026 [online]. Dostupné na: https://www.semrush.com/website/top/global/ai/. [navštívené dňa 07.04.2026]

[19] KUYUMJIAN, Aram: *AI vs. Human Legal Translators: The Truth Will Surprise You* [online]. Dostupné na: https://traductionsnexus.com/en/chatgpt-legal-translation-review/. [navštívené dňa 07.04.2026]

[20] PRILL, Martin: *Worst AI (and human) translation mistakes spotted by localization pros* [online]. Dostupné na: https://www.versioninternationale.com/en/blog/worst-ai-and-human-translation-mistakes-spotted-by-localization-pros/. [navštívené dňa 15.03.2026]

prekladoch, ktoré nie sú vyhotovené osobou, sa môže vyskytnúť chyba v domnienke, že ide o mužský rod.[21]

Vzhľadom na to, že umelá inteligencia sa rýchlo učí a zdokonaľuje, je možné predpokladať, že existuje šanca, že by sa takéto problémy aspoň sčasti odstránili. Inšpiratívnym riešením je využívanie systému umelej inteligencie na preklady, ktorý používa *the Orange County Superior Court in California*. Z dôvodu, že prekladové systémy nie vždy adekvátne odzrkadlia potrebnú terminológiu, sa tento súd rozhodol vyvinúť systém, ktorý by mal pri prekladoch nájsť vhodnú právnu terminológiu. Presnosť prekladu terminológie je dôležitá, pričom tento systém umelej inteligencie využíva Microsoft Azure's Translator, ktorý bol trénovaný na právnych glosároch Súdnej rady Kalifornie (Judicial Council of California) ako aj na dokumentoch v španielčine a vietnamčine. Tento systém umelej inteligencie sa nazýva *Court Application for Translation (CAT*). Išlo o tri fázy, ktoré mali napomôcť k postupnému zlepšeniu schopností tohto prekladového systému. V prvej fáze sa mal tento systém zamerať na vzdelávacie materiály, ktoré pozostávali z krátkych textov, pričom kvôli výskumu bola tomuto systému predložená aj 300-stranová kniha, aby bolo možné zistiť, ako systém zareaguje na dlhší text. Pri krátkych textoch nenastali výrazné problémy, no práve pri preklade 300-stranovej knihy sa zistilo, že prekladový systém zlyháva v otázkach štruktúry a konzistentnosti prekladov. Táto skúška umožnila nájsť zlyhanie, na ktorom je možné do budúcna pracovať. V období realizácie tohto experimentu, ktorý trval približne 7 mesiacov, prešlo odbornou ľudskou kontrolou 113 úsekov textu. Čo sa týka prekladov z angličtiny do španielčiny, prekladatelia vyhodnotili, že 80 % z nich nepotrebuje žiadnu úpravu, 17 % by potrebovalo miernu úpravu a 3 % z nich obsahovali značné chyby, ktoré by bolo nutné opraviť. O niečo horšie výsledky mali preklady z angličtiny do vietnamčiny, pričom 57 % bolo bez nutnosti úpravy, 39 % by potrebovalo miernu úpravu a 4 % obsahovali značné chyby s nevyhnutnosťou opravy. Dôvod, prečo môžeme vidieť pokles v presnosti prekladov vo vietnamskom jazyku, je s istou mierou pravdepodobnosti zapríčinený tým, že systém umelej inteligencie tvoriaci tieto preklady nedisponoval tak veľkým množstvom kvalitných materiálov, z ktorých sa mohol učiť. Je teda možné konštatovať, že výsledky z prekladov španielskeho jazyka boli lepšie z dôvodu väčšieho množstva kvalitného študijného materiálu poskytnutého prekladovému systému umelej inteligencie. Zaujímavou informáciou je aj zhodnotenie, že v BLEU vyhodnotení (Bilingual Evaluation Understudy, rozsah bodov sa udeľuje od 0 do 100) sa slová od profesionálnych prekladateľov a prekladom umelej inteligencie zhodovali v 66,21 bodoch v španielčine a v 63,71 bodov vo vietnamčine. Tieto výsledky boli

[21] JUSTICE INNOVATION STANFORD LEGAL DESIGN LAB. *AI, Machine Translation, and Access to Justice* [online]. Dostupné na: https://justiceinnovation.law.stanford.edu/ai-machine-translation-and-access-to-justice/. [navštívené dňa 07.04.2026]

považované za dostatočné, pričom súd získal formálne schválenie na presun do fázy 2, v ktorej by sa malo zistiť ako prekladový systém umelej inteligencie bude schopný prekladať správy o mladistvých (juvenile reports). Fáza 3 by mala odhaliť, či je prekladový systém umelej inteligencie schopný robiť preklady z vietnamčiny a španielčiny do angličtiny.[22]

Vzhľadom na aktuálne výsledky týkajúce sa schopností prekladových systémov umelej inteligencie vzniká otázka, či by sme boli ochotní akceptovať iný ako úradný preklad vyhotovený odborníkom. Považovali by sme za akceptovateľné, aby preklad opisne vysvetľoval originálny dokument? Bolo by akceptovateľné, ak by preklad obsahoval mierne chyby, hoci by bol význam viet zachovaný? Taktiež vyvstáva otázka, aká hodnota (napr. percentuálna alebo bodová) má byť dosiahnutá, aby sme preklad umelou inteligenciou považovali za dostatočný.

Je vhodné pripomenúť, že prekladatelia používajú rôzne prekladateľské techniky ako napríklad adaptácia, kompenzácia, opis, ustálený ekvivalent, generalizácia či redukcia.[23] Ak by sme dali preložiť ten istý odborný text dvom či viacerým prekladateľom, je možné, že ich formulácia viet či výber ideálnych ekvivalentov by nebol v stopercentnej miere totožný, hoci je možné, že by to nespôsobilo žiadnu podstatnú zmenu vo význame prekladaného textu. Vzhľadom na možné využitie prekladateľských techník je možné konštatovať, že cieľom nie je doslovný preklad, ale preklad smerujúci k vystihnutiu podstaty.

Otázku vyhodnotenia úspešnosti je možné priblížiť na štúdiách, ktoré sa venovali prekladom prostredníctvom Google Translate. Napríklad štúdia z roku 2013, ktorej autor Noezafri Amar uviedol, že Google Translate bol v 31 % prekladoch presný, v 54 % prekladoch menej presný a 15 % prekladoch nepresný.[24] Existujú však dve štúdie, ktoré sa venovali prekladom z Google Translate, pričom prvá sa týkala prekladu právnych textov, v ktorej autor Jeffrey Killman v roku 2014 indikoval, že preklad je presný vo viac ako 64 %, z čoho vyvodil záver, že Google Translate môže byť užitočným a spoľahlivým nástrojom pre prekladateľov právnych textov.[25] Na druhej strane Sumant Patil vo svojej štúdii z roku 2014 tvrdí, že presnosť prekladov

[22] AKHLAGHI, Maryam: *AI-Assisted Translation in the Courts: How Courts Are Balancing Access and Accuracy* [online]. Dostupné na: https://www.cyberjustice.ca/2025/06/18/ai-assisted-translation-in-the-courts-how-courts-are-balancing-access-and-accuracy/. [navštívené dňa 15.03.2026]

[23] ANISAH, Lina – DEWANTI, Ratna – RASYID, Yumma: *Accuracy of word order in phrases and sentences resulting ftom machine translation* [online]. s. 631. Dostupné na: https://journal.unj.ac.id/unj/index.php/ishel/article/view/57696/20565. [navštívené dňa 15.03.2026]

[24] ANISAH, Lina – DEWANTI, Ratna – RASYID, Yumma: *Accuracy of word order in phrases and sentences resulting ftom machine translation* [online]. s. 633. Dostupné na: https://journal.unj.ac.id/unj/index.php/ishel/article/view/57696/20565. [navštívené dňa 15.03.2026]

[25] ANISAH, Lina – DEWANTI, Ratna – RASYID, Yumma: *Accuracy of word order in phrases and sentences resulting ftom machine translation* [online]. s. 633. Dostupné na: https://journal.unj.ac.id/unj/index.php/ishel/article/view/57696/20565. [navštívené dňa 15.03.2026]

lekárskych fráz, ktoré prekladal Google Translate, je 57,7 %, čo naznačuje nespoľahlivosť tohto prekladového systému, ak by malo ísť o kľúčovú lekársku komunikáciu.[26] Z predchádzajúceho textu vyplýva, že vyhodnotenie úspešnosti prekladu môže byť subjektívne.

Okresný súd v Amsterdame riešil situáciu s prekladom nepochádzajúcim od úradného prekladateľa nasledovne: *„Na pojednávaní právny zástupca vysvetlil, že správu preložil pomocou ChatGPT a že závery, ktoré uviedol vo svojich podaniach, z toho vyplývajú. Súd to však nemôže overiť, pretože nie je k dispozícii žiadna oficiálna preložená verzia správy vydanej NMPT, ani preklad pôvodnej správy do holandčiny od súdneho prekladateľa*."[27] Dôkazy založené na preklade ChatGPT boli zamietnuté.[28] Tento prípad poukazuje na dôležitosť prekladu vyhotoveného úradným prekladateľom v trestnom konaní, pretože preklad vyhotovený úradným prekladateľom spravidla nevyvoláva pochybnosti o jeho správnosti a dôveryhodnosti.

Prekladatelia sú v trestnom konaní dôležití nielen z hľadiska ich jazykových znalostí, ale aj z dôvodu, že za úroveň svojej práce zodpovedajú, pričom sú povinní zachovávať mlčanlivosť o informáciách, ktoré sa v trestnom konaní dozvedia.[29] Hoci existuje možnosť, že by sa znalosti jazykov v prekladových systémoch zdokonalili na dostatočnú úroveň, stále existuje viacero právnych otázok, ktoré by vznikli, ak by sa tieto prekladové systémy začali využívať v trestnom konaní.

Záver

Či už ide o preklad pochádzajúci z činnosti prekladateľa alebo ide o preklad generovaný umelou inteligenciou, v závere je možné konštatovať, že obidve alternatívy disponujú špecifickými výhodami a nevýhodami. Podľa dostupných údajov je možné zhodnotiť, že preklady v trestnom konaní sú spravidla akceptovateľné výlučne vtedy, ak sú vytvorené prekladateľom zo zoznamu prekladateľov, prípadne osobou, ktorá nahrádza úlohu prekladateľa v prípadoch, keď v zoznamoch nefiguruje žiadny prekladateľ pre daný jazyk. Vzhľadom na to, že aktuálne neexistuje dostatočné množstvo výskumov, ktorých porovnanie by mohlo priniesť jednoznačný záver, zostáva odpoveď na otázku možnej nahraditeľnosti prekladateľa prekladom pochádzajúcim z prekladového systému umelej inteligencie

[26] ANISAH, Lina – DEWANTI, Ratna – RASYID, Yumma: *Accuracy of word order in phrases and sentences resulting ftom machine translation* [online]. s. 634. Dostupné na: https://journal.unj.ac.id/unj/index.php/ishel/article/view/57696/20565. [navštívené dňa 15.03.2026]

[27] Rechtbank Amsterdam - ECLI:NL:RBAMS:2025:326 [online]. Dostupné na: https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2025:326. [citované dňa 07.04.2026]

[28] KINGMA, Daan: *"Hey ChatGPT, Please Write My Plea": AI's Arrival in Dutch Courts* [online]. Dostupné na: https://www.europeanlawblog.eu/pub/rrpgpuma/release/1. [navštívené dňa 07.04.2026]

[29] Pozri zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

čisto v hypotetickej rovine. Je možné predpokladať, že sa prekladové systémy umelej inteligencie budú zlepšovať a budú schopné prekladať precíznejšie. Vzhľadom na to, že už prebiehajú výskumy schopností prekladov pochádzajúcich zo systémov umelej inteligencie (pozri napríklad *the Orange County Superior Court in California),* je možné skonštatovať, že napriek technologickému pokroku aktuálne neexistujú dostatočné predpoklady na ich plnohodnotné uplatnenie v trestnom konaní bez účasti kvalifikovaného prekladateľa. Limity týchto systémov spočívajú napríklad v nedostatočnom porozumení právnemu kontextu či v absencii špecifickej právnej úpravy zodpovednosti za výstupy systémov umelej inteligencie v oblasti prekladu.

Otázku, či bude v budúcnosti možné nahradenie prekladu od prekladateľa za preklad vytvorený systémom umelej inteligencie, nie je možné aktuálne zodpovedať. Za predpokladu, že by preklady vytvorené systémom umelej inteligencie dosahovali dostatočnú úroveň a existovala by právna úprava reflektujúca špecifiká takýchto systémov, existuje možnosť, že by sa niekedy v budúcnosti mohli akceptovať aj preklady vytvorené prekladovými systémami umelej inteligencie. V súčasnosti však preklady, ktoré neboli vyhotovené kompetentnou osobou, spravidla nespĺňajú požiadavky na ich použiteľnosť v trestnom konaní.

Zoznam použitej literatúry

1. AKHLAGHI, Maryam: *AI-Assisted Translation in the Courts: How Courts Are Balancing Access and Accuracy* [online]. Dostupné na: https://www.cyberjustice.ca/2025/06/18/ai-assisted-translation-in-the-courts-how-courts-are-balancing-access-and-accuracy/.
2. ANISAH, Lina – DEWANTI, Ratna – RASYID, Yumma: *Accuracy of word order in phrases and sentences resulting ftom machine translation* [online]. Dostupné na: https://journal.unj.ac.id/unj/index.php/ishel/article/view/57696/20565.
3. EURÓPSKA ÚNIA. *Jazyky* [online]. Dostupné na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/languages_sk.
4. JUSTICE INNOVATION STANFORD LEGAL DESIGN LAB. *AI, Machine Translation, and Access to Justice* [online]. Dostupné na: https://justiceinnovation.law.stanford.edu/ai-machine-translation-and-access-to-justice/.
5. KINGMA, Daan: *"Hey ChatGPT, Please Write My Plea": AI's Arrival in Dutch Courts* [online]. Dostupné na: https://www.europeanlawblog.eu/pub/rrpgpuma/release/1.
6. KUYUMJIAN, Aram: *AI vs. Human Legal Translators: The Truth Will Surprise You* [online]. Dostupné na: https://traductionsnexus.com/en/chatgpt-legal-translation-review/.

7. MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Prekladatelia* [online]. Dostupné na: https://www.justice.gov.sk/registre/prekladatelia/?stav_string=zapis&rozhodnyDatum=07.04.2026&pageNum=1&size=10&sortProperty=meno_sort&sortDirection=ASC
8. PRILL, Martin: *Worst AI (and human) translation mistakes spotted by localization pros* [online]. Dostupné na: https://www.versioninternationale.com/en/blog/worst-ai-and-human-translation-mistakes-spotted-by-localization-pros/.
9. Rechtbank Amsterdam - ECLI:NL:RBAMS:2025:326 [online]. Dostupné na: https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2025:326.
10. SEMRUSH. *Most Visited AI Websites in the World, Updated February* 2026 [online]. Dostupné na: https://www.semrush.com/website/top/global/ai/.
11. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní
12. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
13. Zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Kontaktné údaje

Mgr. Silvia Tatarková
tatarkova20@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

AKTUÁLNE VÝZVY VERBÁLNYCH TRESTNÝCH ČINOV

CURRENT CHALLENGES OF VERBAL CRIMES

Natália Kúdelová[1]

Abstrakt: V súčasnosti je aktuálna otázka, či právna úprava verbálnych trestných činov na Slovensku je postačujúca v kontexte rýchlo sa šíriacich informácií prostredníctvom internetu a najmä sociálnych sietí. Trestný zákon rozlišuje viacero verbálnych trestných činov ako napríklad podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti, či šírenie poplašnej správy. Na základe vývoja súčasnej situácie sú aktuálnymi výzvami úvahy o rozšírení, či zúžení skutkových podstát verbálnych trestných činov upravených v osobitnej časti Trestného zákona.

Kľúčové slová: verbálne trestné činy, sloboda prejavu, hranice slobody prejavu, podnecovanie k nenávisti, sociálne siete

Abstract: Currently, there is a debate about whether the legal regulation of verbal crimes in Slovakia is sufficient in the context of the rapid spread of information via the internet and, in particular, social networks. The Criminal Code distinguishes between several verbal crimes, such as incitement to national, racial, and ethnic hatred, or spreading false alarms. Based on current developments, there are ongoing discussions about expanding or narrowing the scope of verbal crimes regulated in a special section of the Criminal Code.

Key words: verbal crimes, freedom of expression, limits of freedom of expression, incitement to hatred, social networks

Úvod

Fenomén presúvania časti našich spoločenských vzťahov a kontaktov do virtuálnej sféry internetu a najmä sociálnych sietí je súčasťou vývoja, ktorý nemožno prehliadať. Preto je na mieste sa zamyslieť aj nad odvrátenou stránkou tohto fenoménu, a to najmä rýchlo sa šíriacich nenávistných prejavov. Nenávistné prejavy sú prítomné nielen na internete ale čoraz viac aj v našej spoločnosti. Kde sú hranice slobody slova v kontexte trestnej zodpovednosti ?

Hranice slobody slova v kontexte trestnej zodpovednosti

[1] Právnická fakulta Univerzity Komenského

Nenávistné prejavy (hatespeech) môžu byť v Slovenskej republike trestným činom, za predpokladu, že prekročia hranicu slobody slova a naplnia znaky skutkovej podstaty trestného činu definovaného v osobitnej časti zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Trestný zákon**.") Zmyslom potlačenia hanobiacich a urážajúcich výrokov je zachovať spoločenskú harmóniu medzi rôznymi skupinami v štáte a nespôsobovať emocionálnu bolesť takto chráneným skupinám. Hrozba trestného stíhania by mala viesť k posilneniu miery tolerancie v spoločnosti. Vzhľadom k tomu, že tolerancia ešte ani v našej spoločnosti nie je samozrejmosťou, je v niektorých prípadoch potrebné možný nárast intolerancie a extrémizmu potlačiť aj hrozbou trestnej sankcie.[2]

V roku 2016 sa Ústavný súd Slovenskej republiky zaoberal návrhom „protiextrémistickej" novely Trestného zákona, ktorá mala rozšíriť skutkovú podstatu:

- trestného činu založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421 Trestného zákona o „nenávisť voči inej skupine osôb."
- trestného činu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 Trestného zákona o „nenávisť voči inej skupine osôb."
- trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 Trestného zákona o „politické presvedčenie."
- trestného činu podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti podľa § 424 Trestného zákona o „politické presvedčenie."

Takáto formulácia však narazila na nesúlad so zákonom č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Ústava Slovenskej republiky.**") Problém ústavnoprávnej analýzy pri verbálnych deliktoch všeobecne spočíva v identifikácii ústavného práva, ktoré má byť porušené hanobiacim alebo nenávistným prejavom voči určitej spoločenskej skupine. Je samozrejmé, že hanobiaci alebo nenávistný prejav môže v jednotlivcoch, ktorí sa identifikujú s určitou skupinou, spôsobiť emocionálnu bolesť. **Je však sporné, či samotná táto skutočnosť je dostatočným dôvodom na obmedzenie slobody prejavu**, keďže veľká časť prejavov, či už v politike alebo v iných oblastiach spoločenského života, spôsobuje emocionálnu bolesť.[3]

V zmysle čl. 26 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky *„Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu*."

[2] Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa Čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky zo dňa 21.12.2016.

[3] Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa Čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky zo dňa 21.12.2016.

V zmysle čl. 26 ods. 4 „*Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti*." Cieľom tejto ústavnej úpravy je zabrániť zákonodarcovi obmedziť slobodu prejavu nad rozsah, ktorý explicitne pripúšťa ústavná úprava. Pri úvahách o rozšírení, či zúžení skutkových podstát trestných činov sú relevantné viaceré aspekty, nevynímajúc potrebu zohľadnenia ústavnej úpravy.

Úloha testu proporcionality pri kriminalizacií verbálnych prejavov

Štát prostredníctvom dotknutých skutkových podstát reguluje a trestá niektoré prejavy. Sloboda prejavu je veľmi širokou, ale obmedziteľnou slobodou, a preto v kontexte ústavnej úpravy ďalej nemožno opomenúť test proporcionality, prostredníctvom, ktorého je potrebné preskúmať, či rozšírenie skutkových podstát je akceptovateľné z hľadiska referenčných kritérií. Do úvahy prichádza:

- Posúdenie, či konanie patrí pod rozsah základného práva, s ktorým je namietaný nesúlad.
- Posúdenie, či namietaným ustanovením dochádza k zásahu do daného základného práva.
- Posúdenie, či je daný zásah v súlade so zákonom – test legality.
- Ak sú splnené predchádzajúce kroky, prichádza na rad posúdenie princípom proporcionality, ktorý je založený na troch krokoch. 1.Vhodnosť, 2.Nevyhnutnosť, 3. Vyvažovanie základného práva a hodnoty cieľa.

Rozšírenie skutkovej podstaty trestného činu založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421 Trestného zákona o „nenávisť voči inej skupine osôb" je sprevádzané rozporuplnými názormi. Jedna strana spektra sa domnieva, že klauzula „iná skupina" je vágna a neumožňuje predvídať aké správanie sa považuje za dovolené a aké už nie. Za súčasnej platnej právnej úpravy podľa § 421 Trestného zákona sú „pod ochranou" štyri skupiny, ktoré sa vyznačujú spoločnou charakteristikou ako je rasa, etnikum, národnosť, náboženstvo. Prípadné rozšírenia o inú, bližšie neidentifikovanú skupinu by mohol byť oslabený zmysel Trestného zákona ako uzavretého katalógu najprísnejších skutkov. Na druhej strane charakteristika skupín, proti ktorým môže smerovať nenávistný prejav sa dajú predvídať na základe antidiskriminačného zákonodarstva. Pri ochrane skupín nejde len o otázku nediskriminovania v prístupe k právam, ale o otázku nediskriminovania ako takú – o všeobecnejší pojem rovnosti. V tom zmysle ide aj o ochranu širšie chápanej dôstojnosti. Nejde len o konkrétne poškodenie spôsobené jednotlivcovi alebo skupine v prístupe k právu ako pri akcesorickej diskriminácií, ale aj o širšie poškodenie spoločenskej atmosféry a cez to spoločnosti. Druhá strana spektra teda tvrdí, že je potrebná nielen ochrana pred „podceňovaním"

nenávistným prejavom od druhých ale aj ochrana pred seba - podceňovaním kvôli hate speech. V súvislosti s prípadnou ochranou pred seba – podceňovaním sa však vraciame k otázke, či prípadne emocionálna bolesť je dostatočným dôvodom na obmedzenie slobody prejavu. Nehovoriac o tom, že tento argument môže byť založený na premise, že ľudia konfrontovaný s hanobiacimi výrokmi sú natoľko nevzdelaní, že sa s týmito výrokmi budú identifikovať.

Na prípadné rozšírenie skutkových podstát verbálnych trestných činov je preto potrebné pristupovať opatrne. Rozšírenie skutkovej podstaty trestného činu založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 421 Trestného zákona o „nenávisť voči inej skupine osôb" zvažoval Ústavný súd, ktorý napokon konštatoval nesúlad s princípom legality, a to najmä z toho dôvodu, že sloboda prejavu nemôže byť obmedzená tak neurčito a trestný čin nemôže byť formulovaný tak otvorene, pričom štát musí mať riadny titul na zásahy do slobôd a občan musí mať jasne stanovené povinnosti. Rozšírenie skutkovej podstaty predmetného trestného činu týmto spôsobom by teda narazilo na nedodržanie princípu legality, a to z perspektívny slobody prejavu v zmysle článku 26 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, z perspektívy trestného práva v zmysle článku 49 Ústavy Slovenskej republiky a napokon aj z perspektívy právneho štátu v zmysle článku 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, pretože legalita je oporným bodom právneho štátu.[4]

Slobodná politická diskusia

Pri úvahách o rozšírení skutkovej podstaty trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 Trestného zákona o „politické presvedčenie" je potrebné venovať pozornosť spresneniu pojmu politické presvedčenie. Ak by sme na politické presvedčenie nahliadali ideologicky, ktoré sa blíži k náboženskému vyznaniu, takýto výklad by mohol byť ústavnokonformný. Na druhej strane by mohlo byť nebezpečné, ak impulz k tomuto druhu nenávisti vychádza zo strany moci. Značná nejasnosť výkladu politického presvedčenia spôsobuje problémy pri rozšírení skutkovej podstaty. V zmysle článku 31 Ústavy Slovenskej republiky *„Zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti*." Z hľadiska tohto ustanovenia by mohlo dôjsť k oslabeniu politickej diskusie, zvlášť, ak nie je náznak prítomnosti tendencie k porušovaniu verejného poriadku, či násilia. Je však potrebné pozorne sledovať, či vývojom spoločnosti neprichádzajú impulzy k uvažovaniu „my – oni" z verejného priestoru. Za predpokladu nenaplnenia uvedených kritérií by tak rozšírenie skutkovej podstaty trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 423 Trestného zákona o „politické presvedčenie" narážalo na hranice

[4] Z rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 5/2017 zo dňa 9.1.2019.

ústavnosti, a to najmä pre rozpor s princípom legality, ktorého súčasťou je aj kvalita právnej normy v zmysle stability trestnoprávnych noriem a nechaotického vzťahu medzi medzinárodnými trestnoprávnymi záväzkami a vnútroštátnou trestnou politikou.[5]

V súvislosti s uvedeným je rovnako dôležitá judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, z ktorej vyplýva, že ak sa *„sloboda prejavu uplatňuje ako politický prejav, obmedzenia sú ospravedlniteľné iba dokiaľ existuje jasná, naliehavá a presná spoločenská potreba.*" Kriminalizácia verbálnych deliktov spočívajúcich v hanobiacich či nenávistných prejavoch voči skupinám a jednotlivcom definovaným na základe politického presvedčenia teda nemusí byť kompatibilná s kritériami, ktoré stanovuje test proporcionality, a to predovšetkým na úrovni nevyhnutnosti obmedzenia v demokratickej spoločnosti. Je však nevyhnutné pozorne sledovať ďalší vývoj spoločnosti, z ktorej by časom mohla vzísť naliehavá spoločenská potreba. Napriek tomu, že aj politická diskusia by mala rešpektovať hranice slušnosti a etiky, riešením v slobodnej a demokratickej spoločnosti nie je, a nemôže byť, trestnoprávny postih neslušných či vulgárnych výrokov.[6]

Požiadavky demokratickej spoločnosti na slobodu slova

Sloboda prejavu nezahŕňa len informácie a myšlienky, ktoré sú príjemné, priaznivé či neutrálne vyjadrenia. Chráni aj prejavy, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú, a to tak jednotlivcov, skupiny ako aj štát. Podľa rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva takýto prístup vyplýva z požiadavky plurality, tolerancie a otvorenosti, bez ktorých neexistuje demokratická spoločnosť.[7] Inými slovami, jednotlivec môže vykonávať právo na slobodu prejavu a pritom ho môže vykonávať spôsobom, ktorý je morálne odsúdeniahodný, a to z práve z dôvodu, že zraňuje, uráža alebo dehonestuje. Tolerancia a rešpektovanie dôstojnosti každého človeka tvorí základ demokratickej spoločnosti, a preto je dôležité považovať za nevyhnutné postihovať také formy vyjadrovania, ktoré šíria, podnecujú, propagujú alebo ospravedlňujú násilie, nenávisť alebo neznášanlivosť. Akékoľvek obmedzenia alebo sankcie však musia byť primerané sledovanému legitímnemu cieľu.[8]

Niektoré krajiny, vrátane Slovenskej republiky, tradične kriminalizujú nenávistné prejavy ale skupiny, ktoré sú pred takýmto prejavom chránené sú definované na základe nemenných alebo aspoň pomerne trvalých znakov, ako je rasa, etnický a národnostný pôvod, alebo sexuálna orientácia. Nemennosť definičnej charakteristiky skupiny je istým, aj keď nie absolútnym, limitujúcim kritériom. Zákon musí byť

[5] Z rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 5/2017 zo dňa 9.1.2019.

[6] Z rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 5/2017 zo dňa 9.1.2019.

[7] Handyside proti Veľkej Británii, rozsudok ESĽP zo dňa 7.12.1976, sťažnosť č.5493/72.

[8] CASE OF STOMAKHIN v. RUSSIA, rozsudok ESĽP zo dňa 9.5.2018, sťažnosť č. 52273/07.

formulovaný s dostatočnou mierou určitosti, aby tak jeho adresátovi umožnil regulovať jeho správanie.[9]

Záver

Jedným z autorov myšlienkovej koncepcie týkajúcej sa vzťahu nenávisti, slova a moci je John Stuart Mill, ktorý zdôrazňoval, že verejná moc môže byť voči jednotlivcovi legitímne použitá len vtedy, ak zabráni jednotlivcovi škodiť inému jednotlivcovi. Vlastné dobro jednotlivca nie je dôvodom na mocenskú intervenciu. Štát nemá jednotlivca nútiť byť dobrým k sebe samému, nemá ho vychovávať. V záujme hľadania pravdy by moc do slobody slova nemala vôbec zasahovať. Ale čo so slovom, ktoré ani tak nesmeruje k hľadaniu pravdy, ale k poškodeniu druhého. Riešením môže byť intervencia do prejavu avšak len vtedy, keď ide o bezprostrednejšiu ochranu jednotlivcov. V kontexte úvah o kriminalizacií verbálnych trestných činov je pre existenciu právneho štátu kľúčová jasná definícia skutkových podstát verbálnych trestných činov. Jednotlivec musí mať adekvátnu a jasnú výstrahu, aké jeho konanie alebo opomenutie bude sankcionované ako trestný čin. Ďalej však nemožno opomenúť, že najdôležitejšou politickou slobodou v ústavnom systéme každého demokratického štátu je sloboda prejavu. V súčasnej situácií je určite vítané reagovať na prejavy nenávisti, a to aj s poukazom na funkciu práva. Vzhľadom na ústavné mantinely je však vhodnejšie uvažovať skôr o miernejších formách reakcie na nenávisť a zdržať sa trestnoprávnej represie. Bez slobody prejavu nie je diskusia a bez diskusie nie je demokracia.

Zoznam použitej literatúry

1. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
2. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
3. Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa Čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky zo dňa 21.12.2016.
4. Rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 5/2017 zo dňa 9.1.2019.
5. Handyside proti Veľkej Británii, rozsudok ESĽP zo dňa 7.12.1976, sťažnosť č.5493/72.
6. CASE OF STOMAKHIN v. RUSSIA, rozsudok ESĽP zo dňa 9.5.2018, sťažnosť č. 52273/07.

[9] Z rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 5/2017 zo dňa 9.1.2019.

Kontaktné údaje

JUDr. Natália Kúdelová
kudelovanatalia@gmail.com
Univerzity Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

SÚČASNÉ VÝZVY TRESTNOPRÁVNEJ REGULÁCIE A POSTIHU INOVATÍVNYCH SPÔSOBOV PÁCHANIA TRESTNÝCH ČINOV EXTRÉMIZMU

CURRENT CHALLENGES OF CRIMINAL LAW REGULATION AND PUNISHMENT OF INNOVATIVE WAYS OF COMMITTING HATE CRIMES

Pavel Bella[1]

Abstrakt: Dynamický rozvoj digitálnych technológií a rýchla adaptácia aktérov extrémistických hnutí vytvárajú nové výzvy pre trestnoprávnu reguláciu a efektívny postih inovatívnych foriem páchania trestných činov extrémizmu. Súčasná trestnoprávna úprava, založená najmä na tradičných formách šírenia extrémistického obsahu, čelí limitom pri aplikácii na decentralizované online platformy, anonymizované komunikačné kanály, kryptomenové financovanie, či využívanie generatívnych technológií a umelej inteligencie na radikalizačné a propagandistické účely. Príspevok analyzuje kľúčové problémy, ktoré sa vyskytli v aplikačnej praxi, najmä s preukazovaním úmyslu v prostredí digitálnej anonymity, ako aj s vyvažovaním represívnych zásahov so zachovaním ústavných práv, najmä slobody prejavu. Cieľom príspevku je poskytnúť systematický prehľad súčasných výziev, identifikovať oblasti, v ktorých trestné právo zaostáva za technologickým vývojom, načrtnúť smerovanie legislatívnych zmien potrebných na zabezpečenie efektívneho a zároveň právne udržateľného postihu moderných foriem extrémistickej kriminality.

Kľúčové slová: extrémizmus, nenávistné prejavy, internet, trestné činy extrémizmu

Abstract: The dynamic development of digital technologies and the rapid adaptation of extremist movement actors create new challenges for criminal law regulation and effective sanctioning of innovative forms of committing hate crimes. The current criminal law, based mainly on traditional forms of dissemination of extremist content, faces limits when applied to decentralized online platforms, anonymized communication channels, cryptocurrency

[1] Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

financing or the use of generative technologies and artificial intelligence for radicalization and propaganda purposes. The paper analyzes key problems that have arisen in application practice, especially with proving intent in the environment of digital anonymity, as well as with balancing repressive interventions with the preservation of constitutional rights, in particular freedom of expression. The paper aims to provide a systematic overview of current challenges, identify areas in which criminal law lags behind technological development, and outline the direction of regulatory changes necessary to ensure effective and at the same time legally sustainable sanctioning of modern forms of hate crime.

Keywords: extremism, hate speech, internet, hate crimes

Extrémizmus a internet – stret dvoch fenoménov

Extrémizmus je objektom skúmania mnohých vedných odborov, ktorými sú okrem iných najmä politológia, psychológia, sociológia, religionistika a v neposlednom rade právo, pričom doposiaľ neexistuje univerzálna interdisciplinárne uznaná definícia tohto pojmu. Pojem extrémizmus pochádza z latinského termínu *„extremus*" a označuje najďalej ležiacu pozíciu, a preto ho možno vnímať ako krajný, premrštený, výstredný postoj. Extrémizmus sa ako pojem používa predovšetkým v politológií, jeho význam sa spája s politickými stranami a hnutiami, ktoré bývajú označované za ultrapravicové či ultraľavicové. V právnom prostredí Slovenskej republiky bol tento pojem v rámci trestného práva zvolený na zadefinovanie a vymedzenie kriminality páchanej s nenávistným motívom, s úmyslom zákonodarcu splniť si medzinárodné záväzky a zároveň s cieľom odlíšiť tento špecifický druh kriminality a zdôrazniť tak jej osobitú spoločenskú závažnosť. Pokiaľ ide o právne poriadky iných štátov, najmä v tých výraznejšie ovplyvnených angloamerickou právnou školou, častejšie sa tento druh kriminality označuje ako nenávistne motivovaná kriminalita alebo ako trestné činy z nenávisti tzv. hate crimes. Uvedené rozdielnosti v terminológií právnej úpravy postihu nenávistne motivovaných trestných činov v jednotlivých štátoch naznačujú, že neexistuje univerzálny legislatívny koncept, ktorý by bolo možné použiť v celom svete na boj s nenávistne motivovanou kriminalitou. V každom štáte existujú špecifické, najmä historické a kultúrne reálie, na základe ktorých musia jednotlivé štáty individuálne stanovovať svoju proti extrémistickú politiku a tvoriť príslušnú legislatívu tak, aby v konečnom dôsledku čo najmenej zasahovala do základných ľudských práv a slobôd a v čo najvyššej miere pôsobila represívne ale najmä preventívne voči šíreniu medziľudskej nenávisti. Najvýraznejšie rozdiely pri obmedzovaní hraníc slobody prejavu trestnoprávnou reguláciou možno badať v americkej a európskej právnej kultúre, k čomu sa vo svojej rozhodovacej praxi vyjadril

aj Najvyšší súd SR[2], ktorý rozdiel vidí v tom, že pokiaľ v Amerike (myslí sa tým prevažne USA, ale aj Kanada) právo na názor od skončenia občianskej vojny nie je v podstate trestnými prostriedkami výraznejšie obmedzované spoliehajúc sa na kultúrnu a vzdelanostnú úroveň spoločnosti a občanov, ktorí sú sami spôsobilí odlíšiť i agresívnejšie formy prejavu bez toho, aby zásadným spôsobom vplývali na ich správanie. Naopak v Európe, na základe historických skúseností nie starších ako sto rokov (najmä druhá svetová vojna), bolo právo na názor najmä v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia zneužívané na potláčanie práv národov, menšín, skupín obyvateľstva, na vyvolávanie pogromov, nepokojov, násilia a napokon i celosvetových vojen. Používanie prostriedkov trestnoprávnej regulácie slobody prejavu je v právnych poriadkoch európskych štátov preto výrazne intenzívnejšie.

Sloboda prejavu, ako základné ľudské právo, je hlavným limitom štátnej moci pri tvorbe proti extrémistickej politiky demokratického právneho štátu. Vo všeobecnosti hate crimes, teda trestné činy z nenávisti resp. extrémizmu, ako špecifické typy trestných činov, ktoré slúžia na postih rôznych foriem extrémizmu predstavujú v rámci právnych poriadkov tradičných demokratických štátov právom aprobovaný zásah do slobody prejavu v rámci konceptu tzv. brániacej sa demokracie označovanej v literatúre aj ako militantná demokracia[3]. Koncept militantnej demokracie je založený na presvedčení, že určitá skupina politických aktérov a ich idey nie sú iba „nesprávne" alebo „zlé" pre samotné fungovanie demokracie, ale predstavujú skutočných „nepriateľov demokracie"[4]. Tento koncept môže byť definovaný ako situácia, keď „demokratický režim vykonáva aktívnu represívnu činnosť, prostredníctvom ktorej cieľom je ochrániť základné ústavné a politické hodnoty na ktorých je demokracia založená."[5]

Za zem zrodu konceptu hate crimes (trestných činov z nenávisti) sa tradične považujú Spojené štáty americké, pričom tento pojem sa z žurnalistického prostredia dostal do expertných debát a nakoniec i do zákona. V roku 1990 bol prijatý v USA Hate Crimes Statistics Act (HCSA) – Zákon o štatistike trestných činov z nenávisti. Ten definuje hate crimes ako trestné činy, u ktorých sú preukázané známky predsudkov na základe rasy, náboženského vyznania, sexuálnej orientácie alebo národnosti, a to vrátane takých trestných činov, ako sú vražda, zabitie, znásilnenie, vydieranie,

[2]Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2To/4/2020 z 26.10.2021

[3] Za určitého „duchovného otca" tohto konceptu sa považuje Karl Loewenstein, ktorý v roku 1937 publikoval dva články vo vedeckom časopise American Political Science Review, ktorými reagoval na vtedajší rozpad demokracie v jednotlivých európskych štátoch a nástup autoritárskych režimov.

[4] JOVANOVIČ, M.: How to justify 'militant democracy': Meta-ethics and the game-like character of democracy, Philosophy and Social Criticism 42(8) 2016, s. 745-746.

[5] MAREŠ, M.: Czech Militant Democracy in Action, Dissolution of the Workers´ Party and the Wider Context of this Act, East European Politics and Societies Vol. 26 N. 1 February 2012, s 34.

poškodzovanie majetku alebo vandalizmus[6]. Niektoré štáty USA následne individuálne zaviedli i kriminalizáciu iných špecifických foriem hate crimes a jednotlivé právne poriadky federálnych štátov sa líšia v tom, aké konania patria pod pojem hate crime. Spravidla sa jedná o činy motivované rasovou a etnickou nenávisťou, často však i o činy motivované genderovými predsudkami a predsudkami proti sexuálnej orientácií.

Podľa Výborného pojem trestné činy z nenávisti (hate crimes), zahŕňa jednak nenávistné prejavy (hate speech) a násilie z nenávisti (hate violence).[7] Hoci sa ako termíny často zamieňajú, aj tak ich treba rozlišovať. Obidva pojmy sú síce spája motivácia ich páchateľa, ktorá spočíva v demonštrácií nenávisti a predsudkov, ale väčšina trestných činov extrémizmu sa netýka uplatňovania resp. zneužívania slobody prejavu a konanie má často výlučne násilný (fyzický), a nie len komunikatívny (verbálny, písomný, grafický) charakter.[8]

V poslednej dobe je však zvýšená pozornosť medzinárodných organizácií a štátov zameraná vzhľadom na aktuálny negatívny spoločenský vývoj spojený so zvýšenou radikalizáciou spoločnosti práve na nenávistné prejavy (hate speech) na internete, na ktoré bude zameraný aj tento príspevok.

Odporúčanie ministrov Rady Európy z roku 1997, ako prvé obsahovalo pokus o jednotnú definíciu pojmu prejavov z nenávisti (hate speech) a definovalo ich ako všetky formy vyjadrenia, ktoré rozširujú, podnecujú, podporujú alebo ospravedlňujú rasovú nenávisť, xenofóbiu, antisemitizmus, či iné formy diskriminácie a nenávisti založené na neznášanlivosti, vrátane neznášanlivosti prejavujúcej sa agresívnym nacionalizmom a etnocentrizmom, diskrimináciou a nevraživosťou voči menšinám, migrantom a ľuďom imigračného pôvodu.[9] Európska komisia a štyri významné IT spoločnosti (Facebook, Microsoft, Twitter a YouTube), s cieľom reagovať na šírenie rasistických a xenofóbnych nenávistných prejavov na internete, v máji 2016 predložili Kódex správania pre boj proti nezákonným nenávistným prejavom na internete.[10] V

[6] UNITED STATES OF AMERICA. Hate Crime Statistics Act of 1990. Public Law No. 101-275, 104 Stat. 140, prijatý 23. apríla 1990. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1990. Dostupné na: https://www.congress.gov/bill/101st-congress/house-bill/1048

[7] VÝBORNÝ, Š. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 17.

[8] KÁČER, M., ŠAJMOVIČ, P. Obmedzovanie slobody prejavu v radikalizujúcej sa spoločnosti. Praha: Leges, 2021, s. 103

[9] Odporúčanie č. R (97) 20 Výboru ministrov členským štátom o prejavoch nenávisti. Prijaté 30. októbra 1997. Štrasburg: Rada Európy, 1997. Dostupné na: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrolovvsU/content/recommendation-no-r-97-20-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-hate-speech-

[10] Code of conduct on countering illegal hate speech online. Brusel: Európska komisia, 2016. Dostupné na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-

uvedenom dokumente je „nezákonný nenávistný prejav" chápaný v zmysle čl. 1 rámcového rozhodnutia 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva ako „verejné podnecovanie k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo členovi takejto skupiny vymedzenej podľa rasy, farby pleti, náboženského vyznania, rodového pôvodu či národného alebo etnického pôvodu"[11].

Za nenávistný prejav tak možno považovať verejný prejav v akejkoľvek forme (ústnej, písomnej, grafickej a obrazovej), ktorého ústredným motívom je propagácia a šírenie nenávisti voči jedincovi alebo skupine osôb pre nejakú ich osobitnú vlastnosť, ktorá ich podľa domnienky páchateľa odlišuje od iných jednotlivcov alebo skupín osôb.

Z uvedeného je zrejmé, že trestné činy extrémizmu resp. hate crimes tak nie sú novým fenoménom, nakoľko nenávisť a predsudky sú psychickou výbavou ľudskej populácie od jej počiatku. Právna úprava trestných činov extrémizmu však narazila na nový fenomén, ktorým je rozvoj informačných technológií a internetu, ktorý priniesol zjednodušenie a odstránil pomyslené hranice medziľudskej komunikácie. Výsledkom stretu týchto dvoch fenoménov bolo uľahčenie predmetnej trestnej činnosti a sťaženie jej dokazovania orgánmi činným v trestnom konaní. Trestné činy extrémizmu páchané prostredníctvom internetu preto nepochybne predstavujú aktuálnu tému, ktorá priniesla aj nové legislatívne výzvy v súvislosti s potrebou reagovať na vývoj internetu a informačných technológií. V súčasnosti sa všeobecne uznáva, že šírenie nenávistných prejavov na internete sa neobmedzuje len na virtuálne priestory ale online platforma sa využíva k prenosu online nenávisti offline násilie. Napriek rastúcemu povedomiu o škodlivých vplyvoch nenávistných online prejavov právna úprava zaostáva a je do značnej miery nedostatočná pri riešení rozsahu, rýchlosti a zložitosti tohto javu.

Internet je globálna počítačová sieť, ktorá má viac ako niekoľko miliárd účastníkov a ktorá poskytuje rôzne služby, konkrétne prístup k hypertextovým dokumentom, elektronickú poštu, audiovizuálny prenos, prenos dátových súborov, programov atď. Internet je voľne organizovaná medzinárodná spolupráca prepojených autonómnych sietí, ktorá umožňuje komunikáciu pripojených počítačov vďaka dobrovoľnému prijatiu a dodržiavaniu štandardných protokolov a procedúr. Internet nikto nevlastní,

rights/combatting-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

[11] Hoci kódex nemá právne záväzný charakter, zohráva významnú úlohu pri spoluregulácii digitálneho priestoru, keďže vytvára spoločný štandard správania pre veľké online platformy a podporuje spoluprácu s orgánmi verejnej moci a občianskou spoločnosťou. Jeho význam sa ešte posilnil po prijatí Nariadenia (EÚ) 2022/2065 (Digital Services Act), do ktorého bol v roku 2025 integrovaný jeho revidovaný variant (Code of Conduct+), čím sa stal dôležitým nástrojom implementácie povinností platforiem v oblasti nezákonného obsahu.

ani neriadi.[12] V rámci internetu najmä sociálne siete majú množstvo funkcií, ktorých pomocou možno šíriť nenávistné prejavy. Nenávistné prejavy na sociálnych sieťach sú problémom, ktorý môže negatívne ovplyvniť sociálne správanie a psychický vývoj jednotlivcov, ako aj spoločnosti ako celku. K najčastejším prostriedkom šírenia nenávistných prejavov možno zaradiť status, správu, komentár, príspevok na stránke, v skupine alebo v udalosti, uploadovanie obrázkov, videí a súborov, zdieľanie statusov, príspevkov, obrázkov, videí či súborov.[13]

Aplikačná prax ukazuje, že na páchanie trestných činov extrémizmu sú intenzívne využívané digitálne technológie, či už na šírenie nenávistných ideológií nábor nových členov a koordináciu útokov. Napríklad, využitie sociálnych médií, šifrovaných komunikačných aplikácií ako WhatsApp a Telegram, a anonymizačných nástrojov ako TOR, umožňuje extrémistom efektívne šíriť svoj vplyv a chrániť svoje komunikácie pred odhalením. Okrem toho, nové technológie ako umelá inteligencia, robotika, syntetická biológia a 3D tlač prinášajú nové možnosti aj pre extrémistov a extrémistické skupiny. Medzi inovatívne spôsoby páchania nenávistne motivovanej kriminality, ktoré priniesol rozvoj informačných technológií možno zaradiť predovšetkým:

1. Zneužívanie internetu a sociálnych sietí na šírenie nenávistných prejavov. Výskumy potvrdzujú, že internet zásadne zmenil spôsob, akým extrémisti komunikujú, pričom využívajú anonymitu, ktorú im internet poskytuje k šíreniu nenávistných prejavov. Prostredníctvom internetu zakladajú extrémistické skupiny, verbujú nových členov a šíria propagandu. Extrémisti sa presúvajú naprieč platformami od mainstreamových sociálnych sietí cez alternatívne sociálne siete k šifrovaným komunikačným aplikáciám, alternatívnym platformám či herným serverom.
2. Zneužívanie nových informačných technológií na tvorbu nenávistného obsahu (označované aj ako nepriama počítačová kriminalita). Používanie nového fenoménu umelej inteligencie na tvorbu deepfake obsahu a grafických softvérov na tvorbu resp. pozmeňovanie extrémistického materiálu. Tvorba webových stránok na šírenie presvedčivejšej propagandy a dezinformácií.
3. Kybernetické útoky a „hacktivistické" formy extrémizmu (označované aj ako priama počítačová kriminalita). Moderní extrémisti čoraz viac kombinujú klasické ideologické násilie s kyberpriestorom rôznymi formami neoprávnených zásahov do počítačových systémov ako napr. hacking (neoprávnený prienik do počítačového systému za účelom získania alebo pozmenenia systémových údajov) , pričom v praxi sa vyskytujú aj

[12] NONDEK, L.; ŘENČOVÁ, L. *Internet a jeho komerční využití*. Praha: Grada Publishing,2000, s. 10.
[13] SMIEŠKO, I. Internet a trestné činy extrémizmu. Plzeň : Aleš Čeněk, 2001, s. 52.

primitívnejšie formy útokov tzv. DDoS útoky na informačné systémy, ktorých cieľom nie je získať prístup do počítačového systému, ale ho znefunkčniť .

4. Zneužívanie Open source inteligence (OSINT). Pojmom OSINT (Open Source Intelligence) sa označujú verejne dostupné informácie, ktoré sa dajú zhromaždiť zo zverejnených informácií a databáz, pričom internet ich zhromažďovanie uľahčil a umožnil tak extrémistom na plánovanie ich útokov používať satelitné snímky a údaje z verejných databáz na vyhľadanie cieľov útokov.
5. Skryté formy financovania najmä cez kryptomeny. Online fundraising a kryptomeny slúžia na financovanie aktivít, obchádzanie tradičného bankového dohľadu a utajenie finančných tokov.

Na druhej strane však informačné teológie so sebou nepriniesli len negatívne dopady a rozvoj kriminality, ale priniesli aj moderné spôsoby vyšetrovania extrémizmu, ktoré sa však do praxe zavádzajú so značným oneskorením, najčastejšie práve ako ex post reakcia na poznatky získané aplikačnou praxou.

Právny rámec trestnoprávneho postihu nenávistných prejavov na internete

Nenávistné prejavy na internete nepredstavujú len potencionálnu ale aj reálnu nadnárodnú hrozbu ,svedčí o tom aj iniciatíva rôznych medzinárodných organizácií v tejto oblasti.

Členské štáty Organizácie Spojených národov (ďalej len „OSN") uznali prijatím Všeobecnej deklarácie ľudských práv (VDĽP) v roku 1948, že všetci ľudia sa rodia slobodní a sú si rovní v dôstojnosti a právach bez akéhokoľvek rozdielu rasy, etnického pôvodu, farby pleti, náboženstva, rodovej identity a sexuálnej orientácie alebo akéhokoľvek iného statusu.[14] Aj keď dokument neukladá štátom žiadne konkrétne právne záväzky, pretože sa jedná „len" o politickú deklaráciu, poskytol základ pre konkrétnejšie záväzné a súdne vymáhateľné medzinárodné normy.

Na univerzálnej úrovni je regulácia nenávistných prejavov primárne založená na dvoch základných zmluvách OSN o ľudských právach[15]:

1. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z roku 1966 (nadobudol platnosť v roku 1976),[16] nastoľuje diferencovanú rovnováhu

[14] Všeobecná deklarácia ľudských práv, 1948, články 1 a 2.

[15] Okrem uvedených primárnych dokumentov sa problematiky trestných činov z nenávisti čiastočne tákajú týkajú aj Medzinárodný dohovor o potlačení a trestaní zločinu apartheidu (New York, 30. novembra 1973, vyhláška č. 116/1976), Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (New York, 16. decembra 1966, oznámenie č. 120/1976 Zb.) Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídia (Paríž, 8. decembra 1948, vyhláška č. 32/1955 Zb.), Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (New York, 10. decembra 1984, vyhláška č.143/1988 Zb.) a mnohé iné.

[16] Oznámenie ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb.

medzi ochranou slobody prejavu a zákazom určitých foriem podnecovania k nenávisti. [17]

2. Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie z roku 1965[18]. prijíma ešte silnejší štandard[19]

Hoci tieto ustanovenia dohovorov predstavujú normatívny základ pre reguláciu nenávistných prejavov na medzinárodnej úrovni, boli navrhnuté v pred digitálnej ére a neboli dôsledne interpretované alebo sa neuplatňovali na riešenie konkrétnych funkcií a rizík nenávistných prejavov na internete. Táto regulačná neistota tiež podnietila širšie diskusie o tom, či by sa nenávistné prejavy na internete mali vnímať odlišne od jej offline náprotivku. Ďalším štrukturálnym obmedzením existujúceho rámca OSN je obmedzený rozsah uplatňovania príslušných noriem, ktoré nie sú vhodné na zachytenie celej škály skupín, na ktoré sa zameriavajú nenávistné prejavy, najmä v jeho online prejavoch. Medzinárodná regulácia nenávistných prejavov sa pôvodne rozvíjala v etnických a náboženských základoch, čo je zameranie, ktoré odráža kontext po druhej svetovej vojne, v ktorom boli tieto nástroje prijaté. Hoci je toto historické obmedzenie historicky odôvodnené, viedlo k nerovnomernej úrovni ochrany zraniteľných jednotlivcov a skupín. Najmä jednotlivci a komunity zamerané na základe sexuálnej orientácie alebo rodovej identity, často nepatria do základnej ochrannej logiky existujúcich ustanovení o zmluvách, pričom dostávajú roztrieštenejšiu a nepriamu ochranu v porovnaní s obeťami rasistických nenávistných prejavov.

Na regionálnej Európskej úrovni Rada Európy má od svojho založenia v roku 1949 atribúty združenia európskych štátov, ktoré sa spojili s cieľom zachovať a rozvíjať „demokratickú bezpečnosť". Na jej úrovni funguje zatiaľ najprepracovanejší

[17] Článok 19 zaručuje právo na slobodu prejavu a zároveň umožňuje obmedzenia podľa odseku 3 za predpokladu, že takéto obmedzenia sú stanovené zákonom a sú potrebné a primerané okrem iného na ochranu práv a dobrého mena iných. Článok 20 ods. 2 ide ešte o krok ďalej tým, že zaväzuje štáty, aby podľa zákona zakázali akúkoľvek obhajobu národnej, rasovej alebo náboženskej nenávisti, ktorá predstavuje podnecovanie k diskriminácii, nepriateľstvu alebo násiliu.

[18] Oznámenie ministra zahraničných vecí č. 95/1974 Zb.

[19] podľa článku 4 Dohovoru musia štáty kriminalizovať jednak šírenie myšlienok založených na rasovej nadradenosti alebo nenávisti, ako aj organizácie a činnosti, ktoré podporujú rasovú diskrimináciu. V článku 4, hoci sa vyžaduje prehlásiť za trestné činy podľa zákona akékoľvek rozširovanie ideí založených na rasovej nadradenosti alebo nenávisti, akékoľvek podnecovanie k rasovej diskriminácii, ako aj všetky násilné činy alebo podnecovanie k takým činom proti ktorejkoľvek rase alebo ktorejkoľvek skupine osôb inej farby pleti alebo etnického pôvodu, ako aj poskytovanie akejkoľvek podpory rasistickej činnosti vrátane jej financovania, a tiež záväzok prehlásiť za nezákonné organizácie a rovnako i organizovanú a akúkoľvek inú propagandistickú činnosť podporujúcu a povzbudzujúcu rasovú diskrimináciu a prehlásiť účasť v takých organizáciách alebo na takej činnosti za trestnú podľa zákona, tiež nariaďuje, aby jeho vykonávanie „prijímalo náležitý ohľad" na zásady Všeobecnej deklarácie ľudských práv a zásady uvedené v článku 5, medzi ktoré patrí výslovne sloboda prejavu.

regionálny mechanizmus na ochranu ľudských práv a základných slobôd s bohatým zdrojom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP") k prípadom porušovania ľudských práv a základných slobôd. Mnohé dohovory Rady Európy sa za účelom ochrany základných ľudských práv a slobôd zaoberajú bojom s prejavmi extrémizmu, rasizmu a xenofóbie.[20] Z pohľadu právnej úpravy trestných činov extrémizmu má zásadný význam predovšetkým právna úprava obsiahnutá v Európskom dohovore o ľudských právach (1953)[21], ktorý bol prijatý členskými štátmi Rady Európy a s Dohovorom súvisiaca rozhodovacia činnosť ESĽP. Podľa konštantnej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky právne názory vyslovené v rozhodnutiach ESĽP majú podporný význam pri podávaní výkladu ústavy. Podľa Drgonca Dohovor a jeho interpretácia a aplikácia zo strany ESĽP má väčší, ako iba podporný význam pre interpretáciu a aplikáciu ústavy. V prípadoch konfliktu medzi právnou normou ustanovenou ústavou a právnou normou ustanovenou v Dohovore, ale aj v iných medzinárodných dohovoroch, treba hľadať taký výklad ústavy (spravidla extenzívny), ktorým sa zabezpečí splnenie medzinárodného záväzku prijatého Slovenskou republikou.[22]

Hlavným účelom ESĽP je zabezpečiť, aby členské štáty Rady Európy dodržiavali práva garantované Európskym dohovorom o ľudských právach. Rozsudky ESĽP sú **záväzné** a štáty musia prijať opatrenia (zmeniť zákony, zaplatiť odškodnenie, odstrániť systémové problémy). Tým vytvára jednotný európsky štandard ochrany práv. ESĽP však vo svojej judikatúre upresnil povinnosti členských štátov Rady Európy vyplývajúce z Dohovoru označované aj ako pozitívne záväzky štátov, aby preukázali osobitnú ostražitosť pri odhaľovaní nenávistných motívov pri trestných činoch. V tejto súvislosti sa ESĽP ukázal ako efektívny nástroj schopný reagovať na nové trendy páchateľov nenávistne motivovanej kriminality a jeho judikatúra usmerňuje tvorbu konkrétnejších noriem pre reguláciu nenávistných prejavov šírených prostredníctvom internetu. Jeho vyvíjajúca sa judikatúra vymedzila prípustné hranice slobody prejavu v digitálnom veku, ako aj na pozitívne povinnosti štátov predchádzať nenávistným prejavom na internete, ktoré ohrozujú dôstojnosť

[20] Európsky dohovor o potlačovaní terorizmu (Štrasburg, 27. január 1977, oznámenie č. 552/1992 Zb.) Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a jeho dodatkové protokoly č. 1-8 (Rím, 4. november 1950, oznámenie č. 209/1992 Zb.), Európsky dohovor o zabránení mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (Štrasburg, 26. November 1987, oznámenie č. 26/1995 Z. z.), Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín (Štrasburg, 1. február 1995, oznámenie č. 160/1998 Z. z.) a iné.

[21] Dohovor zaručuje slobodu prejavu v článku 10 tým, že zároveň definuje aj jej hranice a zákazom diskriminácie sa zaoberá vo svojom článku 14 podľa ktorého užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom musí byť zabezpečené bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.

[22] DRGONEC, J.: Ústavné právo hmotné. 1. vydanie. C. H. Beck. 2018, s. 133-134

zraniteľných skupín a jednotlivcov. Judikatúra Európskeho súdu týkajúca sa nenávistných prejavov na internete môže byť vo všeobecnosti rozdelená do dvoch kategórií. Prvá zahŕňa prípady, v ktorých rozhoduje o sťažnostiach pre porušenie práva na slobodu prejavu z dôvodu sťažovateľom nezákonného zasahovania štátu. Druhá sa týka prípadov, v ktorých sa žiadatelia, ako obete nenávistných prejavov sťažujú na štátne orgány pre porušenie svojich pozitívnych záväzkov pri poskytovaní primeranej ochrany.

V prvom súbore prípadov ESĽP rozhoduje o sťažnostiach pre porušenie práva na slobodu prejavu z dôvodu sťažovateľom tvrdeného nezákonného zásahu štátu zasahovanie štátu do slobody prejavu v súlade s článkom 10 ods. 2 EDĽP, pričom v rozhodovacej praxi pri riešení prípadov kolízie nenávistných prejavov (hate speech) a slobody prejavu (freedom of speech) používa dva prístupy:

1. Exkluzívny, pri ktorom uplatňuje úplné vylúčenie spod ochrany článku 10 Dohovoru v prípadoch nenávistných prejavov, ktoré popierajú a sú spôsobilé zničiť základné hodnoty Dohovoru z dôvodu porušenia zákazu zneužitia práv upraveného v článku 17 Dohovoru. Tento prístup bol uplatnený napríklad v rozhodnutí ESĽP č. 65831/01 z 24.06 2003 (Garaudy proti Francúzsku), č. 25239/13 z 20. 10. 2015 (M'Bala M'Bala proti Francúzsku), č. 35222/04 z 20.02.2007 (Pavel Ivanov proti Rusku), č. 47833/20 z 27. 06. 2023 (Lenis proti Grécku) a mnohých iných.
2. Inklúzny, pri ktorom ESĽP posudzuje prejavy, ktoré sú síce nenávistné, ale nezasahujú do základných hodnôt Dohovoru. ESĽP v prípade takých nenávistných prejavov uplatňuje pri posudzovaní prípustnosti ich obmedzení kritériá vymedzené v 10 odseku 2 Dohovoru, podľa ktorého sloboda prejavu môže podliehať len takým formalitám, podmienkam obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, ochrany povesti alebo práv iných, zabráneniu úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci. Na tomto mieste možno ako príklad uviesť významný rozsudok Veľkej komory ESĽP č. 45581/15 z 15.5.2023 (Sanchez proti Francúzsku) , pričom ESĽP rovnaký prístup uplatnil aj v rozhodnutiach č. 10271/12 z 11. 05. 2021 (Kilin proti Rusku) č. 35364/19 z 25.01.2022 (Bonnet proti Francúzsku) 27510/08 z 15. 10. 2015 (Perinçek proti Švajčiarsku) a iných.

V druhom súbore prípadov ESĽP hodnotí dodržiavanie pozitívnych záväzkov štátov predovšetkým prostredníctvom článku 8 Dohovoru, ktorý chráni právo na rešpektovanie súkromného života často v spojení s článkom 14, ktorý zakazuje diskrimináciu. Tento jurisprudenciálny vývoj odráža rastúce uznanie nenávistných prejavov ako javu, ktorý môže spôsobiť konkrétne a kumulatívne poškodenie dôstojnosti, bezpečnosti a rovnakého využívania práv jednotlivcov a zraniteľných skupín. Exponenciálne zosilnenie nenávistného prejavu prostredníctvom digitálnych

technológií a online platforiem skutočne zintenzívnilo tieto obavy, znásobilo dosah nenávistných prejavov a počet potenciálnych obetí, pričom zhoršilo jeho trvalé, systémové a diskriminačné účinky Zameriavajúc sa na túto novšiu líniu prípadov, dva rozsudky vydané ESĽP v roku 2025 sú obzvlášť dôležité Minasyan a iní v. Arménsko (č. 59180/15, 7. januára 2025) a Ilareva a iní v. Bulharsko (č. 24729/17, 9. septembra 2025). Hoci tieto rozsudky nepredstavujú prvé prípady[23], v ktorých Súdny dvor uplatnil články 8 a 14 v prípade súvisiacich s nenávistnými prejavmi sú napriek tomu významné pre ďalší rozvoj judikatúry ESĽP o ochrane obetí nenávistných prejavov na internete.

Z pohľadu zamerania príspevku považujem však za dôležitý najmä rozsudok Ilareva a iní v. Bulharsko (č. 24729/17, 9. septembra 2025) Ilareva a iní v. Bulharsko (č. 24729/17, 9. septembra 2025) v, ktorom išlo o to, že v období medzi 12. a 15. januárom 2015 sa traja bulharskí ľudskoprávni aktivisti — Valeria Ilareva, Lidia Staykova a Krasimir Kanev — stali terčom koordinovaných online útokov na Facebooku. Neznámi používatelia reagovali na ich verejnú činnosť v oblasti ochrany migrantov extrémne násilníckymi komentármi: výzvami na fyzickú likvidáciu („zastreliť", „otráviť"), dehumanizačnými výrazmi („vermin", škodcovia), explicitnými želaniami smrti. Hoci aktivisti podali trestné oznámenia, bulharské orgány vykonali minimum úkonov, opakovane zastavovali vyšetrovanie, odmietli priznať obetiam procesné postavenie, a teda nemali účinný opravný prostriedok nápravy, ignorovali zjavný nenávistný motív, ktorý bol zjavný a zúžili vyšetrovanie len na jediný skutok. ESĽP v rozsudku konštatoval, že Bulharsko porušilo článok 8 v spojení s článkom 14 Dohovoru pre neúčinné, formálne a nedostatočné vyšetrovanie, zlyhanie v ochrane obetí pred vážnymi online hrozbami, nezohľadnenie diskriminačného motívu a absenciu účasti obetí. Konštatoval, že povinnosť chrániť pred násilím, nenávisťou a diskrimináciou sa vzťahuje rovnako na online aj offline svet. ESĽP stanovil jasné kritériá, že vyšetrovanie nenávistných online prejavov musí byť: rýchle, nestranné, dôkladné, zamerané aj na motív nenávisti a otvorené účasti obetí. Prípad *Ilareva a ďalší proti Bulharsku* predstavuje významný míľnik v judikatúre ESĽP a ide o rozhodnutie, ktoré má zásadný význam pre vedu trestného práva pretože stanovuje pozitívny záväzok štátu vyplývajúci článku 14 Dohovoru postihovať nenávistné prejavy s nenávistným motívom vzniknutým z asociácie, ktorá vznikla podporou inej zraniteľnej skupiny zo strany nenávistným útokom napadnutého jednotlivca z dôvodu jeho solidarity.

V tejto súvislosti bude potrebné, aby zákonodarca de lege ferenda zvážil, či súčasná právna úprava obsiahnutá v jednotlivých ustanoveniach Trestného zákona umožňuje postih nenávisti z asociácie a v tomto smere novelizovať príslušné ustanovenia

[23]Rozhodnutia v ktorých Súdny dvor uplatnil články 8 a 14 Dohovoru v prípadoch súvisiacich s nenávistnými prejavmi sú napr. Aksu v. Turecko (2012), R.B. v. Maďarsko (2016), a Beizaras a Levickas v. Litva (2020.)

Trestného zákona. Minimálne by bolo vhodné doplniť ustanovenie, ktoré definuje tzv. osobitný nenávistný motív v § 140 e) Trestného zákona o slová **alebo z nenávisti pre podporu takej skupiny osôb alebo jednotlivcovi.**

Okrem uvedených medzinárodných dohovorov na úseku boja proti rasistickej a xenofóbnej propagande šírenej prostredníctvom informačných systémov členské štáty Rady Európy dňa 28.1.2003 prijali **Dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite.**[24] Dodatkový protokol znamená rozšírenie rozsahu dohovoru o počítačovej kriminalite tak, aby bolo možné účinne postihnúť rasistickú a xenofóbnu propagandu šírenú prostredníctvom počítačových sietí.

Len pre úplnosť spomeniem, že aj na úrovni Európskej únie bolo prijatých niekoľko právnych aktov týkajúcich sa trestnoprávneho postihu nenávistných prejavov na internete. Základný hmotnoprávny rámec trestnoprávneho postihu vytvára Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV (JHA) o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva[25], zatiaľ čo Nariadenie (EÚ) 2022/2065 – Digital Services Act (DSA) o jednotnom trhu digitálnych služieb zabezpečuje jeho praktickú vynútiteľnosť v online prostredí, pretože ukladá online platformám povinnosť odstraňovať nezákonný obsah, vrátane nenávistných prejavov,.[26]

Základné právne východisko boja proti prejavom extrémizmu v podmienkach SR predstavuje Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „Ústava SR"), Ústava SR spravidla preberá medzinárodný štandard a zaručuje ochranu, akú zaručujú aj medzinárodné dohovory, ale zhoda nie je vždy absolútna. Medzinárodné dohovory priznávajú aj ľudské práva a slobody v ústave neobsiahnuté a poskytujú tak často vyšší právny štandard ochrany jednotlivcov. Ústava SR článku 12 ods. 2 ustanovuje rovnosť všetkých ľudí v dôstojnosti a právach bez ohľadu na ich pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Zároveň Ústava SR zakazuje akékoľvek poškodzovanie, zvýhodňovanie a znevýhodňovanie ľudí z týchto dôvodov. V Čl. 26 ods. 1 ústava zaručuje slobodu prejavu a následne Čl. 26 ods. 4 stanovuje, že slobodu

[24] Dohovor o počítačovej kriminalite žiadne skutkové podstaty týkajúce sa rasizmu a xenofóbie neobsahoval z dôvodu že sa predpokladala účasť USA na Dohovore. Legislatíva USA je totiž značne liberálnejšia čo sa týka slobody prejavu, a hrozilo by že USA by Dohovor neratifikovalo. Účelom Dodatkového protokolu je harmonizácia trestného práva hmotného v boji proti rasizmu a xenofóbii na internete a zlepšovanie medzinárodnej spolupráce v tejto oblasti.

[25] Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva. Úradný vestník Európskej únie, L 328, 6.12.2008, s. 55–58. Dostupné na: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2008/913/oj

[26] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/2065 z 19. októbra 2022 o jednotnom trhu digitálnych služieb (Digital Services Act) a o zmene smernice 2000/31/ES. Úradný vestník Európskej únie, L 277, 27.10.2022, s. 1–102. Dostupné na: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj

prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti. Na základe čl. 33 Ústavy príslušnosť k národnostnej alebo etnickej skupine nesmie byť nikomu na ujmu.

Uvedené medzinárodnoprávne a ústavnoprávne východiská potom nachádzajú svoje vyjadrenie v jednotlivých zákonoch a právnych predpisoch a premietajú sa aj do úpravy trestného práva, ktoré uvedeným základným právam a slobodám poskytuje ochranu pred najzávažnejšími útokmi zo strany páchateľov trestných činov extrémizmu. Trestné právo má charakter ultima ratio a predstavuje krajný prostriedok ochrany významných spoločenských vzťahov, preto trestnoprávna represia nastupuje len v prípade, ak účinnú ochranu nemožno dosiahnuť prostredníctvom iných právnych odvetví, ako napr. prostredníctvom správneho práva, ktoré v zákone č. 372/1990 Zb. Slovenskej národnej rady o priestupkoch v znení neskorších predpisov umožňuje menej závažnú protispoločenskú činnosť postihnúť aj ako priestupok extrémizmu.

Hmotnoprávna úprava postihu trestných činov extrémizmu je obsiahnutá v jednotlivých ustanoveniach zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „TZ"), ktorý tak predstavuje kľúčový legislatívny nástroj zákonodarcu na boj s najzávažnejšími prejavmi extrémizmu. [27] Na tomto mieste je potrebné spomenúť zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov, ktorým zákonodarca s účinnosťou od 1. júla 2016 zaviedol tzv. pravú trestnú zodpovednosť právnických osôb, pričom tento zákon

[27] Z hľadiska právnej úpravy upravujúcej postih extrémizmu je dôležitá predovšetkým piata hlava všeobecnej časti TZ, ktorá obsahuje zákonné definície pojmov extrémistická skupina, extrémistický materiál, trestné činy extrémizmu a s nimi súvisiaceho osobitného kvalifikačného pojmu osobitný motív. Osobitná časť TZ je rozdelená na základe druhových objektov trestných činov do dvanástich hláv. Trestné činy, taxatívne vymenované v §140a TZ , ktoré zákonodarca označuje ako trestné činy extrémizmu sú obsiahnuté v prvom diele dvanástej hlavy osobitnej časti TZ. Trestné činy extrémizmu možno rozdeliť do dvoch kategórií. Do prvej kategórie patria niektoré trestné činy dvanástej hlavy osobitnej časti TZ taxatívne vymenované v § 140a TZ, pri ktorých je extrémistický motív súčasťou ich základnej skutkovej podstaty. Do druhej kategórie patria trestné činy spáchané z nenávistného (extrémistického) motívu podľa § 140 písm. e) TZ, ktorý je vyjadrený v ako kvalifikačný znak (okolnosť podmieňujúca použitie vyššej trestnej sadzby) v ich kvalifikovanej skutkovej podstate v rámci osobitného kvalifikačného pojmu osobitný motív. Do tejto kategórie možno zaradiť všetky trestné činy, ktoré majú v niektorej kvalifikovanej skutkovej podstate obsiahnutý kvalifikačný znak osobitný motív, čo je asi polovica trestných činov uvedených v osobitnej časti TZ. Avšak o trestný čin extrémizmu pôjde len vtedy ak sa jeho páchateľovi preukáže, že ho spáchal z nenávistného osobitného motívu jednou z jeho foriem uvedených v § 140 písm. e) TZ, teda, ak ho spáchal z nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, pohlavie, sexuálnu orientáciu, politické presvedčenie alebo náboženské vyznanie.

upravuje základy trestnej zodpovednosti právnických osôb, druhy trestov, ich ukladanie a niektoré osobitosti trestného konania proti právnickým osobám. Podľa taxatívneho výpočtu obsiahnutého v § 3 uvedeného zákona možno právnickú osobu postihnúť za aj trestné činy extrémizmu vymenované v § 140a TZ.
Zásadným procesnoprávnym predpisom pre oblasť trestnoprávneho postihu extrémizmu je zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „TP"), ktorý okrem iného obsahuje procesnú úpravu postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdu, pričom stanovuje niektoré osobitosti objasňovania trestných činov extrémizmu a trestného stíhania ich páchateľov. Procesný postup pri objasňovaní trestných činov extrémizmu má svoje osobitnosti, predovšetkým tento druh trestných činov patrí od 1.1.2017 do pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu (§ 14 písm. o) TP) Orgány činné v trestnom konaní vykonávajú o týchto trestných činoch obligatórne vyšetrovanie (§ 200 ods. 2 písm. d) TP). Pri všetkých trestných činoch extrémizmu (vrátane prečinov) možno použiť odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky ako informačno-technický prostriedok vyšetrovania (§ 115 ods. 1 TP). Rovnako možno na objasňovanie všetkých trestných činov extrémizmu použiť agenta ako prostriedok operatívno-pátracej činnosti (§ 117 ods. 1 TP).[28]

Vybrané aplikačné problémy v súvislosti s trestnými činmi extrémizmu páchanými prostredníctvom internetu

Vzhľadom na obmedzený rozsah príspevku som vybral niektoré z pohľadu zamerania príspevku a z pohľadu aplikačnej praxe zaujímavé rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, v ktorých boli riešené aplikačné problémy týkajúce sa trestných činov extrémizmu spáchaných prostredníctvom internetu.
Prvý aplikačný problém sa týkal posudzovania možnosti súbehu pri nenávistných prejavoch spočívajúcich vo zverejnení extrémistického materiálu (napr. obrázku, fotografie s extrémistickým symbolom - napr. hákovým krížom, fotografie so zdvihnutou pravicou a pod.), kde k zverejneniu dochádza prevažne na niektorej zo sociálnych sietí (Facebook - Meta, Instagram, Vkontakt a pod.). Aplikačný problém

[28] Procesnoprávna úprava trestnoprávneho postihu extrémizmu je však obsiahnutá aj v mnohých podzákonných právnych predpisoch a to najmä v interných normách Ministerstva vnútra SR ako napr. Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o činnosti pri odhaľovaní trestných činov a o postupe v trestnom konaní č. 56/2025 (Úradný vestník Ministerstva vnútra) a Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 126/2020 (Úradný vestník Ministerstva vnútra) o boji proti extrémizmu, pričom nemožno nespomenúť tiež interný predpis Prokuratúry Slovenskej republiky pre tento druh trestnej činnosti a to pokyn generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 25/2024 z 19. marca 2024 (Zbierka služobných predpisov generálneho prokurátora), ktorým sa upravuje postup prokurátorov poverených vybavovaním agendy trestných činov extrémizmu a trestných činov spáchaných v súvislosti s účasťou na verejnom podujatí.

spočíva v tom, ako správne kvalifikovať konanie, ak určitá osoba (fyzická alebo právnická) zverejní na internete, konkrétne na niektorej zo sociálnych sietí, obrázok, fotku, video alebo text, ktoré napĺňajú znaky definície extrémistického materiálu z toho hľadiska, že ide o vyhotovenie materiálov, vzťahujúcich sa ku skupine, hnutiu alebo ideológii, ktorá smeruje alebo v minulosti smerovala k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, alebo ktorá hlása rasovú, etnickú, národnostnú, náboženskú nenávisť. Také materiály napĺňajú sami osebe definíciu extrémistického materiálu podľa § 130 ods. 7 písm. a) až c) TZ.

Do úvahy v takomto prípade prichádza postihnutie takého konania buď ako:

1. prečinu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 ods. 1 TZ, alebo ako
2. zločinu rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b ods. 1, ods. 2 písm. b) TZ.

V aplikačnej praxi možno badať nejednotný postup, v právnom posudzovaní takýchto konaní, pričom Najvyšší súd Slovenskej republiky sa vo svojom rozhodnutí sp. zn. 5To/3/2023 23.11.2023 pokúsil dať odpoveď ako kvalifikovať takéto konanie, keď skutky páchateľa, ktorý sa dopustil viacerých nenávistných prejavov tým, že na mieste verejnosti prístupnom bol oblečený v tričku s logom slovenskej neonacistickej skupiny, prostredníctvom verejne prístupného profilu na sociálnej sieti zverejnil v časovej osi profilu svoju profilovú fotografiu s bundou s neonacistickými symbolmi ku ktorej pridal status s nenávistnými vyjadreniami a tiež zverejnil na verejne dostupnom video kanáli video, v ktorom propagoval album slovenskej neonacistickej hudobnej skupiny , na ktorom sa nachádzajú skladby, z ktorých je zrejmá neonacistická orientácia skupiny, pričom tieto skutky posúdil ako pokračovací prečin prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 ods. 1 TZ.

Pokiaľ ide o otázku možnosti jednočinného súbehu trestných činov prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 ods. TZ s trestným činom rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b TZ. v znení účinnom od 1. augusta 2019 , tento súd vylúčil, z dôvodu, že medzi nimi existuje vzťah subsidiarity, pričom uviedol, že extrémistické trestné činy týkajúce sa šírenia sa nenávistných prejavov na internete, je možné z kvalitatívneho hľadiska rozdeliť do troch úrovní. Prvou, najmenej spoločensky nebezpečnou formou konania (ktorú napokon i zákonodarca stanovenými trestnými sadzbami najmenej prísne postihuje) je prečin prechovávania extrémistického materiálu podľa § 422c TZ,. Druhú, závažnejšiu a spoločensky nebezpečnejšiu formu konania prečin prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 TZ, ktorý má dve základné skutkové podstaty a v oboch týchto základných skutkových podstatách je prečinom. Na rozdiel od prechovávania extrémistického materiálu podľa § 422c TZ. zák., ku ktorému dochádza len v súkromní a na osobné potreby páchateľa, k prejavu

sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 TZ. zák. musí pristúpiť do konania páchateľa atribút verejnosti, v dôsledku čoho sa dané konanie stáva z pohľadu jeho následku závažnejším. A napokon treťou, vo vzťahu k predmetnej trestnej činnosti, najzávažnejšou formou zločinnosti, je konanie páchateľa subsumovateľné pod skutkovú podstatu trestného činu rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b TZ. zák., ktorý vo svojej základnej skutkovej podstate je prečinom a v kvalifikovanej skutkovej podstate zločinom.

Najvyšší súd poukázal na to, že pri svojom rozhodovaní vychádzal zo zásady subsidiarity trestnej represie, ktorá podľa neho nevyjadruje len požiadavku, aby trestné právo bolo nástrojom ultima ratio, ale aby aj v rámci aplikácie trestného práva hmotného súd, pri každom jednom procese subsumpcie konania páchateľa pod tú-ktorú skutkovú podstatu trestného činu, sa vyvaroval prílišnej kriminalizácie a právnej nad kvalifikácie skutku, ktorý je potrebné, vzhľadom na všetky okolnosti prípadu, posúdiť ako trestný čin menej závažný. Inými slovami, súdy sú pri právnej kvalifikácii konania páchateľa povinné skúmať gradáciu jeho závažnosti, pričom, pokiaľ v rámci tejto gradačnej stupnice je možné konanie páchateľa kvalifikovať na jej viacerých stupňoch, je súd povinný vždy starostlivo skúmať, či sú pre právnu kvalifikáciu skutku, ako závažnejšieho trestného činu splnené všetky kvalitatívne podmienky.

Najvyšší súd vyvodil názor, že pokiaľ ide o obyčajné zverejnenie fotografie na sociálnej sieti, nemožno učiniť záver o naplnení zákonných znakov zločinu rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b ods. 1, ods. 2 písm. b) TZ, keďže takéto konanie po kvalitatívnej stránke napĺňa zákonné znaky „iba" skutkovej podstaty prečinu prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd (nakoľko páchateľ týmto konaním verejne alebo na mieste verejnosti prístupnom, najmä používaním zástav, odznakov, rovnošiat alebo hesiel, prejavuje sympatie k skupine, hnutiu alebo ideológii, ktorá smeruje alebo v minulosti smerovala k potlačeniu základných práv a slobôd osôb, alebo ktorá hlása rasovú, etnickú, národnostnú, náboženskú nenávisť) podľa § 422 ods. 1 TZ. Na učinenie záveru o spáchaní zločinu rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b ods. 1, ods. 2 písm. b) TZ. by bolo potrebné také konanie páchateľa, ktoré by po objektívnej stránke vykazovalo vyšší gradačný stupeň závažnosti a spoločenskej škodlivosti (napr. páchateľ by rozdával tričká s potlačou s extrémistickou tematikou, príp. iné extrémistické predmety a pod.).

S uvedeným názorom vyjadreným v rozsudku sa stotožňujem len čiastočne pokiaľ ide o vylúčenie jednočinného súbehu predmetných právnych kvalifikácií. Podľa môjho názoru je potrebné pre správnu právnu kvalifikáciu skutku zohľadniť nie len spoločenskú závažnosť skutku , ale je potrebné predovšetkým skúmať samotný úmysel a cieľ páchateľa, pretože ak páchateľ vedome použije sociálnu sieť, ako nástroj na opakované rozširovanie extrémistického materiálu, v takom prípade bude

potrené páchateľa postihnúť kvalifikovanou skutkovou podstatou podľa § 422 ods. 2 písm. b) TZ. Považujem preto za potrebné, aby bolo vyšetrovanie v týchto prípadoch zmerané na to, aby bolo možné zistiť, aký bol páchateľom sledovaný úmysel pri zverejnení extrémistického materiálu, teda či ním len chcel prejaviť sympatie k extrémistickej skupine, hnutiu a lebo ideológií alebo či ho zverejnil za účelom ďalšieho šírenia.

V aplikačnej praxi (v doposiaľ právoplatne neskončenej veci) sa však vyskytol problém, ako posudzovať zverejnenie pozmenených extrémistických materiálov resp. tzv. napodobnenín extrémistických materiálov. Prejavovať sympatie hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd možno podľa § 422 ods. 2 TZ aj napodobeninami extrémistického materiálu. Naopak, v prípade trestného činu rozširovania extrémistického materiálu podľa § 422b TZ možno rozširovať len extrémistický materiál spĺňajúci definíciu extrémistického materiálu podľa § 130 ods. 7 v spojení s ods. 8 TZ. Definícia extrémistického materiálu podľa § 130 ods. 7 TZ (v spojení s § 130 ods. 8 TZ) neuvádza, že za extrémistický materiál sa považuje aj jeho pozmenené vyhotovenie takým spôsobom, že vyvoláva zdanie pravého extrémistického materiálu. V prípade, že je takýto pozmenený extrémistický materiál šírený verejne, takéto konanie by bolo možné podľa môjho názoru v poukazom na zásadu nullum crimen sine lege postihovať v prípade pozmenených zástav, odznakov, rovnošiat alebo hesiel, len ako trestný čin prejavu sympatie hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd možno podľa § 422 ods. 2 TZ

Ďalší aplikačný problém, ktorý sa v praxi vyskytol sa týkal použiteľnosti záloh Instagramového účtu získaných operatívno-pátracou činnosťou Policajného zboru pred začatím trestného stíhania, ako dôkazov v trestnom konaní, ako aj ďalších dôkazov získaných následne na podklade tohto dôkazného prostriedku na základe tzv. teórie ovocia z otráveného stromu. Najvyšší súd SR vo svojom uznesení sp. zn. 5To/2/2024 z 03.12.2024 v danej otázke zaujal na rozdiel od Špecializovaného trestného súdu stanovisko, že sa jedná o zákonne získaný dôkaz napriek tomu, že bol zabezpečený pred začatím trestného stíhania bez použitia procesnoprávneho inštitútu agenta § 117 ods. 1 TP. Predmetný profil bol v čase žiadosti o vykonanie zálohy súkromný a pre zobrazenie fotografií a videí bolo potrebné tento profil sledovať. Z tohto dôvodu bol užívateľ príslušníkom PZ požiadaný o sledovanie, pričom žiadosť schválil (s používateľom profilu sa neuskutočnila žiadna iná interakcia, ako napr. súkromná ani verejná komunikácia, komentovanie alebo tzv. „like" príspevkov na profile), na základe čoho bola vykonaná záloha všetkých jeho príspevkov na uvedenom profile. Záloha príspevkov na profile osoby vystupujúcej na sociálnej sieti Instagram bola vykonaná po schválení sledovania v prehliadači Google Chrome, prostredníctvom programu DownAlbum.

Polícia postupovala pri prieniku do súkromného profilu na sociálnej sieti v súlade s ustanovením § 69 ods. 2 zákona o Policajnom zbore č. 171/1993 Z. z. v znení

neskorších predpisov, podľa ktorého Policajný zbor je oprávnený, ak je to potrebné na plnenie jeho úloh, vyhotovovať zvukové, obrazové alebo iné záznamy z miest verejne prístupných a zvukové, obrazové alebo iné záznamy o priebehu služobnej činnosti alebo služobného zákroku.

Prekážku verejnosti (z hľadiska prístupnosti aj z hľadiska konania) nebolo podľa názoru súdu možné v tomto prípade kvalifikovať iba na základe faktu, že profil majiteľa účtu nebol verejný, nakoľko jedinou podmienkou sprístupnenia obsahu profilu bolo požiadanie užívateľa o povolenie sledovať profil majiteľa účtu, čo pri počte prevyšujúcom 6.600 sledovateľov majiteľ účtu zjavne automaticky schvaľoval, bez akéhokoľvek overovania skutočnej identity žiadateľov. Tým pádom je zrejmé, že Instagramový profil majiteľa účtu bol za týchto podmienok miestom s prístupom vopred neurčeného množstva neidentifikovateľných subjektov a vzhľadom na svoj charakter nemal povahu uzatvorenej súkromnej komunikačnej skupiny.

Najvyšší súd konštatoval, že na použitie agenta podľa § 117 ods. 1 TP sa vyžadujú tri zákonné podmienky, a to po prvé, že ide o trestný čin taxatívne uvedený v tomto ustanovení, po druhé, že jeho použitie je prípustné len vtedy, ak odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchateľov taxatívne uvedených trestných činov by bolo iným spôsobom podstatne sťažené a po tretie, že získané poznatky odôvodňujú podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo má byť spáchaný trestný čin. Podľa názoru odvolacieho súdu pre použitie agenta podľa § 117 ods. 1 TP v posudzovanej veci neboli splnené dve podmienky, konkrétne druhá a tretia, keďže najmä v prípade druhej podmienky boli použité procesné postupy v zmysle zákona o Policajnom zbore, ktoré podstatne nesťažovali dosiahnutie účelu vymedzeného v § 117 ods. 1 TP, pričom v prípade tretej podmienky sa Najvyšší súd stotožnil s argumentáciou prokurátora, ktorý argumentoval tým, že bez použitia tohto prostriedku operatívno-pátracej činnosti by neboli vôbec získané poznatky odôvodňujú podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo má byť spáchaný trestný čin a preto by ani nikdy nevznikol zákonný dôvod na začatie trestného stíhania na použitie agenta.

Uvedené rozhodnutie Najvyššieho súdu, s ktorého obsahom sa do značnej miery stotožňujem, demonštruje ako vývoj informačných technológií, ktorý nepredpokladá právna úprava môže v praxi spôsobiť výkladové problémy. Uvedené rozhodnutie však nedalo odpoveď na otázku, ako postupovať v obdobných prípadoch po začatí trestného stíhania, keď už je potrebné postupovať podľa ustanovení TP. Pričom ako správny postup sa javí, že po začatí trestného stíhania bude potrebný príkaz na použitie agenta, ktorý požiada páchateľa prostredníctvom tzv. žiadosti o priateľstvo o prístup k jeho obsahu na sociálnej sieti a tento následne zálohuje takto získané údaje použitím informačno-technický prostriedkov podľa § 117 odsek 13 TP.

Skutočnosť, že problematika rozlišovania verejného a súkromného prostredia na sociálnych sieťach nie je až taká jednoduchá, možno vyvodiť aj z nálezu Ústavného súdu ČR III.ÚS 3844/13 zo dňa 30. 10. 2014, ktorý uviedol, že povaha sociálnej siete

(vyjadroval sa k sociálnej sieti Facebook) nie je jednoznačne verejná a ani súkromná, pričom uviedol, že charakter tejto platformy bude závisieť od spôsobu nastavenia profilu (užívateľského účtu) jeho užívateľom ako súkromného alebo verejného.

Záver

Inovácie v spôsobe páchania trestných činov extrémizmu spočívajúce vo využívaní informačných technológií výrazne uľahčili ich páchanie. Tradičné právne úpravy trestných kódexov často nezodpovedajú súčasným potrebám a nestíhajú reagovať na inovácie, ktoré priniesla informatizácia spoločnosti. Tento problém, ktorý má nadnárodný dosah si uvedomujú aj medzinárodné organizácie, ktoré politickými odporúčaniami a vypracovaný medzinárodnými dohovormi prispievajú k sankcionovaniu nenávistných prejavov šírených prostredníctvom informačných technológií. Významnú rolu v tomto smere zohrávajú aj zriadené medzinárodné súdy (ESĽP, Súdny dvor EÚ), ktoré dovárajú medzinárodné zmluvy svojou judikatúrou.

Rozvíjajúca sa elektronizácia a informatizácia kladie pre orgány činné v trestnom konaní ďalšie výzvy, pričom ich často limituje legislatíva, ktorá nestíha reagovať na rýchly vývoj v digitálnom priestore a tak vytvára široký priestor páchateľom na páchanie trestnej činnosti na ich obhajobu. V tejto súvislosti je dôležité, aby zákonodarca reagoval promptne na potreby aplikačnej praxe a aplikačné problémy, ktoré sa vyskytnú a tomu v prípade potreby prispôsoboval aj príslušnú legislatívu.

Osobitnú výzvu pre zákonodarcu v tejto oblasti predstavuje aj judikatúra ESĽP, ktorá podáva výklad jednotlivých ustanovení dohovoru a reaguje tak aj na nové výzvy, ktoré prišli s rozvojom informačných technológií a určuje tak rozsah pozitívneho záväzku štátu chrániť svojich občanov. ESĽP vo viacerých svojich rozhodnutiach zdôraznil, že pokiaľ ide o preukazovanie nenávistného motívu je dôležité, aby orgány činné v trestnom konaní v každom prípade, v ktorom existuje podozrenie, že sa jedná o trestný čin z nenávisti dôsledne skúmali nenávistný motív páchateľa, pričom aby išlo o trestný čin spáchaný s nenávistným motívom, musí byť práve nenávistný motív kľúčovým determinantom páchateľa pri rozhodovaní, či spácha trestný čin, inak by nešlo o trestný čin spáchaný z nenávisti. Zákonodarca by sa mal zaoberať de lege ferenda otázkou, či súčasná vnútroštátna právna úprava trestných činov extrémizmu je dostatočná aj na postih tzv. nenávistných prejavov z asociácie, ktoré sa vyskytli v najnovšej rozhodovacej praxi ESĽP.

Pokiaľ ide o to akej miery súdy pripustia dôkazy získané operatívno-pátracou činnosťou pred začatím trestného konania závisí podľa aktuálnej súdnej praxe predovšetkým od toho, či v čase vykonávania operatívno-pátracej činnosti existovalo podozrenie z konkrétneho trestného činu, ak toto podozrenie bolo zistené až samotnou operatívnou-pátracou činnosťou, budú spravidla aj takéto dôkazy použiteľné v ďalšom trestnom konaní. Akonáhle sa však operatívno-pátracou činnosťou zistí podozrenie z konkrétneho trestného činu je potrebné bezodkladne

začať trestné stíhanie a postupovať v zmysle príslušných ustanovení TP. V tejto súvislosti by bolo vhodné de lege ferenda zvážiť, či by nebolo vhodné zálohovanie profilu na sociálnej sieti vymedziť v TP ako osobitný informačno-technický dôkazný prostriedok, v ktorom by sa vymedzili kompetencie OČTK pri zálohovaní profilu páchateľa.

Záverom v kontexte tohto príspevku je dôležité uvedomiť si, že digitálne technológie nie sú len hrozbou a prostriedkom šírenia extrémizmu, ale ponúkajú aj nové nástroje na jeho detekciu a potlačenie. Kľúčovým predpokladom úspešného boja s extrémizmom však je, aby štáty reagovali na nové spôsoby páchania extrémisticky motivovanej kriminality, ktoré odhalili OČTK a tomu prispôsobovali aj príslušnú legislatívu.

Zoznam použitej literatúry

1. BURDA, E. Kritéria uplatňovania princípu ultima ratio. In: Zborník príspevkov z 1. sekcie medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2016 konanej dňa 21. a 22. októbra 2016. Bratislava. Univerzita Komenského v Bratislave, 2016, s.24-25. ISBN 978-80-7160-436-5
2. ČENTÉŠ, J. a kol. Trestný zákon. Veľký Komentár. 5. Aktualizované vydanie. Bratislava: Euro kódex, 2020, ISBN: 978-80-8155-096-6
3. CHMELÍK, J. Symbolika extremistických hnutí. Praha: Armex a Trivis, 2000. 114 s. ISBN 80-86244-14-8
4. CHMELÍK, J. . Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty. Praha: Linde, 2001. 172s. ISBN 80-7201-265-7
5. DRGONEC, J., Ústavné právo hmotné. 1. vydanie. Bratislava: c. h. Beck, 2018, 528 s., ISBN 978-80-89603-57-2
6. DRGONEC, J. Sloboda prejavu a sloboda po prejave. Šamorín: Heuréka, 2013, 410 s. ISBN 978-80-89-89122-89-9
7. HERCZEG, J. Trestné činy z nenávisti. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2007. 260 s. ISBN 978-80-7357-311-9.
8. JOVANOVIĆ, M. How to justify 'militant democracy': Meta-ethics and the game-like character of democracy. Philosophy & Social Criticism, 2016, roč. 42, č. 8, s. 745–762. ISSN 0191-4537.
9. KÁČER, M. – ŠAJMOVIČ, P. Obmedzovanie slobody prejavu v radikalizujúcej sa spoločnosti. 1. vyd. Praha: Leges, 2021. 188 s. ISBN 978-80-7502-487-9
10. MAŠĽANYOVÁ, D., ZACHAR, A. Rekodifikácia a extrémizmus. In: ZÁHORA, J. (ed.). Rekodifikácia trestného práva – doterajšie poznatky a skúsenosti. Zborník príspevkov z celoštátneho seminára s medzinárodnou účasťou konaného dňa 21. apríla 2008 v Bratislave. Bratislava: Eurokódex, 2008, s. 50 – 63. ISBN 9788089363032.

11. MAREŠ, Miroslav. Ekoterorismus v České republice. Rexter - časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu. Brno: Centrum strategických studií, 2004, roč. 2, č. 1, s. 1-40. ISSN 1214-7737
12. MAREŠ, M. Teorie extremismu (Theory of Extremism). In HLOUŠEK, Vít and Lubomír KOPEČEK. Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. 1st ed. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2003, p. 297-326, 29 pp. Sborníky, svazek č. 16. ISBN 80-210-3195-6.
13. MAREŠ, M. Czech Militant Democracy in Action: Dissolution of the Workers' Party and the Wider Context of This Act. East European Politics and Societies, 2012, roč. 26, č. 1, s. 33–55. ISSN 0888-3254
14. NONDEK, L. – ŘENČOVÁ, L.. Internet a jeho komerční využití. Praha: Grada Publishing, 2000. ISBN 80-7169-666-3.
15. ONDŘEJEK, P. Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod. Praha: Leges, 2012. 232 s. ISBN 978-80-87576-31-1.
16. SMIEŠKO, I. Internet a trestné činy extrémizmu. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017.246 s. ISBN 978-80-7380-691-0.
17. VÝBORNÝ, Š. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 164 s. ISBN 978-80-735-7766-7
18. ZÁHORA, J. Európska únia a boj proti extrémizmu. In: Právny obzor. 2010, roč. 93, č. 5, s. 448 – 456. ISSN 0032-6984.
19. ZÁHORA, J.: Sloboda prejavu vs. nenávistné prejavy na internete. Právny obzor, 107,2024, č. 4, s. 384 – 407.

Kontaktné údaje

JUDr. Pavel Bella, LL.M.
bella25@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

AKÝM SPÔSOBOM SA PREJAVUJE PREZUMPCIA NEVINY V RÁMCI DOKAZOVANIA V TRESTNOM KONANÍ V KONTEXTE ROZHODOVACEJ ČINNOSTI ESĽP A SDEÚ

HOW DOES THE PRESUMPTION OF INNOCENCE MANIFEST ITSELF IN THE CONTEXT OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE DECISION-MAKING PRACTICE OF THE ECTHR AND THE CJEU?

Michael Kunst [1]

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá vývojom rozhodovacej praxe ESĽP, týkajúcej sa prezumpcie neviny v trestnom konaní, bližšie upravenej v čl. 6 ods. 2 EDĽP, ako aj vývojom rozhodovacej praxe SDEÚ, bližšie upravenej v čl. 4 ods. 1,2 Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EU) 2016/343 zo dňa 09.03.2016 a vplyvom týchto judikatórnych línii na rozhodovaciu prax slovenských súdov

Kľúčové slová: prezumpcia neviny, trestné konanie, EDĽP, Smernica č. 2016/343, rozhodovacia prax ESĽP, rozhodovacia prax SDEÚ

Abstract: This paper focuses on the development of the ECtHR's case law concerning the presumption of innocence in criminal proceedings, as enshrined in Article 6(2) of the ECHR, as well as the development of the CJEU's case law, as regulated in Article 4(1) and (2) of Directive (EU) 2016/343 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016, and on the influence of these case laws on the decision-making practice of Slovak courts.

Key words: presumption of innocence, criminal proceedings, ECHR, Directive (EU) 2016/343, ECtHR case-law, ECHR case-law

Úvod

Tento príspevok sa zameriava na problematiku prezumpcie neviny v trestnom konaní súdnom, najmä na to, ako ku garanciám, vyplývajúcim z jej úpravy v čl. 6 ods. 2 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „**EDĽP**") vo svojej rozhodovacej činnosti pristupuje Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „**ESĽP**"), ako k tým istým garanciám, vyplývajúcim z čl. 48 ods. 1 Charty práv EÚ (ďalej len „**Charta**") pristupuje Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „**SDEÚ**") a ako k týmto garanciám naopak

[1] Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

pristupujú slovenské súdy. Prezumpcia neviny má svoj pôvod vo východiskových myšlienkach rímskeho práva a klasického chápania zásady *„praesumptio boni viri*", pričom predstavuje aj jednu zo základných zásad, na ktorých sú vybudované súčasné trestné kódexy Slovenskej republiky. Porušenie prezumpcie neviny v ktorejkoľvek fáze trestného konania môže mať v konečnom dôsledku závažné dopady na jeho zákonnosť ako celku.

Príspevok tak najskôr vymedzí legislatívnu úpravu prezumpcie neviny a ďalej sa pokúsi objasniť, akým spôsobom vykladá ESĽP pri svojej rozhodovacej činnosti princíp prezumpcie neviny, a čím sa tento spôsob výkladu líši od spôsobu, ktorým prezumpciu neviny vykladajú slovenské súdy. Keďže je princíp prezumpcie neviny celkom široký právny pojem, pričom prezumpciu neviny možno v trestnom konaní porušiť viacerými spôsobmi,[2] zaoberám sa v tomto príspevku iba porušením prezumpcie neviny v tzv. skupinových trestných veciach, s čím je úzko späté aj právo obvinených na nestranný súd a jeho zákonné zloženie. Aj keď by sa mohlo zdať, že pod pojem skupinové trestné veci možno rátať iba tzv. organizované skupiny (viď. § 129 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z. z., trestného zákona, v znení neskorších predpisov „ďalej len „**Trestný zákon**") alebo zločinecké skupiny (viď. § 129 ods. 4 Trestného zákona), opak je pravdou. Uvedená problematika sa rovnako tak dotýka aj trestných činov spáchaných formou spolupáchateľstva (viď. § 20 Trestného zákona), alebo aj konaní vedených *„in absentia*" (viď. § 358 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z., trestného poriadku, v znení neskorších predpisov ďalej len „**Trestný poriadok**") a ich následného prerokovania v prítomnosti ušlej osoby po jej zatknutí.

Najmä sa príspevok pokúsi objasniť, kedy má podľa názoru ESĽP porušenie prezumpcie neviny za následok aj porušenie čl. 6 ods. 1 EDĽP, teda kedy ESĽP považuje trestné konanie v dôsledku porušenia prezumpcie neviny za nespravodlivé ako celok. Aj keď už bolo napísaných viacero článkov, týkajúcich sa tejto problematiky, jednalo sa o články venujúce sa iba konkrétnym rozhodnutiam,[3] nie o články, ktoré by si kládli za úkol podrobiť celú problematiku podrobnejšej analýze. Cieľom príspevku je prispieť k odbornej diskusii o tejto problematike, ako aj priblížiť túto problematiku širšej verejnosti.

---

[2] Napr. rozsudok ESĽP zo dňa 10.02.1995, č. sťažnosti 15175/89, *„Allenet de Ribemont proti Francúzsku*", rozsudok ESĽP zo dňa 07.10.1988, č. sťažnosti 10519/83, *„Salabiaku proti Francúzsku*" alebo rozsudok ESĽP zo dňa 30.03.2004, č. sťažnosti 53984/00, *„Radio France a os. proti. Francúzsku*".

[3] Napr. HRUBALA J., KRUTKOVÁ E., Právne listy: *Prezumpcia neviny a nestrannosť sudcu pri prejednávaní skupinových vecí v samostatných konaniach,* [online] dostupné z: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a619-prezumpcia-neviny-a-nestrannost-sudcu-pri-prejednavani-skupinovych-veci-v-samostatnych-konaniach alebo MANDZÁK M., PARA M., Právne listy: Rozsudok ESĽP vo veci Mucha v. Slovenská republika zo dňa 25.11.2021,, [online] dostupné z: https://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a1034-rozsudok-eslp-vo-veci-mucha-v-slovenska-republika-zo-dna-25-11-2021

K prezumpcii neviny a jej legislatívnej úprave

Zásada prezumpcie neviny má ako taká silné postavenie, a to ak vo vnútroštátnych, ako aj v medzinárodných prameňoch práva. Podstata prezumpcie neviny je existenčne spätá s dôkazným bremenom pri preukazovaní viny obvinenému (resp. obžalovanému) v trestnom konaní, ktoré v plnom rozsahu zaťažuje orgány činné v trestnom konaní. Obvineného resp. obžalovaného v trestnom konaní nezaťažuje žiadna povinnosť v konaní čokoľvek preukazovať.[4] Orgány činné v trestnom konaní musia obvinenému (resp. obžalovanému) vinu preukázať do takej miery, že nie je možné pochybovať o tom, že by daný skutok spáchal niekto iný. Aj keď sa aplikácia uvedenej zásady môže zdať veľmi jednoduchá na pochopenie, jej dôsledná aplikácia je v praxi často veľmi zložitá.

Prezumpcia neviny je do právneho poriadku Slovenskej republiky premietnutá na ústavnej úrovni v čl. 50 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého platí „*Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu*" ako aj v čl. 40 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „**Listina**"), podľa ktorého platí „*Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, sa pokladá za nevinného, kým sa právoplatným odsudzujúcim rozsudkom súdu nevysloví jeho vina*". Ako však správne podotýka L. Kurilovská, „*V prípade prezumpcie neviny nejde o prezumpciu vo vlastnom slova zmysle, keďže jej chýba predovšetkým typická vlastnosť prezumpcie, a to že preukazovanie jej opaku v priebehu konania je niečím zriedkavým, atypickým. Naproti tomu trestné konanie je ale v každom prípade aspoň pokusom o vyvrátenie či preverenie prezumpcie neviny. Naproti tomu ani zo skutočnosti, že podstatná väčšina stíhaných je odsúdená, nemožno vyvodzovať prezumpciu viny u stíhaných. Prezumpcia je princípom konania. Zásada prezumpcie neviny vznikla ako princíp politický, vychádzajúc z požiadaviek humanizmu a demokratizmu konania voči občanovi. Z týchto postulátov sa vytvoril rad úprav a ustanovení triedneho konania*".[5] Táto zásada sa potom ďalej premieta do § 2 ods. 4 Trestného poriadku podľa ktorého platí „*Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu*". Ako som už uviedol vyššie, so zásadou prezumpcie neviny je úzko späté aj právo na nestranného sudcu, bližšie upravené v ust. § 31 ods. 1, 3 Trestného poriadku, ako aj právo na zákonné zloženie súdu, bližšie upravené v ust. § 371 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku.

Úpravu prezumpcie neviny nájdeme ďalej aj v medzinárodných zmluvách, ktorými je Slovenská republika viazaná, a to konkrétne v čl. 6 ods. 2 EDĽP, podľa ktorého platí

[4] Zrov. napr. § 2 ods. 10 Trestného poriadku, alebo čl. 6 ods. 1 Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EU) 2016/343, zo dňa 09.03.2016.

[5] KURILOVSKÁ L. in ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 2-53.

„*Každý, kto je obvinený z trestného činu, považuje sa za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom*" a čl. 48 ods. 1 Charty podľa ktorého platí „*Každý, kto je obvinený, sa považuje za nevinného, kým jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom*" a ďalej napr. v čl. 11 ods. 1 Všeobecnej deklarácie ľudských práv alebo v čl. 14 ods. 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach.
Posilneniu niektorých aspektov prezumpcie neviny sa venuje aj Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EU) 2016/343 zo dňa 09.03.2016 (ďalej len „**Smernica**").
Zmyslom účelom Smernice je zaistenie opatrení potrebných k zaisteniu toho: „*Aby do doby, než bola podozrivé alebo obvinené osobe preukázaná vina zákonným spôsobom, nebola táto osoba vo verejných vyhláseniach orgánov verejnej moci a súdnych rozhodnutiach iných než o vine označovaná za vinou. Tým nie sú dotknuté úkony vykonávané v rámci trestného stíhania, ktorých účelom je preukázať vinu podozrivej alebo obvinenej osoby, ani predbežné rozhodnutia procesnej povahy, ktoré prijali súdne alebo iné príslušné orgány a ktoré sú založené na podozrení alebo na usvedčujúcich dôkazoch*".
Na základe transpozície tejto Smernice do Trestného poriadku je možné povedať, že ustanovení Charty, týkajúcich sa prezumpcie neviny, sa možno dovolávať kedykoľvek (viď. čl. 52 ods. 5 Charty).
Aj keď sa tento príspevok venuje primárne prezumpcii neviny v trestnom konaní v kontexte rozhodovacej činnosti ESĽP, budem sa v tomto príspevku bližšie venovať aj výkladu zásady prezumpcie neviny podľa čl. 48 ods. 1 Charty v kontexte rozhodovacej činnosti SDEÚ, a to z dôvodu, (i.) že zmysel a rozsah práv upravených v Charte je v rozsahu, v ktorom sú tie isté práva upravené v EDĽP rovnaký, ako je ich zmysel a rozsah v EDĽP (viď. čl. 52 ods. 3 Charty) a (ii.) ESĽP dospel pri výklade EDĽP k obdobným právnym záverom, ku ktorým dospel SDEÚ pri výklade Charty, respektíve čl. 4 ods. 2 Smernice.

K porušeniu prezumpcie neviny

Vo všeobecnej rovine je možné konštatovať, že k porušeniu prezumpcie neviny dochádza vtedy, keď (i.) orgány činné v trestnom konaní, súd alebo iní verejní činitelia konajú s obvineným (resp. obžalovaným) pred vyhlásením právoplatného odsudzujúceho rozhodnutia ako s vinným, (ii.) dôjde k presunu dôkazného bremena z orgánov činných v trestnom konaní na obvineného (resp. obžalovaného) alebo (iii.) keď médiá stigmatizujú obvineného (resp. obžalovaného) už pred právoplatným skončením veci.[6]

[6] Obdobne Drgonec, J. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované a doplnené vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 990 až 1011.

Orgány činné v trestnom konaní a súdy by sa tak mali zdržať takých vyjadrení v úzkej súvislosti s trestným konaním, ktoré by mohli podkopať právo obvineného na spravodlivý proces. Zásadný rozdiel musí byť badateľný medzi vyjadrením, že niekto je podozrivý zo spáchania trestného činu a deklarovaním, že spáchal trestný čin pri absencii právoplatného rozhodnutia o vine. Skutočnosť, či vyjadrenie sudcu alebo verejnéhočiniteľa, je v rozpore s princípom prezumpcie neviny, musí byť posudzovaná v kontexte všetkých okolností, za ktorých došlo k spornému vyjadreniu, pričom vyjadrenia sudcov podliehajú prísnejšiemu hodnoteniu ako vyjadrenia orgánov činných v trestnom konaní.[7]

Prezumpcia neviny tak bude s ohľadom na vyššie uvedené porušená v prípade, ak súdne rozhodnutie, týkajúce sa obvinenej osoby vyjadruje názor, že je táto osoba vinná predtým, ako jej bola vina právoplatne preukázaná. Postačuje, hoc aj v prípade akéhokoľvek formálneho konštatovania, že z odôvodnenia vyplýva, že súd považuje obvineného za vinného. Dôležitý musí byť skutočný význam sporného vyjadrenia a nie jeho doslovná forma.[8]

Osoby, voči ktorým je vedené trestné konanie, a ktoré v jeho priebehu nadobudli pocit, že konkrétnym konaním orgánov činných v trestnom konaní alebo sudcov bola porušená ich prezumpcia neviny, majú možnosť podať opravný prostriedok v podobe tzv. námietky zaujatosti podľa § 31 a nasl. Trestného poriadku. Inými slovami povedané, pokiaľ napr. vyšetrovateľ pri výsluchu podozrivého/obvineného uvedie, že je nepochybné, že podozrivý/obvinený stíhaný skutok spáchal, aj keď o vine podozrivého/obvineného doposiaľ nebolo právoplatne rozhodnuté, vyšetrovateľ týmto výrokom porušil prezumpciu neviny podozrivého/obvineného. Pokiaľ obvinený vznesie voči takému vyšetrovateľovi námietku zaujatosti, mal by byť taký vyšetrovateľ vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania.

K vyššie uvedenému vylúčeniu orgánov činných v trestnom konaní, súdu alebo iných osôb je ďalej potrebné poznamenať, že pochybnosti o nestrannosti týchto osôb môžu v obecnej rovine vystať z troch (3) typov vzťahov vyplývajúcich z ich postavenia (i) vo vzťahu k veci, (ii) vo vzťahu k osobám, ktorých sa konanie priamo týka, alebo (iii) vo vzťahu k ich zástupcom.

Aj keď to priamo nevyplýva z právnej úpravy (Trestného poriadku), z povahy veci je zrejmé, že tieto vzťahy majú zostupnú tendenciu.

---

[7] Napr. HRUBALA J., KRUTKOVÁ E., Právne listy: *Prezumpcia neviny a nestrannosť sudcu pri prejednávaní skupinových vecí v samostatných konaniach,* [online] dostupné z: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a619-prezumpcia-neviny-a-nestrannost-sudcu-pri-prejednavani-skupinovych-veci-v-samostatnych-konaniach

[8] Napr. HRUBALA J., KRUTKOVÁ E., Právne listy: *Prezumpcia neviny a nestrannosť sudcu pri prejednávaní skupinových vecí v samostatných konaniach,* [online] dostupné z: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a619-prezumpcia-neviny-a-nestrannost-sudcu-pri-prejednavani-skupinovych-veci-v-samostatnych-konaniach

Pokiaľ ide o schopnosť vyvolať pochybnosti o nestrannosti týchto osôb v dôsledku ich vylúčenia z konania a rozhodovania v danej veci, vzťah s najväčším potenciálom je vzťah k prerokovávanej veci, pričom vzťah týchto osôb k zástupcovi strany konania je na opačnom konci spektra.

Z vyššie uvedenej hierarchie vzťahov logicky vyplýva, že zatiaľ čo vzťah vyššie uvedených osôb k danej veci by mal vždy viesť k vylúčeniu danej osoby, vzťah k stranám konania a ich zástupcom nemusí vždy viesť k ich vylúčeniu. Vyššie uvedené skutočnosti predstavujú tzv. subjektívnu zaujatosť dotknutej osoby.

Ako som už uviedol vyššie, aj keď sa zásada prezumpcie neviny a jej aplikácia môžu *„prima facie"* zdať ako triviálna záležitosť, nie je tomu tak. V aplikačnej praxi sa totiž postupom času začali vynárať kritické názory niektorých obhajcov, ktorí reagovali na procesný postup trestných súdov, spočívajúci v skupinových trestných veciach (i.) v prijatí vyhlásenia o vine jedného zo spolupáchateľov, (ii.) vo vylúčení tohto spolupáchateľa na samostatné konanie, v ktorom bude o jeho vine naďalej rozhodovať ten istý senát/samosudca a (iii.) v uzatvorení dohody o vine a treste s dozor vykonávajúcim prokurátorom, pričom v tejto dohode o vine treste sú uvedené skutkové zistenia, podrobne opisujúce zapojenie ostatných spolupáchateľov do spáchania skutku vrátanie uvedenia ich mien, (iv.) a schválení tejto dohody súdom.

Vyššie uvedený procesný postup trestných súdov podľa kritických názorov narážal na porušenie prezumpcie neviny a porušenie nestrannosti súdu (tzv. teória zdania), keďže v prípade, že (i) súd prijme vyhlásenie o vine jedného zo spoluobžalovaných, (ii.) tohto vylúči na samostatné konanie a (iii.) v tomto samostatnom konaní uzatvorí dotknutý obžalovaný s prokurátorom dohodu o vine a trestu, ktorá vo svojom odôvodnení obsahuje informácie o skutku a zapojení jeho jednotlivých spolupáchateľov do spáchania skutku, uvedenie mena a priezviska týchto spolupáchateľov, poprípade ich označenie iniciálami alebo prezývkou, bez toho, aby z opisu skutku bolo zrejmé, že o vine týchto spolupáchateľov nebolo doposiaľ právoplatne rozhodnuté, a súd takúto dohodu schváli rozsudkom, je nepochybné, že vo veci konajúci sudcovia porušili prezumpciu neviny týchto osôb (spolupáchateľov), a to tým, že prejudikovali ich vinu pred ich právoplatným odsúdením, čím sa stali voči týmto osobám zaujatí (k tomuto viď. ďalej).

Tieto závery boli orgánmi činnými v trestnom konaní ako aj súdmi dlhodobo odmietané ako chybné, a to z dôvodu, že (i.) prezumpcia neviny sa týka osoby obvineného v aktuálne vedenom trestnom konaní, (ii.) súd schvaľuje dohodu o vine a treste bez vykonania dokazovania, pričom toto rozhodnutie vyvoláva účinky iba vo vzťahu (to primerane platí aj vo vzťahu obvineného k vyhláseniu viny) a (iii.) objektívny test nezaujatosti (jej vonkajšie zdanie) vo vzťahu k možným dôvodom vylúčenia sudcu z vykonávania úkonov trestného konania podľa § 31 ods. 1 Trestného

poriadku („*možno mať pochybnosť o nezaujatosti*") sa týka hodnotenia z pohľadu vonkajšieho nestranného pozorovateľa, ktorý je však informovaný aspoň o základných kautelách používaného procesného postupu k obvinenému. Prvým rozhodnutím súdu SR, ktoré označilo vyššie uvedený právny názor za relevantný, bolo uznesenie Najvyššieho súdu SR v trestnej veci Róberta Lališa.[9] Na právne závery, uvedené v tomto uznesení reagovalo Trestné kolégium Najvyššieho súdu SR vydaním zjednocujúceho stanoviska,[10] v ktorom trestné kolégium potvrdilo predchádzajúce právne názory OČTK a súdov, teda že uvedeným procesným postupom nemožno porušiť prezumpciu neviny obvineného.

Citované závery trestného kolégia NS SR platili do okamihu ich prekonania rozhodovacou činnosťou SDEÚ[11] a neskôr aj ESĽP[12] (k tomu viď. ďalej). Aj keď by sa mohlo zdať, že po prekonaní vyššie uvedených záverov trestného kolégia NS SR rozhodovacou činnosťou SDEÚ a ESĽP dôjde zo strany slovenských súdov k automatickej aplikácii právnych záverov v týchto rozhodnutiach uvedených, opak je pravdou.[13] Obvineným, respektíve obžalovaným tak v súdnom konaní trestnom nezostáva ničoho iného, ako sa o svoje procesné práva naďalej biť.

K rozhodovacej činnosti SDEÚ a ESĽP, týkajúcej sa prezumpcie neviny

1. K rozhodovacej činnosti SDEÚ

Historicky prvým súdom, ktorého jurisdikcia je pre Slovensku republiku záväzná, a ktorý pristúpil k verifikácii vyššie uvedených právnych názorov, nebol ESĽP, ale SDEÚ, a to vo svojich dvoch prelomových rozhodnutiach, týkajúcich sa výkladu čl. 4 ods. 1,2 Smernice, ktoré som už uvádzal vyššie a bližšie sa im venujem v tejto časti príspevku. Koniec koncov aj ESĽP neskôr v jednom zo svojich rozhodnutí pristúpil k výkladu čl. 48 ods. 1 Charty a čl. 4 ods. 1, 2 Smernice (k tomuto viď. ďalej).

a) K rozhodnutiu vo veci č. C-377/18, zo dňa 05.09.2019

V tomto prípade SDEÚ posudzoval situáciu, kedy osoby AH, PB, CX, KM, PH a MH boli stíhané pre údajné členstvo v organizovanej zločineckej skupine pôsobiacej v bulharskej Sofii, a to v období od novembra 2014 do novembra 2015. Účelom tejto skupiny bolo zaistiť si majetkový prospech vyhotovovaním falošných úradných

[9] Uznesenie NS SR, sp. zn.: 4 To 6/2016, zo dňa 01.03.2016.
[10] Stanovisko trestnoprávneho kolégia NS SR sp. zn.: Tpj 11/2017, zo dňa 05.04.2017.
[11] Rozhodnutie SDEÚ vo veci č. C-377/18, zo dňa 05.09.2019 a rozhodnutie SDEÚ vo veci č. C-709/18, zo dňa 28.05.2020.
[12] Rozsudok zo dňa 16.02.2021, č. sťažnosti 1128/17 „*Meng proti Nemecku*" a rozsudok zo dňa 25.11.2021, č. sťažnosti 63703/19, „*Mucha proti Slovensku*".
[13] Nález ÚS SR, sp. zn.: I. ÚS 72/2023, zo dňa 07.09.2023.

dokumentov alebo falšovaním ich obsahu, konkrétne dokladov totožnosti a vodičských preukazov.
Po odhalení týchto osôb prejavila iba jedna z týchto osôb vôľu uzavrieť s prokurátorom dohodu o vine a treste, a preto bola vylúčená na samostatné konanie. Touto osobou bol MH.
Ostatní obžalovaní svoju vinu popierali a v pôvodnom konaní bojovali za svoje oslobodenie. Z odôvodnenia dohody o vine a treste, uzatvorenej medzi MH a prokurátorom vyplývalo podrobné opísanie zapojenia ostatných spoluobžalovaných do skutku, ako aj ich označenie menom, priezviskom a národným identifikačným číslom. V súlade s vnútroštátnou právnou úpravou bola dohoda o vine a treste predložená na schválenie vo veci rozhodujúcemu súdu. Vo veci konajúci súd prerušil konanie a predložil SDEÚ nasledujúcu prejudiciálnu otázku *„Je vnútroštátna judikatúra, ktorá vyžaduje, aby v texte dohody (uzavretej v rámci trestného konania) bol nielen obvinený, ktorý priznal, že je vinný z trestného činu a uzavrel túto dohodu, ale aj ostatní obvinení - spolupáchatelia trestného činu –, ktorí túto dohodu neuzavreli, ktorí nepriznali svoju vinu a voči ktorým konanie pokračuje podľa trestného poriadku, ale ktorí súhlasili s tým, aby prvý obvinený uzavrel túto dohodu, označení ako páchatelia predmetného trestného činu, v súlade s prvou vetou článku 4 ods. 1 smernice 2016/343 v spojení s prvou vetou odôvodnenia 16 a s odôvodnením 17 tejto smernice?"*
SDEÚ zodpovedal položenú prejudiciálnu otázku tak, že čl. 4 ods. 1 Smernice nebráni tomu, aby dohoda o vine a trestu, ktorú s prokurátorom uzatvorí jeden zo spolupáchateľov, a ktorú nasledovne schváli vnútroštátny súd, vo svojom odôvodnení obsahovala podrobný popis zapojenia ostatných obvinených do spáchania skutku vrátane ich označenia menom, priezviskom a národným identifikačným číslom, avšak iba za kumulatívneho splnenia dvoch podmienok, a to (i.) popis zapojenia ostatných obvinených do skutku je nevyhnutný a (ii.) za označenie ostatných obvinených sa uvedie poznámka, že *„o vine týchto osôb nebolo doposiaľ právoplatne rozhodnuté*".

b) K rozhodnutiu vo veci č. C-709/18, zo dňa 28.05.2020

V tomto prípade SDEÚ posudzoval situáciu, kedy osoby UL a VM boli stíhané vo veci spáchania obzvlášť závažných zločinov podvodu a falšovania, pozmeňovania a neoprávnenej výroby cenných papierov formou spolupáchateľstva. Vec bola za účelom jej prerokovania a rozhodnutia pridelená sudcovi vnútroštátneho súdu. Na hlavnom pojednávaní, konanom dňa 22.01.2015 boli UL a VM poučení o svojich právach a možnosti urobiť vyhlásenie o vine. UL vyhlásil, že je vinný, zatiaľ čo VM vyhlásil, že je nevinný. Uznesením z toho istého dňa prijal vnútroštátny súd vyhlásenie UL o jeho vine. Súd pokračoval v hlavnom pojednávaní, pričom najmä

vykonal kontradiktórne dokazovanie týkajúce sa toho, či sa VM zúčastnil na týchto skutkoch, v akom rozsahu a akou formou. Ten istý súd okrem toho vykonal dokazovanie potrebné na rozhodnutie o vine a o treste VM, ako aj o vine, treste a náhrade škody a ochranných opatreniach týkajúcich sa UL.
Rozsudkom z 26. októbra 2015 senát vnútroštátneho súdu odsúdil osobu UL na trest odňatia slobody vo výmere 14 rokov a osobu VM na trest odňatia slobody vo výmere 14 rokov a 8 mesiacov spolu s ochrannými opatreniami za trestné činy uvedené v obžalobe, spáchané formou spolupáchateľstva, pričom v prípade VM zmenil právnu kvalifikáciu z pokračovacieho obzvlášť závažného zločinu podvodu na pokračovací zločin podvodu. UL a VM podali proti tomuto rozsudku odvolanie na odvolací súd. Uznesením z 28.09.2017 odvolací súd zrušil v celom rozsahu rozhodnutie prvostupňového súdu z dôvodu, že tento súd tým, že viackrát uviedol krstné meno a priezvisko VM pri opise skutkov v uznesení o prijatí vyhlásenia o vine UL, prejudikoval vinu VM ešte predtým, ako vykonal dokazovanie týkajúce sa tejto osoby a pred jej definitívnym odsúdením, vrátil vec tomuto súdu, pričom nariadil, aby táto vec bola opätovne prerokovaná a rozhodnutá v inom zložení senátu.
Nasledovne bola vec pridelená novému senátu, ktorý uviedol, že výklad prezumpcie neviny uvedený v uznesení odvolacieho súdu z 28.09.2017 nie je zlučiteľný s výkladom uvedeným v jeho už skôr formulovanom stanovisku. Z tohto dôvodu prerušil vnútroštátny súd konanie a položil SDEÚ celkom tri prejudiciálne otázky, týkajúce sa danej problematiky. SDEÚ vo svojom rozsudku potvrdil závery vyplývajúce z jeho predchádzajúceho rozsudku, teda že (i.) odkaz na spolupáchateľov, ktorých vec je prerokovávaná v inom konaní, je v uznesení o prijatí vyhlásenia o vine nevyhnutný na právnu kvalifikáciu zodpovednosti osoby, ktorá vinu vyhlásila a (ii.) uznesenie musí jasne uvádzať, že títo spolupáchatelia sú stíhaní v rámci samostatného trestného konania a že ich vina nebola doposiaľ právoplatne preukázaná.

c) Zhrnutie rozhodovacej činnosti SDEÚ vo vzťahu k čl. 4 ods. 1,2 Smernice

Podstatou rozhodnutia C-709/18 zo dňa 28.05.2020 bola otázka, či sa čl. 3 a 4 ods. 1 Smernice v spojení s čl. 47 ods. 2 a čl. 48 Charty majú vykladať v tom zmysle, že bránia tomu, aby v rámci trestného konania začatého proti dvom osobám vnútroštátny súd najprv uznesením prijal vyhlásenie o vine prvej osoby pre trestné činy uvedené v obžalobe údajne spáchané v spolupáchateľstve s druhou osobou, ktorá neurobila vyhlásenie o vine, a následne rozhodol po vykonaní dokazovania vzťahujúceho sa na skutky vytýkané tejto druhej osobe o jej vine.
V rozsahu tejto otázky SDEÚ odkázal na svoje rozhodnutie C-377/2018 z 5. septembra 2019 a jeho uplatnenie „*mutatis mutandis*" s tým, že citované články Smernice a Charty nebránia tomu, aby v rámci trestného konania začatého proti dvom osobám

vnútroštátny súd najprv uznesením prijal vyhlásenie o vine prvej osoby pre trestné činy uvedené v obžalobe údajne spáchané v spolupáchateľstve s druhou osobou, ktorá neurobila vyhlásenie o vine, a následne rozhodol po vykonaní dokazovania vzťahujúceho sa na skutky vytýkané tejto druhej osobe o jej vine pod podmienkou, že uvedenie druhej osoby ako spolupáchateľa údajne spáchaných trestných činov je nevyhnutné na kvalifikáciu právnej zodpovednosti osoby, ktorá urobila vyhlásenie o vine, a súčasne, že v tom istom uznesení a/alebo obžalobe, na ktorú sa toto uvedené uznesenie odvoláva, sa jasne uvedie, že vina tejto druhej osoby nebola zákonným spôsobom preukázaná a bude predmetom samostatného vykonania dokazovania a rozhodnutia.

Podstatou rozhodnutia C-377/18 zo dňa 05.09.2019 bola otázka, či sa 4 ods. 1 Smernice v spojení s prvou vetou odôvodnenia bodu 16 a s odôvodnením bodu 17 tejto Smernice majú vykladať v tom zmysle, že bránia tomu, aby v rámci trestného konania, začatému proti viacerým osobám (skupinová trestná vec) prejavil jeden (alebo aj viacerí) obvinení (spolupáchatelia) záujem uzatvoriť s prokurátorom dohodu o vine a treste, za týmto účelom bol dotknutý obvinený vylúčený na samostatné konanie, v ktorom dôjde k uzatvoreniu dohody o vine a treste, z ktorej odôvodnenia vyplýva podrobný opis zapojenia ostatných spoluobžalovaných do spáchania stíhaného skutku, vrátane ich označenia menom, priezviskom a národným identifikačným číslom.

V rozsahu tejto otázky dospel SDEÚ k záveru, že *„Článok 4 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 09.03.2016 o posilnení niektorých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na súdnom pojednávaní v trestnom konaní treba vykladať tak, že nebráni tomu, aby dohoda, v ktorej obvinená osoba uznáva svoju vinu výmenou za zníženie trestu a ktorá musí byť schválená vnútroštátnym súdom, výslovne označovala ako spolupáchateľov predmetného trestného činu nielen túto osobu, ale aj iné obvinené osoby, ktoré svoju vinu neuznali a sú stíhané v samostatnom trestnom konaní, za predpokladu, že:*

- *po prvé, tento odkaz je nevyhnutný na právnu kvalifikáciu zodpovednosti osoby, ktorá dohodu uzavrela;*
- *a po druhé, tá istá dohoda jasne uvádza, že tieto iné osoby sú stíhané v rámci samostatného trestného konania a že ich vina nebola právoplatne preukázaná".*

2. K rozhodovacej činnosti ESĽP

V tejto časti príspevku sa konečne dostávame k tomu, ako ESĽP vo svojej rozhodovacej činnosti vykladá prezumpciu neviny, respektíve k tomu, či ESĽP potvrdil judikatórne závery SDEÚ, týkajúce sa tzv. objektívnej zaujatosti, respektíve teórie zdania. Z dôvodu limitovaného rozsahu tohto príspevku som vybral iba tie rozhodnutia ESĽP, ktorými ESĽP potvrdil vyššie uvedené právne závery. Je

však pravdou, že vydaniu týchto rozhodnutí predchádzalo aj množstvo odlišnej judikatúry, v ktorej ESĽP porušenie prezumpcie neviny, založenej na obdobných skutkových záveroch, odmietol.[14]
Aj keď sa rozhodovacia činnosť ESĽP v poslednom čase vo vzťahu k porušeniu prezumpcie neviny a z toho vyplývajúcej nestrannosti súdu vyvíja inak, ako na vec nazerali slovenské súdy, je treba na tomto poukázať na to, že ak ESĽP konštatuje isté paradigmy ako vzory, resp. *„ustálené spôsoby nazerania na veci*", robí to takmer bezvýhradne za súčasného zdôraznenia špecifík každého prípadu a ponímanie problému v kontexte.[15]

a) Rozsudok zo dňa 16.02.2021, č. sťažnosti 1128/17, „Meng proti Nemecku"

Prvým rozhodnutím, ktorým ESĽP nadviazal na rozhodovaciu činnosť SDEÚ a zmenil tak svoju predchádzajúcu rozhodovaciu činnosť, bolo rozhodnutie *„Meng proti Nemecku*".
Vnútroštátne súdy ustálili vo veci nasledujúci skutkový stav. Sťažovateľka bola vydatá za XY, s ktorým nežila v spoločnej domácnosti. Manželstvo bolo v podstate rozvrátené a sťažovateľka mala aj nového priateľa, pána G. S. Krajinský súd v Darmstadte odsúdil rozsudkom zo dňa 11.07.2011 pána G. S. ako jediného obžalovaného za vraždu vtedajšieho manžela sťažovateľky.
Podľa názoru Krajinského súdu bola motívom ku spáchaniu vraždy chamtivosť. Krajinský súd bol obsadený päť členným senátom, z ktorého traja sudcovia boli kariérnymi sudcami a dvaja sudcovia boli laickí sudcovia. Sudcom spravodajcom bol určený sudca M. Rozsudok krajinského súdu obsahoval v časti o skutkových zisteniach rozsiahle zistenia ohľadom zapojenia sťažovateľky do skutku, označenie úlohy, akú mala zohrať pri trestnom čine a to spôsobom označujúcim ju ako spolupáchateľa a osobu priamo zodpovednú za spáchanie trestného činu, aj keď táto nebola účastníkom tohto konania a teda sa nemohla voči týmto zisteniam akýmkoľvek spôsobom brániť. Krajinský súd dokonca vo svojom rozsudku opísal aj spoločný plán sťažovateľky a pána G. S., podľa ktorého mal G. S. zabiť manžela sťažovateľky v jeho byte, do ktorého G. S. vstúpil pod zámienkou vyzdvihnutia zdravotného materiálu, ktorý si sťažovateľka objednala v lekárni.

[14] Rozsudok ESĽP zo dňa 27.02.14, č. sťažnosti 17103/10 *„Karaman proti Nemecku*", Rozsudok ESĽP zo dňa 31.10.2017, č. sťažnosti 56795/13 *„Bauras proti Litve*",Rozsudok ESĽP zo dňa 12.07.2013, č. sťažnosti 2542409/09 *„Allen proti Spojenému kráľovstvu*", Rozsudok ESĽP zo dňa 17.01.1970, č. sťažnosti 2689/65 *„Delcourt proti Belgicku*" alebo Rozsudok ESĽP zo dňa 24.05.1989, č. sťažnosti 10486/84 *„Hausschildt proti Dánsku*".
[15] HRUBALA J., KRUTKOVÁ E., Právne listy: *Prezumpcia neviny a nestrannosť sudcu pri prejednávaní skupinových vecí v samostatných konaniach*, [online] dostupné z: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a619-prezumpcia-neviny-a-nestrannost-sudcu-pri-prejednavani-skupinovych-veci-v-samostatnych-konaniach

Sťažovateľka bola nasledovne obvinená z vraždy jej manžela, spáchanej formou spolupáchateľstva a obžalovaná. Obžaloba bola podaná u Krajinského súdu v Darmstadte, pričom členom súdneho senátu, ktorý mal obžalobu prerokovať, bol aj sudca M., ktorý bol v predchádzajúcom procese s G. S. sudcom spravodajcom. Sťažovateľka opakovane namietala sudcu M. pre jeho objektívnu zaujatosť, avšak so svojimi námietkami nebola úspešná. Nakoniec došlo aj k právoplatnému odsúdeniu sťažovateľky, ktoré potvrdil Najvyšší aj Ústavný súd Nemecka.
Sťažovateľka sa nasledovne obrátila so svojou sťažnosťou na ESĽP, ktorý jej dal za pravdu, že súdy Nemeckej spolkovej republiky porušili svojim procesným postupom jej práva, vyplývajúce z čl. 6 ods. 1, 2 Dohovoru. ESĽP vo svojom odôvodnení najskôr uviedol, že skutočnosť, že sa súdny senát, respektíve jeho členovia podieľali na odsúdení spolupáchateľa v inom trestnom konaní sama o sebe nemôže predstavovať zaujatosť takéhoto senátu/sudcu. Keď však senát/sudca, ktorý rozhodoval v inom konaní o odsúdení ostatných páchateľov uvedie v rozsudku, ktorým týchto páchateľov odsudzuje, obsiahle skutkové zistenia, týkajúce sa osoby a jej zapojenia do skutku, voči ktorej nie je toto trestné konanie vedené, pričom jasne neuvedie, že vina tejto osoby nebola doposiaľ právoplatne preukázaná, poruší taký senát/sudca týmto rozhodnutím prezumpciu neviny dotknutej osoby. Okrem toho je na mieste aj úvaha o tom, či taký súd nemá záujem na tom, aby rozsudok, ktorý vo veci vydá nebol rozporný s jeho prvým rozsudkom, keďže taký rozpor by mohol za určitých okolností predstavovať aj jeho nezákonnosť. Následkom takého porušenia je nezákonnosť všetkých úkonov, ktoré tento senát/sudca vo veci vykonal.

b) Rozsudok zo dňa 25.11.2021, č. sťažnosti 63703/1, „Mucha proti Slovensku"

Sťažovateľ v predmetnej veci pôsobil podľa zistení vnútroštátnych súdov ako člen organizovanej zločineckej skupiny, v dôsledku čoho bol spolu s ďalšími osobami obvinený najmä zo založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny. Ďalší obvinení sa rozhodli uzavrieť dohody o vine a treste, v dôsledku čoho bolo o ich veci rozhodnuté v samostatných konaniach. Dohody boli predložené na predbežné schválenie predsedovi príslušného senátu Špecializovaného trestného súdu, ktorý bol povinný prihliadnuť na obsah spisu. Následne boli dohody po tom, čo nebola zistená zjavná neprimeranosť alebo závažné porušenie procesných predpisov, prerokované na verejnom zasadnutí pred senátom uvedeného súdu. Všetky tieto konania viedol rovnaký trojčlenný senát uvedeného súdu, ktorého členovia pôsobia ako profesionálni sudcovia. Senát Špecializovaného trestného súdu vydal na základe uvedených dohôd o vine a treste rozsudky, ktorých výroková časť bola totožná so štandardným odsudzujúcim rozsudkom v trestnej veci. Sťažovateľ bol vo vyhotovení rozsudkov označený iniciálkami a v niektorých prípadoch aj prezývkou. Rozsudky neobsahovali žiadne odôvodnenie okrem rekapitulácie procesnej histórie veci,

odkazu
na platné právne pravidlá týkajúce sa dohody o vine a treste a zistenia príslušného súdu o dodržaní týchto pravidiel, o tom, že dohody neboli nespravodlivé, navrhované tresty boli primerané a že z týchto dôvodov boli dohody o priznaní viny schválené.
Sťažovateľ bol následne odsúdený v samostatnom konaní senátom Špecializovaného trestného súdu zloženým z rovnakých sudcov, ako tomu bolo u ostatných obvinených, jeho spolupáchateľov. Vymedzenie trestných činov, z ktorých bol uznaný vinným, bolo až na nevyhnutné redakčné úpravy totožné s vymedzením v rámci dohôd, ktoré uzavreli jeho spolupáchatelia. V hlavnom pojednávaní spolupáchatelia sťažovateľa vypovedali ako svedkovia.
Sťažovateľ využil dostupné opravné prostriedky, v konaní pred vnútroštátnymi súdmi však nebol úspešný. Namietal najmä to, že mu bolo odopreté právo na prerokovanie veci nestranným súdom a právo na prezumpciu neviny, pretože rozsudky odsudzujúce jeho údajných spolupáchateľov predbiehali posúdenie jeho vlastnej veci a boli vydané súdom, ktorého zloženie bolo totožné so zložením súdu prerokúvajúceho vec sťažovateľa. Ústavný súd vo svojom rozhodnutí okrem iného odkázal na zjednocujúce stanovisko Najvyššieho súdu, pričom uviedol, že súd schvaľujúci dohodu o vine a treste nevykonával a nehodnotil žiadne dôkazy a rozhodoval iba o stíhanom skutku, jeho právnej kvalifikácii a primeranosti uloženého trestu. Rozsudok je pritom záväzný iba pre odsúdeného a dotknutý súd nemal priestor na to, aby si vytvoril názor vo vzťahu k ďalšej osobe bez vykonania príslušných dôkazov. Ústavný súd tiež uviedol na porovnanie s vecou sťažovateľa rozsudok ESĽP zo dňa 07.10.1996, č. sťažnosti 19874/92, *„Ferrantelli a Santangelo proti Taliansku*", pričom konštatoval, že na rozdiel od tohto rozhodnutia sťažovateľ v prerokovávanej veci ani nenamietal, že by súd prvej inštancie často citoval z predchádzajúcich rozhodnutí.

c) Zhrnutie rozhodovacej činnosti ESĽP vo vzťahu k čl. 6 ods. 1, 2 Dohovoru

Z rozhodnutia *„Meng proti Nemecku*" možno vyvodiť nasledujúce právne závery. ESĽP považuje za rozpornú s čl. 6 Dohovoru situáciu, kedy vnútroštátny súd v skoršom konaní odsúdi zo spáchania akéhokoľvek trestného činu jeho páchateľa, pričom v odsudzujúcom rozsudku uvedie obsiahle a detailne skutkové zistenia, týkajúce sa zapojenia tretej osoby do spáchania stíhaného skutku a túto osobu v dotknutom rozsudku označí aj jej menom, pričom táto osoba nebola subjektom tohto trestného konania, teda nemohla sa proti zisteniam žiadnym spôsobom brániť ani namietať, pričom ten istý senát/sudca, ktorý v skoršom konaní súdil jeho páchateľa, súdi v neskoršom konaní osobu, ktorej sa týkajú obsiahle a detailne skutkové zistenia ohľadom jej zapojenia do skutku, uvedené v predchádzajúcom rozsudku.

V rozhodnutí „*Mucha proti Slovensku*" sa ESĽP zaoberal obdobnou situáciou, ako v rozhodnutí „*Mucha proti Slovensku*", akurát s tým rozdielom, že došlo k obvineniu a obžalovaniu všetkých podozrivých naraz, vnútroštátny súd najskôr prijal vyhlásenie o vine ostatných spoluobžalovaných, pána Muchu vylúčil na samostatne konanie, ostatní spoluobžalovaní pána Muchu uzatvorili s prokurátorom dohody o vine a treste, ktoré súd v ich konaní (ktorého pán Mucha nebol subjektom) schválil rozsudkom, pričom v týchto dohodách o vine a treste boli uvedené obsiahle, detailne skutkové zistenia, týkajúce sa zapojenia pána Muchu do spáchania stíhaného skutku, vrátane jeho označenia iniciálami, respektíve prezývkou. ESĽP pri prerokovaní tejto veci pristúpil ku komplexnému prieskumu napadnutého rozsudku, teda posudzoval najmä, (i.) či všetci členovia súdneho senátu boli profesionálnymi sudcami, ktorí sú na rozdiel od laických sudcov schopní viac odosobniť od veci, (ii.) vnútroštátnu právnu úpravu, Chartu a Smernicu, (iii.) skutočnosť, že na rozdiel od veci Meng neboli odsudzujúce rozsudky založené na vykonanom kontradiktórnom dokazovaní, ale na dohodách o vine a treste, (iv.) že celé skutkové vymedzenie trestných činov pripisovaných pánovi Muchovi bolo úplne totožné s trestnými činmi jeho spolupáchateľov, (v.) prvostupňový súd považoval usvedčenie spolupáchateľov pána Muchu za súčasť konania vedeného proti nemu, z čoho prinajmenšom na prvý pohľad vyplýva podozrenie, že prvostupňový súd mal zjavnú motiváciu na to, aby zachoval súlad s predchádzajúcimi rozsudkami (ktorými schválil dohody o vine a treste), pretože akékoľvek protichodné zistenia v konaní proti sťažovateľovi by mohli podkopať dôveryhodnosť rozsudkov proti jeho spolupáchateľom (pozri „*Navalnyy a Ofitserov*")[16] a (vi.) v dohodách o vine a treste nikde nebolo ani zmienky o tom, že pán Mucha doposiaľ nebol právoplatne odsúdený.

Zohľadňujúc vyššie uvedené je tak zrejmé, že ESĽP na rozdiel od SDEÚ posudzuje prerokovávané veci viac komplexne (posudzuje celý problém vo vzájomných súvislostiach), čo podľa môjho názoru vyplýva predovšetkým z toho, že SDEÚ pri svojej rozhodovacej činnosti posudzuje „*obyčajnú*" zákonnosť, teda výklad európskej legislatívy, ktorá nemá ľudsko-právny charakter, teda táto rozhodovacia činnosť je viac podobná tzv. „*case law*", zatiaľ čo ESĽP pri svojom prieskume vychádza z výkladu EDĽP, ktorý má ľudsko-právny charakter. Z tohto dôvodu pristupuje ESĽP ku svojmu prieskumu viac komplexne a skúma všetky okolnosti a osobitnosti daného prípadu.

Taktiež je potrebné uviesť, že závery uvedené v predchádzajúcom odseku potvrdil ESĽP v rozsudku zo dňa 26.06.2025, č. sťažnosti 34067/23 „*Bouša proti České republike*". V danej veci sa jedno o drogovú trestnú činnosť, páchanú viacerými osobami. O veci rozhodoval Krajský súd v Hradci Králové, pričom dňa 09.09.2021 prebehlo vo veci prvé hlavné pojednávanie, ktorého sa zúčastnili všetci obvinení. Všetci sťažovateľovi spoluobvinení prejavili záujem uzatvoriť s prokurátorom dohodu

[16] Rozsudok ESĽP zo dňa 24.08.2016, č. sťažnosti 46632/13 a 28671/14, „*Navalnyy a Ofitserov*".

o vine a treste, avšak sťažovateľ zotrval na svojej nevine. Dňa 14.09.2021 schválil Krajský súd dohody o vine a treste, uzatvorené medzi prokurátorom a sťažovateľovými spoluobvinenými. Následne bola vec sťažovateľa vylúčená na samostatné konanie, v ktorom bol sťažovateľ uznaný vinným zo spáchania zločinu Nedovolenej výroby a iného nakladania s omamnými a psychotropnými látkami podľa § 283 Trestného zákonníka, aj keď sťažovateľ namietal, že v dohodách o vine a treste, uzatvorených medzi prokurátorom a spoluobvinenými sťažovateľa je sťažovateľ označený svojim menom, priezviskom a dátumom narodenia. Čo do právnej argumentácie sa sťažovateľ v plnom rozsahu oprel o závery vyplývajúce z rozsudku „*Mucha proti Slovensku*".
ESĽP preskúmal výroky rozsudkov, ktorými boli schválené dohody o vine a treste, uzatvorené medzi prokurátorom a spoluobvinenými sťažovateľa, keďže tieto výroky obsahovali opis ich trestného činu, vrátane úlohy sťažovateľa v ňom a skutkový opis trestného konania, ktoré bolo pripísané sťažovateľovi. Po preskúmaní výrokov týchto rozsudkov dospel ESĽP k záveru, že hoci sú tieto výroky formulované spôsobom, ktorý jasne pripisuje sťažovateľovi trestné konanie, zdá sa, že vnútroštátny súd ich nepoužil na to, aby vyhlásil sťažovateľa za vinného, ale aby charakterizoval konanie spoluobvineného K. B., ktorý drogy od sťažovateľa kúpil a mal v úmysle ich predať ďalej. Nič podľa názoru ESĽP nenasvedčuje tomu, že by napadnuté výpovede boli podľa vnútroštátneho práva nepotrebné na posúdenie trestnej zodpovednosti K. B. - bez ohľadu na to, že sa priznal k trestnému činu.
Podľa názoru ESĽP bolo zrejmé, že bolo vynaložené dostatočné úsilie, aby sa zabránilo poskytnutiu viac informácií, ako je potrebné na posúdenie právnej zodpovednosti K. B., ktorý bol súdený.
Za najdôležitejšie však ESĽP považoval, že dotknuté rozsudky neobsahovali žiadne právne posúdenie konania sťažovateľa a nehovorili o sťažovateľovi ako o osobe, ktorá naplnila znaky skutkovej podstaty trestného činu, z ktorého bol obvinený, ani ako o „páchateľovi" tohto trestného činu. Vychádzajúc z vyššie uvedeného tak ESĽP sťažnosti nevyhovel.

Záver

Pokiaľ zhrniem tento príspevok a závery v ňom uvedené, som toho názoru, že pre obhajobu predstavuje uvedená rozhodovacia prax SDEÚ a ESĽP veľmi silný nástroj, ktorým môže hájiť práva obžalovaného, a to predovšetkým z dôvodu, že porušenie prezumpcie neviny môže obhajoba dovodzovať nielen z porušenia príslušných článkov EDĽP, ale aj z príslušných článkov Smernice, čo v konečnom dôsledku znamená možnosť domáhania sa nápravy na základe dvoch rôznych prameňov práva, u dvoch rôznych medzinárodných súdov, čo štatisticky predstavuje aj väčšiu šancu na úspech.

Nad rámec analyzovaných rozhodnutí SDEÚ a ESĽP je treba poukázať na skutočnosť, že účinná právna úprava (Trestný poriadok) prakticky neumožňuje obvineným/obžalovaným reagovať „*in time*" na situácie, uvedené v tomto príspevku, prostredníctvom vznesenia námietky zaujatosti podľa § 31 ods. 1 Trestného poriadku, keďže zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 321/2018 Z. z., bol dňa 24.10.2018 v čl. III, bod 3. s účinnosťou odo dňa 01.01.2019 novelizovaný § 31 ods. 3 Trestného poriadku, ktorý znie „*Dôvodom vylúčenia sudcu alebo senátu nie je skoršie rozhodnutie sudcu alebo senátu o obvinenom, spoluobvinenom alebo o iných obvinených, ktorých trestné činy spolu súvisia*".
Ako vo svojom príspevku trefne uvádzajú Mandzák a Para,[17] predmetné ustanovenie vnútroštátnej právnej normy (§ 31 ods. 3 Trestného poriadku) vedie v súdnej praxi na území Slovenskej republiky prakticky vždy k tomu, že konajúci súd o námietke zaujatosti procesnej strany založenej na porušení prezumpcie neviny vôbec nekoná, aj keď túto povinnosť podľa môjho názoru s poukazom na prednosť práva Európskej únie a prednosť Dohovoru pred národnou právnou má. Taký postup má v konečnom dôsledku za následok, že procesné pochybenie súdu nie je možné reparovať už v jeho zárodku a súdom vyšších inštancií nezostáva ničoho iného, ako napadnutý rozsudok zrušiť, odňať vec vo veci konajúcemu sudcovi/senátu a prikázanie veci novému sudcovi/senátu. Nový sudca/senát bude musieť vykonať celé hlavné pojednávanie odznova, čo nepredstavuje ideálne riešenie ani pre obžalovaného, ani pre justíciu.
Je tak iba na OČTK a súdoch, aby pamätali na závery, judikované ESĽP a SDEÚ a vystríhali sa pri výkone svojej právomoci uvedeným procesným pochybeniam. V opačnom prípade sa môže ľahko stať, že rozsudky, ktorým predchádzali dlho trvajúce konania, budú v rámci opravných prostriedkov z procedurálnych dôvodov rušené súdmi vyšších inštancií.

Zoznam použitej literatúry

1. HRUBALA J., KRUTKOVÁ E., Právne listy: *Prezumpcia neviny a nestrannosť sudcu pri prejednávaní skupinových vecí v samostatných konaniach,* [online] dostupné z: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a619-prezumpcia-neviny-a-nestrannost-sudcu-pri-prejednavani-skupinovych-veci-v-samostatnych-konaniach
2. MANDZÁK M., PARA M., Právne listy: Rozsudok ESĽP vo veci Mucha v. Slovenská republika zo dňa 25.11.2021,, [online] dostupné z: https://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a1034-rozsudok-eslp-vo-veci-mucha-v-slovenska-republika-zo-dna-25-11-2021

[17] MANDZÁK M., PARA M., Právne listy: Prezumpcia neviny v najaktuálnejšej judikatúre Súdneho dvora Európskej únie [online] dostupné z: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a848-prezumpcia-neviny-v-najaktualnejsej-judikature-sudneho-dvora-europskej-unie?fbclid=IwAR3g5HcyYApVVKOHxHYwr3jW8SXexYonapIdi5UvDjClQsru5Xdy5-f1zlg

3. KURILOVSKÁ L. in ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021, 1232 s.
4. DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované a doplnené vydanie*. Bratislava: C. H. Beck, 2019, 1792 s.

Zoznam súdnych rozhodnutí

1. Rozsudok ESĽP zo dňa 10.02.1995, č. sťažnosti 15175/89, *„Allenet de Ribemont proti Francúzsku*"
2. Rozsudok ESĽP zo dňa 07.10.1988, č. sťažnosti 10519/83, *„Salabiaku proti Francúzsku*"
3. Rozsudok ESĽP zo dňa 30.03.2004, č. sťažnosti 53984/00, *„Radio France a os. proti. Francúzsku*
4. Rozsudok ESĽP zo dňa 27.02.2014, č. sťažnosti č. 17103/10 *„Karaman proti Nemecku*",
5. Rozsudok ESĽP zo dňa 31.10.2017, č. sťažnosti 56795/13 *„Bauras proti Litve*"
6. Rozsudok ESĽP zo dňa 12.07.2013, č. sťažnosti 2542409/09 *„Allen proti Spojenému kráľovstvu*",
7. Rozsudok ESĽP zo dňa 17.01.1970, č. sťažnosti 2689/65 *„Delcourt proti Belgicku*"
8. Rozsudok ESĽP zo dňa 24.05.1989, č. sťažnosťi 10486/84 *„Hausschildt proti Dánsku*
9. Rozsudok ESĽP zo dňa 24.08.2016 č. sťažnosti 46632/13 a 28671/14 *„Navalnyy a Ofitserov*
10. Rozsudok zo dňa 16.02.2021, č. sťažnosti 1128/17 *„Meng proti Nemecku*" a rozsudok zo dňa 25.11.2021, č. sťažnosti 63703/19, *„Mucha proti Slovensku*".
11. Rozsudok zo dňa 26.06.2025, č. sťažnosti 34067/23 *„Bouša proti České republike*"
12. Rozsudok SDEÚ vo veci č. C-377/18, zo dňa 05.09.2019
13. Rozsudok SDEÚ vo veci č. C-709/18, zo dňa 28.05.2020
14. Nález ÚS SR, sp. zn.: I. ÚS 72/2023, zo dňa 07.09.2023

Zoznam právnych predpisov

1. Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, v znení neskorších predpisov
2. Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, v znení neskorších predpisov
3. Európsky dohovor o ľudských právach
4. Charta základných práv Európskej únie
5. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EU) 2016/343 zo dňa 09.03.2016

Kontaktné údaje

Mgr. Michael Kunst
kunst4@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

TRESTNOPRÁVNE NÁSLEDKY DEEPFAKE PORNOGRAFIE DOSPELÝCH V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY A VYBRANÝCH ŠTÁTOV EURÓPSKEJ ÚNIE

CRIMINAL LAW CONSEQUENCES OF ADULT DEEPFAKE PORNOGRAPHY IN THE SLOVAK REPUBLIC AND SELECTED EUROPEAN UNION COUNTRIES

Maximilián Kiko[1]

Abstrakt: Príspevok analyzuje trestnoprávne následky nekonsenzuálnej deepfake pornografie dospelých (NCDP) v SR. Reaguje na hrozby umelej inteligencie pre sexuálnu autonómiu a digitálnu identitu. Autor poukazuje na legislatívne vákuum a limity pri subsidiárnej aplikácii trestného činu ohovárania či vydierania, čo vedie k sekundárnej viktimizácii. Komparatívnou metódou hodnotí inovatívne prístupy: český model postihujúci už samotnú výrobu per se (§ 191a TZ) a taliansku úpravu (čl. 612-quater) chrániacu kognitívnu bezpečnosť. V kontexte transpozície Smernice (EÚ) 2024/1385 autor predkladá návrhy de lege ferenda – zavedenie novej činnostnej skutkovej podstaty do Trestného zákona a jej nevyhnutné previazanie s Trestným poriadkom (rozšírenie § 116) pre úspešné prelomenie anonymity páchateľov.

Kľúčové slová: deepfake pornografia, umelá inteligencia, kybernetická kriminalita, sexuálna autonómia, Trestný zákon

Abstract: The paper analyzes the criminal law consequences of non-consensual adult deepfake pornography (NCDP) in the Slovak Republic. It addresses AI-driven threats to sexual autonomy and digital identity. The author highlights the legislative vacuum and limits of subsidiary application of defamation or extortion offences, leading to secondary victimization. Using a comparative method, the paper evaluates innovative approaches: the Czech model penalizing production per se (§ 191a CC) and the Italian legislation (Art. 612-quater CC) protecting cognitive security. Following Directive (EU) 2024/1385, the author proposes de lege ferenda the introduction of a new formal offence into the Criminal Code. The necessity of expanding the Code of Criminal

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky.

Procedure (§ 116) to successfully breach perpetrators' anonymity is also emphasized.

Key words: deepfake pornography, artificial intelligence, cybercrime, sexual autonomy, Criminal Code

Úvod

Nástup systémov umelej inteligencie (ďalej aj ako „AI" alebo „UI") predstavuje jeden z najvýznamnejších technologických medzníkov 21. storočia. Popri nesporných inováciách však tento rozvoj so sebou prináša aj vznik nových foriem kybernetickej kriminality. Jedným z najnebezpečnejších prejavov je fenomén tzv. deepfakes – syntetických mediálnych obsahov generovaných algoritmami hlbokého učenia (deep learning) s cieľom vytvoriť realistickú, no nepravdivú reprezentáciu reality.

Štatistiky o prevalencii tohto fenoménu v kybernetickom priestore sú alarmujúce. Podľa komplexnej správy State of Deepfakes 2023 od spoločnosti Security Hero vzrástol počet deepfake videí na internete medzi rokmi 2019 a 2023 o 550 %, pričom v roku 2023 bolo identifikovaných takmer 100 000 takýchto verejne dostupných videí. Z tohto objemu tvorila pornografia až 98 %, pričom v 99 % prípadov boli cieľom a obeťami ženy.[2] Technologický vývoj navyše radikálne znížil nároky na technické zručnosti páchateľov. Podľa dát z výskumu The Alan Turing Institute trvá vytvorenie 60-sekundového pornografického deepfake videa priemerne menej ako 25 minút, nevyžaduje si prakticky žiadne finančné náklady a páchateľovi postačuje jediná zreteľná fotografia tváre obete. Až tri štvrtiny užívateľov takýchto nástrojov pritom nepociťujú pri ich používaní žiadnu vinu, čo poukazuje na extrémne nebezpečnú normalizáciu tohto patologického konania.[3]

V aplikačnej praxi sa tak orgány činné v trestnom konaní stretávajú s rastúcim počtom prípadov, keď je deepfake technológia zneužívaná nielen na dehonestáciu, ale priamo na páchanie závažnej trestnej činnosti, napríklad vo forme sexuálneho vydierania (tzv. *sextortion*). Páchateľmi sú ako organizované skupiny, tak aj bežní jednotlivci, ktorí syntetický materiál využívajú ako nástroj psychologického teroru. Obeť v takýchto prípadoch nečelí úniku skutočných intímnych materiálov, no napriek tomu čelí rovnako devastačným psychickým a sociálnym následkom zo zneužitia svojej biometrickej identity. Vzhľadom na prijatú Smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 o boji proti násiliu na ženách, ktorá explicitne vyžaduje

[2] SECURITY HERO. *2023 State of Deepfakes*. [online]. [2026-06-04]. Dostupné na internete: www.securityhero.com/state-of-deepfakes/ .

[3] THE ALAN TURING INSTITUTE. *Behind the Deepfake: 8% Create; 90% Concerned*. 2024. s. 2. [online]. [2026-06-04]. Dostupné na internete: www.turing.ac.uk/sites/default/files/2024-07/behind_the_deepfake_full_publication.pdf .

kriminalizáciu tohto konania, sa Slovenská republika ocitá pred nevyhnutnosťou transponovať tieto európske štandardy do vnútroštátneho práva. Tento príspevok preto kriticky zhodnocuje aktuálne legislatívne vákuum v SR a ponúka komparatívne východiská z vybraných štátov Európskej únie pre vytvorenie adekvátnej právnej úpravy.

Trestnoprávne následky nekonsenzuálnej dospelej deepfake pornografie v Slovenskej republike

Slovenský právny poriadok v súčasnosti nedisponuje špecializovanou skutkovou podstatou (*lex specialis*), ktorá by explicitne a komplexne postihovala výrobu, manipuláciu a šírenie nekonsenzuálnej deepfake pornografie dospelých osôb. Orgány činné v trestnom konaní sú tak pri konfrontácii s týmto moderným typom kybernetického násilia nútené siahnuť po tzv. mozaikovom prístupe. Ten spočíva v aplikácii existujúcich, tradičných ustanovení zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „Trestný zákon" alebo „TZ"), ktoré však boli historicky koncipované na ochranu iných právom chránených záujmov, čo v praxi spôsobuje zásadné aplikačné a interpretačné deficity.

Pre lepšie pochopenie limitov súčasnej slovenskej právnej úpravy je najvhodnejšie demonštrovať tento problém na reálnom skutkovom stave z aplikačnej praxe. Analyzovaný prípad demonštratívne ilustruje *modus operandi* páchateľov, ktorí využívajú technológiu deepfake nielen na poškodenie reputácie, ale priamo ako nástroj psychologického nátlaku a majetkového vydierania. Nasledovný text predstavuje časť trestného oznámenia obsahujúceho skutkový stav, ktorý podal v mene poškodeného autor tohto príspevku: *„Oznamovateľ je vlastníkom Facebook účtu a Messenger účtu, kde figuruje pod menom XY. Dňa XY.XY.2025 v čase približne od XY:XY hod. viackrát kontaktovala osoba vystupujúca pod menom XY (ďalej aj ako „podozrivá osoba") na Messengeri oznamovateľa. Prostredníctvom správ na Messengeri podozrivá osoba od oznamovateľa žiadala, aby jej oznamovateľ vyplatil 8 000 €, inak mu veľmi sťaží život, zničí kariéru, pošpiní jeho česť, pošpiní jeho reputáciu a reputáciu jeho rodiny."* (...) *„Uvedenú hrozbu podozrivá osoba zmocnila poslaním tzv. „deep fake" videa, na ktorom mal oznamovateľ približne do 1 minúty vykonávať masturbáciu – kde bola zobrazená tvár oznamovateľa s kombináciou falošne vytvoreného pohlavného údu vrátane falošne vykonávanej masturbácie. Zároveň deepfake video bolo rozposlané v rámci viacero vytvorených Messenger skupín zo strany podozrivej osoby, do ktorých podozrivá osoba pridala viacerých priateľov a rodinu oznamovateľa"*. [4]

[4] Ide o uznesenie o odmietnutí trestného oznámenia z prvého kvartálu roku 2025 na Okresnom riaditeľstve PZ Bratislava I. Autor príspevku sa však rozhodol po konzultácii s poškodeným a k rešpektu

Tento skutkový stav predstavuje prelomový moment z hľadiska viktimológie. Obeť nebola kompromitovaná únikom reálnych intímnych materiálov (ako je to bežné pri tzv. „*revenge porn*"), ale materiálom, ktorý bol od základu synteticky vyfabulovaný. Napriek tomu bol zásah do jej osobnostnej sféry absolútny.

V kontexte prezentovaného prípadu je primárnou a najzrejmejšou právnou kvalifikáciou trestný čin vydierania podľa § 189 ods. 1 Trestného zákona. Objektívna stránka tohto deliktu spočíva v tom, že páchateľ iného násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo konal, opomenul alebo trpel. Máme za to, že hrozba zverejnením kompromitujúcej deepfake pornografie nesporne napĺňa zákonný znak „*hrozby inej ťažkej ujmy*". Odborná literatúra totiž konštatuje, že pod inou ťažkou ujmou sa nerozumie len ujma na zdraví či majetku, ale aj zásadná ujma na rodinnom živote, cti a dobrej povesti, ktorá je pre poškodeného objektívne a subjektívne ťaživá. [5]

Problém tohto ustanovenia v kontexte NCDP však spočíva v jeho účelovosti. Samotný § 189 TZ postihuje konanie páchateľa len vtedy, ak je nekonsenzuálna deepfake pornografia použitá ako inštrument na dosiahnutie iného cieľa (napr. získanie sumy 8 000 €). V drvivej väčšine prípadov nekonsenzuálnej deepfake pornografie však páchateľ obeti nič neadresuje, nič od nej nežiada, ale video vyrobí a rovno ho distribuuje na internete, napríklad za účelom pomsty, poníženia, či dokonca vlastného sebaukájania (bez vedomia obete). V takýchto, rýdzo „deštrukčných" prípadoch je aplikácia § 189 TZ vylúčená.

Ak absentuje nátlakový (vydieračský) prvok, orgány činné v trestnom konaní na Slovensku môžu zvažovať právnu kvalifikáciu ako trestný čin ohovárania podľa § 373 ods. 1 Trestného zákona, podľa ktorého „*Kto o inom oznámi nepravdivý údaj, ktorý je spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť u spoluobčanov, najmä poškodiť ho v zamestnaní, narušiť jeho rodinné vzťahy alebo spôsobiť mu inú vážnu ujmu, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky*". Subsumpcia algoritmického falzifikátu pod pojem „oznámi nepravdivý údaj" je však sporná. Máme za to, že údajom možno rozumieť informáciu v slovnej, písomnej či grafickej podobe alebo inej podobe, ktorá konštatuje určitý dej alebo vlastnosť. Šírenie syntetického videa však nepredstavuje len „oznámenie údaja", ale ide o komplexnú kognitívnu manipuláciu s vnímaním reality percipientov. Dochádza k priamemu zásahu do sexuálnej (digitálnej)

práce polície nezverejňovať bližšie identifikačné údaje uznesenia, avšak pre verifikáciu zdroju je možné anonymizované uznesenie zaslať žiadateľovi.

[5] BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie.* Praha: C. H. Beck, 2010, s. 427.

autonómie, čo ohováranie vo svojej prapodstate nechráni.[6] Objektom trestného činu ohovárania je totiž výlučne česť a dobré meno fyzickej osoby v spoločnosti.[7]
Kritickú prekážku pre extenzívny výklad objektívnej stránky môže predstavovať aj aplikovanie postulátov Ústavného súdu Slovenskej republiky: „*inak/iné „je potrebné interpretovať vo vzájomnej súvislosti s ostatnými uvedenými znakmi objektívnej stránky tohto trestného činu* (...), *pričom pod týmto pojmom „je potrebné rozumieť len také úmyselné konanie obsahovo porovnateľné a významovo podobné.*".[8] Trestné právo hmotné by nemalo zdieľať názory bezbrehého rozširovania neurčitých pojmov a subsumovanie technologicky nových konaní pod staré paragrafy len na základe akejsi vonkajšej podobnosti.
Zo základnej zásady zákonnosti v trestnom práve (*nullum crimen sine lege stricta*), vyplýva aj zákaz analógie v neprospech páchateľa. Považovať „krádež" biometrickej tváre obete a jej algoritmické implementovanie do pornografického aktu za „oznámenie nepravdivého údaja" môže byť neprípustným rozširovaním trestnej represie nad rámec úmyslu historického zákonodarcu.
Z uvedenej analýzy vyplýva, že Slovenská republika aktuálne trpí hmotnoprávnym vákuom. Tento legislatívny deficit generuje sekundárnu viktimizáciu obetí v trestnom konaní, keďže skutky syntetickej pornografie zostávajú buď nepotrestané, alebo sú posudzované podľa nie úplne vhodných paragrafoch, ktoré nedokážu reflektovať zničujúci charakter útoku na digitálnu a sexuálnu identitu človeka. Možno teda konštatovať, že súčasné trestné zákonodarstvo v tejto oblasti trpí nedostatočným naplnením zásady zákonnosti v podobe *nullum crimen sine lege certa*, keďže „*Tento atribút zásady zákonnosti vyjadruje požiadavku určitosti trestnoprávnej normy. Jednotlivé skutkové podstaty majú byť formulované zrozumiteľne, aby sa zabránilo aplikačným problémom pri vyvodzovaní trestnej zodpovednosti. Podmienky trestnej zodpovednosti musia byť tiež jasne a zrozumiteľne definované a nemali by si odporovať.*" [9]

[6] K „prapodstate" trestného činu ohovárania bližšie pozri: PODLIPOVÁ, A. – KIKO, M. Vybrané verbálne prečiny vo vertikálnej a horizontálnej komparácii. In: ČUHA, R. – MARUŠKINOVÁ, Z. (eds.). *Banskobystrické zámocké dni práva 2024. Zborník z VII. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta, 2025, s. 798-815.
[7] BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel. 1. vydanie*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1004.
[8] Nález Ústavného súdu SR pod sp. zn. PL. ÚS 9/2021-104 zo dňa 10.09.2025.
[9] DRAŽOVÁ, P., MIHÁLIK, S., TURAY, L. *Zásady trestného práva hmotného a procesného. 1. vydanie*. Bratislava : Wolters Kluwer SR s. r. o., 2022. s. 16.

Česká republika ako historicko-právno-kultúrny vzor

Pri hľadaní optimálneho legislatívneho riešenia pre Slovenskú republiku je z hľadiska historickej, kultúrnej a právno-dogmatickej spriaznenosti najprirodzenejším vzorom právny poriadok Českej republiky. Český zákonodarca v poslednom období pristúpil k zásadnej a komplexnej modernizácii trestného práva aj v oblasti ochrany sexuálnej autonómie a osobnostnej integrity, čo vyvrcholilo rozsiahlou redefiníciou sexuálnych trestných činov s účinnosťou od začiatku roka 2025.

Súčasťou tejto širšej paradigmatickej zmeny v nazeraní na sexuálne násilie je aj proaktívna reakcia na kybernetické hrozby, konkrétne na fenomén syntetickej pornografie. Ešte pred zavedením špecializovanej trestnoprávnej úpravy sa dospelé obete deepfake pornografie v ČR museli spoliehať primárne na civilnoprávne nástroje a inštitúty zamerané na odstraňovanie nelegálneho obsahu z internetu, ktoré vychádzali z európskych smerníc o elektronickom obchode, čo však neposkytovalo adekvátnu satisfakciu ani represívny účinok voči páchateľovi.[10]

Tento stav bol však dlhodobo neudržateľný. Technologické prostriedky na ochranu (ako *notice and take down*) neriešia samotnú podstatu a príčinu tohto konania z hľadiska trestného práva, a okrem iného i preto bola iniciovaná požiadavka na vytvorenie úplne nových zákonných ustanovení zameraných špecificky na nekonsenzuálnu dospelú deepfake pornografiu – išlo o tzv. Blažekovu novelu (zákon č. 270/2025 Sb.)[11] zavádzajúcu trestný čin s názvom „*Zneužití identity k výrobě pornografie a její šíření*" do § 191a[12] zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (ďalej aj ako „ČTZ"), ktorý je systematicky zaradený medzi trestné činy proti ľudskej dôstojnosti v sexuálnej oblasti, čo len podčiarkuje dôležitosť chráneného objektu týmto trestným

[10] DVOŘÁKOVÁ, M.: Revenge porn a deepfakes: Ochrana soukromí v éře moderních technologií. In*: Revue pro právo a technologie*, roč. 11, č. 22, 2020, s. 17.

[11] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sněmovní tisk (Historie). [online]. [2026-06-04]. Dostupné na internete: www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=861 .

[12] *„§ 191a (1) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, učiní veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá osobu, o které ví, že k takovému zobrazení nebo využití nedala souhlas, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 jinému značnou újmu,

b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny,

c) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 jinému újmu velkého rozsahu,

b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu."

činom – právo na digitálne súkromie, sexuálnu dôstojnosť a sebaurčenie. Aj podľa dôvodovej správy Blažekovej novely *„Z hlediska trestněprávní ochrany by již nyní bylo možné uvažovat při výrobě, distribuci a zveřejnění nekonsenzuální pornografie o naplnění skutkové podstaty především trestného činu poškození cizích práv (...) nebo trestného činu pomluvy* (...). *Tyto trestné činy však na problematiku nekonsenzuální pornografie nedopadají přímo, chrání jiný objekt trestného činu* (...) *V ústavněprávní rovině se problematika nekonsenzuální (deepfake) pornografie dotýká práva na soukromí, na informační sebeurčení a důstojnost jednotlivce.*"

Na rozdiel od slovenskej úpravy, ktorá s pojmom algoritmickej manipulácie obrazu nepracuje, český zákonodarca v rámci prípravy novej a už účinnej trestnej legislatívy definoval, čo z technologického a právneho hľadiska deepfake predstavuje. Dôvodová správa k českej novele Trestného zákonníka (zákon č. 270/2025 Sb.) poskytuje výklad tohto pojmu, ktorý je esenciálny pre správnu subsumpciu objektívnej stránky skutku: *„Deepfake (ve stručnosti a zjednodušeně) představuje technologickou (často za užití nástrojů umělé inteligence), realistickou úpravu videa (přeneseně též filmů či fotografií apod.), která spočívá v tom, že aktéři videa vykonávají činnosti, které nikdy reálně nevykonávali, popř. ne v kontextu daného videa.*"

Tento legislatívno-definičný prístup cez dôvodovú správu je kľúčový, pretože je schopný počiatočne odstraňovať pochybnosti orgánov činných v trestnom konaní a súdov o tom, či je syntetický materiál (kde chýba „reálne" telo obete) spôsobilý zasiahnuť do práv chránených ČTZ – aspoň do momentu, kým výklad tohto pojmu neustáli rozhodovacia prax súdov.

Významným a inovatívnym krokom Českej republiky je zavedenie koncepcie, ktorá pri tomto type kriminality opúšťa požiadavku preukazovania škodlivého následku (ujmy) v základnej skutkovej podstate. Kým smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 v článku 5 ods. 1 písm. b) vyžaduje od členských štátov kriminalizáciu tohto konania len za podmienky, ak „také konanie môže tejto osobe spôsobiť vážnu ujmu", český zákonodarca zvolil podstatne prísnejší a protektívne orientovaný prístup. Z hľadiska trestného práva hmotného bol tento trestný čin v ČR skoncipovaný ako rýdzo činnostný (formálny) trestný čin. Trestnosť konania tak nastupuje *per se* – teda priamo a bezpodmienečne už pri samotnej realizácii konania (výroby), a to bez ohľadu na to, či k vzniku akejkoľvek (majetkovej, psychickej alebo sociálnej) ujmy skutočne došlo, respektíve či vôbec hrozila. Spomínaná dôvodová správa k Blažekovej novele toto sprísnenie oproti požiadavkám Európskej únie racionálne a presvedčivo odôvodňuje: *„Oproti požadavkům směrnice není znakem skutkové podstaty „pravděpodobnost, že takovým jednání bude osobě způsobena vážná újma" – upravení pornografického materiálu tak, aby navozoval dojem, že „aktérem" je někdo, kdo se uvedeného jednání neúčastnil, a to bez souhlasu této osoby, je třeba považovat za natolik závažné, že by mělo být postižitelné per se; tuto činnost nelze tolerovat, označovat ji za bagatelní, omlouvat ji „recesí", „žertem.*"

Z uvedenej formulácie vyplývajú dva zásadné závery pre teóriu trestného práva. Po prvé ide o zamedzenie (alebo aspoň obmedzenie) sekundárnej viktimizácie, kedy obeť v trestnom konaní nemusí podstupovať zložité a často ponižujúce znalecké dokazovanie zamerané na zistenie, či u nej syntetické video vyvolalo napríklad posttraumatickú stresovú poruchu (PTSD), alebo či viedlo k strate zamestnania. Samotný fakt neoprávnenej manipulácie s jej sexuálnou identitou je pre naplnenie skutkovej podstaty postačujúci. Po druhé ide o posunutie momentu dokonania (výroba vs. šírenie), kedy český prístup posúva štádium dokonania trestného činu do podstatne skoršej fázy, než vyžaduje európska Smernica. Kým európsky štandard sa zameriava na „*následné verejné sprístupňovanie*", činnostný charakter českého deliktu *per se* znamená, že orgány činné v trestnom konaní môžu zasiahnuť už vo chvíli, keď páchateľ takýto materiál iba vyrobí vo svojom zariadení, a to aj pred jeho zverejnením.

Talianska republika ako vzor inovatívnosti

Ak Česká republika predstavuje príklad proaktívnej regionálnej adaptácie, právny poriadok Talianskej republiky dnes ponúka ucelený európsky príklad v prístupe k umelej inteligencii v kontexte trestného práva (ale i civilného práva). Taliansky zákonodarca si uvedomil, že aplikácia extenzívnych výkladov starých právnych noriem (napr. trestného činu ohovárania – *diffamazione*) na syntetické falzifikáty je neudržateľná. Tento prístup vyvrcholil na jeseň roku 2025 prijatím zákona č. 132/2025 (iniciovaného vládnym návrhom DDL S. 1146 – tzv. Nordiova novela)[13], ktorý zaviedol komplexnú hmotnoprávnu úpravu reflektujúcu nové technologické hrozby. Talianska právna doktrína k tejto legislatívnej zmene pristupuje s vedomím, že umelá inteligencia mení samotnú podstatu páchania kybernetickej kriminality a vyžaduje si revíziu chránených právnych statkov.[14]

Jadrom talianskej reformy v časti trestného práva je inkorporácia nového článku 612-quater do talianskeho Trestného zákona (*Codice Penale*), nazvaného „Neoprávnené šírenie obsahu vygenerovaného alebo pozmeneného systémami umelej inteligencie" (*Illecita diffusione di contenuti generati o alterati con sistemi di intelligenza artificiale*) systematicky zaradeného medzi trestné činy proti osobe a najmä proti morálnej slobode. [15]

---

[13] SENATO DELLA REPUBBLICA: Disegno di legge n. 1146. Disposizioni in materia di intelligenza artificiale. [online]. [2026-06-04]. Dostupné na internete: www.senato.it/leggi-e-documenti/disegni-di-legge/scheda-ddl?did=58262 .

[14] PICOTTI, L.: I contenuti penali della legge sull'intelligenza artificiale. In: *Sistema Penale, 2025*. [online]. [2026-06-04]. Dostupné na internete: https://www.sistemapenale.it/it/articolo/picotti-i-contenuti-penali-della-legge-sullintelligenza-artificiale .

[15] 612-quater Codice Penale: *„Kto inej osobe spôsobí nespravodlivú ujmu tým, že bez jej súhlasu postúpi, zverejní alebo inak rozširuje obrazové záznamy, videozáznamy alebo hlasové záznamy, ktoré boli*

Zásadným prínosom tejto úpravy je jej koncepčná šírka. Na rozdiel od českého § 191a ČTZ, ktorý je striktne viazaný na kontext pornografie, taliansky zákonodarca neobmedzuje ochranu len na sexuálnu autonómiu. Článok 612-quater dopadá na akékoľvek neoprávnené šírenie obrazu, videa alebo hlasu, ktoré bolo sfalšované umelou inteligenciou, pokiaľ je tento obsah objektívne spôsobilý uviesť percipienta do omylu o jeho pravosti (*idonei a indurre in inganno sulla loro genuinità*) a spôsobí obeti nespravodlivú ujmu (*danno ingiusto*). Na druhej strane je však nutné poznamenať, že oproti českej právnej úprave si vyžaduje vznik nespravodlivej ujmy.
Dôvodová správa k tomuto vládnemu návrhu zákona poskytuje interpretačný kľúč k pochopeniu, prečo bolo nutné vytvoriť túto špeciálnu skutkovú podstatu namiesto spoliehania sa na tradičné trestné činy proti cti: „*Návrh zákona sa tak usiluje poskytnúť zosilnenú ochranu osoby, pričom spoločenskú nebezpečnosť konania zameriava na zásah do sebaurčenia a plného rozvoja osobnosti, ktorý vyplýva zo šírenia obrazových, video alebo zvukových záznamov sfalšovaných alebo pozmenených prostredníctvom systémov umelej inteligencie.*"
Taliansko tak potvrdzuje, že syntetické falzifikáty nie sú len útokom na reputáciu, ale ide o fundamentálny zásah do sexuálnej slobody a projekcie osobnosti do reálneho sveta. Kognitívna manipulácia zbavuje obeť kontroly nad vlastnou identitou.
Ďalším mimoriadne dôležitým prínosom talianskeho prístupu, ktorý by mal slúžiť ako inšpirácia pre slovenského zákonodarcu, je pochopenie multiplikačného efektu umelej inteligencie pri páchaní aj ostatnej kriminality ako napríklad podvodov či vydierania. Nordiova novela nezaviedla len novú skutkovú podstatu pre tzv. deepfakes materiály, ale novelizovala aj všeobecnú časť Trestného zákona. Konkrétne došlo k rozšíreniu zoznamu všeobecných priťažujúcich okolností (čl. 61 Codice Penale) o nový bod: „*spáchanie skutku s využitím systémov umelej inteligencie, ak tieto vzhľadom na svoju povahu alebo spôsob použitia predstavovali zákerný prostriedok, alebo ak ich využitie akýmkoľvek spôsobom sťažilo verejnú alebo súkromnú obranu, prípadne zvýšilo závažnosť následkov trestného činu*".

Záver alebo čo nás neminie a nad čím uvažovať

Neudržateľnosť súčasného trestnoprávneho stavu, charakterizovaného absenciou špecializovanej skutkovej podstaty a spornou možnou aplikáciou ustanovení o ohováraní, zvýrazňuje nielen komparatívna analýza, ale aj normatívna požiadavka zo strany Európskej únie. V máji 2024 bola prijatá Smernica Európskeho parlamentu a

sfalšované alebo pozmenené použitím systémov umelej inteligencie a sú spôsobilé vyvolať omyl o ich pravosti, potrestá sa trestom odňatia slobody na jeden rok až päť rokov. Tento trestný čin sa stíha na návrh poškodenej osoby. Z úradnej povinnosti sa však postupuje vtedy, ak skutok súvisí s iným trestným činom, pre ktorý sa musí konať z úradnej povinnosti, alebo ak je spáchaný voči osobe nespôsobilej z dôvodu veku či choroby, alebo voči orgánu verejnej moci z dôvodu výkonu jeho právomocí."

Rady (EÚ) 2024/1385 o boji proti násiliu na ženách a domácemu násiliu, ktorá predstavuje európsky inštrument zameraný na oblasť kybernetického rodovo podmieneného násilia, vrátane syntetickej pornografie.
Z hľadiska záväzkov Slovenskej republiky je kľúčový článok 5 predmetnej smernice, ktorý taxatívne vymedzuje konania, ktoré musia členské štáty vo svojich trestných kódexoch kriminalizovať. Smernica do istej miery pokrýva oblasť deepfake pornografie, čím európsky normotvorca potvrdil jej vysokú závažnosť pre spoločnosť.

Ustanovenie čl. 5 ods. 1 písm. b) predmetnej smernice ukladá Slovenskej republike povinnosť zaviesť ochranu pred syntetickými materiálmi, konkrétne povinnosť kriminalizovať výrobu, manipuláciu alebo úpravu *a* následné verejné sprístupňovanie obrázkov, videí alebo podobného materiálu prostredníctvom informačných a komunikačných technológií, kde vzniká dojem, že sa nejaká osoba zapája do sexuálne explicitných aktivít, bez súhlasu tejto osoby, ak takéto konanie môže tejto osobe spôsobiť vážnu ujmu. Európsky zákonodarca sa teda rozhodol stanoviť minimálne požiadavky pre deepfake pornografiu, pričom nevyžaduje kriminalizovať už štádium samotnej výroby, ale až následné verejné sprístupňovanie, ako správne poukazujú niektorí autori.[16] Uvedené potvrdzuje aj *argumentum a rubrica*, keďže článok 5 predmetnej smernice nesie názov „*Zdieľanie intímneho alebo zmanipulovaného materiálu bez súhlasu*" a nie napríklad „Výroba a zdieľanie intímneho alebo zmanipulovaného materiálu bez súhlasu".
Na druhej strane predmetná smernica vyžaduje kriminalizovať sprístupňovanie, ktoré je čo i len spôsobilé spôsobiť vážnu ujmu. Inak povedané, nemusí dôjsť k následku, spôsobeniu vážnej ujmy, a pôjde už o trestný čin.
V neposlednom rade, predmetné ustanovenie smernice vyžaduje kriminalizovať konanie (verejné sprístupňovanie) realizované prostredníctvom informačných a komunikačných technológií, čo je v súčasnej digitálnej dobe pochopiteľné, avšak žiaľ sa opomína na prípady, kedy môže k sprístupňovaniu deepfake pornografie dochádzať oveľa „*klasickejším*" spôsobom – „z ruky do ruky".
Článok 10 ods. 4 predmetnej smernice definuje minimálne požiadavky na primeranosť trestných sankcií za tieto trestné činy, konkrétne: „*Členské štáty zabezpečia, aby sa za trestné činy uvedené v článkoch 5 a 6, v článku 7 prvom odseku písm. a), b), a d) a v článku 8 ukladal trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej jeden rok.*" Inak povedané, európsky zákonodarca stanovuje minimálny štandard sankcie tak, že horná hranica trestnej sadzby musí byť najmenej 1 rok, pričom štát toto pravidlo spĺňa, ak zavedie hornú hranicu vo výške presne 1 rok

[16] ADAMKOVIČ, M. – HOCHMANN, R. – KOREC, B.: Deepfake pornografia - nová výzva v oblasti kyberkriminality. In: *Justičná revue*, roč. 77, 2025, č. 4. s. 420.

alebo viac, avšak stanovenie nižšej hranice (napr. 6 mesiacov) predstavuje nesplnenie minimálneho pravidla.[17]

Slovenská republika má z hľadiska plynúcej transpozičnej lehoty (do júna 2027) obmedzený časový priestor na prípravu a schválenie vnútroštátnej legislatívy. Zotrvávanie pri aplikácii ustanovenia § 373 TZ (Ohováranie) je z hľadiska požiadaviek tejto smernice otázne, nakoľko smernica vyžaduje sankcionovanie zásahu do sexuálnej autonómie, nie len hypotetického ohrozenia vážnosti v spoločnosti. Ostáva teda otvorených niekoľko otázok.

Na základe vykonanej analýzy a medzinárodnej komparácie je možné konštatovať, že optimálnym riešením pre Slovenskú republiku nie je len mechanické prevzatie minimálnych požiadaviek Smernice (EÚ) 2024/1385, ale vytvorenie trestnoprávneho rámca inšpirovaného českým a talianskym modelom. Východiská pre budúcu právnu úpravu je nevyhnutné rozdeliť do dvoch vzájomne prepojených rovín – hmotnoprávnej a procesnoprávnej.

Primárnym návrhom *de lege ferenda* je zavedenie úplne novej, samostatnej skutkovej podstaty do osobitnej časti Trestného zákona.[18] Pri jej konštrukcii musí zákonodarca vyriešiť dve zásadné dogmatické otázky: systematické zaradenie a moment dokonania trestného činu.

Akceptujúc povahu chráneného objektu (sexuálna autonómia, digitálna identita a kognitívna bezpečnosť), nie je vhodné radiť tento delikt medzi trestné činy proti iným právam a slobodám (fakticky medzi trestné činy hrubo narušujúce občianske spolunažívanie). Zo systematického hľadiska sa ako najvhodnejšie javí jeho začlenenie do druhej hlavy osobitnej časti Trestného zákona (Trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti), čím sa zdôrazní závažnosť zásahu do osobnostnej sféry jednotlivca – digitálno-sexuálneho sebaurčenia.

Slovenský zákonodarca by mal ďalej využiť oprávnenie ísť nad rámec minimálnych požiadaviek európskej smernice a aplikovať český model trestnosti *per se*. Trestný čin by mal byť dokonaný už samotným úmyselným neoprávneným vyrobením syntetického pornografického materiálu bez súhlasu dotknutej osoby, bez ohľadu na to, či došlo k jeho následnému verejnému sprístupneniu a bez nutnosti dokazovať, či konanie mohlo spôsobiť vážnu ujmu. Tento prístup je kľúčový pre predchádzanie vzniku nezvratných škôd únikom dát z páchateľovho zariadenia. V digitálnom svete je hranica medzi „vyrobením" a „rozšírením" otázkou jedného kliknutia. Akonáhle je syntetický materiál vytvorený, riziko jeho úniku (hoci aj neúmyselného alebo prostredníctvom hackerského útoku) je natoľko vysoké, že samotná existencia takéhoto materiálu predstavuje bezprostredné ohrozenie integrity obete. Ďalej

[17] KLIMEK, L.: *Základy trestného práva Európskej únie. 1. vydanie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. s. 69.

[18] I keď máme za to, že za zváženie by stála aj rekonštrukcia trestného činu ohovárania.

máme za to, že pri nekonsenzuálnej deepfake pornografii (na rozdiel od bežnej umeleckej tvorby) neexistuje relevantný spoločensky uznateľný dôvod na jeho výrobu. Komparácia s českou úpravou (§ 191a TZ ČR) ukazuje, že český zákonodarca rezignoval na dokazovanie následku práve preto, že výroba takéhoto materiálu bez súhlasu je vnútorne (*per se*) nespravodlivá a závažná. Koniec koncov, nešlo by o precedens kriminalizovania už samotnej výroby v podmienkach SR, keďže existuje napríklad trestný čin neoprávnenej výroby a obchodovania s omamnou látkou a psychotropnou látkou (§ 173 TZ), nepovolenej výroby liehu, tabaku a tabakových výrobkov (§ 253 TZ), falšovania, pozmeňovania a neoprávnenej výroby peňazí a cenných papierov (§ 270 TZ) či výroby detskej pornografie (§ 368 TZ). [19]

Na druhej strane naším vyvažujúcim opatrením je nezavedenie prísnych trestných sadzieb pre skutkové podstaty tohto trestného činu, aby najmä v základnej skutkovej podstate mohli byť zohľadnené všetky špecifiká aplikačnej praxe (napr. výroba takejto pornografie zo strany dieťaťa ako forma žartu). A teda, aby mala aplikačná prax možnosť konštatovať, že napriek naplneniu formálnych znakov trestného činu, chýba naplnenie materiálneho znaku (§ 10 ods. 2 TZ), t. j. absentuje závažnosť vyššia ako malá (resp. nepatrná pri dospelých) a nepôjde na konci dňa o trestný čin. Alebo bude naplnený aj materiálny znak, avšak je vhodnejšie uplatniť procesné odklony (napr. podmienečné zastavenie trestného stíhania), postačuje len samotné konštatovanie viny zo strany súdu s upustením od potrestania alebo využitie alternatívnych druhov trestov k nepodmienečnému trestu odňatia slobody. Z tohto dôvodu, základná skutková podstata a prvé kvalifikované skutkové podstaty, by nemali presahovať hornú hranicu trestnej sadzby trestu odňatia slobody viac ako 5 rokov. Pri najzávažnejších kvalifikovaných skutkových podstatách by však boli odôvodnené aj vyššie trestné sadzby (napr. nebezpečné zoskupenia), s tým dovetkom, že by aj táto sadzba mala umožňovať uplatnenie aspoň niektorých alternatívnych druhov trestov k nepodmienečnému trestu odňatia slobody.

Akákoľvek precízna hmotnoprávna úprava zostane v podmienkach kybernetického priestoru neúčinná (tzv. *nudum ius*), ak nebude sprevádzaná adekvátnymi procesnými inštrumentmi. Musíme teda tiež upozorniť na špecifické prekážky spojené s objasňovaním a vyšetrovaním týchto trestných činov, najmä pokiaľ ide o identifikáciu pôvodcu digitálnej stopy.

Najväčšou procesnou prekážkou na území Slovenskej republiky v digitálnej dobe je a bude anonymita páchateľov. Na to, aby orgány činné v trestnom konaní dokázali prelomiť túto anonymitu, nevyhnutne (ako základný krok) potrebujú prístup k údajom o telekomunikačnej prevádzke a zistenie IP adries zariadení. Podľa § 116 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako

[19] Uznávame, však že ustanovenie momentu dokonanie trestného činu by mala podliehať ďalšej odbornej diskusii.

„Trestný poriadok") je možné vydať príkaz na zistenie a oznámenie takýchto metadát len pri presne špecifikovaných úmyselných trestných činoch. Vzhľadom na to, že pri základnej skutkovej podstate nového trestného činu navrhujeme trestnú sadzbu až na 1 rok, a teda horná hranica trestnej sadzby nedosiahne limit troch rokov (ktorý by inak paušálne oprávňoval aplikáciu § 116), je bezpodmienečne nutné tento nový trestný čin explicitne (taxatívne) doplniť do výpočtu trestných činov v ustanovení § 116 ods. 1 Trestného poriadku. Bez tohto legislatívno-technického kroku by orgány činné v trestnom konaní nedisponovali zákonným a základným inštrumentom na odhalenie páchateľa v kybernetickom priestore.

Summa summarum, fenomén nekonsenzuálnej deepfake pornografie predstavuje digitálny útok na kognitívnu bezpečnosť a sexuálnu autonómiu jednotlivca. Predložený príspevok preukázal, že súčasná slovenská trestnoprávna úprava, aplikačná prax a limitované možnosti extenzívneho výkladu objektívnej stránky trestného činu ohovárania neposkytujú obetiam efektívnu ochranu a ostatným osobám predvídateľnosť výkladu trestnoprávnych noriem pri tejto problematike. V záujme zabezpečenia plnohodnotnej ochrany ústavou garantovaných práv a v nadväznosti na transpozičné povinnosti vyplývajúce zo Smernice (EÚ) 2024/1385, je nevyhnutné urýchlene prijať komplexnú legislatívnu úpravu. Táto by mala spočívať v inkorporácii rýdzo činnostnej skutkovej podstaty do trestného práva hmotného po vzore inovatívnych európskych jurisdikcií vrátane zavedenia tohto trestného činu do § 3 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov, plne podporenej procesnými oprávneniami v Trestnom poriadku na objasnenie páchateľa a zaistenie digitálnych stôp. Iba systematickým a previazaným prístupom dokáže trestné právo plniť svoju funkciu ochrany aj v ére digitalizácie a umelej inteligencie.

Zoznam použitej literatúry

1. ADAMKOVIČ, M. – HOCHMANN, R. – KOREC, B.: Deepfake pornografia - nová výzva v oblasti kyberkriminality. In: *Justičná revue*, roč. 77, 2025, č. 4.
2. BURDA, E. – ČENTÉŠ, J. – KOLESÁR, J. – ZÁHORA, J. a kol.: *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-324-0.
3. Codice Penale (Trestný zákon, Talianska republika).
4. DRAŽOVÁ, P. – MIHÁLIK, S. – TURAY, L.: *Zásady trestného práva hmotného a procesného. 1. vydanie*. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2022. ISBN 978-80-571-0499-5.
5. DVOŘÁKOVÁ, M.: Revenge porn a deepfakes: Ochrana soukromí v éře moderních technologií. In*: Revue pro právo a technologie*, roč. 11, č. 22, 2020.

6. KLIMEK, L.: *Základy trestného práva Európskej únie. 1. vydanie.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-592-3.
7. Legge 23 settembre 2025, n. 132 (zákon č. 132/2025 o umelej inteligencii, Talianska republika).
8. Nález Ústavného súdu SR pod sp. zn. PL. ÚS 9/2021-104 zo dňa 10.09.2025.
9. PICOTTI, L.: I contenuti penali della legge sull'intelligenza artificiale. In: *Sistema Penale*, 2025. [online]. [2026-06-04].Dostupné na internete: https://www.sistemapenale.it/it/articolo/picotti-i-contenuti-penali-della-legge-sullintelligenza-artificiale .
10. PODLIPOVÁ, A. – KIKO, M.: Vybrané verbálne prečiny vo vertikálnej a horizontálnej komparácii. In: ČUHA, R. – MARUŠKINOVÁ, Z. (eds.). Banskobystrické zámocké dni práva 2024. Zborník z VII. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta, 2025, s. 798-815. ISBN 978-80-557-2232-0.
11. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sněmovní tisk (Historie). Dostupné na internete: www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=861 .
12. SECURITY HERO: 2023 State of Deepfakes. [online]. [2026-06-04]. Dostupné na internete: www.securityhero.com/state-of-deepfakes/ .
13. SENATO DELLA REPUBBLICA: *Disegno di legge n. 1146. Disposizioni in materia di intelligenza artificiale*. [online]. [2026-06-04]. Dostupné na internete: www.senato.it/leggi-e-documenti/disegni-di-legge/scheda-ddl?did=58262 .
14. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1385 zo 14. mája 2024 o boji proti násiliu na ženách a domácemu násiliu.
15. THE ALAN TURING INSTITUTE: Behind the Deepfake: 8% Create; 90% Concerned. 2024. [online]. [2026-06-04]. Dostupné na internete: www.turing.ac.uk/sites/default/files/2024-07/behind_the_deepfake_full_publication.pdf .
16. Zákon č. 270/2025 Sb., kterým se mění trestní zákoník a další předpisy (Česká republika).
17. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
18. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.
19. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník v znení neskorších predpisov (Česká republika).
20. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov.

Kontaktné údaje

JUDr. Maximilián Kiko, LLM.
maximilian.kiko@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

PRINCÍPY PRÁVNEHO ŠTÁTU V TRESTNOM PRÁVE V ZRKADLE AKTUÁLNEJ JUDIKATÚRY[1]

PRINCIPLES OF THE RULE OF LAW IN CRIMINAL LAW IN THE LIGHT OF RECENT CASE LAW

Roland Hochmann[2]

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá analýzou princípov právneho štátu v kontexte trestného práva, s dôrazom na ich normatívny obsah, funkcie a význam pre ochranu základných práv a slobôd jednotlivca. Autor systematicky rozpracúva kľúčové komponenty princípu právneho štátu, najmä zásadu zákonnosti, právnu istotu, zákaz retroaktivity, proporcionalitu zásahov štátnej moci a požiadavku spravodlivého procesu. Osobitná pozornosť je venovaná ich uplatneniu v trestnom konaní a v rozhodovacej činnosti orgánov činných v trestnom konaní. Ťažisko príspevku spočíva v teoreticko-právnej analýze uvedených princípov, ich vzájomných väzieb a limitov, ako aj v identifikácii aplikačných problémov v podmienkach súčasného právneho poriadku. Judikatúra vnútroštátnych súdov a medzinárodných súdnych orgánov je využívaná doplnkovo, najmä na ilustráciu výkladových posunov a konkretizáciu abstraktných princípov v rozhodovacej praxi. Cieľom príspevku je prispieť k precizovaniu obsahu princípov právneho štátu v trestnom práve a poukázať na ich nezastupiteľnú úlohu ako limitov výkonu represívnej právomoci štátu, ako aj garancií ochrany jednotlivca pred svojvôľou verejnej moci.

Kľúčové slová: právny štát; trestné právo; trestné konanie.

Abstract: The paper deals with the analysis of the principles of the rule of law in the context of criminal law, with particular emphasis on their normative content, functions, and significance for the protection of fundamental rights and freedoms of the individual. The author systematically elaborates on the key components of the rule of law, in particular the principle of legality, legal certainty, the prohibition of retroactivity, the principle of proportionality of state interference, and the requirement of a fair trial. Special attention is devoted to their application in criminal proceedings and in the decision-making

[1] VEGA č. 1/0819/25 "Modernizácia výkonu trestu odňatia slobody v kontexte európskych štandardov"
[2] Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

activities of law enforcement authorities. The core of the paper lies in a theoretical and doctrinal analysis of these principles, their interrelations and limits, as well as in the identification of application-related issues within the current legal framework. The case law of domestic courts and international judicial bodies is used in a supplementary manner, primarily to illustrate interpretative developments and to concretise abstract principles in judicial practice. The aim of the paper is to contribute to a more precise understanding of the principles of the rule of law in criminal law and to highlight their indispensable role as limits on the exercise of the State's punitive power, as well as guarantees protecting the individual against arbitrariness of public authority.

Key words: rule of law; criminal law; criminal proceedings.

Úvod

Princíp právneho štátu patrí k základným pilierom moderných demokratických právnych systémov. Jeho podstatou je rešpektovanie práva ako najvyššej normy spoločenského života, čo zahŕňa nielen zákonnosť, ale aj ochranu základných práv a slobôd jednotlivca, rovnosť pred zákonom, a kontrolu moci. Právny štát je charakterizovaný princípmi, ako je predvídateľnosť práva, jeho stabilita, proporcionalita zásahov do práv a slobôd, zákaz svojvôle zo strany štátnych orgánov a efektívna ochrana proti zneužitiu moci najmä prostredníctvom nezávislých a nestranných súdov.

V kontexte trestného práva má princíp právneho štátu osobitný význam, pretože trestné právo predstavuje najtvrdší zásah štátu do práv a slobôd jednotlivca.[3] V trestnom práve sa princíp právneho štátu prejavuje predovšetkým v požiadavke zákonnosti trestného stíhania, ktorá zaručuje, že nikto nemôže byť stíhaný alebo potrestaný za skutok, ktorý nebol v čase jeho spáchania trestným činom spĺňajúcim znaky skutkovej podstaty charakterizované zákonnou normou. Princíp právneho štátu však tiež vyžaduje, aby orgány činné v trestnom konaní konali v súlade so zásadou práva na spravodlivý proces. Táto zásada v sebe koncipuje viaceré základné princípy, na ktorých stojí samotné trestné právo a zahŕňa právo na obhajobu, rovnosť strán, nestrannosť a nezávislosť súdov, prezumpciu neviny a mnoho ďalších. Významným aspektom je aj zásada primeranosti a zdržanlivosti, ktorá zabezpečuje,

[3] MIKLÓSSYOVÁ, L. Princípy právneho štátu v kontexte sprísňovania interrupčnej legislatívy v Poľskej republike. In: Bratislavské právnické fórum 2024: Europeizácia trestného práva a princípy právneho štátu. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024, s. 317–330. ISBN 978-80-7160-732-8.

že zásahy do práv jednotlivcov musia byť vždy odôvodnené, primerané a prednosť má vždy zásah, ktorý je menej invazívny.
Konkrétna podoba princípov právneho štátu v trestnom práve sa najvýraznejšie prejavuje prostredníctvom judikatúry, ktorá tieto princípy nielen interpretuje, ale aj konkretizuje v aplikačnej praxi. Osobitne významnú úlohu v tomto smere zohráva judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len ESĽP), ktorá systematicky formuje štandardy ochrany základných práv v trestnom konaní a zároveň predstavuje korektív vnútroštátneho výkonu represívnej právomoci štátu.

Princípy právneho štátu v kontexte ochrany základných práv v trestnom konaní

Právny štát (inak aj „Rule of Law", „Rechtsstaat" alebo „Etat de droit") predstavuje jeden z hlavných pilierov demokratických právnych systémov. Právny štát definuje súbor hodnôt, ktoré zaručujú, že v rámci neho všetky subjekty verejnej moci vždy konajú v medziach stanovených zákonom, v súlade s hodnotami demokracie a základnými právami, a pod dohľadom nezávislých a nestranných súdov.[4]
Dodržiavanie princípov právneho štátu je pevne zakotvené v právnych systémoch vyspelých demokratických krajín. Napriek tomu, že jednotlivé štáty majú odlišnú národnú identitu a tradície, podstata právneho štátu je všade rovnaká a možno ju definovať prostredníctvom súboru hlavných princípov:

1. zákonnosť; zahŕňajúc transparentný, zodpovedný, demokratický a pluralistický proces tvorby zákonov;
2. právna istota;
3. zákaz svojvôle výkonnej moci;
4. účinná súdna ochrana; zaručená nezávislými a nestrannými súdmi s účinným súdnym preskúmaním vrátane dodržiavania základných práv;
5. deľba moci;
6. rovnosť pred zákonom[5]

Právny štát sa prejavuje vo viacerých aspektoch. Zaručuje právnu istotu, dodržiavanie princípov spravodlivosti, ochranu základných práv a slobôd a zároveň zabezpečuje kontrolu štátnej moci. Ochrana týchto hodnôt je aj súčasťou materiálneho jadra Ústavy SR.[6] Ústavný súd SR analyzoval pojem právneho štátu vo

[4] Európska komisia. Čo je to právny štát? Dostupné na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/what-rule-law_sk
[5] Európska komisia. Čo je to právny štát? Dostupné na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/what-rule-law_sk
[6] BEZÁKOVÁ, M. Ponímanie materiálneho právneho štátu podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2020. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, s. 65–72. ISBN 978-80-7160-566-9

svojej judikatúre mnoho krát. Aké konkrétne hodnoty v sebe podľa Ústavného súdu SR zahŕňa pojem „princípy demokratického a právneho štátu" môžeme nájsť po prvý krát definované v náleze Ústavného súdu SR so sp. zn. PL. ÚS 7/2017, a sú to:

- princíp slobody;
- princíp rovnosti;
- princíp ľudskej dôstojnosti;
- princíp suverenity (zvrchovanosti) ľudu resp. princíp demokracie;
- princíp legality;
- princíp zvrchovanosti ústavy a zákonov;
- princíp (demokratickej) legitimity;
- princíp ochrany ľudských práv a základných slobôd;
- princíp právnej istoty zahŕňajúci aj ochranu legálne nadobudnutých práv a legitímnych očakávaní a zákaz (pravej) retroaktivity;
- princíp ochrany dôvery občanov v právny poriadok;
- princíp spravodlivosti (označovaný aj ako princíp materiálneho právneho štátu);
- princíp zákazu svojvôle; resp. zákazu zneužitia moci;
- princíp proporcionality;
- princíp deľby moci vrátane systému vzájomných bŕzd a protiváh; a
- princíp transparentnosti (verejnej kontrolovateľnosti) výkonu verejnej moci[7]

Zabezpečenie dodržiavania princípov právneho štátu pre subjekty trestného konania vyžaduje kvalitnú vnútroštátnu legislatívu, primerané vzdelanie osôb pôsobiacich v trestnom konaní, ako aj dôveru a rešpekt spoločnosti a médií voči rozhodnutiam súdov. Kľúčovým prvkom na posilnenie ochrany základných práv a slobôd, a tým aj právnej istoty, je rešpektovanie a implementácia rozsudkov ESĽP vo vzťahu k Slovenskej republike a nálezov Ústavného súdu SR. Na ochranu základných práv a slobôd je potrebné dôsledne plniť existujúce záväzky a zabezpečiť, aby aplikačná prax dokazovala rešpektovanie a ochranu ľudských práv zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov.[8]

Právo na obhajobu ako procesná garancia právneho štátu

Právo na obhajobu ako imanentná súčasť princípov právneho štátu v poslednom období čelí v aplikačnej praxi rôznym výzvam. *„Za ostatné obdobie bolo nemálo rozhodnutí Ústavného súdu SR, ktoré konštatovali porušenie základných procesných*

[7] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. US 7/2017 z 31. mája 2017

[8] LACIAK, O. Reflexia judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v novele trestných kódexov. In: Košické dni trestného práva 2024: zborník vedeckých príspevkov. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2024. s. 149-154. ISBN 978-80-574-0368-5. DOI: 10.33542/KDT-0368-5

práv. Ide o nálezy Ústavného súdu SR konštatujúce zjavne excesívne zásahy do ľudských práv a základných slobôd práve v spojitosti s porušením práva na obhajobu."[9]
Tradičné poňatie práva na obhajobu v súčasnosti čelí dynamickej erózii v dôsledku rastúcej asymetrie medzi invazívnymi technologickými prostriedkami štátu a procesnými garanciami zachovania dôvernosti komunikácie medzi klientom a obhajcom. Táto tenzia vyžaduje prechod od formálnej proklamácie obhajobných práv k ich dôslednej materiálnej ochrane, najmä v kontexte zaisťovania elektronických dát a prehliadok advokátskych priestorov.
Jednou z kľúčových oblastí, v ktorých sa princípy právneho štátu premietajú do konkrétnych procesných garancií, je ochrana práva na obhajobu. Tá je neoddeliteľne spätá s ochranou dôvernosti komunikácie medzi obvineným a jeho obhajcom, ktorá predstavuje základný predpoklad efektívneho výkonu obhajoby a realizácie princípu rovnosti zbraní. Akýkoľvek zásah orgánov verejnej moci do tejto sféry preto musí podliehať prísnym materiálnym aj procesným limitom vyplývajúcim z princípov právneho štátu, najmä zo zásady proporcionality, zákazu svojvôle a požiadavky účinnej súdnej kontroly.[10]
Tieto východiská nachádzajú svoj konkrétny výraz aj v rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, pričom osobitnú pozornosť si v tomto kontexte zasluhuje rozsudok Kulák proti Slovenskej republike, ktorý sa zaoberá otázkou rozsahu prípustných zásahov do advokátskeho tajomstva v trestnom konaní a ich súladu s požiadavkami právneho štátu.
Rozsudok Kulák proti Slovenskej republike predstavuje významný judikatórny príspevok k výkladu rozsahu ochrany advokátskeho tajomstva v kontexte čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, najmä vo väzbe na limity zásahov orgánov verejnej moci do sféry dôvernej komunikácie medzi advokátom a klientom.
Európsky súd pre ľudské práva v predmetnej veci konštatoval, že prehliadka advokátskych priestorov a zaistenie dát predstavujú závažný zásah do práva na rešpektovanie súkromného života a korešpondencie, ktorý je z pohľadu Dohovoru akceptovateľný len za predpokladu existencie dostatočných a efektívnych procesných záruk proti svojvôli. Takéto záruky musia reflektovať osobitné postavenie advokácie ako súčasti výkonu spravodlivosti a význam ochrany

[9] LACIAK, O. Ochrana základných práv a slobôd v trestnom konaní v korelácii s princípmi právneho štátu. In: Tradičné a netradičné prístupy v trestnom práve : zborník príspevkov z odbornej vedeckej konferencie : pocta prof. JUDr. Ivanovi Šimovčekovi, CSc. 1. vyd. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2024. ISBN 978-80-568-0661-6, s. 296–303
[10] LACIAK, O. Právna istota obvineného ako reflexia princípu právneho štátu v aplikačnej praxi. In: Bratislavské právnické fórum 2024: Europeizácia trestného práva a princípy právneho štátu. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024, s. 139–147. ISBN 978-80-7160-732-8

profesijného tajomstva ako jedného zo základných predpokladov efektívneho uplatnenia práva na obhajobu.
V posudzovanom prípade ESĽP identifikoval viaceré systémové deficity v aplikácii vnútroštátneho práva. Predovšetkým poukázal na nedostatočnú konkretizáciu príkazu na prehliadku, ktorý neobsahoval presné vymedzenie rozsahu a účelu zásahu, čím vytváral priestor pre neprimerane široký zásah do chránených informácií. Súčasne absentoval efektívny mechanizmus nezávislého dohľadu pri selekcii a zaistení dát, ktorý by zabezpečil oddelenie materiálov podliehajúcich advokátskej mlčanlivosti od ostatných relevantných dôkazov. Nedostatky boli identifikované aj v rovine následnej kontroly, keďže vnútroštátne právo neposkytovalo dostatočne účinný prostriedok súdneho preskúmania zákonnosti a primeranosti vykonaného zásahu.
Na základe uvedeného ESĽP dospel k záveru, že zásah nebol sprevádzaný primeranými procesnými garanciami, a preto nespĺňal kritérium nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti. Porušenie čl. 8 Dohovoru tak vyplývalo nielen z intenzity samotného zásahu, ale predovšetkým z absencie adekvátnych záruk zabezpečujúcich ochranu pred svojvoľným výkonom verejnej moci.
Z hľadiska princípov právneho štátu v trestnom práve má predmetný rozsudok zásadný význam, keďže explicitne akcentuje požiadavku proporcionality a zákazu svojvôle pri realizácii dôkazných úkonov zasahujúcich do základných práv. Ochrana advokátskeho tajomstva sa v tomto kontexte javí ako kľúčový prvok zabezpečujúci rovnosť zbraní a efektívne uplatnenie práva na obhajobu, pričom jej oslabenie bez existencie adekvátnych procesných záruk vedie k narušeniu samotných základov spravodlivého trestného konania.

Záver

Analýza judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v korelácii s ústavnými princípmi Slovenskej republiky potvrdzuje, že právo na obhajobu nemožno vnímať len ako formálnu procesnú inštitúciu, ale ako materiálnu podmienku existencie právneho štátu. Rozsudok Kulák proti Slovenskej republike v tomto smere predstavuje zásadné memento, ktoré demaskuje neudržateľnosť extenzívnych a nekonkrétnych zásahov štátnej moci do advokátskeho tajomstva. ESĽP týmto rozhodnutím jasne stanovil, že absencia precíznych procesných záruk pri prehliadkach advokátskych priestorov nie je len technickým nedostatkom trestného konania, ale systémovým zlyhaním, ktoré priamo ohrozuje podstatu dôverného vzťahu medzi obhajcom a klientom.
V ére narastajúcej digitalizácie a invazívnych metód vyšetrovania sa požiadavka na striktnú zákonnosť a proporcionalitu zásahov stáva kľúčovým korektívom proti štátnej svojvôli. Prípad Kulák tak v konečnom dôsledku apeluje na vnútroštátneho

zákonodarcu a aplikačnú prax, aby pri hľadaní rovnováhy medzi efektivitou trestného stíhania a ochranou základných práv nikdy neustúpili z nároku na materiálnu ochranu obhajobného tajomstva. Iba dôsledné rešpektovanie týchto mantinelov, potvrdené nezávislou a účinnou súdnou kontrolou, dokáže transformovať proklamovaný princíp právneho štátu do žitej reality trestného procesu."

Zoznam použitej literatúry

1. BEZÁKOVÁ, M. Ponímanie materiálneho právneho štátu podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2020. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, s. 65–72. ISBN 978-80-7160-566-9
2. Európska komisia. Čo je to právny štát? Dostupné na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/what-rule-law_sk
3. LACIAK, O. Právna istota obvineného ako reflexia princípu právneho štátu v aplikačnej praxi. In: Bratislavské právnické fórum 2024: Europeizácia trestného práva a princípy právneho štátu. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024, s. 139–147. ISBN 978-80-7160-732-8
4. LACIAK, O. Ochrana základných práv a slobôd v trestnom konaní v korelácii s princípmi právneho štátu. In: Tradičné a netradičné prístupy v trestnom práve : zborník príspevkov z odbornej vedeckej konferencie : pocta prof. JUDr. Ivanovi Šimovčekovi, CSc. 1. vyd. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2024. ISBN 978-80-568-0661-6, s. 296–303
5. LACIAK, O. Reflexia judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v novele trestných kódexov. In: Košické dni trestného práva 2024: zborník vedeckých príspevkov. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2024. s. 149-154. ISBN 978-80-574-0368-5.
6. MIKLÓSSYOVÁ, L. Princípy právneho štátu v kontexte sprísňovania interrupčnej legislatívy v Poľskej republike. In: Bratislavské právnické fórum 2024: Europeizácia trestného práva a princípy právneho štátu. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024, s. 317–330. ISBN 978-80-7160-732-8.

Kontaktné údaje

JUDr. Roland Hochmann
roland.hochmann@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

MODERNÉ TECHNOLÓGIE A OBHAJOBA V TRESTNOM KONANÍ – AKTUÁLNE VÝZVY

MODERN TECHNOLOGIES AND CRIMINAL DEFENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS – CURRENT CHALLENGES

Alex Želinský[1]

Abstrakt: Vývoj informačných technológií zásadne mení fungovanie právnických profesií a prináša nové možnosti a prístupy k právu, s ktorými je však spojená vyššia miera zodpovednosti. Predkladaný článok analyzuje aktuálne výzvy, ktorým čelia obhajcovia pri výkone obhajoby v trestnom konaní, pričom pozornosť je osobitne zameraná najmä na pravidlá používania nástrojov umelej inteligencie ako aj ďalšie povinnosti, ktoré súvisia s digitalizáciou trestného konania. Prostredníctvom analýzy parciálnych aspektov, ktoré vyplývajú z meniacej sa podoby poskytovania právnych služieb, cieľom článku je nájsť a zdôrazniť rovnováhu medzi efektívnym uplatňovaním ústavných práv na obhajobu, za súčasného rešpektovania základných princípov výkonu advokácie.

Kľúčové slová: digitalizácia, umelá inteligencia, trestné konanie, obhajoba, advokácia

Abstract: The development of information technologies is fundamentally transforming the functioning of legal professions and bringing new possibilities and approaches to law, which are, however, associated with a higher degree of responsibility. The present paper analyses the current challenges faced by defence counsel in the course of providing defence in criminal proceedings, with particular attention paid to the rules governing the use of artificial intelligence tools as well as to other obligations related to the digitization of criminal proceedings. Through an analysis of selected aspects arising from the evolving nature of legal service provision, the aim of the paper is to identify and emphasise a balance between the effective exercise of the constitutional right to defence and the respect for the fundamental principles governing the practice of the legal profession.

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta.

Key words: digitalization, artificial intelligence, criminal proceedings, criminal defence, advocacy

Úvod

V spoločnosti, ktorá je založená na úcte k demokracii a právnemu štátu, plní advokát osobitnú úlohu. Poslanie advokácie spočíva nielen v zastupovaní a presadzovaní záujmov klienta, ale advokát je neoddeliteľnou súčasťou systému riadneho výkonu spravodlivosti tým, že je dôverným poradcom svojho klienta, a zároveň odborníkom požívajúcim úctu tretích osôb, obzvlášť orgánov verejnej moc.[2]

Nazdávame sa, že v právnom štáte zohráva osobitný význam advokát, ktorý v pozícii obhajcu v trestnom konaní presadzuje práva a oprávnené záujmy osoby, voči ktorej sa vedie trestné stíhanie. Tým sa realizuje ústavou zakotvené právo na obhajobu[3], ktoré Ústavný súd SR vo svojej judikatúre radí medzi najvýznamnejšie zásady trestného konania. Formálne poňatie práva na obhajobu, v zmysle ktorého je obvinenému, resp. podozrivému umožnené nechať sa v trestnom konaní zastupovať odborne spôsobilou osobou (obhajcom), predstavuje predpoklad faktického naplnenia ďalších zásad trestného konania, najmä zásady zákonnosti, prezumpcie neviny, náležitého zistenia skutkového stavu a rovnosti zbraní, keďže práve obhajca (či už zvolený alebo ustanovený) napomáha obvinenému brániť sa proti vzneseným obvineniam nielen po právnej stránke realizáciou obhajobných oprávnení podľa Trestného poriadku, ale poskytuje mu aj potrebnú psychickú oporu. Tým sa v konečnom dôsledku prispieva k presadzovaniu spravodlivosti a dôvery občanov v právo.[4] Luban v tomto kontexte obhajcu v trestnom konaní dokonca vníma ako „ochrancu ľudskej dôstojnosti", a to najmä s ohľadom na skutočnosť, že trestné odsúdenie, na rozdiel od civilnoprávnych sporov, so sebou nesie morálne odsúdenie, teda stratu spoločenského postavenia.[5]

Riadne plnenie úloh v trestnom konaní predpokladá, že obhajca musí disponovať osobitnými odbornými znalosťami, a to nielen z oblasti trestného práva. Uvedené je potrebné vnímať práve v kontexte dynamického rozvoja moderných technológií, ktorý sa postupne premieta aj do podoby trestného konania. S rozvojom informačných technológií a predovšetkým, v posledných rokoch aj umelej inteligencie, sa mení nielen charakter a formy páchania trestnej činnosti, ale aj procesné postupy subjektov trestného konania, obhajobou nevynímajúc. Tak, ako sa

[2] Charta kľúčových princípov európskeho advokátskeho povolania a Etický kódex pre európskych advokátov. Brusel: Rada advokátskych komôr Európy (CCBE), 2013, s. 5-8.

[3] V zmysle čl. 50 ods. 3 Ústavy SR má obvinený právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

[4] K významu práva na obhajobu pozri napr. Nález Ústavného súdu SR z 12. júla 2001, sp. zn. III. ÚS 41/2001 alebo rozhodnutie ESĽP vo veci Artico proti Taliansku z 13. mája 1980, sťažnosť č. 6694/74.

[5] Luban, D. Legal Ethics and Human Dignity. Cambridge. Cambridge University Press, 2007, s. 73.

vyvíjajú jednotlivé metódy odhaľovania, dokazovania a rozhodovania o trestnoprávne relevantných podozreniach, v súlade s tým sa otvárajú nové možnosti vykonávania obhajoby, ktoré umožňujú efektívnejšiu obranu voči vzneseným obvineniam (najmä z hľadiska úspory času, nákladov a generovania odborných podnetov). Pri ich nesprávnom využití však hrozia často až fatálne následky (napr. únik dôverných informácií klienta, postup v zmysle neexistujúceho práva a pod.), preto s výraznými benefitmi prichádzajú aj nové riziká a požiadavky, s ktorými sa musí advokátske povolanie vysporiadať.
V súvislosti s uvedeným vyvstávajú zaujímavé, skúmania hodné otázky týkajúce sa najmä toho, ako moderné technológie ovplyvňujú postavenie a činnosť obhajcu v trestnom konaní (?), aké výhody a naopak riziká možno v súvislosti s tým identifikovať (?), a zároveň, aké osobite práva a povinnosti si dané, meniace sa spôsoby výkonu obhajoby vyžadujú prijať na legislatívnej úrovni (*de lege ferenda*) s ohľadom na aktuálny normatívny rámec (*de lege lata*) (?). Rovnako je dôležité brať na zreteľ nielen právne, ale aj etické princípy výkonu advokácie, ktoré sú v súvislosti s uvedeným dotknuté (?), pričom naznačené aspekty bude zaujímavé skúmať práve v kontexte trestného práva, ktorého špecifickej povahe zodpovedá aj postavenie a úlohy obhajcu, ktorý v trestnom konaní vystupuje ako dôležitý garant zákonnosti a spravodlivosti, zabezpečujúci reálnu rovnováhu medzi záujmom štátu na sankcionovaní páchateľov trestnej činnosti a ochranou základných práv jednotlivca.

Ochrana najlepšieho záujmu klienta (obvineného)

Lojálnosť vo vzťahu ku klientovi predstavuje pilier advokátskeho povolania, keďže všetky základné princípy výkonu advokácie, ako aj jednotlivé práva a povinnosti advokátov, smerujú k ochrane a presadzovaniu práv a oprávnených záujmov klienta.[6] Aj preto je pri poskytovaní právnych služieb dôležitý prvoradý záujem klienta, ktorému zodpovedá povinnosť advokáta využívať všetky svoje vedomosti a skúsenosti v jeho prospech.[7] V trestnoprávnej rovine sa tento princíp prejavuje v jednostrannej povinnosti obhajcu zabezpečiť čo najpriaznivejšie rozhodnutie pre obvineného, čo neznamená výlučne oslobodenie spod obžaloby resp. zastavenie trestného stíhania, ale akýkoľvek procesne alebo hmotnoprávne výhodnejší postup v závislosti od individuálnych okolností prípadu.[8] Uvedené sa v praxi realizuje prostredníctvom zvolenej obhajobnej stratégie zahŕňajúcej celý súbor zákonom

[6] § 18 ods. 1 zákona č. 586/ 2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoA").
[7] § 2 ods. 1 a § 5 ods. 1 Advokátskeho poriadku Slovenskej advokátskej komory schválený konferenciou advokátov dňa 06.06.2025 (ďalej len „AP").
[8] Primerane k tomu pozri Čentéš, J., Kurilovská, L., Šimovček, I., Burda, E. a kol. Trestný poriadok I. § 1 – 195. Bratislava. C. H. Beck, 2021, s. 203-209.

upravených prostriedkov vedenia obhajoby, ktorých intenzita a spôsob využitia závisia od komplexného posúdenia konkrétnych aspektov tej-ktorej trestnej veci.
Už v tejto primárnej fáze sa otvára možnosť využitia AI, ktorá dokáže s vysokou efektivitou a rýchlosťou vyhľadávať obdobné prípady a tieto analyzovať v kontexte relevantných aspektov stíhanej trestnej činnosti, výsledkom čoho môže byť nielen predikcia potenciálnych výsledkov trestného konania (vychádzajúc z predpokladu obdobného rozhodovania v obdobných veciach), ale aj rozbor silných a slabých stránok v pozícií obhajoby, ako aj návrh nových dôkazných prostriedkov a argumentačných línií, čo v konečnom dôsledku umožňuje formulovať účinnejšiu obhajobnú stratégiu a v závislosti od toho určiť základný prístup a postup obhajoby v priebehu trestného stíhania (sledujúc najlepší záujem klienta – obvineného).
Takýto postup však naráža na limity AI týkajúce sa nemožnosti posúdenia všetkých subjektívnych faktorov rozhodovania a individuálnych okolností prípadu. Uvedené súvisí so skutočnosťou, že právo nie je len súbor strohých pravidiel, ale ide komplexný systém týkajúci sa ľudského správania, morálky a spravodlivosti a hoci súčasné systémy umelej inteligencie vynikajú v spracovaní obrovského množstva dát, stále nie sú schopné pochopiť a interpretovať komplexnú povahu práva.[9] Zastávame názor, že ľudský faktor je kľúčový osobitne v rovine trestného práva (s ohľadom na jeho ultimatívny charakter). Na základe toho vzniká riziko, že postup v zmysle záverov AI nebude viesť k najpriaznivejšiemu výsledku pre obvineného, preto je neprijateľné, aby sa obhajca za súčasného technického a právneho stavu spoliehal výlučne na analýzy AI, bez vlastného odborného posúdenia a individuálneho prístupu k prípadu.[10]
V súvislosti s informatizáciou sa v súčasnosti rozšírili metódy vedenia obhajoby prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov (napr. sociálnych sietí alebo tlačových konferencií). V rámci toho obhajcovia, ale aj samotní obvinení verejne prezentujú a hodnotenia dôkazy, čo samozrejme možno označiť za legitímnu obhajobnú taktiku (a zo strany obhajcov aj PR). V súvislosti so zverejňovaním trestnoprávne relevantných informácií je však potrebné upozorniť, že predsúdna časť trestného konania je neverejná. Ďalší limit takéhoto spôsobu obhajoby predstavujú prednesy, ktoré by boli spôsobilé založiť kolúzne dôvody väzby (napr. verejne prezentované vyhrážky alebo korupčné návrhy skrytého charakteru).[11] Zvýšené riziko kolúzneho konania vzniká aj v súvislosti s možnosťami elektronickej

[9] Yan, Q. Legal Challenges of Artifical Intelligence in the Field of Criminal Defense. Columbia University, New York, s. 169-170.
[10] K predmetnej povinnosti pozri Čl. 3 ods. 3 Uznesenia Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory č. 12/4/2025 z 31.03.2025, ktorým sa schvaľujú pravidlá používania nástrojov umelej inteligencie v advokátskej praxi v znení Uznesenia Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory č. 21/14/2025 z 6.11.2025 (ďalej len „uznesenie o AI").
[11] Uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 11.04.2019, sp. zn. 3Tos/52/2019.

komunikácie, ktorá umožňuje rýchlu a dostupnú interakciu, a tým aj potenciálne kolúzne ovplyvňovanie (napr. prostredníctvom SMS správ alebo iných textových služieb). Na uvedené aspekty by mali osobitne dbať práve obhajcovia, ktorých základnou povinnosťou je poučiť svojich klientov (v ich najlepšom záujme) o právnych následkoch takéhoto konania, zohľadňujúc spoločenské zmeny v trestnoprávnom kontexte.

Odborná starostlivosť a spôsobilosť advokáta (obhajcu)

Kvalifikované odborné zastúpenie erudovanou osobou konajúcou v najlepšom záujme klienta, predstavuje podstatu advokácie, aj preto je advokát pri poskytovaní právnych služieb povinný postupovať s odbornou starostlivosťou.[12] Máme za to, že uvedený princíp má osobitný význam pre obhajcu v trestnom konaní, keďže jeho odborná výbava a prístup v konkrétnom prípade determinujú (ne)uplatnenie trestnej moci štátu, čo má výrazné právne a faktické dopady na postavenie obvineného. Vysoká miera zodpovednosti a odbornej starostlivosti je na obhajcu kladená aj z toho dôvodu, že v trestnom konaní sa v zásade vyžaduje znalosť nielen samotného trestného práva, ale aj iných vysokoodborných otázok, spravidla súvisiacich so stíhanou trestnou činnosťou (napr. rôzne formy sofistikovanej ekonomickej kriminality a pod.). Uvedené úzko súvisí s prudkým rozvojom technológií, ktoré intelektuálnu činnosť obhajcu na jednej strane výrazne zefektívňujú, zároveň však vyvolávajú vyššie nároky a osobitné povinnosti týkajúce sa odbornej starostlivosti obhajcu.

Prioritne možno poukázať na schopnosť AI vykonávať právny rešerš. Na základe opisu konkrétnej právnej otázky dokáže AI v priebehu niekoľkých sekúnd vyhľadať konkrétne rozhodnutia alebo právne predpisy, čo pre obhajcov znamená úsporu času a neraz nové podnety k ďalšiemu procesnému postupu. S tým je však spojené pomerne bežne sa vyskytujúce riziko tzv. halucinácií, teda javu, pri ktorom nástroj AI generuje zavadzajúce alebo úplne vymyslené informácie (napr. fiktívne judikáty), ktoré sa však javia ako presvedčivé.[13] Zásadný problém nastáva, keď obhajca takéto informácie nekriticky prevezme v rámci svojho postupu, pričom takéto prípady sa v praxi vyskytli už aj v našom právnom prostredí.[14]

---

[12] Ktorou sa v zmysle § 18 ods. 2 ZoA rozumie, že advokát koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné.

[13] Usmernenie o používaní generatívnej umelej inteligencie advokátmi. Rada advokátkach komôr Európy (CCBE). Brusel, 2025, s. 13-14.

[14] Poukázať možno predovšetkým na uznesenie Ústavného súdu ČR zo dňa 01.12.2025, sp. zn. I. ÚS 3004/2005, ktorým bola advokátovi uložená poriadková pokuta na tom skutkovom základe, že v ústavnej sťažnosti argumentoval rozhodnutiami najvyšších súdnych autorít, ktoré buď vôbec neexistovali alebo boli hrubo dezinterpretované.

Významný prínos AI spočíva aj v schopnostiach generovať text za použitia precíznej právnej terminológie, čo môžu obhajcovia využívať pri koncipovaní písomných podaní (či už pri tvorbe samotného obsahu alebo jeho gramatickej korektúre).[15] S možnosťou skvalitnenia písomných výstupov (pri správnom použití) však súčasne vzniká riziko (pri nesprávnom využití) v súvislosti s tendenciou AI generovať odpovede, ktoré sa prispôsobujú predpokladaným preferenciám používateľa a sú uprednostňované pred poskytovaním presných alebo kritických informácií (tzv. bias and sycophancy).[16] Ďalší problematický aspekt sa týka snahy AI prezentovať určité závery za každú cenu, a to bez ohľadu na to, či reálne dokáže vyriešiť nastolenú právnu otázku, výsledkom čoho môžu byť (okrem halucinácií) obsiahle opisy, ktoré na prvý pohľad vzbudzujú zdanie odbornosti, v skutočnosti sú však povrchné a obsahovo vágne.

S tým súvisí aj typický znak právnych textov generovaných AI, ktorým je neprirodzené a nadmerné používanie cudzích odborných výrazov (ktoré môžu pôsobiť až krkolomne), ako aj nedostatočná schopnosť rozlišovať detailné, avšak právne relevantné skutočnosti, ktoré by obhajcovia pri zachovaní odbornej starostlivosti mali reflektovať. Problém v tomto smere preto nespočíva v samotnom využívaní AI (keďže advokáti sú pri poskytovaní právnych služieb oprávnení používať v zásade akékoľvek legitímne prostriedky), ale nebezpečenstvo vzniká až pri mechanickom preberaní výstupov AI bez ich riadnej verifikácie, čo by mohlo zakladať vážne porušenie povinnosti advokáta postupovať s odbornou starostlivosťou. Aj preto bolo v rámci základných zásad v uznesení o AI deklarované, že AI predstavuje výlučne podporný nástroj, ktorý nenahrádza právny úsudok advokáta. Advokát pritom zostáva v plnej miere zodpovedný za výstupy generované pomocou AI, ak ich použije pri poskytovaní právnych služieb.[17] Povinnosť dôsledného overovania sa pritom netýka len právnych otázok, ale aj odborných poznatkov z iných oblastí, kde môže AI slúžiť ako významný informačný nástroj pri spracovávaní a analýze odborných (mimoprávnych) poznatkov.[18]

Osobitné výzvy pre výkon obhajoby prináša aj narastajúci význam digitálnych dôkazov v trestnom konaní. Prechod spoločnosti do online prostredia totiž vedie k vzniku rozsiahleho množstva potenciálnych trestnoprávne relevantných

[15] K uvedenému pozri napr. Mlkvá Illýová, Z., Hron I. Využívanie nástrojov umelej inteligencie v advokátskej praxi. In *Comenius : Bratislavské právnické fórum 2025.* Bratislava. Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta, 2025, s. 187-188.

[16] Usmernenie o používaní generatívnej umelej inteligencie advokátmi. Rada advokátkach komôr Európy (CCBE). Brusel, 2025, s. 14.

[17] Čl. 3 ods. 2 Uznesenia o AI.

[18] V tejto súvislosti možno poukázať napríklad na odborné otázky podliehajúce znaleckému skúmaniu, ktorých osvojenie si obhajcom bolo doteraz spravidla spojené s časovo náročným štúdiom rozsiahlej odbornej literatúry.

informácií, ktoré sú uložené alebo prenášané v binárnej forme (napr. elektronická komunikácia, údaje uložené v elektronických zariadeniach alebo na rôznych online platformách).[19] Ich využitie ako (digitálnych) dôkazov v trestnom konaní však vyvoláva celý rad právnych otázok týkajúcich sa zhromažďovania, spracovania, uchovávania a hodnotenia, nakoľko s digitálnym obsahom je spojené vyššie riziko manipulácie, falšovania alebo poškodenia. Aj preto postupne dochádza k formovaniu pravidiel zabezpečujúcich autenticitu a integritu využívania digitálnych dôkazov[20], ktorých zohľadňovanie je dôležité nielen pre justičné orgány (ktoré sú primárne zodpovedné za ich dodržiavanie), ale aj pre samotného obhajcu, ktorý by mal byť schopný preskúmať zákonnosť takéhoto postupu (čo predstavuje jeho primárnu úlohu v trestnom konaní). Uvedené zvyšuje požiadavky na odbornú spôsobilosť obhajcu ovládať nielen právne, ale aj technické aspekty s tým súvisiace.
Digitalizácia dôkazov však súčasne pozíciu obhajoby v trestnom konaní výrazne posilňuje. V rámci toho je obhajcovi umožnené vykonávať paralelné obhajobné vyšetrovanie zamerané nielen na verifikáciu (spravidla usvedčujúcich) dôkazov zabezpečovaných zo strany OČTK, ale aj na vyhľadávanie a získavanie vlastných digitálnych informácií pochádzajúcich najmä z otvorených (verejne dostupných) zdrojov.[21] Uvedené sa týka predovšetkým informácií, ku ktorým má prístup široká verejnosť (najmä prostredníctvom verejných registrov) alebo tých, ktoré si môže legitímne vyžiadať (na základe zákona o slobode informácií). Práve táto transparentnosť (v ktorej SR obzvlášť vyniká) umožňuje obhajcovi aktívne participovať na formovaní skutkového stavu, a to aj bez osobitných verejnomocenských oprávnení, ktoré sú inak typické pre OČTK. Obhajca tak môže identifikovať trestnoprávne relevantné informácie a iniciovať vlastnú dôkaznú aktivitu v prospech obvineného, čo je, v súlade s princípom odbornej starostlivosti, jeho významnou povinnosťou v trestnom konaní.

Dôvernosť a zachovávanie mlčanlivosti

Predpokladom skutočného naplnenia práva na kvalifikovanú právnu pomoc je existencia dôverného vzťahu medzi advokátom a jeho klientom, ktorého kardinálnou

[19] K definícií digitálneho dôkazu pozri napr. Novak, M., Grier, J., Gonzalez, D. New approaches to digital evidence acquisition and analysis. Dostupné on-line: https://nij.ojp.gov/topics/articles/new-approaches-digital-evidence-acquisition-and-analysis.
[20] K uvedenému pozri Halas, N. Digitálny dôkaz v trestnom konaní. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň, 2023, s. 102-102.
[21] K definícií dôkazov z otvorených zdrojov pozri Klenka, M. Digitálne dôkazy z otvorených zdrojov. In *Právnik*. č. 6, 2023, s. 511.

súčasťou je povinnosť mlčanlivosti.[22] Osobitne v trestnoprávnej rovine ide o významnú súčasť základného práva na spravodlivý proces a práva na obhajobu, ktorá medzi obvineným a obhajcom umožňuje otvorenú komunikáciu o trestnoprávne relevantných informáciách (často citlivého charakteru), s dôverou osobitnej ochrany a využitia výlučne za účelom obrany v trestnom konaní.[23] Rešpektujúc uvedené, právny poriadok upravuje pravidlá zabezpečujúce ochranu takýchto informácií, a to nielen vo vzťahu k OČTK (pred ich prípadným zneužitím v neprospech obvineného)[24], ale najmä vo vzťahu k obhajcovi (prostredníctvom povinnosti zachovávať mlčanlivosť), pričom tento dôverný vzťah nadobúda osobitný význam práve v kontexte prehlbujúcej sa digitalizácie.

Predovšetkým možno poukázať na možnosť využívania AI pri sumarizácii a analýze spisového materiálu, ktorý býva obzvlášť v trestných veciach spravidla značne rozsiahly. V rámci toho dokáže AI v krátkom čase z rôznych procesných úkonov (rozhodnutí, zápisníc, listinných dôkazov a pod.) identifikovať relevantné skutočnosti a rozobrať ich vo vzájomnej súvislosti. Popri benefitoch však vznikajú aj významné riziká, najmä pokiaľ obhajca vkladá do AI informácie chránené mlčanlivosťou, čím dochádza k ohrozeniu citlivých trestnoprávne relevantných informácií (napr. v dôsledku útokov na jazykové modely a následnou extrakciou dát alebo v súvislosti s problematikou tzv. training contamination).

Na uvedené reaguje uznesenie o AI úpravou tzv. rozhodovacieho testu, ktorý je advokát povinný vykonať pred vložením akýchkoľvek chránených informácií do AI. Jedná sa v podstate o trojstupňové skúmanie, v rámci ktorého sa má v konkrétnom prípade určiť, či advokát bude môcť postupovať bez súhlasu klienta (a to pri lokálnych riešeniach alebo zmluvne garantovaných službách zakazujúcich trénovanie modelov) alebo či naopak bude potrebovať výslovný súhlas klienta vo forme zbavenia mlčanlivosti (pri používaní verejných, bezplatných alebo neauditovaných AI nástrojov).[25] Nezávisle od uplatňovaného režimu vzniká advokátovi informačná povinnosť voči klientovi vždy, ak by použitie AI mohlo mať významný vplyv v ich právnej veci, pričom súčasne musí rešpektovať tzv. zásadu minimalizácie dát, v zmysle ktorej má byť rozsah vkladaných informácií striktne obmedzený

[22] V zmysle § 3 ods. 1 AP sa vzťah advokáta a klienta sa zakladá na vzájomnej dôvere, pričom v zmysle § 9 ods. 1 AP je advokát povinný zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel pri výkone advokácie ako aj o osobných údajoch chránených osobitným zákonom.

[23] K dôvernosti vzťahu medzi advokátom (obhajcom) a klientom (obvineným) pozri napr. Nález Ústavného súdu ČR zo dňa 14.10.2020, sp. zn. II. ÚS 4071/19.

[24] V tejto súvislosti možno poukázať najmä na zákaz výsluchu (129 ods. 2 TP v spojení s § 36 ods. 3 TP) alebo zákaz odpočúvania komunikácie (§ 115 ods. 1 TP).

[25] čl. 4 až čl. 7 uznesenia o AI

sledovaným cieľom a snahou o čo najširšiu možnú anonymizáciu chránených údajov.[26]

Advokátske tajomstvo vyvoláva zvýšenú ochrany aj v súvislosti s používaním prenosných zariadení a cloudových služieb, ktoré umožňujú flexibilný prístup k spisom prakticky kedykoľvek a odkiaľkoľvek. Tieto technológie síce zvyšujú efektivitu výkonu advokácie (a obhajoby), zároveň však prinášajú riziká neoprávneného prístupu k citlivým údajom, najmä pri pripájaní k verejným Wi-Fi sieťam či v prípade straty alebo krádeže takýchto zariadení. V tejto súvislosti bolo prijaté usmernenie CCBE, ktoré upravuje celý komplex odporúčaní týkajúcich sa preventívnych bezpečnostných opatrení a štandardov, ktoré by mali advokáti zvážiť a implementovať pri využívaní cloudových služieb, s cieľom eliminovať hroziace riziká a zabezpečiť ochranu dôverných informácií podliehajúcich advokátskemu tajomstvu.[27]

Nezávislosť advokáta

Princíp nezávislosti okrem iného predpokladá autonómiu advokáta po intelektuálnej stránke, teda schopnosť samostatného právneho myslenia a formovania odborných úsudkov podľa najlepšieho, rokmi praxe precizovaného presvedčenia. Je dôležité, aby advokát pri využívaní AI osobitne prihliadal práve na tento princíp a predchádzal tak vzniku neprimeranej závislosti od výstupov generovaných technologickými nástrojmi (riziko tzv. „automation bias"), čo by mohlo postupne viesť až k deformácii jeho odborných znalostí a schopností (tzv. „problem-solving abilities"). Pre zachovanie svojej profesionality, princípov a podstaty advokácie samotnej, by preto mal k využívaniu AI pristupovať s potrebným náhľadom a objektivitou, všetky informácie podrobiť kritickému hodnoteniu a verifikácii, a to vrátane tých, ktoré mu predkladá klient, ako najlepší možný postup a (s)právne riešenie jeho prípadu. Napriek technologickým prínosom ostáva pre výkon advokácie a ochranu práv klienta rozhodujúci zodpovedný a ľudský prístup advokáta, osobitne zo strany obhajcu v trestnom konaní.

Záver

V prezentovanom článku sme skúmali vplyv moderných technológií na advokátsku prax, so zameraním na postavenie obhajcu v trestnom konaní a aktuálne výzvy s tým súvisiace. Z metodologického hľadiska sme identifikovali relevantné princípy advokácie a tieto sme analyzovali s ohľadom na ich špecifické prejavy a význam pri

[26] Bližšie pozri čl. 8 ods. 1 v spojení s čl. 3 ods. 5 uznesenia o AI.

[27] K tomu bližšie pozri Usmernenie pre advokátov týkajúce sa využívania cloudových služieb. Rada advokátkach komôr Európy (CCBE). Brusel, 2012, 9 s.

uplatňovaní v trestnom konaní. Následne sme tieto princípy konfrontovali s konkrétnymi aspektmi moderných technológií, ktoré ich najviac ovplyvňujú, a hodnotili sme ich aktuálne možnosti, prínosy a riziká, ako aj osobitné povinnosti a požiadavky, ktoré z nich vyplývajú pre obhajcu pri výkone obhajoby v trestnom konaní. Závery článku zdôrazňujú, že efektívne využívanie moderných technológií pri obhajobe musí byť sprevádzané osobitnou odbornou starostlivosťou, plnou zodpovednosťou a rešpektovaním základných princípov advokátskeho povolania.

Zoznam použitej literatúry

1. ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. Trestný poriadok I. § 1 – 195. Bratislava. C. H. Beck, 2021, s. 1232.
2. HALAS, N. Digitálny dôkaz v trestnom konaní. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň, 2023, s. 95-104.
3. KLENKA, M. Digitálne dôkazy z otvorených zdrojov. In Právnik. č. 6, 2023, s. 508-529.
4. LUBAN, D. Legal Ethics and Human Dignity. Cambridge. Cambridge University Press, 2007, s. 337
5. MLKVÁ ILLÝOVÁ, Z., HRON I. Využívanie nástrojov umelej inteligencie v advokátskej praxi. In Comenius : Bratislavské právnické fórum 2025. Bratislava. Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta, 2025, s. 183-198.
6. NOVAK, M., GRIER, J., GONZALEZ, D. New approaches to digital evidence acquisition and analysis. Dostupné on-line: https://nij.ojp.gov/topics/articles/new-approaches-digital-evidence-acquisition-and-analysis.
7. YAN, Q. Legal Challenges of Artifical Intelligence in the Field of Criminal Defense. Columbia University, New York, s. 167-175.
8. Rozhodnutie ESĽP vo veci Artico proti Taliansku z 13. mája 1980, sťažnosť č. 6694/74.
9. Nález Ústavného súdu SR z 12. júla 2001, sp. zn. III. ÚS 41/2001.
10. Uznesenie Ústavného súdu ČR zo dňa 01.12.2025, sp. zn. I. ÚS 3004/2005.
11. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 11.04.2019, sp. zn. 3Tos/52/2019.
12. Nález Ústavného súdu ČR zo dňa 14.10.2020, sp. zn. II. ÚS 4071/19.
13. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.
14. Zákon č. 586/ 2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.
15. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.
16. Charta kľúčových princípov európskeho advokátskeho povolania a Etický kódex pre európskych advokátov. Brusel: Rada advokátskych komôr Európy (CCBE), 2013, 32 s.

17. Advokátsky poriadok Slovenskej advokátskej komory schválený konferenciou advokátov dňa 06.06.2025.
18. Uznesenie Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory č. 12/4/2025 z 31.03.2025, ktorým sa schvaľujú pravidlá používania nástrojov umelej inteligencie v advokátskej praxi v znení Uznesenia Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory č. 21/14/2025 z 6.11.2025.
19. Usmernenie o používaní generatívnej umelej inteligencie advokátmi. Rada advokátkach komôr Európy (CCBE). Brusel, 2025, 28 s.
20. Usmernenie pre advokátov týkajúce sa využívania cloudových služieb. Rada advokátkach komôr Európy (CCBE). Brusel, 2012, 9 s.

Kontaktné údaje

Mgr. Alex Želinský
zelinsky5@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

ÚČINNÉ VYŠETROVANIE AKO NEVYHNUTNÁ SÚČASŤ PRÍPRAVNÉHO KONANIA

EFFECTIVE INVESTIGATION AS AN INTEGRAL PART OF PRE-TRIAL PROCEEDINGS

Sára Zsemlyová[1]

Abstrakt: Cieľom príspevku je analyzovať základné požiadavky účinného vyšetrovania vyplývajúce najmä z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a z rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky. Pozornosť je venovaná najmä atribútom, ktoré musí vyšetrovanie spĺňať, aby bolo možné považovať ho za účinné. Príspevok zároveň poukazuje na to, ako sa tieto judikatórne štandardy premietajú do aplikačnej praxe v podmienkach Slovenskej republiky.

Kľúčové slová: účinné vyšetrovanie, prípravné konanie, efektívnosť.

Abstract: The aim of this paper is to analyse the fundamental requirements of an effective investigation, arising primarily from the case-law of the European Court of Human Rights and the decision-making practice of the Constitutional Court of the Slovak Republic. Particular attention is paid to the attributes that an investigation must fulfil in order to be considered effective. The paper also highlights how these judicial standards are reflected in the application practice in the conditions of the Slovak Republic.

Key words: effective investigation, pre-trial proceedings, effectiveness.

Úvod

Ochrana základných práv a slobôd predstavuje jeden zo základných pilierov právneho štátu.[2] V podmienkach Slovenskej republiky (ďalej aj „SR") je tento systém ochrany determinovaný nielen vnútroštátnym právnym poriadkom, ale aj záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodného a európskeho práva. Osobitné postavenie v tomto kontexte zaujíma Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj

[1] Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave.

[2] Pozri aj DRGONEC, J. *Povinnosti štátnych orgánov pri tvorbe práva v právnom štáte. In*: Časopis pre právnu vedu a prax, roč. 6, 1998, č. 2, s. 231 a nasl.

„Dohovor"), ktorý je pre Slovenskú republiku záväzný a ktorý predstavuje jeden z najvýznamnejších nástrojov ochrany základných práv na medzinárodnej úrovni.
Význam Dohovoru v právnom poriadku Slovenskej republiky je umocnený jeho ústavným zakotvením. V zmysle článku 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky *majú medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, prednosť pred zákonmi*. Z uvedeného vyplýva, že Dohovor nie je len externým prameňom práva, ale predstavuje integrálnu súčasť vnútroštátneho právneho poriadku, ktorá má dokonca prednosť pred (vnútroštátnou) zákonnou úpravou. Táto skutočnosť zároveň implikuje povinnosť vnútroštátnych orgánov verejnej moci interpretovať a aplikovať právne normy v súlade s Dohovorom.
Neoddeliteľnou súčasťou Dohovoru je aj jeho výklad poskytovaný Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej aj „ESĽP"). Jeho judikatúra má zásadný význam, keďže konkretizuje a vykladá obsah jednotlivých práv garantovaných Dohovorom a tým aj určuje rozsah záväzkov zmluvných štátov, v súlade s čl. 1 Dohovoru. Jej význam presahuje rámec jednotlivých prípadov a predstavuje záväzný interpretačný štandard, ktorý sú vnútroštátne orgány povinné reflektovať.
ESĽP vo svojej ustálenej judikatúre opakovane zdôrazňuje, že práva garantované Dohovorom nesmú byť len *teoretické a iluzórne, ale musia byť praktické a efektívne.*[3] Uvedený prístup tak prirodzene vedie k rozvoju pozitívnych záväzkov štátu, ktoré vyžadujú aktívne konanie zo strany orgánov verejnej moci.
Pozitívne záväzky štátu možno diferencovať na hmotnoprávne a procesnoprávne.[4] Kým hmotnoprávna rovina spočíva najmä v povinnosti štátu zabezpečiť adekvátnu právnu úpravu kriminalizujúcu konania zasahujúce do základných práv, procesnoprávna rovina sa prejavuje v povinnosti štátu zabezpečiť účinné mechanizmy na ich ochranu a odhaľovanie.[5] Osobitne v rámci trestného práva sa táto procesnoprávna dimenzia realizuje predovšetkým prostredníctvom predsúdneho, resp. prípravného konania, ktorého účelom je objasnenie trestnej činnosti a zabezpečenie dôkazov potrebných pre rozhodnutie vo veci.[6]
Práve v tomto kontexte nadobúda osobitný význam **právo na účinné vyšetrovanie**, ktoré bolo postupne vyvinuté judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva najmä

[3] Rozsudok ESĽP vo veci Matthews proti Spojenému kráľovstvu [GC], č. 24833/94, bod 34; rozsudok ESĽP vo veci Mocanu a iní v. Rumunsko zo 17. septembra 2014, č. 10865/09 45886/07 32431/08, bod 315; rozsudok ESĽP vo veci Hajduová proti Slovensku, č. 2660/03, z 30. novembra 2010, bod 41.
[4] Council of Europe: *Positive obligations under the European Convention on Human Rights*, Strasbourg, 2007, s. 16. Dostupné online: https://rm.coe.int/168007ff4d (cit. dňa 6. 3. 2026).
[5] COUNCIL OF EUROPE: *European Court of Human Rights. Guide on Article 2 of the European Convention on Human Rights – Right to life.* Strasbourg: ECtHR, 2025, bod 11, s. 8. Dostupné online: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_2_eng (cit. dňa 6. 3. 2026).
[6] V zmysle § 10 ods. 10 TP *„Orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol získaný skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie…."*.

vo vzťahu k právam garantovaným čl. 2 a čl. 3 Dohovoru. Hoci toto právo **nie je explicitne zakotvené** v texte Dohovoru, predstavuje jeho neoddeliteľnú súčasť a tvorí procesnú zložku pozitívnych záväzkov štátu. V demokratickej spoločnosti je nevyhnutné aby ochrana základných práv neostala len na deklaratórnej úrovni, ale aby bola reálne a efektívne vynucovaná prostredníctvom mechanizmov riadneho a účinného vyšetrovania.
Cieľom predkladaného príspevku je preto analyzovať obsah práva na účinné vyšetrovanie tak, ako je vymedzený judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, a vymedziť jeho základné atribúty. Osobitná pozornosť bude venovaná otázke, akým spôsobom sa tieto judikatórne štandardy premietajú do rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky. V tejto súvislosti však nemožno opomenúť rozhodovaciu činnosť ESĽP vo veciach proti SR.

Subjektívna a objektívna dimenzia práva na účinné vyšetrovanie

Právo na účinné vyšetrovanie, ako procesná zložka pozitívnych záväzkov štátu, si vyžaduje bližšie vymedzenie z hľadiska jeho subjektovej štruktúry. V tejto súvislosti je potrebné rozlišovať medzi subjektmi, **ktorým sa poskytuje ochrana** v rámci tohto práva, a subjektmi, ktoré sú **nositeľmi povinnosti** zabezpečiť jeho realizáciu.
Z hľadiska vnútroštátneho právneho poriadku Slovenskej republiky možno poukázať na dve základné kategórie subjektov, ktoré vystupujú na strane oprávnených osôb, a to ***obeť a poškodený***. Pojem obeť je vymedzený § 2 ods. 1 zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov, zatiaľ čo pojem poškodený upravuje § 46 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok (ďalej aj „TP"). Tieto kategórie však nemožno bez ďalšieho stotožňovať s rozsahom ochrany poskytovanej v rámci Dohovoru, keďže právo na účinné vyšetrovanie je výsledkom judikatúrneho vývoja ESĽP a jeho aplikácia je viazaná na špecifické situácie zásahov do základných práv.[7]
Na druhej strane stojí štát ako nositeľ povinnosti zabezpečiť účinné vyšetrovanie.[8] Realizácia tejto povinnosti sa uskutočňuje v dvoch rovinách. Na normotvornej úrovni ide o **zákonodarcu**, ktorý je povinný vytvoriť adekvátny právny rámec umožňujúci efektívne vyšetrovanie zásahov do základných práv a slobôd. Na aplikačnej úrovni ide najmä o **orgány činné v trestnom konaní** a ďalšie príslušné orgány verejnej moci, ktoré sú povinné zabezpečiť, aby vyšetrovanie, resp. procesné postupy, prebiehali o. i. v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z judikatúry ESĽP.

[7] Pozri PIROŠÍKOVÁ, M. *Najzraniteľnejší poškodení z hľadiska judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva*, Justičná Akadémia SR.
[8] K tomu pozri BELEŠ, A., SANDTNEROVÁ, V. Právo na účinné vyšetrovanie a povinnosť účinne vyšetrovať – rozhodovacia prax. In: *Efektívnosť prípravného konania – jej skúmanie, výzvy a perspektívy*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, s. 8.

Pokiaľ ide o vecnú pôsobnosť práva na účinné vyšetrovanie, ESĽP ho vo svojej judikatúre najčastejšie vykladá v súvislosti s právami garantovanými článkom 2 (právo na život) a článkom 3 Dohovoru (zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania).[9] Postupne však dochádza k jeho rozšíreniu aj na ďalšie ustanovenia Dohovoru, najmä v prípadoch závažných zásahov do základných práv, a to napríklad vo vzťahu k článku 4,[10] článku 5 [11], článku 8. [12]
V kontexte článku 3 Dohovoru možno uviesť, že pri posudzovaní *zlého* zaobchádzania je potrebné vychádzať z individuálnych okolností každého prípadu; pritom môže postačovať, ak obeť vníma zaobchádzanie ako ponižujúce vo vlastných očiach, a to aj v prípade, že takto nie je vnímané ostatnými subjektmi.[13] Spoločne s právom na život garantovaným v čl. 2 Dohovoru tvoria jedny zo základných hodnôt Rady Európy. [14]
V niektorých prípadoch však dochádza k súbežnej aplikácii viacerých ustanovení Dohovoru, napríklad v prípadoch sexuálneho násilia, kde Európsky súd pre ľudské práva konštatoval porušenie článku 3 v spojení s článkom 8 Dohovoru, [15]alebo v prípadoch diskriminačne motivovaného násilia, kde ide o porušenie článku 3 v spojení s článkom 14 Dohovoru.[16]
Jedným dychom je však potrebné zdôrazniť, že právo na účinné vyšetrovanie **nepredstavuje právo na konkrétny výsledok** trestného konania, najmä nie právo na odsúdenie, resp. potrestanie páchateľa[17]. Ide o procesnú garanciu, ktorej obsahom je povinnosť štátu viesť vyšetrovanie spôsobom, ktorý spĺňa požiadavky účinnosti formulované v judikatúre ESĽP. Táto povinnosť má charakter povinnosti konať, nie povinnosti dosiahnuť určitý výsledok, čo ESĽP výslovne zdôraznil napríklad v rozhodnutiach Mocanu a iní proti Rumunsku[18] alebo Bouyid proti Belgicku.[19]

---

[9] Napr. rozsudok ESĽP vo veci McCann a ostatní proti Spojenému kráľovstvu, č. 18984/91, z 27. septembra 1995; Assenov a iní proti Bulharsku, č. 24760/94, z 28. októbra 1998; El-Masri proti Macedónsku [GC], č. 39630/09, z 13. decembra 2012.
[10] Rozsudok ESĽP vo veci Siliadin proti Francúzsku, č. 73316/01, z 26. júla 2005.
[11] El-Masri proti Macedónsku [GC], č. 39630/09, z 13. decembra 2012.
[12] rozsudok ESĽP vo veci M.C. proti Bulharsku, č. 39272/98, z 4. decembra 2003.
[13] Rozsudok ESĽP vo veci J.S. proti Slovensku, č. 35723/23, z 22. januára 2026, bod 36; pozri aj rozsudok ESĽPvo veci Bouyid proti Belgicku [GC], č. 23380/09, z 28. septembra 2015, body 86 – 87; rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Volodina proti Rusku, č. 41261/17, z 9. júla 2019, bod 73.
[14] *Soering proti Spojenému kráľovstvu*, zo 7. júla 1989, s. 34, ods. 88.
[15] Rozsudok ESĽP vo veci M.C. proti Bulharsku, č. 39272/98, z 4. decembra 2003.
[16] Rozsudok ESĽP vo veci Kuruová a Horváthová proti Slovenskej republike, č. 21654/20, z 30. marca 2023; rozsudok ESĽP vo veci Nachova a iní proti Bulharsku [GC], č. 43577/98 a 43579/98, z 6. júla 2005.
[17] ČENTÉŠ, J., BELEŠ, A. *Európske aspekty práva na účinné vyšetrovanie v súvislosti s porušeniami zákazu mučenia a práva na život*. In: *Policajná teória a prax*, roč. 30, 2022, č. 1, s. 3.
[18] Rozsudok ESĽP vo veci Mocanu a iní v. Rumunsko zo 17. septembra 2014, č. 10865/09 45886/07 32431/08, bod 322.
[19] Rozsudok ESĽP vo veci Bouyid proti Belgicku [GC], č. 23380/09, z 28. septembra 2015, bod 112.

Obsah práva na účinné vyšetrovanie

ESĽP v rámci výkladu procesných pozitívnych záväzkov štátu vymedzil základné kritériá, ktorým musí vyšetrovanie zodpovedať, aby bolo možné ho považovať za účinné. V tejto súvislosti možno identifikovať štyri základné atribúty účinného vyšetrovania, a to jeho **nezávislosť, dôkladnosť (primeranosť), promptnosť a existenciu dostatočnej miery verejnej kontroly vrátane participácie dotknutých osôb**.[20]

i. Jedným zo základných atribútov účinného vyšetrovania je jeho **nezávislosť.** Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre opakovane zdôrazňuje, že osoby poverené vyšetrovaním musia byť nezávislé od osôb, ktorých konanie je predmetom vyšetrovania, a to nielen z hľadiska formálneho, ale aj praktického.

   V rozsudku McKerr proti Spojenému kráľovstvu ESĽP uviedol, že *„osoby zodpovedné za vyšetrovanie a osoby vykonávajúce vyšetrovanie musia byť nezávislé od osôb zapojených do posudzovaných udalostí*", pričom táto nezávislosť musí byť zabezpečená inštitucionálne aj hierarchicky.[21] Podobne v rozhodnutí Ramsahai a iní proti Holandsku súd zdôraznil, že vyšetrovanie vedené orgánmi, ktoré majú organizačné alebo funkčné prepojenie na dotknuté osoby, nezodpovedá požiadavke nezávislosti.[22]

   V rozsudku Hugh Jordan proti Spojenému kráľovstvu ESĽP konštatoval, že nedostatok nezávislosti vyšetrovania môže viesť k podkopaniu dôvery verejnosti v právny štát.[23] Z uvedeného vyplýva, že nezávislosť predstavuje nevyhnutnú podmienku objektivity a dôveryhodnosti vyšetrovania.

ii. Ďalším základným atribútom účinného vyšetrovania je jeho **dôkladnosť**, resp. primeranosť. Vyšetrovanie musí byť spôsobilé viesť k objasneniu skutkového stavu a identifikácii a prípadnému potrestaniu zodpovedných osôb.

   V rozsudku Kaya proti Turecku ESĽP uviedol, že štát je povinný prijať *„all reasonable steps*" na zabezpečenie dôkazov týkajúcich sa incidentu, vrátane výsluchu svedkov či zabezpečenia forenzných dôkazov.[24] Podobne v prípade Anguelova proti Bulharsku súd konštatoval porušenie Dohovoru z dôvodu

[20] Za kľúčové rozhodnutie možno považovať Hugh Jordan proti Spojenému kráľovstvu, č. 24746/94, z 4. mája 2001, body 102 – 109.

[21] rozsudok ESĽP vo veci McKerr proti Spojenému kráľovstvu, č. 28883/95, z 4. mája 2001, bod 112 a 128.

[22] rozsudok ESĽP vo veci Ramsahai a iní proti Holandsku [GC], č. 52391/99, z 15. mája 2007, § 325.

[23] Hugh Jordan proti Spojenému kráľovstvu, č. 24746/94, z 4. mája 2001, bod 106.

[24] Rozsudok ESĽP vo veci Kaya proti Turecku, č. 22729/93, z 19. februára 1998, bod 87.

nedostatočného zistenia skutkového stavu a nevyužitia dostupných dôkaznych prostriedkov.[25]

V rozhodnutí El-Masri proti Macedónsku ESĽP zdôraznil, že vyšetrovanie musí byť schopné viesť k zisteniu pravdy a nesmie byť len formálne alebo povrchné.[26] Z uvedeného vyplýva, že dôkladnosť vyšetrovania je posudzovaná z hľadiska jeho reálnej schopnosti dosiahnuť účel trestného konania.

iii. Účinné vyšetrovanie musí byť vedené promptne a s primeranou **rýchlosťou**. Časový aspekt vyšetrovania je kľúčový najmä z hľadiska zachovania dôkazov a dôvery verejnosti v činnosť orgánov verejnej moci.

V rozsudku Hugh Jordan proti Spojenému kráľovstvu Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že neodôvodnené prieťahy vo vyšetrovaní podkopávajú jeho účinnosť a dôveru verejnosti.[27] Podobne v prípade Mocanu a iní proti Rumunsku súd zdôraznil, že prieťahy v trvaní niekoľkých rokov sú nezlučiteľné s požiadavkou účinného vyšetrovania. [28]

V rozhodnutí Paul a Audrey Edwards proti Spojenému kráľovstvu Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že štát je povinný konať s náležitou starostlivosťou a bez zbytočných prieťahov, pričom oneskorenia môžu viesť k strate dôkazov a zníženiu efektivity vyšetrovania.[29] Promptnosť tak predstavuje nevyhnutný predpoklad efektívneho výkonu vyšetrovania.

iv. Dôležitým atribútom účinného vyšetrovania je aj existencia určitej miery **verejnej kontroly** a participácie dotknutých osôb, najmä obetí alebo ich blízkych. Cieľom tejto požiadavky je zabezpečiť transparentnosť vyšetrovania a dôveru verejnosti v jeho výsledky.

V rozsudku Hugh Jordan proti Spojenému kráľovstvu ESĽP uviedol, že musí existovať dostatočný prvok verejnej kontroly vyšetrovania a že blízke osoby obete musia byť zapojené do konania v rozsahu potrebnom na ochranu ich legitímnych záujmov.[30] Podobne v prípade Kelly a iní proti Spojenému kráľovstvu súd zdôraznil význam účasti rodiny obete na vyšetrovaní. [31]

V rozhodnutí Edwards proti Spojenému kráľovstvu ESĽP konštatoval, že absencia transparentnosti a nedostatočné informovanie rodiny obete

[25] rozsudok ESĽP vo veci Anguelova proti Bulharsku, č. 38361/97, z 13. júna 2002, body 139 – 141.
[26] El-Masri proti Macedónsku [GC], č. 39630/09, z 13. decembra 2012, bod 183.
[27] Hugh Jordan proti Spojenému kráľovstvu, č. 24746/94, z 4. mája 2001, bod 108.
[28] Mocanu a iní v. Rumunsko zo 17. septembra 2014, č. 10865/09 45886/07 32431/08, bod 323.
[29] Rozsudok ESĽP vo veci Paul a Audrey Edwards proti Spojenému kráľovstvu, č. 46477/99, z 14. marca 2002, bod 86.
[30] Hugh Jordan proti Spojenému kráľovstvu, č. 24746/94, z 4. mája 2001, bod 109.
[31] Rozsudok ESĽP vo veci Kelly a iní proti Spojenému kráľovstvu, č. 30054/96, z 4. mája 2001, bod 9.

predstavuje porušenie procesných požiadaviek Dohovoru. [32] Verejná kontrola a participácia obete tak predstavujú významný prvok legitimity vyšetrovania.

Uvedené atribúty účinného vyšetrovania nepredstavujú izolované požiadavky, ale tvoria vzájomne prepojený systém kritérií, prostredníctvom ktorých ESĽP v každom individuálnom prípade posudzuje, či štát splnil svoju procesnú povinnosť zabezpečiť účinné vyšetrovanie.

Právo na účinné vyšetrovanie vo svetle judikatúry Ústavného súdu SR

Judikatúra Ústavného súdu Slovenskej republiky postupne reflektuje doktrínu práva na účinné vyšetrovanie tak, ako bola rozvinutá judikatúrou ESĽP. V rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR možno identifikovať postupné preberanie základných atribútov účinného vyšetrovania, najmä požiadaviek dôkladnosti rýchlosti, nezávislosti a participácie dotknutých osôb, ako aj ich aplikáciu na konkrétne skutkové situácie.

V náleze sp. zn. **I. ÚS 431/2019** z 26. mája 2020 Ústavný súd zdôraznil význam rýchlosti ako jedného zo základných atribútov účinného vyšetrovania, a to najmä v prípadoch podozrenia zo závažnej trestnej činnosti, akou je domáce násilie. Ústavný súd v tejto súvislosti uviedol, že účinnosť vyšetrovania závisí najmä od jeho dôkladnosti, rýchlosti, nezávislosti a nestrannosti. Osobitne poukázal na to, že neprimeraná dĺžka vyšetrovania môže signalizovať toleranciu zo strany štátu voči protiprávnemu konaniu a oslabuje preventívnu funkciu trestného práva, čím zároveň podkopáva dôveru verejnosti v spravodlivosť.[33]

V náleze sp. zn. **IV. ÚS 9/2021** zo 7. júna 2021 Ústavný súd rozvinul požiadavky účinného vyšetrovania vo vzťahu k článku 3 Dohovoru, najmä v prípadoch sexuálneho násilia. Konštatoval, že pozitívny procesný záväzok štátu viesť efektívne vyšetrovanie v týchto prípadoch si vyžaduje ***minimálne rovnakú, ak nie prísnejšiu mieru ochrany*** než právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa článku 6 Dohovoru.[34] Ústavný súd zároveň poukázal na riziko sekundárnej viktimizácie obetí v dôsledku neprimeranej dĺžky konania a zdôraznil, že takéto zlyhania vedú k zníženiu dôvery nielen samotných obetí, ale aj verejnosti v justičný systém.[35]

V uznesení **II. ÚS 182/2017** z 15. marca 2017 Ústavný súd poukázal na to, že zlyhanie štátu pri vyšetrovaní závažných zásahov môže viesť nielen k porušeniu článku 2 alebo článku 3 Dohovoru, ale výnimočne aj k porušeniu článku 8 Dohovoru.[36] Zdôraznil

[32] Rozsudok ESĽP vo veci Edwards proti Spojenému kráľovstvu, č. 13071/87, z 16. decembra 1992, bod 73.

[33] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 431/2019 z 26. mája 2020, bod. 59.

[34] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 9/2021 zo 7. júna 2021, bod. 43 a nasl.

[35] Tamže bod 44.

[36] Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 182/2017 z 15. marca 2017, bod 13.

pritom, že pozitívny záväzok štátu viesť účinné vyšetrovanie sa uplatňuje najmä pri zásahoch do fyzickej integrity, ako sú prípady domáceho násilia, sexuálneho násilia alebo násilia voči zraniteľným osobám, najmä deťom.
Na uvedenú judikatúrnu líniu nadväzuje aj aktuálne rozhodnutie **IV. ÚS 319/2025-19** z 23. júna 2025, v ktorom Ústavný súd pripomenul, že pozitívny záväzok štátu zabezpečiť účinné vyšetrovanie sa uplatňuje predovšetkým pri závažných zásahoch do základných práv. Z uvedeného zároveň vyplýva, že právo na účinné vyšetrovanie nemožno chápať ako univerzálne právo každého poškodeného, resp. obete, v trestnom konaní bez ohľadu na povahu skutku, ale ako procesnú garanciu viazanú na najzávažnejšie zásahy do základných práv, ktoré sú svojou intenzitou porovnateľné so zásahmi do práva na život alebo zákazu mučenia a neľudského zaobchádzania v zmysle čl. 2 a 3 Dohovoru.[37]
Pre úplnosť je žiadúce dodať, že judikatúra ***Ústavného súdu Českej republiky*** predstavuje v oblasti práva na účinné vyšetrovanie rovnako významný a (možno aj viac) rozvinutý zdroj, ktorý reflektuje a ďalej rozvíja štandardy vyplývajúce z judikatúry ESĽP.[38] Podrobnejšia analýza tejto judikatúry však presahuje rámec predkladaného príspevku a bude predmetom ďalšieho výskumu autorky.
Z analyzovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že tento postupne preberá a aplikuje štandardy vyvinuté Európskym súdom pre ľudské práva. Ústavný súd reflektuje najmä základné atribúty účinného vyšetrovania, pričom ich aplikuje na konkrétne prípady, v analyzovaných prípadoch išlo o oblasti domáceho a sexuálneho násilia. Zároveň možno konštatovať, že judikatúra Ústavného súdu zdôrazňuje procesnú povahu tohto práva a jeho význam pre zachovanie dôvery verejnosti v právny štát. Prístup Ústavného súdu Slovenskej republiky tak reflektuje judikatúru ESĽP, podľa ktorej sa procesná povinnosť účinného vyšetrovania aktivuje len pri zásahoch určitej intenzity, ktoré dosahujú prah ochrany podľa Dohovoru, pričom nejde o garanciu konkrétneho výsledku konania, ale o požiadavku jeho riadneho a efektívneho priebehu.

Právo na účinné vyšetrovanie vo veciach proti Slovenskej republike

Osobitnú pozornosť si vyžaduje judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva vo vzťahu k Slovenskej republike, ktorá umožňuje konkrétne identifikovať nedostatky pri uplatňovaní práva na účinné vyšetrovanie v praxi.

[37] Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 319/2025-19 z 23. júna 2025, bod 28.
[38] Ústavný súd Českej republiky sa problematikou účinného vyšetrovania zaoberal napr. v nálezoch sp. zn. III. ÚS 2012/18 zo dňa 3. septembra 2019; sp. zn. III. ÚS 1412/20 zo dňa 6. októbra 2020; sp. zn. II. ÚS 3436/14 zo dňa 19. januára 2016; sp. zn. I. ÚS 1042/15 zo dňa 24. mája 2016; sp. zn. II. ÚS 3626/16 zo dňa 16. decembra 2015 a ďalších.

V prípade **J.S**. proti Slovenskej republike sa sťažovateľka dlhodobo domáhala ochrany pred násilným správaním svojho bývalého partnera, pričom napriek opakovaným oznámeniam orgány verejnej moci neprijali včasné a účinné opatrenia na jej ochranu. Následne došlo k eskalácii násilia, čo poukázalo na zlyhanie preventívnej aj reakčnej zložky štátu. Európsky súd pre ľudské práva konštatoval porušenie článku 3 Dohovoru pričom zdôraznil najmä nedostatky v promptnosti a efektívnosti postupu vnútroštátnych orgánov. Súd poukázal na to, že orgány nekonali s náležitou rýchlosťou a nevyužili dostupné prostriedky na ochranu sťažovateľky, čím porušili požiadavku účinného vyšetrovania a ochrany pred zlým zaobchádzaním.[39]

V rozhodnutí **B.B.** proti Slovenskej republike, týkajúcom sa obchodovania s ľuďmi, Európsky súd pre ľudské práva analyzoval rozsah procesnej povinnosti štátu podľa článku 4 Dohovoru. Sťažovateľka bola vystavená vykorisťovaniu, pričom vnútroštátne orgány nedokázali viesť vyšetrovanie tak, aby viedlo k objasneniu všetkých okolností prípadu. Súd zdôraznil, že procesná povinnosť je povinnosťou prostriedkov, nie výsledku, a že vyšetrovanie musí byť dôkladné, objektívne a založené na všetkých dostupných dôkazoch. Zároveň konštatoval, že zlyhanie sledovať zjavné vyšetrovacie línie zásadne oslabuje schopnosť vyšetrovania splniť svoj účel. V predmetnom prípade identifikoval nedostatky najmä v dôkladnosti a dĺžke konania, čím došlo k porušeniu článku 4 v jeho procesnej rovine.[40]

V prípade **Kuruová Horváthová** proti Slovenskej republike išlo o incident medzi policajnými orgánmi a dvoma ženami rómskeho pôvodu, ktoré tvrdili, že boli vystavené fyzickému a verbálnemu násiliu počas zásahu. ESĽP konštatoval porušenie článku 3 Dohovoru v jeho hmotnoprávnej aj procesnej rovine, ako aj porušenie článku 14 v spojení s článkom 3. Súd pripomenul, že účinnosť vyšetrovania sa posudzuje na základe viacerých kritérií, najmä participácie obetí, promptnosti, dôkladnosti a nezávislosti (§ 20). V predmetnom prípade vnútroštátne orgány nepostupovali dostatočne dôkladne, keď sa nezaoberali všetkými relevantnými dôkazmi a neobjasnili okolnosti vzniku zranení (§ 21), pričom vyšetrovanie zároveň nebolo vedené promptne (§ 22). Vo vzťahu k článku 14 súd zdôraznil, že orgány zlyhali v povinnosti preskúmať možný rasistický motív konania (§ 29 – 33).[41]

V rozhodnutí **Koky a ostatní** proti Slovenskej republike Európsky súd pre ľudské práva posudzoval tvrdenia o zlom zaobchádzaní zo strany štátnych orgánov, ktoré mali aj diskriminačný kontext. Súd konštatoval porušenie článku 3 Dohovoru, pričom poukázal na nedostatky v dôkladnosti vyšetrovania, najmä v tom, že vnútroštátne

[39] Rozsudok ESĽP vo veci J. S. proti Slovensku, č. 28364/15, z 7. júla 2020, body 72 – 78.

[40] Rozsudok ESĽP vo veci B. B. proti Slovenskej republike, č. 48587/12, z 25. novembra 2021, bod 77 a nasl.

[41] Rozsudok ESĽP vo veci Kuruová a Horváthová proti Slovenskej republike, č. 21654/20.

orgány nevenovali dostatočnú pozornosť všetkým relevantným dôkazom a nepostupovali s náležitou starostlivosťou pri objasňovaní skutkového stavu. [42]
Vo veci **Lakatošová a Lakatoš** proti Slovenskej republike Európsky súd pre ľudské práva konštatoval porušenie článku 14 v spojení s článkom 2 Dohovoru, pričom išlo o prípad násilného incidentu s možným rasovým motívom. Súd zdôraznil, že štát je povinný v takýchto prípadoch aktívne skúmať, či konanie nebolo motivované predsudkami alebo nenávisťou na základe etnického pôvodu, a prijať všetky primerané opatrenia na objasnenie tejto otázky. [43]
Z uvedenej judikatúry vyplýva, že v prípadoch proti Slovenskej republike Európsky súd pre ľudské práva opakovane identifikuje nedostatky najmä v oblasti dôkladnosti a promptnosti vyšetrovania, ako aj v nedostatočnom zohľadnení diskriminačných motívov. Osobitne výrazným problémom je práve absencia dôsledného skúmania rasového alebo etnického aspektu konania, ktorý môže zásadne ovplyvniť právne posúdenie veci. Tieto nedostatky poukazujú na potrebu dôslednejšieho uplatňovania štandardov účinného vyšetrovania v praxi a ich systematickej implementácie do reálnej činnosti orgánov verejnej moci.

Záver

Z analýzy judikatúry ESĽP vyplýva, že účinné vyšetrovanie musí spĺňať viaceré kumulatívne požiadavky, predovšetkým nezávislosť, dôkladnosť, promptnosť a existenciu primeranej miery verejnej kontroly vrátane participácie dotknutých osôb. Tieto atribúty tvoria vzájomne prepojený systém kritérií, prostredníctvom ktorých sa posudzuje, či štát splnil svoj pozitívny záväzok. Zároveň platí, že ide o tzv. povinnosť prostriedkov, nie výsledku, čo znamená, že štát nie je garantom konkrétneho výsledku trestného konania, ale je povinný zabezpečiť jeho riadny a efektívny priebeh.
Rozhodovacia činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky potvrdzuje, že uvedené štandardy sú postupne reflektované aj na vnútroštátnej úrovni. Ústavný súd preberá základné východiská judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a aplikuje ich na konkrétne prípady, najmä v oblasti domáceho a sexuálneho násilia. Zároveň zdôrazňuje procesnú povahu práva na účinné vyšetrovanie a jeho význam pre zachovanie dôvery verejnosti v právny štát.
Na druhej strane, judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva vo veciach proti Slovenskej republike poukazuje na pretrvávajúce nedostatky v aplikačnej praxi. Ide predovšetkým o nedostatočnú dôkladnosť a promptnosť vyšetrovania, ako aj o

[42] Rozsudok ESĽP vo veci Koky a ostatní proti Slovenskej republike, č. 13624/03, z 12. júna 2012, bod 214 a nasl.
[43] Rozsudok ESĽP vo veci Lakatoš a Lakatošová proti Slovenskej republike, č. 655/16, z 11. decembra 2018, bod 72.

zlyhania pri identifikácii a skúmaní diskriminačných motívov. Tieto nedostatky oslabujú schopnosť vyšetrovania splniť svoj účel a zároveň negatívne vplývajú na dôveru jednotlivcov v účinnosť právnej ochrany.

Z uvedeného možno vyvodiť, že hoci normatívny a judikatórny rámec práva na účinné vyšetrovanie je v podmienkach Slovenskej republiky dostatočne rozvinutý, jeho dôsledná implementácia v aplikačnej praxi naďalej predstavuje výzvu. Posilnenie efektivity vyšetrovania si preto vyžaduje nielen rešpektovanie medzinárodných štandardov, ale aj ich dôsledné premietnutie do reálnej a praktickej činnosti orgánov verejnej moci.

Predkladaný príspevok zároveň otvára priestor pre ďalší výskum, najmä vo vzťahu k podrobnej komparácii s judikatúrou Ústavného súdu Českej republiky, ako aj k hlbšej analýze aplikačných problémov pri konkrétnych typoch trestnej činnosti. Takýto výskum môže prispieť k lepšiemu pochopeniu limitov a možností uplatňovania práva na účinné vyšetrovanie v podmienkach moderného právneho štátu. Práve kvalita a účinnosť vyšetrovania totiž v konečnom dôsledku predstavuje jeden z najpresvedčivejších indikátorov toho, či právny štát funguje nielen formálne, ale aj materiálne.

Zoznam použitej literatúry

1. BELEŠ, A., SANDTNEROVÁ, V. Právo na účinné vyšetrovanie a povinnosť účinne vyšetrovať – rozhodovacia prax. In: *Efektívnosť prípravného konania – jej skúmanie, výzvy a perspektívy*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, s. 8
2. ČENTÉŠ, J., BELEŠ, A. *Európske aspekty práva na účinné vyšetrovanie v súvislosti s porušeniami zákazu mučenia a práva na život*. In: *Policajná teória a prax*, roč. 30, 2022, č. 1, s. 3
3. DRGONEC, J. *Povinnosti štátnych orgánov pri tvorbe práva v právnom štáte. In*: Časopis pre právnu vedu a prax, roč. 6, 1998, č. 2, s. 231.
4. COUNCIL OF EUROPE: *European Court of Human Rights. Guide on Article 2 of the European Convention on Human Rights – Right to life.* Strasbourg: ECtHR, 2025, bod 11, s. 8. Dostupné online: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_2_eng (cit. dňa 6. 3. 2026).
5. COUNCIL OF EUROPE: Positive obligations under the European Convention on Human Rights, Strasbourg, 2007, s. 16. Dostupné online: https://rm.coe.int/168007ff4d (cit. dňa 6. 3. 2026).
6. PIROŠÍKOVÁ, M. *Najzraniteľnejší poškodení z hľadiska judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva*, Justičná Akadémia SR.
7. rozsudok ESĽP vo veci Anguelova proti Bulharsku, č. 38361/97, z 13. júna 2002

8. rozsudok ESĽP vo veci Assenov a iní proti Bulharsku, č. 24760/94, z 28. októbra 1998.
9. rozsudok ESĽP vo veci B. B. proti Slovenskej republike, č. 48587/12, z 25. novembra 2021
10. rozsudok ESĽP vo veci Bouyid proti Belgicku [GC], č. 23380/09, z 28. septembra 2015
11. rozsudok ESĽP vo veci Edwards proti Spojenému kráľovstvu, č. 13071/87, z 16. decembra 1992
12. rozsudok ESĽP vo veci El-Masri proti Macedónsku [GC], č. 39630/09, z 13. decembra 2012,
13. rozsudok ESĽP vo veci Hajduová proti Slovensku, č. 2660/03, z 30. novembra 2010
14. rozsudok ESĽP vo veci Hugh Jordan proti Spojenému kráľovstvu, č. 24746/94, z 4. mája 2001
15. rozsudok ESĽP vo veci J. S. proti Slovenskej republike, č. 35767/23, z 22. januára 2026.
16. rozsudok ESĽP vo veci Kaya proti Turecku, č. 22729/93, z 19. februára 1998
17. rozsudok ESĽP vo veci Kelly a iní proti Spojenému kráľovstvu, č. 30054/96, z 4. mája 2001
18. rozsudok ESĽP vo veci Koky a ostatní proti Slovenskej republike, č. 13624/03, z 12. júna 2012
19. rozsudok ESĽP vo veci Kuruová a Horváthová proti Slovenskej republike, č. 21654/20, z 30. marca 2023.
20. rozsudok ESĽP vo veci Lakatoš a Lakatošová proti Slovenskej republike, č. 655/16, z 11. decembra 2018
21. rozsudok ESĽP vo veci M.C. proti Bulharsku, č. 39272/98, z 4. decembra 2003.
22. rozsudok ESĽP vo veci Matthews proti Spojenému kráľovstvu [GC], č. 24833/94, z 18. februára 1999
23. rozsudok ESĽP vo veci McCann a ostatní proti Spojenému kráľovstvu, č. 18984/91, z 27. septembra 1995.
24. rozsudok ESĽP vo veci McKerr proti Spojenému kráľovstvu, č. 28883/95, z 4. mája 2001
25. rozsudok ESĽP vo veci Mocanu a iní proti Rumunsku [GC], č. 10865/09, 45886/07, 32431/08, z 17. septembra 2014
26. rozsudok ESĽP vo veci Nachova a iní proti Bulharsku [GC], č. 43577/98 a 43579/98, z 6. júla 2005.
27. rozsudok ESĽP vo veci Paul a Audrey Edwards proti Spojenému kráľovstvu, č. 46477/99, z 14. marca 2002
28. rozsudok ESĽP vo veci Ramsahai a iní proti Holandsku [GC], č. 52391/99, z 15. mája 2007

29. rozsudok ESĽP vo veci Siliadin proti Francúzsku, č. 73316/01, z 26. júla 2005.
30. rozsudok ESĽP vo veci Soering proti Spojenému kráľovstvu, č. 14038/88, z 7. júla 1989.
31. rozsudok ESĽP vo veci Volodina proti Rusku, č. 41261/17, z 9. júla 2019
32. Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 182/2017, z 15. marca 2017
33. nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 431/2019, z 26. mája 2020
34. nález Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 9/2021, z 7. júna 2021
35. uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 319/2025-19, z 23. júna 2025
36. nález Ústavného súdu ČR sp. zn. II. ÚS 3436/14, z 19. januára 2016.
37. nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I. ÚS 1042/15, z 24. mája 2016.
38. nález Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 2012/18, z 3. septembra 2019.
39. nález Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 1412/20, z 6. októbra 2020.

Kontaktné údaje

JUDr. Sára Zsemlyová
sara.zsemlyova@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminalistiky a kriminológie

(NE)PRÍPUSTNOSŤ ČÍTANIA ZÁPISNICE O VÝSLUCHU SVEDKA NA HLAVNOM POJEDNÁVANÍ

(IN)ADMISSIBILITY OF READING THE RECORD OF A WITNESS EXAMINATION AT THE MAIN HEARING

Agáta Bajčíková[1]

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá otázkou (ne)prípustnosti čítania zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania na hlavnom pojednávaní v kontexte práva na spravodlivý súdny proces. Prostredníctvom analýzy § 263 Trestného poriadku a relevantnej judikatúry ESĽP poukazuje na limity uvedeného inštitútu z hľadiska zachovania zásady kontradiktórnosti, pričom identifikuje aplikačné riziká spojené s nedostatočným posudzovaním dôvodov neprítomnosti svedka na hlavnom pojednávaní. V tejto súvislosti zdôrazňuje potrebu materiálneho zabezpečenia procesných práv obvinených a dôsledného uplatňovania štandardov vyplývajúcich z judikatúry ESĽP.

Kľúčové slová: kontradiktórnosť, výsluch svedka, čítanie zápisnice, prípravné konanie, právo na obhajobu, judikatúra ESĽP, Al-Khawaja test

Abstract: The paper addresses the issue of the (in)admissibility of reading the record of a witness examination from the pre-trial stage at the main hearing in the context of the right to a fair trial. Through an analysis of Section 263 of the Criminal Procedure Code and the relevant case law of the European Court of Human Rights, it highlights the limits of this procedural mechanism from the perspective of maintaining the principle of adversarial proceedings, while identifying practical risks associated with the insufficient assessment of the reasons for a witness's absence at the main hearing. In this context, the paper emphasises the need for a substantive, rather than merely formal, protection of the procedural rights of the accused, as well as the consistent application of standards derived from the case law of the ECtHR.

Key words: adversarial proceedings; witness examination; reading of records; pre-trial stage; right to defence; ECtHR case law; Al-Khawaja test

[1] Katedra Trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Úvod

Inštitút čítania zápisnice o výsluchu svedka z prípravného konania na hlavnom pojednávaní predstavuje výnimku zo zásady bezprostrednosti. Uvedená zásada vychádza z požiadavky, aby súd rozhodoval na základe dôkazov vykonaných priamo pred ním, pričom osobný výsluch svedka umožňuje nielen hodnotenie obsahu jeho výpovede, ale aj vnímanie jeho správania, spontánnosti a vierohodnosti. Ak je preto na hlavnom pojednávaní namiesto osobného výsluchu svedka prečítaná zápisnica z jeho výsluchu v prípravnom konaní, ide o postup, ktorý sa od tejto zásady odchyľuje a môže byť použitý len za splnenia zákonom stanovených podmienok.[2]

Právna úprava de lege lata

Súčasná právna úprava čítania zápisnice o výpovedi svedka z prípravného konania na hlavnom pojednávaní je zakotvená v § 263 Zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok (ďalej len „Trestný poriadok"). Trestný poriadok umožňuje, aby namiesto osobného výsluchu svedka bola prečítaná zápisnica o jeho výpovedi alebo jej podstatná časť, ak s tým súhlasí prokurátor a obžalovaný a súd nepovažuje osobný výsluch za potrebný. Súhlas obžalovaného sa však nevyžaduje v prípadoch, keď sa výslovne vzdá účasti na hlavnom pojednávaní, požiada o jeho vykonanie v neprítomnosti, bez ospravedlnenia sa nedostaví alebo sa vzdiali z pojednávacej siene, prípadne ak nenavrhne osobný výsluch svedka napriek tomu, že bol na túto možnosť riadne upozornený. V takýchto situáciách postačuje súhlas prokurátora, pričom obžalovaný musí byť o týchto následkoch vopred poučený.
Zápisnicu o výpovedi možno prečítať aj bez splnenia uvedených podmienok, ak ide o situácie, keď osobný výsluch svedka nie je objektívne možný. Ide najmä o prípady, keď taká osoba zomrela alebo sa stala nezvestnou, pre dlhodobý pobyt v cudzine alebo na neznámom mieste nedosiahnuteľnou, alebo ochorela na chorobu, ktorá natrvalo alebo na dlhší čas znemožňuje jej výsluch alebo ak sa taká osoba ani na opätovné predvolanie súdu k výsluchu bez dôvodného ospravedlnenia nedostaví a jej predvedenie bolo neúspešné; ak ide o výpoveď svedka, u ktorého bol v čase jeho výpovede v prípravnom konaní, ktorá sa má prečítať, dôvodný predpoklad, že na hlavnom pojednávaní ho nebude možné vypočuť, možno jeho výpoveď prečítať len vtedy, ak bol o úkone riadne upovedomený obvinený, a ak má obhajcu, jeho obhajca. Okrem toho možno zápisnicu prečítať aj v prípade neodkladného alebo neopakovateľného úkonu, ako aj v situácii, keď svedok na hlavnom pojednávaní bez oprávnenia odmietne vypovedať. Osobitná úprava sa vzťahuje aj na prípady, keď svedok využije svoje právo odoprieť výpoveď; vtedy možno jeho predchádzajúcu

[2] ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol.: Trestný poriadok II,. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 448.

výpoveď prečítať len za predpokladu, že bol o tomto práve riadne poučený a výslovne uviedol, že ho nevyužíva.
V judikatúre Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP") opakovane zdôrazňuje, že k pochybeniam dochádza najmä v situáciách, keď orgány činné v trestnom konaní nedostatočne zohľadnia možnú nedostupnosť svedka na hlavnom pojednávaní.[3] Ak je už v štádiu prípravného konania zrejmé, že svedka nebude možné vypočuť na hlavnom pojednávaní, napríklad z dôvodu jeho dlhodobého pobytu v zahraničí alebo neznámeho miesta pobytu, je potrebné umožniť obvinenému jeho výsluch a konfrontáciu.
V praxi ide napríklad o situácie, keď svedok odchádza do zahraničia a možno predpokladať, že sa na hlavné pojednávanie nedostaví. ESĽP však poukazuje aj na ďalšie prípady, ako je zdravotný stav svedka, obdobie krátko po pôrode alebo značná vzdialenosť, pričom v takýchto situáciách je vhodné využiť dostupné technické prostriedky, napríklad videokonferenčné zariadenie. V prípade Khachapuridze a Khachidze v. Gruzínsko zo dňa 29.8.2024 ESĽP vyslovil, že pobyt svedkov v zahraničí, veľká vzdialenosť (400km+) a ani skutočnosť, že svedkyňa nedávno porodila, nezakladajú prekážku na vypočutie týchto svedkov pred súdom.
Z uvedeného vyplýva, že orgány činné v trestnom konaní by mali už v prípravnom konaní posúdiť reálnu dostupnosť svedka pre hlavné pojednávanie a v prípade pochybností zabezpečiť, aby boli procesné práva obvineného, najmä právo na konfrontáciu svedka, efektívne uplatnené.

Akú úlohu tu zohráva kontradiktórnosť?

Hoci sa zásada kontradiktórnosti v trestnom konaní spravidla spája najmä s hlavným pojednávaním, jej význam nemožno úplne vylúčiť ani v štádiu prípravného konania.[4] V určitých procesných situáciách sa totiž uplatňuje už v tejto fáze, predovšetkým tam, kde dochádza k zásahom do základných práv obvineného. Typickým príkladom je rozhodovanie o zákonnosti pozbavenia osobnej slobody, pri ktorom čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor") vyžaduje, aby mali obe procesné strany možnosť byť vypočuté pred súdom. Do tohto rámca možno zaradiť aj doručovanie rozhodnutí obvinenému orgánmi činnými v

[3] Rozhodnutie ESĽP Vermeulen proti Belgicku, bod. 33., Rozhodnutie ESĽP Křčmár proti Českej republike, bod. 42.
[4] K tejto problematike bližšie pozri: REMETA, R.: Úvahy o zvýšení efektívnosti prípravného konania. In: ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L. et al. (eds.). Efektívnosť prípravného konania - súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022. s. 103-123.

trestnom konaní, ktoré vytvára podmienky na jeho procesnú obranu v zásadných otázkach, akými sú napríklad uznesenie o vznesení obvinenia či podanie obžaloby.[5]
Zásada kontradiktórnosti patrí medzi základné záruky spravodlivého procesu podľa čl. 6 Dohovoru a dlhodobo ju rozvíja aj judikatúra ESĽP, ktorá kontradiktórnosť definuje ako zásadu, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby mal obvinený reálnu možnosť oboznámiť sa s dôkazmi a tvrdeniami použitými proti nemu, vyjadriť sa k nim a účinne sa podieľať na dokazovaní.[6] Kontradiktórnosť konania sa v zmysle judikatúry teda neobmedzuje len na vyjadrenie sa k vykonaným dôkazom; integrálnou súčasťou tohto princípu je aj právo procesne reagovať na všetky ostatné okolnosti dôležité pre rozhodnutie vo veci.[7]
Kontradiktórnosť je oslabená najmä vtedy, ak obhajoba nemala možnosť vypočuť svedka už v prípravnom konaní, pričom následne na hlavnom pojednávaní sa jeho výpoveď len prečíta. V tomto kontexte ESĽP aplikoval tzv. test Al-Khawaja[8]. Tento test spočíva v troch krokoch:

1. či existoval dobrý dôvod na neúčasť svedka pred súdom;
2. či dôkaz poskytnutý týmto svedkom bol jediným alebo rozhodujúcim základom pre odsúdenie alebo mal významnú váhu;
3. a či existovali dostatočné vyvažujúce faktory, ktoré kompenzovali nevýhodu obhajoby vo vzťahu k tomuto dôkazu.

Problematikou práva na výsluch svedka sa vo svojej rozhodovacej činnosti zaoberal aj Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd SR"), a to napríklad v Náleze sp. zn. III. ÚS 2/2012. V danom prípade súd konštatoval porušenie práva na spravodlivý proces, konkrétne zásady rovnosti zbraní a práva na kontradiktórnosť.
K porušeniu došlo tým, že súd vykonal výsluch svedkov obžaloby a zároveň prečítal ich predchádzajúce výpovede bez toho, aby obhajobe umožnil klásť týmto svedkom otázky. Následne navyše odmietol výsluch svedkov obhajoby s odôvodnením ich nadbytočnosti. Takýto postup viedol k nerovnováhe medzi stranami konania a k zásadnému obmedzeniu obhajoby pri spochybňovaní dôkazov.
Ústavný súd SR v tejto súvislosti zdôraznil, že právo na výsluch svedka zahŕňa jednak možnosť byť prítomný pri jeho výsluchu a aktívne sa na ňom podieľať, ale aj právo navrhovať dôkazy, ktoré majú zabezpečiť spravodlivé posúdenie veci. Zároveň však

[5] LACIAK, O., VASILIK, L.: Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces? Dostupné online: https://info.sak.sk/bulletin/kontradiktornost-v-trestnom-konani-usa-ako-inspiracia-pre-slovensky-trestny-proces/. Navštívené dňa: 1.4.2026.
[6] Bližšie pozri: Rozhodnutie ESĽP Saidi v. Francúzsko, Snijders v. Holandsko, Vermeulen v. Belgicko
[7] MIKLÓSSYOVÁ, L.: Právna úprava prvkov kontradiktórnosti v štádiu prípravného konania podľa právneho systému common law s dôrazom na USA. Právny obzor, 106, 2023, č. 3, s.238 – 250. https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2023.3.05. s. 238-239.
[8] Rozhodnutie ESĽP Al Khajawa a Tahery v. Anglicko

poukázal na to, že tieto práva nemajú absolútny charakter, pričom ich obmedzenie musí byť vždy odôvodnené a nesmie narušiť celkovú spravodlivosť konania.[9]

Rozhodovacia činnosť ESĽP

Aykaç v. Turecko[10]

V rozhodnutí Aykaç v. Turecko sa ESĽP zaoberal otázkou použitia výpovedí svedkov získaných prostredníctvom dožiadania, teda bez ich osobnej účasti na hlavnom pojednávaní. V danom prípade boli viacerí svedkovia vypočutí pred súdmi príslušnými podľa miesta ich bydliska, pričom ich výpovede boli následne v písomnej forme zaslané prvostupňovému súdu a na hlavnom pojednávaní prečítané. Obvinený ani jeho obhajca nemali možnosť byť pri týchto výsluchoch prítomní ani klásť svedkom otázky.

Prvostupňový súd následne založil odsudzujúci rozsudok, ktorým bol sťažovateľ odsúdený na doživotie, okrem iného práve na týchto výpovediach neprítomných svedkov. Tie mali pritom zásadný význam pre posúdenie skutku, keďže sťažovateľ síce priznal členstvo v organizácii „Strana kurdských pracujúcich", avšak popieral svoju účasť na konkrétnych ozbrojených útokoch, ktoré tvorili podstatný znak trestného činu, za ktorý bol odsúdený. Práve výpovede týchto svedkov boli kľúčové pre preukázanie jeho účasti na týchto skutkoch.

ESĽP zdôraznil, že samotné použitie dožiadaní nemôže automaticky odôvodniť absenciu svedkov na hlavnom pojednávaní. Vnútroštátne orgány sú povinné skúmať, či existujú dostatočné dôvody pre ich neprítomnosť a zároveň vynaložiť primerané úsilie na zabezpečenie ich osobnej účasti. V predmetnej veci však takéto posúdenie absentovalo a súdy nepreukázali, že by sa pokúsili zabezpečiť výsluch svedkov priamo pred súdom, ktorý rozhodoval v prvom stupni.

Súd zároveň kriticky hodnotil aj prístup prvostupňového súdu k dôkazom, keď tento bez priameho kontaktu so svedkami posudzoval ich dôveryhodnosť len na základe písomných výpovedí, pričom im prikladal významnú váhu pri rozhodovaní o vine. Takýto postup podľa ESĽP neposkytuje dostatočné procesné záruky na vyváženie absencie možnosti krížového výsluchu.

Za týchto okolností ESĽP dospel k záveru, že použitie výpovedí neprítomných svedkov, ktorí neboli vypočutí na hlavnom pojednávaní bez existencie pádnych dôvodov ich neprítomnosti a bez zabezpečenia primeraných kompenzačných záruk, viedlo k zásadnému narušeniu spravodlivosti konania ako celku.

---

[9] Bližšie pozri aj: KIKO, M.: Komparatívny pohľad na kontradiktórnosť a rýchlosť hlavného pojednávania v Spojených štátov amerických a Slovenskej republike. In: Policajná teória a prax č. 2/2024. s. 6

[10] Rozhodnutie ESĽP Aykaç v. Turecko zo dňa 9.12.2025

Snijders v. Holandsko[11]

V rozhodnutí *Snijders v. Holandsko* sa ESĽP zaoberal otázkou použitia výpovedí svedkov, pri ktorých je obhajoba obmedzená v možnosti ich kontradiktórne preveriť, a to najmä v kontexte anonymných svedkov. Súd pritom nadviazal na svoju predchádzajúcu judikatúru týkajúcu sa neprítomných svedkov a zdôraznil, že z pohľadu práva na spravodlivý proces nejde o zásadne odlišné situácie. V oboch prípadoch totiž dochádza k oslabeniu postavenia obžalovaného, keďže nemá plnohodnotnú možnosť preveriť dôveryhodnosť svedka, spochybniť jeho výpoveď a testovať spoľahlivosť dôkazov, na ktorých je obžaloba založená.

ESĽP v tejto súvislosti konštatoval, že pri posudzovaní prípustnosti takýchto dôkazov uplatňuje obdobný metodologický prístup, avšak zároveň upozornil, že miera zásahu do práv obhajoby sa môže líšiť. Kým pri neprítomných svedkoch je ich identita obhajobe spravidla známa, pri anonymných svedkoch je zásah intenzívnejší, keďže obhajoba nemá prístup k základným informáciám o osobe svedka, jeho pozadí či možnej motivácie vypovedať.[12]

Práve v prípade úplne anonymných svedkov ESĽP zdôraznil, že obhajoba čelí výrazným obmedzeniam, keďže nemôže poukázať na okolnosti spochybňujúce vierohodnosť výpovede ani odhaliť prípadné dôvody, pre ktoré by svedok mohol vypovedať nepravdivo. Takéto obmedzenie významne oslabuje kontradiktórny charakter konania. Ak navyše anonymný svedok nie je vypočutý priamo pred súdom a jeho výpoveď je použitá ako dôkaz, dochádza k ďalšiemu prehĺbeniu procesnej nevýhody obhajoby.

Za týchto okolností ESĽP zdôraznil potrebu osobitne prísneho posudzovania existencie vyvažujúcich procesných záruk. Len ich dostatočná prítomnosť môže zabezpečiť, aby aj napriek takýmto obmedzeniam zostala zachovaná spravodlivosť trestného konania ako celku.

Al Alo v. Slovensko[13]

V rozhodnutí *Al Alo v. Slovensko* sa ESĽP zaoberal dodržaním zásady kontradiktórnosti a práva obvineného na výsluch svedkov, a to najmä v kontexte prípravného konania a otázky implicitného vzdania sa procesných práv. ESĽP zdôraznil, že vzdanie sa práv garantovaných Dohovorom, aj keď môže byť implicitné,

[11] Rozhodnutie ESĽP Snijders v. Holandsko zo dňa 6.2.2024

[12] K motivácií svedkov vypovedať primerane porovnaj: FOTOPULOSOVÁ, L.: (Ne)dôveryhodnosť výpovede tzv. Kajúcnikov v trestnom konaní a Úskalia inštitútu spolupracujúceho obvineného. s. 49-50. In: Študentská vedecká odborná činnosť 2021 : Zborník príspevkov z konferencie ŠVOČ za akademický rok 2020/21 organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou dňa 04. júna 2021 / zostavovatelia: Ján Škrobák, Zuzana Kraváriková, Viktória Jančárová – 1. vyd. – Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021. s. 49-50.

[13] Rozhodnutie ESĽP Al Alo v. Slovensko zo dňa 10.2.2022.

musí byť vždy založené na slobodnom a informovanom rozhodnutí, pričom dotknutá osoba musí byť schopná rozumne predvídať dôsledky svojho konania.
V posudzovanom prípade nebol sťažovateľ ani jeho obhajca prítomný pri výsluchoch dvoch kľúčových svedkov v prípravnom konaní, ktorých výpovede sa následne stali rozhodujúcim dôkazom pre jeho odsúdenie. Títo svedkovia po vypovedaní opustili územie Slovenskej republiky a vnútroštátne súdy ich považovali za nedosiahnuteľných, pričom odmietli zabezpečiť ich výsluch na hlavnom pojednávaní. ESĽP kriticky zhodnotil postup vnútroštátnych orgánov, ktoré nepreverili dostupnosť svedkov napriek tomu, že sťažovateľ poskytol konkrétne informácie o ich pobyte v zahraničí. Zároveň poukázal na neprimerané prenesenie dôkazného bremena na obhajobu - podľa krajského súdu boli svedkovia C a D z krajiny vyhostení a za týchto okolností bolo na obhajobe, aby preukázala, že majú oprávnenie vstúpiť na územie Slovenska. Pretože tak obhajoba neurobila, boli označení za nedosiahnuteľných.
Pri aplikácii trojstupňového testu Al Khajawa ESĽP najskôr konštatoval, že neexistovali dostatočné dôvody na neprítomnosť svedkov na hlavnom pojednávaní, keďže vnútroštátne súdy ich nedostupnosť nepreukázali na základe konkrétnych okolností prípadu. Následne zdôraznil, že výpovede týchto svedkov mali rozhodujúcu dôkaznú váhu, keďže boli kľúčové pre uznanie viny sťažovateľa. Napokon posudzoval existenciu vyvažujúcich procesných záruk, pričom dospel k záveru, že takéto záruky neboli dostatočné. Hoci bol sťažovateľ formálne informovaný o možnosti zúčastniť sa výsluchov v prípravnom konaní a sám sa rozhodol výsluchov nezúčastniť, poskytnuté poučenia mali len všeobecný charakter a neumožňovali mu reálne pochopiť dôsledky jeho neúčasti.
Za týchto okolností ESĽP dospel k záveru, že sťažovateľ bol zbavený možnosti efektívne vypočuť alebo dať vypočuť svedkov proti nemu bez existencie relevantných dôvodov a bez primeraných kompenzačných záruk. Takéto obmedzenie kontradiktórnosti nebolo vyvážené spôsobom, ktorý by zachoval spravodlivosť konania ako celku, a preto došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

Sumarizácia problematických aspektov vyplývajúcich z rozhodovacej činnosti ESĽP

Z analyzovanej rozhodovacej činnosti ESĽP možno identifikovať viacero opakujúcich sa východísk, ktoré majú zásadný význam pre posudzovanie prípustnosti čítania zápisnice o výsluchu svedka na hlavnom pojednávaní. Tieto východiská sa koncentrujú predovšetkým okolo požiadavky zachovania kontradiktórnosti konania a primeranej ochrany práva obvineného na výsluch svedkov podľa čl. 6 ods. 3 písm. d) Dohovoru.
Judikatúra ESĽP pritom naznačuje, že problematické situácie nevznikajú samotnou existenciou procesných mechanizmov umožňujúcich čítanie zápisníc, ale skôr

spôsobom ich aplikácie v konkrétnych prípadoch. V tomto smere možno pozorovať, že vnútroštátne súdy nie vždy explicitne a dôsledne aplikujú trojstupňový test formulovaný v rozhodnutí Al-Khawaja a Tahery, resp. jeho následne rozvíjanú judikatórnu podobu. Absencia takejto metodologickej štruktúry sa môže prejaviť najmä tým, že súdy sa dostatočne nezaoberajú otázkou existencie relevantného dôvodu neprítomnosti svedka, nehodnotia presvedčivo váhu jeho výpovede v rámci dokazovania alebo nevenujú primeranú pozornosť existencii vyvažujúcich procesných záruk.

Zároveň sa v rozhodovacej činnosti ESĽP opakovane objavuje dôraz na fázu prípravného konania, ktorá má z pohľadu zachovania spravodlivosti konania zásadný význam. Práve v tejto fáze totiž vzniká priestor na zabezpečenie kontradiktórnosti v situáciách, keď je možné predvídať, že svedok nebude dostupný na hlavnom pojednávaní. V tejto súvislosti možno konštatovať, že jedným z identifikovaných problémov je nedostatočný dôraz orgánov činných v trestnom konaní na riadne a individualizované poučenie obvineného o povahe a dôsledkoch nezúčastnenia sa výsluchu svedka, ktorý nebude osobne prítomný na hlavnom pojednávaní.

Hoci formálne poučenie obvineného o jeho procesných právach býva spravidla zabezpečené, judikatúra ESĽP naznačuje, že samotná existencia poučenia nemusí byť postačujúca. Kľúčovým aspektom je totiž jeho obsahová kvalita a schopnosť zabezpečiť, aby obvinený reálne porozumel dôsledkom svojej neúčasti na výsluchu svedka, najmä ak ide o svedka, ktorého výpoveď môže nadobudnúť významný alebo dokonca rozhodujúci charakter pre posúdenie viny.

Odporúčania pre aplikačnú prax

Na základe identifikovaných problematických aspektov možno formulovať niekoľko odporúčaní, ktorých cieľom je prispieť k zosúladeniu vnútroštátnej aplikačnej praxe s požiadavkami vyplývajúcimi z judikatúry ESĽP.

V prvom rade sa javí ako potrebné dôsledne zohľadňovať kontradiktórny charakter výsluchu svedka už v prípravnom konaní, najmä ak existujú okolnosti nasvedčujúce tomu, že jeho výsluch nebude možné zopakovať na hlavnom pojednávaní. V takýchto prípadoch by orgány činné v trestnom konaní mali usilovať o zabezpečenie účasti obhajoby na výsluchu, a to aj prostredníctvom vhodných technických prostriedkov, ktoré umožňujú klásť otázky svedkovi nepriamo - ide napríklad o možnosť využitia videokonferenčného zariadenia.

V prípadoch obzvlášť zraniteľných obetí je takisto potrebné zabezpečiť kontradiktórnosť, avšak súčasne je nevyhnutné zohľadniť ochranu pred sekundárnou viktimizáciou a súčasne právo obvineného na výsluch svedka. Je zrejmé, že výsluch obzvlášť zraniteľnej obete by mal byť realizovaný ideálne len raz, a preto by sa malo obvinenému umožniť byť prítomný prostredníctvom svojho obhajcu, a pokiaľ

obhajcu nemá, tak aspoň nepriamo „cez stenu", pričom by mohol výsluch pozorovať a sprostredkovane klásť otázky napríklad prostredníctvom orgánu činného v trestnom konaní.
Napokon, v prípadoch, keď bol pôvodný výsluch vykonaný bez účasti obhajoby a výpoveď svedka nadobúda postavenie jediného alebo rozhodujúceho dôkazu, by vnútroštátne súdy mali obzvlášť citlivo zvažovať potrebu zopakovania výsluchu na hlavnom pojednávaní. Takýto postup môže predstavovať významný nástroj na zachovanie rovnováhy medzi efektivitou konania a ochranou základných práv obvineného.

Záver

Inštitút čítania zápisnice o výsluchu svedka na hlavnom pojednávaní nemožno vnímať len ako procesnú výnimku zo zásady bezprostrednosti, ale predovšetkým ako zásah do kontradiktórnej povahy trestného konania, ktorého prípustnosť je podmienená prísnym dodržaním zákonných garancií spravodlivého súdneho procesu.
Rozhodovacia činnosť ESĽP zároveň naznačuje, že k porušeniam práva na spravodlivý proces nedochádza spravidla v dôsledku samotnej právnej úpravy, ale skôr v dôsledku jej formalistickej alebo neúplnej aplikácie. Kľúčovým problémom nie je existencia možnosti čítania zápisnice, ale absencia dôsledného posúdenia podmienok, za ktorých sa tak deje. Pokiaľ súdy neaplikujú test vyplývajúci z judikatúry ESĽP, resp. ho aplikujú len implicitne bez riadneho odôvodnenia, dochádza k oslabeniu preskúmateľnosti ich rozhodnutí a k zvýšenému riziku narušenia rovnosti zbraní.
Z hľadiska systematiky trestného konania sa zároveň ukazuje, že rozhodujúci moment pre zachovanie kontradiktórnosti sa často presúva do štádia prípravného konania. Práve tu vzniká priestor na zabezpečenie účasti obhajoby na výsluchu svedka, ktorého dostupnosť pre hlavné pojednávanie je neistá. Ak však orgány činné v trestnom konaní tento moment nevyužijú, resp. ho podcenia, následné čítanie zápisnice na hlavnom pojednávaní len ťažko splní požiadavky spravodlivého procesu.
Za osobitne problematické možno považovať situácie, v ktorých sa formálne zabezpečené poučenie obvineného míňa svojmu účelu. Pokiaľ obvinený nemá reálnu možnosť porozumieť tomu, že jeho neúčasť na výsluchu môže viesť k použitiu svedeckej výpovede bez možnosti jej efektívneho spochybnenia, nemožno hovoriť o kvalifikovanom a už vôbec nie informovanom vzdaní sa procesného práva. Takéto „formálne" poučenie potom stráca svoju funkciu a nedokáže vyvážiť zásah do kontradiktórnosti.
Z uvedeného vyplýva, že čítanie zápisnice o výsluchu svedka môže byť z pohľadu Dohovoru akceptovateľné len vtedy, ak ide o výsledok procesne férového postupu, ktorý rešpektuje nielen zákonné podmienky, ale aj materiálny obsah práva na

obhajobu. V opačnom prípade sa tento inštitút mení z výnimočného nástroja na prostriedok, ktorý môže oslabiť základné záruky spravodlivého procesu.
Ak orgány činné v trestnom konaní nevyužijú možnosť zabezpečiť kontradiktórny výsluch svedka už v prípravnom konaní napriek tomu, že jeho nedostupnosť na hlavnom pojednávaní bola rozumne predvídateľná, nemožno následné čítanie zápisnice z prípravného konania na hlavnom pojednávaní považovať za postup súladný s čl. 6 Dohovoru.

Zoznam použitej literatúry

1. ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol.: Trestný poriadok II. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021.
2. FOTOPULOSOVÁ, L.: (Ne)dôveryhodnosť výpovede tzv. Kajúcnikov v trestnom konaní a Úskalia inštitútu spolupracujúceho obvineného. s. 49-50. In: Študentská vedecká odborná činnosť 2021 : Zborník príspevkov z konferencie ŠVOČ za akademický rok 2020/21 organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou dňa 04. júna 2021 / zostavovatelia: Ján Škrobák, Zuzana Kraváriková, Viktória Jančárová – 1. vyd. – Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2021.
3. KIKO, M.: Komparatívny pohľad na kontradiktórnosť a rýchlosť hlavného pojednávania v Spojených štátov amerických a Slovenskej republike. In: Policajná teória a prax č. 2/2024.
4. LACIAK, O., VASILIK, L.: Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces? Dostupné online: https://info.sak.sk/bulletin/kontradiktornost-v-trestnom-konani-usa-ako-inspiracia-pre-slovensky-trestny-proces/. Navštívené dňa: 1. 4. 2026.
5. MIKLÓSSYOVÁ, L.: Právna úprava prvkov kontradiktórnosti v štádiu prípravného konania podľa právneho systému common law s dôrazom na USA. Právny obzor, 106, 2023, č. 3, s.238 – 250. https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2023.3.05.
6. REMETA, R.: Úvahy o zvýšení efektívnosti prípravného konania. In: ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L. et al. (eds.). Efektívnosť prípravného konania – súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie Bratislavské právnické fórum 2022. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022.

Rozhodnutia

1. Rozhodnutie ESĽP Vermeulen proti Belgicku, bod 33.
2. Rozhodnutie ESĽP Kříčmár proti Českej republike, bod 42.
3. Rozhodnutie ESĽP Saidi v. Francúzsko.
4. Rozhodnutie ESĽP Vermeulen v. Belgicko.

5. Rozhodnutie ESĽP Al-Khawaja a Tahery v. Spojené kráľovstvo.
6. Rozhodnutie ESĽP Aykaç v. Turecko zo dňa 9. 12. 2025.
7. Rozhodnutie ESĽP Snijders v. Holandsko zo dňa 6. 2. 2024.
8. Rozhodnutie ESĽP Al Alo v. Slovensko zo dňa 10. 2. 2022.

Kontaktné údaje

JUDr. Agáta Bajčíková
agata.bajcikova@flaw.uniba.sk
Univerzity Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

IMPLEMENTÁCIA MODERNÝCH INOVÁCIÍ V OBLASTI DANÍ A ICH VPLYV NA TRESTNÉ KONANIE

IMPLEMENTATION OF MODERN INNOVATIONS IN THE FIELD OF TAXATION AND THEIR IMPACT ON CRIMINAL PROCEEDINGS

Filip Richter,[1] Michal Andrýsek[2]

Abstrakt: Predkladaný príspevok je zameraný na predstavenie vybraných východísk trestného konania a daňového konania, pričom vymedzuje základné rozdiely medzi týmito dvoma konaniami, a to najmä vo vzťahu k mechanizmu dokazovania v jednotlivých konaniach. Príspevok sa ďalej zaoberá modernými inováciami v oblasti DPH, a to elektronickou fakturáciou a digitálnym oznamovaním údajov v kontexte smernice ViDA, pričom vychádza z analýzy príslušných ustanovení zákona o DPH. Pozornosť je zameraná na význam týchto inštitútov z pohľadu transformácie kontrolnej činnosti orgánov finančnej správy a ich vplyv na trestné konanie. Poukazuje sa na limity súčasného modelu založeného na *ex post* vyhodnocovaní údajov, najmä na časový odstup medzi uskutočnením transakcie a jej kontrolou. Zavedenie predmetných nástrojov tento odstup eliminuje a umožňuje priebežné získavanie a spracovanie údajov takmer v reálnom čase. Konštatuje sa, že tieto zmeny môžu prispieť k efektívnejšiemu odhaľovaniu daňových trestných činov a zlepšeniu dokazovania, pričom ich reálny prínos je podmienený najmä ich efektívnou implementáciou v praxi.

Kľúčové slová: trestné konanie, dokazovanie, DPH, elektronická fakturácia, digitálne oznamovanie

Abstract: The present paper is focused on selected foundations of criminal proceedings and tax proceedings, outlining the key differences between these two types of proceedings, particularly with regard to the mechanism of evidence-taking. It further addresses modern innovations in the field of VAT, namely electronic invoicing and digital reporting, in the context of the ViDA Directive, based on an analysis of the relevant provisions of the VAT Act. The paper examines the significance of these instruments from the perspective of

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky.

[2] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky.

the transformation of tax authorities' control activities and their impact on criminal proceedings. It highlights the limitations of the current model based on *ex post* evaluation of data, in particular the time lag between the execution of a transaction and its subsequent control. The introduction of these instruments eliminates this time lag and enables the continuous collection and processing of data in near real time. It is concluded that these changes may contribute to more effective detection of tax-related criminal offences and to the improvement of evidence-taking, although their actual effectiveness is primarily dependent on their proper implementation in practice.

Key words: criminal proceedings, taking of evidence, VAT, electronic invoicing, digital reporting

Úvod

Hoci trestné konanie a daňové konanie predstavujú dva autonómne procesy, vzťah medzi nimi je dlhodobo diskutovaný, najmä z pohľadu rozdielov v ich účele, predmete, procesných pravidlách a dokazovaní. Tieto konania sa pritom do určitej miery ovplyvňujú pri dokazovaní daňovej kriminality. Uvedené nadobúda osobitný význam v kontexte prebiehajúcej digitalizácie v oblasti spoločného systému DPH. Moderné inovácie, ako elektronická fakturácia a digitálne oznamovanie údajov, zásadne menia spôsob získavania, spracovávania a vyhodnocovania údajov o zdaniteľných transakciách. Príspevok sa preto zameriava na vybrané východiská trestného a daňového konania a následne na dopady elektronickej fakturácie a digitálneho oznamovania údajov na výkon kontroly a trestné konanie.

Trestné konanie a daňové konanie – vybrané východiská

Trestným konaním sa podľa § 10 ods. 14 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok") rozumie konanie podľa Trestného poriadku. Trestné konanie možno definovať ako „*zákonom stanovený postup subjektov zainteresovaných na tomto konaní, ktorého cieľom je náležite zistiť, či bol spáchaný trestný čin, kto ho spáchal, určiť spravodlivý trest za jeho spáchanie a zabezpečiť jeho vykonanie*"[3]. Jednou zo základných zásad trestného konania je zásada zistenia skutkového stavu bez dôvodných povinností uvedená v § 2 ods. 10 Trestného poriadku, podľa ktorej „*orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie. Dôkazy obstarávajú z úradnej povinnosti. Právo*

[3] ČENTÉŠ, Jozef a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 24.

obstarávať dôkazy majú aj strany. Orgány činné v trestnom konaní s rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy tak, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie."

V trestnom konaní môže podľa § 119 ods. 3 Trestného poriadku slúžiť za dôkaz všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona (t. j. podľa Trestného poriadku) alebo podľa osobitného zákona. Týmto osobitným zákonom, ktorý upravuje dôkazné prostriedky, z ktorých môže byť získaný dôkaz v trestnom konaní, je napr. zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním), zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.[4]

Daňovým konaním sa podľa § 2 písm. c) zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov rozumie konanie, v ktorom sa rozhoduje o právach a povinnostiach daňových subjektov. V daňovom konaní je správca dane povinný riadne zistiť skutkový stav veci a preveriť skutkové tvrdenia uvádzané daňovým subjektom.[5] Podstatným rozdielom oproti trestnému konaniu je, že v daňovom konaní sa uplatňuje tzv. obrátené dôkazné bremeno. Obrátené dôkazné bremeno spočíva v tom, že dôkazné bremeno je na daňovom subjekte a jednotlivé skutočnosti podstatné pre určenie daňovej povinnosti (napr. či zdaniteľné plnenie deklarované faktúrou predloženou daňovým subjektom reálne prebehlo) musí preukazovať daňový subjekt, a ak ich nepreukáže, môže to viesť k nepriaznivým následkom pre daňový subjekt spočívajúcich v tom, že správca dane určí rozdielnu (vyššiu) sumu daňovej povinnosti (v dôsledku neuznania daňových výdavkov) či neuzná daňovým subjektom uplatňované odpočty pri DPH. V daňovom konaní teda v rámci dokazovania správca dane preukazuje len (ne)existenciu skutočností rozhodujúcich pre určenie výšky dane a daňový subjekt preukazuje pravdivosť údajov uvedených

[4] ČENTÉŠ, Jozef – KURILOVSKÁ, Lucia – ŠIMOVČEK, Ivan – BURDA, Eduard a kol.: Trestný poriadok I. Komentár. § 1 - 195. Bratislava: C. H. Beck, 2021. s. 746.

[5] RAKOVSKÝ, Peter: Daňový podvod a zneužitie práva v oblasti daní. Právne následky. Bratislava: C. H. Beck, 2021. s. 9.

v daňovom priznaní.[6] Výnimku však predstavuje aplikácia konceptu podvodu na DPH a zneužitia práva, kedy dôkazné bremeno znáša správca dane.[7, 8]

V trestnom konaní je predmet dokazovania ustanovený demonštratívnym výpočtom v § 119 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého treba dokazovať najmä, či sa stal skutok a či má znaky trestného činu, kto tento skutok spáchal a z akých pohnútok, závažnosť činu vrátane príčin a podmienok jeho spáchania, osobné pomery páchateľa v rozsahu potrebnom na určenie druhu a výmery trestu a uloženie ochranného opatrenia a iné rozhodnutia, následok a výšku škody spôsobenú trestným činom, výnosy z trestnej činnosti a prostriedky na jej spáchanie, ich umiestnenie, povahu, stav a cenu, majetkové pomery na účely odňatia výnosov z trestnej činnosti.

V trestnom konaní však orgány činné v trestnom konaní dokazujú vyššie uvedené, resp. všetky rozhodné skutkové okolnosti vrátane toho, či, akým spôsobom a v akej výške bola daň skrátená, neodvedená alebo nezaplatená, či daným konaním daňového subjektu boli naplnené (všetky) znaky skutkovej podstaty niektorého trestného činu daňového (napr. trestného činu skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona, neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona, daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona, nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona, marenia výkonu správy daní podľa § 278a Trestného zákona), trestného činu proti hospodárskej disciplíne (napr. trestného činu skresľovania údajov hospodárskej a obchodnej evidencie podľa § 259 Trestného zákona), prípadne iného trestného činu uvedeného v osobitnej časti Trestného zákona. V trestnom konaní teda neplatí tzv. obrátené dôkazné bremeno (ktoré sa uplatňuje v daňovom konaní), práve naopak, dokazovanie je výlučne úlohou orgánov činných v trestnom konaní.[9]

Už z úvodného (stručného, nakoľko komplexné obsiahnutie problematiky by svojim rozsahom značne prevyšovalo stanovený rozsah príspevku) vymedzenia niektorých základných východísk vyplýva, že predmet trestného konania a daňového konanie je rozdielny. Napriek tomu predmety týchto dvoch konaní (trestného konania a daňového konania) spolu úzko súvisia[10], resp. môžu súvisieť.

---

[6] ŠAMKO, Peter: Daňové podvodné konania a ich dokazovanie. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2015. s. 238-239.

[7] RICHTER, Filip: Podvod na dani z pridanej hodnoty verzus trestný čin daňového podvodu. In: *Bratislavské právnické fórum 2023 : aktuálne výzvy trestného práva* [online]. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2023, s. 327 [cit. 2026-04-05]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2023/BPF_2023_trestne_pravo.pdf

[8] Napríklad rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2025, sp. zn. 2Sfk/29/2024, ECLI:SK:NSSSR:2025:7022200359.1, bod 24.

[9] Tamtiež. s. 239.

[10] LICHNOVSKÝ, Ondrej – VUČKA, Jan – KŘÍSTEK, Lukáš: Trestní právo daňové. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2023. s. 63.

Trestné konanie, ktoré je vedené pre niektorý z daňových trestných činov upravených v treťom diele piatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona (napr. trestný čin skrátenia dane a poistného podľa § 276, trestný čin daňového podvodu podľa § 277a) sa navyše aj zvyčajne začína práve na základe trestného oznámenia od správcu dane, ktorého prílohou bývajú práve dokumenty zabezpečené v rámci daňového konania, ako napr. daňové priznania daňovníka za rozhodné (preverované) obdobie, protokol o daňovej kontrole, rozhodnutia správcu dane atď. Uvedené vo svojej podstate môže predstavovať kvalifikovaný podnet na začatie trestného konania (nie trestného stíhania, nakoľko o začatí trestného stíhania rozhoduje orgán činný v trestnom konaní uznesením podľa § 199 Trestného poriadku), no napriek tomu nemožno automaticky prevziať závery správcu dane do trestného konania a riadiť sa nimi v trestnom konaní.[11] V niektorých prípadoch totiž môže dôjsť aj k „automatickému" podaniu trestného oznámenia zo strany správcu dane v dôsledku nesprávneho nahliadania na rozloženie dôkazného bremena v daňovom konaní a trestnom konaní, napríklad ak daňový subjekt v daňovom konaní nedostatočne preukázal, že zdaniteľné plnenie skutočne prebehlo, a teda správca dane má za to, že faktúry nachádzajúce sa v účtovníctve daňového subjektu sú iba fiktívne a slúžia iba na to, aby si daňový subjekt neoprávnene znížil vlastnú daňovú povinnosť (podozrenie zo spáchania trestného činu skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona), resp. neoprávnene uplatnil nárok na vrátenie DPH (podozrenie zo spáchania trestného činu daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona). Predmetné skutočnosti však môžu byť (sú) postačujúce pre daňové konanie, nie však pre trestné konanie.[12] Podanie trestného oznámenia by navyše pre správcu dane malo predstavovať poslednú možnosť (*ultima ratio*), a to tiež výlučne vtedy, ak v daňovom konaní zistí skutočnosti nevyhnutné pre riadne posúdenie trestnoprávnej zodpovednosti.[13]

Z naznačených rozdielov v dokazovaní medzi trestným konaním a daňovým konaním je zrejmé, že výsledky daňového konania v otázke rozsahu daňovej povinnosti a jej nesplnenia (zatajenie, skrátenie), hoci ide o dôkazy zabezpečené v daňovom konaní, sú vždy podstatným podkladom nadväzujúceho trestného konania, avšak tieto dôkazy nemožno bez ďalšieho úplne preberať do trestného konania, a teda nemožno iba na ich podklade robiť záver o existencii či neexistencii trestnej zodpovednosti obvineného za úmyselný trestný čin skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona či iný daňový trestný čin, a preto nie sú orgány činné v trestnom konaní viazané vyjadrením správcu dane o výške skrátenia

[11] Tamtiež.

[12] ŠAMKO, Peter: Daňové podvodné konania a ich dokazovanie. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2015. s. 240-241.

[13] RAKOVSKÝ, Peter: Daňový podvod a zneužitie práva v oblasti daní. Právne následky. Bratislava: C. H. Beck, 2021. s. 128.

(nedoplatku) určitej dane či súvisiacim rozhodnutím správcu dane o daňovom nedoplatku.[14]

Inak povedané, orgány činné v trestnom konaní nie sú viazané zisteniami ani rozhodnutiami správcu dane a už vôbec nemôžu vychádzať pri svojich rozhodnutiach iba z domnienky, že ak daňový subjekt hodnoverne nepreukázal (podľa názoru správcu dane) niektoré svoje výdavky či prijaté zdaniteľné plnenia, na základe ktorých bol daňovým subjektom znížený základ dane alebo uplatnený nadmerný odpočet DPH, tak úmyselne skrátil daň či neoprávnene uplatnil nadmerný odpočet.[15] Trestnému konaniu ani nemusí predchádzať ukončené daňové konanie, ani sa nemusí paralelne viesť daňové konanie, a taktiež ani výsledky dokazovania v daňovom konaní (v ktorom platí tzv. obrátené dôkazné bremeno) sa nemusia zhodovať s výsledkami dokazovania v trestnom konaní (v ktorom orgány činné v trestnom konaní majú povinnosť dokazovať *ex offo*), keďže daňové konanie a trestné konanie sú konania osobitné (samostatné). Na druhej strane je však nutné uviesť, že daňové konanie a trestné konanie sa navzájom ovplyvňujú a spravidla preberajú niektoré dôkazy získané v inom konaní, napr. trestné konanie vychádza z listinných podkladov získaných v daňovom konaní či produkovaných v daňovom konaní správcom dane, najmä sa jedná o daňové priznania podané daňovým subjektom, protokoly o daňových kontrolách a pod., ktoré majú v trestnom konaní povahu listinného dôkazu.[16] Nižšie v texte predstavíme nové inštitúty v oblasti DPH, ktoré môžu mať v budúcnosti vplyv aj na trestné konanie.

Moderné inovácie v oblasti DPH

Spoločný systém DPH sa typicky vyznačuje svojím dynamickým charakterom, keďže sa kontinuálne vyvíja a rozširuje o nové pravidlá a mechanizmy. Uvedené možno badať v pravidelnej novelizácii zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o DPH"), čo nadväzuje na zmeny a doplnenia smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (Ú. v. EÚ L 347 11.12.2006) v platnom znení (ďalej len „smernica o DPH"). V tomto kontexte bol osobitne významný rok 2025, v ktorom došlo k prijatiu zákona č. 385/2025 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Citovaný právny predpis predstavuje transpozíciu čl. 1 a 5

[14] Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky z 30. marca 2017, sp. zn. 4 Tdo 1690/2016 - primerane a analogicky.

[15] RAKOVSKÝ, Peter: Daňový podvod a zneužitie práva v oblasti daní. Právne následky. Bratislava: C. H. Beck, 2021. s. 129.

[16] ŠAMKO, Peter: Daňové podvodné konania a ich dokazovanie. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2015. s. 236.

smernice Rady (EÚ) 2025/516 z 11. marca 2025, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o pravidlá DPH pre digitálny vek (Ú. v. EÚ L, 2025/516, 25.3.2025) (ďalej len „smernica ViDA"), a prináša signifikantné zmeny predovšetkým v oblasti pravidiel fakturácie na účely DPH a oznamovania údajov o transakciách. Uvedené súvisí s prioritným cieľom smernice ViDA, ktorým je zaviesť jednotné pravidlá pre digitálne oznamovanie údajov o cezhraničných transakciách v rámci EÚ medzi zdaniteľnými osobami, a tým ukončiť existujúcu fragmentáciu spočívajúcu v rozdielnych modeloch oznamovania údajov, ako aj zvýšiť výber DPH z cezhraničných transakcií. Za účelom zjednodušenia a automatizácie procesov oznamovania údajov a ich prijímania finančnými správami sa transakcie budú dokumentovať elektronicky. Preto sa predvoleným, resp. štandardným spôsobom vyhotovovania faktúr stane elektronická fakturácia spĺňajúca požiadavky interoperability.[17, 18]

Prechod k uplatňovaniu povinnej elektronickej fakturácie a oznamovaniu údajov Finančnému riaditeľstvu Slovenskej republiky je v zákone o DPH rozdelený na dve časti. V prvej časti pôjde o povinnú elektronickú fakturáciu a oznamovanie údajov s účinnosťou od 1. januára 2027, ktoré budú platiť výlučne pre tuzemských platiteľov dane (registrácia pre daň podľa § 4, § 4b alebo § 4c zákona o DPH) a budú sa vzťahovať iba na tuzemské transakcie. Pôjde však len o dočasný režim normatívne obsiahnutý v prechodnom ustanovení § 85o zákona o DPH v znení účinnom od 1. januára 2027. V druhej časti sa povinná elektronická fakturácia a oznamovanie údajov s účinnosťou od 1. júla 2030 rozšíria aj na cezhraničné transakcie, pričom sa budú vzťahovať už aj na platiteľov dane registrovaných pre daň podľa § 5 zákona o DPH a v zákonom ustanovených prípadoch aj na zdaniteľné osoby registrované pre daň podľa § 7 alebo § 7a zákona o DPH. Pravidlá povinnej elektronickej fakturácie a oznamovania údajov pre tuzemských platiteľov dane a vzťahujúce sa na tuzemské transakcie zostanú zachované, avšak dôjde k ich systematickému presunu z prechodného ustanovenia § 85o zákona o DPH do systémových ustanovení zákona o DPH.

Uvedené moderné inovácie však nemožno vnímať len ako technické zefektívnenie existujúcich procesov správy daní, ale vedú k zásadnej transformácii spôsobu práce s údajmi, vrátane ich priebežnej analýzy a využitia na účely kontrolnej činnosti. Ich implementácia v tejto súvislosti zároveň posilní reakčnú schopnosť orgánov finančnej správy. V dôsledku uvedených skutočností dôjde k posunu od tradičného modelu kontrolnej činnosti založenom na tzv. *ex post* hodnotení relevantných údajov

[17] DANCÁK, Ján: Elektronická fakturácia a digitálne oznamovanie v kontexte smernice ViDA. In: Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov. 2025, číslo 3, s. 11-12.

[18] RICHTER, Filip: Elektronická fakturácia v oblasti DPH z pohľadu orgánov verejnej moci. In: Bratislavské právnické fórum 2025 [online]. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2025, s. 1074-1075 [cit. 2026-04-04]. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2025/BPF_2025.pdf

k modelu založenom na včasnej identifikácii rizík. Pre lepšie uchopenie významu komentovaných moderných inovácií sa vyžaduje poukázať na súčasné nastavenie kontroly relevantných údajov v oblasti DPH.

Údaje, ktoré sú predmetom spracovania, párovania a vyhodnocovania zo strany orgánov finančnej správy, sú v súčasnosti obsiahnuté predovšetkým vo formulároch a výkazoch, ktoré sú platitelia dane povinní podávať. Ide najmä o daňové priznanie, kontrolný výkaz a súhrnný výkaz. Pri pohľade na právnu úpravu týchto inštitútov v zákone o DPH možno konštatovať, že ich spoločným znakom je skutočnosť, že sa podávajú až s určitým časovým odstupom po právne relevantnej udalosti. V prípade daňového priznania a kontrolného výkazu ide o skončenie príslušného zdaňovacieho obdobia, pričom sa podávajú do 25 dní po jeho skončení. Pri súhrnnom výkaze ide o uskutočnenie relevantnej transakcie, pričom sa podáva do 25 dní po skončení obdobia, za ktoré vznikla povinnosť jeho podania, čo môže byť kalendárny mesiac alebo kalendárny štvrťrok. Uvedený časový odstup medzi uskutočnením transakcie v príslušnom (zdaňovacom) období a následným sprístupnením relevantných údajov orgánom finančnej správy prostredníctvom komentovaných výkazov predstavuje jeden z určujúcich znakov súčasného modelu kontrolnej činnosti, ktorý je založený na *ex post* vyhodnocovaní údajov. Z pohľadu účinného a efektívneho boja proti daňovým únikom ide zároveň o kritický bod tohto modelu, keďže tento časový odstup poskytuje značný priestor pre realizáciu a dokončenie protiprávnych konaní bez možnosti ich včasnej identifikácie zo strany orgánov finančnej správy. V dôsledku toho dochádza k situáciám, v ktorých je zásah orgánov finančnej správy realizovaný až následne, po sprístupnení relevantných údajov, pričom efektivita takéhoto zásahu je z hľadiska zabezpečenia výberu dane výrazne limitovaná.

Práve tento časový odstup je pritom eliminovaný zavedením elektronickej fakturácie a digitálneho oznamovania údajov, ktoré umožňujú orgánom finančnej správy získavať informácie o jednotlivých transakciách takmer bezprostredne po ich uskutočnení, teda v reálnom čase. Údaje o jednotlivých transakciách budú totiž oznamované Finančnému riaditeľstvu Slovenskej republiky elektronickou správou podľa osobitného predpisu upravujúceho formát jednotnej dátovej správy alebo prostredníctvom doručovacej služby. Údaje bude dodávateľ povinný oznámiť v čase vyhotovenia elektronickej faktúry alebo v posledný deň lehoty na jej vyhotovenie, ak nebola do tohto dňa vyhotovená, alebo najneskôr do piatich dní odo dňa vyhotovenia elektronickej faktúry alebo odo dňa uplynutia lehoty jej vyhotovenie, ak elektronickú faktúru vyhotovuje odberateľ v mene a na účet dodávateľa. Odberateľ bude povinný oznámiť údaje najneskôr do piatich dní odo dňa prijatia elektronickej faktúry. Ak sa na zaslanie elektronickej faktúry použije doručovacia služba, povinnosť oznámiť údaje sa považuje za splnenú odovzdaním elektronickej faktúry doručovacej službe.[19]

[19] Pozri § 80 ods. 6 až 8 a § 80a ods. 6 až 8 zákona o DPH v znení účinnom od 1. júla 2030.

Vtedy totiž pôjde o automatizovaný proces. Takto získané údaje budú následne predmetom automatizovaného spracovania a krížového párovania zo strany Finančného riaditeľstva Slovenskej republiky.
Uvedené moderné inovácie tak vedú k zásadnej zmene paradigmy výkonu kontrolnej činnosti orgánov finančnej správy, keďže nahrádzajú súčasný model *ex post* vyhodnocovania údajov modelom založeným na priebežnej kontrole a takmer okamžitej identifikácii rizikových transakcií. S implementáciou uvedených inovácií zároveň úzko súvisia aj ďalšie nástroje posilňujúce efektívnosť výberu dane. S účinnosťou od 1. júla 2030 sa napríklad zavádza podmienka disponovania elektronickou faktúrou ako hmotnoprávna podmienka na uplatnenie práva na odpočítanie dane, čím dochádza k významnému obmedzeniu neoprávnených odpočtov DPH. S účinnosťou od 1. januára 2027 sa zase zavádza obligatórny model osobitného spôsobu úhrady dane,[20] ktorý umožňuje správcovi dane reagovať na podozrivé transakcie bezprostredne, a to ešte pred podaním daňového priznania, pričom takýto postup nevyžaduje iniciovanie daňovej kontroly.
Na základe uvedených skutočností možno konštatovať, že komentované moderné inovácie v oblasti DPH nepredstavujú len nástroje digitalizácie správy dane, ale zároveň zásadne modifikujú spôsob získavania a spracovávania údajov o jednotlivých zdaniteľných transakciách, čo možno považovať za významný faktor ovplyvňujúci odhaľovanie podozrivých konaní a efektívnosť boja proti daňovým únikom. Uvedené zmeny sa pritom môžu premietnuť aj do trestného konania.

Vplyv moderných inovácií v oblasti DPH na trestné konanie

Uvedená transformácia modelu kontrolnej činnosti má bezprostredný význam aj vo vzťahu k trestnému konaniu, keďže spôsob získavania a dostupnosť údajov o jednotlivých transakciách zásadne ovplyvňujú aj možnosti odhaľovania daňových trestných činov. Zavedenie elektronickej fakturácie a digitálneho oznamovania údajov v spojení s ďalšími nástrojmi v oblasti DPH a správy daní vytvára predpoklady pre efektívnejšiu identifikáciu podozrivých transakcií, a to už v štádiu ich realizácie alebo bezprostredne po ich uskutočnení.
Osobitný význam má uvedený posun z pohľadu dokazovania v trestnom konaní. Údaje získané prostredníctvom elektronickej fakturácie a digitálneho reportingu predstavujú štruktúrovaný a vzájomne prepojený informačný základ, ktorý umožňuje presnejšiu rekonštrukciu priebehu jednotlivých transakcií a identifikáciu väzieb medzi zúčastnenými subjektmi. Takto získané údaje môžu tvoriť relevantný podklad pre kontrolné zistenia správcu dane a súčasne predstavovať podporný dôkazný materiál využiteľný aj v trestnom konaní. Ich význam spočíva najmä v tom,

[20] Pozri § 69c zákona o DPH v znení účinnom od 1. januára 2027.

že znižujú priestor pre dodatočné prispôsobovanie skutkových okolností prípadu zo strany dotknutých subjektov a prispievajú k zvýšeniu objektívnosti dokazovania.
Z časového hľadiska dochádza k eliminácii tradičného oneskorenia medzi uskutočnením transakcie a jej odhalením, čo môže viesť k skoršiemu začatiu úkonov smerujúcich k prevereniu podozrivých konaní. Uvedený aspekt má význam nielen z pohľadu samotného odhaľovania trestnej činnosti, ale aj z hľadiska obmedzenia jej rozsahu a následkov.
Pozitívny vplyv uvedených inovácií na trestné konanie je však podmienený najmä funkčnosťou technických a informačných systémov, ako aj aktívnym prístupom orgánov finančnej správy pri spracovávaní a vyhodnocovaní získaných údajov v spojení s povinnosťou bez meškania oznamovať orgánom činným v trestnom konaní skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin podľa § 3 ods. 2 Trestného poriadku. Bez ich efektívneho využitia by potenciál týchto nástrojov zostal nevyužitý. Uvedené moderné inovácie tak môžu mať významný pozitívny vplyv na zisťovanie daňových trestných činov a identifikáciu ich páchateľov, avšak len za predpokladu ich dôslednej a systematickej aplikácie v praxi.

Záver

Na základe vykonanej analýzy možno konštatovať, že implementácia elektronickej fakturácie a digitálneho oznamovania údajov v oblasti DPH predstavuje zásadný posun v spôsobe výkonu správy dane. Tento posun sa prejavuje najmä prechodom od súčasného modelu *ex post* kontroly údajov k modelu založenému na priebežnom získavaní a vyhodnocovaní údajov o zdaniteľných transakciách, čo vedie k posilneniu preventívnych a analytických nástrojov orgánov finančnej správy. Uvedená transformácia môže mať zároveň presah aj do trestného konania, keďže ovplyvňuje možnosti odhaľovania daňových trestných činov a ich dokazovania v trestnom konaní. Dostupnosť štruktúrovaných a vzájomne prepojených údajov o transakciách môže prispieť k efektívnejšiemu zisťovaniu a následnému dokazovaniu protiprávnych konaní, napr. v podobe rýchlejšieho (včasného) získania či zabezpečenia dôkazov atď. Pozitívny vplyv uvedených inovácií je však podmienený najmä funkčnosťou technických a informačných systémov a aktívnym prístupom orgánov finančnej správy pri spracovávaní a vyhodnocovaní získaných údajov. Bez naplnenia týchto predpokladov by potenciál digitalizácie správy dane zostal len čiastočne využitý. Moderné inovácie v oblasti DPH tak predstavujú významný nástroj zefektívnenia boja proti daňovým únikom, ktorý však musí byť sprevádzaný ich dôslednou a systematickou aplikáciou v praxi, aby sa ich potenciál premietol aj do oblasti dokazovania v trestnom konaní.

Zoznam použitej literatúry

1. ČENTÉŠ, Jozef a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012. ISBN 978-80-89122-76-9.
2. ČENTÉŠ, Jozef – KURILOVSKÁ, Lucia – ŠIMOVČEK, Ivan – BURDA, Eduard a kol.: Trestný poriadok I. Komentár. § 1 - 195. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6.
3. DANCÁK, Ján: Elektronická fakturácia a digitálne oznamovanie v kontexte smernice ViDA. In: Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov. 2025, číslo 3, s. 10-18. ISSN 2644-688X.
4. LICHNOVSKÝ, Ondrej – VUČKA, Jan – KŘÍSTEK, Lukáš: Trestní právo daňové. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-922-8.
5. RAKOVSKÝ, Peter: Daňový podvod a zneužitie práva v oblasti daní. Právne následky. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-8232-000-1.
6. RICHTER, Filip: Elektronická fakturácia v oblasti DPH z pohľadu orgánov verejnej moci. In: *Bratislavské právnické fórum 2025* [online]. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2025, s. 1073-1083 [cit. 2026-04-04]. ISBN 978-80-7160-772-4. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2025/BPF_2025.pdf
7. RICHTER, Filip: Podvod na dani z pridanej hodnoty verzus trestný čin daňového podvodu. In: *Bratislavské právnické fórum 2023 : aktuálne výzvy trestného práva* [online]. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2023, s. 322-331 [cit. 2026-04-05]. ISBN 978-80-7160-696-3. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2023/BPF_2023_trestne_pravo.pdf
8. ŠAMKO, Peter: Daňové podvodné konania a ich dokazovanie. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2015. ISBN 978-80-8168-262-9.
9. Rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2025, sp. zn. 2Sfk/29/2024.
10. Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky z 30. marca 2017, sp. zn. 4 Tdo 1690/2016.

Kontaktné údaje

JUDr. Filip Richter
richter20@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

JUDr. Michal Andrýsek
andrysek1@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

VYUŽITIE NÁSTROJOV UMELEJ INTELIGENCIE V TRESTNOM KONANÍ V KRAJINÁCH V4

USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TOOLS IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE V4 COUNTRIES

Kristína Vojtylová[1]

Abstrakt: Príspevok sa zameriava na analýzu možností a limitov využívania nástrojov umelej inteligencie v trestnom konaní štátov Vyšehradskej skupiny. V kontexte postupnej digitalizácie justície a implementácie moderných technológií do tradičných systémov trestného práva sa osobitná pozornosť venuje otázke, do akej miery predstavuje umelá inteligencia reálny nástroj zefektívnenia trestného konania a do akej miery môže zasahovať do základných princípov trestného práva. Príspevok sa zameriava najmä na využitie rôznych nástrojov umelej inteligencie v štátoch V4, ako napríklad využitie biometrickej identifikácie osôb v reálnom čase vo verejných priestoroch, analytické spracovanie rozsiahlych dátových súborov a podpora rozhodovacích procesov. Tieto technologické nástroje sú komparované s nariadením o AI a národnými právnymi úpravami. Cieľom príspevku je zhodnotiť aktuálny stav implementácie nástrojov umelej inteligencie v štátoch V4, identifikovať spoločné trendy a rozdiely a formulovať odporúčania pre ich budúce normatívne a aplikačné uplatnenie.

Kľúčové slová: umelá inteligencia, trestné konanie, V4, biometrická identifikácia, dokazovanie, AI Act

Abstract: This paper focuses on the analysis of the possibilities and limits of the use of artificial intelligence tools in criminal proceedings in the Visegrád Group countries. In the context of the progressive digitalisation of justice and the implementation of modern technologies into traditional criminal law systems, special attention is paid to the question of the extent to which artificial intelligence represents a real tool for streamlining criminal proceedings and to what extent it may interfere with the fundamental principles of criminal law. The paper focuses primarily on the use of various artificial intelligence tools in the V4 countries, such as the use of real-time biometric identification of

[1] Mgr. Kristína Vojtylová, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky Právnickej fakulty Univerzity Komenského

persons in public spaces, analytical processing of large data sets and support for decision-making processes. These technological tools are compared with the AI Regulation and national legal frameworks. The aim of the paper is to assess the current state of implementation of artificial intelligence tools in the V4 states, identify common trends and differences, and formulate recommendations for their future normative and practical application.

Key words: artificial intelligence, criminal proceedings, V4, biometric identification, evidence, AI Act

Úvod

Zavádzanie systémov umelej inteligencie do rôznych oblastí práva a najmä do procesných postupov možno v súčasnosti považovať za systémový trend. Tento trend je však vo výraznej miere podmienený legitímnymi obavami z narušenia právnej istoty a zákonnosti konaní v jednotlivých štátoch. V súčasnosti jediným právnym predpisom, ktorý harmonizovane upravuje otázky spojené s využívaním umelej inteligencie na úrovni Európskej únie, je nariadenie (EÚ) 2024/1689, tzv. Akt o umelej inteligencii[2]. Uvedené nariadenie si však prirodzene nedáva za cieľ pokrývať všetky procesné otázky, a to ani tie, ktoré sa bezprostredne prepájajú s trestným konaním. Primárnym poslaním nariadenia je chrániť základné ľudské práva a slobody zavedením jednotných všeobecných pravidiel, postupov a zákazov pre používanie systémov umelej inteligencie.

Keďže trestné právo je v každom štáte jedinečné, hoci stojí na podobných pilieroch ako v iných členských štátoch, nie je možné vytvoriť harmonizované trestné právo a harmonizované pravidlá používania umelej inteligencie v trestných konaniach, a tak sa každý členský štát snaží implementovať umelú inteligenciu tak, aby bola v súlade s jeho vnútroštátnym právom. Táto skutočnosť vytvára priestor pre komparatívnu analýzu, ktorej predmetom je tento príspevok. Vyšehradská skupina – Poľsko, Maďarsko, Česká republika a Slovensko – predstavuje vhodný komparatívny rámec, nakoľko ide o štáty s podobnými historickými, právnymi aj kultúrnymi základmi, pričom ich prístupy k implementácii technológií umelej inteligencie v trestnom konaní sa zároveň v mnohom líšia.

Poľsko: Inštitucionálny rámec a právna úprava biometrickej identifikácie osôb

Prvou z krajín Vyšehradskej skupiny, ktorej sa venuje tento príspevok, je Poľsko, ktoré v súčasnosti nemá samostatný zákon upravujúci procesné postupy využívania

[2] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 zo 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá umelej inteligencie (Akt o umelej inteligencii)

umelej inteligencie v trestnom konaní, pričom implementácia sa vyvíja najmä v kontexte postupnej digitalizácie justičného systému a zvyšovania dostupnosti sofistikovaných technológií pre orgány činné v trestnom konaní. Dôležitú úlohu pri rozvoji poznatkov o využívaní umelej inteligencie v poľskom trestnom konaní zohráva *Digital Justice Center* Univerzity vo Vroclave.[3] Uvedené centrum sa venuje najmä interdisciplinárnemu výskumu dopadov nových technológií na trestnú justíciu a pokrýva otázky využívania nových technológií pri zbere dôkazov, zaznamenávaní činností policajtov prostredníctvom telesných kamier, vedení pojednávaní prostredníctvom audiovizuálnych technológií, ako aj tzv. prediktívnej policajnej činnosti[4].

Z hľadiska právnej úpravy predstavuje najrozsiahlejšiu dostupnú analýzu prepojenie Aktu o AI a ustanovení Poľského trestného zákonníka (ďalej len ako „PCC"). Kľúčovým predmetom súčasných odborných diskusií je využívanie systémov umelej inteligencie na biometrickú identifikáciu v reálnom čase vo verejne prístupných priestoroch.[5] V súčasnosti je v čl. 5 Aktu o AI upravených niekoľko zakázaných praktík využívania umelej inteligencie, pričom špecificky čl. 5 ods. 1 písm. h) Aktu o AI zakazuje používanie takýchto systémov na účely biometrickej identifikácie v reálnom čase a vo verejných priestoroch, pričom pripúšťa nasledovné tri výnimky:

a) pátranie po obetiach závažných trestných činov a nezvestných osobách,
b) odvrátenie bezprostrednej a závažnej hrozby pre život alebo teroristický čin,
c) identifikáciu osoby podozrivej zo závažného trestného činu[6].

Vo vzťahu k prvej výnimke podľa čl. 5 ods. 1 písm. h) bod (i) Aktu o AI, teda pátrania po obetiach trestných činov, sú v právnom poriadku Poľska relevantnými skutkovými podstatami únos alebo nezákonné obmedzenie osobnej slobody v zmysle čl. 189 PCC, obchodovanie s ľuďmi v zmysle čl. 189a PCC, sexuálne trestné činy v zmysle čl. 197–200a PCC a únos maloletého do 15 rokov alebo bezbrannej osoby[7].

Druhá výnimka podľa čl. 5 ods. 1 písm. h) bod (ii), zameraná na prevenciu bezprostredného ohrozenia alebo terorizmu, zahŕňa v poľskom právnom kontexte teroristické činy podľa čl. 165, 165a a 167 PCC, ale potenciálne aj takmer akýkoľvek závažný trestný čin s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej päť rokov, ak spĺňa definíciu teroristického činu podľa čl. 115 §20 PCC[8]. Dostupné akademické štúdie

[3] Digital Justice Center Univerzity vo Vroclave. Dostupné na: https://digitaljustice.uwr.edu.pl/en/digital-justice/ [online], [cit. 5. 4. 2026].
[4] Tamtiež.
[5] MARCINIAK, J.: Use of Artificial Intelligence Tools by Law Enforcement Services in Light of the Artificial Intelligence Act. In: Zeszyt Prawniczy UAM, Nr 15/2025, s. 45–55
[6] Čl. 5 ods. 1 písm. h) nariadenia (EÚ) 2024/1689 (Akt o AI).
[7] MARCINIAK, J.: Use of Artificial Intelligence Tools by Law Enforcement Services in Light of the Artificial Intelligence Act. In: Zeszyt Prawniczy UAM, Nr 15/2025, s. 47.
[8] Tamtiež, s. 48.

upozorňujú, že táto formulácia vytvára značne extenzívny rámec, ktorý môže viesť k rozširujúcemu výkladu, pričom existencia definície teroristického činu v poľskom práve umožňuje transformovať bežné trestné činy na teroristické v závislosti od úmyslu páchateľa[9].

Poľsko v súčasnosti pripravuje zákon o systémoch umelej inteligencie ako implementáciu Aktu o AI. Návrh upravuje najmä dohľad nad trhom AI systémov a modelov, postupy pri porušení pravidiel Aktu o AI, systém sankcií a administratívnych pokút, oznamovanie závažných incidentov a akreditáciu subjektov posudzujúcich súlad, pričom kľúčovým prvkom má byť zriadenie centrálneho orgánu dohľadu nad umelou inteligenciou[10].

Maďarsko: Digitalizácia a kontroverzná legislatíva technológií rozpoznávania tváre

Maďarsko patrí medzi štáty, ktoré v poslednom desaťročí intenzívne rozvíjajú digitalizáciu verejnej správy, policajných informačných systémov a penitenciárneho sektora.[11] Využívanie umelej inteligencie je súčasťou širšej koncepcie modernizácie štátu, čo vyplýva zo strategických dokumentov prijatých od roku 2020 a z iniciatív na vytváranie tzv. digitálneho štátu, ktorý poskytuje elektronické služby občanom aj orgánom verejnej moci[12]. Zákon č. CIII z roku 2023 o digitálnom štáte (Digital State Act)[13] predstavuje základný právny rámec pre e-administratívne procesy. Právna úprava AI v Maďarsku ostáva distribuovaná v rôznych sektorových právnych predpisoch bez samostatnej kodifikácie umelej inteligencie či jednotnej terminológie. Tento stav popisujú viaceré akademické analýzy maďarskej právnej úpravy verejnej správy a používania algoritmických nástrojov v štátnej praxi[14]. V oblasti kriminalistiky využíva Maďarsko systém rozpoznávania tváre (ďalej aj ako „FRT"), pri ktorom softvér generuje zoznam potenciálnych kandidátov zo snímok

[9] Čl. 115 § 20 Poľského trestného zákonníka (PCC). Porov. MARCINIAK, J., s. 50.

[10] Ministerstwo Cyfryzacji: Koniec ery nieuchwytnych algorytmów – projekt ustawy o systemach sztucznej inteligencji przyjęty przez Radę Ministrów. Dostupné na: https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/koniec-ery-nieuchwytnych-algorytmow--projekt-ustawy-o-systemach-sztucznej-inteligencii-przyjety-przez-rade-ministrow [online], [cit. 5. 4. 2026].

[11] CSATLÓS, E. – MEZEI, P.: The Law of the Algorithmic State in Hungary. In: Italian Journal of Public Law, Vol. 17, Issue 2/2025, s. 621–650.

[12] CSATLÓS, E. – MEZEI, P.: The Law of the Algorithmic State in Hungary. In: Italian Journal of Public Law, Vol. 17, Issue 2/2025, s. 622–623.

[13] Zákon č. CIII/2023 o digitálnom štáte a niektorých pravidlách poskytovania digitálnych služieb (Digital State Act), Maďarsko.

[14] CSATLÓS, E. – MEZEI, P.: The Law of the Algorithmic State in Hungary. In: Italian Journal of Public Law, Vol. 17, Issue 2/2025, s. 622.

dostupných v systéme a dvaja nezávislí analytici obrazu tvárí individuálne vyberajú potenciálne zhody[15].

Osobitný záujem vzbudzujú legislatívne zmeny prijaté v marci 2025, ktoré vyvolávajú závažné otázky z hľadiska súladu s Aktom o AI a Dohovorom o ochrane základných ľudských práv a slobôd. Dňa 18. marca 2025 bol novelizovaný zákon o verejnom zhromažďovaní a následne zákon o priestupkoch a zákon o registri analýzy obrazov tvárí (FRT Act)[16]. Uvedené novely zakazujú verejné podujatia, ktoré "*zobrazujú alebo propagujú homosexualitu*"[17], a rozširujú rozsah použitia technológie rozpoznávania tváre na všetky priestupkové konania[18]. Maďarský parlament ich prijal do 24 hodín a bez akejkoľvek verejnej diskusie.[19] Legislatívnym predchodcom novelizácií z marca 2025 bol zákon č. LXXIX z roku 2021 o "*prísnejšom postupe voči páchateľom pedofilných trestných činov a o zmene niektorých zákonov na ochranu detí*" (tzv. „propagačný zákon"), ktorý obmedzil obsah týkajúci sa LGBTI a jeho dostupnosť pre maloletých doplnením §6a do zákona o ochrane detí[20]. Novelizácia z roku 2025 na tento zákon priamo nadväzuje a rozširuje jeho dosah na verejné priestranstvá prostredníctvom FRT. Pre pochopenie uvedeného dosahu novelizácie je nevyhnutné priblížiť fungovanie systému FRT v Maďarsku. Referenčnú databázu – *tzv. Register analýzy obrazov tvárí* – tvoria biometrické šablóny odvodené z obrázkov získaných z vládnych databáz, a to najmä z občianskych preukazov, pasov, vodičských preukazov, ako aj prípadných trestných alebo azylových záznamov[21]. Spracovanie prebieha nasledovným spôsobom:

---

[15] CSATLÓS, E. – MEZEI, P.: cit. d., s. 636–637.

[16] Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AI Freedom Coalition Foundation (AIFCF), 2025, s. 1. Dostupné na: https://aifcf.org/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-the-eu-ai-act/ . [online], [cit. 5. 4. 2026].

[17] Zákon č. XXXI z roku 1997 o ochrane detí (Act on the Protection of Children and the Guardians), v znení novely zo dňa 15. júna 2021, § 6/A. Porov. Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AIFCF, 2025, s. 1.

[18] Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AI Freedom Coalition Foundation (AIFCF), 2025, s. 1-2. Dostupné na: https://aifcf.org/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-the-eu-ai-act/ . [online], [cit. 5. 4. 2026].

[19] Tamtiež.

[20] (k „propagačnému zákonu" z roku 2021):
Zákon č. LXXIX z roku 2021 o prísnejšom postupe voči páchateľom pedofilných trestných činov a o zmene niektorých zákonov na ochranu detí, § 6/A zákona č. XXXI z roku 1997 o ochrane detí. Porov. Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AIFCF, 2025, s. 1. Dostupné na: https://aifcf.org/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-the-eu-ai-act/ [cit. 5. 4. 2026].

[21] Zákon č. CLXXXVIII z roku 2015 o registri analýzy obrazov tvárí a systéme analýzy obrazov tvárí (FRT Act), § 3 ods. 3. Porov. Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the

- správcovia vládnych databáz posielajú Maďarskému ústavu forenzných vied (ďalej aj ako „HIFS") obrazy tváre s kódmi spojenia,
- HIFS vytvorí biometrické šablóny a vymaže pôvodné obrazy;
- oprávnené orgány zasielajú HIFS obrazy, HIFS pri zhode pošle len kódy spojenia;
- po dokončení analýzy sa kód zhody pošle oprávnenému orgánu a obrazy sú vymazané[22].

Štandardný postup analýzy obrazu tváre podľa § 12 zákona o FRT prebieha tak, že oprávnený orgán zašle obraz a žiadosť HIFS, následne znalci z HIFS prevedú obraz na biometrickú šablónu a porovnajú ju s registrom. Obraz je považovaný za zhodný, len ak ho dvaja znalci nezávisle od seba označia za zhodný, a následne sú oprávnenému orgánu zaslané kódy spojenia[23].

Nový automatizovaný postup podľa § 12a zákona o FRT sa od štandardného postupu uvedeného v predošlom odseku zásadne líši, nakoľko pri novom postupe sa oprávnený orgán napojí priamo na systém HIFS a požiada o automatizovanú analýzu zaslaného obrazu, systém automaticky konvertuje obraz tváre na biometrickú šablónu a vráti kódy spojenia piatich najbližších zhôd oprávnenému orgánu, ktorý následne sám určí, ktorá zhoda môže predstavovať podozrivého (resp. osobu podliehajúcu analýze obrazu tváre) a vyžiada si príslušné obrazy z vládnych databáz[24].

Právna analýza *New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act* k otázkam novelizácie zákona o FRT a priestupkového zákona výslovne uvádza, že priestupkové konania môžu byť iniciované oprávneným orgánom (napr. políciou) priamo na mieste a počas konkrétnej demonštrácie, pričom oprávnený orgán môže mať priame napojenie na systém HIFS, a teda nie až po skončení demonštrácie[25]. Obrazy pri zhromaždeniach

prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AIFCF, 2025, s. 2–3. Dostupné na: https://aifcf.org/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-the-eu-ai-act/ [cit. 5. 4. 2026].

[22] Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AIFCF, 2025, s. 3. Dostupné na: https://aifcf.org/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-the-eu-ai-act/ [cit. 5. 4. 2026].

[23] FRT Act, § 12 v spojení s vládnym nariadením č. 350/2016 (XI. 18.), § 8–10. Porov. Legal analysis: AIFCF, 2025, s. 3.

[24] FRT Act, § 12a doplnený novelizáciou z mesiacov marec a apríl 2025. Porov. Legal analysis: AIFCF, 2025, s. 4.

[25] Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AIFCF, 2025, s. 4: „infraction procedures can be initiated on the spot by the police, and during a particular demonstration, they can already have a direct connection to the HIFS's system (as opposed to having to request connection after the fact)." Dostupné na: https://aifcf.org/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-the-eu-ai-act/ [cit. 5. 4. 2026].

sú pritom spravidla odvodzované z videozáznamov, keďže zaznamenávanie zhromaždení je bežnou policajnou praxou[26].

Z pohľadu Aktu o AI je zásadnou najmä otázka, či maďarský právny systém v súčasnosti umožňuje biometrickú identifikáciu v reálnom čase alebo len retrospektívne (napríklad s využitím videozáznamov). Podľa čl. 3 ods. 42 Aktu o AI je systém fungujúci v reálnom čase taký, pri ktorom zachytávanie biometrických údajov, ich porovnanie a identifikácia prebiehajú bez významného oneskorenia[27]. Odôvodnenie Aktu o AI a usmernenia Európskej komisie potvrdzujú, že aj situácia "*takmer v reálnom čase*" spadá do uvedeného zákazu[28]. Maďarský automatizovaný systém podľa § 12a zákona o FRT umožňuje, aby polícia počas nelegálnej demonštrácie získala materiál, spracoval ho HIFS a následne priamo identifikovala osoby – a to takmer okamžite[29]. Takýto systém teda je spôsobilý napĺňať znaky systému biometrickej identifikácie osôb v reálnom čase podľa Aktu o AI[30].

Zákon o FRT taktiež vytvára široký právny základ pre používanie systémov vzdialenej biometrickej identifikácie bez poskytnutia podrobností o technických alebo procesných zárukách, ktoré musia orgány presadzujúce právo dodržiavať[31]. Európsky výbor pre ochranu údajov (ďalej aj ako „EDPB") vo svojich usmerneniach o používaní technológie rozpoznávania tváre v oblasti presadzovania práva jednoznačne konštatuje, že biometrické údaje musia byť spracúvané spôsobom, ktorý zabezpečuje uplatniteľnosť a účinnosť pravidiel EÚ o ochrane údajov[32]. Predmetný zákon o ochrane detí je predmetom konania o porušení práva pred Súdnym dvorom EÚ vo veci Komisia proti Maďarsku[33].

V otázke používania systémov umelej inteligencie je dôležité ďalej uviesť, že Maďarsko zároveň patrí medzi prvé krajiny na svete, ktoré pristúpili k výstavbe tzv. *smart väznice*, a to v meste Csenger[34], ktorá bude využívať systémy rozpoznávania

[26] Tamtiež.

[27] Čl. 3 ods. 42 nariadenia (EÚ) 2024/1689 (Akt o AI).

[28] Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AIFCF, 2025, s. 5–6. Dostupné na: https://aifcf.org/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-the-eu-ai-act/ [cit. 5. 4. 2026].

[29] FRT Act, § 12a v znení novelizácie z mesiacov marec a apríl 2025. Porov. Legal analysis: AIFCF, 2025, s. 4 a 6.

[30] Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AIFCF, 2025, s. 5–6. Dostupné na: https://aifcf.org/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-the-eu-ai-act/ [cit. 5. 4. 2026].

[31] Tamtiež.

[32] European Data Protection Board: Guidelines 05/2022 on the use of facial recognition technology in the area of law enforcement, Version 2.0, adopted 26 April 2023, s. 6.

[33] Konanie Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-769/22, Komisia proti Maďarsku (prebiehajúce konanie).

[34] CZENCZER, O. – HINKEL, T.: The Hungarian prison system in the light of AI and smart tools. In: Journal of Criminology and Criminal Law, roč. 62, č. 3, 2024, s. 89 a 94–96.

tváre, videoanalytiku a analýzu správania odsúdených na kontrolu prístupov a monitorovanie[35].

Česká republika: Pragmatický prístup a sektorová regulácia

Česká republika patrí medzi štáty, ktoré v posledných rokoch systematicky rozširujú využívanie digitálnych a analytických nástrojov v oblasti trestného konania. Praktické využívanie umelej inteligencie je však stále v počiatočnom štádiu, pričom právna a akademická diskusia sa sústreďuje najmä na použitie výstupov AI ako dôkazu, prediktívne a analytické nástroje v policajnej praxi, rozpoznávanie obrazových a zvukových dát, etické a procesné garancie a súlad postupov s Aktom o AI[36].

Na základe zverejnenej odpovede Polície ČR z januára 2026 možno konštatovať, že Polícia ČR v súčasnosti *nevyužíva systémy umelej inteligencie na autonómne získavanie, generovanie alebo vyhodnocovanie dôkazov, pričom AI sa používa výlučne v podporných úlohách*. Pre predbežnú analýzu dát sa podľa uvedeného zdroja využívajú najmä nástroje s prvkami strojového učenia, ako napríklad:

- ABBYY FineReader (OCR),
- BriefCam (videoanalýza)
- Magnet Axiom a Cellebrite UFED (digitálne stopy),
- Speech to text systémy (Phonexia, Newton).

Polícia ČR výslovne uvádza, že tieto systémy neobsahujú prvky umelej inteligencie, a sú to najmä štatistické algoritmy[37].

Interné pravidlá pre používanie umelej inteligencie upravuje najmä Pokyn policejního prezidenta č. 194/2025, ktorý zakazuje využitie akéhokoľvek výstupu AI bez ľudského preskúmania, povoľuje používanie len anonymizovaných alebo pseudonymizovaných údajov, zakazuje využitie externých AI systémov na rozhodovanie v konaniach a vedie zoznam zakázaných systémov[38]. Tieto pravidlá sú

[35] OECD AI Incidents Monitor: Csenger prison AI facial recognition, video analytics and behavior analysis [AI Hazard]. OECD.AI, 12. 1. 2024. Dostupné na: https://oecd.ai/en/incidents/2024-01-12-1aff . [online]. [cit. 5. 4. 2026].

[36] ANGYALOSSY, P. – ANDĚL, D.: Vliv AI na dokazování v trestním řízení. In: Bulletin pro právo a forenzní vědy (bpf.2025.30), 2025, s. 493–503.

[37] Policie ČR: Využívání umělé inteligence k plnění úkolů Policie České republiky. Dostupné na: https://policie.gov.cz/clanek/vyuzivani-umele-inteligence-k-plneni-ukolu-policie-ceske-republiky.aspx [online]. [cit. 5. 4. 2026].

[38] Pokyn policejního prezidenta č. 194/2025 o používání systémů umělé inteligence v Policii ČR. Porov. Policie ČR: Využívání umělé inteligence k plnění úkolů Policie České republiky. Dostupné na: https://policie.gov.cz/clanek/vyuzivani-umele-inteligence-k-plneni-ukolu-policie-ceske-republiky.aspx . [online]. [cit. 5. 4. 2026].

v rámci krajín V4 pomerne podrobné a smerujú k preventívnej regulácii ešte pred širším nasadením využívania umelej inteligencie v trestnom konaní.
Praktickým príkladom dopadu Aktu o AI na českú prax je prípad systému rozpoznávania tváre používaného na Letisku Václava Havla, ktorý bol dočasne vypnutý, pretože k jeho prevádzke je podľa novej legislatívy nutné povolenie súdu, ktorým letisko v danej dobe nedisponovalo[39]. Podľa údajov zdieľaných políciou pomohol tento systém od roku 2019 identifikovať a zadržať 155 hľadaných osôb, pričom niektoré z nich sa dopustili závažnej trestnej činnosti[40].

Slovensko: Absencia osobitnej právnej úpravy a dokazovanie s využitím AI

Slovenská republika pristupuje k zavádzaniu systémov umelej inteligencie v rámci trestných konaní skôr opatrne, pričom otázky využívania umelej inteligencie pri získavaní, analýze a hodnotení dôkazov sa posudzujú predovšetkým podľa všeobecných zásad Trestného poriadku.
Všeobecne možno uviesť, že v zmysle § 119 ods. 3 Trestného poriadku možno za dôkaz použiť len to, *čo bolo získané zákonným spôsobom na základe zákonom upraveného dôkazného prostriedku*[41], a preto výstupy umelej inteligencie ako také nie je možné považovať za zákonne získané dôkazy, a to najmä z dôvodu absencie úpravy dôkazných prostriedkov, z ktorých takéto dôkazy vzídu. Použitie AI pri zákonom upravených dôkazných prostriedkoch však možné je, a preto sa príspevok bude zaoberať možným inkorporovaním umelej inteligencie do niektorých z dôkazných prostriedkov, s cieľom priniesť ich zefektívnenie bez narušenia ich podstaty a zákonnosti.

A. Výsluch obvineného

Využitie umelej inteligencie v rámci výsluchu obvineného môže priniesť niekoľko benefitov. V súlade s § 124 ods. 1 Trestného poriadku je obligatórnou súčasťou výsluchu vyhotovenie zápisnice, ktorá musí spĺňať zákonné náležitosti, pričom má byť doslovná a vyhotovená v priamej reči[42]. Často administratívne a časovo náročné spisovanie zápisnice by mohlo byť výrazne zrýchlené a zjednodušené využitím softvéru umelej inteligencie, ktorý by mohol slúžiť ako transkriptor zachytávajúci doslovný prepis výpovede obvineného, vrátane otázok orgánov činných v trestnom konaní spolu s rozlišovaním osôb majúcich prejav.

---

[39] ANGYALOSSY, P. – ANDĚL, D.: Vliv AI na dokazování v trestním řízení. In: Bulletin pro právo a forenzní vědy, doi: 10.46282/bpf.2025.30, 2025, s. 500. Porov. PASEKOVÁ, Eva: Policie: Rozpoznávání obličejů na letišti končí. Česká justice, 1. 8. 2025. Dostupné na: https://www.ceska-justice.cz/2025/08/policie-rozpoznavani-obliceju-na-letisti-konci/ . [online]. [cit. 5. 4. 2026].
[40] ANGYALOSSY, P. – ANDĚL, D.: cit. d., s. 500.
[41] §119 ods. 3 Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.
[42] § 124 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

Príkladom experimentálneho nasadenia takéhoto systému umelej inteligencie v praxi je Portugalsko, kde prebieha testovanie systému umelej inteligencie s názvom INTU-AI[43]. Uvedený systém slúži na celkové zefektívnenie administratívnej a analytickej stránky policajnych výsluchov[44]. Vstupom je záznam z výsluchu, na základe ktorého systém vytvára výstup v podobe záverečnej správy, prepisu výsluchu a analytickej správy identifikujúcej dominantné emocionálne prejavy v pravidelných časových intervaloch – hodnotené prostredníctvom hlasových, vizuálnych a textových vnemov[45]. Systém INTU-AI však dokáže fungovať aj v režime *live,* a teda vstupom môže byť aj *„živé vysielanie výsluchu*", teda priame použitie systému počas výsluchu[46].

V slovenskej právnom prostredí je však možné do istej miery systém INTU-AI zrovnať s polygrafom, keďže tento systém okrem vyššie uvedených funkcií dokáže hodnotiť emocionálne prejavy obvineného na základe určitých vektorových kritérií, a to za účelom overovania pravdovravnosti obvineného[47]. Polygraf však nie je v zmysle slovenského trestného práva prípustným dôkazným prostriedkom, pričom Najvyšší súd SR vo svojom uznesení z 30. mája 2014 povedal, že "*Žiadny prístroj nedokáže merať lož či pravdu a ani polygraf to nedokáže, preto vyšetrenie na tomto prístroji nie je súčasťou dôkazov, ktoré je možné použiť v rámci trestného konania.*"[48] V súlade s Uznesením NS SR z 30. júla 2002 možno v trestnom konaní použiť len poznatky, ktoré obvinený poskytol v súlade s § 121 a nasl. Trestného poriadku[49], a preto možno zhodnotiť, že ani systém INTU-AI by nemohol byť považovaný za dôkazný prostriedok a jeho použitie pri výsluchu by v otázke hodnotenia pravdovravnosti obvineného mohlo spôsobiť nezákonnosť samotného výsluchu.

B. Rekognícia

V súlade s § 126 ods. 2 Trestného poriadku je možné vykonať rekogníciu aj podľa fotografií alebo s použitím technických prostriedkov[50]. Trestný poriadok však neustanovuje, že rekogníciu možno vykonať len so skutočnými fotografiami, čím sa otvára možnosť využiť fotografie vytvorené umelou inteligenciou. AI môže realisticky generovať portréty osôb podľa stanovených kritérií – konkrétneho tvaru obočia, očí, účesu, oblečenia – bez potreby akejkoľvek účasti skutočných osôb a len na základe

[43] GARCIA, J. P. – GRILO, C. – DOMINGUES, P. – MIRAGAIA, R.: INTU-AI: Digitalization of Police Interrogation Supported by Artificial Intelligence. In: Applied Sciences, roč. 15, č. 19, 2025.
[44] Tamtiež.
[45] Tamtiež.
[46] Tamtiež.
[47] Tamtiež.
[48] Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 30. mája 2014, sp. zn. 5 Tdo 33/2014.
[49] Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 30. júla 2002, sp. zn. 6 Tz 13/02
[50] § 126 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

zadania konkrétneho vstupu, ako napríklad fotografie osoby a príkazu na generovanie ďalších fotografií podľa konkrétnych požiadaviek.
Takýto prístup by minimalizoval možný rozpor s § 126 Trestného poriadku, ako v prípade pochybenia pri úprave zovňajšku predvádzaných osôb v zmysle rozsudku Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1 Tdo 22/2015 z 20. 05. 2015, kedy NS SR uznal argumentáciu dovolateľa, ktorý namietal výraznú rozdielnosť zovňajšku svojej osoby od osôb vyobrazených na predložených fotografiách[51]. Výskumy poukazujú na to, že tváre generované umelou inteligenciou sú často hodnotené ako nerozoznateľné od skutočných, pričom sú dokonca hodnotené aj ako dôveryhodnejšie než autentické fotografie[52]. Trestný poriadok zároveň neustanovuje povinnosť orgánov činných v trestnom konaní informovať subjekt rekognície o tom, že predkladané fotografie vznikli prostredníctvom systému umelej inteligencie, a výsledkom takéhoto postupu s použitím umelej inteligencie by tak bolo efektívne a atraktívne využívanie tohto dôkazného prostriedku.

Záver

Z uvedenej komparatívnej analýzy využívania nástrojov umelej inteligencie v krajinách V4 vyplýva, že umelá inteligencia môže predstavovať efektívny podporný nástroj trestného práva, avšak výlučne za predpokladu zachovania rozhodujúcej úlohy ľudského činiteľa a plného rešpektovania základných zásad trestného práva. Spoločným menovateľom všetkých štyroch štátov zostáva skutočnosť, že ani jeden z nich zatiaľ nedosiahol úroveň regulačnej pripravenosti, ktorá by zodpovedala tempu technologického vývoja, a zároveň každý z nich reaguje na túto výzvu odlišným spôsobom.
Najvýraznejším príkladom toho, aké dôsledky môže mať absentujúca alebo nedostatočná právna úprava, je novelizácia viacerých právnych predpisov v Maďarsku a otázky vzťahujúce sa na biometrickú identifikáciu osôb. Rozšírenie rozsahu biometrického sledovania osôb bez primeraných právnych záruk a bez predchádzajúcej verejnej diskusie vedie nielen k potenciálnemu porušeniu Aktu o AI, ale predovšetkým k ohrozeniu základných práv a ľudských slobôd.
Poľsko a Česká republika pritom naznačujú odlišný prístup. Poľsko prostredníctvom pripravovaného systémového zákona o AI a Česká republika prostredníctvom akademickej diskusie a výskumu smerujú k preventívnej regulácii, ktorá má ambíciu usmerňovať využívanie AI ešte pred jeho širším nasadením v aplikačnej praxi.

[51] Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 20. mája 2015, sp. zn. 1 Tdo 22/2015.
[52] OSIŃSKA, V., KORTAS, W., SZALACH, A., WELTER, M.: AI Images vs. Real Photographs: Investigating Visual Recognition and Perception. In: Journal of Eye Movement Research, roč. 18, č. 6, 2025.

V podmienkach slovenského trestného práva platí, že výstup umelej inteligencie nemôže byť v súčasnosti použitý ako dôkaz z dôvodu absencie zákonom upraveného dôkazného prostriedku, ktorý by takéto dôkazy legitimizoval. Zároveň však nie je vylúčené využitie AI pri zákonom upravených dôkazných prostriedkoch – napríklad pri prepise zápisnice z výsluchu alebo pri rekognícii prostredníctvom fotografií generovaných umelou inteligenciou. Uvedené možnosti však zatiaľ zostávajú nevyužité aj z dôvodu neistoty o ich zákonnosti, čo samo osebe poukazuje na potrebu osobitnej právnej úpravy využívania umelej inteligencie v dokazovaní.
Spoločným možným odporúčaním pre všetky štáty V4 je prijatie osobitných zákonov, resp. osobitnej právnej úpravy, pre využívanie AI v trestnom konaní, zakotvenie povinnosti ľudského preskúmania každého výstupu AI, zavedenie systému transparentnosti a preskúmateľnosti AI systémov, a to spôsobom, ktorý je v súlade s Aktom o AI a zároveň reflektuje základné hodnoty a charakteristiky vnútroštátnych právnych poriadkov.

Zoznam použitej literatúry

1. ANGYALOSSY, Petr – ANDĚL, David: Vliv AI na dokazování v trestním řízení. In: Bulletin pro právo a forenzní vědy, doi: 10.46282/bpf.2025.30, 2025, s. 493–503.
2. CSATLÓS, Erzsébet – MEZEI, Péter: The Law of the Algorithmic State in Hungary. In: Italian Journal of Public Law, Vol. 17, Issue 2/2025, s. 621–650.
3. CZENCZER, Orsolya – HINKEL, Tamás: The Hungarian prison system in the light of AI and smart tools. In: Journal of Criminology and Criminal Law, roč. 62, č. 3, 2024, s. 89–101. DOI: 10.47152/rkkp.62.3.5.
4. GARCIA, Juan P. – GRILO, Carlos – DOMINGUES, Pedro – MIRAGAIA, Rui: INTU-AI: Digitalization of Police Interrogation Supported by Artificial Intelligence. In: Applied Sciences, roč. 15, č. 19, 2025.
5. MARCINIAK, Jakub: Use of Artificial Intelligence Tools by Law Enforcement Services in Light of the Artificial Intelligence Act. In: Zeszyt Prawniczy UAM, Nr 15/2025, s. 45–55. DOI: 10.14746/zpuam.2025.15.4.
6. OSIŃSKA, Veronika – KORTAS, Wojciech – SZALACH, Aleksandra – WELTER, Maciej: AI Images vs. Real Photographs: Investigating Visual Recognition and Perception. In: Journal of Eye Movement Research, roč. 18, č. 6, 2025.

Právne predpisy EÚ:

1. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 zo 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá umelej inteligencie (Akt o umelej inteligencii), Ú. v. EÚ L, 2024/1689, 12. 7. 2024.

Právne predpisy Maďarsko:

1. Zákon č. XXXI z roku 1997 o ochrane detí (Act on the Protection of Children and the Guardians), v znení novely zo dňa 15. júna 2021
2. Zákon č. LXXIX z roku 2021 o prísnejšom postupe voči páchateľom pedofilných trestných činov a o zmene niektorých zákonov na ochranu detí
3. Zákon č. CLXXXVIII z roku 2015 o registri analýzy obrazov tvárí a systéme analýzy obrazov tvárí (FRT Act), v znení novelizácie zo dňa 18. 3. 2025.
4. Zákon č. CIII/2023 o digitálnom štáte a niektorých pravidlách poskytovania digitálnych služieb (Digital State Act).
5. Vládne nariadenie č. 350/2016 (XI. 18.) Korm. o Maďarskom ústave forenzných vied (HIFS).

Právne predpisy Slovenskej republiky:

1. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Judikatúra:

1. Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 30. júla 2002, sp. zn. 6 Tz 13/02.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 30. mája 2014, sp. zn. 5 Tdo 33/2014.
3. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 20. mája 2015, sp. zn. 1 Tdo 22/2015.
4. Konanie Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-769/22, Komisia proti Maďarsku (prebiehajúce konanie).

Online zdroje a správy:

1. Digital Justice Center Univerzity vo Vroclave. [online]. [cit. 5. 4. 2026]. Dostupné na: https://digitaljustice.uwr.edu.pl/en/digital-justice/
2. European Data Protection Board: Guidelines 05/2022 on the use of facial recognition technology in the area of law enforcement, Version 2.0, adopted 26 April 2023.
3. Legal analysis: New biometric surveillance laws in Hungary violate the prohibition of real-time remote biometric identification under the AI Act. AI Freedom Coalition Foundation (AIFCF), 2025. [online]. [cit. 5. 4. 2026]. Dostupné na: https://aifcf.org/hungarys-new-biometric-surveillance-laws-violate-the-eu-ai-act/
4. Ministerstwo Cyfryzacji: Koniec ery nieuchwytnych algorytmów – projekt ustawy o systemach sztucznej inteligencji przyjęty przez Radę Ministrów. [online]. [cit. 5. 4. 2026]. Dostupné na: https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/koniec-ery-nieuchwytnych-algorytmow--

projekt-ustawy-o-systemach-sztucznej-inteligencji-przyjety-przez-rade-ministrow
5. OECD AI Incidents Monitor: Csenger prison AI facial recognition, video analytics and behavior analysis. OECD.AI, 12. 1. 2024. [online]. [cit. 5. 4. 2026]. Dostupné na: https://oecd.ai/en/incidents/2024-01-12-1aff
6. Policie ČR: Využívání umělé inteligence k plnění úkolů Policie České republiky. [online]. [cit. 5. 4. 2026]. Dostupné na: https://policie.gov.cz/clanek/vyuzivani-umele-inteligence-k-plneni-ukolu-policie-ceske-republiky.aspx

Kontaktné údaje

Mgr. Kristína Vojtylová
vojtylova1@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

PREVENCIA ONLINE SEXUÁLNEHO ZNEUŽÍVANIA DETÍ

ONLINE CHILD SEXUAL ABUSE PREVENTION

Tommaso Bada[1]

Abstrakt: Príspevok sa venuje analýze prostriedkov prevencie online sexuálneho zneužívania detí, ktoré sa uplatňujú na úrovni Kanady. Okrem toho autor skúma za úzkej spolupráce zo strany nemeckej zahraničnej odborníčky, Julie von Weiler, aké prostriedky prevencie v tejto oblasti je vhodné uplatniť na európskej úrovni. Na základe vyššie uvedeného autor v závere príspevku zhodnotí, aké prostriedky prevencie sexuálneho zneužívania detí sú najvhodnejšie, najmä pokiaľ ide o zvyšovanie ochrany detí a zároveň zachovanie princípov právneho štátu.

Kľúčové slová: Online, Sexuálne zneužívanie, CSAM, Kanada

Abstract: The article analyses the means of preventing online child sexual abuse that are applied at the Canadian level. In addition, the author, in close cooperation with the German foreign expert, Julia von Weiler, examines what means of prevention in this area are appropriate to apply at the European level. Based on the above, the author concludes the article by evaluating what means of preventing child sexual abuse are most appropriate, especially with regard to increasing the protection of children while maintaining the principles of the rule of law.

Key words: Online, Sexual abuse, CSAM, Canada

Úvod

Čitateľ si môže na úvod tohto príspevku položiť otázku, či je vôbec možné zabrániť sexuálnemu zneužívaniu detí *pro futuro*. Táto otázka je legitímna a jej opodstatnenosť je ešte výraznejšia, pokiaľ ide o sexuálne zneužívanie detí na internete. Každá maloletá osoba sa môže stať obeťou sexuálneho zneužívania,[2] či už na internete alebo fyzicky. Predmetná trestná činnosť je natoľko latentná, že nie je realistické predpokladať, že je možné vo väčšej miere tejto trestnej činnosti zabrániť.

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

[2] KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov.* s. 85. Pezinok : Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021. ISBN 978-80-973526-2-2.

Problematika online sexuálneho zneužívania detí (napr. cez sociálne siete) tak zostáva nanajvýš aktuálna. Napriek tvrdeniu, že sexuálne zneužívanie detí (najmä na internete) nemožno vo výraznej miere eliminovať, sme presvedčení, že uplatnením správnych postupov je možné aspoň v malej miere zamedziť jeho škodlivým následkom. Za tieto *„správne postupy*" považujeme konkrétne prevenciu, vďaka ktorej sa maloleté osoby môžu vyhnúť tomu, aby sa z nich stali obete trestného činu, alebo aby sa aspoň lepšie vyrovnali so situáciou, ak sa už obeťami trestného činu stali. Sexuálne zneužívanie detí (vrátane jeho internetovej formy) totiž so sebou nesie najmä psychologické následky, ktoré sa neskôr prejavujú v prežívaní, resp. správaní detskej obete a zásadným spôsobom narúšajú kvalitu jej života.[3] V rámci tohto príspevku preto analyzujeme najdôležitejšie prostriedky prevencie a potláčania online sexuálneho zneužívania detí na úrovni Kanady, ako aj prostriedky prevencie navrhnuté pani Juliou von Weiler, nemeckou psychologičkou a odborníčkou na danú problematiku z organizácie *Innocence in Danger Germany*, ktorú sme na tento účel oslovili. Cieľom príspevku je preskúmať viaceré uplatňované prostriedky prevencie a poukázať na najvhodnejšie z nich.

Prostriedky prevencie online sexuálneho zneužívania v Kanade

Na úrovni Kanady bolo aplikovaných niekoľko prostriedkov prevencie online sexuálneho zneužívania detí, pričom na účely tohto príspevku uvedieme tie najdôležitejšie z nich. Prvým prostriedkom prevencie bolo vytvorenie internetovej stránky s názvom *Cybertip.ca*, ktorá umožňuje nahlasovať podozrenia zo sexuálneho zneužívania detí. V období rokov 2014-2022 bolo na tejto stránke nahlásených 11 971 prípadov tzv. *online luringu*.[4]

Ďalším významným krokom bolo zriadenie projektu *Project Arachnid* v roku 2017, ktorého význam spočíva v automatizovanom prehľadávaní verejne dostupnej časti internetu a tzv. *„temnej*" (nezákonnej) časti internetu *(darknet*) s cieľom vyhľadávať *CSAM*.[5] Pri nájdení CSAM je poskytovateľovi hostingových služieb automaticky zaslaná žiadosť o odstránenie tohto obsahu. *Project Arachnid* analyzuje vyše 10 000 obrazových súborov za jednu sekundu a dokáže identifikovať nezákonný obsah rýchlo a efektívne. Od roku 2017 bolo vďaka tomuto projektu odstránených vyše 100

[3] ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi.* s. 72. Praha : Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

[4] StatCan.gc.ca. 2024. *Online Child Sexual Exploitation: A Statistical Profile of Police-Reported Incidents in Canada, 2014 to 2022.* [online]. s. 7. [cit. 28-02-2026]. Dostupné na internete: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/en/pub/85-002-x/2024001/article/00003-eng.pdf?st=xAkjibXI>

[5] CSAM - *Child Sexual Abuse Material* (materiál zobrazujúci sexuálne zneužívanie detí, pričom tento pojem zahŕňa aj fotografie a videá obnaženého tela páchateľa, ktoré tento následne posiela detskej obeti, ako aj fotografie a videá detskej obete, na ktorých táto obeť nemusí byť nevyhnutne obnažená).

miliónov *CSAM* od viac ako 1 000 poskytovateľov elektronických služieb v takmer 100 krajinách sveta.[6]

Jedným z najvýznamnejších prínosov tohto projektu je psychologická úľava detských obetí sexuálneho zneužívania na internete (obmedzovaním verejnej dostupnosti *CSAM*), ktoré nemali žiadnu kontrolu nad šírením a opakovaným zdieľaním *CSAM*, a boli tak opätovne viktimizované. Zároveň majú medzinárodné súbory dát o *CSAM*, ktoré *Project Arachnid* zhromažďuje, ako aj súvisiace analytické poznatky, zásadný význam pre potláčanie online sexuálneho zneužívania na medzinárodnej úrovni.[7]

S vytvorením projektu *Project Arachnid* súvisí ďalší krok, ktorým bolo vytvorenie nástroja *Arachnid Orb* v roku 2017. Tento nástroj umožňuje medzinárodným oznamovacím linkám *(hotlines)* a organizáciám na ochranu detí spolupracovať v rámci projektu *Project Arachnid* na spoločnej platforme. Táto medzinárodná sieť dnes pozostáva z 18 národných oznamovacích liniek a organizácií na ochranu detí v 17 krajinách sveta, ktoré spoločne pracujú na detekcii podozrivých *CSAM* s cieľom vydávania výziev na odstránenie *CSAM* poskytovateľom elektronických služieb. Nástroja *Arachnid Orb* k dnešnému dňu využívajú Spojené štáty americké, Kanada, Mexiko, Kolumbia, Nigéria, Belgicko, Nemecko, Chorvátsko, Albánsko, Švédsko, Fínsko, Estónsko, Litva, Kambodža, Taiwan, Nový Zéland a Austrália.[8] Slovenská republika nie je súčasťou tohto projektu.

Ďalšie prostriedky prevencie môžeme pozorovať v ôsmich odporúčaniach, ktoré sú uvedené v S*práve C3P[9] z roku 2021 o činnosti projektu Project Arachnid*. Na účely tohto príspevku uvádzame iba niektoré z nich.

Prvým odporúčaním je zaviesť povinnosť náležitej starostlivosti *(duty of care)* spolu s možnosťou uložiť finančné sankcie za jej porušenie, pričom finančné sankcie majú byť primerané miere spôsobenej ujmy.[10]

Druhé odporúčanie spočíva v zavedení automatizovaného zisťovania *CSAM* pre online platformy s obsahom zdieľaným používateľmi (ako sú napr. *Reddit*, *Facebook*, *Instagram*, *OnlyFans*). Nahlásený a odstránený *CSAM* sa často opätovne vyskytne na online platforme. Takýmto situáciám je možné predísť použitím automatizovaných technológií porovnávania digitálnych odtlačkov *(fingerprint matching technologies)*. Rovnako by mali byť zavedené účinné sankcie za porušenie povinnosti zabrániť

[6] PROTECTCHILDREN.ca. 2026. *Project Arachnid.* [online]. [cit. 28-02-2026]. Dostupné na internete: <https://www.protectchildren.ca/en/programs-and-initiatives/project-arachnid/>

[7] Tamtiež. [online].

[8] PROJECTARACHNID.ca. 2026. *What is Project Arachnid?* [online]. [cit. 28-02-2026]. Dostupné na internete: <https://projectarachnid.ca/en/#what-is-project-arachnid>

[9] C3P - *Canadian Centre for Child Protection* (Kanadské centrum na ochranu detí).

[10] CONTENT.C3P.ca. 2021. *Project Arachnid: Online Availability of Child Sexual Abuse Material.* [online]. s. 48. [cit. 01-03-2026]. Dostupné na internete: <https://content.c3p.ca/pdfs/C3P_ProjectArachnidReport_en.pdf>

opätovnému zdieľaniu *CSAM*, ktorého digitálny odtlačok sa zhoduje s digitálnym odtlačkom predtým odstráneného *CSAM*.[11]

Poskytovatelia elektronických služieb, ktorí umožňujú zdieľanie obsahu vytvoreného používateľmi, primárne platformy, ktoré sa zameriavajú na (zákonnú) pornografiu, predstavujú vyššie riziko výskytu *CSAM*. Preto je tretím odporúčaním zaviesť povinnosť preukazovania súhlasu osôb, zachytených v pornografickom obsahu, s účasťou na pornografickom predstavení a s jeho následným zdieľaním, a povinnosti overovania totožnosti osôb, ktoré pornografický obsah zdieľajú.[12]

Štvrtým odporúčaním je zaviesť štandardy dizajnu online platforiem, ktoré by mali za následok nižšie riziká a vyššiu bezpečnosť používateľov, pričom by sa mali ustanoviť najmä nasledovné povinnosti:

a) zákaz umožňovania zdieľania obsahu vytvoreného používateľmi, ak používateľ používa pri zdieľaní IP adresu spojenú s tzv. výstupným uzlom siete *Tor*, s *VPN* službou alebo inými technikami utajovania skutočnej IP adresy;

b) blokovanie vyhľadávacích výrazov, názvov diskusných skupín a internetových komunikácií (tzv. chatov), ktoré sú spojené s *CSAM*;

c) odstraňovanie alebo pozastavovanie činnosti používateľských účtov, ktoré zdieľajú alebo iným spôsobom poskytujú prístup k *CSAM*;

d) segregácia detí a dospelých v digitálnom prostredí *(segregation by design)*; ak to nie je technicky možné, mali by byť zavedené dodatočné mechanizmy ochrany detí;

e) povinnosť platforiem poskytovať ľahko dostupný, zrozumiteľný a funkčný mechanizmus kontaktu s administrátormi obsahu na účely podávania podnetov a hlásení o prítomnosti *CSAM*;

f) zavedenie overovania veku používateľov, s cieľom zabrániť prístupu detí k pornografii alebo inému nevhodnému obsahu.[13]

V Kanade bola takisto vytvorená online platforma s názvom *ProtectKidsOnline.ca*, ktorá je prevádzkovaná C3P cez *Cybertip.ca*. Ide o ústrednú internetovú stránku, kde môžu rodičia alebo iné osoby získať bezplatné informácie o kybernetickej bezpečnosti od odborníkov na kybernetickú bezpečnosť a pedagogických pracovníkov. Predmetná platforma taktiež poskytuje informácie o stále meniacich sa záujmoch mladistvých osôb na internete, o potenciálnych rizikách, ktorým čelia, a o stratégiách, a o možnostiach bezpečného používania internetu deťmi[14].[15]

---

[11] Tamtiež. s. 50. [online].

[12] Tamtiež. s. 53. [online].

[13] Tamtiež. s. 54. [online].

[14] Príručka je dostupná tu: <https://protectkidsonline.ca/app/en/>

[15] PROTECTCHILDREN.ca. 2026. *ProtectKidsOnline.ca.* [online]. [cit. 01-03-2026]. Dostupné na internete: <https://www.protectchildren.ca/en/programs-and-initiatives/protectkidsonline/>

Prostriedky prevencie z pohľadu zahraničnej odborníčky

Pri analýze vhodných prostriedkov prevencie sexuálneho zneužívania detí online je nevyhnutné osloviť aj odborníkov na danú problematiku. Z tohto dôvodu sme oslovili pani Juliu von Weiler, nemeckú psychologičku pôsobiacu v organizácii *Innocence in Danger Germany*, ktorej sme v rámci mailovej komunikácie položili niekoľko otázok. Konkrétne išlo o tieto otázky: **(i)** ako skoro možno identifikovať vzorce rizikového správania v online prostredí u detí a ktoré psychologické symptómy sú najviac prediktívne; **(ii)** aké rodinné prostredie zvyšuje alebo znižuje zraniteľnosť detí voči online sexuálnemu zneužívaniu; **(iii)** ako môže emocionálna regulácia a bezpečná emočná väzba (na rodičov) pôsobiť ochranne proti online sexuálnemu zneužívaniu (konkrétne groomingu); **(iv)** akú úlohu zohráva školské prostredie (a výchova) v oblasti duševného zdravia detí; **(v)** aké sú najskoršie psychologické príznaky online sexuálneho zneužívania (groomingu); **(vi)** ako môžu klinickí pracovníci rozlíšiť medzi normálnym (bežným) sexuálnym vývinom maloletých osôb a rizikovým sexuálnym vývinom spojeným s online prostredím; **(vii)** aké skríningové nástroje by mali existovať, ale v súčasnosti neexistujú; **(viii)** ako by malo byť nastavené odhaľovanie online sexuálneho zneužívania s cieľom znížiť sekundárnu viktimizáciu; **(ix)** aké sú dlhodobé psychologické následky online sexuálneho zneužívania detí v porovnaní so sexuálnym zneužívaním fyzicky; **(x)** aké terapeutické prístupy sú najúčinnejšie pri liečbe traumy z online sexuálneho zneužívania; **(xi)** ako ovplyvňuje prítomnosť *CSAM* na internete proces zotavenia sa obete z traumy; a **(xii)** akými spôsobmi je možné znížiť riziko sekundárnej viktimizácie.[16] Práve skúmanie negatívnych následkov viktimizácie je totiž často súčasťou objasňovania a dokazovania danej trestnej činnosti.[17]

Julia von Weiler uviedla, že vzorce rizikového správania v online prostredí často odrážajú zraniteľnosť detí v offline prostredí, avšak tieto sú zosilnené tým, ako sú online platformy nastavené. Rizikové vzorce správania možno pozorovať už v mladom školskom veku dieťaťa, často v súvislosti s používaním sociálnych sietí bez dohľadu dospelej osoby. Medzi najviac prediktívne markery (symptómy) patrí impulzivita, nízka sebaúcta a vysoká potreba externej validácie. Deti, ktorým táto validácia chýba, ju často vyhľadávajú v offline prostredí aj na internete, čo zvyšuje pravdepodobnosť psychickej manipulácie zo strany iných osôb. Kľúčovým rizikovým faktorom je však samotný nesúlad medzi vekom dieťaťa a komplexnosťou digitálneho prostredia.[18]

---

[16] Mailová komunikácia s Juliou von Weiler. [online]. [cit. 02-03-2026]. Dostupné v aplikácii Outlook po prihlásení sa do účtu autora príspevku a stiahnutí súboru.

[17] CHMELÍK, J. et al. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita.* s. 117. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.

[18] Tamtiež. [online].

Ďalej Julia von Weiler poukázala na to, že zvýšená zraniteľnosť sa vyskytuje u detí, ktoré vyrastajú v rodinách, ktoré sú autoritatívne alebo ktoré zanedbávajú výchovu dieťaťa. Strach z trestu tu prevyšuje dôveru detí k rodičom. To má za následok, že dieťa sa emočne naviaže na online prostredie a páchateľa (ktorý jej poskytuje, hoci zištne, pocit vlastnej hodnoty), a zamlčí osobnú skúsenosť s online páchateľom len preto, aby s ním nestratilo kontakt. Naopak, preventívne pôsobí je vek dieťaťa. Podľa Julie von Weiler je vhodné čo najviac oddialiť prvý kontakt dieťaťa s online prostredím. Rodičia dieťaťa by taktiež mali viesť s deťmi otvorený dialóg na rôzne témy, vrátane informačných technológií.[19]

V súvislosti so sociálnymi sieťami Julia von Weiler uviedla, že vďaka profilom maloletých osôb na sociálnych sieťach majú páchatelia prehľad o ich záujmoch, vďaka čomu sú schopní prispôsobiť svoj postup pri nadväzovaní komunikácie s dieťaťom. Aj v rámci internetových hier si páchatelia veľakrát budujú voči dieťaťu dôveru ako ich *„spoluhráči*" alebo tzv. mentori. Preto, hoci je emocionálna regulácia detí dôležitým prvkom prevencie, nezabezpečuje absolútnu ochranu pred sofistikovanými postupmi páchateľov.[20]

Pokiaľ ide o školy a školské prostredie, Julia von Weiler poukazuje na potrebu učiť deti vyjadrovať nesúhlas, čo sa musí preniesť aj do digitálnej sféry (vo forme tzv. digitálneho súhlasu).[21]

Symptómy, ktoré nasvedčujú, že dieťa je obeťou sexuálneho zneužívania, sú podľa Julie von Weiler často latentné a ľahko zameniteľné s bežnými príznakmi dospievania dieťaťa, pričom medzi tieto symptómy patria:

a) neprirodzené stiahnutie sa do úzadia alebo nedostatok komunikatívnosti, čo sa prejavuje napríklad zakrývaním mobilného telefónu alebo monitora pri vstupe iných osôb do miestnosti;

b) náhle zmeny nálad, ktoré sa prejavujú napríklad náhlymi depresívnymi stavmi alebo úzkosťou;

c) neznámy pôvod vecí, ako sú dary a finančné prostriedky (od online páchateľov), pričom ich pôvod nedokáže dieťa dostatočne vysvetliť;

d) poruchy spánku, často v dôsledku nočnej online komunikácie s páchateľom;

e) pocit odcudzenia, vrátane pocitu, že nikto dieťaťu nerozumie v takej miere ako (konkrétny) páchateľ.[22]

S názorom Julie von Weiler sa zhodujú aj názory ďalších autorov, podľa ktorých prítomnosť či, naopak, absencia príznakov sexuálneho zneužívania nie je nevyhnutne

[19] Tamtiež. [online].

[20] Tamtiež. [online].

[21] Mailová komunikácia s Juliou von Weiler. [online]. [cit. 02-03-2026]. Dostupné v aplikácii Outlook po prihlásení sa do účtu autora príspevku a stiahnutí súboru.

[22] Tamtiež. [online].

určujúcim kritériom na potvrdenie alebo vyvrátenie hypotézy, že maloletá osoba sa stala obeťou sexuálneho zneužívania.[23]

Pokiaľ ide o tzv. skríningové nástroje, Julia von Weiler uviedla, že absentujú štandardizované, trauma-informované *(trauma-informed)* skríningové nástroje, ktoré by priamo zhromažďovali informácie o činnosti dieťaťa v online priestore. Podľa Julie von Weiler by mali byť zavedené nástroje, ktoré:

a) posudzujú kvalitu online vzťahov, nielen trvanie vzťahu alebo čas strávený na internete;

b) analyzujú *(screenujú)* mieru vystavovania maloletých osôb škodlivému obsahu; a

c) včas identifikujú zapojenie maloletých osôb do nekonsenzuálneho zdieľania vlastného *CSAM*.[24]

Podľa Julie von Weiler by mali byť zavedené mechanizmy odhaľovania online sexuálneho zneužívania s cieľom znížiť sekundárnu viktimizáciu, ktoré musia mať nízky prah tolerancie (pokiaľ ide o závažnosť *CSAM*), špecificky zamerané a právne zabezpečené (napr. podľa modelu *Barnahus*). Medzi tieto mechanizmy patrí:

a) princíp jediného výsluchu, konkrétne potreba vyhnúť sa opakovanému vypočúvaniu detí inými subjektmi (napr. orgány činné v trestnom konaní, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, zdravotnícki pracovníci);

b) neobviňovanie obete - v trestnom konaní musí byť dieťa zbavené pocitu viny za vyhotovenie vlastného CSAM, ktorý je následne bez jeho súhlasu zdieľaný na internete;

c) rozvoj digitálnych zručností - osoby prijímajúce hlásenia o sexuálnom zneužívaní musia mať prehľad o povahe jednotlivých platforiem;

d) podpora detí zo strany ich rodičov; ak táto absentuje, dieťa sa nemôže so sexuálnym zneužívaním zdravým spôsobom vyrovnať; rodičia sa potrebujú naučiť, ako zvládnuť vlastné negatívne emócie a zostať stabilnou oporou pre dieťa.[25]

S názorom, že ďalšími výsluchmi obete môže dôjsť k jej sekundárnej viktimizácii, nesúhlasia iní autori. Podľa nich oveľa negatívnejšie než samotný výsluch pôsobí na obeť prípadné zastavenie trestného stíhania alebo ak je vydaný oslobodzujúci

---

[23] FRIEDRICH, W. N. *Psychological Assessment of Sexually Abused Children and Their Families.* 368 s. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 2002. ISBN 0-7619-0310-0; KARKOŠKOVÁ, S., TRUSKOVÁ, V. 2015. *Sexuálne zneužívanie detí: rámce a limity klinicko-psychologických súdnoznaleckých posudkov.* In *M. Hullová (ed.) Zborník vedeckých štúdií a odborných článkov z medzinárodnej virtuálnej vedeckej konferencie na tému Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly (s. 227-237)*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2015. [online]. cit. [25-05-2026]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/288761577_Sexualne_zneuzivanie_deti_ramce_a_limity_klinicko-psychologickych_sudnoznaleckych_posudkov>

[24] Mailová komunikácia s Juliou von Weiler. [online]. [cit. 02-03-2026]. Dostupné v aplikácii Outlook po prihlásení sa do účtu autora príspevku a stiahnutí súboru.

[25] Tamtiež. [online].

rozsudok (čo zvyšuje motiváciu detskej obete vypovedať aj niekoľkokrát). Autori zároveň uvádzajú, že rozprávanie o traumatických zážitkoch nevedie automaticky k sekundárnej viktimizácii a je dokonca dôležitou súčasťou zotavovania sa z traumy. K druhotnej viktimizácii však môže dôjsť vtedy, ak sú deti vypočúvané osobami, ktoré tieto deti pozorne nepočúvajú, vypočúvajú ich bez dostatku rešpektu k ich osobe alebo ich morálne odsudzujú.[26]

S problematikou jediného výsluchu dieťaťa sa spája situácia, kedy dieťa v prípravnom konaní síce uvedie, kto na ňom spáchal trestný čin sexuálneho zneužívania, v súdnom konaní však podstatným spôsobom zmení svoju výpoveď, a to tak, že páchateľa trestného činu zamlčí, resp. bude popierať, že daná osoba spáchala tento trestný čin. S uvedenou situáciou sa vysporiadala slovenská judikatúra (k tomu pozri R 53/2009), podľa ktorej odvolanie alebo podstatná zmena výpovede svedkom-poškodeným neznamená automaticky jej ďalšiu nepoužiteľnosť v trestnom konaní. Súd, resp. orgán činný v trestnom konaní, musí zmenenú výpoveď vždy posudzovať v súlade s § 2 ods. 12 Trestného poriadku. Ak vzniknú podstatné rozpory medzi výpoveďou v prípravnom konaní a výpoveďou v súdnom konaní, súd môže tieto odstrániť, ak postupom podľa § 264 ods. 1 Trestného poriadku došlo k vykonaniu tohto dôkazu prečítaním výpovede z prípravného konania na hlavnom pojednávaní, pričom súd takto môže postupovať aj bez návrhu strán.[27]

K problematike výpovedí detských obetí v trestnom konaní považujeme taktiež za potrebné uviesť názor odborníkov, v zmysle ktorého by sa orgány činné v trestnom konaní a iné subjekty mali pri výsluchu vyhýbať otázkam zameraným na časové rámce jednotlivých udalostí. Časové rámce, resp. časová chronológia, podľa týchto odborníkov negatívne vplývajú na schopnosť detských obetí správne reprodukovať prežité udalosti,[28] a majú za následok nezrovnalosti vo svedeckej výpovedi.[29]

Pokiaľ ide o dlhodobé psychologické následky online sexuálneho zneužívania, Julia von Weiler uviedla, že jedinečným atribútom online sexuálneho zneužívania je jeho neurčité trvanie (z hľadiska času). Na rozdiel od offline sexuálneho zneužívania, kde páchanie trestného činu v určitom momente končí, online sexuálne zneužívanie v

[26] FREYD, J. & BIRRELL, P. (2013). *Blind to Betrayal : Why We Fool Ourselves We Aren't Being Fooled.* s. 143, 173. New Jersey : Wiley & Sons, Inc, 2013. ISBN 978-0470604403.

[27] KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov.* s. 93. Pezinok : Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021. ISBN 978-80-973526-2-2.

[28] THE BRITISH PSYCHOLOGICAL SOCIETY RESEARCH BOARD. *Guidelines on Memory and the Law: Recommendations from the Scientific Study of Human Memory.* s. 2. Leicester : The British Psychological Society, 2008. ISBN 978-1-85433-473-2.

[29] WELLS, C. et al. 2014. *Adult Recollections of Childhood Memories: What Details Can Be Recalled?* In *Quarterly Journal of Experimental Psychology, 67(7), s. 1249-1261*. [online]. cit. [25-05-2026]. DOI: 10.1080/17470218.2013.856451

sebe nesie trvalú hrozbu jeho opätovného páchania. To vedie k trvalej ostražitosti obetí, pocitu bezmocnosti a sociálnej úzkosti.[30]
Medzi najúčinnejšie terapeutické prístupy pri liečbe traumy zo sexuálneho zneužívania patria podľa Julie von Weiler:
a) kognitívno-behaviorálna terapia zameraná na traumu *(trauma-oriented)*, ktorá je efektívna pri psychickom spracovaní traumatickej udalosti;
b) EMDR *(Eye Movement Desensitization and Reprocessing)* terapia, ktorá je nápomocná pri spracovaní konkrétnych traumatických spomienok;
c) psychologické konzultácie, v rámci ktorých obete potrebujú pochopiť, že sa stali cieľom sofistikovanej manipulácie, a že nekonali nerozvážne; pochopenie uvedeného zmierňuje podľa Julie von Weiler pocit viny.[31]
Pokiaľ ide o zamedzenie sekundárnej viktimizácii, z právneho a technologického hľadiska je podľa Julie von Weiler na mieste dôsledné presadzovanie *„práva na zabudnutie*", automatizované porovnávanie *hashov* na účely zabránenia opätovnému zdieľaniu *CSAM* a efektívne mechanizmy odstraňovania *CSAM*, medzi ktoré patrí napr. *Project Arachnid*. Zo psychologického hľadiska je potrebné sa zamerať na schopnosť detskej obete znovu získať kontrolu nad vlastným životom.[32]

Záver

Najaktuálnejšími výzvami v oblasti online sexuálneho zneužívania detí sú tzv. *peer-to-peer* siete a siete anonymného prístupu *(darknet)*, živé online vysielanie sexuálneho zneužívania detí, navádzanie detí *(grooming a luring)*, spolupráca *(networking)* online páchateľov za účelom výmeny poznatkov a skúseností, a *deepfake* fotografie a videá. Z uvedeného dôvodu sa javí ako opodstatnené zriadiť internetovú platformu na spôsob kanadskej *Cybertip.ca*, ktorá by slúžila na nahlasovanie podozrení zo sexuálneho zneužívania.
Napriek tomu, že ľudský faktor je v oblasti prevencie veľmi dôležitý, javí sa ako opodstatnené využívať v plnej miere aj informačné technológie. V tomto smere je v oblasti prevencie a boja proti online sexuálnemu zneužívaniu detí nevyhnutné zriadiť systém obdobný kanadskému projektu *Project Arachnid*, ktorý by slúžil na automatické odhaľovanie *CSAM* a odosielanie výziev online platformám na jeho odstránenie. To by viedlo k zamedzeniu ďalšej viktimizácie detských obetí. Alternatívu k vytvoreniu vlastného projektu vidíme v účasti Slovenskej republiky v sieti *Arachnid Orb*, ktorá umožňuje medzinárodným oznamovacím linkám a organizáciám na ochranu detí spolupracovať v rámci *Project Arachnid* na spoločnej

[30] Tamtiež. [online].
[31] Tamtiež. [online].
[32] Tamtiež. [online].

platforme. Slovenská republika by sa tak pripojila k už existujúcim členom, ktorými sú napr. USA, Kanada, Nemecko, Švédsko, Fínsko a Estónsko.
Na úrovni EÚ relevantným opatrením môže byť uložiť online platformám povinnosť náležitej starostlivosti spojenú s prípadnými finančnými sankciami za jej nedodržiavanie alebo porušenie. Online platformám (napr. *Reddit*, *Facebook*, *Instagram*, *OnlyFans*) by mala byť uložená povinnosť zaviesť automatizované zisťovanie *CSAM* zdieľaného používateľmi, a to prostredníctvom automatizovaných technológií porovnávania tzv. digitálnych odtlačkov.
Vo vzťahu k používateľom by online platformám mala byť uložená povinnosť poskytovať používateľom ľahko dostupný, zrozumiteľný a funkčný mechanizmus kontaktu s administrátormi obsahu na účely podávania podnetov o prítomnosti *CSAM*.
Na strane druhej, relevantným opatrením by mohlo byť ustanovenie negatívnej povinnosti online platforiem v podobe zákazu umožňovania zdieľania obsahu vytvoreného používateľmi, ak používateľ pri zdieľaní tohto obsahu používa IP adresu spojenú s tzv. výstupným uzlom siete *Tor*, *VPN* službou alebo inými technikami utajovania skutočnej IP adresy. Zároveň by mali online platformy, vrátane internetových prehliadačov (napr. *Google, Bing, Yahoo*), zaviesť blokovanie vyhľadávacích výrazov, názvov diskusných skupín, ako aj internetových komunikácií, ktoré sú spojené s *CSAM*.
Pokiaľ ide o (zákonný) pornografický materiál, za účelom ochrany mladistvých používateľov sa javí ako opodstatnené zavedenie na úrovni EÚ mechanizmov overovania veku používateľov, s cieľom zamedziť mladistvým osobám vstúpiť na online platformy zamerané na pornografiu. Dôležité však zároveň bude vyvážiť záujem spoločnosti na ochrane detí pred narúšaním ich mravnej výchovy a záujem na ochrane práva na súkromie, ktoré by bolo vo významnej miere narušené používaním občianskych preukazov a iných obdobných dokladov na overenie totožnosti (a veku) osoby. Overovanie totožnosti cez internet, ako aj systémy automatizovanej detekcie osôb môžu vytvoriť nové príležitosti tzv. hackerom na uskutočňovanie závažných kybernetických útokov, s čím je tiež potrebné sa vysporiadať.
V záujme zamedzenia rozširovania detskej pornografie je žiaduce zaviesť regulačný rámec v oblasti overovania a preukazovania súhlasu osôb s účasťou na pornografickom predstavení tak, ako sme to uviedli v rámci tohto príspevku.
V oblasti primárnej prevencie nemožno opomínať psychologické aspekty. Ako uviedla pani Julia von Weiler, medzi prediktívne faktory rizikového správania detí na internete patria impulzivita, nízka sebaúcta a výrazná potreba externej validácie, čo zvyšuje pravdepodobnosť, psychickej manipulácie zo strany inej osoby. Je preto potrebné podporovať u detí zdravú emocionálnu autonómiu a schopnosť vytvárať bezpečné medziľudské vzťahy. Takisto je vhodné čo najviac oddialiť prvý kontakt dieťaťa s internetom. Pokiaľ dieťa už používa internet, malo by používať prezývky,

ktoré neobsahujú žiadne identifikačné údaje o ich osobe, aby sa predišlo napríklad tzv. krádeži identity.
V súvislosti s tým je nevyhnutné vzdelávať deti aj rodičov o rizikách online prostredia a o problematike sexuálneho zneužívania na internete. Na ten účel považujeme za vhodné vytvorenie online platformy podobnej kanadskej platforme *ProtectKidsOnline.ca*, na ktorej by rodičia našli bezplatné informácie o kybernetickej bezpečnosti od odborníkov na kybernetickú bezpečnosť a pedagogických pracovníkov. Táto online platforma by taktiež poskytovala informácie o stále meniacich sa záujmoch maloletých osôb na internete, o potenciálnych rizikách, ktorým čelia, a o stratégiách bezpečného používania internetu maloletými osobami. Prevencia zasahuje aj do trestného konania, kde je žiaduce, aby detská obeť bola vypočúvaná osobou, ktorá túto obeť nebude morálne odsudzovať a ktorá je schopná ju náležite počúvať. Ako vyplýva z názoru viacerých odborníkov, samotný výsluch detskej obete nemá automaticky za následok jej sekundárnu viktimizáciu, podstatné však je, aby bol tento výsluch vedený podľa zásad uvedených vyššie.
Z dôvodov, uvedených v rámci tohto príspevku, si podľa nášho názoru právna úprava prevencie a potláčania sexuálneho zneužívania detí na internete zaslúži dôkladnú legislatívnu úpravu. Predložený príspevok môže predstavovať východisko pre ďalšie skúmanie problematiky.

Zoznam použitej literatúry

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi.* 339 s. Praha : Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.
2. CONTENT.C3P.ca. 2021. *Project Arachnid: Online Availability of Child Sexual Abuse Material.* [online]. 61 s. [cit. 01-03-2026]. Dostupné na internete: <https://content.c3p.ca/pdfs/C3P_ProjectArachnidReport_en.pdf>
3. FREYD, J. & BIRRELL, P. (2013). *Blind to Betrayal : Why We Fool Ourselves We Aren't Being Fooled.* 224 s. New Jersey : Wiley & Sons, Inc, 2013. ISBN 978-0470604403.
4. FRIEDRICH, W. N. *Psychological Assessment of Sexually Abused Children and Their Families.* Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2002. 368 s. ISBN 0-7619-0310-0.
5. CHMELÍK, J. et al. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita.* 208 s. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.
6. KARKOŠKOVÁ, S. *Sexuálne zneužívanie detí vo svetle výskumných poznatkov.* 232 s. Pezinok : Justičná akadémia Slovenskej republiky, 2021. ISBN 978-80-973526-2-2.
7. KARKOŠKOVÁ, S., TRUSKOVÁ, V. 2015. *Sexuálne zneužívanie detí: rámce a limity klinicko-psychologických súdnoznaleckých posudkov.* In *M. Hullová (ed.)*

Zborník vedeckých štúdií a odborných článkov z medzinárodnej virtuálnej vedeckej konferencie na tému Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly (s. 227-237). Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2015. [online]. 2015. cit. [25-03-2026]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/288761577_Sexualne_zneuzivanie_deti_ramce_a_limity_klinicko-psychologickych_sudnoznaleckych_posudkov>

8. Mailová komunikácia s Juliou von Weiler. [online]. [cit. 02-03-2026]. Dostupné v aplikácii Outlook po prihlásení sa do účtu autora príspevku a stiahnutí súboru
9. PROJECTARACHNID.ca. 2026. *What is Project Arachnid?* [online]. [cit. 28-02-2026]. Dostupné na internete: <https://projectarachnid.ca/en/#what-is-project-arachnid>
10. PROTECTCHILDREN.ca. 2026. *Project Arachnid.* [online]. [cit. 28-02-2026]. Dostupné na internete: <https://www.protectchildren.ca/en/programs-and-initiatives/project-arachnid/>
11. PROTECTCHILDREN.ca. 2026. *ProtectKidsOnline.ca.* [online]. [cit. 01-03-2026]. Dostupné na internete: <https://www.protectchildren.ca/en/programs-and-initiatives/protectkidsonline/>
12. StatCan.gc.ca. 2024. *Online Child Sexual Exploitation: A Statistical Profile of Police-Reported Incidents in Canada, 2014 to 2022.* [online]. 29 s. [cit. 28-02-2026]. Dostupné na internete: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/en/pub/85-002-x/2024001/article/00003-eng.pdf?st=xAkjibXI>
13. THE BRITISH PSYCHOLOGICAL SOCIETY RESEARCH BOARD. *Guidelines on Memory and the Law: Recommendations from the Scientific Study of Human Memory.* 49 s. Leicester : The British Psychological Society, 2008. ISBN 978-1-85433-473-2.
14. WELLS, C. et al. 2014. *Adult Recollections of Childhood Memories: What Details Can Be Recalled?* In *Quarterly Journal of Experimental Psychology, 67(7), s. 1249-1261.* [online]. 2014. cit. [25-05-2026]. DOI: 10.1080/17470218.2013.856451

Kontaktné údaje

Mgr. Tommaso Bada
tommaso.bada@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

AKTUÁLNE VÝZVY ODHAĽOVANIA A VYŠETROVANIA ONLINE PODVODOV NA FINANČNOM TRHU

CURRENT CHALLENGES IN DETECTING AND INVESTIGATING ONLINE FRAUD IN THE FINANCIAL MARKET

Matúš Doležal[1]

Abstrakt: Online finančné podvody predstavujú jednu z najrýchlejšie rastúcich foriem kriminality v digitálnom veku, pričom ich sofistikovanosť a rozsah neustále narastajú. Tento príspevok analyzuje súčasné výzvy spojené s odhaľovaním a vyšetrovaním podvodných aktivít na finančnom trhu v online prostredí. Práca identifikuje kľúčové problémy, ktorým čelia vyšetrovacie orgány a finančné inštitúcie, vrátane anonymizácie páchateľov prostredníctvom kryptomien a technológií darkwebu, jurisdikčnej fragmentácie a problémov medzinárodnej spolupráce, ako aj nedostatku technických kapacít pri forenznej analýze digitálnych stôp. Príspevok sa zameriava na mapovanie najčastejších typov online finančných podvodov, ako sú phishingové schémy, investičné podvody, podvody s kryptomenami a manipulácie s finančnými nástrojmi. Analyzuje technologické a legislatívne nástroje dostupné pre odhaľovanie týchto trestných činov, pričom poukazuje na nedostatky existujúcich regulačných rámcov a výzvy spojené s adaptáciou právnych noriem na dynamicky sa vyvíjajúce digitálne prostredie. Výsledky výskumu poukazujú na potrebu posilnenia medzinárodnej koordinácie, modernizácie vyšetrovacích metód a implementácie pokročilých analytických nástrojov využívajúcich umelú inteligenciu a strojové učenie. Príspevok formuluje odporúčania pre zlepšenie efektívnosti boja proti online finančným podvodom a zdôrazňuje význam interdisciplinárneho prístupu spájajúceho právne, technologické a ekonomické perspektívy.

Kľúčové slová: online finančné podvody, kybernetická kriminalita, forenzná analýza, kryptomeny, finančný trh, vyšetrovanie, regulácia

Abstract: Online financial fraud represents one of the fastest-growing forms of crime in the digital age, with its sophistication and scale constantly increasing. This paper analyzes current challenges associated with the detection and

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

investigation of fraudulent activities within the financial market's online environment. The work identifies key issues faced by investigative authorities and financial institutions, including offender anonymization through cryptocurrencies and dark web technologies, jurisdictional fragmentation, international cooperation hurdles, and the lack of technical capacity in the forensic analysis of digital traces.
The paper focuses on mapping the most common types of online financial fraud, such as phishing schemes, investment scams, cryptocurrency fraud, and the manipulation of financial instruments. It analyzes the technological and legislative tools available for detecting these crimes while highlighting deficiencies in existing regulatory frameworks and the challenges of adapting legal norms to a dynamically evolving digital environment. Research findings point to the need for strengthening international coordination, modernizing investigative methods, and implementing advanced analytical tools utilizing artificial intelligence and machine learning. The paper formulates recommendations for improving the effectiveness of the fight against online financial fraud and emphasizes the importance of an interdisciplinary approach combining legal, technological, and economic perspectives.

Key words: online financial fraud, cybercrime, forensic analysis, cryptocurrencies, financial market, investigation, regulation

Úvod

Digitalizácia finančného sektora v posledných dvoch desaťročiach priniesla nielen bezprecedentné príležitosti pre rozvoj hospodárstva a finančných služieb, ale zároveň otvorila nové priestory pre kriminálne aktivity. Online finančné podvody sa stali jednou z najpálčivejších výziev súčasnej kriminológie a trestného práva, pričom ich ekonomické dopady dosahujú astronomické hodnoty. Podľa správ Europolu a Interpolu predstavujú kyberneticky páchané finančné podvody globálne škody prevyšujúce stovky miliárd eur ročne.
Slovenská republika, ako súčasť európskeho právneho a hospodárskeho priestoru, čelí rovnakým výzvam ako ostatné členské štáty Európskej únie. Orgány činné v trestnom konaní, finančné regulačné úrady aj samotné finančné inštitúcie sa ocitajú pred zásadnými otázkami: ako efektívne identifikovať, stíhať a dokazovať online finančné podvody, ktoré sa vyznačujú vysokou mierou anonymity, technologickej sofistikovanosti a cezhraničného charakteru?
Príspevok si kladie za cieľ komplexne zmapovať súčasný stav problematiky, identifikovať hlavné deficity v oblasti odhaľovania a vyšetrovania online finančných

podvodov a navrhnúť systémové opatrenia smerujúce k ich efektívnejšiemu potláčaniu. Vychádzame pritom z komparatívnej analýzy zahraničnej aj domácej literatúry, platnej legislatívy a praktických skúseností vyšetrovacích orgánov.

1 Typológia online finančných podvodov

Predpokladom efektívneho boja proti online finančným podvodom je dôkladné poznanie ich typov, mechanizmov fungovania a vývojových trendov. Súčasná kriminologická literatúra rozlišuje niekoľko základných kategórií, ktoré sa v praxi často kombinujú a prelínajú.

1.1 Phishingové schémy a sociálne inžinierstvo

Phishing predstavuje jednu z najrozšírenejších foriem online finančného podvodu. Páchatelia sa vydávajú za dôveryhodné inštitúcie – banky, platobné spoločnosti, daňové úrady či regulačné orgány – s cieľom vylákať od obetí prihlasovacie údaje, čísla platobných kariet alebo iné citlivé finančné informácie. Evolúcia tejto metódy viedla k vzniku spearphishingu (cieleného útoku na konkrétne osoby alebo organizácie), vishingu (hlasového phishingu) a smishingu (phishingu prostredníctvom SMS správ).

Technologický pokrok umožnil páchateľom vytvárať mimoriadne presvedčivé napodobeniny legitímnych webových stránok a emailových komunikácií. Nástroje generatívnej umelej inteligencie ďalej umocňujú hrozbu tým, že umožňujú generovanie personalizovaného obsahu vo vysokej kvalite a v rôznych jazykoch, čím sa zásadne sťažuje rozlíšenie podvodnej komunikácie od autentickej.

1.2 Investičné podvody a schémy Ponziho typu

Investičné podvody v online prostredí využívajú dostupnosť digitálnych platforiem na masovú distribúciu lákavých investičných ponúk. Typické znaky zahŕňajú prísľub mimoriadne vysokých výnosov pri minimálnom riziku, vytvorenie falošného dojmu odbornosti a legitímnosti prostredníctvom profesionálne vyzerajúcich webových stránok a falošných referencií, ako aj rôzne formy psychologického nátlaku motivujúceho k okamžitému rozhodnutiu.

Schémy Ponziho typu v digitálnom prostredí nadobúdajú nové dimenzie vďaka možnosti rýchleho šírenia prostredníctvom sociálnych sietí a messengerov. Páchateľom sa darí robiť nábor nových investorov exponenciálne rýchlejšie než v tradičnom prostredí, čo urýchľuje kolaps schémy, ale aj rozsah spôsobených škôd.

1.3 Podvody s kryptomenami

Kryptomenový sektor sa stal osobitne plodným terénom pre finančné podvody. Rozlišujeme niekoľko charakteristických foriem: pumpand-dump schémy, pri

ktorých páchatelia umelé nafukujú cenu nízko hodnotových kryptomien pred ich predajom; exit podvody, kde vývojári projektu náhle zmiznú s investovanými prostriedkami; podvody s falošnými peňaženkami a burzami; a tzv. rug pull podvody v oblasti decentralizovaných financií (DeFi).
Pseudonymita kryptomenových transakcií, hoci nie je absolútna, predstavuje pre vyšetrovacie orgány zásadnú prekážku. Blockchain analýza síce umožňuje sledovanie toku prostriedkov, avšak ich finálna atribúcia konkrétnym fyzickým osobám zostáva technicky náročnou a časovo intenzívnou činnosťou. Mixéry a tumblery ďalej komplikujú sledovanie pohybu kryptomien a zahadzujú stopy vedúce k páchateľom.

1.4 Manipulácia s finančnými nástrojmi

Online prostredie vytvára priaznivé podmienky pre manipuláciu s finančnými nástrojmi, ktorá môže nadobúdať rôzne formy. Koordinovaná manipulácia s cenami akcií prostredníctvom sociálnych sietí a diskusných platforiem (fenomén tzv. meme stocks) sa pohybuje na hranici legality. Insider trading realizovaný prostredníctvom šifrovaných komunikačných kanálov sa stáva čoraz ťažšie odhaliteľným. Algoritmické manipulatívne obchodovanie (spoofing, layering) zneužíva technologickú infraštruktúru finančných trhov.

2 Kľúčové výzvy pre odhaľovanie a vyšetrovanie

2.1 Technologická anonymizácia páchateľov

Jednou z najvýraznejších výziev pre vyšetrovacie orgány je schopnosť páchateľov efektívne zakrývať svoju identitu a miesto pôsobenia. Technológie virtuálnych privátnych sietí (VPN), anonymizačná sieť Tor a darkweb platformy umožňujú páchateľom operovať s vysokou mierou anonymity. Kombinácia viacerých vrstiev anonymizácie – napríklad využitie VPN spojenej s prístupom cez Tor a platbou v anonymizovaných kryptomenách – vytvára ochrannú vrstvu, ktorá dokáže odradiť aj skúsených vyšetrovateľov.
Darkweb trhoviská, fungujúce mimo dosahu bežných vyhľadávačov a prístupné len cez špecializovaný softvér, sú domovom rozvinutej ekonomiky kybernetickej kriminality. Páchateľom ponúkajú nielen platformu pre predaj ukradnutých finančných údajov a prístupových kódov, ale aj komplexné služby v oblasti malvéru, phishingových sád a prania špinavých peňazí. Likvidácia jednotlivých darkwebových trhovísk, hoci predstavuje dôležitý výsledok vyšetrovacieho úsilia, má len dočasný efekt – trh sa rýchlo preorganizuje.

2.2. Jurisdikčná fragmentácia a medzinárodná spolupráca

Cezhraničný charakter online finančných podvodov vytvára závažné jurisdikčné komplikácie. Páchatelia sídliaci v jednej krajine môžu operovať cez servery umiestnené v inej krajine a viktimizovať obete v tretej krajine – a to všetko pri využívaní finančnej infraštruktúry rozmiestnenej po celom svete. Táto geografická roztrieštenosť kladie mimoriadne nároky na medzinárodnú policajnú a justičnú spoluprácu. Existujúce nástroje medzinárodnej spolupráce – dožiadania o medzinárodnú právnu pomoc, Európsky zatykač, spolupráca v rámci Europolu a Interpolu – sa ukazujú ako nedostatočne flexibilné pre potreby rýchlo sa vyvíjajúcej digitálnej kriminality. Procedurálne požiadavky a časová náročnosť formálnych postupov kontrastujú s rýchlosťou, akou páchatelia dokážu zakrývať stopy a presúvať prostriedky. Niektoré jurisdikcie navyše neposkytujú dostatočnú spoluprácu alebo ich právne systémy nezakladajú zodpovedajúce trestné činy.

Osobitným problémom je spolupráca so subjektmi súkromného sektora, predovšetkým s poskytovateľmi online služieb, sociálnymi sieťami a kryptomenovými burzami. Kým európska regulácia a judikatúra smerujú k posilneniu povinností uchovania a sprístupnenia dát, globálna nejednotnosť v tejto oblasti zostáva výraznou prekážkou.

2.3 Technické kapacity a digitálna forenzná analýza

Efektívne vyšetrovanie online finančných podvodov predpokladá disponovanie pokročilými technickými kapacitami, ktoré nie sú vždy dostupné vo všetkých vyšetrovacích tímoch. Digitálna forenzná analýza – zahŕňajúca akvizíciu a analýzu digitálnych dôkazov zo zariadení, serverov, cloudových úložísk aj blockchainových sietí – vyžaduje vysoko špecializované odborné znalosti a nákladné technologické vybavenie.

Blockchain analýza predstavuje osobitú disciplínu, kde sa využívajú špecializované nástroje ako Chainalysis, CipherTrace alebo Elliptic na sledovanie toku kryptomien. Aj napriek technickému pokroku v tejto oblasti zostáva prax atribúcie – t. j. prepojenie anonymných blockchainových adries s konkrétnymi fyzickými osobami – mimoriadne náročná. Tumblery (Mixovacie služby), cross-chain swapy a súkromne orientované kryptomeny (Monero, Zcash) predstavujú systematické nástroje na sťaženie forenznej analýzy.

Problematická je aj volatilita digitálnych dôkazov. Na rozdiel od tradičných kriminalistických stôp môžu digitálne dôkazy zaniknúť v krátkom čase – servery sú vypnuté, logy premazané, cloudové dáta zmazané. Zákonná úprava povinného uchovávania dát preto zohráva kľúčovú preventívnu úlohu pre zachovanie dôkazov.

2.4 Legislatívne a regulačné nedostatky

Právne rámce upravujúce oblasť online finančnej kriminality trpia chronickým zaostávaním za technologickým vývojom. Trestnoprávne normy, vytvorené v ére preddigitálnej ekonomiky, nie vždy obsahujú skutkové podstaty dostatočne presne zachytávajúce moderné formy online podvodov. V slovenskom právnom prostredí je trestný čin podvodu podľa § 221 Trestného zákona doplnený o osobitné skutkové podstaty počítačového podvodu, avšak ich aplikácia v kontexte komplexných kryptomenových schém alebo manipulácie s algoritmickým obchodovaním môže narážať na interpretačné ťažkosti.

Regulačný rámec finančného trhu, reprezentovaný predovšetkým smernicou MiFID II, nariadením MAR a reguláciou kryptomien prostredníctvom nariadenia MiCA, napreduje správnym smerom, avšak jeho implementácia a vymáhateľnosť zostávajú nerovnomerné. Rýchlosť vzniku nových finančných produktov a služieb systematicky prevyšuje schopnosť zákonodarcu včas a adekvátne reagovať regulačnými normami.

3 Technologické nástroje pre odhaľovanie online finančných podvodov

3.1 Systémy detekcie podvodov v reálnom čase

Finančné inštitúcie nasadzujú čoraz sofistikovanejšie systémy detekcie podvodov v reálnom čase, ktoré využívajú kombináciu pravidlových systémov (heuristické algoritmy) a strojového učenia. Behaviorálna analýza umožňuje identifikovať odchýlky od typického vzoru správania zákazníka – neobvyklé miesto transakcie, atypický čas, neštandardná výška sumy alebo netypický príjemca platby. Pokročilé modely strojového učenia dokážu detekovať komplexnejšie vzory anomálií, ktoré by tradičné pravidlové systémy prehliadli.

Grafové neurónové siete (Graph Neural Networks) nachádzajú uplatnenie pri analýze transakcií, kde dokážu identifikovať podozrivé vzorce vzájomných prepojení medzi účtami. Táto metóda je osobitne efektívna pri odhaľovaní organizovaných sieťových štruktúr zapojených do prania špinavých peňazí alebo koordinovaných podvodných schém.

3.2 Umelá inteligencia a veľké dáta vo vyšetrovaní

Orgány činné v trestnom konaní začínajú vo väčšej miere využívať nástroje umelej inteligencie a analýzy veľkých dát pre účely kriminalistického vyšetrovania. Spracovanie veľkého objemu transakcií, komunikačných metadát a ďalších digitálnych stôp by bez automatizovaných analytických nástrojov nebolo prakticky uskutočniteľné v reálnych časových rámcoch vyšetrovania. Prirodzené jazykové spracovanie (NLP) sa využíva pri analýze komunikačných záznamov zachytených

počas operatívno-pátrací činnosti, pri automatickej klasifikácii škodlivého obsahu na sociálnych sieťach alebo pri monitorovaní darkwebových fór. Analytické platformy ako Palantir, IBM i2 alebo špecializované OSINT nástroje umožňujú vizualizáciu komplexných sietí vzťahov medzi subjektmi vyšetrovania a odhalenie skrytých prepojení.
Napriek technologickému pokroku je nevyhnutné zdôrazniť, že nástroje umelej inteligencie sú v kontexte trestného vyšetrovania len pomocnými analytickými nástrojmi. Ich výstupy podliehajú ľudskej revízii a nemôžu byť nekriticky akceptované ako dôkaz. Osobitnou výzvou je transparentnosť algoritmov a možnosť overenia ich fungovania pred súdom.

3.3 Blockchain analytika a sledovanie kryptomenových tokov

Paradoxom kryptomien je, že napriek ich pseudonymite poskytuje blockchain verejnú, nezmazateľnú históriu transakcií, ktorá – správne analyzovaná – môže slúžiť ako cenný zdroj forenzných dôkazov. Špecializované analytické spoločnosti vyvinuli sofistikované nástroje na cluster analýzu blockchainových adries, identifikáciu charakteristických vzorcov správania búrz a mixérov, a sledovanie pohybu prostriedkov naprieč rôznymi blockchainmi.
Spolupráca medzi vyšetrovacími orgánmi a kryptomenovými burzami operujúcimi pod regulačným dohľadom sa stala kľúčovým prvkom úspešných vyšetrovaní. Burzy podliehajúce požiadavkám AML/KYC disponujú identifikačnými údajmi svojich zákazníkov, pričom ich povinnosť spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní je zakotvená v regulačných predpisoch vrátane európskej AML smernice.

4 Legislatívny a inštitucionálny rámec

4.1 Európsky regulačný kontext

Európska únia v posledných rokoch výrazne posilnila regulačný rámec v oblasti boja proti finančnej kriminalite a kybernetickým hrozbám. Smernica o boji proti podvodom a falšovaniu bezhotovostných platobných prostriedkov (smernica 2019/713), nariadenie o odolnosti digitálnej prevádzkovej infraštruktúry finančného sektora (DORA) a nariadenie o trhoch s kryptomenami (MiCA) predstavujú kľúčové legislatívne piliere súčasného rámca.
Smernica NIS2 a Akt o kybernetickej bezpečnosti posilňujú požiadavky na bezpečnosť kritickej infraštruktúry vrátane finančného sektora. Sieť finančnej inteligencie FIU.net, koordinovaná Europolom, umožňuje výmenu finančných spravodajských informácií medzi členskými štátmi. Spoločné vyšetrovacie tímy (JIT) predstavujú efektívny nástroj cezhraničného vyšetrovania, hoci ich zriadenie a fungovanie zostáva administratívne náročné.

4.2 Slovenský právny rámec

V podmienkach Slovenskej republiky je boj proti online finančným podvodom zastrešený predovšetkým Trestným zákonom (č. 300/2005 Z. z.) a Trestným poriadkom (č. 301/2005 Z. z.), ktoré dopĺňa zákon o kybernetickej bezpečnosti (č. 69/2018 Z. z.).

Inštitucionálne prešla štruktúra vyšetrovania v roku 2024 zásadnou zmenou: po zrušení NAKA patrí boj proti kyberkriminalite pod Prezídium Policajného zboru, konkrétne pod novovzniknutý Úrad boja proti organizovanej kriminalite (ÚBOK), v súčinnosti s krajskými riaditeľstvami. Kľúčovú úlohu pri monitorovaní podozrivých transakcií zohráva Finančná spravodajská jednotka (FSJ) a v rámci prevencie a dohľadu nad finančným trhom Národná banka Slovenska (NBS).

Aktuálna novela trestných kódexov a prebiehajúca modernizácia procesných pravidiel vytvárajú priestor pre efektívnejšie zaobchádzanie s digitálnymi dôkazmi a vykonávanie digitálnych prehliadok. Zásadným míľnikom je implementácia európskeho balíka e-Evidence (nariadenie 2023/1543), ktorý polícii a prokuratúre umožňuje priamo žiadať o elektronické dôkazy od poskytovateľov služieb v iných členských štátoch EÚ bez nutnosti zdĺhavej medzinárodnej právnej pomoci.

5 Odporúčania pre zvýšenie efektívnosti boja proti online finančným podvodom

5.1 Posilnenie inštitucionálnych kapacít

Jednou z najnaliehavejších priorít je systematické budovanie odborných kapacít orgánov činných v trestnom konaní. Toto zahŕňa kontinuálne vzdelávanie vyšetrovateľov v oblasti digitálnej forenznej analýzy, blockchain analytiky a metód odhaľovania konkrétnych typov online podvodov. Špecializácia vyšetrovacích tímov a vytváranie interdisciplinárnych skupín spájajúcich právnikov, IT špecialistov a finančných analytikov sa ukazuje ako efektívny organizačný model. Investície do technologickej infraštruktúry – hardvérového a softvérového vybavenia pre digitálnu forenziku, licencií na analytické platformy a blockchain analytické nástroje – sú nevyhnutnou podmienkou efektívneho vyšetrovania. Štátne orgány by mali tiež aktívne participovať v európskych sieťach odborníkov a zdieľať operatívne informácie a osvedčené postupy.

5.2 Legislatívne a regulačné opatrenia

V oblasti legislatívy je nevyhnutné dokončiť procesy spojené s plnou prevádzkou európskeho rámca MiCA (podľa zákona č. 248/2024 Z. z.) a efektívne integrovať mechanizmy regulácie e-Evidence. Ďalší legislatívny vývoj by sa mal zamerať na precizovanie hmotnoprávnych skutkových podstát tak, aby adresovali sofistikované

formy kryptomenových podvodov a hrozby spojené s manipuláciou finančných algoritmov prostredníctvom umelej inteligencie.
V rámci procesného práva je kľúčové modernizovať inštitúty skrytého vyšetrovania v kyberpriestore a zabezpečiť ich súlad s ochranou základných práv. Nevyhnutnosťou zostáva kontinuálne posilňovanie personálnych a technických zdrojov Národnej banky Slovenska, aby mohla efektívne vykonávať dohľad v koordinácii s agentúrami ESMA a EBA. Systémové riešenie online finančných podvodov stojí na prehĺbení horizontálnej spolupráce medzi regulátorom, orgánmi činnými v trestnom konaní a súkromným finančným sektorom.

5.3 Medzinárodná spolupráca a koordinácia

Cezhraničný charakter online finančných podvodov si vyžaduje zodpovedajúce posilnenie medzinárodnej spolupráce na viacerých úrovniach. Aktívna participácia v Europolových operáciách, predovšetkým v rámci Európskeho centra pre kybernetickú kriminalitu (EC3), a využívanie platforiem pre výmenu finančných spravodajských informácií by mala byť systematickou prioritou slovenských orgánov. Bilaterálne dohody o spolupráci s krajinami, ktoré sú zdrojom alebo cieľom online finančných podvodov poškodzujúcich slovenské obete, môžu poskytnúť rýchlejšie a flexibilnejšie mechanizmy než formálne medzinárodnoprávne postupy. Spolupráca s orgánmi tretích krajín by mala byť súčasťou strategického plánovania v oblasti boja proti kybernetickej kriminalite.

5.4 Verejná osveta a prevencia

Cezhraničný charakter online finančných podvodov si vyžaduje systémové posilnenie medzinárodnej spolupráce na viacerých úrovniach. Prioritou slovenských orgánov musí byť aktívna participácia na operáciách Europolu, predovšetkým v rámci Európskeho centra pre kybernetickú kriminalitu (EC3), a plné využívanie bezpečných sietí na výmenu informácií, ako je napríklad platforma SIENA.
Vzhľadom na globálny dosah útokov je nevyhnutné efektívne využívať nástroje Druhého dodatkového protokolu k Dohovoru o kybernetickej kriminalite, ktorý zjednodušuje priamu spoluprácu s poskytovateľmi služieb v tretích krajinách. Bilaterálne dohody s jurisdikciami, ktoré sú častým zdrojom útokov alebo cieľom transferov ukradnutých aktív, môžu poskytnúť rýchlejšie a flexibilnejšie mechanizmy než tradičná medzinárodná právna pomoc (MLAT). Strategické plánovanie v oblasti boja proti kyberkriminalite by malo prioritne zahŕňať aj budovanie operačných partnerstiev s krajinami mimo EÚ s cieľom urýchliť zmrazovanie a zaistenie výnosov z trestnej činnosti v digitálnom prostredí.

Záver

Online finančné podvody predstavujú komplexný kriminologický fenomén s dynamicky sa vyvíjajúcou štruktúrou, ktorý kladie mimoriadne nároky na orgány činné v trestnom konaní, regulačné inštitúcie aj akademickú obec. Tento príspevok identifikoval kľúčové výzvy spojené s ich odhaľovaním a vyšetrovaním, zahŕňajúce technologickú anonymizáciu páchateľov, jurisdikčnú fragmentáciu, nedostatočné technické kapacity vyšetrovateľov a zaostávanie legislatívy za technologickým vývojom.

Riešenie týchto výziev vyžaduje koordinovaný, interdisciplinárny prístup spájajúci perspektívy trestného práva, kriminológie, kriminalistiky, informatiky, finančných vied a regulačnej politiky. Žiadna z týchto disciplín nedisponuje dostatočnou výbavou pre samostatné, efektívne riešenie problematiky – práve v ich synergii spočíva kľúč k pokroku.

Prioritami do budúcnosti by mali byť posilnenie inštitucionálnych kapacít vyšetrovacích orgánov, modernizácia legislatívneho rámca s osobitným zreteľom na digitálne dôkazy a nové formy finančnej kriminality, intenzívna medzinárodná spolupráca a systematická prevencia prostredníctvom zvyšovania finančnej a digitálnej gramotnosti populácie. Implementácia pokročilých analytických nástrojov využívajúcich umelú inteligenciu a strojové učenie by mala byť sprevádzaná dostatočnými zárukami ochrany základných práv a procesnej spravodlivosti.

Výskum v tejto oblasti musí napredovať súbežne s technologickým a kriminálnym vývojom. Empirické štúdie efektívnosti konkrétnych vyšetrovacích metód, komparatívne analýzy legislatívnych prístupov a multidisciplinárne výskumné projekty sú nevyhnutnými predpokladmi informovaného verejného rozhodovania v tejto oblasti.

Zoznam použitej literatúry

1. BUTTON, M. – NICHOLLS, C. M. – KERR, J. – WANG, V.: Online frauds: Learning from victims why they fall for these scams. In: Australian & New Zealand Journal of Criminology, 2014, č. 3, s. 391– 408.
2. DYSON, M. P. – BOIVIN, R.: The evolution of cyber-enabled fraud: An exploratory analysis of offender and victim characteristics. In: Journal of Financial Crime, 2021, č. 1, s. 177–192.
3. EUROPOL: Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2023. Haag: Europol, 2023.
4. FATF: Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Guidance for a Risk-Based Approach. Paríž: FATF, 2021.
5. FLICK, C.: Cybersecurity and financial crime: Mapping the regulatory landscape in the European Union. In: Computer Law & Security Review, 2022, č. 45, s. 1–18.

6. INTERPOL: Financial Crimes Assessment: Cryptocurrency-related crimes. Lyon: Interpol, 2022.
7. IZENMAN, A. J. – LEMAN, S. C.: Network analysis methods in financial fraud detection. In: Statistical Analysis and Data Mining, 2021, č. 2, s. 89–105.
8. LAZAREVIC, A. – KUMAR, V. – SRIVASTAVA, J.: Intrusion detection: A survey. In: Managing Cyber Threats: Issues, Approaches, and Challenges, 2005, s. 19–78.
9. LEVI, M. – REUTER, P.: Money laundering. In: Crime and Justice: A Review of Research, 2006, č. 34, s. 289–375.
10. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA: Správa o finančnej stabilite 2023. Bratislava: NBS, 2023.
11. OECD: Artificial Intelligence in Society. Paríž: OECD Publishing, 2019.
12. PAGANINI, P.: Cybercrime and online financial fraud: The dark economy. In: Cybercrime and Cybersecurity Research Journal, 2020, č. 1, s. 12–28.
13. RYDER, N.: Financial Crime in the 21st Century: Law and Policy.
14. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011.
15. ŠIMOVČEK, I. – ROMŽA, S.: Trestné právo procesné. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020.
16. TANCZER, L. M. – BRASS, I. – ELSDEN, M. – BLACKSTOCK, M. – JIRKA, J.: The UK's emerging Internet of Things (IoT) policy landscape. In: Rewired: Cybersecurity Governance, 2019, s. 37–56.
17. VASEK, M. – MOORE, T.: There's No Free Lunch, Even Using Bitcoin: Tracking the Popularity and Profits of Virtual Currency Scams. In: Lecture Notes in Computer Science, 2015, č. 8975, s. 44–61.
18. ZÁHORA, J. a kol.: Trestné právo hmotné. Bratislava: Eurokódex, 2021.

Kontaktné údaje

JUDr. Matúš Doležal
dolezal12@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

PRÍSTUP TRESTNEJ JUSTÍCIE K DOMÁCEMU NÁSILIU V SLOVENSKEJ A ČESKEJ REPUBLIKE

CRIMINAL JUSTICE APPROACHES TO DOMESTIC VIOLENCE IN THE SLOVAK REPUBLIC AND THE CZECH REPUBLIC

Natália Dujková[1]

Abstrakt: Článok analyzuje vývoj trestnej justície k domácemu násiliu v Slovenskej republike a Českej republike, pričom poukazuje na prechod od tradičného, formalistického chápania k modernejšiemu modelu a komparatívne identifikuje rozdiely a podobnosti v legislatívnej úprave oboch štátov.

Kľúčové slová: domáce násilie, právna úprava, Slovenská republika, Česká republika

Abstract: The article analyzes the development of criminal justice in relation to domestic violence in the Slovak Republic and the Czech Republic in the context of progress and innovation in law. It points to the transition from a traditional, formalistic understanding to a more modern model. It comparatively identifies differences and similarities in the legislative regulation of the states.

Key words: domestic violence, legislation, Slovak Republic, Czech Republic

Úvod

Domáce násilie predstavuje závažný spoločenský a právny problém, ktorý významným spôsobom zasahuje do základných práv a slobôd jednotlivca, najmä práva na ľudskú dôstojnosť, osobnú integritu a ochranu pred neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním. Špecifikom domáceho násilia je skutočnosť, že k nemu dochádza v prostredí blízkych vzťahov a často v súkromnej sfére rodinného života, čo historicky viedlo k jeho dlhodobému podceňovaniu zo strany verejnej moci. Práve postupný vývoj právneho myslenia, ako aj rastúci dôraz na ochranu ľudských práv však viedli k zásadnej zmene v prístupe štátu

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

k tejto problematike. Napriek tomu však slovenský právny poriadok dodnes neobsahuje legálnu definíciu pojmu domáce násilie.

Ide o oblasť práva, ktorá sa postupne vyvíja v reakcii na meniace sa spoločenské potreby, čo zdôrazňuje význam jej priebežného skúmania a hodnotenia. Napriek tomuto vývoju však v spoločnosti pretrvávajú mnohé mýty a stereotypy, ktoré zásadným spôsobom ovplyvňujú percepciu domáceho násilia. Jedným z najvýraznejších je jeho vnímanie ako „súkromnej záležitosti rodiny,"[2] do ktorej by nemali zasahovať tretie osoby. Tento pohľad má historické korene v tradičnom chápaní rodiny, kde mal muž dominantné postavenie a žena bola vnímaná ako podriadená. Takto koncipované spoločenské usporiadanie prispelo k normalizácii uvedeného javu. Osobitnú pozornosť si vyžaduje aj skutočnosť, že opustenie násilného prostredia predstavuje pre obeť náročný proces. Obete bývajú často od násilníka závislé, a to ekonomicky, sociálne alebo emocionálne. V prípade detí ide o prirodzenú závislosť od rodičov, pri starších osobách alebo osobách so zdravotným znevýhodnením môže ísť o odkázanosť na starostlivosť inej osoby.

Na lepšie zhodnotenie súčasného stavu právnej úpravy domáceho násilia je potrebné zhodnotiť spôsob právnej kvalifikácie tohto javu v Slovenskej republike a porovnať ho s prístupom v Českej republike.

Domáce násilie

Domáce násilie sa aj napriek zdanlivej nepredvídateľnosti vyznačuje sústavnosťou, resp. dlhodobosťou, pričom nejde o jednorazový incident, ale o cyklicky sa opakujúce útoky v určitej časovej perióde. V počiatočných štádiách bývajú intervaly dlhšie, no postupne sa skracujú, čo vedie k častejšiemu výskytu incidentov.[3] V literatúre sa tento vývoj často označuje nielen ako cyklus domáceho násilia, pričom každá z jeho fáz má špecifické znaky, ale aj ako tzv. „špirála násilia."[4] Práve toto predstavuje jeden z charakteristických znakov domáceho násilia. Takto prebiehajúce konanie spravidla predstavuje opakované a systematické zásahy do základných práv a slobôd obete. Fundamentálnym nadnárodným dokumentom reglementujúcim v rámci európskeho právneho priestoru ochranu základných ľudských práv a slobôd je nesporne Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.[5] Na tento základ nadväzujú aj iné medzinárodné dokumenty reagujúce na konkrétne formy porušovania práv, medzi

[2] ZASTAVME NÁSILIE. Mýty a fakty v problematike domáceho násilia [online]. [cit. 2026-05-29]. Dostupné na: https://zastavmenasilie.gov.sk/myty-a-fakty-v-problematike-domaceho-nasilia/

[3] POLÁK,P. a kolektív: Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 47

[4] Centrum Slniečko. Kedy ide o domáce násilie [online].
[cit. 2026-03-22]. Dostupné na: https://centrumslniecko.sk/6976/kedy-ide-o-domace-nasilie/

[5] MARR, S.: Vybrané trestnoprocesné aspekty výkonu domovej prehliadky a prehliadky iných priestorov. Bratislava : C. H. Beck, 2025, s. 2

ktoré patrí aj domáce násilie. Jednou z najvýznamnejších právnych úprav v tejto oblasti je Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu z roku 2011, známy ako Istanbulský dohovor. Podľa článku 3 písm. b) tohto dohovoru sa pojmom *domáce násilie rozumejú všetky činy telesného, sexuálneho, duševného a ekonomického násilia, ktoré sa vyskytujú v rámci rodiny alebo domácej jednotky alebo medzi bývalými alebo súčasnými manželmi alebo partnermi, či už páchateľ má, alebo v minulosti mal s obeťou spoločný pobyt.*[6] Problematika pojmu domáce násilie patrí medzi významné spoločenské problémy, avšak v odbornej literatúre ani v právnych dokumentoch neexistuje jeho úplne jednotná a univerzálna, ako ani legálna definícia. Rôzne medzinárodné organizácie, štáty či odborníci ho definujú odlišne, pričom jednotlivé definície zdôrazňujú rôzne aspekty tohto javu, najmä jeho formy, vzťahy medzi páchateľom a obeťou či prostredie, v ktorom sa násilie odohráva. Popri tom možno rozlišovať aj definície širšie, extenzívne, a užšie, reštriktívne.[7] Z hľadiska praxe možno absenciu jednotnej definície vnímať ako problematickú, keďže môže spôsobovať interpretačnú nejednotnosť pri aplikácii právnych noriem. Rôzne vymedzenie pojmu domáce násilie v praxi tak môže viesť k odlišnej kvalifikácii skutku a následne aj k rozdielnej miere právnej ochrany poskytovanej obetiam. V tejto súvislosti je potrebné poukázať tiež na širšie vymedzenie osôb, ktoré môžu byť dotknuté domácim násilím. Domáce násilie nemožno zužovať iba na násilie medzi manželmi alebo partnermi, keďže jeho obeťou môže byť aj dieťa, starý rodič, či osoba žijúca s páchateľom v spoločnej domácnosti. Práve širšie chápanie okruhu dotknutých osôb je významné z hľadiska správneho posúdenia domáceho násilia, pretože jeho podstatou nemusí byť iba partnerský konflikt, ale aj zneužitie vzťahu závislosti, dôvery, spoločného bývania alebo podriadenosti obete voči páchateľovi.

Môžeme povedať, že domáce násilie tak predstavuje zložitý súbor vzťahov a prejavov medzi jednotlivými osobami, a to samostatne aj vo vzájomnom pôsobení. Tieto vzťahy môžu mať rôznu povahu, charakter a intenzitu, pričom sa môžu odohrávať medzi osobami v odlišnom stupni príbuzenského či partnerského vzťahu, medzi osobami rovnakého alebo rozdielneho pohlavia, ako aj medzi rôznymi vekovými kategóriami.[8]

---

[6] článok 3 písm. b) Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor)

[7] TITTLOVÁ, M. Pojem a znaky domáceho násilia. In: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017- KRIMINOLOGICKÉ MOŽNOSTI RIEŠENIA DOMÁCEHO NÁSILIA [online]. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017 [cit. 2026-06-09] Dostupné na: https://www.paneurouni.com/wp-content/uploads/2017/03/zbornik_prispevkov_domace_nasilie_bez_orezov.pdf s.29

[8] TITTLOVÁ, M. Pojem a znaky domáceho násilia. In: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017- KRIMINOLOGICKÉ MOŽNOSTI RIEŠENIA DOMÁCEHO NÁSILIA [online]. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017 [cit. 2026-06-09] Dostupné na:

Z komparácie kriminologického a trestnoprávneho pohľadu vyplýva, že kým kriminológia chápe domáce násilie širšie ako sociálny jav zahŕňajúci rôzne formy správania a ich príčiny (vrátane psychologických, sociálnych a situačných faktorov), trestné právo sa zameriava výlučne na také konanie, ktoré napĺňa znaky skutkovej podstaty trestného činu. Tento rozdiel spôsobuje, že nie každý prejav domáceho násilia je trestnoprávne postihnuteľný.

Prístup trestnej justície k domácemu násiliu v Slovenskej republike vs. Českej republike – pojmové vymedzenie

Ako sme už uviedli, v právnom poriadku Slovenskej republiky sa pojem domáce násilie ako legálny pojem explicitne nevyskytuje. Napriek tomu sa s ním stretávame v právnej praxi, ako aj v niektorých právnych predpisoch. Príkladom je zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý pracuje s pojmom trestný čin domáceho násilia. Podľa § 2 ods. 1 písm. e) tohto zákona *je trestným činom domáceho násilia trestný čin spáchaný násilím alebo hrozbou násilia na príbuznom v priamom rade, osvojiteľovi, osvojencovi, súrodencovi, manželovi, bývalom manželovi, druhovi, bývalom druhovi, rodičovi spoločného dieťaťa alebo inej osobe, ktorá s páchateľom žije alebo žila v spoločnej domácnosti.*[9] Uvedené vymedzenie však slúži predovšetkým na účely ochrany obetí trestných činov a nemožno ho považovať za všeobecnú legálnu definíciu domáceho násilia v rámci slovenského právneho poriadku. Zákon o obetiach však nemožno vnímať ako predpis, ktorý sám osebe vytvára samostatné skutkové podstaty trestných činov domáceho násilia. Ako vyplýva aj z dôvodovej správy k § 2 zákona o obetiach, „definíciu pojmu trestný čin ustanovuje platný Trestný zákon", pričom zákon o obetiach tento pojem používa najmä na účely ochrany a podpory obetí. [10], Z toho dôvodu je potrebné pri trestnoprávnom posudzovaní domáceho násilia vychádzať predovšetkým z jednotlivých skutkových podstát upravených v Trestnom zákone. Domáce násilie nemožno v trestnoprávnej rovine zužovať iba na fyzické útoky, keďže sa môže prejavovať vo viacerých formách.

O fyzické násilie ide najmä vtedy, ak páchateľ poškodenej osobe spôsobuje telesné útoky alebo zranenia napr. bitím, kopaním a podobne. Takéto konanie môže byť posúdené ako ublíženie na zdraví podľa § 155 alebo § 156 Trestného zákona, prípadne ako týranie blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona. Psychické

https://www.paneurouni.com/wp-content/uploads/2017/03/zbornik_prispevkov_domace_nasilie_bez_orezov.pdf s. 19

[9] § 2 ods. 1 písm. e) zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov

[10] Dôvodová správa k zák. č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online]. [cit. 2026-06-09] Dostupný na: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=441907

násilie spočíva najmä vo vyhrážaní, ponižovaní, zastrašovaní, sledovaní alebo dlhodobom vyvolávaní strachu a môže napĺňať znaky nebezpečného vyhrážania podľa § 360, nebezpečného prenasledovania podľa § 360a, vydierania podľa § 189, nátlaku podľa § 192 alebo hrubého nátlaku podľa § 190 Trestného zákona. Sexuálne násilie je dané najmä vtedy, ak páchateľ núti poškodenú osobu k pohlavnému styku alebo inému sexuálnemu konaniu, prípadne zneužíva jej bezbrannosť, závislosť alebo neschopnosť slobodne prejaviť vôľu. V takom prípade môže ísť najmä o znásilnenie podľa § 199, sexuálne násilie podľa § 200 alebo sexuálne zneužívanie podľa § 201a, §202 Trestného zákona. Ekonomické násilie sa prejavuje odnímaním financií, kontrolou majetku, bránením v práci alebo neposkytovaním prostriedkov na základné potreby; podľa okolností môže ísť o vydieranie, nátlak, hrubý nátlak, zanedbanie povinnej výživy podľa § 207 alebo týranie blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208. Sociálne násilie spočíva najmä v izolovaní obete od rodiny a okolia, kontrole jej kontaktov alebo využívaní detí ako nástroja nátlaku, pričom môže byť posúdené ako obmedzovanie osobnej slobody podľa § 183, vydieranie, nátlak alebo týranie blízkej osoby a zverenej osoby.

Uvedený výpočet je demonštratívny. Jeho účelom je poukázať na rôznorodosť foriem domáceho násilia a na zložitosť ich právnej kvalifikácie. Preto je potrebné povedať, že si vyžaduje individuálne posúdenie konkrétneho prípadu.

V tejto súvislosti je potrebné venovať pozornosť aj okruhu osôb chránených právnou úpravou. Zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov pracuje aj s pojmom obeť, ktorý má širší ochranný a viktimologický význam, zatiaľ čo Trestný poriadok používa pojem poškodený. Poškodený je osoba,[11] ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobené škoda, ujma alebo boli porušené či ohrozené jeho práva.[12] Obeť podľa zákona o obetiach trestných činov je však vnímaná širšie, najmä z hľadiska potreby ochrany, podpory, odbornej pomoci a odškodnenia. Tento rozdiel korešponduje aj so smernicou 2012/29/EÚ, podľa ktorej sa *osoba považuje za obeť bez ohľadu na to, či bol páchateľ identifikovaný, zaistený, stíhaný alebo odsúdený.* Zároveň však podľa § 11 ods. 1 zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov tento nárok na odškodnenie obete násilného trestného činu vzniká najmä vtedy, ak v trestnom konaní nadobudol právoplatnosť rozsudok alebo trestný rozkaz, ktorým bol páchateľ uznaný vinným zo spáchania trestného činu, ktorým bola obeti spôsobená ujma na zdraví. Vzniká tak napätie medzi širším ochranným chápaním obete a zákonnými podmienkami priznania odškodnenia, keďže reálna dostupnosť kompenzácie sa môže odvíjať nielen od ujmy spôsobenej obeti, ale aj od procesného výsledku trestnej veci.

[11] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, odsek 19

[12] § 46 ods. 1 zákona č. 301/ 2005 Z. z. Trestný poriadok

Tu je potrebné zmieniť sa, že nárok na odškodnenie okrem prípadov uvedených v odseku 1 vzniká aj vtedy, ak dôjde k prerušeniu trestného stíhania z dôvodov podľa § 228 ods. 1 a ods. 2 písm. a) až e) Trestného poriadku, k zastaveniu trestného stíhania z dôvodov podľa § 215 ods. 1 písm. c) až f) a h) Trestného poriadku alebo z dôvodu podľa § 215 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, prípadne k odloženiu veci z dôvodu podľa § 215 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, a výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania orgánov činných v trestnom konaní nevyvolávajú dôvodné pochybnosti o tom, že sa stal trestný čin, ktorým bola obeti násilného trestného činu spôsobená ujma na zdraví.[13]

Z pohľadu trestného práva hmotného možno identifikovať viaceré koncepčné limity právnej úpravy tejto problematiky, ktoré spočívajú najmä v tom, že ani právny poriadok Slovenskej republiky, ani Českej republiky neupravuje explicitne skutkovú podstatu trestného činu domáceho násilia.

Z obsahu § 11 zákona o obetiach možno logicky vyvodiť záver, že vznik nároku na náhradu škody v intenciách označeného ustanovenia zákonodarca podmieňuje taxatívnym meritórnym rozhodnutím v prípravnom konaní alebo v konaní pred súdom. V tejto spojitosti vyjadruje autorka subjektívny právny názor o nedostatočnej prepojenosti § 11 zákona o obetiach trestných činov s ustanovením § 197 Trestného poriadku. Uvedenému je tak preto, že normotvorca opomenul možnosť rozhodnutia podľa § 197 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku – odloženie veci z dôvodu neprípustnosti trestného stíhania a zánik trestnosti. Tu je potrebné si uvedomiť, že predmetné ustanovenie obsahuje príkaz normotvorcu adresovaný OČTK o splnení zákonných podmienok takto meritórne rozhodnúť. V tejto spojitosti možno poukázať na prípady, kedy nie je možné trestné stíhanie začať alebo v tomto pokračovať dôsledkom absencie deliktuálnej spôsobilosti – nedostatku veku. Rovnako tak autorka obracia pozornosť k prípadom, kedy osoba zomrela alebo bola vyhlásená za mŕtvu, taktiež kedy osoba požíva imunity. Takáto podoba zákona o ochrane obetí trestných činov, tak podľa názoru autorky nedostatočne chráni obete, ktorým odníma možnosť účinne uplatniť nárok na odškodné práve vo vyššie uvedených prípadoch. Nezačatie trestného stíhania tak podľa názoru autorky v rozvedenom výklade predstavuje ad absurdum. Autorka sa stotožňuje s právnym názorom p. Záhoru, v tom smere, že absencia deliktuálnej spôsobilosti nemôžeme byť na ťarchu obetí v smere nemožnosti účinne uplatniť nárok na odškodné.[14] V tomto smere autorka opakovane poukazuje smernicu 2012/29/ EÚ z ktorej vyplýva,

[13] § 11 ods. 2 zákona č. 274/2017 Z. z. zákona o obetiach trestných činov

[14] ZÁHORA, J.: Zákon o obetiach trestných činov. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 14

že ,,*osoba by sa mala považovať za obeť bez ohľadu na skutočnosť, či bol páchateľ identifikovaný, zaistený, stíhaný alebo odsúdený,…*" [15]
V Českej republike sa takéto konanie postihuje predovšetkým prostredníctvom Trestného zákonníka č. 40/2009 Sb., ktorý ustanovuje § 198 – Týrání osoby žijící ve společném obydlí a § 199 – Týrání svěřené osoby. V slovenskom trestnom zákone je ochrana obetí zabezpečená prostredníctvom viacerých skutkových podstát, ktoré pokrývajú jednotlivé formy násilia. Kľúčové postavenie má najmä trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.[16] V komentároch sa uvádza, že práve týmto ustanovením sa poskytuje ochrana pred domácim násilím.[17] Ak sa podrobne pozrieme na znenie slovenskej úpravy § 208 Trestného zákona, tak vnímame to, že je koncipovaná relatívne podrobne, pretože detailne obsahuje výpočet foriem konania ako je bitie, kopanie, údery, spôsobenie rán a popálenín rôzneho druhu. Zákonodarca tu uvádza viaceré modality fyzického a psychického násilia, ako aj zanedbávanie základných životných potrieb – strava, spánok, oddych. Vnímame to, že takto koncipovaná úprava zabezpečuje vyššiu normatívnu určitosť, keďže je tu konkretizované, čo sa pod uvedeným trestným činom rozumie. Naopak česká úprava pracuje s výrazne abstraktnejším pojmom „týraní," ktorý nie je v zákone detailne rozpracovaný prostredníctvom rozsiahlejšieho výpočtu. Skutková podstata je formulovaná všeobecnejšie a jej obsah je do značnej miery determinovaný výkladovou praxou, predovšetkým judikatúrou, ktorá konkretizuje, čo zahŕňa pojem týranie. V Českej republike skutková podstata trestného činu Týrání osoby žijící ve společném obydlí podľa § 199 ods. 1 Trestného zákonníka stanovuje, že: *„Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.*"[18] Publikácie uvádzajú, že v komentároch k Trestnému zákonníku sa pri výklade tejto skutkovej podstaty používa rozhodnutie R 20/2006 Sb., teda uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 14. 9. 2005, sp. zn. 3 Tdo 1160/2005, ktoré sa vzťahuje ešte k predchádzajúcej právnej úprave podľa § 215a zákona č. 140/1961 Zb., Trestného zákona. Hoci sa toto rozhodnutie týka pôvodnej skutkovej podstaty, jeho závery sú aj naďalej využiteľné, keďže skutková podstata sa v zásade zhoduje a rozdiel spočíva najmä vo formulácii pojmu „byt alebo dom" v predchádzajúcej úprave a „obydlie" v súčasnom Trestnom zákonníku. Z tohto dôvodu možno uvedené rozhodnutie bez ďalšieho použiť aj pri výklade § 199 Trestného zákonníka. V predmetnom rozhodnutí

[15] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, odsek 19
[16] § 208 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon
[17] STRÉMY, T., REMETA, R.,KURILOVSKÁ, L. a kol. Trestný zákon. Praktický komentár. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwers ČR, a.s., 2025, s. 752
[18] § 199 ods. 1 zákona č. 40/2009 Sb. Trestného zákonníka

Najvyšší súd uvádza: Pod pojmom „týranie" osôb uvedených v ustanovení § 215a ods. 1 Tr. zák. treba rozumieť také konanie páchateľa, ktoré sa vyznačuje zlým zaobchádzaním buď s blízkou osobou (§ 89 ods. 8 Tr. zák.), alebo aj s inou osobou, s ktorou páchateľ žije v spoločnom byte alebo dome, a zároveň sa vyznačuje určitou mierou trvalosti a dosahuje takú intenzitu, aby bolo spôsobilé vyvolať stav, ktorý poškodená osoba pociťuje ako ťažké príkorie, resp. psychické alebo aj fyzické útrapy. Zákon pritom nevyžaduje, aby týranie malo povahu fyzického násilia, prípadne spojeného s následkami na zdraví týranej osoby. Použitie fyzického násilia však môže mať v takom prípade vplyv na stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť (§ 3 ods. 4 Tr. zák.), prípadne (ak dôjde k zákonom predpokladanému následku /účinku/) aj na právny záver o súbehu trestného činu podľa § 215a Tr. zák. s iným trestným činom.[19] Uvedený deficit môže viesť k nejednotnosti rozhodovacej praxe, keďže orgány činné v trestnom konaní môžu pristupovať k výkladu tohto pojmu rozdielne. Zavedenie legálnej definície domáceho násilia by preto mohlo prispieť k posilneniu právnej istoty, k presnejšiemu vymedzeniu hraníc tohto konania a k zjednoteniu aplikačnej praxe. Súčasne by sa tým obmedzil priestor pre odvolávanie sa na interpretačnú nejednoznačnosť zo strany orgánov činných trestnom konaní, čím by sa mohla zvýšiť celková účinnosť právnej ochrany obetí. Z uvedeného tiež vyplýva, že slovenská právna úprava koncentruje rôzne formy týrania do jednej komplexnej a normatívne detailne štruktúrovanej skutkovej podstaty trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona, zatiaľ čo česká právna úprava ich rozdeľuje do viacerých ustanovení podľa povahy vzťahu medzi páchateľom a obeťou, pričom pracuje s vyššou mierou interpretačnej otvorenosti v rámci judikatúry.

De lege ferenda môžno zvažovať nasledujúce alternatívy – buď zavedenie samostatnej skutkovej podstaty trestného činu domáceho násilia, alebo jeho konštrukciu ako kvalifikačného pojmu, ktorý by reflektoval jeho typické znaky a zvýšenú závažnosť. V súčasnosti je domáce násilie reflektované najmä prostredníctvom zákona o obetiach trestných činov. Zostáva však otázne, či takýto koncepčný prístup postačuje aj z hľadiska trestného práva, teda či je dostatočné jeho rozptýlenie do viacerých skutkových podstát trestných činov, alebo by bolo vhodnejšie jeho explicitnejšie normatívne uchopenie. Máme za to, že riešením *de lege ferenda* by bolo zakotvenie osobitného kvalifikačného pojmu vhodnejšie, vzhľadom na široký rámec objektívnej stránky domáceho násilia, čo výrazne sťažuje jeho presné zakotvenie do skutkovej podstaty, ktorá by bola zároveň dostatočne určitá, ale aj dostatočne flexibilná. Sme toho názoru, že ak by sa jednotlivé formy domáceho násilia vymedzili taxatívne, mohlo by to viesť k nežiaducemu zúženiu

[19] NEVAŘIL, V.: Co je a co není trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí v souvislostech domácího násilí. In: Právní prostor [online]. [cit. 2026-03-22]. Dostupné na:https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/co-je-a-co-neni-trestnym-cinem-tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli-v-souvislostech-domaciho-nasili/

trestnoprávneho postihu a k vylúčeniu niektorých prejavov tohto javu. Domáce násilie nemožno chápať ako uzavretý okruh, keďže ide o jav, ktorý sa vyvíja a môže nadobúdať nové podoby. Ak by sme vychádzali z definície obsiahnutej v Istanbulskom dohovore[20] a zároveň by sme ju upravili pre potreby kvalifikačného pojmu, tak aby zahŕňal charakteristické znaky domáceho násilia mohol by osobitný kvalifikačný pojem byť formulovaný nasledovne.

„Za domáce násilie sa považuje opakované alebo dlhodobo trvajúce telesné, sexuálne, psychické alebo ekonomické násilie páchané medzi osobami, ktoré sú alebo boli spojené rodinným, manželským, partnerským alebo obdobným blízkym vzťahom, a to bez ohľadu na to, či spolu žijú alebo v minulosti žili v spoločnej domácnosti."

Ochrana obetí domáceho násilia

V oblasti ochrany a postavenia obetí trestných činov je v Českej republike kľúčovým právnym predpisom najmä zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů, ktorý bol prijatý v roku 2013. Česká republika ako aj Slovenská republika implementovala smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 2012/29/ EÚ z 25 októbra 2012. Táto smernica stanovuje minimálne štandardy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov.[21] Na prvý pohľad pôsobí český zákon o obětech trestných činů veľmi podobne ako slovenský zákon o obetiach trestných činov, čo je prirodzené, keďže oba vychádzajú zo spomínanej rovnakej európskej smernice. Zároveň však platí, že český zákon o obetiach trestných činov nepracuje s domácim násilím ako s explicitne definovaným samostatným právnym pojmom. Napriek tomu obsahuje všeobecnú úpravu základných zásad ochrany obetí, a to najmä v § 3, kde sa zdôrazňuje rešpektovanie ich dôstojnosti, šetrný prístup orgánov verejnej moci a prevencia sekundárnej viktimizácie. Tento český zákon o obetiach tiež komplexne upravuje základné práva obetí. Z hľadiska ochrany práv je významným ustanovením § 22, ktorý zakotvuje právo obete v ktoromkoľvek štádiu trestného konania vyjadriť sa k dopadu spáchaného trestného činu na jej život, a to aj v písomnej forme.[22] Doslovne ide tzv. *„Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život."*[23] Toto právo tak predstavuje dôležitý prvok participácie obete na trestnom konaní, keďže umožňuje reflektovať nielen objektívne skutkové okolnosti, ale aj subjektívny rozmer ujmy, najmä pokiaľ

[20] článok 3 písm. b) Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor)

[21] FILČÍK, M. PRÁVNY A ODBORNÝ RÁMEC ZRIAĎOVANIA A FUNGOVANIA SIETE INTERVENČNÝCH TÍMOV. 2020 [online]. [cit. 2026-03-31]. s. 15 Dostupné na: https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2020/07/V%C3%BDchodiskov%C3%A1-anal%C3%BDza_Interven%C4%8Dn%C3%A9-centr%C3%A1.pdf

[22] § 22 zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů

[23] Policie České republiky: Právo na prohlášení o dopadu trestného činu [online]. [cit. 2026-03-22]. Dostupné na: https://policie.gov.cz/clanek/pravo-na-prohlaseni-o-dopadu-trestneho-cinu.aspx

ide o psychické dôsledky, zmeny v každodennom fungovaní a podobne. Prehlásenie tak môžeme vnímať ako prostriedok posilnenia právnej istoty, keďže legitimizuje vypočutie obete a priznáva jej tvrdeniam normatívnu relevanciu v dokazovaní aj pri hodnotení následkov takého konania. Z procesného hľadiska vnímame, že tento inštitút prispieva k posilneniu postavenia poškodeného v konaní pred súdom, keďže umožňuje explicitne vyjadriť dopad trestného činu v jeho osobnej rovine. V aplikačnej praxi možno tento prístup hodnotiť ako významný nástroj individualizácie trestného konania, ktorý môže prispievať k lepšiemu pochopeniu intenzity zásahu do práv obete. Toto právo sa následne premieta aj do Trestního řádu § 212a. Dôležité je tiež povedať, že toto prehlásenie urobené v písomnej forme sa v Českej republike pred súdom vykoná ako listinný dôkaz.[24] V porovnaní so slovenskou právnou úpravou ide o odlišný prístup. Na Slovensku sa v praxi využívali resp. využívajú rôzne dotazníky na odhad rizika v prípadoch domáceho násilia, ktoré však nie sú zákonom explicitne upravené a majú skôr povahu metodickej pomôcky. Tieto dotazníky nemajú povahu dôkazného prostriedku v zmysle Trestného poriadku a nemali by byť súčasťou vyšetrovacieho spisu, keďže relevantné skutočnosti majú byť zisťované predovšetkým prostredníctvom riadne vykonaného výsluchu poškodenej osoby. Niektorí autori vo svojich príspevkoch k problematike dotazníkov okrem iného uvádzajú, že časť otázok môže byť sugestívna, časť skresľujúca, respektíve sú tam aj otázky postavené alternatívne.[25] Sme toho názoru, že dotazníky pri posudzovaní domáceho násilia majú svoje opodstatnenie, pretože pomáhajú znižovať riziko subjektívneho hodnotenia situácie. Okrem iného prevládajú názory, že samotná osoba nie je vždy schopná objektívne posúdiť svoju situáciu. Rovnako však ani zasahujúci policajt, ktorý nemusí byť špeciálne vyškolený v oblasti domáceho násilia, nemusí vedieť správne vyhodnotiť psychický stav obete ani skrytú dynamiku vzťahu. V praxi môže navyše vzniknúť rozdiel medzi tým, ako situáciu vníma obeť pri podaní trestného oznámenia, a tým, ako ju hodnotí policajt priamo po zásahu na mieste incidentu, keďže každý z nich má iný pohľad a iné množstvo informácií. Práve preto môžu dotazníky slúžiť ako podporný a štandardizovaný nástroj, ktorý pomáha objektivizovať rozhodovanie a znižovať riziko chybného posúdenia prípadu.

V rámci slovenskej právnej úpravy je v tomto kontexte významným už spomínaný zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tento zákon okrem iného zavádza pojmy ako sú obeť trestného činu, obzvlášť zraniteľná obeť, obeť násilného trestného činu, ale aj pojmy ako druhotná a

[24] Policie České republiky: Právo na prohlášení o dopadu trestného činu [online]. [cit. 2026-03-22]. Dostupné na: https://policie.gov.cz/clanek/pravo-na-prohlaseni-o-dopadu-trestneho-cinu.aspx

[25] ŠAMKO, P.: O dotazníkoch a zadržaní podozrivého na základe počtu získaných bodov. In: Právne listy [online]. 2017 [cit. 2026-03-22]. Dostupné na internete: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a536-o-dotaznikoch-a-zadrzani-podozriveho-na-zaklade-poctu-ziskanych-bodov

opakovaná viktimizácia. Taktiež v § 3 vyjadruje základné zásady ochrany a podpory obetí. Obdobne ako Trestný poriadok, aj tento právny predpis vo svojich ustanoveniach zakotvuje základné zásady, ktoré predstavujú interpretačný rámec pre aplikáciu jeho jednotlivých ustanovení.[26] Napriek nepochybnému významu predmetnej právnej úpravy však zákon vyvoláva určité interpretačné otázky. V tejto súvislosti niektorí autori zastávajú názor, že predmetný zákon by mal byť *de lege ferenda* novelizovaný tak, aby sa v aplikačnej praxi ustúpilo od reštriktívneho nahliadania na jeho doslovnú textáciu, a aby sa výklad viac priblížil účelu a európskym štandardom ochrany obetí trestných činov. Ak vezmeme do úvahy úpravu obsiahnutú v Smernici Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, tak z uvedenej smernice vyplýva, že *„osoba by sa mala považovať za obeť bez ohľadu na skutočnosť, či bol páchateľ identifikovaný, zaistený, stíhaný alebo odsúdený*." Avšak toto z definície zákona o obetiach trestných činov jednoznačne nevyplýva. [27] Tu vnímame to, že je dôležité jednotné chápanie pojmov pre zabezpečenie rovnakej úrovne ochrany obetí.

Z komparatívneho hľadiska možno konštatovať, že právna úprava ochrany obetí trestných činov v Slovenskej republike a Českej republike je do značnej miery podobná, avšak česká právna úprava v tomto smere pôsobí v niektorých aspektoch systematickejšie a viac orientovane na potreby obete, najmä pokiaľ ide o rozsah poskytovanej podpory.

Opatrenia proti domácemu násiliu

Dôležitým aspektom v tejto súvislosti v rámci zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov je § 28a, ktorý zavádza intervenčné centrá ako špecializované subjekty poskytujúce pomoc obetiam domáceho násilia.[28] Intervenčné centrá poskytujú obetiam domáceho násilia bezplatné sociálne, právne a psychologické poradenstvo. Ďalším zaujímavým aspektom je policajný zákrok, ktorý je úzko previazaný s krízovou intervenciou, keďže po vykázaní násilnej osoby zo spoločného obydlia musí polícia do 24 hodín upovedomiť intervenčné centrum,[29] ktoré následne do 72 hodín kontaktuje obeť a ponúkne jej podporu a pomoc.[30] Tento mechanizmus predstavuje významnú inováciu najmä z hľadiska posilnenia princípu ochrany obete,

[26] ZÁHORA, Jozef. Komentár k Zákonu o obetiach trestných činov. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2018, s. 108

[27] MARR, Samuel – KURILOVSKÁ, Lucia – HAJDUKOVÁ, Tatiana. *Zákon o obetiach trestných činov v kontexte zásady „nemo turpitudinem suam allegans auditur" a jeho vybrané nedostatky z hľadiska de lege lata*. In: ČENTÉŠ, Jozef – KURILOVSKÁ, Lucia a kol. *Efektívnosť prípravného konania – súčasný stav a výzvy pro futuro*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2022, s. 227

[28] § 28a ods. 2 zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov

[29] § 27a ods. 12 zákona č. 171/1993 Z.z. o policajnom zbore

[30] § 28a ods. 2 zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov

pretože reflektuje špecifiká domáceho násilia, osobitne limitovanú schopnosť alebo ochotu obete samostatne vyhľadať pomoc.
V tomto kontexte je dôležité poznamenať, že Česká republika prevzala tzv. rakúsky model, keď do svojej legislatívy zaviedla oprávnenie polície vykázať násilníka zo spoločného obydlia v prípadoch domáceho násilia a zároveň začala budovať sieť intervenčných centier ako špecializovaných pracovísk pomoci obetiam.[31] *Špecifikom rakúskeho modelu je úzke prepojenie právnych a sociálnych opatrení.*[32] Nová legislatíva v Českej republike respektíve Zákon č. 78/2025 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí rozširuje oprávnenia Policie Českej republiky vykázať násilnú osobu zo spoločného obydlia, pričom lehota vykázania sa predĺžila z pôvodných desiatich na štrnásť dní. Súčasne sa zaviedla povinnosť policajta zaistiť strelnú zbraň vo vlastníctve násilnej osoby.[33] Tu vnímame že, sme boli o krok vpred pred Českou republikou, keďže sme mali túto dobu vykázania upravenú na 14 dní už pred touto nedávnou novelou v Českej republike.

Záver

Záverom možno konštatovať, že domáce násilie predstavuje závažný a špecifický spoločensko-právny problém, ktorého charakteristické znaky – opakovanosť, dlhodobosť, nerovnosť vzťahov a skrytý priebeh zásadne ovplyvňujú jeho právne posudzovanie aj možnosti zásahu orgánov verejnej moci. Tieto osobitosti zároveň otvárajú otázku, či súčasná právna úprava poskytuje dostatočne efektívny rámec na jeho postih.
Z hľadiska *de lege lata* sa prikláňame k záveru, že súčasný systém osobitnej časti Trestného zákona poskytuje v zásade dostatočný hmotnoprávny základ na postih jednotlivých foriem domáceho násilia, a preto nemožno bez ďalšieho dospieť k záveru o potrebe kreovania novej samostatnej skutkovej podstaty trestného činu domáceho násilia. Takýto legislatívny zásah by mohol viesť k nežiaducemu prekrývaniu skutkových podstát a k aplikačným problémom pri vymedzovaní ich vzájomného vzťahu. Za vhodnejšie riešenie preto považujeme legislatívne zakotvenie osobitného kvalifikačného pojmu alebo kvalifikačného pojmu reflektujúceho domáce násilie ako špecifický kontext páchania trestnej činnosti. Takáto právna úprava by umožnila zohľadniť opakovaný, dlhodobý a mocensky asymetrický charakter konania páchateľa pri právnej kvalifikácii skutku aj pri ukladaní trestu, pričom by súčasne zachovala systematiku osobitnej časti Trestného zákona.

[31] FILČÍK, M. PRÁVNY A ODBORNÝ RÁMEC ZRIAĎOVANIA A FUNGOVANIA SIETE INTERVENČNÝCH TÍMOV 2023 [online]. [cit. 2026-03-31]. s. 15 Dostupné na: https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2023/11/Intervencne_centra_Filcik_PERD_2023.pdf
[32] Tamtiež. s. 10
[33] § 44 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

V rámci skúmania procesnoprávnych nástrojov ochrany obetí sa ako významný prvok javí využívanie nástrojov na posudzovanie rizika ďalšieho násilia. Komparácia slovenskej a českej právnej úpravy ukázala, že český právny poriadok poskytuje týmto nástrojom explicitnejšie normatívne a procesné ukotvenie, čím posilňuje ich význam pri rozhodovaní o ochranných opatreniach a pri hodnotení miery ohrozenia obete. Za osobitne prínosné možno považovať zohľadnenie vyjadrenia resp. prehlásenie samotnej obete v Českej republike k vnímanému stupňu rizika, keďže práve subjektívne prežívanie ohrozenia predstavuje významnú skutočnosť pri posudzovaní potreby bezodkladnej ochrany.
Komparácia prístupov Slovenskej republiky a Českej republiky poukázala na spoločné východiská, ale aj na rozdiely v právnom uchopení tejto problematiky. Z hľadiska úvah *de lege ferenda* sa preto javí ako potrebné najmä precizovať legislatívne vymedzenie domáceho násilia, dôslednejšie zohľadniť jeho špecifiká pri právnej kvalifikácii a zároveň posilniť ochranné mechanizmy smerujúce k obetiam.

Zoznam použitej literatúry

Knižné publikácie

1. MARR, S.: Vybrané trestnoprocesné aspekty výkonu domovej prehliadky a prehliadky iných priestorov. Bratislava : C. H. Beck, 2025, 185 s. ISBN 978-80-8232-069-8
2. POLÁK,P. a kolektív: Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 256 s. ISBN 978-80-7598-237-7
3. STRÉMY, T., REMETA, R.,KURILVOSKÁ, L. a kol. Trestný zákon. Praktický komentár. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwers ČR, a.s., 2025, 1480 s. ISBN 978-80-286-0378-6
4. ZÁHORA, Jozef: Komentár k Zákonu o obetiach trestných činov. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2018, 416 s. ISBN 978-80-8168-850-8

Príspevky v zborníkoch

1. MARR, Samuel – KURILOVSKÁ, Lucia – HAJDUKOVÁ, Tatiana. *Zákon o obetiach trestných činov v kontexte zásady „nemo turpitudinem suam allegans auditur" a jeho vybrané nedostatky z hľadiska de lege lata*. In: ČENTÉŠ, Jozef – KURILOVSKÁ, Lucia a kol. *Efektívnosť prípravného konania – súčasný stav a výzvy pro futuro*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2022, 420 s. ISBN 978-80-571-0546-6 (brož.)

Internetové zdroje

1. Centrum Slniečko. Kedy ide o domáce násilie [online]. [cit. 2026-03-22]. Dostupné na: https://centrumslniecko.sk/6976/kedy-ide-o-domace-nasilie/
2. Dôvodová správa k zák. č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online]. [cit. 2026-06-09] Dostupné na: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=441907
3. FILČÍK, M. PRÁVNY A ODBORNÝ RÁMEC ZRIAĎOVANIA A FUNGOVANIA SIETE INTERVENČNÝCH TÍMOV. 2020 [online]. [cit. 2026-03-31]. Dostupné na: https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2020/07/V%C3%BDchodiskov%C3%A1-anal%C3%BDza_Interven%C4%8Dn%C3%A9-centr%C3%A1.pdf
4. FILČÍK, M. PRÁVNY A ODBORNÝ RÁMEC ZRIAĎOVANIA A FUNGOVANIA SIETE INTERVENČNÝCH TÍMOV. 2023 [online]. [cit. 2026-03-31]. Dostupné na: https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2023/11/Intervencne_centra_Filcik_PERD_2023.pdf
5. NEVAŘIL, V.: Co je a co není trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí v souvislostech domácího násilí. In: Právní prostor [online]. [cit.2026-03-22]. Dostupné na: https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/co-je-a-co-neni-trestnym-cinem-tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli-v-souvislostech-domaciho-nasili/
6. Policie České republiky: Právo na prohlášení o dopadu trestného činu [online]. [cit. 2026-03-22]. Dostupné na: https://policie.gov.cz/clanek/pravo-na-prohlaseni-o-dopadu-trestneho-cinu.aspx
7. ŠAMKO, P.: O dotazníkoch a zadržaní podozrivého na základe počtu získaných bodov. In: Právne listy [online]. [cit. 2026-03-22]. Dostupné na internete: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a536-o-dotaznikoch-a-zadrzani-podozriveho-na-zaklade-poctu-ziskanych-bodov
8. TITTLOVÁ, M. Pojem a znaky domáceho násilia. In: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017- KRIMINOLOGICKÉ MOŽNOSTI RIEŠENIA DOMÁCEHO NÁSILIA [online]. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017 [cit. 2026-06-09] Dostupné na: https://www.paneurouni.com/wp-content/uploads/2017/03/zbornik_prispevkov_domace_nasilie_bez_orezov.pdf
9. ZASTAVME NÁSILIE. Mýty a fakty v problematike domáceho násilia [online]. [cit. 2026-05-29]. Dostupné na: https://zastavmenasilie.gov.sk/myty-a-fakty-v-problematike-domaceho-nasilia/

Právne predpisy

1. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestného zákonníka
2. Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů
3. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
4. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

5. Zákon č. 301/ 2005 Z. z. Trestný poriadok
6. Zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov
7. Zákon č. 171/1993 Z.z. o policajnom zbore
8. Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu z 11. mája 2011 (Istanbulský dohovor)
9. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV

Kontaktné údaje

Mgr. Natália Dujková
dujkova4@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

POUŽITEĽNOSŤ DIGITÁLNYCH DÔKAZOV V PRAXI

ADMISSIBILITY OF DIGITAL EVIDENCE IN PRACTICE

Michal Želonka[1]

Abstrakt: Digitalizácia trestného konania spôsobila, že digitálne dôkazy sa z okrajového fenoménu stali bežnou súčasťou dokazovania. V praxi však problémom často nie je samotné získanie dát, ale ich procesná použiteľnosť, teda schopnosť preukázať, že dôkaz je autentický, nebol zmenený a jeho pôvod a manipulácia s ním sú spätne overiteľné. Príspevok sa zameria na základné kroky, ktoré by mali orgány činné v trestnom konaní a súdy dodržiavať pri práci s digitálnymi stopami, aby sa minimalizovalo riziko ich napadnutia.

Kľúčové slová: digitálne dôkazy, použiteľnosť dôkazu, spravodlivý proces

Abstract: The digitalisation of criminal proceedings has made digital evidence a routine part of fact-finding. In practice, however, the main challenge is often not the acquisition of data, but its procedural admissibility and evidential reliability, namely the ability to demonstrate that the evidence is authentic, has not been altered, and that its origin and handling can be independently verified. This paper focuses on the basic steps that law enforcement authorities and courts should follow when dealing with digital traces in order to reduce the risk of successful challenges.

Key words: digital evidence, admissibility of evidence, fair trial

Úvod

Digitálne dôkazy už nie sú „špeciálnou kategóriou" dôkazov určených len pre kyberkriminalitu. V trestných veciach sa dnes bežne objavujú elektronické stopy z mobilných telefónov, komunikačných aplikácií, kamerových systémov, prevádzkových a lokalizačných dát, cloudových úložísk či systémových logov.
Kľúčovým problémom praxe pritom často nie je samotné „zistenie" alebo „vyhľadanie" relevantných dát, ale ich procesná použiteľnosť a dôkazná sila pred súdom. V digitálnom prostredí sa totiž ľahko stráca kontext, zvyšuje sa riziko zmeny dát a komplikovanejšie sa preukazuje pôvod informácie.

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Cieľom príspevku je preto uchopiť procesný rámec použiteľnosti digitálnych dôkazov a ukázať, ktoré kritériá sú v praxi rozhodujúce, aby elektronické stopy obstáli v kontradiktórnom konaní. Následne bude možné nadviazať na konkrétne typy dôkazov (klasické aj nové) a osobitne analyzovať AI v rovine dôkazu aj v rovine procesného nástroja.

Procesný rámec použiteľnosti digitálnych dôkazov

V trestnom konaní sa otázka použiteľnosti dôkazu spravidla nezužuje na to, či je dôkaz vyzerá presvedčivo, ale rozhodujúce sú procesné pravidlá, najmä zákonnosť získania dôkazu, rešpektovanie základných práv a následne dôkazná hodnota posudzovaná v rámci voľného hodnotenia dôkazov.

V slovenskom práve je významné, že orgány činné v trestnom konaní a súd hodnotia dôkazy získané zákonným spôsobom (a tiež dôkazy prípustné podľa osobitných pravidiel), podľa vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu.[2] Zároveň platí široké vymedzenie dôkazných prostriedkov, ktoré výslovne zahŕňa aj informácie získané použitím informačno technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno pátracej činnosti. [3]

Z pohľadu práva na spravodlivý proces je však kľúčové, že sa spravidla neposudzuje izolovane jedna procesná chyba, ale férovosť konania ako celku. To je jadro prístupu Európskeho súdu pre ľudské práva pri hodnotení použitia dôkazov, vrátane dôkazov získaných problematickým spôsobom.[4]

V praxi sa použiteľnosť digitálnych dôkazov dá zrozumiteľne rozdeliť do štyroch skupín.[5]

Zákonnosť získania dôkazu

Ide o to, či bol dôkaz získaný spôsobom predvídaným právnym poriadkom, vrátane dodržania podmienok zásahu do súkromia, tajomstva komunikácie alebo nedotknuteľnosti obydlia. Zákonnosť sa často „láme" na tom, či bol dodržaný správny procesný režim (napr. príkaz, rozsah, proporcionalita), či bola zachovaná integrita úkonu a či bol postup zdokumentovaný tak, aby bol preskúmateľný.

[2] § 2 ods. 12 zákona č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

[3] § 119 zákona č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.

[4] Európsky dohovor o ľudských právach, dostupné online na: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_slk.

[5] B. Guttman, D. R. White, T. Walraven. *Digital Evidence Preservation, 2022*. Dostupné online na: https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/ir/2022/NIST.IR.8387.pdf?utm.

Autenticita a pôvod

Autenticita odpovedá na otázku, či predložený záznam je tým, za čo sa vydáva. Pri digitálnych dôkazoch býva sporné najmä „kto ho vytvoril", „odkiaľ pochádza".

Integrita

Integrita je schopnosť preukázať, že obsah nebol po získaní zmenený. Forenzná prax na tento účel pracuje s postupmi uchovania, tvorbou forenzných kópií a overovaním nemennosti, pričom medzinárodné normy aj metodiky zdôrazňujú potrebu minimalizovať manipuláciu s pôvodným nosičom a pracovať so zdokumentovanými kópiami.[6]

Reťazec úschovy a preskúmateľnosť postupu

Reťazec úschovy je prakticky „chrbtica" digitálneho dokazovania. Ak nie je zrejmé, kto mal dôkaz kedy v dispozícii, akým úkonom s ním nakladal a kde bol uchovávaný, obrana môže dôvodne namietať riziko zásahu, zámeny alebo dodatočnej úpravy. Aj preto existujú detailné odporúčania k akvizícii a uchovaniu digitálnych dôkazov vrátane cloudových zdrojov, kde je reťazec úschovy ešte citlivejší.

Digitálne dôkazy používané dnes

Mobilný telefón je dnes často najbohatším zdrojom digitálnych stôp o osobe. Obsahuje komunikačné dáta, fotografie, videá, históriu polohy, prístupové údaje, záznamy o používaní aplikácií, synchronizované cloudové dáta aj systémové artefakty. Je obzvlášť dôležité, aby bol zvolený a zdokumentovaný vhodný spôsob akvizície a aby bolo zrejmé, ktoré dáta boli získané priamo zo zariadenia a ktoré prostredníctvom synchronizovaných služieb.

Pri počítačoch a nosičoch dát zostáva základnou otázkou, či sa pracovalo s originálnym médiom alebo s jeho forenznou kópiou. Vhodne nastavený forenzný proces má zachovať dôkaznú hodnotu dát a pritom minimalizovať zásah do pôvodného zdroja. V trestnej praxi to znamená, že čím významnejší je dôkaz, tým dôležitejšie je vedieť vysvetliť spôsob jeho zaistenia, vytvorenia kópie a následnej analýzy.

Veľmi častým dôkazom sú dnes správy z komunikačných aplikácií, maily, priame správy na sociálnych sieťach, hlasové správy, zdieľané prílohy a záznamy o účtoch. Práve tu sa však často zamieňa existencia obsahu s jeho procesnou spoľahlivosťou. Samotný screenshot konverzácie alebo ručne vytvorený export nemusí postačovať na presvedčivé preukázanie autenticity, úplnosti a pôvodu komunikácie. Pri online

[6] B. Guttman, D. R. White, T. Walraven. *Digital Evidence Preservation, 2022*. Dostupné online na: https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/ir/2022/NIST.IR.8387.pdf?utm.

obsahu sa odporúča uchovávať nielen to, čo je vizuálne zobrazené, ale aj dokumentáciu o spôsobe získania, čase, kontexte a použitých nástrojoch, pretože práve tieto okolnosti môžu neskôr rozhodovať o preskúmateľnosti dôkazu. Pri platformových dôkazoch je navyše potrebné rozlišovať medzi obsahom získaným od samotného používateľa a obsahom alebo logmi poskytnutými prevádzkovateľom služby.

Ďalšiu skupinu predstavujú údaje o polohe a prevádzke, teda napríklad dáta o prihlásení do siete, záznamy o používaní služby, IP adresy, geolokačné údaje zariadenia, údaje z bezdrôtových sietí alebo systémové logy. Tieto dôkazy bývajú v praxi mimoriadne významné, pretože pomáhajú rekonštruovať pohyb osoby, časové súvislosti a väzby medzi zariadením, účtom a konkrétnou činnosťou. Ich sila však veľmi závisí od správnej interpretácie. Samotná technická stopa ešte automaticky nepreukazuje, kto konkrétne zariadenie alebo účet použil. Z toho dôvodu je pri tejto kategórii zvlášť dôležitá korelácia s ďalšími dôkazmi, napríklad s obsahom komunikácie, kamerovým záznamom alebo fyzickými nálezmi. Tento širší analytický prístup je v súlade aj s metodikou NIST pri práci s rozličnými dátovými zdrojmi.

Osobitné miesto dnes patrí cloudovým úložiskám a online účtom, pretože značná časť digitálneho života už nie je viazaná na jeden fyzický nosič. Dokumenty, fotografie, histórie zmien, zálohy komunikácie či prístupové logy sa nachádzajú u poskytovateľov cloudových služieb. Dôležitá je skutočnosť, že cloudové prostredie môže byť dynamické, dáta sa môžu meniť, synchronizovať alebo prepisovať, a preto je časový moment uchovania a spôsob preservácie mimoriadne významný.

„Rýchle" dôkazy a ich slabiny

V aplikačnej praxi sa veľmi často objavujú dôkazy, ktoré možno označiť ako „rýchle" digitálne dôkazy. Ide najmä o screenshoty obrazovky, exporty z aplikácií, preposlané správy, fotografie displeja telefónu alebo jednoduché kópie online obsahu. Ich popularita je pochopiteľná, pretože sú okamžite dostupné a z pohľadu oznamovateľa alebo poškodenej osoby ľahko uchopiteľné. Ich slabina však spočíva v tom, že často zachytávajú iba obsah bez širšieho technického a procesného kontextu. „Screen capture" môže slúžiť ako forma prima facie dôkazu a ako doplnkový kontext, no zároveň odporúčajú zachytiť čo najviac zobrazovaných informácií vrátane URL adresy, dátumu a času, pričom sa preferuje videozáznam obrazovky v kombinácii so statickými snímkami.

Práve z tohto dôvodu screenshot spravidla neodpovedá na viacero zásadných otázok. Sám osebe nepreukazuje, kto konkrétne komunikáciu vytvoril, či je zachytená úplne, či nebola vytrhnutá z kontextu a či zobrazený obsah nebol upravený pred samotným zachytením.

Slabina „rýchlych" dôkazov sa osobitne prejavuje pri komunikácii z aplikácií a sociálnych sietí. Preposlaná správa alebo export z aplikácie môže byť významným východiskom pre ďalšie dokazovanie, ale nie vždy postačuje ako samostatný a rozhodujúci dôkaz. V prípade sporu býva potrebné overovať konto, zariadenie, časové údaje, prípadne ďalšie systémové alebo platformové záznamy.[7]

Nové potenciálne dôkazy v ére elektronizácie

Významnou skupinou nových dôkazov sú dáta zo sieťovo prepojených zariadení, teda z prostredia internetu vecí. Môže ísť o dáta z inteligentných hodiniek, domácich bezpečnostných systémov, vozidiel, zdravotných senzorov alebo inteligentných domácich zariadení. Takéto dôkazy môžu pomôcť rekonštruovať pohyb, aktivitu, prítomnosť osoby na mieste, prípadne časové súvislosti skutku. Ich špecifikom však je, že bývajú rozptýlené medzi fyzickým zariadením, mobilnou aplikáciou a cloudovým účtom poskytovateľa. Aj z tohto dôvodu sa pri nich mimoriadne zvyšuje význam dokumentácie spôsobu získania a presného určenia, z ktorej vrstvy systému konkrétny údaj pochádza.

Osobitné miesto získavajú aj dôkazy spojené s digitálnou identitou a autentifikáciou. V elektronizovanom prostredí môže mať dôkazný význam informácia o úspešnom prihlásení do účtu, použití druhého autentifikačného faktora, vytvorení alebo použití kvalifikovaného elektronického podpisu či záznam o konkrétnej autorizácii úkonu. Takéto údaje môžu významne posilniť záver o tom, že konkrétny úkon alebo komunikácia boli spojené s určitou osobou alebo zariadením. Súčasne však ani tu nemožno rezignovať na opatrnosť, pretože prihlásenie do účtu ešte automaticky neznamená, že úkon vykonala práve tá osoba, na ktorú je účet formálne vedený. Pri týchto dôkazoch je preto mimoriadne dôležitá kombinácia s ďalšími stopami a primerané odborné vysvetlenie ich dôkazného významu.

Ďalšou dôležitou oblasťou sú platformové a cloudové dôkazy. V súčasnosti sa čoraz viac komunikácie, transakcií a interakcií odohráva na platformách, ktoré uchovávajú nielen samotný obsah, ale aj rozsiahle metadáta, histórie prístupov, zmenové logy, technické identifikátory či údaje o zariadeniach a reláciách. Práve preto Európska únia prijala nariadenie o európskych príkazoch na predloženie a uchovanie elektronických dôkazov a súvisiacu smernicu o určených prevádzkarniach a právnych zástupcoch poskytovateľov služieb. Cieľom tohto rámca je uľahčiť a zrýchliť cezhraničný prístup k elektronickým dôkazom v trestných veciach.

Elektronizácia justície a verejnej správy zároveň vytvára aj nový typ dôkazov priamo v rámci procesných systémov. Auditné záznamy e-spisu, história nahrávania dokumentov, údaje o doručení, časové pečiatky a evidencia prístupov môžu mať význam nielen v správnych alebo civilných veciach, ale aj v trestnoprávnom kontexte,

[7] SOKOL, P. *Digitálna forenzná analýza I.* Košice: UPJŠ, 2020.

napríklad pri preverovaní manipulácie so spisom, neoprávnených zásahov do údajov, falšovania podaní alebo zneužitia prístupových oprávnení. Aj tieto dôkazy však treba hodnotiť s vedomím, že ich spoľahlivosť závisí od nastavenia konkrétneho systému, od jeho logovacích pravidiel, od úrovne zabezpečenia a od možnosti nezávislej verifikácie. Z hľadiska metodiky preto pri nich platia rovnaké požiadavky ako pri iných digitálnych stopách, teda jasné určenie zdroja, spôsobu akvizície, integrity a reťazca úschovy.[8]

AI v trestnom konaní: dôkaz, nástroj a nové procesné riziko

Umelá inteligencia vstupuje do trestného konania najmenej v dvoch základných podobách. Prvou je situácia, keď sa AI stáva predmetom dokazovania. Typicky ide o syntetický vytvorený alebo upravený obsah, teda deepfake video, syntetický hlas, generovaný text, upravený obrazový materiál alebo iný výstup, ktorý môže navonok pôsobiť autenticky. Druhou je situácia, keď AI slúži ako pracovný nástroj orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu, napríklad pri prepise reči na text, strojovom preklade, vyhľadávaní v rozsiahlych dátových súboroch, triedení dokumentov alebo sumarizácii obsahu. V oboch prípadoch však AI prináša nové otázky týkajúce sa autenticity, transparentnosti, preskúmateľnosti a zodpovednosti za výsledok. Rámcový dohovor Rady Európy o umelej inteligencii výslovne stavia na požiadavkách ochrany ľudských práv, demokracie a právneho štátu a v článkoch o transparentnosti, dohľade a zodpovednosti zdôrazňuje potrebu primeraných garancií pri aktivitách v životnom cykle AI systémov.

Ak je AI predmetom dokazovania, jadrom problému sa stáva otázka autenticity. Tradičné prístupy, ktoré vychádzali z predpokladu, že obrazový alebo zvukový záznam je v zásade verným zachytením reality, už nemožno považovať za samozrejmé. Pri podozrení na syntetický obsah je potrebné skúmať nielen samotný výsledný súbor, ale aj jeho pôvod, metadáta, technické stopy úprav a širší kontext jeho vzniku a šírenia. To prakticky znamená, že digitálna forenzika bude musieť čoraz častejšie dopĺňať bežné overovanie integrity o hlbšie technické skúmanie pôvodu obsahu. Aj rámcový dohovor Rady Európy osobitne spomína potrebu opatrení vo vzťahu k identifikácii obsahu generovaného systémami umelej inteligencie.

Ak sa AI používa ako pomocný nástroj štátu, vzniká iný typ procesných otázok. Nariadenie Európskej únie o umelej inteligencii výslovne pracuje s požiadavkami na ľudský dohľad pri vysokorizikových systémoch a zdôrazňuje aj povinnosti v oblasti transparentnosti pri určitých AI systémoch, vrátane osobitnej úpravy pre deepfaky a iný syntetický obsah. Hoci nie každý nástroj použitý v justícii automaticky spadne do

[8] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní.

tej istej kategórie rizika, normatívny smer je zrejmý. Tam, kde AI môže ovplyvniť významné právne postavenie jednotlivca alebo spôsob, akým sa vyhodnocujú dôkazy, musí existovať reálna možnosť dohľadu, kontroly a nápravy.[9]
Z pohľadu trestného procesu to vedie k viacerým praktickým záverom. Ak je použitý AI nástroj na prepis výpovede, preklad komunikácie alebo triedenie veľkého objemu dát, nemal by byť jeho výstup nekriticky prevzatý ako hotový skutkový základ. Takýto výstup má mať skôr povahu pomocného analytického nástroja, ktorého výsledok musí byť overiteľný a v prípade potreby korigovateľný človekom. Rovnako dôležité je, aby bolo v spise alebo procesnej dokumentácii zrejmé, že AI nástroj bol použitý, na aký účel bol použitý a aké obmedzenia alebo riziká sa s tým spájali. Požiadavka transparentnosti tu neslúži len abstraktným etickým cieľom, ale priamo súvisí s právom na obhajobu a s možnosťou preskúmať, či technologický nástroj neviedol k skresleniu zistení.
Za zvlášť dôležité možno považovať to, že AI mení aj dôkaznú stratégiu strán. Obžaloba bude musieť v budúcnosti častejšie preukazovať, prečo považuje určitý digitálny obsah za autentický a prečo je výstup AI nástroja spoľahlivý. Obhajoba zasa získa nový priestor na námietky týkajúce sa skreslenia modelu, neúplnosti vstupných dát, chýb prepisu, nepresností prekladu alebo nepreskúmateľnosti použitého systému.[10]

Zoznam použitej literatúry

1. Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok.
2. Európsky dohovor o ľudských právach, dostupné online na: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_slk.
3. B. Guttman, D. R. White, T. Walraven. *Digital Evidence Preservation, 2022*. Dostupné online na: https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/ir/2022/NIST.IR.8387.pdf?utm.
4. SOKOL, P. *Digitálna forenzná analýza I.* Košice: UPJŠ, 2020.
5. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní.
6. VINEROVÁ, B. Možnosti využitia umelej inteligencie v trestnom konaní. In: *Súdna moc v ére globalizácie, umelej inteligencie a nových technológií*. Košice: UPJŠ, 2025.

[9] VINEROVÁ, B. Možnosti využitia umelej inteligencie v trestnom konaní. In: *Súdna moc v ére globalizácie, umelej inteligencie a nových technológií*. Košice: UPJŠ, 2025.
[10] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 300/2008, (EÚ) č. 167/2013, (EÚ) č. 168/2013, (EÚ) 2018/858, (EÚ) 2018/1139 a (EÚ) 2019/2144 a smernice 2014/90/EÚ, (EÚ) 2016/797 a (EÚ) 2020/1828 (akt o umelej inteligencii).

7. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 300/2008, (EÚ) č. 167/2013, (EÚ) č. 168/2013, (EÚ) 2018/858, (EÚ) 2018/1139 a (EÚ) 2019/2144 a smernice 2014/90/EÚ, (EÚ) 2016/797 a (EÚ) 2020/1828 (akt o umelej inteligencii).

Kontaktné údaje

JUDr. Michal Želonka
sydorain@gmail.com
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

ANALÝZA A KOMPARÁCIA JUSTIČNEJ SPOLUPRÁCE V TRESTNÝCH VECIACH V KRAJINÁCH V4

ANALYSIS AND COMPARISON OF JUDICIAL COOPERATION IN CRIMINAL MATTERS IN THE V4 COUNTRIES

Zuzana Hrinková[1]

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá analýzou a komparáciou justičnej spolupráce v trestných veciach v krajinách Vyšehradskej skupiny (V4). Skúma spôsob implementácie a aplikačnú prax kľúčových nástrojov európskej justičnej spolupráce, najmä európsky zatýkací rozkaz a európsky vyšetrovací príkaz. Cieľom príspevku je identifikovať spoločné znaky a rozdiely vo vnútroštátnej právnej úprave a rozhodovacej činnosti súdov, a to predovšetkým z pohľadu ochrany základných práv, ústavných limitov a efektívnosti cezhraničnej spolupráce. Komparatívna analýza poukazuje na rozdiely v rozsahu a intenzite súdnej kontroly, v interpretácii obligatórnych a fakultatívnych dôvodov odmietnutia vykonania rozhodnutia, ako aj v miere akcentovania princípu vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi. V závere príspevok identifikuje problematické aspekty aplikačnej praxe a formuluje odporúčania na posilnenie efektívnosti, právnej istoty a zlepšenie justičnej spolupráce v pozorovaných krajinách.

Kľúčové slová: justičná spolupráca, európsky zatýkací rozkaz, európsky vyšetrovací príkaz, V4

Abstract: The paper examines and compares judicial cooperation in criminal matters within the countries of the Visegrad Group (V4). It analyses the manner of implementation and the practical application of key instruments of European judicial cooperation,in particular the European Arrest Warrant and the European Investigation Order. The aim of the paper is to identify common features and differences in national legislation and judicial decision-making practice, primarily from the perspective of the protection of fundamental rights, constitutional limits, and the effectiveness of cross-border cooperation. The comparative analysis highlights differences in the scope and intensity of

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

judicial review, in the interpretation of mandatory and optional grounds for refusal to execute a decision, as well as in the degree to which the principle of mutual trust between Member States is emphasised. In conclusion, the paper identifies problematic aspects of practical application and formulates recommendations aimed at strengthening effectiveness, enhancing legal certainty, and improving judicial cooperation in the observed countries.

Key words: judicial cooperation, european arrest warrant, european investigation order, V4

Úvod

Rozvoj justičnej spolupráce v trestných veciach patrí medzi najvýznamnejšie prejavy postupnej integrácie v rámci priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti Európskej únie.

Jej právny základ je zakotvený v čl. 82 až 86 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a ústredným princípom, na ktorom stojí, je vzájomné uznávanie justičných rozhodnutí.[2] Napriek zdieľanému právnemu „acquis" však existujú signifikantné rozdiely v spôsobe, akým jednotlivé štáty implementujú a aplikujú kľúčové nástroje spolupráce.

Odborná literatúra sa dlhodobo zaoberá otázkou, či systém vzájomného uznávania, vybudovaný na prezumpcii vzájomnej dôvery, bez potreby ich ďalšieho preskúmania, odolá tlakom vyplývajúcim z rozdielov v ochrane základných práv a z vývoja v oblasti právneho štátu v niektorých členských štátoch. Najkomplexnejšiu teoretickú analýzu vzájomného uznávania v kontexte európskeho trestného súdnictva podáva Steve Peers, ktorý analyzuje evolúciu priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti od Maastrichtskej zmluvy po Lisabonskú zmluvu a popisuje vývoj kompetencií EÚ v oblasti trestného práva do súčasnosti.[3] Približuje komplexný prehľad právnych rámcov EÚ a ich dôsledkov. Zároveň uvádza, že vzájomná dôvera predstavuje de facto prezumpciu, že justičné orgány členských štátov dodržiavajú základné práva a acquis EÚ, čo umožňuje fungovanie systémov vzájomného uznávania. Valsamis Mitsilegas, upozorňuje, že vo vývoji vzájomnej dôvery v európskom trestnom práve možno sledovať postupný posun od automatickej medzištátnej spolupráce k pomaly sa rozvíjajúcej individualizovanej ochrane jednotlivca.[4] Tento posun nachádza

[2] Zmluva o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), konsolidované znenie: Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016.

[3] PEERS, Steve. EU Justice and Home Affairs Law. Volume II, EU Criminal Law, Policing, and Civil Law. 5. vydanie, Oxford University Press, 2023.

[4] MITSILEGAS, Valsamis.: The Limits of Mutual Trust in Europe's Area of Freedom, Security and Justice: From Automatic Inter-State Cooperation to the Slow Emergence of the Individual. In: Yearbook of European Law, 2012, roč. 31, s. 319-372.

konkrétne vyjadrenie v judikatúre Súdneho dvora Európskej únie, ktorá zaznamenala v rokoch 2016 až 2022 zásadný kvalitatívny vývoj.
Český autor Michal Bobek vo svojej publikácii podrobne popisuje, ako európske právo transformovalo súdnictvo v krajinách strednej Európy vrátane justičných systémov V4. Slovenské, české, poľské a maďarské súdy sa po vstupe do EÚ ocitli pred úlohou aplikovať nástroje justičnej spolupráce, vrátane európskeho zatýkacieho rozkazu (EZR) a európskeho vyšetrovacieho príkazu (EVP), ktoré predpokladajú vzájomnú dôveru, avšak ich justičné kultúry boli formované desaťročiami izolácie od európskeho práva.[5] Najcitovanejší slovenský autor v tejto oblasti Libor Klimek systematicky analyzuje právny základ, procesné aspekty a praktické fungovanie princípu vzájomného uznávania najmä z pohľadu využívania európskeho zatýkacieho rozkazu ako nástroja justičnej spolupráce. Zdôrazňuje existenciu rozdielov medzi normatívnym rámcom európskeho zatýkacieho rozkazu a jeho aplikačnou praxou v členských štátoch, najmä pokiaľ ide o rozsah súdnej kontroly a uplatňovanie dôvodov odmietnutia jeho vykonania.[6] Napriek rozsiahlej teoretickej literatúre však zostáva menej preskúmanou otázkou konkrétna aplikačná prax v jednotlivých členských štátoch, najmä v štátoch strednej Európy. Práve analýza fungovania mechanizmov vzájomného uznávania v právnych poriadkoch krajín Vyšehradskej skupiny preto predstavuje relevantný príspevok v súčasnom vedeckom diskurze v danej oblasti.

Právny rámec európskej justičnej spolupráce v trestných veciach

Európsky zatýkací rozkaz predstavuje najvýznamnejší nástroj justičnej spolupráce v trestných veciach založený na princípe vzájomného uznávania rozhodnutí. Bol zavedený Rámcovým rozhodnutím Rady 2002/584/SVV, ktoré nahradilo tradičný extradičný model spolupráce medzi členskými štátmi systémom priameho odovzdávania osôb medzi justičnými orgánmi. Právna úprava zároveň zaviedla viaceré zjednodušenia konania, najmä upustenie od preskúmavania obojstrannej trestnosti pri vybraných kategóriách trestných činov, obmedzenie dôvodov odmietnutia vykonania rozhodnutia a stanovenie časových limitov pre jeho realizáciu, čím sa posilnila efektívnosť cezhraničného trestného stíhania v rámci Európskej únie.[7] Tento nástroj stojí na troch nosných princípoch: vzájomnom uznávaní justičných rozhodnutí, vzájomnej dôvere medzi justičnými orgánmi a na obmedzenom počte dôvodov odmietnutia výkonu EZR.

[5] BOBEK, Michal. *Central European Judges Under the European Influence: The Transformative Power of the EU Revisited.* Hart Publishing, Oxford, 2015.
[6] KLIMEK, Libor.: European Arrest Warrant. Cham: Springer International Publishing, 2015, s. 3 a nasl.
[7] Rámcového rozhodnutia Rady Európskej únie 2002/584/SVV. [online]. [cit. 2026-02-07]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=celex:32002F0584 >.

Právny rámec pre európsky vyšetrovací príkaz tvorí Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach. Európsky vyšetrovací príkaz konsolidoval fragmentovaný systém cezhraničného dokazovania a zaviedol jednotný nástroj vzájomného uznávania pre získavanie dôkazov v cezhraničných trestnoprávnych konaniach, pričom nahradil predchádzajúce rámcové rozhodnutia o vzájomnej právnej pomoci v trestných veciach.[8]

Inštitucionálny rámec európskej justičnej spolupráce je tvorený predovšetkým Agentúrou Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach – Eurojust. Ide o jedinečné centrum so sídlom v Haagu, kde národné súdne orgány úzko spolupracujú v boji proti závažnej organizovanej cezhraničnej trestnej činnosti. Eurojust podporuje a skvalitňuje koordináciu vyšetrovania a trestného stíhania, ako aj spoluprácu medzi orgánmi členských štátov. Uľahčuje najmä spracúvanie žiadostí o medzinárodnú vzájomnú právnu pomoc a vykonávanie žiadostí o vydanie. [9]

Významným krokom v posilnení spolupráce založenom na princípe supranacionálneho výkonu trestného stíhania bolo zriadenie Európskej prokuratúry (EPPO). Na rozdiel od EZR a EVP, ktoré fungujú na princípe horizontálnej spolupráce, EPPO predstavuje vertikálny model integrácie, keďže disponuje vlastnými právomocami v oblasti vedenia trestného konania prostredníctvom delegovaných európskych prokurátorov pôsobiacich v jednotlivých členských štátoch.[10] Z 27 členských štátov EÚ sa v súčasnosti 24 zúčastňuje na činnosti EPPO. Z krajín V4 sa doteraz rozhodlo nevstúpiť Maďarsko. Justičná spolupráca v trestných veciach s touto krajinou je založená na nástrojoch EÚ, v prípade ktorých je Európska prokuratúra informovaná ako príslušný orgán podľa článku 105 ods. 3 nariadenia o Európskej prokuratúre. Na uľahčenie justičnej spolupráce a strategickej výmeny informácií nadobudla 6. apríla 2021 platnosť pracovná dohoda s Generálnou prokuratúrou Maďarska. V systéme justičnej spolupráce v trestných veciach v rámci Európskej únie majú významné postavenie aj mechanizmy zamerané na praktickú koordináciu a výmenu informácií medzi vnútroštátnymi orgánmi. Jedným z takýchto nástrojov je Európska justičná sieť v trestných veciach (European Judicial Network – EJN), ktorá bola vytvorená s cieľom zlepšiť operatívnu komunikáciu medzi justičnými orgánmi členských štátov a podporiť efektívne uplatňovanie existujúcich foriem spolupráce. Sieť je založená na spolupráci národných kontaktných bodov, ktoré

[8] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014. [online]. [cit. 2026-02-07]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=celex%3A32014L0041>.

[9]Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie 2018/1727 zo 14. novembra 2018 . [online]. [cit. 2026-02-08]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX:32018R1727 >.

[10] Nariadenie Rady Európskej únie 2017/1939 z 12. októbra 2017. [online]. [cit. 2026-02-08]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32017R1939>.

poskytujú odbornú pomoc pri riešení praktických otázok súvisiacich s cezhraničnými trestnými konaniami.[11] Na rozdiel od orgánov disponujúcich vlastnými právomocami v oblasti koordinácie alebo vedenia trestného stíhania, Európska justičná sieť plní predovšetkým facilitačnú funkciu. Jej význam spočíva v podpore každodennej komunikácie medzi príslušnými orgánmi a v posilňovaní praktickej efektívnosti justičnej spolupráce v rámci priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.

Európsky zatýkací rozkaz v krajinách V4

Slovenská republika

V Slovenskej republike bol európsky zatýkací rozkaz pôvodne implementovaný zákonom
č. 403/2004 Z. z. a následne nahradený zákonom č. 154/2010 Z. z. o európskom zatýkacom rozkaze. Prešiel viacerými novelami, pričom legislatívne zmeny reagovali najmä na vývoj práva Európskej únie a potrebu zefektívnenia aplikačnej praxe justičnej spolupráce. Na Slovensku, podobne ako v iných krajinách V4, okrem Poľska, zákon výslovne zakotvuje proporcionalitu ako podmienku vydania EZR. Aplikačná prax slovenských súdov je v tejto oblasti charakteristická relatívnou stabilitou a snahou o rešpektovanie princípu vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi. Je potrebné však poukázať na fragmentáciu právnej úpravy justičnej spolupráce v trestných veciach, ktorá sa prejavuje existenciou viacerých samostatných právnych predpisov upravujúcich jednotlivé nástroje spolupráce. Takýto stav môže v praxi spôsobovať interpretačné a aplikačné ťažkosti, najmä z pohľadu systematiky právnej úpravy a prehľadnosti právneho rámca. V odbornej aj legislatívnej rovine sa preto dlhodobo diskutuje o potrebe komplexnej kodifikácie právnej úpravy justičnej spolupráce v trestných veciach, ktorá by mala túto fragmentáciu odstrániť. Z ústavnoprávneho hľadiska možno konštatovať, že Ústavný súd Slovenskej republiky doposiaľ nevytvoril judikatúrnu líniu, ktorá by zásadným spôsobom spochybnila ústavnú konformitu právnej úpravy európskeho zatýkacieho rozkazu v rozsahu porovnateľnom s judikatúrou niektorých ústavných súdov iných členských štátov. Tento prístup možno interpretovať ako prejav rešpektovania záväzkov vyplývajúcich z členstva Slovenskej republiky v EÚ, ako aj princípu lojálnej spolupráce a prezumpcie vzájomnej dôvery, ktoré predstavujú základné východiská fungovania mechanizmu európskeho zatýkacieho rozkazu.[12]

[11] Rozhodnutie Rady 2008/976/SVV o Európskej justičnej sieti v trestných veciach. [online]. [cit. 2026-02-20]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32008D0976 >.

[12] 154/2010 Z.z. o európskom zatýkacom rozkaze. [online]. [cit. 2026-02-20]. Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/1/70868/135/2/zakon-c-154-2010-zz-o-europskom-zatykacom-rozkaze/zakon-c-154-2010-zz-o-europskom-zatykacom-rozkaze>.

Česká republika

Česká republika implementovala EZR zákonom č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ktorý predstavuje komplexnú kodifikáciu celej oblasti medzinárodnej justičnej spolupráce vrátane EZR, EVP a ďalších nástrojov. Táto kodifikačná koncepcia je z komparatívneho hľadiska príkladom legislatívnej techniky, ktorú Slovensko zatiaľ nedosiahlo. V rámci krajín V4 ide o legislatívno-technicky najkomplexnejší prístup k implementácii nástrojov vzájomného uznávania.[13] Aplikačná prax českých súdov je charakteristická relatívnou stabilitou a rešpektovaním princípu vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi. Z ústavnoprávneho hľadiska zaujíma Česká republika v rámci krajín V4 osobitné postavenie. Ústavný súd ČR sa otázkou ústavnej konformity EZR zaoberal priamo v náleze pléna sp. zn. Pl. ÚS 66/04 z 3. mája 2006. Ústavný súd potvrdil ústavnú konformitu implementácie EZR prostredníctvom eurokonformného a teleologického výkladu, bez potreby ústavnej novelizácie. Súd pritom pripustil, že za celkom výnimočných okolností – napríklad ak by bol stíhaný skutok v Českej republike ústavne chránený – by aplikácia EZR mohla byť v rozpore s ústavným poriadkom. Tento prístup možno interpretovať ako prejav rešpektovania záväzkov vyplývajúcich z členstva v EÚ pri súčasnom zachovaní ústavnej identity prostredníctvom výhrady pre krajné prípady.

Poľsko

Na rozdiel od Slovenska a Česka Poľsko nezvolilo cestu kodifikácie medzinárodnej justičnej spolupráce do samostatného zákona, ale zachovalo úpravu EZR v rámci všeobecného Trestného poriadku. Z ústavnoprávneho hľadiska predstavuje Poľsko v rámci krajín V4 osobitný prípad. Ústavný tribunál v rozhodnutí z 27. apríla 2005 (P 1/05) konštatoval nesúlad vnútroštátnej úpravy európskeho zatýkacieho rozkazu s čl. 55 Ústavy, ktorý v tom čase absolútne zakazoval vydávanie poľských občanov. Reakciou bola ústavná novela z roku 2006, ktorá umožnila odovzdanie občanov najmä v rámci právneho rámca Európskej únie za splnenia ústavných podmienok. Tento vývoj kontrastuje s českým prístupom, kde Ústavný súd dosiahol ústavne konformnú aplikáciu európskeho zatýkacieho rozkazu prostredníctvom eurokonformného výkladu bez potreby zmeny ústavy.
Kríza nezávislosti súdnictva v Poľsku po roku 2015 významne ovplyvnila fungovanie mechanizmu EZR. Na tieto okolnosti reagoval Súdny dvor EÚ v rozsudku Minister for Justice and Equality vs. LM z 25. júla 2018, v ktorom pripustil možnosť odmietnuť výkon európskeho zatýkacieho rozkazu, ak existuje reálne riziko porušenia práva na

[13] Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních [online]. [cit. 2026-02-25]. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-104 >.

spravodlivý proces. Zdôraznil však, že takéto odmietnutie je možné len výnimočne na základe dvojstupňového testu zahŕňajúceho posúdenie systémových nedostatkov v štáte vydania a individuálneho rizika pre konkrétnu osobu.[14]

Na túto judikatúru nadviazala aj rozhodovacia prax vnútroštátnych súdov. Medzi prvé významné meritórne odmietnutia výkonu poľského európskeho zatýkacieho rozkazu patrí rozhodnutie Vyšší krajinský súd v Karlsruhe z 17. februára 2020 (sp. zn. Ausl 301 AR 156/19)., ktorý konštatoval nedostatočné záruky spravodlivého procesu v Poľsku. Tento vývoj potvrdzuje, že princíp vzájomnej dôvery pri európskom zatýkacom rozkaze nie je absolútny a môže byť limitovaný ochranou základných práv. Tento súd odmietol vykonať európsky zatýkací rozkaz vydaný poľskými orgánmi a nariadil prepustenie zadržanej osoby z väzby, pričom zároveň požiadal poľské orgány o doplňujúce informácie týkajúce sa dopadov legislatívnych zmien na nezávislosť súdnictva.[15] Judikatúrny vývoj bol následne spresnený rozhodnutiami Súdneho dvora Európskej únie. Rozsudkom zo 17. decembra 2020 v spojených veciach C-354/20 PPU a C-412/20 PPU Súdny dvor zdôraznil, že ani existencia závažných systémových nedostatkov v oblasti právneho štátu neumožňuje automatické odmietanie výkonu európskeho zatýkacieho rozkazu bez individuálneho preskúmania konkrétneho prípadu.[16] Tento prístup bol ďalej potvrdený rozsudkom z 22. februára 2022 v spojených veciach C-562/21 PPU a C-563/21 PPU, podľa ktorého ani samotná skutočnosť, že sudca bol vymenovaný prostredníctvom orgánu, ktorého nezávislosť je spochybňovaná, nepostačuje na odmietnutie výkonu európskeho zatýkacieho rozkazu.[17] Rozhodovacia prax vnútroštátnych súdov tak potvrdzuje, že odmietnutie odovzdania osoby predstavuje výnimočný postup podmienený dôsledným individuálnym posúdením konkrétnych okolností prípadu. Poľsku po roku 2023 pristúpilo k prehodnoteniu a postupnému zrušeniu reforiem súdnictva, ktoré ohrozovali právny štát. Napriek týmto pokrokom zostáva proces obnovy súdnej nezávislosti pomalý a politicky komplikovaný. Z

[14] Rozsudok Súdneho dvora C-216/18 PPU z 25. júla 2018. [online]. [cit. 2026-02-25]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:62018CJ0216 >.

[15] EUCRIM. 2020. Refusal of European Arrest Warrants Due to Fair Trial Infringements. [online]. [cit. 2026-02-25]. Dostupné na: <https://eucrim.eu/media/articles/pdf/eucrim-article-2020-026.pdf >.

[16]Rozsudok Súdneho dvora zo 17. decembra 2020 (návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Rechtbank Amsterdam – Holandsko) – Výkon európskych zatykačov vydaných proti L (C-354/20 PPU),
P (C-412/20 PPU). [online]. [cit. 2026-02-26]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:62020CA0354 >..

[17] Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 22. februára 2022. návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Rechtbank Amsterdam – Holandsko) – Výkon zatykačov vydaných voči X (C-562/21 PPU),
Y (C-563/21 PPU). [online]. [cit. 2026-02-26]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX:62021CA0562 >.

hľadiska fungovania EZR má tento vývoj priamy dosah na obnovenie vzájomnej dôvery. Formálne ukončenie konania podľa čl. 7 ZEÚ voči Poľsku vytvára priaznivé podmienky pre návrat k štandardnému výkonu poľských EZR bez individuálneho preskúmania rizika porušenia spravodlivého procesu.

Maďarsko

Maďarsko implementovalo mechanizmus európskeho zatýkacieho rozkazu v rámci predvstupovej harmonizácie práva zákonom č. CXXX z roku 2003 o trestnoprávnej spolupráci s členskými štátmi Európskej únie. Súčasný právny rámec predstavuje zákon č. CLXXX z roku 2012 o trestnoprávnej spolupráci s členskými štátmi Európskej únie, ktorý nahradil predchádzajúcu úpravu a komplexne systematizoval pravidlá spolupráce vrátane postupov pri vykonávaní európskeho zatýkacieho rozkazu.[18] Za osobitosť maďarského modelu možno považovať výraznú koncentráciu rozhodovacej agendy v konaniach o európskom zatýkacom rozkaze na Metropolitnom súde v Budapešti, ktorý plní funkciu špecializovaného justičného fóra pre prípady medzinárodnej justičnej spolupráce. V komparatívnej perspektíve sa tento model odlišuje od teritoriálne decentralizovaného usporiadania súdnej právomoci typického pre ostatné štáty Vyšehradskej skupiny. V maďarskom kontexte ovplyvnili fungovanie zásady vzájomnej justičnej dôvery najmä otázky materiálnych podmienok väzby, na ktoré reagoval Súdny dvor Európskej únie v rozsudku Aranyosi a Căldăraru z roku 2016. Tento rozsudok umožnil odložiť výkon európskeho zatýkacieho rozkazu pri existencii reálneho rizika neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania. Hoci sa skutkové okolnosti prípadu týkali podmienok väzby v Rumunsku a Maďarsku, judikatúra mala širší dopad na prax vykonávania európskych zatýkacích rozkazov v celej Európskej únii. [19]

Diskusiu o rozsahu vzájomnej dôvery zároveň ovplyvnili aj širšie systémové otázky nezávislosti súdnictva, reflektované napríklad v rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva Baka proti Maďarsku z roku 2016. Na rozdiel od poľského vývoja sa však maďarská prax nespája s výrazným trendom odmietania výkonu európskych zatýkacích rozkazov. Obe situácie v týchto krajinách demonštrujú, že mechanizmus EZR je existenčne závislý od faktickej – a nielen formálnej – kompatibility podmienok v členských štátoch so štandardmi základných práv EÚ. Podľa štatistických údajov EK vydali členské štáty EÚ v roku 2023 spolu 14 071 EZR, čo potvrdzuje, že tento nástroj zostáva kľúčovým mechanizmom justičnej spolupráce v trestných veciach. Pri

[18] Act CLXXX of 2012 on cooperation in criminal matters with Member States of the European Union. [online]. [cit. 2026-02-26]. Dostupné na: <https://njt.hu/jogszabaly/en/2012-180-00-00 >.

[19] Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 5. apríla 2016 v spojených veciach C-404/15 a C-659/15 Aranyosi a Căldăraru. [online]. [cit. 2026-02-28]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62015CJ0404>.

zameraní na krajiny V4, možno aj na základe nasledujúcej Tabuľky č. 1, pozorovať výrazné rozdiely v intenzite využívania európskeho zatýkacieho rozkazu ako nástroja cezhraničného presadzovania trestnej zodpovednosti.

Krajina	Vydané EZR	% z EÚ celku	Efekt. odovzdania	Miera úspešnosti
Česko (CZ)	678	4,8 %	468	69,0 %
Maďarsko (HU)	543	3,9 %	429	79,0 %
Poľsko (PL)	**1 412**	**10,0 %**	**1 086**	76,9 %
Slovensko (SK)	348	2,5 %	164	**47,1 %**
V4 SPOLU	**2 981**	**21,2 %**	**2 147**	**72,0 %**

Tabuľka č. 1
Vydané EZR v krajinách V4[20]

V sledovanom roku krajiny V4 vydali celkovo 2 981 EZR, čo predstavuje 21,2 % z celkového počtu v EÚ. Slovensko vydala v roku 2023 celkovo 348 EZR, čo predstavuje 2,5 % z celku EÚ — najnižší podiel spomedzi krajín V4. Rozdelenie podľa účelu je relatívne vyrovnané: 180 (51,7 %) na trestné stíhanie a 168 (48,3 %) na výkon trestu. Kritickou je hodnota miery úspešnosti iba 47,1 %. Zo 348 vydaných EZR viedlo k efektívnemu odovzdaniu iba 164 prípadov. Toto je zďaleka najnižšia miera úspešnosti v rámci V4 a výrazne pod priemerom EÚ. Príčinou môže byť nižšia kvalita dokumentácie vydaných EZR, nemožnosť dopátrania osôb, alebo stiahnutie EZR pred ich vykonaním (napr. po dobrovoľnom návrate osoby, alebo zmene právnej situácie). Slovensko ako vykonávajúci štát však funguje relatívne efektívne. Miera (konverzie) dosahu 88,6 % a neprekračuje 90-dňové lehoty.
Česko vydalo v roku 2023 celkovo 678 EZR, čo predstavuje 4,8 % z celku EÚ. Z hľadiska účelu sú EZR vydané v takmer rovnakom pomere: 338 (49,9 %) na trestné stíhanie a 340 (50,1 %) na výkon trestu. Efektívne bolo odovzdaných 468 osôb, čo zodpovedá miere úspešnosti 69,0 %. Miera konverzie zatknutia na odovzdanie predstavuje 91,5 %. Česko odmietlo 22 EZR z dôvodu chýbajúcich doplňujúcich informácií podľa čl. 15 ods.2 Rámcového rozhodnutia. Toto číslo predstavuje 61 % všetkých takýchto odmietnutí v celej EÚ (celkovo 36 prípadov). Ide o výraznú

[20] Európska komisia, Commission Staff Working Document SWD(2025) 431 final — *Statistics on the practical operation of the European arrest warrant – 2023*. [online]. [cit. 2026-02-28]. Dostupné na: < https://commission.europa.eu/publications/replies-questionnaire-quantitative-information-practical-operation-european-arrest-warrant_en>.

systémovú anomáliu, ktorá naznačuje, že vydávajúce štáty EÚ majú opakujúci sa problém s kompletnosťou dokumentácie pri EZR adresovaných Česku.
Poľsko je s 1 412 EZR jednoznačne najaktívnejším vydavateľom v rámci V4 a jedným z najaktívnejších v celej EÚ — vydalo 10 % všetkých EZR v EÚ v roku 2023. Tento objem je viac ako dvojnásobkom výkonu Česka a takmer štvornásobkom Slovenska. Efektívne odovzdaných bolo 1 086 osôb, čo zodpovedá miere úspešnosti 76,9 %. Až 74,2 % poľských EZR bolo vydaných na výkon trestu odňatia slobody. To je najvyšší podiel v rámci V4 a jeden z najvyšších v EÚ. Dôvodom je vysoký podiel konaní in absentia v Poľsku — osoby odsúdené počas neprítomnosti dlhodobo žijú v iných členských štátoch EÚ (predovšetkým v Nemecku, Holandsku a Írsku) a výkon trestu musí byť vynútený prostredníctvom EZR.
Maďarsko vydalo v roku 2023 celkovo 543 EZR, čo predstavuje 3,9 % z celku EÚ. Rozdelenie podľa účelu je relatívne vyrovnané: 280 (51,6 %) na trestné stíhanie a 263 (48,4 %) na výkon trestu. Miera úspešnosti odovzdávania je na úrovni 79,0 %, čo je najvyššia hodnota v rámci V4 a výrazne nad priemerom EÚ. Miera konverzie 100 %. To je výnimočný výsledok, ktorý Maďarsko radí na vrchol tabuľky vykonávajúcich štátov v celej EÚ. Priemerné konanie bez súhlasu trvá 79 dní, čo je nad zákonným limitom 60 dní. Zaujímavosťou je 12 odmietnutí pre chýbajúcu obojstrannú trestnosť.

Európsky vyšetrovací príkaz v krajinách V4

Na rozdiel od európskeho zatýkacieho rozkazu predstavuje európsky vyšetrovací príkaz nástroj zameraný na získavanie dôkazov, prostredníctvom ktorého vydávajúci justičný orgán žiada vykonávajúci orgán iného členského štátu o realizáciu konkrétneho procesného úkonu, ako je napríklad výsluch svedka, domová prehliadka, zaistenie majetku alebo získanie elektronických dôkazov. Mechanizmus EVP je založený na princípe vzájomného uznávania, pričom pri niektorých kategóriách trestných činov sa nevyžaduje preskúmanie obojstrannej trestnosti, zatiaľ čo dôvody odmietnutia sú taxatívne vymedzené smernicou 2014/41/EÚ.[21]

Slovenská republika

Slovenská republika transponovala túto smernicu najmä zákonom č. 236/2017 Z. z. o európskom vyšetrovacom príkaze. Vydávajúcimi orgánmi sú súdy a orgány prokuratúry, pričom EVP je začlenený do širšieho systému justičnej spolupráce v trestných veciach. V porovnaní s európskym zatýkacím rozkazom sa kontrola pri EVP sústreďuje predovšetkým na zákonnosť a proporcionalitu konkrétneho vyšetrovacieho úkonu, čo súvisí s menej invazívnou povahou tohto nástroja.

[21] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014. [online]. [cit. 2026-03-01]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=celex%3A32014L0041>.

Praktické skúsenosti zároveň poukazujú na viaceré aplikačné problémy. Ide najmä o rozdiely medzi právnymi poriadkami členských štátov pri vykonávaní konkrétnych úkonov (napr. výsluch prostredníctvom videokonferencie alebo odpočúvanie telekomunikácií), potrebu doplňujúcich informácií pred vykonaním príkazu, ako aj otázky týkajúce sa prípustnosti dôkazov získaných v inom štáte.
V podmienkach Slovenskej republiky sa EVP využíva najmä v komplexných cezhraničných prípadoch, vrátane hospodárskej a dotačnej kriminality, kde je nevyhnutné zabezpečiť dôkazy nachádzajúce sa v iných členských štátoch. Príkladom sú vyšetrovania vedené EPPO, ktoré zahŕňajú koordinované zaisťovanie dôkazov a majetku v rôznych štátoch, pričom EVP predstavuje kľúčový nástroj na ich realizáciu.[22]

Česká republika

Špecifikom českej aplikačnej praxe je široké oprávnenie štátnych zástupcov vydávať európsky vyšetrovací príkaz, čo odráža tradične silné postavenie prokuratúry v prípravnom konaní. Tento model však bol čiastočne korigovaný judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie, najmä v rozhodnutí C-584/19 Staatsanwaltschaft Wien (Bank Austria), podľa ktorého musí byť pri zásahoch do základných práv – napríklad pri získavaní prevádzkových a lokalizačných údajov – zabezpečená úroveň súdnej kontroly zodpovedajúca vnútroštátnym pravidlám. V dôsledku toho sa v českej praxi posilnila potreba zapojenia súdu v prípadoch závažnejších zásahov do súkromia.[23]

Poľsko

Poľsko transponovalo smernicu o európskom vyšetrovacom príkaze novelou Kódexu trestného konania (Kodeks postępowania karnego) s účinnosťou v roku 2017. Právna úprava umožňuje vydávanie EIO súdom aj prokuratúrou, čo zodpovedá tradične silnému postaveniu prokurátora v prípravnom konaní. Poľské orgány patria medzi aktívnych používateľov nástrojov justičnej spolupráce v EÚ, čo sa prejavuje aj v pravidelnom využívaní EIO. Praktické problémy sú obdobné ako v iných členských štátoch a súvisia najmä s rozdielmi medzi vnútroštátnymi procesnými úpravami,

[22] EPPO. 2025. The independent public prosecution office of the EU. [online]. [cit. 2026-03-02]. Dostupné na: <https://www.eppo.europa.eu/en/media/news/slovakia-arrests-and-seizures-eu875-million-eu-subsidy-fraud-investigation?utm_source>.

[23] Rozsudok SDEÚ z 27. októbra 2021 vo veci C-584/19 Staatsanwaltschaft Wien (Bank Austria). [online]. [cit. 2026-03-02]. Dostupné na: <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=SK&sort=AFF_NUM-DESC&searchTerm=%22C-584%2F19%22&publishedId=C-584%2F19 >.

predovšetkým pri invazívnych dôkazných úkonoch, kde sa vyžaduje súdne povolenie a posúdenie proporcionality.

Maďarsko

Maďarsko transponovalo smernicu o európskom vyšetrovacom príkaze zákonom č. XC z roku 2017, ktorý doplnil existujúci rámec justičnej spolupráce upravený zákonom č. CLXXX z roku 2012. Na rozdiel od európskeho zatýkacieho rozkazu sa pri EIO neuplatňuje výrazná centralizácia rozhodovania; kompetencie sú rozdelené medzi súdy a prokuratúru podľa povahy úkonu. V aplikačnej praxi sa EIO využíva najmä pri zabezpečovaní finančných a elektronických dôkazov v cezhraničných prípadoch. Problémy vznikajú predovšetkým v dôsledku rozdielov medzi vnútroštátnymi procesnými pravidlami, najmä pri invazívnych úkonoch, kde sa vyžaduje súdne povolenie a často aj doplnenie informácií zo strany vykonávajúceho štátu.

Záver

Predkladaná komparácia justičnej spolupráce v trestných veciach v krajinách V4 potvrdzuje, že napriek spoločnému právnemu rámcu Európskej únie pretrvávajú medzi jednotlivými štátmi rozdiely v implementácii, aplikačnej praxi a judikatúre v oblasti európskeho zatýkacieho rozkazu a európskeho vyšetrovacieho príkazu. Na základe vykonanej analýzy možno formulovať niekoľko odporúčaní. V prvom rade sa javí ako vhodné, aby štáty, ktoré nedisponujú ucelenou právnou úpravou justičnej spolupráce, zvážili jej systematickú kodifikáciu. Ďalej je nevyhnutné dôsledne reflektovať judikatúru Súdneho dvora Európskej únie v aplikačnej praxi vnútroštátnych orgánov. Z hľadiska ochrany základných práv zostáva kľúčová efektívna implementácia smerníc o procesných právach, najmä pokiaľ ide o právo na obhajobu, informácie a tlmočenie. Skúsenosti z Poľska a Maďarska jasne demonštrujú, že vzájomná dôvera nie je absolútna. Kríza právneho štátu a systémové nedostatky v nezávislosti súdnictva či podmienkach väzby viedli k judikatórnemu prelomu, ktorý umožňuje vnútroštátnym súdom odmietnuť spoluprácu v prípade rizika porušenia základných práv. Rozdielny prístup k integrácii podčiarkuje neúčasť Maďarska v EPPO, čo vytvára odlišnú dynamiku v boji proti cezhraničnej kriminalite v porovnaní s ostatnými členmi V4. Efektívne fungovanie justičnej spolupráce v trestných veciach v rámci krajín V4 je neoddeliteľne späté s úrovňou vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi. Táto dôvera však nemôže byť chápaná ako absolútna, ale musí byť podmienená reálnym dodržiavaním princípov právneho štátu, ochrany základných práv a nezávislosti súdnictva. Základom pre budúcu efektívnu justičnú spoluprácu trestných veciach je faktická kompatibilita justičných systémov a schopnosť garantovať spravodlivý proces, bez ktorého sa mechanizmus vzájomného uznávania stane nefunkčným.

Zoznam použitej literatúry

1. Act CLXXX of 2012 on cooperation in criminal matters with Member States of the European Union.
2. BOBEK, Michal: Central European Judges Under the European Influence: The Transformative Power of the EU Revisited. Oxford: Hart Publishing, 2015. ISBN 978-1-84946-548-9.
3. EUCRIM: Refusal of European Arrest Warrants Due to Fair Trial Infringements. In: EUCRIM, 2020.
4. EURÓPSKA KOMISIA: Commission Staff Working Document SWD (2025) 431 final – Statistics on the practical operation of the European arrest warrant – 2023. Brusel: Európska komisia, 2025.
5. EPPO: The independent public prosecution office of the European Union. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2025.
6. KLIMEK, Libor: European Arrest Warrant. Bratislava: Springer International Publishing, 2015. ISBN 978-3-319-07338-6.
7. MITSILEGAS, Valsamis: The Limits of Mutual Trust in Europe's Area of Freedom, Security and Justice: From Automatic Inter-State Cooperation to the Slow Emergence of the Individual. In: Yearbook of European Law, roč. 31, 2012, s. 319–372.
8. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1727 zo 14. novembra 2018 o Agentúre Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust).
9. Nariadenie Rady (EÚ) 2017/1939 z 12. októbra 2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca pri zriadení Európskej prokuratúry.
10. PEERS, Steve: EU Justice and Home Affairs Law. Volume II: EU Criminal Law, Policing, and Civil Law. Oxford: Oxford University Press, 2023. ISBN 978-0-19-285887-0.
11. Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatýkacom rozkaze a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi.
12. Rozhodnutie Rady 2008/976/SVV o Európskej justičnej sieti v trestných veciach.
13. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 5. apríla 2016 v spojených veciach C-404/15 a C-659/15 PPU Aranyosi a Căldăraru.
14. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 25. júla 2018 vo veci C-216/18 PPU Minister for Justice and Equality v. LM.
15. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 17. decembra 2020 v spojených veciach
    C-354/20 PPU a C-412/20 PPU.
16. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 22. februára 2022 v spojených veciach C-562/21 PPU a C-563/21 PPU.

17. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 27. októbra 2021 vo veci C-584/19 Staatsanwaltschaft Wien.
18. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014 o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach.
19. Zákon č. 154/2010 Z. z. o európskom zatýkacom rozkaze a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
20. Zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.
21. Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie), Ú. v. EÚ C 202, 7. 6. 2016.

Kontaktné údaje

JUDr. Zuzana Hrinková
erdelyiova22@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

VYSOKORIZIKOVÉ SYSTÉMY UMELEJ INTELIGENCIE A MOŽNOSTI ICH VYUŽITIA V TRESTNOM KONANÍ[1]

HIGH-RISK ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS AND THEIR POTENTIAL USE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Alžbeta Šimeková[2]

Abstrakt: Predkladaný príspevok sa zaoberá vysokorizikovými systémami umelej inteligencie, ktoré boli nariadením o umelej inteligencii (AIA) identifikované ako osobitná kategória systémov podliehajúcich sprísneným regulačným požiadavkám z dôvodu ich potenciálne zásadného vplyvu na základné práva a slobody jednotlivca. Cieľom príspevku je zistiť možnosti ich využitia a analyzovať, aké právne podmienky musia tieto systémy spĺňať, aby mohli byť zákonne využívané v trestnom konaní ako pomocník pre orgány činné v trestnom konaní. Predkladaný príspevok okrem toho skúma aj to, ako sú tieto systémy využívané v podmienkach vybraných zahraničných krajín. Výsledkom analýzy je posúdenie podmienok prípustnosti využívania vysokorizikových systémov umelej inteligencie v trestnom konaní a formulovanie záverov pre ich ďalšiu právnu úpravu.

Kľúčové slová: nariadenie o umelej inteligencii, vysokorizikové systémy, trestné konanie, umelá inteligencia

Abstract: This paper deals with high-risk artificial intelligence systems, which have been identified by the Artificial Intelligence Act (AI Act) as a special category of systems subject to stricter regulatory requirements due to their potentially significant impact on the fundamental rights and freedoms of individuals. The aim of the paper is to identify the possibilities for their use and to analyze the legal conditions that these systems must meet in order to be legally used in criminal proceedings as an aid to law enforcement authorities. In addition, this paper also examines how these systems are used in selected foreign countries. The result of the analysis is an assessment of the conditions for the admissibility of the use of high-risk artificial intelligence systems in

[1] Financované Európskou úniou Next Generation EU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu pod číslom 17R05-04-V01-00002.

[2] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

criminal proceedings and the formulation of conclusions for their further legal regulation.

Key words: AI act, High-risk systems, Criminal proceedings, Artifficial Intelligence

Úvod

Dynamický vývoj technológií umelej inteligencie v súčasnosti predstavuje jeden z najzásadnejších, pričom rapídne ovplyvňuje nielen ekonomiku a spoločnosť, ale aj oblasť práva jednotlivých štátov. Digitalizácia priniesla nové možnosti aj pre oblasť verejnej moci, no na druhej strane prináša aj nové riziká a nové formy protiprávneho konania, ktoré predstavujú výzvu pre tradičné právne inštitúty, osobitne v oblasti trestného práva. Technologický pokrok je totiž úzko spätý aj so vznikom nových foriem kriminality a aplikačných problémov pri ich odhaľovaní a postihu.[3]

Na výzvy, ktoré so sebou využívanie umelej inteligencie prináša reagoval normotvorca Európskej únie prijatím nariadenia (EÚ) 2024/1689 o umelej inteligencii (ďalej aj ako „AIA"), ktorého cieľom je vytvoriť jednotný regulačný rámec pre vývoj a využívanie systémov umelej inteligencie na vnútornom trhu pri súčasnom zabezpečení vysokej úrovne ochrany základných práv. Nariadenie reflektuje skutočnosť, že umelá inteligencia predstavuje nielen významný inovačný potenciál, ale aj technológiu schopnú zasahovať do základných práv jednotlivcov, vrátane práva na súkromie, nediskrimináciu či práva na spravodlivý proces. Kľúčovým koncepčným prvkom nariadenia je preto prístup založený na riziku, ktorý diferencuje jednotlivé systémy umelej inteligencie podľa miery ich potenciálneho rizika.

Osobitné postavenie v rámci tejto regulácie zaujímajú tzv. vysokorizikové systémy umelej inteligencie, ktoré sú spôsobilé významným spôsobom ovplyvniť práva a postavenie jednotlivca. Ich regulácia vychádza z predpokladu, že čím väčší je potenciálny zásah do práv jednotlivca alebo do fungovania spoločenských inštitúcií, tým prísnejšie požiadavky musia byť kladené na ich vývoj a používanie. Tento prístup je obzvlášť relevantný v kontexte trestného konania, kde môže využitie umelej inteligencie zasahovať do samotného jadra garancií spravodlivého procesu.

Zároveň je potrebné zdôrazniť, že rozvoj umelej inteligencie prináša nielen otázky regulácie jej rizík, ale aj širšie právne a etické dilemy spojené s jej fungovaním. Moderné systémy umelej inteligencie, najmä generatívne modely, spochybňujú

[3] MINÁRIK, Michal, MIKLÓSSYOVÁ, Lenka. *Výzvy trestného práva v digitálnom veku: neoprávnený prístup do počítačového systému a kyberšikana.* In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae Tomus XLIV. Vol. 44 č. 1 (2025). 168 s.

tradičné právne koncepcie a vyvolávajú otázky týkajúce sa zodpovednosti, transparentnosti či samotnej povahy ľudského zásahu do rozhodovacích procesov.[4]
V podmienkach Slovenskej republiky zatiaľ absentuje procesnoprávna úprava, ktorá by upravovala využívanie umelej inteligencie v trestnom konaní. Vzhľadom k skutočnosti, že nariadenie o umelej inteligencii na jednej strane vytvorilo právnu úpravu pre možnosť využívania systémov AI aj v rámci výkonu verejnej moci a na druhej strane systémy AI v rámci výkonu verejnej moci aj prísne reguluje, sa príspevok zaoberá ich možnosťami využitia v rámci trestného konania.
Cieľom tohto príspevku je preto analyzovať postavenie vysokorizikových systémov umelej inteligencie v kontexte trestného konania, identifikovať možnosti ich využitia a zároveň poukázať na právne limity a riziká, ktoré ich aplikácia prináša. Osobitná pozornosť bude venovaná aj tomu, ako sú tieto systémy využívané v podmienkach vybraných zahraničných krajín. Na základe uvedeného sú následne formulované podmienky prípustnosti využívania vysokorizikových systémov umelej inteligencie v trestnom konaní a formulovanie záverov pre ich ďalšiu právnu úpravu.

Systémy umelej inteligencie podľa nariadenia o umelej inteligencii

Ako už bolo spomenuté, AIA je koncipované ako horizontálny regulačný rámec založený na prístupe riadenia rizík. V praxi to znamená, že systémy umelej inteligencie klasifikuje podľa miery rizika, ktoré predstavujú pre základné práva a slobody jednotlivca, a na základe tejto klasifikácie pre ne ustanovuje diferencované právne požiadavky. AIA tak rozlišuje jednotlivé kategórie systémov umelej inteligencie v závislosti od ich rizikového profilu, pričom pre každú z nich stanovuje primeranú úroveň regulácie[5]:

- Neprijateľné riziko
- Vysoké riziko
- Minimálne riziko
- Žiadne riziko.

Obrázok č. 1
Rozlíšenie systémov umelej inteligencie podľa stupňa rizika v zmysle Nariadenia o umelej inteligencii

[4] DAŇKO, Martin, FOTOPULOSOVÁ, Laura. *Umelá inteligencia ako (ne)autor: právne a etické aspekty generatívnej umelej inteligencie.* In: Comenius : Bratislava legal forum / Eduard Burda, Lukáš Turay (eds.). Bratislava : Faculty of Law, Comenius University Bratislava, 2025. 371 p.
[5] MESARČÍK, Matúš, GYURÁSZ, Zoltán. a kol. Právo a umelá inteligencia. 1. vydanie. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024. 69 s.

Regulácia sa len okrajovo dotýka systémov umelej inteligencie, ktoré sú považované za nízkorizikové alebo predstavujú minimálne riziko. V ich prípade sa obmedzuje najmä na požiadavky transparentnosti a odporúčanie prijatia kódexov správania, ktoré by mali výrobcovia a prevádzkovatelia týchto systémov dodržiavať.[6]
S ohľadom na tému tohto príspevku sa ďalej budeme zaoberať systémami využívanými v trestnom konaní, ktoré môžu byť za určitých podmienok definované ako systémy s neprijateľným rizikom a byť tak na úrovni EÚ zakázané alebo vysokorizikové systémy, ktoré sú povolené, no podliehajú prísnym regulačným požiadavkám.

Systémy umelej inteligencie s neprijateľným rizikom v oblasti trestného konania a jeho výnimky

Nariadenie o umelej inteligencii v čl. 5 AIA stanovuje tzv. zakázané praktiky využívajúce umelú inteligenciu. Tieto praktiky sú na úrovni Európskej únie zakázané, pretože zásadným spôsobom zasahujú a porušujú základné ľudské práva a slobody. S ohľadom na rozsah tohto príspevku sa zameriame na zakázané praktiky, ktoré môžu mať presah do oblasti trestného konania:

- Systémy AI používané na **posudzovanie rizík fyzických osôb s cieľom posúdiť alebo predvídať riziko toho, že fyzická osoba spácha trestný čin**, a to výlučne na základe profilovania fyzickej osoby alebo posúdenia jej osobnostných vlastností a charakteristík; tento zákaz sa nevzťahuje na systémy AI používané na podporu ľudského posúdenia zapojenia osoby do trestnej činnosti, ktoré je už založené na objektívnych a overiteľných skutočnostiach priamo spojených s trestnou činnosťou[7]:

Toto ustanovenie sa vzťahuje na tzv. prediktívne systémy umelej inteligencie, ktoré sa snažia odhadovať, či konkrétna osoba v budúcnosti spácha trestný čin, teda ide o koncept často označovaný ako predictive policing. Zakázaný je najmä taký systém, ktorý: hodnotí „rizikovosť" osoby len na základe jej profilu (napr. vek, sociálne prostredie, správanie na internete, minulosť), vychádza z osobnostných čŕt alebo charakteristík (napr. impulzívnosť, psychologické vzorce, životný štýl), a na tomto základe predpovedá budúce trestné správanie, bez väzby na konkrétne podozrenie zo spáchania trestného činu. Domnievame sa, že uvedené systémy sú zakázané preto, že: 1. narúšajú prezumpciu neviny, 2. vedú k stigmatizácii a diskriminácii a 3. rozhodovanie presúvajú zo spáchania konkrétneho skutku na osobnostné vlastnosti a črty osoby. Na druhej strane sú dovolené systémy, ktoré slúžia výlučne na podporu

[6] MESARČÍK, Matúš, GYURÁSZ, Zoltán. a kol. Právo a umelá inteligencia. 1. vydanie. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024. 70 s.
[7] Čl. 5 ods. 1 písm. d) AIA

ľudského posúdenia zapojenia osoby do trestnej činnosti v situácii, keď už existujú konkrétne, objektívne a overiteľné skutočnosti (napr. dôkazy, operatívne informácie) spájajúce osobu s trestnou činnosťou.

- používanie **systémov diaľkovej biometrickej identifikácie v reálnom čase vo verejne prístupných priestoroch na účely presadzovania práva**, pokiaľ takéto použitie nie je nevyhnutne potrebné na jeden z týchto cieľov: i) cielené pátranie po konkrétnych obetiach únosov, obchodovania s ľuďmi alebo sexuálneho vykorisťovania ľudí, ako aj pátranie po nezvestných osobách; ii) predchádzanie konkrétnemu, závažnému a bezprostrednému ohrozeniu života alebo fyzickej bezpečnosti fyzických osôb alebo skutočnej a existujúcej alebo skutočnej a predvídateľnej hrozbe teroristického útoku; iii) lokalizácia alebo identifikácia osoby podozrivej zo spáchania trestného činu na účel vedenia vyšetrovania alebo stíhania trestného činu alebo výkonu trestnej sankcie za trestné činy uvedené v prílohe II, za ktoré možno v dotknutom členskom štáte uložiť trest odňatia slobody alebo ochranné opatrenie obmedzujúce slobodu s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej štyri roky[8]:

Predmetné ustanovenie zavádza zásadné obmedzenie používania systémov diaľkovej biometrickej identifikácie v reálnom čase vo verejne prístupných priestoroch na účely presadzovania práva, pričom vychádza z premisy, že ide o technológiu mimoriadne invazívnu z hľadiska zásahu do súkromia a ochrany osobných údajov.
Základným pravidlom je preto zákaz jej používania, ktorý je prelomený len v **taxatívne vymedzených výnimočných situáciách**, ak je takéto použitie nevyhnutne potrebné na dosiahnutie presne stanovených cieľov.
V prvom rade ide predovšetkým o situácie, keď je potrebné vykonať cielené pátranie po konkrétnych obetiach závažných trestných činov, ako sú únosy, obchodovanie s ľuďmi alebo sexuálne vykorisťovanie, ako aj pátranie po nezvestných osobách.
Ďalšou prípustnou situáciou je potreba predchádzať konkrétnemu, závažnému a bezprostrednému ohrozeniu života alebo fyzickej bezpečnosti osôb, vrátane hrozby teroristického útoku, pričom dôraz sa kladie na reálnosť a predvídateľnosť takejto hrozby.
Tretia situácia sa týka lokalizácie alebo identifikácie osoby podozrivej zo spáchania závažného trestného činu, a to na účely vyšetrovania, trestného stíhania alebo výkonu trestnej sankcie, pričom ide výlučne o taxatívne vymedzené trestné činy[9] s vyššou mierou závažnosti, s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej štyri roky.

[8] Čl. 5 ods. 1 písm. h) AIA

[9] Terorizmus, obchodovanie s ľuďmi, sexuálne vykorisťovanie detí a detská pornografia, nedovolené obchodovanie s omamnými alebo psychotropnými látkami, nedovolené obchodovanie so zbraňami,

Okrem vyššie uvedeného je používanie uvedených systémov limitované **princípom proporcionality**, pretože tieto systémy sa okrem splnenia vyššie uvedených podmienok nasadzujú **len aby sa potvrdila totožnosť špecificky zacieleného jednotlivca,** pričom sa súčasne zohľadnia nasledujúce skutočnosti: 1. **povaha situácie**, ktorá viedla k možnému použitiu, najmä závažnosť, pravdepodobnosť a rozsah ujmy, ktorá by bola spôsobená v prípade nepoužitia systému; 2. **dôsledky použitia systému pre práva a slobody všetkých dotknutých osôb**, najmä závažnosť, pravdepodobnosť a rozsah týchto dôsledkov.[10]
Okrem uvedeného podlieha každé použitie systému diaľkovej biometrickej identifikácie v reálnom čase **predchádzajúcemu povoleniu, ktoré udeľuje justičný orgán** (napr. príkaz/súhlas súdu) a súčasne je limitované **obmedzeným časom** využitia takéhoto systému.[11]
Domnievame sa, že uvedené požiadavky tak sledujú ochranu jednotlivcov pred plošným a nekontrolovaným sledovaním verejnosti ako je tomu napr. v podmienkach Čínskej ľudovej republiky.[12]

Vysokorizikové systémy umelej inteligencie v oblasti trestného konania

Vysokorizikové systémy sú uvedené v čl. 6 AIA, pričom konkrétne systémy považované sa vysokorizikové sú súčasne uvedené v prílohe III. AIA. Medzi vysokorizikové systémy v oblasti trestného konania sú zaradené nasledujúce systémy, ktoré sú využívané orgánmi činnými v trestnom konaní alebo súdmi:

- systémy diaľkovej biometrickej identifikácie.
- systémy AI na posudzovanie rizika, že sa fyzická osoba stane obeťou trestných činov;
- polygrafy alebo podobné nástroje;
- systémy AI, na hodnotenie spoľahlivosti dôkazov v priebehu vyšetrovania alebo stíhania trestných činov;
- systémy AI na posudzovanie rizika, že fyzická osoba spácha alebo opätovne spácha trestný čin za splnenia podmienok uvedených v čl. 5 ods. 1 písm. d) (podmienky sú rozobraté vyššie).

strelivom alebo s výbušninami, vražda, ťažká ujma na zdraví, nedovolené obchodovanie s ľudskými orgánmi alebo tkanivami, nedovolené obchodovanie s jadrovými alebo rádioaktívnymi materiálmi, únos, obmedzovanie osobnej slobody alebo branie rukojemníka, trestné činy podliehajúce právomoci Medzinárodného trestného súdu, nezákonné ovládnutie lietadla alebo plavidla, znásilnenie, trestné činy proti životnému prostrediu, organizovaná alebo ozbrojená lúpež, sabotáž, účasť v zločineckej organizácii zapojenej do jedného alebo viacerých vyššie uvedených trestných činov.

[10] Čl. 5 ods. 2 AIA

[11] Čl. 5 ods. 2, ods. 3 AIA

[12] Bližšie pozri: https://edition.cnn.com/2025/12/04/china/china-ai-censorship-surveillance-report-intl-hnk

Pokiaľ ide o ďalšie požiadavky, ktoré sú stanovené na vysokorizikové systémy, právna úprava stanovuje povinnosť:

- zriadiť, zaviesť zdokumentovať a udržiavať systém riadenia rizík[13];
- kvalita dát (trénovacie, validačné a testovacie údajov musia mať kvalitu stanovenú AIA)[14]
- vypracovať technickú dokumentáciu systému[15];
- zaznamenávať udalosti (logy) prostredníctvom záznamov[16];
- musia byť transparentné a vysvetliteľné[17];
- prítomnosť ľudského dohľadu[18];
- musia byť presné, spoľahlivé a odolné voči kybernetickým útokom[19]
- vykonať posúdenie vplyvu vysokorizikového systému AI na základné práva.[20]

V tejto súvislosti považujeme za nevyhnutné zdôrazniť, že právo Európskej únie umožňuje využívanie umelej inteligencie aj v oblasti trestného konania. Na druhej strane je však potrebné poukázať na skutočnosť, že aby mohli byť v jednotlivých štátoch EÚ systémy AI pri činnosti OČTK a súdov využívané je potrebné prijať takúto právnu úpravu na vnútroštátnej úrovni. Inými slovami, nepostačuje len európska regulácia, ale AIA sám predpokladá povolenie použitia systémov AI prostredníctvom vnútroštátnych právnych predpisov. V podmienkach Slovenskej republiky by to malo za následok nevyhnutnosť novelizácie ustanovení Trestného zákona a Trestného poriadku, samozrejme za súčasného rešpektovania nariadenia o umelej inteligencii.

Systémy umelej inteligencie využívané v členských štátoch Európskej únie: vysokorizikové systémy vs. neprijateľné riziko

V súvislosti s prijatím AIA je dôležité poukázať aj na to, akým spôsobom k využívaniu umelej inteligencie pristupujú jednotlivé členské štáty v praxi. Domnievame sa, že aj zlá prax niektorých členských štátov doviedla Európsku úniu k regulácii umelej inteligencie v podobe prijatého nariadenia. Práve uvedená kapitola poukazuje na to, že tieto systémy sa pohybujú na tenkej hranici medzi vysokým a neprijateľným rizikom, najmä z pohľadu ochrany základných práv.

[13] Čl. 9 AIA
[14] Čl. 10 AIA
[15] Čl. 11 AIA
[16] Čl. 12 AIA
[17] Čl. 13 AIA
[18] Čl. 14 AIA
[19] Čl. 15 AIA
[20] Čl. 27 AIA

V podmienkach **Francúzskej republiky** bol prijatý zákon č. 2023-380 z 19. mája 2023, ktorý sa týka olympijských a paralympijských hier 2024.[21] Uvedený zákon umožňoval dočasné a experimentálne využívanie kamerových systémov s algoritmickými prvkami na účely zabezpečenia vybraných športových, kultúrnych a rekreačných podujatí, pričom časová pôsobnosť tejto úpravy bola obmedzená do 31. marca 2025. Predmetná právna úprava taxatívne vymedzovala prípady, v ktorých bolo možné tieto systémy použiť. Išlo najmä o detekciu konkrétnych bezpečnostných situácií, ako sú opustené predmety, prítomnosť alebo použitie zbraní, porušenie dopravného režimu, neoprávnený vstup do zakázaných alebo citlivých zón, pád osoby, pohyb davu, nadmerná koncentrácia osôb alebo vznik požiaru. Použitie systémov na iné účely, ktoré nie sú výslovne uvedené, je vylúčené.

Súčasťou právnej úpravy boli aj významné garancie ochrany základných práv, ktoré reflektujú odporúčania francúzskeho dozorného orgánu CNIL. Nasadenie týchto systémov bolo striktne limitované z hľadiska času, priestoru aj účelu a bolo viazané na konkrétne bezpečnostné riziká. Zároveň bolo výslovne zakázané spracúvanie biometrických údajov, vrátane rozpoznávania tváre. Systémy sú koncipované tak, aby v reálnom čase identifikovali vopred definované situácie, pričom ich výstupy slúžia len ako podklad pre následné posúdenie človekom a nemôžu samy o sebe viesť k individuálnym rozhodnutiam alebo represívnym opatreniam. Rovnako je vylúčené prepojenie s inými databázami.[22]

Uvedenú právnu úpravu možno pozitívne považovať za primeraný model regulácie využívania umelej inteligencie, ktorý sa snaží efektívne skombinovať potrebu zabezpečenia verejnej bezpečnosti s ochranou základných práv jednotlivcov. Pozitívne možno hodnotiť zváženú proporcionalitu právnej úpravy, ktorá sledovala presne vymedzený účel, ktorým bolo zabezpečenie ochrany verejnej bezpečnosti v prípade vyššej koncentrácie ľudí v dôsledku olympijských hier. Rovnako primeraným bol podľa nášho názoru aj časovo obmedzený charakter využitia týchto systémov.

Na strane druhej, v podmienkach **Nemeckej spolkovej republiky** bol využívaný analytický softvér Palantir (tzv. HessenDATA), ktorý umožňoval spracúvanie a prepájanie rozsiahlych množstiev údajov s cieľom identifikovať potenciálne hrozby a predchádzať trestnej činnosti. Tento systém predstavoval nástroj automatizovanej analýzy dát s prvkami prediktívneho hodnotenia rizík, pričom umožňoval

[21] LOI n° 2023-380 du 19 mai 2023 relative aux jeux Olympiques et Paralympiques de 2024 et portant diverses autres dispositions

[22] COMMISSION NATIONALE DE L'INFORMATIQUE ET DES LIBERTÉS. *Caméras « augmentées » dans les espaces publics* [online]. 18. novembra 2024 [cit. 2026-04-05]. Dostupné na: https://cnil.fr/fr/cameras-augmentees-espaces-publics

identifikovať aj osoby, vo vzťahu ku ktorým neexistovalo konkrétne podozrenie zo spáchania protiprávneho konania.[23]

Nemecký ústavný súd v prelomovom rozhodnutí zo 16. februára 2023 (sp. zn. 1 BvR 1547/19 a 1 BvR 2634/20), sa zaoberal ústavnosťou právnych úprav umožňujúcich polícii využívať automatizovanú analýzu dát, vrátane algoritmických nástrojov s prvkami umelej inteligencie.[24]

Ústavný súd konštatoval, že takto koncipované oprávnenia predstavujú závažný zásah do základných práv, najmä do práva na informačné sebaurčenie vyplývajúceho z čl. 2 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 nemeckej Ústavy. V prípadoch, keď automatizovaná analýza údajov predstavuje závažný zásah do práva na informačné sebaurčenie, jej použitie je prípustné len na ochranu obzvlášť významných záujmov, ako sú najmä ochrana života, zdravia alebo verejnej bezpečnosti, a za existencie aspoň identifikovateľného nebezpečenstva, pokiaľ nie je zásah kompenzovaný striktne vymedzeným právnym rámcom.

Ústavný súd zároveň poukázal na riziká spojené s netransparentnosťou algoritmických procesov, ako aj na možnosť vzniku neodôvodnených zásahov do práv jednotlivcov v dôsledku nesprávnych alebo neúplných dátových vstupov. V tejto súvislosti zdôraznil potrebu jasného zákonného vymedzenia rozsahu spracúvaných údajov, účelu ich použitia a procesných záruk vrátane kontroly a dohľadu nad ich využívaním.

Uvedené rozhodnutie tak predstavuje významný limit pre využívanie systémov umelej inteligencie v oblasti presadzovania práva a možno ho interpretovať ako potvrdenie, že takéto systémy môžu za určitých podmienok predstavovať vysokorizikové technológie v zmysle európskeho regulačného rámca, pričom ich neprimerané alebo nedostatočne regulované využívanie môže viesť až k neprijateľnému riziku z pohľadu ochrany základných práv.

V **Holandskom kráľovstve** je z hľadiska využívania systémov umelej inteligencie asi najznámejší prípad SyRI (Systeem Risico Indicatie), ktorý bol využívaný štátom na odhaľovanie rôznych druhov podvodov, vrátane dávkových, daňových a príspevkových podvodov. Haagsky okresný súd v roku 2020 rozhodol, že právna úprava umožňujúca použitie SyRI je v rozpore s článkom 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach, pričom zdôraznil najmä nedostatočnú transparentnosť a overiteľnosť systému. Okresný súd uviedol, že podľa článku 8 EDĽP má Holandsko, ako strana EDĽP, osobitnú zodpovednosť pri uplatňovaní nových technológií. Musí nájsť správnu rovnováhu medzi výhodami, ktoré takéto technológie prinášajú, a

[23] Bližšie pozri: https://www.euractiv.com/news/german-constitutional-court-strikes-down-predictive-algorithms-for-policing/

[24] Rozsudok Spolkového ústavného súdu zo 16. februára 2023. Dostupné na: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2023/02/rs20230216_1bvr154719.html

porušovaním práva na súkromný život v dôsledku používania nových technológií. To platí aj pre používanie SyRI. Používanie SyRI nie je dostatočne transparentné a overiteľné.[25]

Talianska republika ako reakciu na prijaté nariadenie o umelej inteligencii prijala dňa 25. septembra 2025 vnútroštátny zákon č. 223/2025, ktorý sa týka zavádzania a uplatňovania systémov a modelov umelej inteligencie, pričom ustanovenia predmetného zákona sa uplatňujú a vykladajú v súlade s AIA.[26]

Pre využívanie umelej inteligencie v súdnictve je v podmienkach Talianska východiskovým ustanovením článok 15 predmetného zákona, ktorý reflektuje snahu zákonodarcu normatívne uchopiť využívanie systémov umelej inteligencie v justičnej praxi pri zachovaní základných princípov právneho štátu, najmä nezávislosti súdnictva a autonómie rozhodovacej činnosti sudcu. Kľúčovým východiskom talianskej úpravy je explicitné zakotvenie zásady „human-in-the-loop", keďže rozhodovanie o výklade a aplikácii práva, hodnotení skutkových okolností a dôkazov, ako aj o samotnom meritórnom rozhodnutí je výslovne vyhradené sudcovi.[27] Umelej inteligencii je tak priznaná len podporná, asistívna funkcia, čo korešponduje s požiadavkami AI Actu na transparentnosť, kontrolovateľnosť a ľudský dohľad nad vysokorizikovými systémami. Taliansky zákonodarca týmto spôsobom predchádza riziku delegovania rozhodovacích právomocí na algoritmické systémy, čo by mohlo viesť k narušeniu práva na spravodlivý proces.

Regulačná kompetencia v oblasti implementácie umelej inteligencie v justícii je zverená Ministerstvo spravodlivosti Talianska. To má oprávnenie upravovať konkrétne spôsoby využitia AI najmä v oblasti organizácie justičných služieb, administratívnych činností a zefektívňovania práce súdov. Osobitnú pozornosť si zasluhuje prechodné ustanovenie, podľa ktorého je experimentálne nasadzovanie systémov umelej inteligencie v justičných orgánoch podmienené autorizáciou ministerstva a konzultáciou s príslušnými národnými orgánmi, a to až do úplného nadobudnutia účinnosti AI Actu.[28]

---

[25] Súdne rozhodnutie Okresného súdu v Haagu ECLI:NL:RBDHA:2020:865 zo dňa 05.02.2020. Dostupné na: https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2020:865

[26] Legge 23 settembre 2025, n. 132, Disposizioni e deleghe al Governo in materia di intelligenza artificiale, pubblicata nella Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, Serie generale, n. 223 del 25 settembre 2025.

[27] Art. 15/1 Legge 23 settembre 2025, n. 132, Disposizioni e deleghe al Governo in materia di intelligenza artificiale, pubblicata nella Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, Serie generale, n. 223 del 25 settembre 2025.

[28] Art. 15/2,3 Legge 23 settembre 2025, n. 132, Disposizioni e deleghe al Governo in materia di intelligenza artificiale, pubblicata nella Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, Serie generale, n. 223 del 25 settembre 2025.

Napokon, významnou súčasťou právnej úpravy je aj dôraz na vzdelávanie sudcov a administratívneho personálu v oblasti umelej inteligencie.[29] Taliansky zákonodarca reflektuje skutočnosť, že efektívna a bezpečná implementácia AI systémov si vyžaduje nielen vytvorenie právnej úpravy v justícii, ale aj digitálne vzdelávanie, vrátanie informovania o prínosoch a rizikách umelej inteligencie osôb, ktoré ju majú využívať . Tento prvok možno považovať za kľúčový z hľadiska využívania umelej inteligencie v justícii.

Záver

Predkladaný príspevok sa zameral na analýzu postavenia vysokorizikových systémov umelej inteligencie v kontexte trestného konania, pričom jeho cieľom bolo identifikovať možnosti ich využitia, ako aj právne podmienky a limity, ktoré ich využitie prináša. Na základe vykonanej analýzy možno konštatovať, že právny rámec vytvorený nariadením o umelej inteligencii umožňuje využívanie týchto systémov aj v oblasti trestného konania, avšak len za splnenia prísnych podmienok, ktoré majú zabezpečiť ochranu základných práv jednotlivcov.

Zároveň sa ukázalo, že hranica medzi vysokorizikovými systémami a systémami predstavujúcimi neprijateľné riziko je v mnohých prípadoch veľmi tenká, najmä pokiaľ ide o systémy využívajúce profilovanie alebo biometrickú identifikáciu. Práve tieto technológie majú potenciál zasahovať do základných princípov trestného konania, ako je prezumpcia neviny, právo na súkromie či právo na spravodlivý proces. Z tohto dôvodu možno súhlasiť s prístupom európskeho normotvorcu, ktorý niektoré formy využívania umelej inteligencie v tejto oblasti výslovne zakazuje a iné podrobuje prísnej regulácii.

Komparatívna analýza zároveň poukázala na rozdielne prístupy jednotlivých členských štátov k využívaniu umelej inteligencie. Kým niektoré právne úpravy predstavujú primeraný model využívania týchto technológií (napr. prípad Francúzska), iné prípady poukazujú na riziká spojené s ich nedostatočnou úpravou podmienok ich využitia, nerešpektovanie princípu proporcionality alebo transparentnosťou (napr. analyzované prípady Holandska či Nemecka). Osobitne zaujímavý je aj prístup Talianska, ktorý na vnútroštátnej úrovni prijal zákon týkajúci sa využitia umelej inteligencie a zdôrazňuje zachovanie rozhodovacej autonómie sudcu a potvrdzuje význam princípu „human-in-the-loop" ako základnej garancie ochrany práv jednotlivcov.

Na základe uvedeného možno dospieť k záveru, že využívanie vysokorizikových systémov umelej inteligencie v trestnom konaní je možné, avšak len za predpokladu

[29] Art. 15/4 Legge 23 settembre 2025, n. 132, Disposizioni e deleghe al Governo in materia di intelligenza artificiale, pubblicata nella Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, Serie generale, n. 223 del 25 settembre 2025.

prijatia jasného a dostatočne vymedzeného právneho rámca na vnútroštátnej úrovni, ktorý bude reflektovať požiadavky nariadenia o umelej inteligencii a zároveň podrobnejšie ustanoví podmienky ich využitia. V podmienkach Slovenskej republiky to znamená potrebu prijatia explicitnej právnej úpravy v Trestnom poriadku a v Trestnom zákone, ktorá by upravila podmienky využívania týchto systémov[30] orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi. Zavedenie týchto systémov do trestného konania má totiž potenciál výrazne zefektívniť vyšetrovanie a odhaľovanie trestných činov, či samotnú činnosť OČTK a súdov.

Zároveň sa domnievame, že pri implementácii umelej inteligencie do trestného konania je nevyhnutné zachovať jej výlučne podpornú funkciu, pričom konečné rozhodovanie musí zostať vždy v rukách človeka. Len takýmto spôsobom možno zabezpečiť, aby technologický pokrok nebol na úkor základných práv jednotlivcov, ale aby naopak prispieval k efektívnejšiemu a spravodlivejšiemu výkonu trestného práva.

Zoznam použitej literatúry

1. COMMISSION NATIONALE DE L'INFORMATIQUE ET DES LIBERTÉS. *Caméras « augmentées » dans les espaces publics* [online]. 18. novembra 2024 [cit. 2026-04-05]. Dostupné na: https://cnil.fr/fr/cameras-augmentees-espaces-publics
2. DAŇKO, Martin, FOTOPULOSOVÁ, Laura. *Umelá inteligencia ako (ne)autor: právne a etické aspekty generatívnej umelej inteligencie.* In: Comenius : Bratislava legal forum / Eduard Burda, Lukáš Turay (eds.). Bratislava : Faculty of Law, Comenius University Bratislava, 2025. 848 p. ISBN 978-80-7160-7793.
3. Legge 23 settembre 2025, n. 132, Disposizioni e deleghe al Governo in materia di intelligenza artificiale, pubblicata nella Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, Serie generale, n. 223 del 25 settembre 2025.
4. LOI n° 2023-380 du 19 mai 2023 relative aux jeux Olympiques et Paralympiques de 2024 et portant diverses autres dispositions
5. MESARČÍK, Matúš, GYURÁSZ, Zoltán. a kol. Právo a umelá inteligencia. 1. vydanie. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024. 244 s.
6. MINÁRIK, Michal, MIKLÓSSYOVÁ, Lenka. *Výzvy trestného práva v digitálnom veku: neoprávnený prístup do počítačového systému a kyberšikana.* In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae. Vol. 44 č. 1 (2025). 168 – 181 s.
7. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie a

[30] Napríklad veľký potenciál majú systémy diaľkovej biometrickej identifikácie v reálnom čase vo verejne prístupných priestoroch, či systémy AI na posudzovanie rizika, že fyzická osoba spácha alebo opätovne spácha trestný čin za splnenia podmienok uvedených v čl. 5 ods. 1 písm. d).

ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 300/2008, (EÚ) č. 167/2013, (EÚ) č. 168/2013, (EÚ) 2018/858, (EÚ) 2018/1139 a (EÚ) 2019/2144 a smernice 2014/90/EÚ, (EÚ) 2016/797 a (EÚ) 2020/1828 (akt o umelej inteligencii)
8. Rozsudok Spolkového ústavného súdu zo 16. februára 2023. Dostupné na: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2023/02/rs20230216_1bvr154719.html
9. Súdne rozhodnutie Okresného súdu v Haagu ECLI:NL:RBDHA:2020:865 zo dňa 05.02.2020. Dostupné na: https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2020:865

Kontaktné údaje

Mgr. Alžbeta Šimeková
alzbeta.simekova@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

VYUŽÍVANIE SYSTÉMOV UMELEJ INTELIGENCIE PRI DOKAZOVANÍ V TRESTNOM PROCESE

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS IN THE PRESENTATION OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Daniel Richter[1]

Abstrakt: Rastúce využívanie systémov umelej inteligencie začína ovplyvňovať aj trestné konanie vrátane procesu vykonávania a hodnotenia dôkazov. Tento článok skúma potenciálnu úlohu umelej inteligencie v dokazovaní a poukazuje na výzvy, ktoré jej využitie môže predstavovať pre základné princípy trestného konania.

Kľúčové slová: Umelá inteligencia, trestné konanie, dokazovanie, procesná spravodlivosť, transparentnosť, prípustnosť dôkazov

Abstract: The growing use of artificial intelligence systems is beginning to influence criminal proceedings, including the process of presenting and evaluating evidence. This article examines the potential role of artificial intelligence in the presentation of evidence and highlights the challenges its use may pose to the fundamental principles of criminal proceedings.

Key words: Artificial intelligence, criminal proceedings, evidence, procedural fairness, transparency, admissibility of evidence

Úvod

Ak by sme sa pozreli na dejiny kriminalistiky, bezpochyby by sme zistili, že vyšetrovanie kriminality sa vyvíja priamo úmerne k pokroku v technike, prírodných či forenzných vedách, ako aj v iných pridružených vedných disciplínach. Tento fenomén nie je náhodný, pretože spolu s vývojom vyšetrovania kriminality sa vyvíja aj samotná trestná činnosť.

Ešte pred niekoľkými desiatkami rokov si ľudia nevedeli predstaviť existenciu trestných činov, ako je neoprávnený prístup do počítačového systému podľa § 246 zákona č. 300/2005 Z. z., Trestného zákona (ďalej len ako „TZ"). Rovnako si ešte pred niekoľkými rokmi nevedeli predstaviť, že systémy umelej inteligencie budú schopné

[1] Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

produkovať tak hodnoverné falošné audiovizuálne pramene, ktoré môžu spôsobiť vážnu ujmu na právach tretích osôb.
Preto je dôležité zamerať sa nielen na to, akým spôsobom môžu systémy umelej inteligencie (ďalej aj ako „**AI**“) napomáhať páchateľom trestnej činnosti, ale aj na to, akým spôsobom môžu byť využité orgánmi činnými v trestnom konaní (ďalej len ako „OČTK“) alebo znalcami pri odhaľovaní a vyšetrovaní kriminality.

Všeobecne o dokazovaní prostredníctvom systémov umelej inteligencie

Na začiatok je dôležité uviesť akým spôsobom klasifikujeme systémy umelej inteligencie využiteľné v trestnom konaní.

Kategória	**Popis**
Právny výskum	AI systémy používané na vyhľadávanie judikatúry alebo legislatívy.
Automatizácia pracovných postupov	AI nástroje na administratívne a procesné riadenie prípadov.
Extrahovanie/Kategorizácia údajov	Systémy, ktoré extrahujú, klasifikujú alebo štruktúrujú informácie z právnych dokumentov.
Anonymizácia	Nástroje, ktoré anonymizujú alebo pseudonymizujú osobné údaje v právnych dokumentoch.
Transkripcia/Preklad	Systémy na prepis pojednávaní alebo preklad právnych dokumentov.
AI ako dôkaz	AI systémy produkujúce výstupy, ktoré môžu byť použité ako dôkaz v trestnom konaní.
Hodnotenie dôkazov	AI pomáhajúca pri posudzovaní konzistentnosti, spoľahlivosti alebo dôkaznej hodnoty dôkazov.
Predikcia	Prediktívne systémy odhadujúce riziká, ako

	napríklad recidíva alebo riziko viktimizácie.
Rozpoznávanie	Biometrické a nebiometrické rozpoznávacie technológie používané v justičnom prostredí.
Dátová analytika/Analýza dokumentov	AI analyzujúca veľké datasety alebo právne korpusy s cieľom identifikovať vzory alebo rekonštruovať scenáre.
Rozhodovanie	AI podporujúca alebo ovplyvňujúca rozhodovanie sudcov alebo prokurátorov.
Iné	Reziduálna kategória pre nové alebo atypické prípady použitia AI.

Tabuľka č. 1 *Klasifikácia využitia systémov umelej inteligencie v trestnom konaní*[2]

Z tejto tabuľky vieme vyextrahovať, že najdôležitejším pre náš predmet výskumu sú **AI ako dôkaz, Hodnotenie dôkazov a Dátova analytika respektíve analýza dokumentov.**

AI ako dôkaz

AI ako dôkaz (AI evidence) je dôkaz, pri ktorom umelá inteligencia alebo inteligentné zariadenie nielen zbiera údaje, ale ich aj vyhodnocuje a vytvára z nich záver použiteľný v trestnom konaní.[3]

Americkí autori Gless, Lederer a Weigend chápu AI ako dôkaz ako osobitný typ technického dôkazu, pri ktorom dôkaz nevzniká klasickou ľudskou výpoveďou, ale je produkovaná digitálnym zariadením podľa jeho programového nastavenia. Autori preto rozlišujú medzi zariadeniami, ktoré údaje iba ukladajú, zariadeniami, ktoré údaje vyhodnocujú a robia z nich závery, a napokon zariadeniami, ktoré sa samy modifikujú alebo optimalizujú, teda fungujú už bližšie k AI. Z tohto rozlíšenia vyplýva, že čím je zariadenie „inteligentnejšie", tým je ťažšie spätne overiť, ako presne dospelo k výsledku a či je tento výsledok spoľahlivý.

[2] CASCONE, Giulia. The use of artificial intelligence in EU criminal justice systems: first insights and emerging trends in an evolving landscape. Open Research Europe, 2025, 5:361.

[3] 2. GLESS, S., LEDERER, F., & WEIGEND, T. (2024). AI-based evidence in criminal trials? Tulsa Law Review, 59(1),s.1

Kľúčovým problémom je preto **black box efekt,** teda situácia, keď nie je dostatočne zistiteľné, akým spôsobom systém spracoval vstupy, aké pravidlá alebo modely použil a či výstup nie je skreslený. V dôsledku toho problém vzniká pri uplatnení práva na obhajobu, najmä na požiadavku riadneho procesu, možnosť dôkaz preskúmať, spochybniť a nechať preveriť. Pretože pri takomto type dôkazov, prokurátor nevie prečo algoritmus systémov umelej inteligencie vyhodnotil dáta tak ako ich vyhodnotil. A na druhej strane prevádzkovatelia systémov umelej inteligencie nechcú odhaliť prečo ich systém tak funguje, pretože to tvorí súčasť obchodného tajomstva.[4]

Typickým príkladom môže byť situácia kedy auto priebežne zbiera údaje o jazde, polohe v jazdnom pruhu, pohyboch volantu, očných pohyboch alebo reakciách vodiča. Algoritmus tieto dáta vyhodnotí a uloží záznam, že vodič bol pravdepodobne ospalý a ignoroval varovanie systému. V trestnom konaní by sa potom takýto výstup mohol použiť ako dôkaz, že vodič viedol vozidlo v stave nespôsobilosti. Toto je presne typ príkladu, s ktorým pracujú aj Gless, Lederer a Weigend vo svojom článku. Alebo inteligentné zariadenie v aute neuloží len surové dáta, ale samo vyhodnotí, že vodič nereagoval na prekážku, ignoroval varovanie a zavinil kolíziu. Teda ide o strojový záver, a preto je oveľa ťažšie overiť, ako presne systém k takému záveru dospel. Pričom platí, že obhajca by nemal akým spôsobom viesť výsluchu daného technického zariadenia, čo je typickým problémom black box efektu. A teda aj v zmysle konštantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a slobody by takýto dôkaz bol v našich podmienkach neprípustný[5]. Odpoveďou európskeho[6] obhajcu ak by orgány činné v trestnom konaní použili výstup systému detekcie únavy vodiča ako dôkaz, európska obhajoba by podľa článku 6 dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nenamietala iba jeho technickú nespoľahlivosť, ale najmä to, že bez prístupu k surovým dátam, metodike vyhodnotenia a nezávislého odborného preskúmania nemožno zachovať rovnosť zbraní a kontradiktórnosť a zároveň efektívnu možnosť dôkaz spochybniť.

Autori navrhujú kombináciu technologických a procesných riešení: na jednej strane štandardizáciu, validáciu a prípadne technické nástroje na preverovanie výstupov AI systémov, a na druhej strane silnejšiu procesnú kontrolu prostredníctvom

[4] *Ibid.* s. 5

[5] Pozri bližšie Brandstetter v. Rakúsko, 211 Eur. Ct. H.R. 4, 22 (1991) (kde sa princíp rovnosti zbraní vykladá ako jeden z aspektov práva na spravodlivý proces); pozri tiež Dowsett v. Spojené kráľovstvo, č. 39482/98 Eur. Ct. H.R. 261, 275, 277 (2003) (v ktorom súd konštatoval porušenie práv obžalovaného, keď súd nariadil zničenie podstatného dôkazného materiálu ešte predtým, ako ho mohol obhajca preskúmať). Pozri tiež Papageorgiou v. Grécko, č. 59506/00 Eur. Ct. H.R. 245, 252 (2003) (v ktorom sa uvádza, že „právo na kontradiktórne konanie znamená, že v trestnom konaní musia mať obžaloba aj obhajoba možnosť oboznámiť sa s pripomienkami a dôkazmi predloženými druhou stranou a vyjadriť sa k nim

[6] Obhajcu zo štátu, ktorý je súčasťou Rady Európy

ustanovených znalcov a reálnej možnosti obhajoby účinne spochybniť spoľahlivosť technického dôkazu.[7]
To však pôjde efektívne iba vtedy ak budú aj v našich podmienkach dostatočný počet znalcov, ktorý by vedeli posúdiť kvalitu výstupných dát.
Osobitný význam pre problematiku dôkazov generovaných umelou inteligenciou má EU AI Act, ktorý zavádza rizikovo orientovaný model regulácie a časť systémov používaných v trestnej oblasti zaraďuje medzi vysokorizikové systémy. Ide najmä o nástroje určené na hodnotenie spoľahlivosti dôkazov, polygrafické a podobné systémy, profilovanie, ako aj systémy podporujúce justičné orgány pri zisťovaní a interpretácii skutkových okolností alebo pri aplikácii práva na konkrétny prípad. Pri takýchto systémoch sa vyžaduje splnenie viacerých prísnych podmienok, najmä riadenie rizík, kvalitná správa a relevantnosť dát, technická dokumentácia, vedenie záznamov o fungovaní systému, transparentnosť, ľudský dohľad, robustnosť, presnosť a kybernetická bezpečnosť. Napriek tomu však tento regulačný rámec zatiaľ neposkytuje úplne jednoznačné odpovede na všetky otázky spojené s používaním AI-generated evidence v trestnom konaní. Otvorenou zostáva najmä miera, v akej sa všeobecné požiadavky AI Actu premietnu do konkrétneho posudzovania prípustnosti, spoľahlivosti a procesnej použiteľnosti takýchto dôkazov, takže významnú úlohu bude musieť zohrať až budúca súdna prax a judikatúrne spresnenie tohto rámca.[8]
Do úvahy prichádza aj regulácia ktorá by dodala technické pravidlá, ktoré musia byť splnené za účelom využitia takýchto dôkazov zo strany prevádzkovateľov systémov umelej inteligencie a nastavenie, ktoré by bolo prehľadné a najmä by sa dalo kontradiktórne spochybniť.
Teda považujeme za kľúčové do budúcnosti presadiť nové odbory, ktoré by práve školili znalcov na dôkazy vytvorené prostredníctvom AI a teda najmä vytvoriť záruky a procesné garancie, ktoré by vedeli minimálne extrahovať pravdepodobnosť správnosti zistení takýchto druhov dôkazov.

Hodnotenie dôkazov prostredníctvom AI

Kým ešte donedávna bolo spracovanie rozsiahleho dôkazného materiálu výlučne v rukách človeka, dnes je možné časť týchto činností delegovať na algoritmické systémy schopné analyzovať veľké objemy dát v krátkom čase.

[7] Gless, S., Lederer, F., & Weigend, T. (2024). AI-based evidence in criminal trials? Tulsa Law Review, 59(1), s.1
[8] GLESS, Sabine. European Approaches to AI-Generated Evidence in Criminal Proceedings. In: LIGETI, Katalin, ed. AI Evidence and Criminal Proceedings. Oxford: Hart Publishing, 2026, s. 61–84. DOI: 10.5040/9781509976591.ch-002.

Na tento trend poukazuje aj empirický výskum autorky Qingxia Chen,[9] realizovaný v podmienkach čínskeho súdneho systému, ktorý patrí medzi technologicky najrozvinutejšie v oblasti implementácie AI. Autorka na základe analýzy 500 trestných prípadov konštatuje, že využitie umelej inteligencie vedie k výraznému zrýchleniu konania a zároveň k zníženiu miery chybovosti rozhodnutí. **Konkrétne bolo zistené, že konania podporené AI boli približne o 40 % rýchlejšie** a chybovosť rozhodnutí sa znížila až o 55 %. Uvedené zistenia naznačujú, že AI môže predstavovať významný nástroj pri zefektívňovaní hodnotenia dôkazov a celkového rozhodovacieho procesu.

Z hľadiska samotného hodnotenia dôkazov spočíva prínos AI najmä v jej schopnosti systematicky spracovávať a analyzovať rôzne formy dôkazov. Prostredníctvom technológií, ako je strojové učenie a spracovanie prirodzeného jazyka, dokáže identifikovať relevantné informácie v textových dokumentoch, analyzovať obrazové a zvukové záznamy, ako aj vyhľadávať súvislosti medzi jednotlivými dôkazmi. Takýto prístup umožňuje nielen urýchliť proces dokazovania, ale zároveň prispieva k jeho vyššej presnosti a konzistentnosti.[10]

Možno teda konštatovať, že využitie umelej inteligencie predstavuje prirodzený krok vo vývoji trestného konania, ktorý reflektuje technologický pokrok súčasnej spoločnosti. Skúsenosti zo zahraničia, najmä z čínskeho právneho prostredia, naznačujú, že AI má potenciál významne prispieť k efektívnejšiemu a presnejšiemu hodnoteniu dôkazov. Jej implementácia však musí byť sprevádzaná dôslednou reguláciou a zachovaním rozhodujúcej úlohy ľudského faktora.

Dátova analytika a analýza dokumentov

Ako poukazujú García-Vergara a kol. využitia AI v tejto oblasti nie je len samotná analýza textov, ale predovšetkým extrakcia relevantných informácií z právnych dokumentov s cieľom identifikovať rizikové faktory vedúce k závažnej trestnej činnosti a následná predikcia jej výskytu.[11]

Autori vo svojom výskume pracovali s rozsiahlym datasetom 491 súdnych dokumentov, pričom využili techniky spracovania prirodzeného jazyka (NLP) a strojového učenia (ML) na identifikáciu vzorcov správania páchateľov. Na základe tejto analýzy bolo možné nielen klasifikovať jednotlivé prípady, ale aj rekonštruovať určité scenáre trestnej činnosti vychádzajúce z kombinácie viacerých premenných,

---

[9] CHEN, Qingxia. Improving the trial efficiency of criminal cases with the assistance of artificial intelligence. Discover Artificial Intelligence. 2025, 5, (110). ISSN 2731-0775.

[10] *Ibid.*

[11] 4. GARCIA-VERGARA, Esperanza, Nerea ALMEDA, Francisco FERNÁNDEZ-NAVARRO a David BECERRA-ALONSO. Artificial intelligence extracts key insights from legal documents to predict intimate partner femicide. In: Scientific Reports. 2023, 13, (1),

ako sú predchádzajúce násilné správanie, uložené sankcie či sociálny kontext prípadu.
Z uvedeného vyplýva, že AI je schopná prekročiť rámec tradičného hodnotenia dôkazov, ktoré je často založené na izolovanom posudzovaní jednotlivých dôkazných prostriedkov. Prostredníctvom dátovej analytiky dochádza k ich komplexnému spracovaniu, pričom systém dokáže identifikovať aj také súvislosti, ktoré by mohli zostať pri manuálnej analýze nepovšimnuté. Významným zistením predmetného výskumu je skutočnosť, že AI dokázala s viac ako 75 % úspešnosťou rozlíšiť medzi rôznymi formami násilia, čo poukazuje na jej potenciál pri identifikácii rizikových prípadov.
Takýto prístup má zásadný význam aj pre orgány činné v trestnom konaní, ktoré môžu na základe analýzy dát efektívnejšie identifikovať rizikové situácie a prijať preventívne opatrenia. Dátová analytika zároveň umožňuje lepšie pochopiť dynamiku trestnej činnosti ako procesu, ktorý je výsledkom dlhodobého vývoja a kumulácie viacerých faktorov, a nie iba izolovaného konania.
Na druhej strane je však potrebné zdôrazniť, že uvedený výskum vychádza z konkrétneho právneho prostredia, konkrétne zo španielskych súdnych dokumentov, čo môže limitovať jeho priamu aplikovateľnosť v iných právnych systémoch. Rovnako je potrebné prihliadať na skutočnosť, že výsledky AI sú závislé od kvality vstupných dát a zvolených analytických modelov.[12]
Možno teda konštatovať, že dátová analytika a analýza právnych dokumentov prostredníctvom umelej inteligencie predstavujú významný nástroj moderného trestného konania. Ich prínos spočíva najmä v schopnosti spracovávať veľké objemy dát, identifikovať vzorce kriminality a rekonštruovať scenáre trestnej činnosti, čím dochádza k posilneniu efektívnosti a kvality rozhodovacích procesov.

Záver

Záverom možno konštatovať, že systémy umelej inteligencie sa postupne stávajú významnou súčasťou trestného práva po celom svete. Čoho príkladom bol aj náš výber literatúry počínajúc od Spojených Štátov, až po Španielsko alebo Čínu.
Pričom ich prínos sa prejavuje najmä pri hodnotení rozsiahleho dôkazného materiálu, analýze dokumentov a odhaľovaní vzájomných súvislostí medzi jednotlivými dôkazmi.
Ich využitie môže výrazne prispieť k zrýchleniu konania, zvýšeniu efektívnosti práce orgánov činných v trestnom konaní a k presnejšiemu spracovaniu informácií, ktoré by pri čisto manuálnom postupe mohli zostať nepovšimnuté.
Na druhej strane však treba zdôrazniť, že využívanie AI v oblasti dokazovania so sebou prináša aj závažné riziká. Osobitne ide o problém tzv. black box efektu, teda

[12] *Ibid.*

nepriehľadnosti algoritmického rozhodovania, ktorá sťažuje preskúmateľnosť výstupov, ich spochybnenie a nezávislé overenie. V trestnom konaní pritom nemožno akceptovať dôkaz, ktorého spoľahlivosť nie je možné riadne preveriť, keďže by tým mohlo dôjsť k oslabeniu práva na obhajobu a k narušeniu rovnosti zbraní.

Z uvedeného dôvodu sa javí ako nevyhnutné, aby ďalší rozvoj využívania umelej inteligencie v trestnom konaní sprevádzala dôsledná právna a procesná regulácia. Tá by mala zabezpečiť najmä transparentnosť fungovania systémov, kontrolu kvality vstupných dát, odborné overovanie výstupov a reálnu možnosť kontradiktórneho preskúmania zo strany obhajoby. Len za týchto podmienok môže AI slúžiť ako pomocný nástroj, nie ako náhrada ľudského posúdenia dôkazov. Z čoho vychádza aj naša preferencia na dôkladnejšie poznatky o prevádzkovaní systémov umelej inteligencie, ktoré môžu vytvoriť dôkazy a ich následná implementácia do vzdelávania znalcov.

Napokon možno uzavrieť, že budúcnosť využívania umelej inteligencie v trestnom konaní spočíva v hľadaní rovnováhy medzi technologickým pokrokom a ochranou procesných práv. Ako aj vo využívaní iných odvetví systémov umelej inteligencie najmä v oblasti hodnotenia dôkazov a dátovej analýzy.

Zoznam použitej literatúry

1. CASCONE, Giulia. The use of artificial intelligence in EU criminal justice systems: first insights and emerging trends in an evolving landscape. Open Research Europe, 2025, 5:361.
2. GLESS, S., LEDERER, F., & WEIGEND, T. (2024). AI-based evidence in criminal trials? Tulsa Law Review, 59(1),
3. GLESS, Sabine. European Approaches to AI-Generated Evidence in Criminal Proceedings. In: LIGETI, Katalin, ed. AI Evidence and Criminal Proceedings. Oxford: Hart Publishing, 2026, s. 61–84. DOI: 10.5040/9781509976591.ch-002.
4. GARCIA-VERGARA, Esperanza, Nerea ALMEDA, Francisco FERNÁNDEZ-NAVARRO a David BECERRA-ALONSO. Artificial intelligence extracts key insights from legal documents to predict intimate partner femicide. In: Scientific Reports. 2023, 13, (1), s [cit. 2026-04-21]. ISSN 2045-2322. Dostupné z: https://doi.org/10.1038/s41598-023-45157-5

Kontaktné údaje

Mgr. Daniel Richter
daniel.richter@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2026
sekcia trestného práva, kriminológie a kriminalistiky
Univerzita Komenského v Bratislave
Právnická fakulta
1. vydanie

978-80-7160-802-8

PRÁVNICKÁ FAKULTA
Univerzita Komenského
v Bratislave

ISBN: 978-80-7160-802-8